

081001

~~081001~~

॥ शाङ्खायनश्रौतसूत्रम् ॥

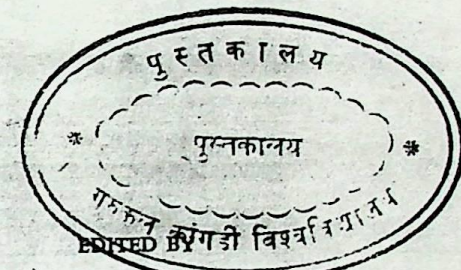
ŚĀNKHĀYANA ŚRAUTA SŪTRA

TOGETHER

WITH THE COMMENTARY

OF

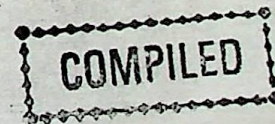
VARADATTASUTA ĀNARTĪYA AND GOVINDA

ALFRED HILLEBRANDT, PH. D.

VOL. I

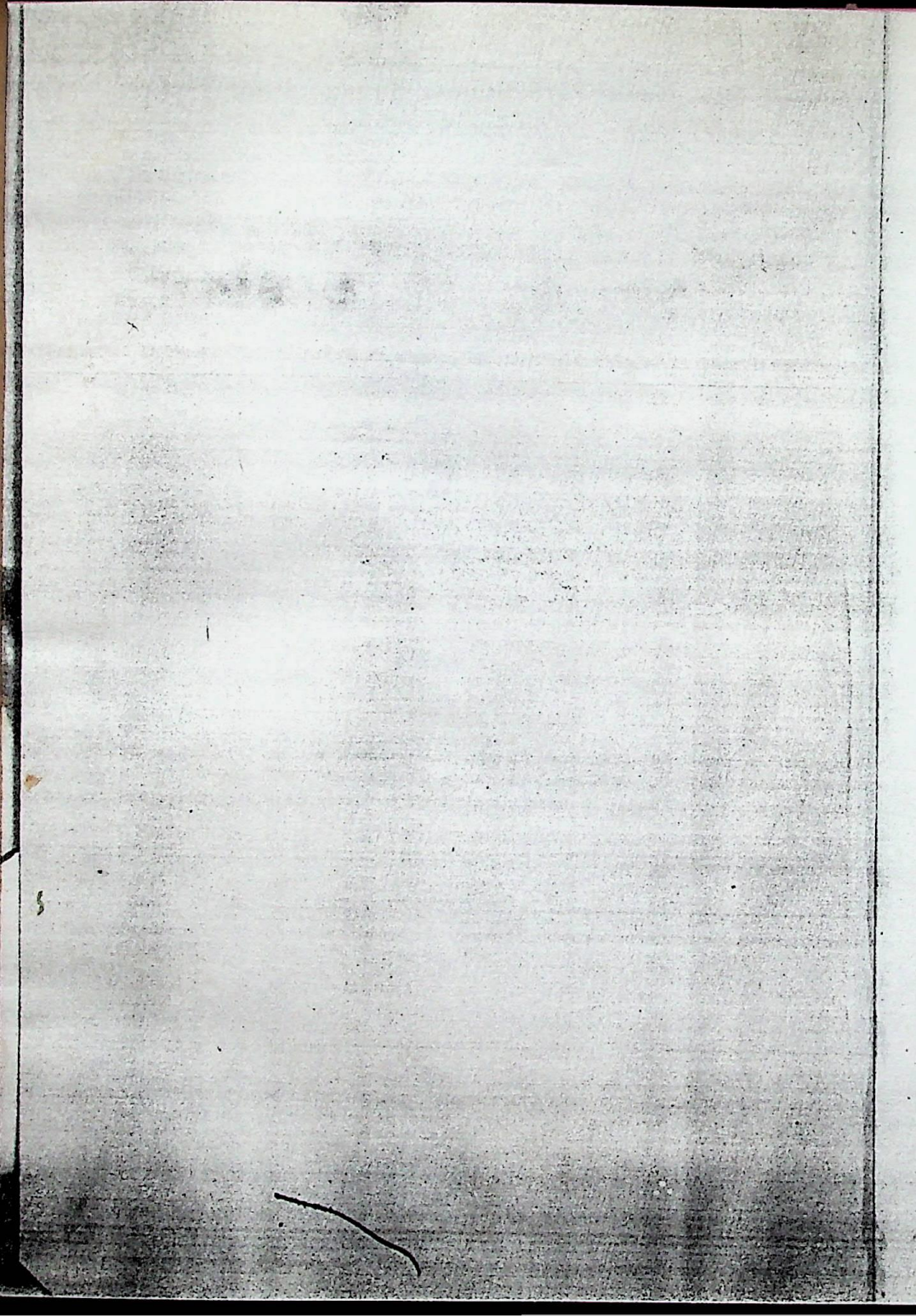
TEXT OF THE SŪTRA, CRITICAL NOTES, INDICES.

PUBLISHED BY
MEHARCHAND LACHHMANDAS PUBLICATIONS
NEW DELHI-110002 (INDIA)

~~ॐ नमो भगवते वासुदेवाय~~
॥ शाङ्खायनश्रौतसूत्रम् ॥

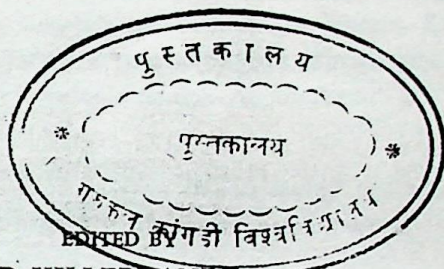
ŚĀNKHĀYANA ŚRAUTA SŪTRA

TOGETHER

WITH THE COMMENTARY

OF

VARADATTASUTA ĀNARTĪYA AND GOVINDA

ALFRED HILLEBRANDT, PH. D.

VOL. I

TEXT OF THE SŪTRA, CRITICAL NOTES, INDICES.

PUBLISHED BY

MEHARCHAND LACHHMANDAS PUBLICATIONS

NEW DELHI-110002 (INDIA)

Published by
MEHARCHAND LACHHMANDAS PUBLICATIONS
4225-A, 1 Ansari Road, Daryaganj
New Delhi-110002

229

93.9

1981

Printed by
SKYLARK PRINTERS
11355, Idgah Road, New Delhi

First Published in 1885-99 by Asiatic Society of Bengal.

PUBLISHERS' NOTE

The Śāṅkhāyana Śrauta Sūtra forms a very important Vedic text. First published nearly a century ago, the book has been out of print since a long time and the absence of it was being felt by the scholars.

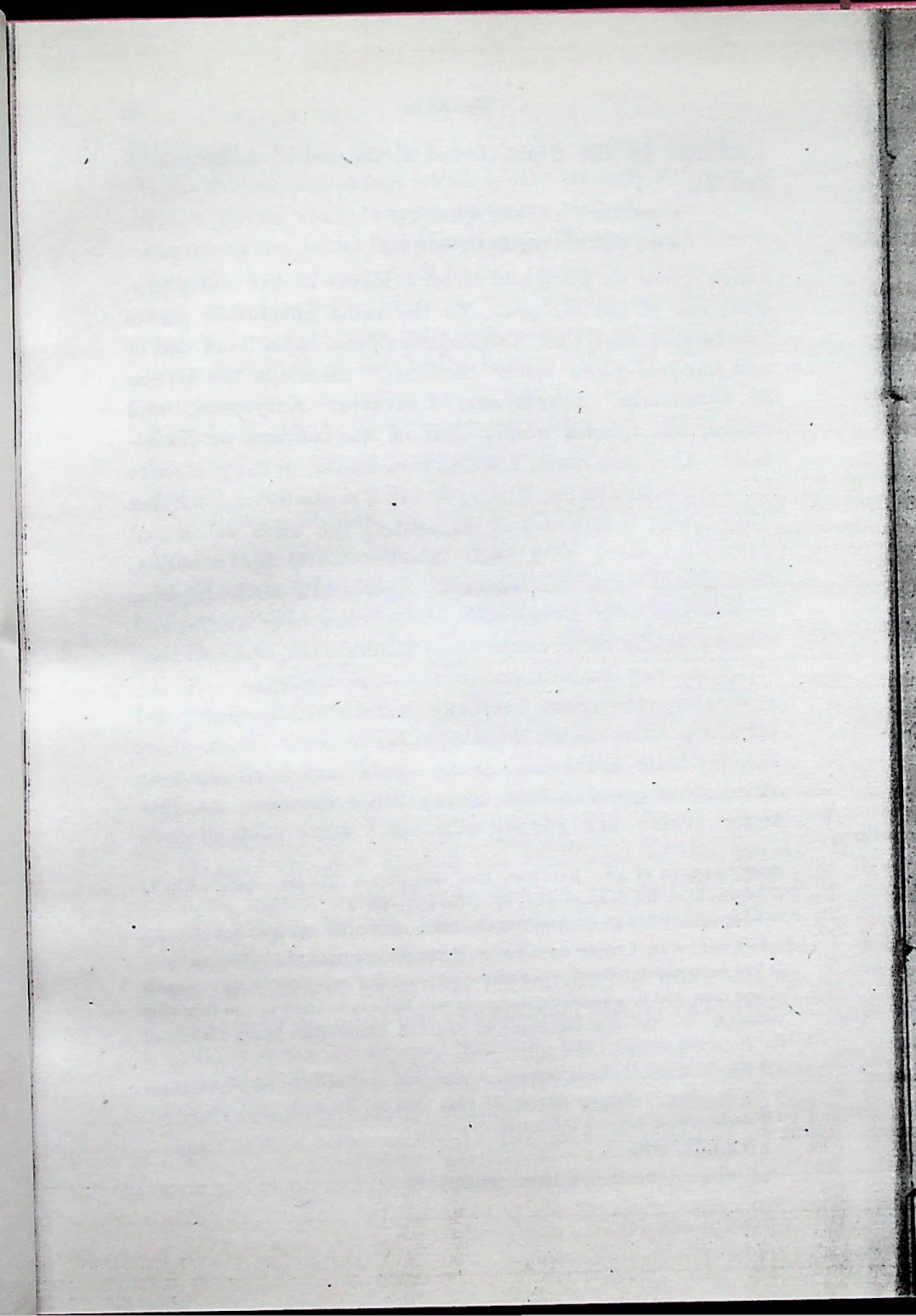
We appreciate the guidance and encouragement given by Shri Radhe Shyam Shastri and Seth Satya Narain Kagzi of Bhiwani in bringing out the present edition. Shri Radhe Shyam Shastri has also contributed valuable Appendices to the present edition.

We would like to bring to the notice of the readers the following indications with regard to the present edition :

1. The numerals over the lines in the text indicate the division of Sūtras as given by Varadattasuta Ānartīya.
2. Under the 'List of Errata' (pp. xix-xxiii) in Vol. I of the present edition the corrections pertaining to pages 278-559 may be deleted as these have been incorporated while re-printing by letter press, since these pages of the original edition could not be reproduced by offset process.
3. Page numbers (५६५)-(६४४) following the 'List of Words' refer to the numbers of the original edition.

CONTENTS

Preface	...	vii
Text of the Sūtra	...	?
Manuscripts of the text and critical notes	...	२३६
Indexes		
I. Index of words	...	3
II. Index of deities mentioned in Index I	...	117
III. Proper names mentioned in Index I	...	119
IV. Some names of hymns and verses	...	121
V. Verses quoted by Pratīkas and contained in the Śakalaśākhā of the Rigveda	...	123
VI. Verses quoted only by Pratīkas and not found in the Śakalaśākhā of the Rigveda	...	180
VII. (A) Verses quoted in full	...	181
(B) Gāthās, Ślokas, etc.	...	187
VIII. (A) Yajus, Nigadas, etc.	...	188
(B) Nivids	...	193
IX. Praiṣads, Atipraiṣads, etc.	...	193
Appendix by R. S. Shastri	...	197

PREFACE.

1.

THE S'āṅkhāyana Śrauta Sūtra is one of the two great Sūtra works thus far known which treat of the duties of the Hotar and his assistants at the celebration of the so-called Śrauta or Vaitānika sacrifices, beginning with the Darśa-pūrṇa-māsa Iṣṭi and ending with the complicated Sattra^a or 'sacrificial sessions.'

The text of this work I now lay before my colleagues. And, inasmuch as the progress of our common studies depends in great measure upon the facility with which the original sources of our knowledge of ancient India may be consulted, I have added to the text a series of indexes, hoping that they will answer all demands that can reasonably be made upon an editor and will prove of much value as tools and material for further investigation.

Years ago, Professor Weber* advanced the opinion that the home of the S'āṅkhāyanas was in the western regions of India. His view was confirmed and our knowledge of the matter made precise by Professor Bühler, to whose eminent scholarship Sanskrit philology is greatly indebted, in the preface to his translation of the Āpastamba Dharma Sūtra.† From a passage of the Mahābhāṣya concerning the geographical distribution of the Vedas and the Vedic schools, he quotes the following couplet:

उत्तरे गुर्जरे देगे वङ्गचः परिकीर्तिताः ।
दक्षिणतः कश्मिरं च शशा शाङ्खायनी स्थिता ॥

* Indische Litteraturgeschichte, ed. 2, p. 59.

† Sacred Books of the East, vol. ii, p. xxxi.

The territory occupied by the S'āṅkhayana Carapa is thus exactly designated as Northern Guzerat.

It is a well-known fact that the S'āṅkhāyanas and Kauṣītakis stood in very close relations. Upon this point, I can add nothing of value to what has already been said by Professor Weber, Professor Lindner,* and others. Nor will I attempt in this place to determine more precisely the relation of the Kauṣītaki Brāhmaṇa to the S'āṅkhāyana Śrauta Sūtra. I will merely remark that the name of S'āṅkhāyana is found neither in the text of the Śrauta Sūtra nor in that of the Brāhmaṇa; while that of Kauṣītaki, among others, occurs as a standard authority several times in both texts. The attribution implied in the printed title rests only upon the testimony of the colophons of the several Adhyāya's: but we are not called upon to disregard these statements: surely, their unanimity is no small warrant for the antiquity and trustworthiness of the tradition which they represent.

The study of the S'āṅkhāyana Śrauta Sūtra in later times seems to have been much neglected, or, at least, to have been limited to a very small number of adherents of the school. To this opinion I was led in the first instance by the apparently extreme rarity of complete manuscripts of Ānartīya's commentary† to the Sūtra. My opinion was afterwards

* Introduction to Das Kauṣītaki Brāhmaṇa, herausgegeben und übersetzt von B. Lindner, 1 Teil. Text. Jena, 1887. Professor Oldenberg (Sacred Books of the East. xxix, p. 1-2) thinks that "Suyajña" has been the proper name of our author. This is also the opinion of Ānartīya (I, 2, 18; pag. 15 of vol. ii).

† The few copies of this work of Ānartīya, the son of Varadatta, to which I have had access, were described by me several years ago in fascicle iii, p. 289, of the present volume. Since that time, by the generosity of His Highness the Maharāja of Ulwar and by the liberality of the Government of India, I have been allowed to use a manuscript belonging to the Royal Library of Ulwar, a modern copy in comparatively good condition, and the

confirmed by the Sloka found at the end of Adhyāyas IX and X,

भाष्यकारगिरां यत्र विनष्टं लेखनादिना ।

अचरं तदाश्रया भुञ्जन्तुरकल्पयत् ॥

which gives us plain and direct evidence of the faulty preservation of the Bhāṣya. To the same conclusion points the further fact that Trikaṇḍamaṇḍana, who lived one or two hundred years before Hemādri,* mentions the Sūtras of Āpastamba, Ās'valāyana, Upavarṣa, Kātyāyana, and others, but ignores wholly that of S'āṅkhāyana or Kauṣītaki. And, once more, Vāñches'vara Sudhī, in the preface to his commentary on the Hiraṇyakeśi in S'rauta Sūtra,† written S'ūke 1738,‡ enumerates as his models the most celebrated Sūtrakāras along with their commentators, for example, Baudhāyana with Bhavasvāmin, Āpastamba with Dhūrta, Ās'valāyana with Devasvāmin, Kātyāyana with Karka, and others; but he nowhere mentions S'āṅkhāyana, and still less, of course, any commentator on the latter's works.

Whatever the reason for this presumably insignificant and inferior position of the S'āṅkhāyanins of later times, there can be little doubt that their school may fairly claim an antiquity as great as that of any other Carāṇa. As Professor Weber has already observed,§ some parts of their

most complete of all. But even this manuscript, like the others, omits to comment upon the passage XIV, 51, 3 (or 6) to 52, 3.

I regret that the manuscript, "India Office, No. 589," did not come to my notice until after I wrote my account of the manuscripts of the commentary. It had been registered under a title for which it did not occur to me to search at the time, and so was overlooked. It will be duly utilized in the following volumes. See the new Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Library of the India Office, Part I, No. 261.

* See R. G. Bhandarkar, Report on the search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during the year 1883-84, Bombay, 1887, pp. 27-8.

† India Office, Burnell Collection, No. 386.

‡ बसुप्रतिष्ठिति.

§ Indische Literaturgeschichte, ed. 2, p. 59.

Sūtra are strikingly similar, in style and general character, to the Brāhmaṇas—a fact which speaks strongly in favour of Sāṅkhāyana's work being anterior to that of Āśvalāyana. Important also is the fact that it embodies detailed prescriptions for the performance of human sacrifices. These sacrifices probably belonged to a very remote age, and had already begun to pass into desuetude during the period of the composition of the Vedic hymns. One of these prescriptions gives us an interesting clue for the explanation of Rigveda X, 18, 8, and incidentally also an argument in favour of our assuming an early date for Sāṅkhāyana—see below.

In this connection, it may be added that the history of the Māitrāyaṇīyā Sākhā, which has been so well elucidated by Dr. von Schröder, shows that oblivion sometimes befalls the very works that have an especial claim upon our interest.

2.

The principles of sound criticism have been applied to the texts of Vedic hymns and have disproved the beliefs long current concerning the integrity of those texts. As applied to the products of the Sūtra period, the same principles appear to be leading to results similar, but even more far-reaching.

I have already* pointed out that most of the S'ranta Sūtras bear a strong family likeness and differ from each other only in matters of comparatively small importance. From this one might be tempted to infer that they were handed down by a tradition the integrity of which was unaffected by the usual fate of all ancient literary compositions. I think it can be shown, however, that such was not the case, and that the original manuals of the ancient Sūtra-kāras became gradually enlarged by various additions and modifications due partly to the mutual influence of the

* In the introduction to my "New and Full Moon Sacrifice" Jena, 1880.

different schools and partly to the natural developement of the ritual. Indeed, Ānartīya himself, the commentator to Sāṅkhāyana, occasionally observes that this or that rule has been borrowed from the work of another Sākhā.* Moreover, a passage from the supplement to the Gobhila-grīhya-saṃgraha†

आत्मतन्त्रेषु यन्नीतं तत्कुर्यात् पारतन्त्रिकम् ।

विशेषाः खलु सामान्या वे चीन्ता वेदवादिभिः ॥

states expressly that deficiencies in one Sūtra work are to be filled up by drawing upon some other.

This method of procedure has been evidently adopted by the adherents of the Sāṅkhāyana Sākhā, and the fact may be illustrated by a good many actual instances to be found in their work. Let us take for example ii, 7, 1 ff. The rules read :

प्रयमासमिने जुहोति । १ । दृश्यमाने वा नक्षत्रे । २ । उपोदयं युजिते । ३ ।
उदिते वा । ४ । पुरस्तात् काले मनः कुर्वीति । ५ । तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । ६ ।

Here it will be noticed that the Sūtras are palpably lacking in homogeneity. Rules 2 and 4 leave it to the sacrificer to decide upon one of two permissible times. The restriction of rule 5 has plainly the appearance of being an after-thought; and still more is this the case with rule 6, which imposes an expiation upon such as adopt the alternatives permitted by rules 2 and 4.

Had the intent of the passage been this, that the sacrificer should exercise all due care to observe the time as fixed by rule 1 or rule 3, and that he should be permitted to choose another time only in case he had neglected both the main alternatives or had been prevented from observing

* शास्त्रान्तरात्.

† Gobhiliya Grīhya Sūtra, ed. by Candrakānta Tarkānukāra, Bibl. Ind., p. 880. Bloomfield, ed. and transl. of the Gobhila-grīhya-saṃgraha-pariśiṣṭa, Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft, xxxv, 515. 685.

them, we should then have expected the wording of the passage to run about as follows:

प्रथमासमिति जुहोति । १ । उपोदयं व्युपिते । २ । तस्मिन्काले मनः कुर्वीत । ३ ।
तस्यापराधे प्रायश्चित्तं कृत्वा दृश्यमाने नक्षत्रे । ४ । उदिते । ५ ।

The inconsistency and awkwardness of the traditional text can be accounted for, in my opinion, only by assuming that we have before us a conglomeration of various doctrines originating in the varying opinions and practices of several successive teachers and jumbled together here by the last redactor of the text without regard to their historical succession and to their intrinsic compatibility. The original prescriptions respecting the time of beginning the sacrifice were closely limited; in the long run, strict conformity with them must often have been a great inconvenience. The limits were therefore extended in accordance with the laxer practices of other Gurus. Later and more severe Yājñikas disapproved of such an innovation, and enforced its rejection by demanding an expiation for offences committed in obedience to the rules of less rigorous authorities.

My opinion is confirmed by the commentary, which explains the Sūtras in question in the following way:

1. प्रथमासमिति स्मरितमात्रे इत्यर्थः । सायमसमिति पुरा तमसस्मिन्काले जुहुयादिति श्रुतेः ।

2. वाशब्दो विकल्पार्थः । पञ्चवर्जमेकदिनचतुर्द्वेदकाले जुहुयात् । एवमपि शास्त्रान्तरात् ।

3. प्रातस्सुनो होमकालः । उपोदयमुदयसमीपे विगतायामुपसि । प्रातः पुरो-
दयादपश्यते तमसि तस्मिन्काले जुहुयादिति श्रुतेः ।*

* It is interesting to observe that the Aitareya Brāhmaṇa, at V, 29, 1 ff., rejects in strong terms the very practice here particularly recommended, and winds up by quoting the Yajñagāthā given below. Thus, स यो जुहोति जुहोति यथा कुमाराय वा वत्साय वाजाताय स्नानं प्रतिदध्यान्नादकं तत् । अथ य उदिते जुहोति यथा कुमाराय वा वत्साय वा जाताय स्नानं प्रतिदध्यान्नादकं तत् etc.

4. वाग्व्यो विकल्पायः । प्रथम इति वर्तते । प्रथमोदिते आदित्ये जुहुयादेव-
मपि शाखान्तरे द्युतत्वात् ।[§]

5. पुरस्ताद्यो ऽभिहितः कालः प्रथमास्तमिते प्रातरुपादयं द्युपिते तत्रैव मनः
कुप्यत् । इतरो तु कालो पश्चादभिहितो । दृश्यमाने वा नक्षत्रे उदिते वेति तौ
मनस्यपि नारापयेत् । ननु प्रतिपिद्वयोः किमर्थमुपदेशः । ज्ञापनार्थः । यत्र स्वयुति-
रस्ति तत्र शाखान्तरं विद्यमानमपि नादर्तयम् ।[†]

6. अत एव प्रथमास्तमितानुदितयोर्ज्ञेयं येन तस्यापराधे प्रायश्चित्तं द्युत्य-
अरे पश्यते

The above example may suffice to illustrate the composite character of our text; but other and similar examples may easily be found. All together, they naturally suggest the historical problem of discriminating between the different elements that make up the text—between the rules which properly belong to the school of the text in question and those which have been borrowed from the dicta of other schools and teachers. At present, the problem cannot well be solved. All extant Sūtra-works must first be published in good editions and the comparative study of their contents thereby facilitated.‡ But to give even now an idea of the way in which I think that the results of these critical studies ought to be presented in print, I subjoin a typical example. Here the original Sāṅkhāyana rules are printed in letters of large size, and the Vārttikas thereto in letters of smaller size. Thus

प्रातःप्रातरव्यतं ते वदन्ति पुरोदयाज्जुहति ये ऽग्निहोत्रम् ।

दिवा कीर्त्यमदिवा कीर्तयन्तः सूर्यो ज्योतिर्न तदा ज्योतिरेषाम् ॥

* It would appear from the foregoing note that this Sūtra, number 4, is taken from the Āitareyins or from a school nearly related to them.

† The commentator is evidently at a loss to know how to deal with this incongruity. The difficulty has struck him; but the true solution of it lay of course far beyond his horizon.

‡ This comparison will yield some interesting results. For an example I

प्रथमास्तमिते जुहोति । १ ।

दृश्यमाने वा न च त्रे । १ ।

उपोदयं व्युषिते । २ ।

उदिते वा । १ ।

पुरस्तात् काले मनः कुर्वीत । २ ।

तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । २ ।

The work of S'āṅkhāyana, and those of the other Sūtra-kāras, can claim, therefore, only a very low rank as literary compositions. Nevertheless, they deserve our serious attention, because they constitute, along with the Brāhmanas, the principal material for our researches into the religious antiquities of the Vedic age. The varied information which they contain will prove useful for elucidating many passages of the Samhitās that are still involved in obscurity. I have already shown* that two important passages in the R̥gveda, namely, X, 18, 8 and X, 85, 21 and 22, can be satisfactorily explained only by referring them to an old usage connected with the human sacrifice and alluded to by S'āṅkhāyana at S'r. Sūtra XVI, 13, 7 and 13. The usual understanding of the first-mentioned stanza as a summons to the wife of the deceased to leave her husband's corpse and return to her place among the survivors is incompatible with a strict philological interpretation; though this application or rather misapplication probably dates back to very old times. In like manner, the difficulties of R̥gveda V, 2, 1 to 6 can be solved only with the help of a knowledge of the ritual.† It must be borne in mind that the R̥gveda and the Atharvaveda are for the most part prayer-books, and that these

may here refer to the almost literal agreement between S'āṅkh. S'r. S. XIII, 13, 1 and Pañcaviṃśa Brāhm. IX, 3, 1.

* In an article published in the Journal of the German Oriental Society, vol. XL, p. 708 ff.

† Compare my article in the Journal just mentioned, vol. XXXIII, p. 248 ff.

prayers were but links in a long chain of more or less developed ceremonies. Herein, therefore, I agree fully with Professor Bloomfield, who, in his excellent studies on the Atharvaveda,* advocates the same opinion.

Moreover, the horse-sacrifice or *Āśvamedha* is described in detail by *Sāṅkhāyana*, *Āśvalāyana*, and others; and their accounts give us a most interesting picture of a popular religious festival in ancient India. The later brahmanical system permitted only a very few of the laity to take part in solemn celebrations. Quite differently here in the *Sūtra*, the *Āśvamedha* is represented as a great national feast. The chosen victim was permitted to roam at large in full liberty for a whole year. Sons of noble families attended him and guarded him against all harm from neighbouring princes. All classes and ranks of subjects of the king who offered the sacrifice were present at the ceremonies. Old men and householders, young men and maidens were assembled and addressed by bards reciting old tales and accompanying them on the lute.†

In short, these dry *Sūtras* are not without their interesting features. And even from their most prosaic portions we may hope to win much material of value, not only for the solution of the exegetical difficulties of the *Veda*, but also for the enlargement of our knowledge of the Vedic religion and of Aryan antiquities.

3.

Respecting my method of arranging the *Sūtras*, and, in particular, of dividing them, a few words must be said. My divisions often disagree entirely with those of the commen-

* See his "seven hymns of the Atharvaveda," *American Journal of Philology*, vol. VII, p. 466 ff.; and also *Journal of the Am. Oriental Society*, vol. XIII.

† See my article "Nationale Opfer in AltIndien" in the *Festgruss an Böttlingk*, Stuttgart, 1888, p. 40 ff.

tator, Ānartīya. The latter, apparently, is not guided by any positive principle, but breaks off arbitrarily in just whatever place he feels called upon to give a bit of comment. A good many word-collocations, which, as they appear in Ānartīya's work, have the semblance of Sūtras, can be shown to be mere fragments of a Sūtra, the integrity of which can be restored by simply reading the fragments uninterruptedly. To a certain extent, accordingly, I agree with Dr. Knauer, who* first introduced the practice of setting aside the division into Sūtras and of giving a real prose text. But in order to justify my own method of procedure, I adduce a few examples.

Thus at S'āṅkhāyana S'ranta Sūtra, I, 14, 19, we read: इष्टं च वीतं चाभृदुमे चैनं न इति वा यावाग्रथिवौ अंहसः पाताम् etc. Ānartīya makes a stop after वा in order to insert the remark एनमित्यस्य स्थाने न इति वा प्रक्षिपेत् and thus cuts in two the text of the mantra precisely in the middle of a sentence.†

At IV, 5, 13, S'āṅkhāyana's rule in its complete form should read, एतेनैव धर्मेणानाहिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञः क्रियेत । Ānartīya's treatment of this rule furnishes a typical example by which we may estimate the breadth of scope and the critical acumen of the scholiast. As commingled in Ānartīya's work the text of the rule (here printed in large letters) and the text of the comment (here printed in small letters) run as follows: एतेनैव धर्मेणानाहिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञः । एतेनैव धर्मेणेत्येवकारकरणान्न गच्छेत् । ततश्च दक्षिणतः प्रथक् क्रियते । अनाहिताग्नेः कृतावस्यस्येत्यर्थः । पिण्डपितृयज्ञो भवतीति वाक्यशेषः । तथा च द्रुत्यन्तरम् । अथानाहिताग्निना कार्यः ॥ क्रियेत । पिण्डपितृयज्ञ इति वर्तते । विनापि दशोद्धृत्या पिण्डपितृयज्ञोऽवश्यं कर्तव्यः । तथा चानग्रहदर्शनम् । तदाहुः etc.

The scholiast was doubtless accustomed to the concise

* In his careful, though somewhat wordy, edition of the Gobhiliya Gṛihya Sūtra, Dorpat and Leipzig, 1834.

† The words न इति वा I deem to be a mere gloss and have bracketed them in the text.

style of the later Sūtras, and perhaps also to the excessively abbreviated style of the grammarians. On this account he was probably puzzled to find in the rule before him so superfluous a thing as the finite verb-form क्रियेत्. "If the verb has its ordinary meaning," he may have reasoned, "then here is a lavish and unwarranted expenditure of three needless syllables." And accordingly he attributes to them a deeper meaning than they can possibly have, and extorts from them an interpretation void of all reason. In fact, the presence of the word in the rule is a sign that the rule goes back to a time when the most extreme brevity had not yet become the foremost law of the Sūtrakāras; and we thus have a new bit of evidence for the early date of S'āṅkhāyana.

As an example of the commentator's inconsistency may be mentioned the passage X, 2, 2. Here Ānartīya makes but one Sūtra of the words उपप्रयत्नो अश्वरहित्याच्च ब्रूहे प्र वो देवायेति समूहे ।; while he makes two of the corresponding passage at X, 5, 2, अग्निं न रुदृक्षिभिरित्याच्च ब्रूहे ॥ अग्निं न ररति समूहे । Similar instances may be found at X, 6, 18 and 19 as compared with X, 8, 14 and 15; and at XI, 4, 10 as compared with XI, 5, 4, etc.

I have endeavoured to avoid these inconsistencies and to divide the text into Sūtras in accordance with the demands of the sense and the indications of internal evidence. And in this attempt I have derived some aid from the commentary itself, which now and then states that it explains प्रतिपत्ति-लक्षणार्थं अन्तः though the end of the Sūtra be farther on. Examples of this are at II, 8, 22; 9, 14; IV, 4, 2; etc. The reader may easily find all instances of this kind as they are mentioned in the foot-notes to my edition of the Sūtra-text.

Although I have done my best to carry out the plan adopted by me, I fear that I have not been everywhere equally successful. Nor was this perhaps to be expected in view of the interpolations and additions discussed in the foregoing section and in view of the difficulties inherent in

the text itself. In doubtful cases I have followed for the most part the divisions as given by the commentary. To meet any possible objections to this procedure which may be raised by some specially severe scholar, and to facilitate the study of the commentary published in the following volumes, I have indicated the Sūtracchedana of Anartīya by Arabic numerals placed over the lines.

In conclusion, I desire to express my sincere thanks to Mr. Chatfield, Director of Public Instruction in the Bombay Presidency, to the Chief Librarians of the Royal Libraries of Berlin and Munich, to Professors Max Müller and Thibaut, and to Dr. Rost, for the assistance which they have kindly given me in the work of procuring the manuscripts used for this edition; and especially to Dr. Rudolf Hoernle, whose ever ready help will be gratefully remembered by all who have had occasion to seek it.

ALFRED HILLEBRANDT.

BRESLAW. }
June, 1888. }

LIST OF ERRATA.

The distance of my home in Breslau from the place of printing, Calcutta, is so great that it has not been possible to give me the opportunity of reading more than a single proof. In consideration of this fact I beg that the reader will excuse the length of this list.

Page	3 line	21 read	अग्रय
"	7 "	16 "	तिलिम्पति । प्राय्याम्युजं
"	10 "	18 "	या सु-
"	18 "	17 "	जुक्तपूर्णं
"	19 "	11 "	उपप्रयन्तो
"	32 "	1 combine	पञ्चवर्षे
"	37 "	13 read	अग्रेषु
"	40 "	13 "	इत्याध्याययति
"	41 "	21 "	इत्येवमन्तं
"	45 "	13 "	नः
"	49 "	6 del.	5 before वा
"	50 "	3 read	ब्रह्मे
"	56 "	19 "	ध्याधीयमाने instead of ० ध्या धीयमानं
"	59 "	20 del.	: after श
"	63 "	20 read	अग्रे instead of अग्रे
"	70 "	6 "	नामंस्थिते
"	73 "	9 "	प्रस्थितान्मन्त्रयन्ति
"	77 "	19 "	इन्द्र instead of इन्द्र
"	83 "	6 read	स्तोत्रियः
"	88 "	13 combine	आपुरस्ता
"	90 "	1 read	येन
"	98 "	18 separate	प्रो वृत्ते
"	99 "	11 separate	प्र कृतानीति
"	107 "	7 read	दिविस्पृष्टेति
"	" "	22 separate	सू सुत
"	108 "	14 read	विहि and इन्द्रश्च
"	" "	15 separate	5 प त्यति-
"	109 "	17 "	विश्वसु रथो

Page	112	line	5	separate	चोदसेति
"	119	"	22	read	14 instead of 13.
"	123	"	7	"	पिब
"	125	"	6	combine	यतोवृद्धतोकः and ततोवृ०
"	126	"	9	separate	सु संपं
"	"	"	20	read	०मुखीया instead of ०मुखीयाः
"	133	"	14	"	क्रियमाणेषु
"	134	"	12	separate	सु अनुमा
"	136	"	8	"	सु प्रत०
"	137	"	1	read	विष्टतिप्रत्यये
"	139	"	20	"	अङ्गिरस्यः
"	140	"	2	"	विदध्यः
"	"	"	18	combine	कन्याकल्याणौ
"	142	"	6	read	यियस्यनाना
"	"	"	10	"	यदेवाचो
"	"	"	11	separate	अति भवो
"	143	"	5	read	न्यूने०
"	144	"	15	"	यद्वितीय०
"	147	"	6	"	०याचून
"	148	"	5	"	प्रमोयताद०
"	149	"	21	"	उत्थाय
"	151	"	2	"	चतुर्विंश०
"	152	"	20	"	उद्भिदल०
"	153	"	9	"	ता instead of ता
"	159	"	3	combine	यथाष्टा
"	160	"	1	read	क्रेलिना (see Index of words.)
"	"	"	4	separate	मनोतादि प०
"	161	"	17	"	वलभिदा
"	"	"	18	"	०विंशत्तामेन
"	165	"	17	I propose to read	विवदे श्याताम्
"	167	"	14	read	खात्र०
"	171	"	17	"	अरुन मखान् ?
"	186	"	16	read	०श्रमतीभ्यां
"	194	"	20	del.	:
"	205	"	13	combine	अन्यत्रामङ्गवर्थात्
"	206	"	15	"	अङ्गिरःसु सनिं
"	218	"	16	read	सन्ध्या०

Page 220	line 13	read	०ष्टवनीया
" 221	" 14	write instead of the doubtful and probably incorrect reading the usual form	मंससेत् or मंसयेत् ।
" 223	" 15	read	रग्नि०
" "	" 22	"	मंसिष्या०
" 224	" 13	"	०पत्ते०
" 231	" 13	write	इति च
" 233	" 3	separate	उप प्र०
" 239	" 16	add Samvat	1524
" 241	" 4	write (J) instead of (F)	
" 242	" 16	"	चुटित०
" 245	" 15	"	०प्रच०
" 254	" 17	"	०मौति
" 255	" 18	"	खर्णी
" 257, 259,	and everywhere else	write	Ā, ā instead of A, a.
" 262	line 3	read	०गिह्ण० instead of ०चक्र०
" 263	" 7	"	अवि० " " अधि०
" 267	" 19	read	अन०
" 268	" 24	"	स्मा
" 269	" 12	del.	(5)
" 270	" 11	read	पुण्डः
" 271	" 5	add : all MSS.	तच०
" 277	" 16	read	पर०
" 278	" 5	"	अक्रि०
" 280	" 10	"	1 (2) अ०
" 281	" 5	combine	०होचम०
" 282	" 17	del.	अङ्गिर
" "	" 18	add	अङ्गिरसी XII, 19, 5.
" 295	" 22	read	अन्वच्
" 308	" 7	"	अष्टा०
" 312	" 20	add	XIII, 14, 6 after V, 11, 14.
" 316	" 3	read	26 instead of 36.
" 329	" 16	add	8, before 27.
" 330	" 18	del.	1, after 15.
" 331	" 2	read	V, 3, 1; 15, 1.
" 347	" 8	read	195, 20 instead of 193, 20.

Page 359 line 8	read	पण०
" 360 "	2 "	कुसुम्
" 364 "	11 read	ब्रा०
" " "	20 "	०पचिन्
" 368 "	6 "	गुर्
" 379 "	14 del.	XV, 6, 1.
" " "	19 add	XV, 6, 1.
" 383 "	20 read	subj.
" 388 "	20 "	विक्रिधः
" 401 "	13 "	अनुपदिष्ट
" " "	17 "	(5)
" 410 "	14 read	अनाहित
" 412 "	19 "	धाय०
" 414 "	2 "	०नभ्य
" 419 "	7 "	नौयमान V, 10, 6;
" 420 "	18 add	"or निगुह्य (?) "
" 425 "	8 read	4, 2; instead of 4, 2, 8.
" 430 "	20 add	21; after 10, 3, 14.
" 438 "	20 read	21, 2 instead of 2, 2.
" 451 "	14 "	V, 16, 4.
" 460 "	6 "	XVI, 1, 15.
" 469 "	19 "	14, 4, 7; instead of 14, 7, 7;
" 478 "	18 "	पह०
" 511 "	16 insert	यदि XVI, 1, 1
" 512 "	1 del.	XVI, 1, 1
" 525 "	1 del.	5, 1.
" 549 "	2 "	26, 1.
" 555 "	18 read	पया
" 559 "	1 "	MS. instead of M. S.
" 569 "	3 "	०त्रियाः
" 570 "	4 "	1; X, 14, 6; 15, 8 instead of 1-3
" 572 "	33 add	V, 11, 7
" 574 "	16 "	7, 16; XIV, 57, 11.
" 576 "	22 read	XVIII, instead of XVII.
" 582 "	30 "	यत् ० " " यत्
" " "	31 "	यातिन्द्रोक्ते
" 588 "	9 add	XVIII, 8, 11.

Page	593	line	12	read	12 instead of 13
"	599	"	32	"	प्रकृतित्वात्
"	606	"	9	"	VIII, 62, 1—6.
"	611	"	18	"	VIII, 89, 1—4
"	618	"	16	del	VIII, 6, 12, 7, 16
"	622	"	27	read	XVI, 11, 21
"	630	"	28	insert	उप मा यन्, XVIII, 21, 11
"	637	"	35	read	ब्र०

शाङ्खायनश्रौतसूत्रम् ।

श्रौतम् ।

यज्ञं व्याख्यास्यामः । १। स त्रयाणां वर्णानाम् । २। ब्राह्मणक्ष-
त्रिययोर्वैश्यस्य च । ३। असंयुज्य विधीयमानं साधारणम् । ४।
संयोगाद्भवतिष्ठते । ५। यज्ञोपवीती देवकर्माणि करोति । ६। प्राची-
नापवीती पित्र्याणि । ७। आचमनप्रभृति येनाधिकरणेन संयुज्येत न
तेन व्यावर्तेत । ८। न च व्यवेयात् । ९। इत्यावृतां लक्षणा । १०।
उद्देशः* । ११। उत्तरत उपाचारः । १२। प्राङ्न्यायानि देवकर्माणि
। १३। दक्षिणान्यायानि पित्र्याणि । १४। आसीनन्यायं बाह्वृच्यम्
। १५। वचनात्स्थानम् । १६। होता च कुर्यादनादिष्टम् । १७।
चिप्रभृतिष्वृगणेषु प्रथमोत्तमयोस्त्रिर्वचनमन्यत्र जपेभ्यः । १८। उत्त-
मस्य च च्छन्दोमानस्योर्ध्वमादिव्यञ्जनात्स्थान ओकारः सुतस्त्रिमात्रः
शुद्धः । १९। मकारान्तो वा । २०। तं प्रणव इत्याचक्षते† । २१।
अवसाने मकारान्तं सर्वेष्वृगणेषु सपुरेणुवाक्येषु । २२। तेनार्धर्च-
मुत्तरस्थाः संधायावस्यति पादं वा तत्संततमित्याचक्षते । २३। स

* or इत्यावृताम् । १०। लक्षणेऽद्देशः । ११। Comm: केषां चित्रचणोद्देश इति
सूत्रच्छेदः । तेषामप्ययमेवार्थः ।

† Comm.: केचित्तु उत्तमस्य च्छन्दोमानस्येत्यत आरभ्य तं प्रणव इत्याचक्षन्
इत्येवमन्तमेकं सूत्रं प्रणवसंज्ञार्थं वर्णयन्ति ।

सर्वेषामृगणानां धर्मे ये कर्मसंयोगेन चोद्यन्ते । १२४ । विदूरेष्वपि
 कर्मस्वन्तरेण प्रथमां परिधानीयां च संतानार्था ऽर्धर्चन काङ्क्षति
 । १२५ । अर्धर्चन्यायाश्चर्चः । १२६ । वचनादन्यत् । १२७ । उच्चैर्न्यायश्च-
 र्मेदः । १२८ । वचनादुपांशुता । १२९ । संस्कारन्यायता च शब्दानाम् ।
 १३० । ऐकस्वर्थं च । १३१ । उच्चैस्तरां प्रणवः पुरेणुवाक्यायाः । १३२ ।
 प्रणवाद्याज्योच्चैस्तराम् । १३३ । उच्चैस्तरां वषट्कारः । १३४ । समो वा
 । १३५ । प्रणवो येयजामहो वषट्कारः संप्रैषाः प्रैषाश्चोच्चैरुपांशुहविः-
 पु । १३६ । देवतानामधेयं चोपांशु निगमस्थानेषु । १३७ । भर्भुव इति
 पुरस्ताज्जपः । १३८ । ये यजामहे वैषलोजः सहः सह ओजः स्वरि-
 त्युपरिष्ठादिति चतुष्टयं सर्वासु याज्यासु । १३९ । अनुयाजेषु तु येय-
 जामहो नास्ति । १४० । अनुवषट्कारे च । १४१ । सुतेन याज्यान्तेन
 वषट्कारस्य संधानम् । १४२ । असुतेन वा । १४३ । तदुपांशुयाजे
 नास्ति । १४४ । ॥ ११ ॥

प्रावयेदाकारमावाहनम् । १ । येयजामहः सुतादिः पुरस्ताद्या-
 ज्यानाम् । २ । चतुर्मात्रा याज्ञिकी सुतिः । ३ । सन्ध्यचराणां तालु-
 स्थाने आ३इकारीभवतः । ४ । ओष्ठ्यस्थाने आ३उकारीभवतः । ५ ।
 अन्यानि प्रहृत्याचराणि । ६ । एकारौकारौ च प्रमृह्यौ । ७ । याज्यान्ते
 । ८ । विसर्जनीयो रिफितो रेफमापद्यते । ९ । लुप्यते ऽरिफितः । १० ।
 अनुस्वारं मकारः । ११ । अन्यानि प्रहृत्या व्यञ्जनानि । १२ । औ-
 कारो वषट्कारे चतुर्मात्रः । १३ । षकारोच्चैर्न्याज्योऽकारः । १४ ।
 प्रहृत्या वोभौ । १५ । पूर्वो वा प्रहृत्या । १६ । प्रहृत्याकार इति
 जातृकर्णः । १७ । वार्हतरायन्तरं वषट् कुर्यात्पुरसादीर्घमुपरिष्ठा-

द्रुक्षम् । १८। उपरिष्ठाच्च येयजामहादेवादेशनं सपुरोनुवाक्ये ।
 १९। संप्रेषे तु न विद्यते । २०। जुहोतीत्युक्ते सर्पिः प्रतीयेत । २१।
 स्वाहाकारोऽन्ते होममन्त्राणाम् । २२। समिदाधानमन्त्राणां च ।
 २३। मन्त्रपृथक्तात्कर्मपृथक्कम् । २४। इतिकरणस्य मन्त्रान्ते । २५।
 मन्त्रान्तेन करणेषु कर्मणः संनिपातनम् । २६। संप्रेषितो ऽन्वाह । २७।
 तथा यजति । २८। इत्येतत्सार्वयज्ञिकम् । २९। ॥ २॥

उपोष्य पौर्णमासेन हविषा यजते । १। तथामावास्येन । २। द्वे
 पौर्णमास्यौ । ३। अमावास्ये च । ४। यां पर्यस्तमयं पूर्णं उदियाद्यां
 चास्तमिते ते पौर्णमास्यौ । ५। श्रो न द्रष्टेति यदहश्च न दृश्येत ते
 अमावास्ये । ६। तत्रेज्यायां याथाकामी । ७। इति पौर्णमास्यामि-
 त्यमावास्यायामित्युपदेशाद्भवतिष्ठन्ते । ८। तत्संयुक्ताश्चः शब्दाः । ९।
 समानमन्यत् । १०। उभयत्राग्नेयः पुरोलाशः । ११। अग्नीषोमीय
 उपांशुयाजः । १२। वैष्णवो वा । १३। अग्नीषोमीयश्च पुरोलाशः
 पौर्णमासे हविषि । १४। ऐन्द्राग्नौ ऽसंनयतो द्वितीयो ऽमावास्यायाम्
 । १५। ऐन्द्रं सांनाय्यं संनयतः । १६। माहेन्द्रं वा । १७। वैष्णवं
 त्वसंनयन्नुपांशुयाजम् । १८। ॥ ३॥

आमन्त्रितो होतान्तरेणोत्करं प्रणीताश्च प्रतिपद्य दक्षिणेन प्रपदेन
 बर्हिःराक्रमणम् । १। वेद्यन्तसंमिता पश्चात्पार्ष्णिः । २। विक्रम्य च
 स्थानम् । ३। अग्नये समिध्यमानायेति संप्रेषितः । ४। कं प्रपद्ये तं
 प्रपद्ये यत्ते प्रजापते शरणं कृन्दस्तत्प्रपद्ये यावन्ते विष्णो वेद तावन्ते
 करिष्यामि देवेन सवित्रा प्रसूत आर्त्विज्यं करिष्यामि नमो ऽग्नये
 उपद्रष्टे नमो वायवे उपश्रोत्रे नम आदित्यायानुश्यात्रे जुष्टामद्य

देवेभ्यो वाचं वदिष्यामि शुश्रूषेणां मनुष्येभ्यः स्वधावतीं पितृभ्यः
 प्रतिष्ठां विश्वस्मै भूताय प्रशास्त आत्मना प्रजया पशूभिः प्रजापतिं
 प्रपद्ये ऽभयं नो अस्तु प्राजापत्यमनुवक्ष्यामि वागात्विज्यं करिष्यति
 वाचं प्रपद्ये भूर्भुवः स्वरिति जपित्वा । ५। त्रिर्द्विष्टव्य । ६। प्र वो
 वाजा इत्युपसंघाय मध्यमया वाचा । ७। अग्न आ याहि वीतय
 ईलेन्य इति तृचौ । ८। अग्निं दूतं वृणीमह इत्येका । ९। समिध्य-
 मानो अध्वर इत्येका । १०। तिस्रः माप्तदस्ये । ११। तदन्यत्र माय-
 नाभ्यां दर्शपूर्णमासाभ्याम् । १२। समिद्धो अग्न आहुतेति द्वे । १३।
 अग्ने मह्यं अशि ब्राह्मण भारतेति प्रणवेन संघाय । १४। अमुतो
 ऽवाञ्चि यजमानस्य त्रौण्यार्षेयाण्यभिव्याहृत्य । १५। षट् तु द्विगोत्रस्य
 । १६। पुरोहितप्रवरेणाब्राह्मणस्य । १७। मानवेति वा सर्वेषाम् ।
 १८। देवेद्वेो मन्विद्ध ऋषिष्टुतो विप्रानुमदितः कविशस्तो ब्रह्म-
 संश्रितो घृताह्वन इत्यवसाय । १९। प्रणीर्यज्ञानां रथीरध्वराणा-
 मतृर्तो होता तृर्णिर्यवास्तित्यवसाय । २०। आस्याचं जुहूर्देवानां
 चमसो देवपानो ऽरां इवाग्ने नेमिर्देवांस्त्वं परिभूरसीत्यवसाय । २१।
 व्यवसन्नावाहयति देवताः । २२। ॥ ४ ॥

आवह देवान्यजमानाय । १। अग्निमग्न आवह सोममावहेत्याज्य-
 भागौ । २। अग्निमावहाग्नीषोमावावह विष्णुं वाग्नीषोमावावहेन्द्राग्नी
 आवहेन्द्रमावह महेन्द्रं वा । ३। देवां आज्यपी आवह । ४। अग्निं
 होत्रायावह । ५। स्वं महिमानमावह । ६। आ च वह जातवेदः सुयजा
 च यजेत्यावाह्य । ७। उपविश्योर्ध्वजानुर्दक्षिणेन प्रादेशेन भूमिमन्वा-
 रभ्य जपति । ८। अस्मै प्रतिष्ठायै सा च्छित्ति पृथिवि मातर्मा सा

हिंसीर्मा मोदोषीर्मधु मनिष्ये मधु वनिष्ये मधु जनिष्ये मधुमतौमद्य
देवेभ्यो वाचं वदिष्यामि चारुं मनुष्येभ्य इदमहं पञ्चदशेन वज्रेण
पाप्मानं भ्रातृव्यमववाध इति । सप्तदशेन वा । ८ । ॥ ५ ॥

मानुष इत्युक्तः । १ । देव सवितरेतं त्वा वृणते सह पित्रा वैश्वानरे-
णेन्द्र पूषण्वहस्यते प्र च वद प्र च यज वसूनां रातौ स्याम रुद्रा-
णामोम्यायां स्वादित्या आदित्या अनेहमे

यदद्य होतवूर्ये जिह्वां चक्षुः परापतात् ।

अग्निष्टपुनराभराज्जातवेदा विचर्षणिरिति ॥

प्रवृत्तो जपित्वा । १ । उपोत्यायाध्वर्योर्दक्षिणेन प्रादेशेन दक्षिणमंस-
मन्वारभ्य जपति मयेनाग्नीधो दक्षिणम् ।

इन्द्रमन्वारभामहे होतवूर्ये पुरोहितम् ।

येनायन्नत्तमं स्वर्देवा अङ्गिरसो दिवम् ॥

षष्टिश्चाध्वर्यू नवतिश्च पाशा अन्तरा द्यावापृथिवी विचृत्ताः ।

सिनन्ति पाकमधि धीर एमि स्थोने मे द्यावापृथिवी उभेदमे ॥

इति । ३ । षण्मोर्वीरंहसः पान्तु द्यौश्च पृथिवी चाहश्च रात्रिश्चाप-
श्चौषधयश्चेत्यवसृज्य । ४ । ऐन्द्रोमावृतमावर्त आदित्यस्यावृतमन्वा-
वर्त इति दक्षिणं बाहुमन्वावृत्य । ५ । निरस्तः परावसुर्यो ऽस्मान्देष्टि
यं च वयं द्विग्नस्तेन सहेति होतृषदनाच्छुष्कं तणुमुभयतः प्रतिच्छिद्य
दक्षिणापरमवान्तरदेशं निरस्य । ६ । अप उपसृश्य । ७ । अशुष्कमुदगग्रं
निधाय । ८ । इदमहमर्वावसोः सदसि मीदामीत्युपविश्य । ९ । दक्षि-
णोत्तरिणमुपस्यं कृत्वा प्राञ्चौ पाणी प्रगृह्य जपति । १० । नमो
द्यावापृथिवीभ्यां होतृभ्यां पूर्वसूभ्यां विश्वकर्माणौ तनूपौ मे स्वस्त्यं

मे पातं मा मा हिंसिष्टं मा मा मन्ताप्रमित्याहवनीयं प्रेक्ष्य गार्ह-
पत्यं च । ११ । उदकममर्पन्नाहैष वासाकाश इति । १२ । विश्वे देवाः
शान्तन तदय वाचो नमो महद्भ्य इति जपित्वा । १३ । अग्निर्होता
वेत्वाग्निर्होत्रं वेतु प्रावित्रं माधु ते यजमान देवतेत्यवसाये । १४ ।
यो ऽग्निं होतारमवस्था इत्युपांग् १५ । ऋतवतौमध्वर्यो सुचमास्यस्व
देवयुवं विश्ववारामौलामहै देवा ईलेन्यान्नमस्याम नमस्यान्यजाम
यज्ञियानिति सुचावादाय पञ्च प्रयाजान्यजति । १६ । ॥ ६ ॥

समिधः समिधो अग्न आज्यस्य व्यन्त्विति प्रथमः । १ । तनूनपादग्न
आज्यस्य वेत्विति द्वितीयः । २ । नराग्रं सो अग्न आज्यस्य वेत्विति
द्वितीयो वसिष्ठश्च नृकानामन्विष्यन्त्यानां कण्वसंस्तौनां राजन्यानां
प्रजाकामानां च । ३ । इलो अग्न आज्यस्य व्यन्त्विति तृतीयः । ४ ।
वर्हिरग्न आज्यस्य वेत्विति चतुर्थः । ५ । स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं स्वा-
हाग्निं स्वाहाग्नीषोमौ विष्णुं वा स्वाहाग्नीषोमौ स्वाहेन्द्राग्नी स्वाहेन्द्रं
महेन्द्रं वा स्वाहा देवा आज्यपा जुषाणा अग्न आज्यस्य हविषो
व्यन्त्विति प्रयाजयाज्याः । ६ । ॥ ७ ॥

अग्निर्दृत्राणि त्वं सोमासि सत्यतिरित्याज्यभागौ वार्ज्वा पौर्णमास्याम्
। १ । अग्निः प्रत्नेन सोम गीर्भिरित्यमावास्यायां रधन्वन्तौ । २ ।
जुषाणो अग्निराज्यस्य हविषो वेतु जुषाणः सोम आज्यस्य हविषो
वेत्विति याज्ये । ३ । अग्निर्मूर्धेत्याग्नेयस्य पुरोनुवाक्या । ४ । भुवो यज्ञ-
स्येति याज्या । ५ । अग्नीषोमाविममित्युपांग् ६ । याजस्य पुरोनुवाक्या ।
६ । जुषाणावग्नीषोमावाज्यस्य हविषो वीतामिति याज्या । ७ । इदं
विष्णवर्षट ते विष्णविति वैष्णवस्य । ८ । जुषाणे वा । ९ । अग्नीषोमा

सवेदमा युवमेतानौत्यग्नीषोमीयस्य । १० । इन्द्राग्नी अवसा प्र चर्ष-
णिभ्य इत्येन्द्राग्रस्य । ११ । एन्द्र सानमिं प्र ससाहिष इति सांनायस्य
। १२ । महौ इन्द्रो य ओजसा महौ इन्द्रो नृवदिति माहेन्द्रस्य ।
१३ । इन्द्रं वो विश्वतो मादयस्व हरिभिरितीन्द्रस्याप्रतिनिधेः ।
१४ । ॥ ८ ॥

पिप्रौहि देवानिति स्विष्टकृतः पुरोनुवाक्या । १ । अयालग्निरग्नेः प्रिया
धामान्ययाट सोमस्य प्रिया धामान्ययालग्नेः प्रिया धामान्ययालग्नी-
षोमयोः प्रिया धामानि विष्णोर्वायालग्नीषोमयोः प्रिया धामान्य-
यालिन्द्रान्योः प्रिया धामान्ययालिन्द्रस्य प्रिया धामानि महेन्द्रस्य
वायाङ् देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि यक्षग्नेर्होतुः प्रिया धामानि
यक्षत्सं महिमानमायजतामेज्या इषः कृणोतु सो अश्वरा जातवेदा
जुषतां हविरग्ने यदद्य विषो अश्वरस्येति याज्या । २ । वषट्कृत्योप-
सर्जनम् । ३ । ॥ ९ ॥

इलामुपक्तास्यमानस्य दक्षिणस्य पाणेः प्रदेशिन्यामनक्ति ।^१ उत्तमे च
पर्वणि मध्यमे च । १ । वाचस्पतिना ते ऊतस्य प्राश्नामौषे प्राणायेति
पूर्वमञ्जनमधरौष्ठे निलिप्पति । मनसस्पतिना ते ऊतस्य प्राश्नापूजं
उदानायेत्युत्तरौष्ठ उत्तरम् । २ । उपस्पृश्य । ३ । दक्षिणेनोत्तरेलां
धारयन् । ४ । अपसारिताभिरङ्गुलिभिरमुष्टिकताभिः । ५ । स्वयं पञ्च-
ममादाय । ६ । मुखसंमितां धारयन्हृदयसंमितां वा । ७ ॥ १० ॥
उपहृतं बृहत्सह दिवा सह सूर्येण सह चक्षुषोप मां बृहत्सह दिवा
सह सूर्येण सह चक्षुषा कथयताम् । उपहृतं वामदेव्यं सहान्तरिक्षेण
सह वायुना सह प्राणेनोप मां वामदेव्यं सहान्तरिक्षेण सह वायुना

सह प्राणेन कथ्यताम् । उपहृतं रथन्तरं सह पृथिव्या सहाग्निना
 सह वाचा सह पशुभिरुप मां रथन्तरं सह पृथिव्या सहाग्निना
 सह वाचा सह पशुभिरुपमां । उपहृतं स्थान्नु भुवनमुप मां
 स्थान्नु भुवनं कथ्यताम् । उपहृतं चरिष्णु भुवनमुप मां चरिष्णु
 भुवनं कथ्यताम् । उपहृतः सखा भक्ष उप मां सखा भक्षो कथ्यताम् ।
 उपहृताः सप्त होत्रा उप मां सप्त होत्रा कथ्यन्ताम् । उपहृता
 गावः सहाग्निरुप मां गावः सहाग्निरा कथ्यन्ताम् । उपहृता धेनुः
 सहस्रभोप मां धेनुः सहस्रभो कथ्यताम् । उपहृता वाक्सह
 प्राणेनोप मां वाक्सह प्राणेन कथ्यताम् । उपहृता वाक्सह मनसोप
 मां वाक्सह मनसा कथ्यताम् । उपहृतेला वृष्टिरुप मामिला वृष्टि-
 र्कथ्यताम् । उपहृतेला ततुरिरुप मामिला ततुरिर्कथ्यताम् । उप-
 हृता हे सासि जुषस्व मेल इति जपिलेलामुपकथ्यते । १॥ ११॥
 इलोपहृतोपहृतेलोपासां इला कथ्यतामिलोपहृता मानवी घृतपदी
 मैत्रावरुणी । ब्रह्म देवकृतमुपहृतम् । दैव्या अध्वर्यव उपहृता
 उपहृता मनुष्या य इमं यज्ञमवान्ये च यज्ञपतिं वर्धन् । उपहृते
 द्यावापृथिवी पूर्वजे चत्वाररी देवी देवपुत्रे । उपहृतो ऽयं यजमान
 उत्तरस्थां देवयज्यायामुपहृतो भूयसि हविष्करण इदं मे देवा
 हविर्जुषन्तामिति तस्मिन्नुपहृत इत्युपहृत्य । १। अवघाय । २। अन्त-
 रिलं चतुरवानिति । ३। अन्ते वा चतुर्यम् । ४। इलासि स्योनासि
 स्योनकृत्सा नः सुप्रजास्त्वे रायस्योषे धाः । जुष्टे जुष्टिं ते गमेय उप-
 हृत उपहवं तेऽग्नीय मुखस्य ला द्युम्नाय सुरभ्यास्यलाय प्राश्रामीत्यु-
 त्तरेलां प्राश्र्य । ५। इतरां यजमानपञ्चमाः प्राश्र्य । ६। आ मार्जना-

द्वाग्यमनम् । ७। इदमाप इति त्वचेनान्तर्वेदि पवित्रवति मार्जयन्ते ।
 ८। परिहृते ब्रह्मभागे ऽन्वाहार्यमाहरन्ति । ९। एष दक्षिणाकालः
 सर्वामामिष्टीनाम् । १०। नान्वाहार्यो ऽस्यादिष्टदक्षिणासु । ११।

एषा ते अग्ने समित्तया वर्धस्व चा च प्यायस्व ।

वर्धिषीमहि च वयमा च प्यासिषीमहि ॥

इति समिधमनुमन्त्र । १२। चीननुयाजान्यजति । १३। ॥ १२ ॥
 देवं वर्ध्वसुवने वसुधेयस्य वेतु । १। देवो नराग्रंसे वसुवने वसुधे-
 यस्य वेतु । २। देवो अग्निः स्विष्टकृत्सुद्रविणा मन्द्रः कविः सत्यम-
 न्मायजी होता हेतुर्हेतुरायजीयानग्ने यान्देवानयाद्याँ अपिप्रेर्ये
 ते हेतरे अमत्सतेत्यवसाय । ३। तां ससनुषीं हेतां देवंगमां
 दिवि देवेषु यज्ञमेरयेमं स्विष्टकृत्वाग्ने होता भूर्वसुवने वसुधेयस्य
 नमोवाक्त्रं वीहीत्यनुयाजयाज्याः । ४। ॥ १३ ॥

सूक्ता ब्रूहीत्युक्तः । १। इदं द्यावापृथिवी भद्रमभूदार्धं सूक्तवाकमुत
 नमोवाकमृथास सूक्तोच्यमग्ने त्वं सूक्तवागसीत्यवसाय । २। उपश्रुती
 दिवस्पृथिव्योरोमन्वती ते अस्मिन्यज्ञे यजमान द्यावापृथिवी स्तामि-
 त्यवसाय । ३। शंगयी जीरदानू अत्रसू अपवेदे उरुगव्यूती अभयंक-
 तावित्यवसाय । ४। वृष्टिद्यावा रीत्यापा शंभुवौ मयोभुवा ऊर्जस्वतौ
 पयस्वतौ सूपचरणा च स्वधिचरणा च तयोराविदीत्यवसाय । ५।
 अग्निर्हविरजुषतावीरधत महो ज्यायो ऽकृत । ६। सोमो हविरजुष-
 तावीरधत महो ज्यायो ऽकृत । ७। अग्निर्हविरजुषतावीरधत महो
 ज्यायो ऽकृत । ८। अग्नीषोमौ हविरजुषेतामवीरधेतां महो ज्यायो
 ऽक्राताम् । ९। विष्णुर्वा । १०। अग्नीषोमौ हविरजुषेतामवीरधेतां

महो ज्यायो ऽक्राताम् । ११ । इन्द्राग्नी हविरजुषेतामवीरधेतां महो
ज्यायो ऽक्राताम् । १२ । इन्द्रो हविरजुषतावीरधत महो ज्यायो ऽकृत ।
महेन्द्रो वा । १३ । देवा आज्यपा आज्यमजुषन्तावीरधन्त महो ज्यायो
ऽकृत । १४ । अग्निर्होत्रेण हविरजुषतावीरधत महो ज्यायो ऽकृत
। १५ । अस्यामृधद्भोत्रायां देवंगमायामाशास्ते ऽयं यजमानः । १६ ।

17

असावसाविति नामनी यजमानस्याभिव्याहृत्योत्तरां देवयज्यामाशास्ते
भूयो हविष्करणमाशास्त आयुराशास्ते सुप्रजास्त्वमाशास्ते दिव्यं धामा-
शास्ते । १७ । यदनेन हविषाशास्ते तदग्न्यात्तदृथ्यात्तदस्मै देवा रामन्तां
तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनुतां वयमग्नेः परि मानुषाः । १८ । इष्टं च वीतं
चाभूदुभे चैनं [न इति वा] ^{२०} द्यावापृथिवी अंहसः पातामेह गतिर्नाम-
स्येदं च नमो देवेभ्य इति । १९ । नम उपेति बर्हिष्यञ्जलिं निधोय
जपति । २० । शंयोर्ब्रूहीत्युक्तस्तच्छंयोरिति शंयोर्वाकमुक्त्वापस्पृश्य । २१ ।
सुगादापनादि मन्द्रयाज्यभागान्तम् । २२ । परं मध्यमया । २३ । अनु-
याजाद्युत्तमया । २४ । ॥ १४ ॥

उपांशु गार्हपत्ये पत्नीसंयाजैश्चरन्ति । १ । सोमं त्वष्टारं देवानांप-
त्नीरग्निं गृहपतिमिति यजति । २ । राकासिनीवाल्मी प्रजाकामस्य
पूर्वं गृहपतेः । ३ । आ प्यायस्व सं ते पयांसौह त्वष्टारं तन्नसुरीपं
देवानांपत्नीरुत ग्रा व्यन्तु राकामहं यास्ते राके सिनीवालि यासु
वाङ्मग्निर्होता गृहपतिर्वयमु त्वा गृहपत इति । ४ । यथा ह त्यदसव
इति जपित्वेला मुपह्वयते । ५ । उपह्वतेयं यजमानोति वा विकारः । ६ ।
इलान्ताः पत्नीसंयाजाः । ७ । श्वयन्ता वा । ८ । प्र त्वा मुद्यामीति
वेदं विमुच्य योक्तम् । ९ । अञ्जलौ पत्न्याः कृत्वा वेदं च मुक्तम् । १० ।

अङ्गिर्वेदयोर्क्ते परिषिञ्चञ्जपति । ११ । कामाय त्वा वेदो ऽसि येन त्वं
वेद देवेभ्यो वेदो ऽभवस्तेनास्मभ्यं वेद एधि । वेदो ऽसि वित्तिरसि
विदेयं कर्मासि करणमसि क्रियासं सनिरसि सनितासि सनेयम् । १२ ।

घृतवन्तं कुलायिनं रायस्योषं सहस्रिणम् ।

वेदो ददातु वाजिनम् ॥

इति वेदे पत्नीं वाचयति । १३ । सा तृणानि प्रगृह्यान्तरेणोरु
न्यस्यते । १४ । तन्तुं तन्वन्नित्युत्तरेण गार्हपत्यमा वर्द्धिषः स्त्रीर्त्वा । १५ ।
आपृणो ऽसि संपृणः प्रजया मा पशुभिरा पृणति वेदशेषमुप-
स्थाय । १६ । एतेनाग्ने ब्रह्मणा

अथाद्यज्ञं जातवेदा अन्तरः पूर्वा अस्मिन्निषद्य ।

सन्वन्सनिं सुविमुचा वि मुञ्च धेह्यस्मभ्यं द्रविणं जातवेदः ॥

इत्याहवनीयमुपस्थाय । १७ । उपस्पृश्योत्सृज्यते । १८ । ॥ १५ ॥

व्याख्यातौ दर्शपूर्णमासौ प्रकृतिरिष्टिपशुबन्धानाम् । १ । अन्वयस्य प्रकृ-
तिरित्याख्या । २ । अन्तरेणाज्यभागौ स्विष्टकृतं च यदिज्यते तमावाप
इत्याचक्षते तत्प्रधानम् । ३ । तदङ्गानीतराणि । ४ । तेषामभिन्नकाले
ऽर्थे विभवः । ५ । तन्त्वलक्षणं तत् । ६ । प्रदानमुच्चावचाभिर्देवताभिः
संयुज्य श्रूयते । ७ । तत्र देवताविकारे तद्देवते याज्यापुरोनुवाक्ये । ८ ।
निगमस्थानेषु च सा देवतोपलक्ष्यते । ९ । आवाहन उत्तमे प्रयाजे
स्विष्टकृन्निगदे सूक्तवाके चेज्यमाना देवता निगच्छन्ति तस्मान्निगम-
स्थानानि । १० । अनुक्रामन्तश्च विकारान्व्याख्यास्यामः । ११ । पौर्ण-
मासीविकार इत्युक्ते वार्चघ्नौ प्रतीयताम् । १२ । अमावास्याविकार इति
वधन्वन्तौ । १३ । अनादेशे विकल्पभूतौ । १४ । देवतातः । १५ । हविष्टो

वा । १६ । संनिपाते हविष्टः । १७ । सामान्यान्निघमः । १८ । साप्तदशं
 च सामिधेनीनाम् । १९ । दष्टिपशुबन्धेषु वचनादन्यत् । २० । काम्यासु-
 पांशुहविष्टा । २१ । अनुक्रामन्तश्च व्याख्यास्यामः । २२ । ॥ १६ ॥
 चोदनाप्रकरणे हविषां प्रतीकग्रहणं याज्यापुरोनुवाक्यानां न चेदन्यो
 ऽर्थसंयोगः । १ । द्विप्रभृतिषु चोदनानुपूर्व्येण । २ । दैवतेन । ३ । लिङ्गेन
 च । ४ । उपसृष्टासु देवतास्वनधिगच्छन्तस्त्रिङ्गे दैवतेन तुष्येत् । ५ ।
 उपसृष्टासु निगच्छन्ति । ६ । अभीष्टं चैकैकस्यै देवतायै हविष्योच्यते
 तत्र ये प्रथमोपदिष्टे याज्यापुरोनुवाक्ये ते सर्वत्र प्रतीयात् । ७ । न
 चेष्टयः पृथक्त्वतः शक्याः परिसङ्ख्यातुम् । ८ । तत्रानादिष्टयाज्यापुरो-
 नुवाक्यासु गायत्रीत्रिष्टुभौ तद्देवते परीक्षेत् । ९ । उष्णिगृहृत्यौ वा
 परिहाय । १० । वर्षीयसी तु याज्या । ११ । समे वा । १२ ।
 यत्रैतेषां लक्षणानां किञ्चित्स्यात् । १३ । ऊवे हवामहे श्रुध्यागह्येदं
 बर्हिर्निषीद देवतानामेति पुरोनुवाक्यालक्षणानि । १४ । अद्भि पिब
 जुषस्व मत्स्वावषायस्व वीहि प्र देवतानामेति याज्यालक्षणानि ।
 १५ । पुरस्ताल्लक्षणा पुरोनुवाक्या । १६ । उपरिष्टाल्लक्षणा याज्या ।
 १७ । अनधिगच्छन्तद्देवते नम्राभ्यां यजेत् । १८ ।

इममा शृणुधी हवं यत्वा गीर्भिर्हवामहे ।

एदं बर्हिर्निषीद नः ॥

स्त्रीणं बर्हिरानुषगा सदेतोपेलाना इह नो अद्य गच्छ ।

अहेलता मनसेदं जुषस्व वीहि हव्यं प्रयतमाकृतं नः ॥

इत्यूहेद्विदेवतबज्रदेवतेषु । १९ । प्राकृतीर्वाभिसंनमेत्प्राकृतीर्वाभिसंन-
 मेत् । २० । ॥ १७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे प्रथमो ऽध्यायः समाप्तः ।

आम ॥

वसन्ते ब्राह्मणस्याग्न्याधेयम् । ११ । ग्रीष्मे क्षत्रियस्य । १२ । वर्षासु
वैश्यस्य । १३ । शरदि वा । १४ । शिशिरः सर्ववर्णानाम् । १५ । यायाकाम्य-
मृत्तूनां सोमेन यज्यमाणस्य । १६ । अमावास्यायां पौर्णमास्यां वा
दधीत । १७ । शुद्धपक्षे वा पुण्ये नक्षत्रे । १८ । कृत्तिकाप्रभृतीनि त्रीणि
फलानीप्रभृतीनि च । १९ ॥ ११ ॥

अथेष्टिकालाः । ११ । सद्यो द्वादशाहे मास षष्ठौ संवत्सरे वा । १२ ।
अग्रये पवमानायेष्टिः । १३ । पौर्णमासीविकारः । १४ । अग्र आयूंश्च
पवस्व । १५ । तं हि अश्वन्त ईलते ते स्याम ये अग्रय इति स्विष्टकृतः । १६ ।
अग्रये च पावकायाग्रये च शुचये द्वितीया । १७ । अमावास्यावि-
कारः । १८ । अग्रे पावक स नः पावक । १९ । अग्निः शुचिब्रततम उदग्रे
शुचयः । १० । अग्निमग्निं हवीमभिरग्निनाग्निः समिधत इति स्विष्ट-
कृतः । ११ । अदितये तृतीया । १२ । त्वमग्रे सप्रथाः सोम यास्त
इति सद्गन्तावाज्यभागौ । १३ । उत त्वामदिते महि ।

महीमू षु मातरं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे ऊवेम ।

तुविचित्रामजरन्तीमुरुचीं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् । १४ ।

प्रेद्धो अग्र इमो अग्र इति विराजौ स्विष्टकृतः । १५ । अतस्तः
कुर्वन्तो अग्रये प्रथमाम् । १६ । अग्रे द्युम्नेनोप त्वा जुह्वः । १७ ।
अर्पणस्त्राग्निं सोमेनेति स्विष्टकृतः । १८ ॥ १२ ॥

प्रथमे वा समानतन्त्रे । १। मध्यमे वा । २। द्विहविषो वा । ३।
 आदित्यस्यैन्द्राग्नौ द्वितीयो ब्राह्मणस्य । ४। अग्नीषोमीयो वा । ५।
 ऐन्द्रो राजन्यस्य । ६। वैश्वदेवो वैश्वस्य । ७। विश्वे देवासः स्त्रीर्ण
 बर्हिषि । ८। आग्नेयी वा द्वयोः पूर्वा । ९। आज्येन तनूदेवताः
 पुरस्तात्पुरोलाशस्याग्निं पवमानं पावकं च शुचिं चोपरिष्ठात् । १०।
 विश्वेभिरग्ने अग्निभिरग्ने विश्वेभिरग्निभिरिति स्थिष्टकतः । ११। अदि-
 तये द्वितीया । १२। अमावांस्थाविकारः । १३। तात्क्षणीनां तनूदे-
 वताभिरेकहविषस्यहं वैष्णवद्वितीयाभिरपरमादित्यद्वितीयाभिरपरं
 दशम्यविकृताग्नेयी । १४। सर्वासूपांशुहविष्ठा । १५। पाञ्चदशं च
 सामिधेनीनाम् । १६। सप्तदशादित्यायाम् । १७। चतुर्विंशतिर्दक्षिणा
 । १८। द्वादश । १९। षड्वा । २०। अश्वः । २१। शतमानरथवासे
 ऽजाश्च । २२। द्वादशरात्रं स्वयंहोमी स्यात् । २३। सत्यवन्दनं च । २४।
 अतिथिभ्यश्च दानम् । २५। आहिताग्निर्व्रते नानिष्टा पशुना मांस-
 मश्रीयान्नानिष्टाद्ययेन नवानामोषधीनां फलानि । २६। ॥ ३॥
 पूर्वा दर्शपूर्णमासाभ्यामन्वारभण्णीयेष्टिः । १। आग्नावैष्णवः सरस्वत्यौ
 सरस्वते च । २।

अग्नाविष्णू महि तद्वां महित्वं पातं घृतस्य गुह्यानि नाम ।

दमेदमे सुष्टुर्निर्वामियानेष वां जिह्वा घृतमाचरणत् ॥^३

अग्नाविष्णू महि धाम प्रियं वां वीथो घृतस्य गुह्या जुषाणा ।

दमेदमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुचरणत् ॥^४

पावका नः सरस्वतीमा जुह्वानाः ।^५ । जनीयन्तः स वावधे ।^६ ।

पञ्चहविषमेके ऽग्नये भगिने व्रतपतये च ।^७ । त्वमग्ने वीरवद्यशस्त्रं

भगो नः । ^८ । त्वग्ने व्रतपा यद्वो वयम् । ^९ । पौर्णमासीविकारः । ^{१०} ।
 धेनुश्च दक्षिणा । ^{११} ॥ ४ ॥
 काम्यं पुनराधेयमजानानस्य । १ । आग्नेयो ऽग्नये च वैश्वानरायो-
 दामयिष्यमाणस्य । २ ।

वैश्वानरो न ऊतय आ प्रयातु परावतः ।

अग्निर्नः सुष्टुतीरूप ^३ ॥

पृष्ठो दिवि । ^४ । मध्यावर्षे पुनराधेयकालः । ^५ । पुनर्वसु च नक्षत्रम् । ^६ । या वाषाढ्या उत्तरामावास्या । ^७ । मध्यन्दिनश्च कालः । ^८ ।
 पञ्चकपालश्चाग्नेयः । ^९ । सामिधेन्यश्च पञ्चदश । ^{१०} । त्रिषु च प्रया-
 जेष्वग्निशब्दो विकृतः । ^{११} । तनूनपादग्निमिलो अग्निना बर्हिरग्निः । ^{१२} ।
 वार्त्तन्नः पूर्वं आज्यभागः । ^{१३} । अग्निं स्तोमेन बोधयेति वाग्नेये
 बुद्धिमते । ^{१४} । अग्न आयूंषीत्युत्तरो ऽग्नये पवमानाय । ^{१५} ।
 एक्षू षु ब्रवाणीति वेन्दुमते । ^{१६} । अग्निर्मूर्धेति वा रेतस्वते । ^{१७} ।
 यथाचोदितं यजति । ^{१८} । अग्ने तमयेति प्रथमाद्वितीये हविषो द्विती-
 याचतुर्थ्यां स्विष्टकृतः । ^{१९} । देवं बर्हिरग्नेर्वसुवने देवो नराशंसो ऽग्ना
 वसुवने । ^{२०} । अग्निशब्दं चतुर्षु पूर्वेषु प्रयाजेष्वनुयाजयोश्च विभक्तय
 इत्याचक्षते । ^{२१} । तास्योपांशु । ^{२२} । उत्तरश्चाज्यभागः । ^{२३} । हविश्च
 । ^{२४} । सर्वं वा सह पूर्वाभ्यामनुयाजाभ्याम् । ^{२५} । हविरन्तं वा । ^{२६} ।
 हविरेव वा । ^{२७} । पुनरुत्पूतो जरत्संख्यायः पुनःसंस्कृतः कद्रयो
 ज्ञान्द्वान्द्विरण्यं वा दक्षिणा । ^{२८} । अदितये द्वितीया । ^{२९} । अमा-
 वास्याविकारः । ^{३०} । आग्निवारुणी वा । ^{३१} । स त्वं नो अग्ने ऽवमस्त्वं
 नो अग्ने वरुणस्य विद्वानिति । ^{३२} ॥ ५ ॥

अग्निहोत्रं जुहोति सायं च प्रातश्च । १। पुरा ऋष्यानां संसर्गाद्गार्ह-
पत्यादाहवनीयमुद्धरति । २। प्रभान्त्यां रात्र्याम् । ३। प्रादुष्करणं
नित्यधृतः । ४। गतश्रियः शुश्रुवान् ब्राह्मणो ग्रामणी राजन्यः । ५।

उद्ध्रियमाण उद्धर पाप्मनो मा यदविद्वान्यच्च विद्वान्शुकार ।

अक्रा यदेनश्चक्रेमेह किञ्चित्सर्वस्मान्मोद्धृतः पाहि तस्मात् ॥ ६।

अमृताहुतिममृतायां जुहोम्यग्निं पृथिव्याममृतस्य जित्यै ।

तयानन्तं लोकमहं जयानि प्रजापतिर्यं प्रथमो जिगाय ॥ इति । ७।
रात्रेति प्रातर्विकारः । ८। परिसमुह्य होष्यन् । ९। ऋतं त्वा सत्येन
परिषिञ्चामीति त्रिस्त्रिरेकैकं पर्युच्य ऊत्वा च । १०। सत्यं त्वर्तेन
परिषिञ्चामीति प्रातः । ११। यज्ञस्य संततिरसि यज्ञस्य त्वा संतत्यै
नयानीति गार्हपत्यात्मन्ततामुदधारामाहवनीयात् । १२। तन्तुं तन्व-
न्नित्यन्तरा श्वापदे गते । १३। ॥ ६॥

प्रथमास्तमिते जुहोति । १। दृश्यमाने वा नक्षत्रे । २। उपोदयं
शुषिते । ३। उदिते वा । ४। पुरस्तान् काले मनः कुर्वीत । ५।
तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । ६। उन्नौयाभ्युदितमा तमनादासित्वा ऊत्वा
वरं दत्त्वा भूरित्यनुमन्त्रयेत् । ७। अऊत्वा वेदुह्याहवनीयमन्यं
प्रणीष्य जुहुयात् । ८। पयो यवागूर्द्ध्याज्यमित्याग्निहोत्रहवींषि । ९।
न दध्यधिश्रयति । १०। नापः प्रत्यानयत्याग्ने । ११। कुशतरुणे
प्रत्यस्याज्यस्योन्नयति । १२। पश्चादन्वाहार्यपचनाद्यजमानः प्रत्यङ्मुति-
ष्ठन्नादित्यमुपतिष्ठते सत्य ऋताय त्वा दक्षिणां नयानीति सायम् ।
१३। ऋत सत्याय त्वा दक्षिणां नयानीत्याहवनीयं प्रातः । १४।
उत्तरेणान्वाहार्यपचनं यजमानस्य संवरः । १५। दक्षिणतः पश्चादा-

हवनीयादासनम् । १६। एवं गार्हपत्यात्पत्न्याः । १७। वृष्टिरसि
पाप्मानं मे वृश्च विद्यामि विद्य मे पाप्मानमित्याचामति । १८।
वाचं च यच्छति । १९। ॥७॥

दक्षिणतो ऽग्निहोत्रौमुपसृजन्ति । १। न चान्तरेण संचरेरन् । २।
न च ऋद्रेण दोहयेत् । ३। अग्नये देवेभ्यो धुक्षेति सायं जपति । ४।
सूर्याय देवेभ्यो धुक्षेति प्रातः । ५। अशनायापिपासे स्त्रिया वै
स्त्रियं बाधन्ते स्त्रिया वां बाधे ऽग्निहोत्राया वस्त्रेण वीरेणेति सायं-
प्रातः । ६। अन्वाहार्यपचनेन वीरेणेति स्त्रीवत्सायाम् । ७। सुभूतकृतः
सुभूतं नः कृणुतेत्युपवेषेणोदीचो ऽङ्गारान्गार्हपत्यान्निरुद्धाधिश्य-
त्यशनायापिपासीयेनाग्निहोत्रस्यात्या गार्हपत्येन वीरेणेति विकारः
। ८। अग्नेष्टु चक्षुषावेत् इति समिधमादीष्यावज्योत्य । ९। समाप
ओषधीनां रसेनेति सुवेणापः प्रत्यानीय । १०। प्रतितप्य तूष्णीं
पुनरवज्योत्य । ११। त्रिरुपसादमुदगुदास्य । १२। अनुच्छिन्दन्निव
। १३। नमो देवेभ्य इति दक्षिणतो ऽङ्गारानुपसृज्य । १४। सुभूताय
व इति सुप्रत्यूहान्प्रत्युह्य । १५। सुवं च सुचं च प्रतितप्योन्नयत्य-
शनायापिपासीयेन सुचा सुवेण वीरेणेति विकारः । १६। चतुष्प-
सकृत्वो वा । १७। सुवेसुवे च मन्तः । १८। उन्नीते सुचं संमृशति
। १९। सजूर्देवेभ्यः सायंयावभ्य इति सायं जपति । २०। सजूर्देवेभ्यः
प्रातर्यावभ्य इति प्रातः । २१। उत्तरेण गार्हपत्यं सुचमुपसाद्य *^{२२}
प्रादेशमात्रीं पालाशीं समिधमादाय सुचं च ^{२३} समयातिहत्य
गार्हपत्यमाहवनीयस्य पश्चादुदगग्रेषु कुशेषु सुचमुपसाद्य ^{२५} समिध-

* विकार इति वाक्यच्छेदः । तथापि लुपल्लानि चण्डशो बाध्यायने Comm.

मन्थादधात्यग्नयावापिपामोयेन समिधाहवयोयेन वीरेणेति विकारः ।^{२६} । अङ्गुलं समिधो ऽतिहत्याभिजुहोति । २३ ॥ ८ ॥
 अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिर्गन्मः स्वाहेति सायम् ।^{२७} । सूर्यो ऽर्ज्योतिर्ज्योतिः
 सूर्यः स्वाहेति प्रातः ।^{२८} । दक्षिणं जान्वाच्यावषट्पागसु ।^{२९} । उपमा-
 योत्तगमसंसृजंस्तृष्णीं भयमीं पूर्व्याः ।^{३०} । सुचि भयिषं कुर्यात् ।^{३१} ।
 सुचो बुध्रेनाङ्गागत्रुपस्पृश्व द्विरुदीचीं सुचमुद्यम्योपमादयति ।^{३२} ।
 अगन्प्राणः स्वर्गं लोकं जिते जयास्यभयं मे ऽलोकताया अपुत्राया
 अपगुताया इति यजमानः पूर्वामाहुतिमनुप्राणिति ।^{३३} । आगव-
 पान आत्मानं विजिते विजयास्यभयं मे ऽलोकताया अपुत्रताया
 अपगुताया इत्युत्तगमन्त्ववानिति ।^{३४} । या यजस्य समृद्धस्याग्नीः सा
 मे समृध्यतामिति ।^{३५} । ऊतयोस्तत्ततः प्रतीचीं सायं द्विरुपमार्ष्टि
 ।^{३६} । ऊर्ध्वं दक्षिणतः प्रातः ।^{३७} । पूषसुपमार्जनं वृषेषु निलिम्पत्यो-
 षधीः प्रीणामोति मनसा ।^{३८} । उत्तरं दक्षिणतः पाणिसुत्तानं
 निदधाति पितृन्प्रीणामोति मनसा ।^{३९} । द्विः प्रदेशिन्या प्राग्शेष-
 द्विमर्दुदण्ड्याद्य^{४०} प्राग्दण्ड्या भवयित्वा^{४१} प्रत्यग्दण्ड्यां पर्यस्य^{४२}
 निर्लिह्य^{४३} प्रवाल्याचस्य^{४४} प्रागुदीचीरप उत्सिच्य^{४५} प्रागुदीचीमुद्दि-
 शति^{४६} । १४ ।* एतदेकहोमे कर्म ।^{४७} । सर्वेषु तु जुह्व्यूणां सुच-
 सुत्तरेण गार्हपत्यं निधाय ।^{४८} ॥ ९ ॥
 इह पुष्टिं पुष्टिपतिर्दधात्विह प्रजां जनयतु प्रजापतिः । अग्नये

* Comm. द्विः प्रदेशिन्या प्राग्शेषाख्य प्रागुदीचीमुद्दिशतीति रुचब्देदः ।
 तथापि तु न्यवक्तारिण्यद्वयश उच्यते

रयिमते पशुमते पुष्टिपतये स्वाहा । अग्नये गृहपतये स्वाहा । अग्नये
स्वाहा । दूष्णो चतुर्थो गार्धपत्ये । १ ।

तसवितुर्वरेण्यं भूर्भुवः स्वहा ।

भूर्भो देवस्य धीमहि भुवः प्राणो भूयान्भूया मे भूयात्स्वाहा ।

धियो यो नः प्र चोदयात्स्वर्णाम सर्वं सर्वं मे भूयात्स्वाहा ।

अग्नये ऽन्नादायान्नपतय स्वाहेत्यन्नाहार्यपचने चतुर्थी । २ । महा-
व्याहृतिभिस्त्रिस्तो ब्रह्मवर्चमकामस्य । ३ । अविष्मता चतुर्थी । ४ । याः
सुच्यापस्त्रैधं ताः करोत्यग्निहोत्रस्याद्यां गार्धपत्यस्य पश्चादञ्जलौ च
पत्याः । ५ । सं त्वा सृजामि प्रजया धनेनेत्यञ्जलौ । ६ । प्रतिपथ सुचं
निदध्राति । ७ । ॥ १० ॥

दक्षिणेतोन्यायं याजमानम् । १ । उप प्रयन्तो अध्वरमयमग्निः
सहस्रिण उभा वामयं ते योनिरयमिहास्य प्रत्रामिति षष्ठां त्रिः
प्रथमासुत्तमां च । २ । आदुर्दा अग्ने ऽस्यायुर्मे देहि वर्चोदा अग्ने
ऽमि वर्चा मे देहि तनूपा अग्ने ऽमि तन्वं मे पाह्यग्ने यन्म ऊनं
तन्व१स्तन्म आ पृण

दन्वानास्त्वा शतं हिमा द्युमन्तं ममिधौमहि ।

वयस्वन्तो वयस्क्रुतं महस्वन्तः महस्क्रुतम् ।

अग्ने मपन्नदम्भनमदश्वासा अदाभ्यम् ।

इति जपित्वा । ३ । चित्रावसो स्वस्ति ते पारमशीयेति त्रिः । ४ । सं
त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चभागयाः समृषौणां सुतेज सं प्रियेण धाम्ना ममह-
मायुषा सं वर्चमा सं प्रजया सं प्रियेण धाम्ना सं रायस्योषेण
मिषौयेत्युपविश्य । ५ । अम्भ स्याभ्यं वो भवीय मह स्य महो वो

भक्षीयार्जं स्त्रोर्जं वा भक्षीय रायस्योषं स्य रायस्योषं वा
भक्षीय ॥११॥

रेवती रमध्वमस्मिन्योनावस्मिन्लोके ऽस्मिन्गोष्ठे ऽस्मिन्क्षये ऽस्या-
माश्लिष्यस्यां प्रतिष्ठायामिहैव स्येतो मापगातेति गामभ्येति ।६।
संहितामि विश्वरूपूर्जा माविश गौपत्येनेत्यस्या ललाटमुपस्पृश्य ।१।
उप त्वाग्र इति त्वचेनाग्ने त्वं न इति च द्वैपदेन गार्हपत्यम् ।२।
इल एह्यदित एहि सृनृत एह्येति गामभ्येति ।३। काम्या एत मयि
वः कामधरणमिति वत्सस्य ललाटमुपस्पृश्य ।४। सोमानं स्वरणमिति
त्वचेनोत्तरतो ऽन्वाहार्यपचनम् ।५। अन्तरेण गार्हपत्याहवनीयौ
माहित्रं जपित्वाहवनीयमुपतिष्ठते ।६। तत्सवितुर्वरेण्यं कदा चन
स्तरौरमि परि ते दूलभ इति त्रिरेताम् ।७। सर्वेषु तु जुह्वन्महा-
व्याहृतिभिस्तिस्रस्तिस्रः समिधो ऽभ्यादधात्याहवनीये वैकश्वी ।८।

दैतस्तन्तुरस्यनु त्वा रभे माहं तद्वावच्छित्तीत्याहवनीयस्य दक्षिणतो
१०९१३३
पुत्रस्यनु ।९। ततो ऽसि तन्तुरस्यनु मा संतनुहि प्रजया
पशुभी रायस्योषेण सुप्रजास्त्वेन सुवीर्येण मानुषस्तन्तुरस्यनु मा
रभस्व मा त्वं मद्वावच्छित्तीत्या असाविति ज्येष्ठस्य पुत्रस्य नामाभिव्याहृत्य
यावन्तो वा भवन्ति ।१०। आत्मनो ऽजातपुत्रः ।११। सत्येनाव-
भ्यमभ्यवैम्यसु व्रतमित्याचम्य वाचं विसृजते ।१२। ॥१२॥

अथ प्रातः ।१। भर्भुवः स्वः सुप्रजाः प्रजाभिर्भूयासं सुपोषः
पोषैः सुवीरो वीरैरभयं ते ऽभयं नो अस्तु मनसा लोपतिष्ठे लोक-
मुपैमि स्वश्वेत्याहवनीयम् ।२। अत्रैव तिष्ठन्नितरौ ।३। अभयं ते
ऽभयं नो अस्तु वाचा लोपतिष्ठे प्रजामुपैमि पशूंश्चेति गार्हपत्यम् ।४।

अभयं ते ऽभयं नो अस्तु प्राणेन त्वोपतिष्ठे व्यानमुपैम्याद्युश्चेत्यन्वाहार्य-
पचनम् । ५ । अभयं वो ऽभयं नो अस्तु कामेन व उपतिष्ठे वित्तिसुपैमि
भूतिं चेति सर्वान् । ६ । समानं समित्प्रभृत्या व्रतस्य विमर्जनात् । ७ ।
अनेन वैव सायंप्रातः । ८ । अनुपम्यानं वा प्रातः । ९ । ॥ १ ३ ॥

प्रवत्स्यन्नग्नीन् समीक्षते ऽभयं वो ऽभयं नो अस्त्विति । १ । नर्य
प्रजां मे पाहि मानुषान्मा भयात् पाहौति गार्हपत्यम् । २ । अययं
पितुं मे पाहि पित्र्यान्मा भयात् पाहौत्यन्वाहार्यपचनम् । ३ । तमुत्तरेण

३* गत्वा शंस्य पशून्मे पाहि दैवान्मा भयादग्निहोत्राद्यन्वाहार्यपचनम् । ४ ।

अन्नमन्नमिति त्रीणि पदान्यभ्युद्भूत्या सकाशाद्वाग्यमनम् । ५ । अन्नु-
पस्थानस्थानर्थलुप्तं प्रवसञ्जपेत् । ६ । याज्ञमानं चतुर्विधम् । ७ । अनेपेत्

हि कारणम् । ८ । सन्निवेलयोवाचस्य यत्तु यत्वा पुनराचस्य महा-

व्याहृतिभिर्विमर्गः । ९ । चतुर्विधये ऽग्नीनां वाचं यच्छेत् । १० । ॥ १ ४ ॥

प्रोध्यायन् । ११ । तथा चैव समीक्षणम् । १२ ।

आगन्म दत्तहन्तममस्तुभ्यं वसुवित्तमम् ।

081001

अग्ने सञ्चालभि युन्नमभि सह आ यच्छस्व ॥

शंस्य पशून्मे ऽजुगुपस्तान्मे पाह्येव दैवान्मा भयादजुगुपस्तस्मान्मा
पाह्येवेत्याहवनीयम् । २ । दृणापचयनं समिदाधानं च सर्वेषु । ३ ।

अयमग्निः पुरीषो रयिमान् पुष्टिवर्धनः ।

अग्ने पुरीषाभि युन्नमभि सह आ यच्छस्व ॥

229

१३.९

* Comm. अययंत्येवमादिना मन्त्रेणान्वाहार्यपचनमुपतिष्ठते । उत्तरेण स्थितः ।

तमिति यत्नादागत्यायेवमेव । अर्थादक्षिणेक्षमाणः ।

† शंस्येत्येवमादिना मन्त्रेणाहवनीयमुप० । दक्षिणाग्निमुत्तरेण गत्वा—

अथयं पितुं मे ऽजुगुपस्तं मे पाह्येव पित्र्यान्मा भयादजुगुपस्तस्मान्मा
पाह्येवेत्यन्वाहार्यपचनम् । ४।

अयमग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यात्प्रजाया वसुवित्तमः ।

अग्ने गृहपते ऽभि युन्मर्नाभि मह आ यच्छस्व ॥

नयं प्रजां मे ऽजुगुपस्तां मे पाह्येव सानुषान्मा भयादजुगुपस्तस्मान्मा
पाह्येवेति गार्हपत्यम् । ५। व्यवेतो ऽग्नीन्प्रवर्तति । ६। तेन चैवा-
त्सृज्यते । ७। ॥ १५ ॥

वास्तोष्यतीयं ध्रौव्ये दशगत्रावरार्धे मंत्रयातेषु । १। अग्निष्ठस्य दक्षिणे
युक्त उपोह्य चौवरं वास्तोष्यते प्रतिजानौहीत्यनूच्य वास्तोष्यते
शर्मयेति यजति । २। ऊते चानाहितं त्यजेत् । ३। ॥ १६ ॥

समारोह्यमाणो गार्हपत्य पाणौ प्रतितप्य प्राणान्मंसृशत्येहि मे
प्राणान्नारोहेति । १। सकृत्सकृन्मन्त्रेण द्विर्द्विस्तृष्णीम् । २। अयं ते
योनिरिति वारणी प्रतितपति । ३। सकृत्सकृन्मन्त्रेण द्विर्द्विस्तू-
ष्णीम् । ४। एवमाहवनीयान् । ५। नित्यधृतादन्यस्मिन् । ६। अत्रस्त-
मिते च मन्यनम् । ७।

उपावरोह जातवेदः पुनस्त्वं देवेभ्यो हव्यं वह नः प्रजानन् ।

आयुः प्रजां रयिमस्मासु धेह्यरिष्टो दौर्दिहि नो दुरोणे ॥

इत्यात्मनो ऽरण्योपावरोह्य मन्यनम् । ८। लौकिके वा लौकिके वा
। ९। ॥ १७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ।

आम् ।

संस्थितायां पौर्णमास्यामिन्द्रायेष्टिर्विमृधे ।१। अमावास्याविकारः
 ।२। इन्द्र चक्रं मृगो न भौमः ।३। जुष्टो दमूना अग्ने शर्धति
 स्विष्टकृतः ।४। अदितये ऽमावास्यायां संस्थितायाम् ।५। पौर्णमा-
 सीविकारः ।६। ये वैमृधस्य ते स्विष्टकृतः ।७। यावज्जीवं च ।८। प्रयोग
 आन्तात् ।९। ॥१॥

अनागते पर्वण्यामावासे प्रवृत्त ऽभ्युदितेष्टिः ।१। अग्नये दात्र
 इन्द्राय प्रदात्रे विष्णवे शिपिविष्टायेति ।२। निरुप्ते जानंस्तानेव
 विभजेत् ।३। अग्ने दा दा नो अग्ने वृहतः ।४। सहस्रा ते शता त्र
 भर ।५। अमावास्याविकारः ।६। धनुश्च त्रीषु दक्षिणा ।७। काले
 चामावास्यम् ।८। नाभ्यावृत्तिः पिण्डपितृयज्ञस्यास्ति ।९। ॥२॥

अतौते पर्वण्यामावासे प्रवृत्ते ऽभ्युदृष्टेष्टिः ।१। अग्नये पथिकृत
 इन्द्राय वृत्रघ्ने वैश्वानराय ।२। वेत्या हि वेध आ देवानाम् ।३।
 वार्वहत्याय सहदानुम् ।४।

सृतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् ।

अजस्रं भानुमीमहे^५ ॥

नाभिं यज्ञानाम् ।५^६। अमावास्याविकारः ।६^७। दण्डोपानहं दक्षिणा
 ।७^८। संस्थितायां चामावास्यम् ।८^९। नाभ्यावृत्तिः पिण्डपितृयज्ञ-
 स्यास्ति ।९^{१०}। ॥३॥

अग्नये ऽग्निमते ऽमावग्नावभ्युदृते ।१। पथिकृते ऽन्तरेण विहारं

चक्रीवति वृत्ते नियतातिपत्तौ च । १। वीतये मिथःसंसृष्टेषु । २।
 विविचये ग्राम्येण । ४। संवर्गाय प्रदाव्येन । ५। शुचये क्रव्येण । ६।
 अशुमते वैद्युतेन । ७। व्याधिप्राये रुद्राय । ८। अध्वानं गमिष्यन् पूष्णे
 पथिहते । ९। सार्वकामिक्यग्रये कामाय । १०। व्रतपतये व्रत्यवेलां
 प्रोष्याव्रत्यं वा चरित्वा । ११। व्रतभृते ऽश्रु कृत्वा । १२। गृहदाहे
 चामवते । १३। मरुद्भ्यो यमौ प्रजातायाम् । १४। ॥४॥
 अग्निमग्निं हवीमभिरग्निनाग्निः समिध्यते । १। अग्न आ याहि वीतये
 यो अग्निं देववीतये । २। कया नो अग्ने वि वसस्त्वामग्ने मानुषीः । ३।
 कुवित्सु नो मा नो अस्मिन्महाधने । ४। अप्सस्व उरौ महान् । ५।
 कद्रुद्रायाश्चाम ते । ६। वयमु त्वा पथस्यते पथस्यथः । ७।

अग्निः परेषु धामसु कामो भूतस्य भव्यस्य ।

सम्रालेको वि राजति ॥

अश्वाम तम् । ८।

त्वमग्ने व्रतभृच्छुचिरग्ने देवाँ इहा वह ।

उप यज्ञं हविश्च नः^९ ॥

व्रतानि विभ्रद्भ्रतपा अदाभ्यो भवा नो दूतो अजरः सुवीरः ।

दधद्रत्नानि सुमृत्लीको अग्ने गोपाय नो जीवसे जातवेदः ॥ ९^{१०} ।

कृष्णा रजांसि पत्सुतस्त्वे वसूनि पुर्वणीक होतः । १०^{११} ।

मरुतस्त्वेषसंदृश आ यात यमाविव ।

शुभ्रा हिरण्यखादयः^{१२} ॥

वातलिषो मरुतः श्रिये कमिति वा । ११^{१३} ।

ज्ञातयां ऽसंविदाना बर्जदेवतामिष्टिं निर्वपेरन् । १।

अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अयात्सोमो रुद्रैरभि रक्षतु त्वना ।

इन्द्रो मरुद्भिर्क्षतुथा कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः शर्म यंसत् ॥^२

समग्निर्वसुभिर्नो अयात्सं सोमो रुद्रियाभिस्तनूभिः ।

समिन्द्रो रानहव्यो मरुद्भिः समादित्यैर्वरुणो विश्ववेदाः ।^३

संज्ञानमिति च जपेरन् ।^४ ३ । ॥६॥

मित्रविन्दायाः । १ । पञ्चदश सामिधेनीः । २ । अग्निना रयिं गयस्फान
इत्याज्यभागौ । ३ ।

अग्निः सोमो वरुणो मित्र इन्द्रो बृहस्पतिः सविता यः सहस्री ।

पूषा नो गोभिरवमा सरस्वती त्वष्टा रूपाणि समनक्तु यज्ञैः^४ ॥

त्वष्टा रूपाणि दधती सरस्वती पूषा भगं सविता मे ददातु ।

बृहस्पतिर्दददिन्द्रो वलं मे मित्रः क्षत्रं वरुणः सोमो अग्निः ॥^५ ॥४॥

नू नो राख महस्वदुत नो ब्रह्मन्नविष इति स्विष्टकृतः ।^६ ५ । सहस्रं

दक्षिणा ।^७ ६ । देवतानुपूर्व्यं पुरोनुवाक्यावन्निगमेषु ।^८ ७ । याज्यावदा-

देशे ।^९ ८ । यथासंप्रेषितं वा ।^{१०} ९ । ॥७॥

फाल्गुन्यां पौर्णमास्यां प्रयोगो ऽद्विंशतायज्ञानाम् । १ । वसिष्ठयज्ञस्यामा-

वास्यायां साकंप्रस्थाय्यस्य च । २ । पञ्चदश वर्षाणि दाक्षायणयज्ञस्य । ३ ।

संवत्सरं संवत्सरं वा सर्वेषाम् । ४ । न प्रयुञ्जानस्य नित्यौ दर्शपूर्णमासौ

वर्तते । ५ । दाक्षायणयज्ञस्य । ६ । पौर्णमासानि पूर्वद्युः । ७ । अग्नी-

षोमीयो वा । ८ । आग्नेयः सांनाय्यं चैन्द्रं पौर्णमास्याम् । ९ । अपरपक्षं

द्विंशतव्रतो ऽतिथिभ्यो ददाति । १० । मत्यव्रतो वा । ११ । अभ्यञ्जन-

हताविकपन्पूलितानि न वस्ते । १२ । हविरुच्छिष्टाशनः । १३ । न सौहित्यं

प्राप्नुयात् । १४ । सोमं राजानं चन्द्रमसं भक्षयामीति मनसा ध्यायन्नश्राति

११५। आमावास्यानि पूर्वद्युः ॥ १६। ऐन्द्राग्नौ वा ॥ १७। आग्नेयो मैत्रा-
वरुणी च पयस्यामावास्यायाम् ॥ १८। ऋतेन या उत वां विक्षु ॥ १९।
पुरा शंयोर्वाकादूर्ध्वं वानावाह्य वाजिनो यजति ॥ २०। उत्तमे
प्रयाजे जिगच्छन्ति यथार्थं च सूक्तवाके ॥ २१। वाजिनो देवा हवि-
र्जाषयिष्यन्ते वर्धयिष्यन्ते महो ज्यायः करिष्यन्ते ॥ २२। शं नो भवन्तु
वाजिनो वाजेवाज इत्यूर्ध्वञ्जुरन्वानं यजति ॥ २३। वाजिनस्याग्ने
वौहीत्यनुवषट्कारः ॥ २४। यजमानो ब्रह्मा होताध्वर्युराग्नौध्रुवश्च समुप-
ह्वय भक्षयन्ति ॥ २५। प्रथमो जघन्यश्च यजमानः ॥ २६।

यन्मे रेतः प्र धावति यद्वा सिक्तं प्र जायते ।

राज्ञा सोमेन तदयमस्मासु धारयामसि ॥

वाजो ऽसि वाजिनमसि वाजो मयि धेहीति भक्षमन्तः ॥ २७। ॥ ८॥
दलादधस्य ॥ १। आग्नेयः सरस्वत्यै च ॥ २। अग्नीषोमीयः सोपांशुयाजः
सांनाय्यं चैन्द्रं पौर्णमास्याम् ॥ ३। प्रतानि च दाक्षायण्याजिकानि ॥ ४।
आग्नेयः सरस्वते च ॥ ५। ऐन्द्राग्नौ मैत्रावरुणी च पयस्यामावास्यायाम्
॥ ६। समानं वाजिनम् ॥ ७। ॥ ९॥

सर्वसेनियज्ञे ॥ १। उभयानि हवींश्चेकस्यामिष्टौ ॥ २। पौर्णमासानि
पूर्वाणि ॥ ३। अर्चन्तस्त्वास्माकमग्ने अध्वरमित्युत्तरस्याग्नेयस्य ॥ ४। नामा-
वास्यां यजते ॥ ५। पिण्डपितृयज्ञं तु करोति ॥ ६। न शौनकयज्ञे
साकंप्रस्थाय्ये च विकारो होतुरस्ति ॥ ७। ॥ १०॥

सर्वसेनियज्ञेन वसिष्ठयज्ञो व्याख्यातः ॥ १। पूर्वाणि त्वामावास्यानि ॥ २।
न पौर्णमासीं यजते ॥ ३। इति दर्शपूर्णमासायनानि ॥ ४। काम्यानि ॥ ५।
पाञ्चदश्यं च सामिधेनीनाम् ॥ ६। आग्नेयाग्नौ वैष्णवौ ॥ ७। पौर्णमा-

सौविकारः । ८। सदा यजते ऽन्यत्र पर्वणः । ९। मुन्ययनमित्याचक्षते
 ११०। आग्नेयेन्द्रो वैश्वदेवः । ११। अमावास्याविकारः । १२। सदा
 यजते ऽन्यत्र पर्वणः । १३। अदौक्षितः कृष्णाजिनं प्रतिमुञ्चते । १४।
 तुरायणमित्याचक्षते । १५। संवत्सरप्रयोगे च । १६। ॥ ११ ॥
 सौमी श्यामाकेष्टिः । १। वैण्यवी च । २। ऐन्द्राग्र आग्नेन्द्रो वा
 वैश्वदेवो द्यावापृथिवीयश्च ब्रीहियवानाम् । ३। सद्दराज्यभागे । ४।
 इमं यज्ञं या ते धामानि दिवीति । ५। सौम्यस्य मधुपर्को दक्षिणा
 । ६। इयं वामस्य शुचिं नु । ७। आ घा ये सुकर्माणः सुरुचः । ८।
 मही द्यौरुर्वी पृथ्वी । ९। वैश्वदेवद्यावापृथिवीयौ चोपांशु । १०।
 विराजौ खिष्टकृतः । ११। वत्सः प्रथमजो दक्षिणा । १२। समानत-
 न्ना वा दर्शपूर्णमासाभ्याम् । १३। दर्शपूर्णमासौ वा नवानाम् । १४।
 अग्निहेत्रं वा यवाग्वा सायंप्रातः । १५। अग्निहेत्रीं वा नवानाद-
 यित्वा तस्यै दुग्धेन सायंप्रातरग्निहेत्रं जुहुयात् । १६। गार्हपत्ये वा
 स्थालीपाकं अपयित्वाग्रयणदेवताभ्यः खिष्टकचतुर्थ्यभ्यः स्वाहाकारे-
 णाहवनीये जुहुयात् । १७। ॥ १२ ॥
 फाल्गुन्यां पौर्णमास्यां प्रयोगश्चातुर्मास्यानाम् । १। चैत्र्यां वा । २।
 वैश्वानरीयपार्जन्येष्टिः पूर्वस्यां पौर्णमास्याम् । ३। पर्जन्याय यस्य व्रते
 । ४। उत्तरस्यां वैश्वदेवम् । ५। आग्नेयः । ६। सौम्यमावित्रौ । ७।
 सारस्वतपौष्णौ । ८। मरुद्भ्यः स्वतवद्भ्यः । ९। वैश्वदेवौ । १०। द्यावा-
 पृथिवीयश्च । ११। हिरण्यपाणिमूतय उदीरय । १२। पूषन्तव शुक्रं
 ते । १३। इहेदवः प्र चित्रम् । १४। अग्निमन्यनीयाश्चासन्नपु हविःपु
 । १५। पश्चाद्देवस्यायाग्रये मथ्यमानायेति संप्रेषितः । १६। अभि त्वा

देव सवितः ^{१७} । मही द्यौः ^{१८} । त्वामग्ने पुष्करादिति च तिस्रः ^{१९} । उत
 ब्रुवन्तु जन्तव इति जाताय ^{२०} । आ यं हस्ते न खादिनमिति हस्तेन
 धार्यमाणाय ^{२१} । उत्तरे प्रह्वियमाणाय ^{२२} । अग्निनाग्निः समिध्यते ^{२३} ।
 त्वं ह्यग्ने अग्निना ^{२४} । तं मर्जयन्ते ^{२५} अग्निमन्यनीयाः । ^{२६} । नव च
 प्रयाजाः । ^{२७} । चतुर्थ्यान्तमावन्तरेण चत्वारः । ^{२८} । दुरो अग्न
 आज्यस्य व्यन्तु ^{२९} । उषासानक्ता अग्न आज्यस्य वीताम् ^{३०} । दैव्या
 होतारा अग्न आज्यस्य वीताम् ^{३१} । तिस्रो देवीरग्न आज्यस्य व्यन्तु
 । ^{३२} । सद्गन्तावाज्यभागौ । ^{३३} । सावित्रद्यावापृथिवीयौ चोपांगु । ^{३४} ।
 विराजौ स्विष्टकृतः । ^{३५} । वत्सः प्रथमजो दक्षिणा । ^{३६} । नवानुयाजाः
 । ^{३७} । प्रथमद्वितीयौ तु षलन्तरेण । ^{३८} । देवीर्द्वारो वसुवने
 वसुधेयस्य व्यन्तु ^{३९} । देवी उषासानक्ता वसुवने वसुधेयस्य वीताम् ^{४०} ।
 देवी जोष्टी वसुवने वसुधेयस्य वीताम् ^{४१} । देवी ऊर्जाङ्गतौ वसुवने
 वसुधेयस्य वीताम् ^{४२} । देवा दैव्या होतारा वसुवने वसुधेयस्य वीताम्
^{४३} । देवीस्त्रिस्त्रिस्त्रि देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु । ^{४४} । समानं
 वाजिनम् । ^{४५} । संस्थितायां पौर्णमासम् । ^{४६} । मांसानशनं ब्रह्मचर्यं
 प्राङ्मन्थः श्वेत ऋतुकाले वा जायामुपेयात्सत्यवदनं चान्तरालव्रतानि
 । ^{४७} । ॥ १ ३ ॥

आषाढ्यां वरुणप्रघासाः फाल्गुनीप्रयोगस्य । १ । चैत्रीप्रयोगस्य अव-
 णायाम् । २ । पौष्णान्तानि वैश्वदेविकानि । ३ । ऐन्द्राग्नौ वारुणी
 पयस्या मारुती कायस्थ । ४ । इमं मे वरुण तत्त्वा यामि । ५ । मरुतो
 यद्ध यूयमस्मान् । ६ । हिरण्यगर्भो यः प्राणत इति । ७ । आहवनी-
 याद्याग्नी प्रणयन्ति । ८ । प्र देवं देव्येति तिसृणामासीनः प्रथमाम् । ९ ।

उत्तरे अनुमंयन् । १० । इलायास्वेति साद्यमानयोरिधयोः । ११ । अग्ने
विश्वेभिः स्वनिक सौद होतर्नि होता त्वं दूतः । १२ । इत्यग्निप्रणयनीयाः
। १३ । यत्र चासीनः प्रथमामन्ववोचत्तस्मिन्लोत्सृज्यते । १४ । उत्तर-
स्यां वेदौ होतृकर्म । १५ । उपांशु कायः । १६ । गोमिथुनौ दक्षिणा
। १७ । अध्वर्योर्वेदं स्तृणोति । १८ । वारुणा निष्काषेणावभृथमवैति
यथा सोमे । १९ । उरुं हि राजा शतं ते । २० । समानमन्यद्वैश्वदेवेन
। २१ । ॥ १४ ॥

कार्त्तिक्यां साकमेधाः फाल्गुनीप्रयोगस्य । १ । आग्रहायण्यां चैत्रीप्र-
योगस्य । २ । अग्नये ऽनीकवते पूर्वस्यां पौर्णमास्यामिष्टिः पूर्वाह्णे । ३ ।

अनीकैर्द्वेषो ऽर्दयाग्रे विश्वाभिरूतिभिः ।

रयिं नो देहि जीवसे ॥

सैनानीकेन । ४ । मध्यन्दिने मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यः । ५ । सांतपना यो नो
मरुतः । ६ । सायं मरुद्भ्यो गृहमेधेभ्यः । ७ । अग्निना रयिं गयस्फान
इत्याज्यभागौ । ८ । गृहमेधाम आ गत प्र बुध्ना वः । ९ । त्वां चित्रश्रव-
स्तम यदाहिष्ठमिति स्विष्टकृतः । १० । न निगदमाह । ११ । न
सामिधेनीरन्वाह । १२ । आज्यभागप्रभृतीज्येलान्ता । १३ । तस्य
निष्काषं प्रातः पूर्णदयं ऊत्वेष्टिं मरुद्भ्यः क्रीलिभ्यः । १४ । क्रीलं वः
पर्वतश्चित् । १५ । महाहविषि । १६ । ऐन्द्राग्रान्तानि वारुणप्रघासि-
कानि । १७ । माहेन्द्रो वैश्वकर्मणश्च । १८ । वाचस्पतिं या ते धामानि
परमाणीति । १९ । उपांशु वैश्वकर्मणः । २० । एकश्चाग्निः प्रणीयते
। २१ । ऋषभो दक्षिणा । २२ । न वाजिनं नावभृथो भवति । २३ ।
समानमन्यद्वारुणप्रघासैः । २४ । ॥ १५ ॥

अपराह्णे पित्र्या त्रिहविरितिः । १। सोमाय पितृमते पितृभ्यो वा
 सोमवज्राः पितृभ्यो बर्हिषज्जाः पितृभ्यो ऽग्निष्वान्तेभ्यः । २। अग्निश्च
 कव्यवाहनः स्विष्टकृद्भवति । ३। त्वं सोम प्र चिकितः सोमो धेनु त्वं
 सोम पितृभिरिति सोमस्य पितृमतः । ४। उदीरतामङ्गिरसो ये नः
 पूर्वं इति सोमवताम् । ५। उपहृता आहं पितृन्बर्हिषद इति
 बर्हिषदाम् । ६। अत्र सृज ये चेहाग्निष्वान्ता इत्यग्निष्वान्तानाम् । ७।
 एकैका याज्या द्वे द्वे पूर्वं पुरोनुवाक्ये । ८। असंतते नानाप्रणवे । ९। ये
 तातृषुस्त्वमग्न ईलित इत्यग्नेः कव्यवाहनस्य । १०। प्राचीनापवीत्येता
 देवता यजति । ११। निगमस्थानेषु चानुवर्तयति । १२। पितृमन्त्रं
 परिहाप्य । १३। यज्ञोपवीतीति जातृकर्णः । १४। संप्रैषेषु स्वधाशब्दे
 क्रियमाणे ये स्वधामहे स्वधा नम इति येयजामहवषट्कारयोः स्थाने
 । १५। दक्षिणान्वाहार्यपचनात्यग्निश्रिते चरन्ति । १६। अग्रेण वेदिं दक्षिणा
 तिष्ठति । १७। न च बर्हिराक्रामति । १८। उत्सर्गो जपानाम् । १९।
 कर्माणि तूष्णीं जपमन्त्राणि । २०। उपसदि चेत्याचार्याः । २१।
 कर्म तु न्यायः । २२। उग्रन्तस्त्वेत्येकां सार्धधेनीं त्रिरनूच्य नार्षेय-
 माह । २३। अपबर्हिषः प्रयाजातिष्ठानो अग्ने रुचेतुना त्वं सोम
 महे भगमिति जीवनवन्तावाज्यभागौ । २४। उपहृयेलां न प्राश्नन्ति
 । २५। अवघ्राय भागान्प्रास्यन्ति । २६। पितृभ्यो दत्ते । २७। ॥ १६ ॥

अथा विष्टा जनयन्कर्कराणि स हि घृणिरुर्वराय गातुः ।

स प्रत्युदैद्धृषं मध्वो अग्रं स्वां यत्तनूं तन्वामैरयत ॥

इति जपन्त उन्तरेणान्वाहार्यपचनं गत्वा । १। सुमंदृशं त्वा वय-
 मचन्नमीमदन्तोपो पु. प्रहृहीत्याहवनीयमुपस्थाप्य । २। मनो न्वा

ऊवामह इति त्वचेन दक्षिणाग्निम् । ३। आ म एतु मनः पुनरिति
 ब्रूयुः । ४। अग्निं तं मन्य इति त्वचेनाग्ने त्वं न इति च द्वैपदेन गार्ह-
 पत्यम् । ५। तच्चक्षुरित्यादित्यमुपस्थापय । ६। अपवर्हिषावनुयाजाविष्टा
 । ७। न सृक्तवाके यजमानस्य नाम गृह्णाति । ८। शंखन्ता च । ९।
 अश्वकान्संस्थाप्य मैत्रश्वरुः । १०। अदितये वा । ११। मित्रस्य चर्ष-
 णीधृतो मह्यं आदित्यः । १२। संस्थितायां पौर्णमासम् । १३। ॥ १७॥
 शुनासीर्ये । १। पौष्णान्तानि वैश्वदेविकानि । २। शुनासीर्यो वायव्यं
 पयः सौर्यश्च । ३। शुनासीराविमां शुनं नः फालाः । ४। तव वाय-
 वृतस्यते ऽध्वर्यवश्चक्रवांसः । ५। तरणिर्विश्वदर्शतो दिवो रुक्म इति । ६।
 उपांशु सौर्यः । ७। अश्वः श्वेतो दक्षिणा । ८। गौर्वा । ९। सीरं वा
 द्वादशायोगम् । १०। न वाजिनम् । ११। समानमन्यद्वैश्वदेवेन । १२।
 पौर्णमासं त्वमथ्यमाने । १३।

इन्द्रश्च नः शुनासीराविमं यज्ञं मिमिक्षताम् ।

गर्भान्यत्तं स्वस्तये ॥¹⁴

यथोरिदं [विश्वं] भुवनमा विवेश ययोरानन्दो निहितो महश्च ।

शुनासीरावृतुभिः संविदाना इन्द्रवन्ता हविरिदं जुषेयाम् ॥¹⁵

इन्द्राय शुनासीराय सुचा जुहुतना हविः ।

जुषतां प्रति मेधिरः ॥¹⁶

प्र हव्यानि घृतवन्यस्मै हर्यश्वाय भरता सजोषाः ।

इन्द्र ऋभुभिर्ब्रह्मणा संविदानः शुनासीरी हविरिदं जुषस्व ॥¹⁷

शुनं ऊवेमाश्वायन्तः ।¹⁸ साकमेधैरिष्टान्वत्तं शुनासीर्यम् ।¹⁹

माध्यां वा पौर्णमास्याम् ।²⁰ सोमेनोत्सर्गः पशुनेष्ट्या वा ।²¹

पञ्च वर्षेषु पूर्वद्युः शुनामीर्यमपरेद्युर्वैश्वदेवम् । १८^{२०} ॥ १८ ॥
 विध्यपराधे प्रायश्चित्तम् । १। अर्थलोपे प्रतिनिधिः । २। भूर्भुवः स्वः
 स्वाहा ।

अयास्याग्ने ऽस्यनभिगस्तिश्च सत्यमित्वमया असि ।

अयाभा मनसा कृतो ऽयाः सन्ध्व्यमूहिषे ।

अया नः कृणुहि भेषजं । स्वाहा ॥

इति प्रायश्चित्ताज्जती सर्वेषु दोषेषु । ३। आहवनीयः सर्वाज्जतीनाम् । ४।
 जुह्वं पात्रम् । ५। चतुर्गृहीतं प्रायश्चित्तेषु । ६। अनन्तरं दोषात्प्राय-
 श्चित्तं न ह्यनिर्हते दोषे प्रवृत्तिरुत्तरस्यास्ति । ७। प्रत्यक्षविहितं चैकेषु
 दोषेषु प्रायश्चित्तं तत्रोभे कुर्यात्सर्वप्रायश्चित्तं चाधिकारिकं च । ८।
 अनुद्धृतं चेदाहवनीयमभ्यस्तमियाद्भजविदा ब्राह्मणेनोद्धरणं । जातरूपं
 च कुशे प्रवध्याग्रतो हरन्ति । रजतमभ्युदिते । वरो दक्षिणा । ९।
 आहवनीये ऽनुगते गार्हपत्यादुद्धरणमग्नये चेष्टिर्ज्योतिष्मते । १०।
 उदग्ने शुचयो वि ज्योतिषा । ११। गार्हपत्ये ऽनुगते पूर्वमध्यवसाया-
 हवनीयमग्नये प्रणीय जुहुयात् । १२। समारोह्य वेदङ्कुदवस्तेत् । १३।
 उभयोरनुगतयोर्गार्हपत्योल्मुकादुत्तरारण्या मन्यनम् । १४। उल्मुके
 ऽविद्यमाने ऽरणौ भस्मना संस्पृश्याग्नये च तपस्वते जनद्वते पावकवत
 इष्टिः । १५।

आ याहि तपसा जनेष्वाग्ने पावको अर्चिषा ।

उपेमां सुष्टुतिं मम^{१६} ॥

आ नो याहि तपसा जनेष्वाग्ने पावक दीद्यत् ।

इत्या देवेषु नो दधत् ॥^{१७} १६।

इत्यभ्युदितयोस्त्वभ्यस्तमितयोर्वान्येन वा नष्टयोः कारणेनान्याधेये-
नात्पादयेत् । १७ । ॥ १८ ॥

उपसृष्टा चेदग्निहोत्री वाग्येत सूयवसादिति यवसमुष्टिं प्रयच्छेत् । १ ।
उपविशेचेत् ।

यस्माद्भीषा निषीदसि ततो नो अभयं कृधि ।

प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृत्युल नमो रुद्राय मीलज्जषे ॥

इत्यार्द्रदण्डेनेत्याप्य

उदस्याद्देव्यदितिरायुर्यज्ञपतावधात् ।

इन्द्राय कृण्वती भागं मित्राय वरुणाय च ॥

इत्यनुमन्त्रयेत् । १ । द्वेष्टाय वा दद्यात् । ३ । हविषि स्कन्ने ऽच्छायं वो

यथोरोजसा स्कभिता रजांसि वीर्येभिर्वीरतमा श्रविष्ठा ।

या पत्येते अप्रतीता सहोभिर्विष्णू अग्नवरुणा पूर्वहृतौ ॥

इत्यङ्गिरूपनिनीयास्कानधित प्राजनि । दिवं देवांस्तृतीयं यज्ञो ऽगा-

त्ततो मा द्रविणमष्टुन्तरिचं पिहंस्तृतीयं यज्ञो ऽगात्ततो मा द्रवि-

णमष्टु पृथिवीं मनुष्यांस्तृतीयं यज्ञो ऽगात्ततो मा द्रविणमष्टित्यनु-

मन्त्रयेत् । ४ । यद्वाद्वाणो जुगुप्सुर्न भक्षयेदेतदुष्टस्य लक्षणम् । ५ ।

तस्यापः प्रतिपत् । ६ । शेषे विद्यमाने तेन समापनम् । ७ । शेषाभावे

ऽन्यदुत्पादयेत् । ८ । तस्मिन्द्रव्ये ऽविद्यमाने यत्सामान्यतमं मन्येत

तत्प्रतिनिदध्यात् । ९ । एष प्रतिनिधीनां धर्मः । १० । अविकारश्च

शब्दानाम् । ११ । अप्रतद्वैवते दुष्टे नावृत्तिरस्ति हौत्रस्यान्यद्वि-

संक्रत्य प्रयच्छेद्देवतायै । १२ । नावृत्तिः प्रतदोषे ऽस्ति लुप्यते

खिष्टकदिलं भक्षाश्च । १३ । आज्येन परम् । १४ । अन्यासु देवता-

स्विष्टासु दुष्टेन वा शेषवति तन्त्रे प्रदानमावर्तते । १५। सर्वेष्टिरशेषे ।
 १६। कृतस्थानावृत्तिर्गुणलोपे संनिपातप्रधानत्वात् । १७। मन्त्रं नानु-
 जपेत् । १८। अनुजपेदिति जाद्वकर्णः । १९। अन्याभ्यो गृहीते
 ऽन्यासु वावाहितासु चोदिताभ्यः प्रयच्छेदाज्येनावहिता यजेत्
 । २०। ॥ २०॥

दृष्टिपशुबन्धेषु सोमे च प्रायश्चित्तं ब्रह्मा जुहोति । १। ऋग्वेदे
 चेदोषः स्याद्भूः स्वाहेति गार्हपत्ये । २। यजुर्वेदे चेद्भुवः स्वाहेत्यन्वा-
 हार्यपचने । ३। सोमे त्वाग्नीध्रीये । ४। सामवेदे चेत्स्वः स्वाहेत्याह-
 वनीये । ५। भूर्भुवः स्वः स्वाहेत्यज्ञायमाने दोषे । ६। अनुपस्थाय
 प्रसर्गे प्रतिदिशमुपस्थानम् । ७। उपस्थायाप्रसर्गे यथा प्रोष्य । ८।
 समारोह्याप्रसर्गे मन्यनम् । ९। नारण्योरस्त्युपस्थानम् । १०। नाहोमे-
 नानिज्यया वाग्नीनुत्सृजेत् । ११। प्रायश्चित्तं तु कृत्वातीतानि कर्मणि
 प्रतिनिदध्यात्प्रतिनिदध्यात् । १२। ॥ २१॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ।

त्रैम ॥

पत्नीयजमानौ व्रत्यम् । १ । अग्नीचातां प्राग्वत्सापाकरणात् । १ । यदन्य-
 म्नांसलवणमियुनमाषेभ्यो येन च द्रव्येण यक्ष्यमाणः स्यात् । ३ । ॥ १ ॥
 अग्नीनन्वादधातीष्टिपशुबन्धेषु पूर्वद्युः । १ । आहवनीये महाव्याह-
 त्योत्तमया । २ । प्रथमया गार्हपत्ये । ३ । दक्षिणाग्नौ मध्यमया । ४ ।
 द्वे द्वे च तृष्णीम् । ५ । आहवनीये दशमीं समस्ताभिः । ६ । महाव्याह-
 तीनां वा स्थाने चतस्रो विद्व्यस्यानुपूर्व्येण । ७ । उपस्थानं च शेषेण ।
 ८ । अप नः शोशुचदधमिति सप्ताग्ने नय यस्त्वा हृदा त्वं नो अग्ने
 श्रधरादिति वा दशभिः । ९ । प्राग्नेये वाचमिमं स्तोममिति चोपस्थानं
 सूक्ताभ्याम् । १० । तृष्णीं प्रागहीयम् । ११ । महाव्याहृतिभिः पैश्व्यम्
 । १२ । कौषीतकं विद्व्येन । १३ । आरुणमुत्तमम् । १४ । ॥ २ ॥
 पिण्डपितृयज्ञो ऽपराह्णे ऽमावास्यायाम् । १ । दक्षिणाग्नेः पुरस्ताच्छूर्पं
 स्थालीं स्फ्यं पात्रीमुखलमुसले च संसाद्य । २ । गार्हपत्यस्य पञ्चा-
 दक्षिणाग्रेषु कुशेषु स्फ्यं निधाय । ३ । उपरिष्टाद्व्रीहीन्पात्रायाम् । ४ ।
 पुरस्ताच्छूर्पं स्थालीम् । ५ । आच्य सव्यं जानु नीचा मुष्टिना व्रीहीन्
 गृह्णाति पितृन्धायन् । ६ । यथाधोबिलाशृतः स स्था^७त्पत्न्या सक्तफ-
 लीकृता^८न्दक्षिणाग्नौ अपयित्वा^९भिघार्य^{१०} प्रत्यञ्चमुदास्यविमवि परि-
 समुह्य परित्सीर्य पर्युक्ष्य^{१२} दक्षिणं जान्वाच्य^{१३} यज्ञोपवीतो प्राडा-
 सीनो मेक्षणेन जुहोति । १४ । * ॥ ३ ॥

* Comm. पत्न्या सक्तफलीकृतानित्यारभ्य जुहोतीत्यन्तं सूत्रं तथापि क्ताप्रत्य-
 यान्तामि खण्डशो व्याख्यायन्ते ।

अग्नये कव्यवाहनाय स्वाहा सोमाय पितृमते स्वाहा यमायाङ्गिरस्वते
पितृमते स्वाहेति । १ । मेक्षणमनुप्रहृत्य^२ दक्षिणा दक्षिणाग्रेरपहता
असुरा रक्षांसि वेदिषद् इति स्मृत्येनोन्मृज्या^३भुक्ष्य^४

ये रूपाणि प्रतिमुञ्चमाना असुराः सन्तः स्वधया चरन्ति ।

परापुरो निपुरो ये भरन्त्यग्निष्टाँक्षोकात्त्र णुदात्यस्मात् ॥

इत्युत्सुकमुन्मृष्टस्य दक्षिणार्धं निधाय^५ मूले कुशान्सकम्पूनानुन्मृष्टे
निधाय^६साववनेनिष्ठ ये च त्वामत्रान्विति पितुर्नामादिश्य कुशेष्वपो
निषिञ्चत्यवाचीनपाणिना* । ७ । एवं दक्षिणतः पितामहस्य । ८ । प्रपि-
तामहस्य च । ९ । असावेतन्ने ये च त्वामत्रान्विति पिण्डान्यथावनेजितं
निधाय । १० । उभावेकस्मिन्पितृभेदे । ११ । न जीवपितुरस्ति । १२ । न
जीवान्तर्हिताय । १३ । येभ्यो वा पिता तेभ्यः पुत्रः । १४ । होमान्तं वा
। १५ । अत्र पितरो मादयध्वं यथाभागं पितर आवृषायध्वमिति । १६ ।
उदङ्गूर्यावृत्य । १७ । त्रिरा तमनादासित्वा । १८ । अमीमदन्त पितरो
यथाभागमवीवृषतेति प्रतिपर्यावृत्य । १९ । तथैवावनेज्य । २० । ॥ ४ ॥
नमो वः पितरो जीवाय नमो वः पितरः शोषाय । नमो वः पितरो
घोराय नमो वः पितरो रसाय । नमो वः पितरो बलाय नमो वः
पितरो मृत्यवे । नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरः स्वधायै ।
नमो वः पितरः पितरो नमो वः । ये ऽत्र पितरः पितरः स्य यूयं
तेषां श्रेष्ठा भूयास्य । य इह पितरो मनुष्या वयं तेषां श्रेष्ठा
भूयास्य । या अत्र पितरः स्वधा युष्माकं सा । य इह पितर

* Comm. मेक्षणमनुप्रहृत्य । इत्यारम्भावाचीनपाणिनेति सूत्रान्तः । अण्डशस्तु
वाक्यायन्ते क्लान्तानि प्रतिपत्तिज्ञावार्थम् ।

एधतुरस्माकं स । गृहान्नः पितरो दत्तेति । १। एतद्दः पितरो वामो
वध्वं पितर इति त्रीणि सूत्राण्युपन्यस्य । २। ऊर्जं वहन्तीरमृतं घृतं
पयः कीलालं परिस्नुतम् । स्वधा स्य तर्पयत नः पितृनित्युदकशेषं
निनीय । ३। अवघ्राय पिण्डान् । ४। अवधाय प्राश्नीयात् । ५। ब्राह्म-
णाय वा दद्यात् । ६। अपो वाभ्यवहरेत् । ७। मध्यमपिण्डं पत्नी
पुत्रकामा प्राश्नीयात् ।

आ धत्त पितरो गर्भं कुमारं पुष्करस्रजम् ।

यथैह पुरुषो ऽमत् ॥

इति । ८। उल्मुकमग्नौ कृत्वा । ९। सकृदाच्छिन्नाननुप्रहृत्य । १०।
अग्निहोत्रं यवाग्वैव सायंप्रातः । ११। स्वयंहोमश्च पर्वणि । १२।
एतेनैव धर्मेणानाहिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञः^{१३} क्रियेत । १३। ॥ ५॥

दक्षिणतोन्वायं ब्रह्मकर्म । १। पश्चात्तु पित्र्यायाम् । २। यजमान-
निमित्तो विपर्ययः । ३। अग्नेण यजमानमासनम् । ४। समानं होत्रा
दृणनिरसनम् । ५। तथोपवेशनम् । ६। कर्मादौ देशपृथक्त्वे च । ७।
प्रागग्रता विकारः । ८। बृहस्पतिर्ब्रह्मा स यज्ञं पातु स यज्ञपतिं स मां
पातु बृहस्पतिर्देवो ब्रह्माहं मानुषो भूर्भुवः स्वरोऽमित्युपविश्य । ९।
साक्ष्यं च सर्वकर्मणाम् । १०। मन्त्रवत्सु वाग्यमनम् । ११। सर्वासु
गतिषु यथा ब्रजन्यन्यथा ततः प्रत्यायन्ति । १२। अनुसमेत्यग्नौ
प्रणौचमाने । १३। सहेधेनोपवेशनम् । १४। अग्नौ ब्रह्मणे ऽग्न्याधेये
। १५। सर्वेषां वा । १६। कर्मप्रसवायामन्त्रित ओमित्युक्त्वा यथाकर्म
प्रसौति । १७। ॥ ६॥

प्रणौताकाले वाग्यमनम् । १। हविष्कृता विसर्गः । २। द्रष्टे च खिष्ट-

कृत्यानुयाजप्रसवेन विसर्गः । ३। मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रतीक्ष्य इति
 प्राशिञ्चं प्रतीक्ष्य । ४। देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
 हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामीति प्रतिगृह्य । ५। पृथिव्यास्त्वा नाभौ सादया-
 म्यदित्या उपस्य इति प्राग्दण्डं स्थण्डिले निधाय । ६। उपकनिष्ठि-
 कयाङ्गुष्ठेन च प्राशिञ्चं गृहीत्वा । ७। अग्नेष्ट्यास्तेन प्राश्नामीति प्राश्ना-
 संखादन् । ८। शान्तिरसीत्याचम्य । ९। प्राणान्संमृशति । १०। प्राणपा
 असि प्राणं मे पाहीति नासिके मुखं च । ११। चक्षुष्या असि चक्षुर्मे
 पाहीति चक्षुषी । १२। ओत्रपा असि ओत्रं मे पाहीति ओत्रे । १३।
 इन्द्रस्य त्वा जठरे सादयामीति नाभिम् । १४। को ऽदात्कस्मा
 अदात्कामो ऽदात्कामायादात् । कामो दाता कामः प्रतिगृहीता
 कामैतत्त इत्यन्वाहार्यं प्रतिगृह्य । १५। ब्रह्मन्प्रस्थास्यामीत्युक्तः । १६।
 देव सवितरेतं ते यज्ञं प्राङ्मूर्धस्यतये ब्रह्मणे तेन यज्ञमव तेन
 यज्ञपतिं तेन मामत्र देवेन सवित्रा प्रसृत इति जपित्वो प्रतिष्ठेति
 प्रसौति । १७। प्रणीतासु विमुक्तास्तत्सर्जनं ब्रह्मणः । १८। प्राशनं
 ब्रह्मभागस्य । १९। ॥ ७॥

अदध्नेन त्वा चक्षुषावपश्यामि रायस्योषाय सुप्रजास्त्रेय सुवीर्या-
 याग्नेर्जिह्वासि सुहृद्देवेभ्यो धाम्नेधाम्ने मे भव यजुषेयजुष इत्याज्य-
 मवेक्षते पत्नी । १। तेजो ऽसि शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेवमसीत्यासन्नं
 वेदौ यजमानः । २। ध्रुवा असदन्नृतस्य योनौ सुकृतस्य लोके ता
 विष्णो पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिमित्यासन्नानि हवींष्यभि-
 मृश्यं^३ । * पाहि मां यज्ञन्यमित्यात्मानम्^४ । वृष्टिरसि पाप्मानं मे

वृक्षं विद्यासि विद्य मे पाप्मानमित्याचम्य ^५ । अग्ने व्रतपते व्रतं
चरिष्यामि तच्छक्रेयं तन्मे राध्यताम् । इदमहमनृतात्सत्यमुपैमौत्या-
हवनीये समिधमाधाय वाचं यच्छति * । ^६ । अग्ने वायो विद्यु-
चन्द्रमः सलोकतां वो ऽशीयेति ध्यायात् । ^७ । यत्कामो वा स्यात्
। ^८ । अनुपदस्यमन्नाद्यमाप्रवानीत्याकाशं समुद्रं वा । ^९ । ॥ ८ ॥

मयौदमिन्द्र इन्द्रियं दधात्वस्मान्नायो मघवानः सचन्ताम् ।

अस्माकं सन्त्वाशिषः सत्या नः सन्त्वाशिषः ॥

इतीलायामुपह्वयमानायाम् । १ । ब्रध्न पितृस्व प्राणं मे पाहि प्रजां
मे पाहि पशून्मे पाहि ब्रह्म मे ध्रुवस्व चक्रं मे ध्रुवस्व विशो मे ध्रुवस्व
दिशं कृत्त्रिरसि दिशो मे कल्पन्तां कल्पन्तां मे दिशस्तासु कृत्तासु
राध्यासम् । अत्र पितरो मादयध्वं यथाभागं पितर आवृषायध्वमिति
वर्हिषदं पुरोलाशमभिमृश्य । २ । अमीमदन्त पितरो यथाभागम-
वौवृषतेति प्रत्यवधाय । ३ । प्रजापतेर्भागो ऽस्यूर्जस्वान्पयस्वानचिति-
रसि मा मे क्षेष्टा अमुत्रा अमुष्मिंलोक इह चेत्यन्वाहार्यमभिमृश्य
। ४ । अनुयाजेस्त्रिष्टेषु व्यूहति सुचावग्नेरग्नीषोमयोरुज्जितिमनूज्जेषं
वाजस्य मा प्रसवेन प्रोहामीत्युत्तानेन दक्षिणेन जुह्वं प्राचीमग्निरग्नी-
षोमौ तमपनुदन्तु यो ऽस्मान्देष्टि यं च वयं दिशो वाजस्यैनं
प्रसवेनापोहामीति नीचा सव्येनोपभृतं प्रतीचीम् । ५ । यथादेवत-
मन्यत्र । ६ । अनिष्टे गृहपतौ गार्हपत्ये सुवेण जुहोति । ७ । ॥ ९ ॥

यं वां देवा अकल्पयन्तूर्जो भागं शतक्रतू ।

इदं वां तेन प्रीणामि तस्य त्वम्यतमर्हाहाऊह स्वाहा *

* Comm. यच्छतीति सूत्रान्तः । खण्डग्रन्थे । क्रमवर्तितांदाचः ।

गन्धर्वाभ्यां नारीष्टाभ्यामहाहाङ्गभ्यां स्वाहा । अग्ने पृथिव्या अधिपते
 वायो ऽन्तरिक्षस्याधिपते सवितः प्रसवानामधिपते सूर्य नक्षत्राणा-
 मधिपते सोमौषधीनामधिपते त्वष्टः समिधां रूपाणामधिपते मित्र
 सत्यानामधिपते वरुण धर्माणामधिपत इन्द्र ज्येष्ठानामधिपते प्रजापते
 प्रजानामधिपते देवा देवेषु पराक्रमध्वम् । १ । प्रथमा द्वितीयेषु
 पराक्रमध्वमित्येवमेकोत्तरमेकादशभ्यः । २ । विश्वे देवास्तथस्तिंशास्ति-
 रेकादशिन उत्तरोत्तरवर्त्मान उत्तरसत्वानो विश्वे वैश्वानरा विश्वे
 विश्वमहस इह मावतास्मिन्ब्रह्मणस्मिन्क्षेत्रे ऽस्मिन्कर्मण्यस्यामाशिव्यस्यां
 प्रतिष्ठायामस्यां देवहृत्यामयं मे कामः समृध्यतां स्वाहेति यत्कामो
 भवति । ३ । प्रजापत इति चतुर्थी । ४ । ॥ १० ॥

आ प्यायतां भुवा हविषा घृतेन यज्ञं यज्ञं प्रति देवयङ्भ्यो ।

सूर्यायां ऊधो ऽदित्या उपस्य उरुधारा पृथिवी यज्ञे अस्मिन् ॥
 इत्याप्यायति भुवाम् । १ । समिष्टयजुर्ह्यमानमन्वारभते । २ । सदसि
 सन्ने भूयाः सर्वमसि सर्वं मे भूयाः पूर्णमसि पूर्णं मे भूया अचि-
 तिरसि मा मे चेष्टा अमुत्रा अमुष्मिंलोक इह चेति पूर्णपात्रमभिमृश्य
 दिशो व्यदुक्षति । ३ । प्राच्या दिशा सह देवा चत्विजो मार्जयन्ताम् ।^४
 दक्षिण्या दिशा सह मासाः पितरो मार्जयन्ताम् ।^५ प्रतीच्या दिशा
 सह गृहाः पशवो मार्जयन्ताम् ।^६ उदीच्या दिशा सहाप ओषधयो
 वनस्पतयो मार्जयन्ताम् ।^७ ऊर्ध्वया दिशा सह यज्ञः संवत्सरो
 यज्ञपतिर्मार्जयन्तामिति ।^८ । सवत्सकृन्मन्त्रेण दिदिस्त्रिणीम् ।^९ ।
 आपोहिष्ठीयाभिस्त्रिभिरभिमृश्य ।^{१०} अच्छायं वो ययोरोजसेति
 प्राचीर्निनीयोदीचीर्वा ।^{११}

समुद्रं वः प्र हिणोमि स्वां योनिमभि गच्छत ।

अरिष्टा अस्माकं वीरा मा परा सेचि नो धनम् ॥

इत्यभिमन्त्र्य^{१२} शंनोदेवीयाभिस्तुतस्तुभिरुरो ऽभिमन्त्र्य^{१३} समिन्द्र णः

सं वर्चसा पयसा सं तनूभिरगन्महि मनसा सं शिवेन ।

त्वष्टा सुदत्रो वि दधातु राय

इति प्राणान्^{१४} ।

अनु नो माष्टु तन्नो यद्विलिष्टम् ॥

इति सुखं विमृज्य^{१५} ॥ ११ ॥

विष्णुक्रमान्क्रमते * ।^{१६} ६ । दक्षिणाद्वेदेः ओणिदेशादाहवनीयात् । १ ।

दिवि विष्णुर्व्यक्रंस्त जागतेन च्छन्दसा तमहमनु व्यक्रंसि ततो निर्भक्तः

स यो ऽस्मान्देष्टि यं च वयं द्विष इत्यभ्युद्धृत्य दक्षिणं पादं हीनतरं

सथम् । २ । अन्तरिक्षे विष्णुर्व्यक्रंस्त त्रैष्टुभेन च्छन्दसेति द्वितीयम् । ३ ।

पृथिव्यां विष्णुर्व्यक्रंस्त गायत्रेण च्छन्दसेति तृतीयम् । ४ । दिनु विष्णु-

र्व्यक्रंस्तानुष्टुभेन च्छन्दसेति तिर्यग्विक्रामति । ५ । समान उदर्कः । ६ ।

अगन्म स्वरिति प्राडौचते । ७ । सं ज्योतिषाभ्युमेत्याहवनीयम् । ८ ।

समहं प्रजया सं मया प्रजा समहं रायस्पाषेण सं मया रायस्पाषो

वसुर्यज्ञो वसौयान्भूयासमिति प्राडौव । ९ । स्वयंभूरसि श्रेष्ठो रश्मि-

रायुर्दा अस्यायुर्मे देहि वर्चोदा असि वर्चो मे देहि तनूपा असि

तन्नं मे पाहीदमहमाभ्यो दिग्भ्यो ऽस्यै दिवो ऽस्मादन्तरिक्षादस्मा-

दन्नाद्यादस्यै प्रतिष्ठायै द्विषन्तं भ्रातृव्यं निर्भजामि निर्भक्तो द्विष-

* Comm. आपाहिष्टीयाभिस्तुतस्तुभिरभिमन्त्र्य । विष्णुक्रमान् क्रमत इत्येवमन्तं सूत्रं । स्वयन्तानि स्वयंशो व्याख्यायन्ते ।

भ्रातृव्य इत्यादित्यमुपस्थाप्य ^{१०} । ऐन्द्रोमावृतमावर्त आदित्यस्यावृत-
मचावर्त इति दक्षिणं बाहुमन्वावृत्य ^{११} । सव्यावृत्य गार्हपत्यम् ^{१२} । अग्ने
गृहपते सुगृहपतिरहं त्वयाम्ने गृहपतिना भूयामं सुगृहपतिस्त्वं मयाम्ने
गृहपतिना भूयाः ।

असूरि नो गार्हपत्यानि सन्तु ।

शतं हिमा मह्यममुष्यादिति पुत्रनामान्यभिव्याहृत्य ^{१३} । भूर्भुवः स्वः सं
मा कामेन गमयेत्यस्याङ्गारमुपस्पृश्य ^{१४} ।

यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र जज्ञे स उ वावृधे पुनः ।

स देवानामधिपतिर्बभूव सो ऽस्मानधिपतौ नृकणोतु ॥

इति जपित्वा ^{१५} । तथैवाचम्य ^{१६} । अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तदशकं
तेनारात्सं य एवासि सो ऽस्मीत्याहवनीये समिधमाधाय ^{१७} । विसृज्य
वाचं ^{१८} । ॥ १२ ॥

यो नो दूरे द्देष्टि यो नो अन्ति समानो निश्चो अरणश्चिदग्ने ।

इधस्येव प्रख्यायतो मा तस्योच्छेष्टि किंचन ॥

इत्याहवनीयस्य विचामाण्युपसमस्य ^{१९} । गोमौ अग्न इति त्वचं जपति ^{२०} ।
उदयं तच्चक्षुः संदृशस्ते मा च्छित्ति यत्ते तपस्तप्तै ते मा वृक्षौत्या-
दित्यमुपस्थाप्य ^१ । † तथैवावृत्य ^२ । सव्यावृदुपविश्य ^३ ।

इदं हविः प्रजननं मे अस्तु दशवीरं सर्वगणं स्वस्तये ।

आत्मसनि प्रजासन्तभयसनि पशुसनि लोकसनि ।

अग्निः प्रजां वज्रलां मे करोत्वन्नं पयो रेतो अस्मासु धत्त ॥

* Comm. आदित्यमुपस्थाप्य । जपतीति सूत्रच्छेदः । स्ववक्तानि खण्डशो
याख्यायाम् ।

† Comm. प्रजातिकाम इति सूत्रात् ।

इति पयोभवं प्रजातिकामः । १^४ । दधिकाव्णो अकारिषमिति वा
 संवृष्टधन्धिभक्षम् । २^५ । सं यज्ञपतिराशिषेति यजमानभागं प्राप्नोति
 । ३^६ । समिष्टयजुषा सह प्रवर्तति जुहोति । ४^७ । ॥ १३ ॥
 जीवतः कर्माणि । १ । विसमाप्ते चेदभिप्रेयान्मरणान्तमेकाहेषु नास्ति
 तस्य समापनम् । २ । आहवनीये सर्वाणि हवींष्यनुप्रहृत्य । ३ । संहार्य
 रोमनखानि प्रेतस्य । ४ । आप्नृत्यालंकृत्य । ५ । दक्षिणस्यां दिशि दक्षिणा-
 प्रवणे देशे दक्षिणप्राक्प्रवणे [न] वा । ६ । अपेत वीतेति पलाशशाखया
 विमृज्य । ७ । स्मृत्येनोन्मृज्याभ्युक्ष्य । ८ । प्राग्दक्षिणाचौ चितिं कृत्वा । ९ ।
 पुरस्तादाहवनीयं पश्चान्निधाय गार्हपत्यं दक्षिणतो दक्षिणाग्निम् । १० ।
 अन्तरेण गार्हपत्यं दक्षिणाग्निं च हत्वा । ११ । उत्तानं चितौ निपात्य
 । १२ । दक्षिणतः पश्चादा गामनुस्तरणीमजां वा रोहिणीं दक्षिणा-
 मुखीं प्रोभ्य । १३ । जीवन्त्याः संज्ञप्ताया वा वृक्कौ पृष्ठत उद्धृत्य ।
 १४ । अन्वाहार्यपचने कवोष्णौ कृत्वाति द्रवेत्यृग्भ्यां पाण्योराधाय ।
 १५ । प्राणायतनेषु हिरण्यकलान्कृत्वा । १६ । अग्नेर्वर्मति वपया
 मुखं प्रच्छाद्य । १७ । दक्षिणे पाणौ जुह्वम् । १८ । उपभृतं सव्ये । १९ ।
 भुवामुरमि । २० । अग्निहोत्रहवणीं कण्ठे । २१ । सुवौ नामिकयोः ।
 २२ । प्राग्नित्रहरणं दक्षिणे कर्णे । २३ । प्रणीताप्रणयनं सव्ये । २४ ।
 शिरमि कपालानि । २५ । अप्सु ग्रावाणः । २६ । उदरे समवत्त-
 धानीम् । २७ । पार्श्वयोः पात्रौ । २८ । स्फ्यं दक्षिणे पार्श्वे । २९ ।
 कृष्णाजिनं सव्ये । ३० । उपस्ये अरणी । ३१ । ऊर्वोरष्टौवतोऽश्वोलू-
 खलमुमले । ३२ । पादयोः शूर्पशकटे । ३३ । पत्तो ऽग्नहोत्रपा-
 त्राणि । ३४ । तानि घृतेन पृषदाज्येन च पूरयित्वा । ३५ । अयं वै

स्वत्वमस्मादयं ते योनिस्त्वमस्य योनिः । जातवेदो वहस्वेनं सुकृतां
यत्र लोकः । अयं वै त्वामजनयदयं त्वदधिजायतामसौ स्वाहेत्युपो-
हन्यग्निभिः । २६ । ॥ १४ ।

मैनमग्र इति संप्रदीप्ते दश जपित्वा मव्याहृतो ऽनवेत्तमाणाः
प्रागदञ्चः प्रक्रामन्ति । १ । मृत्योः पदमित्यनुमन्तयते द्वाभ्याम् । २ ।
आपो हि ष्ठा सना च सोमेत्युदकं स्पृशन्ति सूक्ताभ्यामनमन्निमज्जन्तो
ऽसंधावमानाः । ३ । असावेतत्त इत्येकमुदकाञ्जलिं प्रदाय ^४ * आपो
अस्मानित्युत्कम्य ^५ अहतं वासः परिधाय ^६ तच्चक्षुरित्यादित्युपस्थाप्य ^७
कनिष्ठपूर्वाः प्रत्यायन्ति । ८ । उदपात्रे दूर्वायवमर्षपाण्डोष्यार्द्रे गोमये
निधायाम्बन्वतीत्यभ्यक्तमग्निमुदपात्रं च संस्पृशन्ति । ९ । अधः-
शय्या हविष्यभक्षता प्रत्यूहनं च कर्मणां वैतानवर्जमेकरात्रं त्रिरात्रं
नवरात्रं वा ऽ वा संचयनाद्रतानि । ^{१०} ६ । नाघाहानि वर्धयेयुरिति ह
स्माह कौषीतकिः । ^{११} ७ । अपरपक्षे संचित्यायुजासु रात्रिषु ^{१२} † यं त्वमग्र
इति द्वाभ्यां मचौरेणोदकेनास्थोनि निर्वाप्य ^{१३} पुराणे कुम्भे शरीरा-
ण्योप्य ^{१४} उक्ते स्तभ्नामीति लोष्टेनापिधाय ^{१५} उच्छृञ्चस्वेति खाते
निधाय ^{१६} उच्छृञ्चमानेति परिमिते ऽवधाय ^{१७} अरण्ये निखनन्ति
। ^{१८} ८ । शरीरेष्वदृश्यमानेषु त्रीणि षष्टिशतानि पलाशवृत्तानि । ^{१९} ९ ।
तेषामावापस्थानम् । १० । चत्वारिंशच्छिरसि । ^{२०} ११ । धीवायां दश
। ^{२१} १२ । अंसां मयोर्बाह्वोः शतम् । ^{२२} १३ । उरसि त्रिंशत् । ^{२३} १४ । जठरे
विंशतिः । ^{२४} १५ । षड्विंशत्योः । ^{२५} १६ । शिश्ने चत्वारि । ^{२६} १७ । ऊर्वाः

* Comm. प्रत्यायकीति सूत्रच्छेदः । स्वयम्भानि तु षण्डग्र उच्यन्ते ।

† अरण्ये निखनकीति सूत्रच्छेदः ।

शतम् ।^{२७} । त्रिंशज्जानुजङ्घाष्टीवतोः ।^{२८} । पादाङ्गुलीषु विंशतिः ।^{२९} । एवं त्रीणि षष्टिशतानि भवन्ति ।^{३०} । पुरुषाकृतिं कृत्वोष्ण-
सूत्रैः परिवेश्य यवचूर्णैः प्रलिप्य सर्पिषाभ्यज्याग्निभिः संस्कुर्वन्ति ।^{३१} ।
इच्छन्पत्नीं पूर्वमारिणीमग्निभिः संस्तुत्य सांतपनेन वान्यामानीय ततः
पुनरादधीत ।^{३२} ॥ १५ ॥

अतापवर्गे परिधिकर्म ।१। आनडुहं रोहितं चर्मोदग्नीवं प्राग्नीवं
वोत्तरलोम पश्चादग्नेरुपस्तीर्योपविशन्ति कुशान्वैवमयान् ।२। अन्तरे-
णाग्निं चैतांश्चाभ्यक्तमश्मानं निधाय^३ । * शम्याः परिधीन्कृत्वा^४ शमी-
मयमिश्रं पालाशं वा^५ वारणेन सुवेण कांस्येन वा जुहोति ।^६ ।
उपस्यकृतः समन्वारब्धेषु ।^७ । इमं जीवेभ्यः

परैतु मृत्युरमृतं म आ गादैवस्वतो नो अभयं कृणोतु ।

पर्णं वनस्यतेरिवाभि नः श्रीयतां रयिः ।

सचतां न शचीपतिः ॥

यास्वारुणे दशान्वाधान इति ।^८ । दादश ऊत्वा^९ † यथाहानीति
दक्षिणमन्त्रं द्वाभ्यां समीक्ष्य^{१०} । अञ्जनं सर्पिषा संनिनीय^{११} कुशैः
स्त्रीणामचीण्यनक्तीमा नारीरिति^{१२} । सकृत्सकृन्मन्त्रेण द्विर्द्विस्त्रिणीम् ।^{१३} ।
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्यत इति द्वाभ्यां ब्राह्मणस्य दक्षिणं बाहुमन्वारभ्यानु-
त्तिष्ठतो ऽनुमन्त्रयते ।^{१४} । अनडुहो वा पुच्छम् ।^{१५} । अनङ्घ्रानहतं
वासः कांस्यश्च दक्षिणा ।^{१६} । दक्षिणतो वित्तं नि वर्तध्वमिति सूक्तेन
प्रत्येनाः प्रदक्षिणं त्रिः पर्येति ।^{१७} । प्रत्येनसि परिधिकर्म ।^{१८} ॥ १६ ॥

* Comm. जुहोतीति सूत्रान्तः ।

† Comm. दूष्णीमित्येवमन्त्रं सूत्रं । खण्डशस्तु व्याख्या क्रियते ।

रुद्रं गवा यजते स्वस्त्ययनाय ।१। गूलगव इत्याचक्षते ।२।
 शुद्धपत्र उपोष्य पुण्ये नक्षत्रे प्रागुदीच्यां दिशि ।३। अग्निं मथित्वा
 प्राञ्चं प्रणीय ।४। पुरस्तात्पलाशशाखां सपलाशां निखाय ।५। तस्या
 उत्तरतः पशुमुपस्थाप्य ।६। रुद्राय त्वा जुष्टमुपाकरोमि ।७। रुद्राय
 त्वा जुष्टं प्रोक्षामि ।८। रुद्राय त्वा जुष्टं नियुनज्मीति नियुनक्ति
 पलाशशाखायाम् ।९। पर्यग्निकृतमुदञ्चं नयन्ति ।१०। तं संजपयन्ति
 प्राक्शिरसमुदक्पादं प्रत्यक्शिरसं वेदक्पादमरवमाणम् ।११।

यत्पशुर्मायुमकृतोरे वा पङ्क्तिरा हते ।

अग्निर्मा तस्मादेनसो जातवेदाः प्र मुञ्चतु ॥

स्वाहेति रवमाणे जुहोति ।१२। वपामुद्धृत्य प्रचाख्य^{१३} पूर्वे ऽग्नौ
 अर्पयित्वा^{१४}भिघार्थोद्वाख्य^{१५} शिवंशिवमिति त्रिः पर्युक्ष्या^{१६}ज्याज्जतीर्जुहो-
 ति ।१३। ॥१०॥

या तिरश्ची नि पद्यते अहं विधरणी इति ।

तां घृतस्य धारया युजे समर्धमीमहम् ॥

स्वाहा ।१।

यस्येदं सर्वं तमिमं हवामहे ।

म मे कामान्कामपतिः प्र यच्छतु ॥

स्वाहेति द्वितीयाम् ।२। अग्ने पृथिव्या अधिपत इति तृतीयाम् ।३।
 प्रजापत इति चतुर्थीम् ।४। त्रीणि पलाशपलाशानि मध्यमानि
 संदध्योपस्तौर्य^५ । * वपामवधायाभिघार्थ^६ ।

यावतामहमीशे यावन्तो मे अमात्याः ।

तेभ्यस्त्वा देव वन्दे तेभ्यो नो देव मृल ॥

वेद ते पितरं वेद मातरं द्यौस्ते पिता पृथिवौ माता । तस्मै ते
देव भवाय शर्वाय पशुपतय उग्राय देवाय महते देवाय रुद्राये-
शानायाशनये स्वाहेति वपां ऊत्वा^७ अनुप्रहरति पलाशानि ।^८
वपाश्रपण्यौ च ।^९ दर्शाय ते प्रतिदर्शाय स्वाहेत्युत्तरामाज्याज्जतिं
ऊत्वा तथैव पर्युक्षति ।^{१०} पश्चिमे ऽग्नौ स्यालीपाकं श्रपयति ।^{११}
उत्तरतो ऽवदानानि ।^{१२} स्यालीपाकं यूपं मांसमाज्यमिति संनि-
नीय शंयोः शंयोगिति त्रिः पर्युक्ष्य जुहोति ।^{१३} ॥ १८ ॥

भवाय स्वाहा शर्वाय स्वाहा रुद्राय स्वाहेशानाय स्वाहाग्नये सिष्ट-
हते स्वाहेति ।^{१४} तथैव पर्युक्ष्य ।^{१५} तान्येव संनिनीय ।^{१६} अग्नौ
पश्चिमे ।^{१७} भवान्यै स्वाहा शर्वाण्यै स्वाहा रुद्राण्यै स्वाहेशानान्यै
स्वाहाग्न्यै स्वाहेति ।^{१८} समानं पर्युक्षणम् ।^{१९} पला विकर्तनात्पला-
शानि प्रागुदञ्च निधाय* ।^{२०} तेषु लोहितमिश्रमूवध्यमवधाय ।^{२१}
रुद्रसेनाभ्यो ऽनुदिशति ।^{२२} आघोषिणः प्रतिघोषिणः संघोषिण्यो
विचिज्जत्यः श्वसनाः क्रव्याद् एष वो भागस्तं जुषध्वं स्वाहेति ।^{२३}
यज्ञभानस्योपतिष्ठते ।^{२४} ॥ १९ ॥

भूतपते भुवपते भुवनपते भूतपते भूतानां पते महतो भूतस्य पते
मृल नो द्विपदे च चतुष्पदे च पशवे मृल नश्च द्विपदस्य चतुष्पदस्य
पशून्त्यो ऽस्मान्देष्टि यं च वयं द्विभ्यो दुरापूरो ऽसि सक्कायो ऽधि-

मासेन । तस्य ते धनुर्हृदयं मन इषवश्चतुर्विमर्गस्तं त्वा तथा
वेद नमस्ते अस्तु सोमस्त्वावतु मा मा हिंसीः ।

यावरण्ये पतयतो वृकौ जञ्जभताविव ।

महादेवस्य पुत्राभ्यां भवशर्वाभ्यां नमः ॥१॥

कद्रुद्रायेमा रुद्राया ते पितरिमा रुद्राय म्यिरधन्वन इति च
सूक्तानि । १। वरो दक्षिणा । ३। उपाकरणं प्रोक्षणं पर्यग्निकरण-
मित्यावृतः पाशुबन्धिक्यः । ४। पलाशशाखेति देवतायै वपां देवतायै
हविः स्विष्टकृते चान्येषां पशूनाम् । ५। आग्नेयः सौम्यश्चाज्यभागौ
देवतायै वपां देवतायै हविः स्विष्टकृते चाज्याहुतिश्चानुमतये
स्थालीपाकानाम् । ६। ॥ २० ॥

षलर्था भवन्त्याचार्य ऋत्विक् श्वशुरो राजा स्नातकः प्रिय इति ।

१। उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा

अहं वर्षं सादृशानां विद्युतामिव सूर्यः ।

इदं तमधि तिष्ठामि यो अस्मां अभि दासति ॥

इति कूर्चमध्यास्ते ऽधितिष्ठति वा । २। विराजो दोहे ऽसि विराजो
दोहमशीय मयि पद्यायै विराजो दोह इति पाद्यं प्रतिगृह्य । ३।
अर्घ्यमित्युक्तो ऽपः प्रतिगृह्य । ४। आचमनीयमित्युक्त आपोहिष्ठीया-
भिस्त्रिष्टभिरैकैकयाचम्य । ५। मधुपर्कं इत्युक्तो यथा प्राश्नितं तथा
प्रतीक्ष्य । ६। तथा प्रतिगृह्णाति । यशसे ब्रह्मवर्चसायेति विकारः । ७।
प्रतिगृह्य सव्ये पाणौ कृत्वाङ्गुष्ठेनोपकनिष्ठिकया च पूर्वार्धादुपहृत्य
पूर्वार्धं कांस्यस्य निलिम्पति वसवस्त्वाग्निराजानो भक्षयन्त्विति । ८।
पितरस्त्वा यमराजानो भक्षयन्त्विति दक्षिणार्धादक्षिणार्धं । ९।

आदित्यास्त्वा वरुणराजानो भक्षयन्त्विति पश्चार्धात्पश्चार्धे । १० ।
 रुद्रास्वेन्द्रराजानो भक्षयन्त्वित्युत्तरार्धादुत्तरार्धे । ११ । विश्वे त्वा देवाः
 प्रजापतिराजानो भक्षयन्त्विति मध्यादूर्ध्वम् । १२ । सकृत्सकृन्मन्त्रेण दि-
 दिस्त्रुष्णीम् । १३ । महाव्याहृतिभिस्त्रिभिरैकैकया प्राश्य । १४ । अनु-
 पाय चतुर्थम् । १५ । ब्राह्मणयोच्छिष्टदानम् । १६ । सर्वपानं वा । १७ ।
 अपो ऽवाभ्यवहरणम् । १८ । शनोदेवीयाभिश्चतस्रभिरुरो ऽभिमृश्य
 । १९ । समानं प्राणसंमर्शनम् । २० । सुखविमार्जनं च । २१ । आ-
 गोः प्रवदनात्तूष्णीम् । २२ । गौरित्युक्त^{२३} ओं कुरुत । २३ । माता^{२४}
 रुद्राणामिति जपित्वोमुत्सृजत तृणान्यन्त्विति वा । २४ । कूर्चः पाद्य-
 मर्धमाचमनीयं मधुपर्का गौरिति वेदयेत् वेदयेत् । २५ । ॥ २१ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ।

आम् ।

आर्षेयान् यूनो ऽनूचानानृत्विजो वृणीते सोमेन यज्यमाणः । १ ।
चतुरः सर्वान्वा । २ । चन्द्रमा मे दैवो ब्रह्मोद्युपांशु त्वं मानुष
इत्युचैः । ३ । एवं सर्वान् । ४ । आदित्यो मे दैव उद्गाता त्वं मानुषः
। ५ । अग्निर्मे दैवो होता त्वं मानुषः । ६ । वायुर्मे दैवो ऽध्वर्युस्त्वं
मानुषः । ७ । प्रजापतिर्मे दैवः सदस्यस्त्वं मानुषः । ८ । ऋतवो मे
दैव्या होत्राणंसिनो यूयं मानुषाः । ९ । भर्गं मे वोचो भद्रं मे
वोचो भूतिं मे वोचः अग्र्यं मे वोचो यशो मे वोचो भयि भर्गो
मयि भद्रं मयि भूतिर्मयि श्रीर्मयि यश इति वृतो जपित्वा कच्चि-
न्नाहीनानुदेश्यन्यस्तार्त्विज्यनौतदक्षिणानामन्यतम इति पृष्ठा प्रति-
गृणोति प्रत्याचष्टे वा । १० । ॥ १॥

प्राचीतप्रवणं देवयजनम् । १ । प्रागुदक्प्रवणं यज्ञकामस्य । २ । अनु-
व्रुवन्वत्र होताहवनीयमादित्यमपश्य पश्येत्तद्रहवर्चसकामस्य । ३ । गुह्य-
पत्ने दीक्षा पुण्ये नक्षत्रे समापनं च । ४ । ॥ २॥

अपराह्णे दीक्षणीयाग्नावैष्णवीष्टिः । १ । पौर्णमासीविकारः । २ । पञ्च-
दशमाभिधेनौका । ३ । उपांशुहविः । ४ । विराजौ स्थितकृतः । ५ ।
नित्ये वा । ६ । उपहृतो ऽयं यजमानो ऽस्य यज्ञस्यागुर उदृचम-
शीयेत्याशास्ते ऽयं यजमानो ऽस्य यज्ञस्यागुर उदृचमशीयेत्याशास्त
इत्याशिषां स्यान् इलायां सृक्तवाके च प्राक्तार्तीयमवनिक्त्याः पुरोला-

शेलायाः । ७। न सृक्तवाके यजमानस्य नाम गृह्णाति प्राक् सवनीयात् । ८। पत्नीमंयाजान्ता च । ९। ॥ ३॥

अध्वर्युमन्वारभ्यौद्गमणानि जुहुतं याजमानं मनो मे मनसा दीक्षतां वाङ्मे वाचा दीक्षतां प्राणो मे प्राणेन दीक्षतां चतुर्मे चक्षुषा दीक्षतां श्रोत्रं मे श्रोत्रेण दीक्षतामिति । १। आहुतीर्वा जुहुयात् । २। एकदीक्षे चोपस्थानम् । ३। मनो दीक्षासुपैमीत्याहवनीयम् । ४। वाचं दीक्षासुपैमीति गार्हपत्यम् । ५। प्राणं दीक्षासुपैमीति दक्षिणाग्निम् । ६। अपरिमिता दीक्षास्तसामपवर्गे ॥ ४॥

प्रायणीयेष्टिः । ७। पथ्यां स्वस्तिमग्निं सोमं मवितारं चाज्येनादिति चरुणा । १। स्वस्ति नः पथासु स्वस्तिरिद्धि^२ । अग्ने नयाग्ने त्वं पारय^३ । त्वं सोम प्र चिकितो या ते धामानि हविषा^४ । तत्सवितुर्वरेणं य इमा विश्वा जातानि^५ । सुत्रामाणं महीमूषु^६ । पञ्चदशसामिधेनीका^७ । उपांशुहविः । ८। नाज्यभागौ भवतः । ९। त्वां चित्रश्रवस्तम यदा-
हिष्ठमिति स्विष्टकृतः । १०। शंखन्ता च । ११। ॥ ५॥

क्रीत्वा राजानमाधाय शकटे सोमाय पर्युह्यमाणायेत्युक्तः । १।

भद्रादग्निं श्रेयः प्रेक्षि हृदस्यतिः पुरणता ते अस्तु ।

अयेमवस्य वर आ पृथिव्या आरे शत्रून्कृणुहि सर्ववीरः ॥ इत्यन्तरेण वर्त्मनी तिष्ठन्नूच्य । २। इमां धियं शिन्वमाणस्य वनेषु व्यन्तरिचं सोम यास्त इति चतस्रोऽनुसंयन्नन्तरेण वर्त्मनी । ३। शालाभग्रेण शकटमवस्थाप्य प्रपादयन्ति राजानम् । ४। येन व्रजेयुस्ते-
नानुसमियात् । ५। या ते धामानि हविषेत्यनुप्रपद्य । ६। अग्नेणाहव-
नीयं दक्षिणा तिष्ठन्नागन्देव इति परिधाय । ७। उपसृश्वोऽसृज्यते

।८। मदन्तीभिरुदकार्थो ऽत ऊर्ध्वमाग्नीषोमप्रणयनात् । ९॥ ६॥
 आतिथ्या वैष्णवीष्टिः । १०। पौर्णमासीविकारः । ११। विष्णोर्नु कं प्र
 तद्विष्णुः । १२। होतारं चित्ररथं यस्त्वा स्वथ इति स्विष्टकृतः । १३।
 अग्निमन्यनीयाश्वासन्ने हविषि । १४। उपांशुहविः । १५। इलान्ता । १६॥ ७॥
 उपस्पृश्य सर्वे । १७। अनाष्टमस्यनाष्ट्यं देवानामोजो ऽनभिश्चक्षुभि-
 शस्तिपाः । अनभिश्चक्षेन्यमञ्जसा सत्यमुपगेषं सुविते मा धा इति
 सहिरण्यं ध्रौवमाज्यं पात्रीस्थं बर्हिष्यासन्नं तानूनम्रं समवमृश्य । १८।
 उपस्पृश्याग्रेणाहवनीयं परीत्यांशुनुपस्पृशन्तो राजानमाप्याययन्ते ।

अंशुरंशुष्टे देव सोमा प्यायतामिन्द्रायैकधनविदे ।

आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा त्वमिन्द्राय प्यायस्व ।

आ प्याययास्मान्सखीन्सन्धा मेधया स्वस्ति ते ।

देव सोम सुत्यामुदृचमशीयेति । ३।

यमादित्या अंशुमा प्याययन्ति यमक्षितिमक्षितयः पिबन्ति ।

तेन नो राजा वरुणो बृहस्पतिरा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥
 इत्युरांस्यभिमृश्य । ४। उपस्पृश्य दक्षिणोत्तानान्पाणीन्प्रस्तरे निधाय
 निक्षुब्धते सव्योत्तानानपराह्णे । एष्टा रायः प्रेषे भगाय चतमृत-
 वादिभ्यो नमो द्यावापृथिवीभ्यामिति । ५। आप्यायनप्रभृत्युपसद्युप-
 सदिसंस्थितायाम् । ६॥ ८॥

अप्रवर्गः प्रथमयज्ञः । १०। विकल्पः श्रोत्रियस्य । ११। उत्तरेण गार्ह-
 पत्यम् । १२। महावीरपात्रेषु साद्यमानेषु पूर्व्या द्वारा शालां प्रपद्य * । १३।

उत्तरेणाहवनीयं खरौ पात्राणि च गत्वा^१ पश्चादुपोपविश्य^६ होत-
रभिष्टुहीत्युक्तः^७ अनवानमेकैकां सप्रणवामभिष्टौति ।^८

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सौमतः सुरुचो वेन आवः ।

स बुध्या उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसतश्च वि वः ।^९

इयं पित्रे राध्रेत्यग्रे प्रथमाय जनुषे भूम नेष्टाः ।

तस्मा एतं सुरुचं ङ्गारमह्यं घर्मं श्रीणन्ति प्रथमस्य धासेः ।^{१०}

अभि त्वं देवं सवितारमोण्योः कविक्रतुम् ।

अर्चामि सत्यसवं रत्नधामभि प्रियं मतिं कविम् ।

ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा अदिद्युतत् सवीमनि ।

द्विरण्यपाणिरमिमीत-सुक्रतुः कृपा स्वसृपा स्वरिति वा ।^{११}

अञ्जन्ति यमिति बिले ऽज्यमाने ।^{१२} सं सीदसेति साद्यमाने ।^{१३}

भवा नो अग्रे सुमनास्तपो खग्रे यो नः सनुत्य इत्यङ्गारेषूपोह्यमानेषु

।^{१४} कृण्व पाज इति पञ्च ।^{१५} परि त्वा गिर्वणो ऽधि द्वयोः ।^{१६}

शुक्रं ते अर्हन्विभर्षि ।^{१७} पतङ्गमक्तं सक्ते द्रप्स्येति सूक्ते ।^{१८}

पवित्रं त इति द्वे ।^{१९}

वि यत्पवित्रं धिषणा अतन्वत घर्मं शोचन्तं प्रणवेषु बिभ्रतः ।

समुद्रे अन्तरायवो विचक्षणं चिरक्रो नाम सूर्यस्य मन्वत ।^{२०}

अयं वेन इति सूक्तं नाके सुपर्णमित्युद्धृत्य ।^{२१} गणानां त्वेति

सूक्तम् ।^{२२} बृहद्वदेम विदधे सुवीरा इति वीरकामायै वीरं

ध्यायात् ।^{२३} का राधदिति नव ।^{२४} आ नो विश्वाभिरूतिभिरिति

तिस्रः ।^{२५} प्रातर्यावाणेति पूर्वाह्णे सूक्तम् ।^{२६} आ भातीत्यपराह्णे

।^{२७} सर्वमीलेद्यावीयमुत्सृज्य वाचम् ।^{२८} उत्तमां परिशिष्य रुचितो

घर्म इत्युक्ते ऽरुचदित्यभिद्युत्य । २५ । उत्तमया परिधाद्य । २६ । उप-
स्पृश्योत्थायावकाशानामनुवाकेन महावीरसुपस्यायोपस्पृश्योपविशति
। २७ । ॥ ८ ॥

उप ऋय इति गव्याह्वयमानायाम् । १ । हिंक्षणीतीत्यायत्याम् । २ ।
अभि त्वा देव सवितरित्यभिधीयमानायाम् । ३ । ममौ वत्सं सं वत्स
इवेत्युपसृज्यमानायाम् । ४ । यस्ते स्तन इति स्तनं वत्से ऽभिपद्यमाने
। ५ । गौरमीमेदित्युन्नौयमाने । ६ । नमसेदुप सीदत मंजानाना इत्यु-
पसीदति । ७ । दोहेन गां दुहन्ति सप्ता दशभिरात्मन्वत्

समिद्धो अग्निरश्विना तप्तो वां घर्म आ गतम् ।

दुह्यन्ते गावो वषणेह धेनवो दस्त्रा मदन्ति कारवः ॥

समिद्धो अग्निर्दृषणा रयिर्दिवस्तप्तो घर्मो दुह्यते वामिषे मधु ।

वयं हि वां पुस्तमामो अश्विना हवामहे सधमादेषु कारवः ॥

तदु प्रयत्तममिति दुह्यमानायाम् । ८ । अधुत्तदुत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत
इत्युत्तिष्ठति । ९ ।

उप द्रव पयसा गोधुगो षु मा घर्मे सिद्ध पय उस्त्रियायाः ।

वि नाकमख्यत्सविता दमूना अनु द्यावापृथिवी सुप्रणीते ॥

इत्याह्वयमाणयोः पयसोः । १० । आ सुते सिद्धत अयमा नूनमश्वि-
नोर्क्षषिरित्यासिच्यमानयोः । ११ । उदु व्य देवः सविता हिरण्ये-
त्युद्यम्यमाने । १२ । कर्मविपर्यासे यथाकर्म । १३ । प्रैतु ब्रह्मणस्पति-
रिति प्रव्रजत्सु । १४ । नांके सुपर्णमित्यनुसंयन् । १५ । होतृषदन
उपविश १६ । घर्मस्य यजेत्युक्तः । १७ । उभा पिबतं

तप्तो वां घर्मो नक्षति स्वहोता प्र वामध्वर्युश्चरति प्रयस्त्रान् ।

मधोर्द्धस्यश्विना तनाया वीतं पातं पयस उस्त्रियायाः ॥
इति समस्ताभ्यां वषट्कृत्य । १८। घर्मस्याग्ने वीहीत्यनुवषट्करोतीति
पूर्वाह्णे । १९। अथापराह्णे । २०। अस्य पिवतं

यदुस्त्रियास्त्राज्जतं घृतं पयो ऽयं सु वामश्विना भाग आ गतम् ।
माध्वी धर्तारा विदथस्य सत्यती तप्तं घर्मं पिवतं रोचने दिवः ॥
इति समस्ताभ्यां वषट्कृत्य । २१। तथैवानुवषट्कृत्य । २२।

स्वाहाकृतः शुचिर्दैवेषु घर्मो यो अश्विनोश्चमसो देवपानः ।
तमीं विश्वे अमृतासो जुषाणा गन्धर्वस्य प्रत्यास्ता रिहन्ति ॥
इत्यभिष्टुत्य । २३। सखे सखायमित्यायति । २४। गन्धर्व इत्येति
साद्यमाने । २५। तं घेमित्येति प्रागायिकामावर्त्यति । २६। हवि-
र्हविष्म इति पुरा होमात् । २७। प्राणभक्षो होतुः । २८। प्रत्यक्षो
यजमानस्य । २९। दधिघर्मं च । ३०। ऊतं हविर्मधु हविरिन्द्रतमे
ऽग्नावश्याम ते देव घर्मं मधुमतो वाजवतः पितुमत इति भक्षमन्तः
। ३१। संसाद्यमानेषु महावीरपात्रेषु

आ यस्मिन्सप्त वासवा रोहन्ति पूर्या रुहः ।
ऋषिर्हि दौर्घश्रुतम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः ॥
इत्यभिष्टुत्य । ३२। सद्यवसादिति परिधाय । ३३। उपस्पृश्येत्सृज्यते
। ३४। सुत्ये वाहन्याग्नीध्रीये प्रवर्ग्यः सुते वहिष्पवमाने माध्यन्दिने
च । ३५। पस्तुरे निहृत्य ॥ १० ॥
उपसदा चरन्ति सप्रवर्ग्यं प्रवर्ग्यं संस्थाप्य । ३६। उपसद्यायेति पूर्वाह्णे
तिस्रः सामिधेनीरनवानमेकैकां सप्रणवां त्रिस्त्रिंशद्वा । ३७। इमां मे
अग्ने समिधमिति तिस्रो ऽपराह्णे । ३८। तृतीयेन पूर्वस्या वचनेनोत्तरां

संधायावस्यति । ३। अग्निमावह सोममावह विष्णुमावहेति प्रणवेन
 संधाय । ४। सुगादापनेन सुचावादाप्य । ५। उपांशु यजति । ६।
 अग्निर्द्वित्राणि य उग्र इव ^७ त्वं सोम क्रतुभिरषाल्हं युत्सु ^८ यः
 पूर्याय तमु स्तोतारः । ९। यावदादिष्टं कुर्यात् । ^{१०} विपर्यासो ऽपराह्णे
 याज्यापुरोनुवाक्यानाम् । ^{११} इमां मे अग्ने समिधमिति द्वितीये
 ऽहनि पूर्वाह्णे तिस्रः सामिधेनौः । ^{१२} उपसद्यायेत्यपराह्णे । ^{१३} यथा
 प्रथमे तथा तृतीये । ^{१४} स्वकालास्तु विवर्धेरन् । ^{१५} अहरहर्वा
 विपर्यासः । ^{१६} उपवसथे प्रातरुभे चरणे संस्याप्य । ^{१७} ॥ ११ ॥
 अग्निप्रणयनमप्रवर्ग्ये । १। महावीरपात्रोद्दासनं सप्रवर्ग्ये । २। तत्र प्रस्तोता
 साम गायति । ३। तत्र होतुर्निधनोपायः । ४। व्याख्यातमग्नि-
 प्रणयनम् । ५। ॥ १२ ॥

हविर्धानप्रवर्तनायामन्वितः । १। दक्षिणस्य हविर्धानस्योत्तरं वर्त्मान्त-
 रस्य च दक्षिणमन्तरेण तिष्ठन् हविर्धानाभ्यां प्रवर्त्यमानाभ्यामित्युक्तः । २।

अपेतो जन्यं भयमन्यजन्यं च वृत्रहन् ।

अप चक्रा अरत्सत ॥

इति दक्षिणेन प्रपदेन प्रत्यञ्चं लोगमपास्य । ३। प्रेतां यज्ञस्येति
 तिष्ठन्ननूच्य । ४। द्यावा नः पृथिवी इमं तयोरिद्धृतवद्यमे इवेति
 दक्षिणस्योत्तरं वर्त्मान्पनिश्रितो ऽनुसंयन् । ५। अधि द्वयोरिति च्छदि-
 श्या धीयमाने । ६। विश्वा रूपाणि प्रतीति परिश्रीयमाणयोः । ७।
 आ वामुपस्यमिति नभस्ययोः । ८। कर्मविपर्यासे यथाकर्म । ९। परि
 त्वा गिर्वण इति परिधाय । १०। यत्र तिष्ठन् प्रथमामन्ववोचत्त-
 तिस्थितोत्सृज्यते । ११। ॥ १३ ॥

मितेषु यज्ञागारेष्वग्नीषोमौ प्रणयन्ति । १ । तत्प्रभृत्यानुवन्ध्यायाः
संस्थानादन्तरेण चात्वालोत्तरौ तीर्थम् । २ । तेन प्रपद्य । ३ । उत्त-
रेणाग्नीषीयं धिष्णं सदश्च गत्वा । ४ । उत्तरेणाध्वर्युं यज्ञपात्राणि च
पूर्वया द्वारा शालां प्रपद्य । ५ । शालामुखीयस्य पश्चादुपविश्य । ६ ।
अग्नीषोमाभ्यां प्रणीयमानाभ्यामित्युक्तः । ७ ।

सावीर्हि देव प्रथमाय पित्रे वर्ष्माणमस्मै वरिमाणमस्मै ।

अथास्मभ्यं सवितः सर्वताता दिवेदिव आ सुवा भूरि पश्वः ॥
इत्यासीनो ऽनूच्य । ८ । उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते । ९ । प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः
। १० । होता देव उप त्वाम् इति त्वचौ । ११ । भूतानां गर्भमादध
इति गर्भकामायै गर्भं ध्यायादुत्तरेण सदो ऽनुसंयन् । १२ । आग्नी-
ध्रौये ऽग्निं निदधति । १३ । अग्ने जुषस्वेत्याहुतौ ह्वयमानायाम्
। १४ । उत्तरेणाग्निं सोमो जिगातीति तिस्रो ऽनुसंयन् । १५ । उप
प्रियमित्याहवनीये ह्वयमानायाम् । १६ । तमस्य राजेति प्रपाद्य-
माने । १७ । अन्तश्च प्रागा इत्यनुप्रपद्य । १८ । दक्षिणे हविर्धाने
राजनि सन्न उत्तरतो दक्षिणा तिष्ठच्छेनो न योनिं गणानां
त्वास्तभ्नाद् द्याम् । १९ । एवा वन्दस्वेति परिधाय । २० । सव्यावृद्ध-
विधानयोः पूर्वस्यां दार्युपविशति । २१ । अपरया द्वारा प्रपाद्यमाने
ऽनुसमेति होता । २२ । समानमनुवचनम् । २३ । दक्षिणावदपरया द्वारा
निष्क्रम्य सव्यावदुत्तरेण हविर्धाने गत्वा तत्रैवोपविशति । २४ ॥ १२ ४ ॥

अग्नीषोमीयेणोपवसथे पशुना यजते । १ । यूपायाज्यमानायेत्युक्तो
ऽञ्जन्ति त्वामित्यन्वाइ । २ । उच्छ्रीयमाणायेत्युक्त उच्छ्रयस्य वनस्पते
समिद्धस्य अयमाणः पुरस्ताज्जातो जायत ऊर्ध्वं ऊ पु ण ऊर्ध्वो

नः । ३। परिवीयमाणायेत्युक्तो युवा सुवासा इति परिधाय^४ तिष्ठन्-
 न्वाहाग्निमन्यनीयाः ।^५ यजेन यजमिति परिधाय^६ सामिधेनीर-
 न्वाह ।^७ पशुदेवतामावाह्यानन्तरं वनस्पतिम् ।^८ अध्वर्युं संमृश्य
 तिष्ठति ।^९ मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा प्रयच्छामि यज-
 स्सारिष्या इति यजमानो मैत्रावरुणाय दण्डं प्रयच्छति ।^{१०} तेनैव
 मन्त्रेण यथार्थं प्रतिगृह्य^{११} दक्षिणेन होतारं दक्षिणावृत्पूर्वः प्रति-
 पद्यते ।^{१२} उत्तरेण हविर्धाने दक्षिणेनाग्नीध्रीयं धिष्ण्यं गत्वा पूर्वया
 द्वारा सदः प्रपद्य स्वस्य धिष्ण्यस्य पश्चादुपविश्यैकादश प्रयाजान्य-
 जति ।^{१३} ॥१५॥

प्रैषा मैत्रावरुणस्य । १। सप्रैषे च पुरोनुवाक्याः । २। तथानुवचनानि
 । ३। *प्रहाणस्तिष्ठन्दण्डे पराक्रम्य^४ समिधः प्रेष्येत्युक्तो होता यच्चदग्निं
 समिधेति प्रेष्यति ।^५ आप्रियः प्रयाजयाज्या^६ यदार्षेयो यजमानः
 ।^७ समिद्धो अद्य मनुष इति वा सर्वेषाम् ।^८ स्वा तु नारा-
 शंसौ तत्प्रयाजस्य ।^९ दशभिस्त्वरित्वा पर्यग्नय इत्युक्तो ऽग्निर्होता नो
 अध्वर इति तिस्रो ऽन्वाह ।^{१०} उपप्रेष्य होतरित्युक्तो ऽजैदग्निरित्यु-
 पप्रैषमाह ।^{११} उक्त उपप्रैषे ऽग्निगुं होता ।^{१२} ॥१६॥

दैव्याः शमितार उत च मनुष्या आरभध्वसुपनयत मेध्या दुर आ-
 शासाना मेधपतिभ्यां मेधम् । १। प्राप्ता अग्निं भरत स्मृणीत बर्हिरन्वेनं
 माता मन्यतामनु पितानु भ्राता सगर्भ्यो ऽनु सखा सयूथः । २। उदी-
 चीनां अस्य पदो निधत्तात्सूर्यं चतुर्गमयतादातं प्राणमन्त्रवसृजतादन्त-
 रिचमसुं दिशः श्रोत्रं पृथिवीं शरीरम् । ३। एकधास्य त्वचमाद्यतात्पुरा

नाभ्या अपिशसो वपासुत्खिदतादन्तरेवोष्माणं वारयध्वात् । ४ । श्वेनमस्य
 वत्तः कृणुतात्प्रशमा बाह्व शला दोषणौ कश्यपेवांसाच्छिद्रे ओणौ
 कवषोरू स्वेकपर्णाष्टीवन्ता । ५ । षड्विंशतिरस्य वङ्मयस्ता अनुश्रयोच्चा-
 वयताद्वात्रंगमस्यानूनं कृणुतात् । ६ । ऊवध्यगोहं पार्थिवं खनतात्
 । ७ । अत्रा रत्तः संसृजतात् । ८ । वनिष्टुमस्य मा राविष्टोरूकं मन्य-
 माना नेद्वस्तोके तनये रविता रवच्छमितार इत्यध्रिगौ नवम उच्छासः
 । ९ । अध्रिगो शमीध्वं सुशमि शमीध्वंशमीध्वमध्रिगो ३ इति त्रिः
 परिधायोपांशु जपत्युभावपापश्चेति । १० । न पशुं मंजयमानमीतेत
 । ११ । पृषदाज्यावेक्षणं प्रायश्चित्तम् । १२ । ऋचं वा वैष्णवीं जपेत्
 । १३ ॥ १७ ॥

स्तोकेभ्य इत्युक्तो जुषस्व सप्रयस्तममिमं नो यज्ञमिति च सूक्तमन्वाह
 । १ । स्वाहाकृतिभ्य इत्युक्तो होता यत्तदग्निं स्वाहाज्यस्येति प्रेष्यति
 । २ । आप्रीणामुत्तमा याज्या । ३ । अन्तरेणोत्तमं प्रयाजं वपां च
 वाग्यमनम् । ४ । नाज्यभागौ यजति । ५ । वृधन्वन्तौ वा । ६ । दार्श-
 पौर्णमासिका निगमास्तेषु निगच्छतः । ७ । न प्रैषेषु । ८ । अग्नीषोमा-
 विममिति वपायाः पुरोनुवाक्या । ९ । होता यत्तदग्नीषोमाविति
 प्रैषः । १० । युवमेतानीति याज्या । ११ । यथाप्रपन्नमुपनिष्क्रम्येद-
 माप इति त्वचेन चाल्वाल उपस्पृश्योत्सृज्यते । १२ ॥ १८ ॥

पशुपुरोलाशायामन्वितावाग्नीध्रीयमुत्तरेण होतुश्च गत्वा यथा-
 धिष्ण्यमुपविशतः । १ । पशुर्यानि विभवादर्थं साधयन्ति । २ । पुरोलाशः
 खिष्टकृत्समवाये ऽपि । ३ । अतुल्यानामनूहेन । ४ । न निगमाः सन्ति
 पशुतन्त्रे चोद्यमानानाम् । ५ । अग्नीषोमा यो अद्येति पुरोलाशश्च

पुरोनुवाक्या । ६ । होता यत्तदग्नीषोमाविति प्रैषः । ७ । अग्नीषोमा
 पिष्टतमिति याज्या । ८ । इलामग्न इति स्विष्टकृतः पुरोनुवाक्या । ९ ।
 होता यत्तदग्निं पुरोलाशस्येति प्रैषः । १० । अग्निं सुदीतिमिति
 याज्या । ११ । इलामुपह्वय पशूना चरन्ति । १२ । मनोतायै हविष
 इत्युक्तस्त्वं ह्यग्ने प्रथमो मनोतेति मनोतासूक्तमन्वाह । १३ । अग्नी-
 षोमा य आहुतिमिति पशोः पुरोनुवाक्या । १४ । होता यत्तदग्नी-
 षोमाविति प्रैषः । १५ । अग्नीषोमा हविष इत्यर्धर्चं याज्याया
 विरमत्या वसाहोमात् । १६ । ऊते वषट्करोति । १७ । देवेभ्यो वन-
 स्यत इति वनस्पतेः पुरोनुवाक्या । १८ । होता यत्तद्वनस्पतिमिति
 प्रैषः । १९ । वनस्पते रश्नयेति याज्या । २० । पिप्रोहि देवानिति
 स्विष्टकृतः पुरोनुवाक्या । २१ । होता यत्तदग्निं स्विष्टकृतमिति प्रैषः
 । २२ । अनिगदा याज्या । २३ । इलामुपह्वयेकादशानुयाजान्यजति
 । २४ ॥ १९ ॥

देवं बर्हिः सुदेवं देवैरित्यनवानं प्रेथ्यति । १ । यथा चातुर्मास्येषु तथा
 यजति । २ । अष्टमनवमावन्तरेणागन्तू । ३ । देवो वनस्पतिर्वसुवने वसु-
 धेयस्य वेतु । देवं बर्हिर्वारितीनां वसुवने वसुधेयस्य वेतु । ४ ।
 सूक्ता प्रेथेत्युक्तो ऽग्निमद्य होतारमिति सूक्तवाकप्रैषमाह । ५ । सौमिकं
 सवनीये । ६ । शंयोरुक्ते यथाप्रपन्नमुपनिष्क्रम्योत्सृज्यते मैत्रावरुणः । ७ ।
 शालां होता गत्वा पत्नीसंयाजान्तं नक्तं संस्थापयति संस्थापयति
 । ८ ॥ २० ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः ॥

ओम् ।

—००—

व्याख्यातो ऽग्नीषोमीयः प्रकृतिः पशूनाम् । १ । आर्घमानानं मन्त्राणां
 प्रकृतौ । २ । यथार्थमुत्तरस्यां ततावर्धविकारस्योत्पत्तिरूपेणानभिधा-
 नाच्छब्दविकारमूहं ब्रुवते । ३ । ऋचु विकारो न विद्यते । ४ । यज-
 मानाभ्यां यजमानेभ्यः । ५ । मेधपतये मेधपतिभ्यः । ६ । मेधौ मेधान् । ७ ।
 आददादन् । ८ । घस्तु घसन्तु । ९ । अघसदघसन् । १० । अघदत्तन्निति वा । ११
 रभी । साविव रभीरस इव । १२ । अग्रभीदग्रभीषुः । १३ । अवीरधतावी-
 रधन्त । १४ । अश्वासुः । १५ । ऋध्योसुः । १६ । अचौकमेतामचौकमन् । १७ । इत्यर्थ-
 भे दाच्छब्दविकारः । १८ । वर्धिश्वत्तुः ओत्रं प्राणो ऽसुस्त्वङ्नाभिरूष्मा
 ज्ञातिनामानि श्वेनं शला कश्यपा कवषा स्नेकपर्णेवध्यगोहमस्त्रेति
 यथासमानातम् । १९ । चोदनासंदेहे च । २० । शेषभूतान्यपूर्वाणि । २१ ।
 आयनिगदाश्च । २२ । एकधैकधा । २३ । षड्विंशतिः षड्विंशतिरिति समा-
 सेन वा । २५ । एष सङ्ख्यान्यायः । २६ । एकदेवतदिदेवतयोश्च
 बज्रवत् । २७ । पुंवन्मिथुनेषु समान्याम् । २८ । अथन्यतरस्याम् । २९ ।
 एवेत्यकारेण संधानं देवतानामधेयस्य स्वरदेर्दिदेवत्यस्य । ३० ।
 सकृद्वन्नपशुभेदे । ३१ । सप्तम्याश्च । ३२ । उदगयनस्याद्यन्तयोरै-
 न्द्राग्नौ निरूल्हपशुबन्धः । ३३ । सांवत्सरो वा । ३४ । काम्या बहवः
 । ३५ । अग्निप्रणयनादयो हृदयशूलान्ताः पशवो ऽग्नीषोमीयसवनीयौ
 परिहाय । ३६ । आग्नावैष्णवी च यज्यमाणस्य । ३७ । निर्वचनं चाग्नि-
 षाम् । ३८ । अन्यत्र चाग्नीषोमीयात्सूक्ताके नामग्रहणम् । ३९ । प्रात-

रनुवाकप्रमृत्त्यादिप्रदिष्टानि शस्त्रानुवचनयोः सूक्तानि । २५^{४०} । एकां
प्रतीयादन्यत्र । २६^{४१} । ॥ २ ॥

महारात्रे प्रातरनुवाकायामन्वितो ऽग्नेणाम्नीध्रीयं धिष्ण्यं तिष्ठन्प्र-
पदो जपति । १ । भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये स्वः प्रपद्ये भूर्भुवः स्वः प्रपद्य
ओम् प्रपद्ये वाचमृचं प्रपद्ये मनो यजुः प्रपद्ये साम प्राणं प्रपद्ये चतुः
श्रोत्रं प्रपद्ये नमो देवेभ्यो नमो देवताभ्यो नमो महते देवाय नमो
गन्धर्वाप्सरोभ्यो नमः सर्पदेवजनेभ्यो नमो भूताय नमो भविष्यते
नमः पितृभ्यः प्रतिनमस्कारेभ्यो वो ऽपि नमः । २ । दिशो यथारूप-
मुपतिष्ठते । ३ । ॥ २ ॥

अस्यां मे प्राच्यां दिशि सूर्यश्च चन्द्रश्चाधिपतौ सूर्यश्च चन्द्रश्च
मैतस्यै दिशः पातां सूर्यं च चन्द्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो
ऽभिदासतीति प्राचीम् । १ । अस्यां मे दक्षिणस्यां दिशि यमश्च मृत्युश्चा-
धिपतौ यमश्च मृत्युश्च मैतस्यै दिशः पातां यमं च मृत्युं च स देवताना-
मृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदासतीति दक्षिणाम् । २ । अस्यां मे प्रतीच्यां
दिशि मित्रश्च वरुणश्चाधिपतौ मित्रश्च वरुणश्च मैतस्यै दिशः पातां मित्रं
च वरुणं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदासतीति प्रतीचीम्
। ३ । अस्यां मे उदीच्यां दिशि सोमश्च रुद्रश्चाधिपतौ सोमश्च रुद्रश्च
मैतस्यै दिशः पातां सोमं च रुद्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो
ऽतो ऽभिदासतीति सव्यावदुदीचीम् । ४ । अस्यां मे ऊर्ध्वायां दिशि
वृहस्पतिश्चेन्द्रश्चाधिपतौ वृहस्पतिश्चेन्द्रश्च मैतस्यै दिशः पातां वृहस्पतिं
चेन्द्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदासतीति प्राङूर्ध्वाम्
। ५ । अस्मिन्म अन्तरिक्षे वायुश्च वृष्टिश्चाधिपतौ वायुश्च वृष्टिश्च मैतस्यै

दिशः पातां वायुं च वृष्टिं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो
 ऽभिदासतीत्यन्तरिक्षम् । ६ । अस्यां मे पृथिव्यामग्निश्चान्नं चाधिपती
 अग्निश्चान्नं च मैतस्यै दिशः पातामग्निं चान्नं च स देवतानामृच्छतु
 यो नो ऽतो ऽभिदासतीति पृथिवीम् । ७ । बृहद्रथन्तरे म ऊरू वाम-
 देव्यमात्मा यज्ञायज्ञीयं प्रतिष्ठा भूरहं भुवरहं स्वरहमश्माहमश्माखणः
 सुचामाणमिति जपित्वा^८ दक्षिणावृताग्नीध्रीये भूर्भुवः स्वः स्वाहाग्नये
 स्वाहाषषे स्वाहाश्विभ्यां स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा जुषाणानि महांसि
 सवनान्याज्यस्य व्यन्तु स्वाहेति सुवेण ऊत्वा सव्यावृद्धविधानयोः पूर्वस्यां
 द्वार्युपविशति । ९ । देवेभ्यः प्रातर्यावभ्य इत्युक्तो द्विकृत्य मध्यमया
 वाचा प्रातरनुवाकमन्वाह । १० । चीणि पदानि समस्य पङ्क्तीनामव-
 स्तेद्वाभ्यां प्रणयात् । ११ । आपोरेवतीमनूच ॥ ३ ॥

आग्नेयं गायत्रं क्रतुम् । १२ । उपप्रयन्तो अध्वरम् । १ । अग्निमीले
 पुरोहितम्^२ । अग्निं दूतं वृणीमहे^३ । अश्वं न लेति दश^४ । जुषस्व
 सप्रयस्तमम्^५ । अभि त्वा गोतमा गिरा^६ । अग्निर्दोता पुरोहितः^७ ।
 दूतं वः^८ । अग्ने मृल^९ । अर्चन्तस्त्वा^{१०} । अग्निं सोमेन^{११} । उपसदाय^{१२} ।
 इमे विप्रस्य^{१३} । समिधाग्निम्^{१४} । अग्निं हिवन्तु^{१५} । प्राग्रये वाचम्^{१६} ।
 त्वमग्ने यज्ञानामिति षड्विंशतिः । १७ । अयानुष्टुभम्^{१८} । तेते अग्न
 इत्येका^{१९} । होताजनिष्ट^{२०} । त्वं हि जैतवदिति नव^{२१} । अग्ने कदा त
 आनुषगिति पञ्च^{२२} । अथ त्रैष्टुभम्^{२३} । समस्य यदिति पञ्च^{२४} ।
 यो मर्त्येष्विति चीणि^{२५} । प्र वो देवमिति पञ्च सूक्तानि^{२६} । अग्ने
 बृहन्निति च सप्त^{२७} । अगन्म महा । २८ । अथ यार्हतम्^{२९} । एना
 वः^{३०} । प्र वो यज्ञम्^{३१} । अग्ने विवस्वदिति द्वादश^{३२} । सखायस्वेत्यष्टौ^{३३} ।

अदर्शीति चतस्रः^{३४} समिद्धस्त्रिदिति तिस्रः^{३५} अयमग्निः सुवीर्यस्य
 ।^{३६} अयौष्णिहम् ।^{३७} त्वामग्ने मनीषिणः^{३८} ईलिष्या हि^{३९} । पुरु
 त्वा ।^{४०} अथ जागतम् ।^{४१} वेदिषद इति सप्त^{४२} एति प्र
 होता^{४३} यज्ञेन वर्धत^{४४} जनस्य गोपाः ।^{४५} अथ पाङ्गम् ।^{४६}
 अग्निं तं मत्वे ।^{४७} ॥४॥

अथोषस्य^१ गायत्रम् ।^२ कस्त उष इति तिस्रः^३ प्रति ष्या सृनरी
 ।^४ अथानुष्टुभम् ।^५ उषो भद्रेभिः ।^६ अथ त्रैष्टुभम् ।^७ उपो
 रुहच इति चत्वारि ।^८ अथ बार्हतम् ।^९ प्रत्यु अदर्शि^{१०}
 सह वामेन ।^{११} अथौष्णिहम् ।^{१२} उषस्तच्चित्रमिति तिस्रः ।^{१३}
 अथ जागतम् ।^{१४} एता उ त्या इति चतस्रः ।^{१५} अथ पाङ्गम्
 ।^{१६} महे नः ।^{१७} ॥५॥

अथाश्विन^१ गायत्रम् ।^२ अश्विना यज्वरीरिष इति तिस्रः^३ प्रात
 र्युजेति चतस्रः^४ अश्विनावश्वावत्येति तिस्रः^५ एषो उषाः^६ गोमदू
 खिति द्वे^७ दूरादिहेवेति षट्त्रिंशत्^८ उदीरायाम्^९ आ मे हवम्
 ।^{१०} अथानुष्टुभम् ।^{११} आ नो विश्वाभिरूतिभिः^{१२} यदद्य स्यः
 परावतीति सूक्ते ।^{१३} अथ त्रैष्टुभम् ।^{१४} आ भातीति सूक्ते^{१५}
 नासत्याभ्यामिति त्रौणि^{१६} वसू रुद्रेति तिस्रः^{१७} युवो रजांसीति
 सूक्ते^{१८} तं युञ्जायामिति सूक्ते^{१९} ग्रावाणेषु^{२०} धेनुः प्रत्नस्य^{२१}
 क उ अवदिति सूक्ते^{२२} सुषे नरेति सूक्ते परिहाय पञ्चपदाम्^{२३}
 आ वां रथो रोदसी बद्धधान इति पञ्च सूक्तानि ।^{२४} अथ बार्ह-
 तम् ।^{२५} इमा उ वां दिविष्टयः^{२६} अयं वां मधुमत्तम इति
 प्रथमा द्वतीया पञ्चमी च ।^{२७} अथौष्णिहम् ।^{२८} युवोरू षू रथ-

मिति पञ्च ।^{२९} । अथ जागतम् ।^{३०} । त्रिचित्रो अथ ।^{३१} । ईलेद्या-
वीयम् ।^{३२} । घोषां च सपुत्राम् ।^{३३} । अथ पाङ्गम् ।^{३४} । प्रति
प्रियतममिति ।^{३५} । उत्तमया परिधायोत्सृज्य वाचम् ।^{३६} । अथा वाज-
मिति जपति ।^{३७} । इति साहस्रः प्रातरनुवाकः ।^{३८} । कन्दो
ऽनन्तरेण वा प्रतिपत्समारोहणीयानां चैतस्य समाम्नायस्य त्रौणि
षष्टिशतानि ।^{३९} । ऊर्ध्वं वा शनाद्यायाकामौ ।^{४०} । पाङ्गानि
नान्तरियात् ।^{४१} । पुरोदयादुपांशुं होष्यन्तीति स कालः परि-
धानस्य ।^{४२} । आन्तर्यामाद्वाग्यमनम् ।^{४३} । ॥६॥

अप इत्थं होतरित्युक्तः प्र देवचेति द्वादशीं परिहाय ।१। नवा-
नूच्यैकादशीमाज्जतावसु ह्वयमानायाम् ।२। आष्टत्तासु दशमीम् ।३।
प्रति यदाप इति दृश्यमानासु ।४। समन्या इति समायतीषु ।५।
आपो न देवीरिति होतृचमसे ऽवनीयमानासु ।६। आ धेनव
इत्यायतीषु सर्वामुक्ता प्रणवेनावस्यति ।७। अध्वर्यवैषीरपा इत्यध्वर्युं
पृच्छति ।८। उतेव नम्रसुरिति प्रत्याह ।९। प्रत्युक्तो निगदं तास्व-
ध्वर्यवाधावेन्द्राय सोममूर्जस्वनं पयस्वनं मधुमन्तं वृष्टिवनिं वसुमते
रुद्रवत आदित्यवत ऋभुमते विभुमते वाजवते बृहस्पतिमते विश्व-
देव्यावते ।

यस्य पीत्वा मद इन्द्रो वृत्राणि जह्वनत् ।

प्र स जन्यानि तारिषः ^{१०} ॥

अम्वय इत्यध्वर्धामनूच्य ^{११} । * उपोत्यायाध्वर्युमन्वावृत्योत्तरामध्वर्धा-

मनूय^{१२} उपोत्तमां च सूक्तस्य^{१३} उत्तमया परिधाय^{१४} पर्याट-
त्योपविशति । १५॥ ॥७॥

प्राणं मे पाहि प्राणं मे जिन्व स्वाहा त्वा सुभव सूर्यायेत्युपांशुं
ह्वयमानमनुप्राणिति । १। अपानं मे पाह्यपानं मे जिन्व स्वाहा त्वा
सुभव सूर्यायेत्यन्तर्याममन्ववानिति । २। उत्तरेणाहवनीयं बहिष्यव-
मानेन सुवते । ३। दक्षिणतो ब्रह्मा मैत्रावरुणस्योपविश्य । ४। ब्रह्मन्तो-
व्यामः प्रशास्तरित्युक्तौ । ५। आयुश्मत्य ऋचो मा गात तनूपाः सान्नः स्तुत
देवस्य सवितुः प्रसव इति जपित्वा । ६। ओं स्तुतेति । ७। प्रसवः सर्वेषां
स्तोत्राणाम् । ८। असतो मा सद्गमय तमसो मा ज्योतिर्गमयान्ता-
न्मानन्तं गमय मृत्योर्मांमृतं गमयेति यजमानः पवमानानुपसरि-
ष्यन् । ९। श्येनो ऽसि पत्वा गायत्रच्छन्दा अनु त्वारभे स्वस्ति मा
संपारयास्य यज्ञस्योदृचमिति स्तुते बहिष्यवमाने । १०। सुपर्णो ऽसि
पत्वा त्रिष्टुप्छन्दा इति माथ्यन्दिने । ११। सखासि पत्वा जगच्छन्दा
इत्यार्भवे । १२। समान उदर्कः । १३। उपहृता देवा अस्य सोमस्य
पवमानस्य विचक्षणस्य भव उप मां देवा ह्वयन्तामस्य सोमस्य पव-
मानस्य विचक्षणस्य भवे मनसा त्वा भक्षयामि वाचा त्वा भक्षयामि
प्राणेन त्वा भक्षयामि चक्षुषा त्वा भक्षयामि श्रोत्रेण त्वा भक्षयामीति
स्तुते बहिष्यवमाने होता । १४। ॥८॥

आग्नेयः सवनीयः । १। ऐन्द्राग्ने वा । २। ऐकादग्निना वा । ३।
एकयूपेष्ट्वैकादग्निनेष्वावर्तते परिव्ययणीया रश्नाष्टयक्तात्तिस्तिः । ४।
नानायूपेषु । ५। अग्निष्ठे परिव्ययणीयासुक्ता नवसु सप्तसप्ताह । ६।
एकादग्ने ऽन्तरेण परिव्ययणीयां प्रगाथं च यान्वो नर इति च

सूक्तशेषमन्वाह । ७ । उत्तमयोपशयमनुमन्त्रयते । ८ । पूर्वदुरुच्छित्तेष्व-
परिवीयमाणेषु पूर्वया परिदध्यात् । ९ । संतानार्थो वार्धर्चनेव काङ्क्षेत्
। १० । समानजातीया अनुममियात् । ११ । यथोत्तमे तथोहेन
। १२ । पशुदेवतामावाह्य वनस्पतिं च ।^{१३} इन्द्रं वसुमन्तमावहेन्द्रं
रुद्रवन्तमावहेन्द्रमादित्यवन्तमृभुमन्तं विभुमन्तं वाजवन्तं बृहस्पति-
मन्तं विश्वदव्यावन्तमावहेति सवनदेवताः ।^{१४} नान्येषु निगम-
स्थानेषु^{१५} निगच्छन्ति । १४ । सूक्तवाके वा ।^{१६} अध्वर्युं संमृश
प्रवरानुपूर्व्येण प्रवृताज्जतौ जुहोति ।^{१७} जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो
वाचस्पतेर्देवि वाग्यत्ते वाचो मधुमन्तमं तस्मिन्त्रो अद्य धात्वाहा
सरस्वत्या इति पूर्वाम् ।^{१८} तूष्णीमुत्तराम् ।^{१९} ॥ ८ ॥

अग्ने नयेति तिस्रो भुवो यज्ञस्य प्र वः शुक्राय प्र कारव
इत्याग्नेयस्य । १ । आ नो दिवो बृहतः पर्वतादा सरस्वतीं देवयन्तः
सरस्वत्यभि नः पावी रवी कन्या प्र चोदसेमा जुह्वाना इति
सारस्वतस्य । २ । त्वं सोम प्र चिकितस्वमिमा ओषधीः सोमो धेनुं
या ते धामानि दिव्यषारुहं युत्सु या ते धामानि हविरेषेति मौम्यस्य
। ३ । पूषेमा आशाः प्रपथे पथां पथम्ययः शुक्रं ते यास्ते पूषन्पूषा
सुबन्धुरिति पौष्णस्य । ४ । आ दैव्या वेधसं बृहस्पतिः समजयस्व हि
शुचिः स सुयुभा स ऋक्ता म आ नो योनिमिति वार्हस्पत्यस्य
। ५ । विश्वे अद्य मरुतो विश्व ऊन्ती यं देवामो ऽवय विश्वे देवाः
शृणुत ये के च ज्मा ते हि यज्ञेषु यज्ञियाम ऊमाः स्तोत्रे वार्ह-
षीति वैश्वदेवस्य । ६ । इन्द्रं नर इन्द्रो राजेन्द्र रुचमुहं न आ नो
विश्वामिहृतिभिः सजोषा आ ते शुष्यो वृषभ इत्येन्द्रस्य । ७ । गोम-

दश्रावद्भ्ये नरः शुची वो ऽरा इवेद्या वः शर्म द्यूमस्मानिति मारु-
तस्य । ८। उभा वामा वृत्रहणा ता योधिष्टं शुचिं नु गौर्भिर्विप्रः प्र
वर्षणिभ्य इत्यैन्द्राग्रस्य । ९। आ नो देवः सविता त्रायमाण आ देवो
यातु सविता यन्तैर्वाममद्य ये ते पन्था अस्मभ्यं तद्विव इति सावि-
वस्य । १०। अस्तभ्नाद् द्यां तत्त्वा याम्यव ते हेल एवा वन्दस्वेमां
धियं शिञ्जमाणस्योदुत्तमं वरुणेति वारुणस्य । ११। इत्यैकादशिना-
नाम् । १२। ये चैव देवताः पशवः । १३। ॥ १० ॥

इन्द्रा नु पूषणेत्यैन्द्रापौष्णस्य । १। सोमापूषणेति सोमापौष्णस्य
। २। सं वां कर्मणेत्यैन्द्रावैष्णवस्य । ३। नासत्याभ्यामित्याश्विनस्य । ४।
विष्णोर्नु कमिति वैष्णवस्य । ५। रात्रीति रात्र्याः । ६। भूरिं द्वे इति
द्यावापृथिवीयस्य । ७। जनीयन्त इति तिस्रः स वावृधे दिव्यं सुपर्णं
यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वं यस्य व्रतमुपतिष्ठन्त आपः ।

यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तं सरस्वन्तमवसे ऊवेम ॥

इति सारस्वतः । ८। य इमा विश्वा भुवनानीति वैश्वकर्मणस्य चतुर्थीं
परिहाय । ९। आ ते पितरिति रौद्रस्य । १०। अहं रुद्रेभिरिति
वाग्देवत्यस्य । ११। तिस्रस्तिस्रः पूर्वाः पुरोनुवाक्या वपायाः पुरो-
लाग्रस्य पशोस्तिस्रस्तिस्र उत्तरा याज्याः । १२। नैके पशुपुरोलाशं
सवनीयस्य । १३। कर्म तु न्यायः । १४। सावित्रवाग्देवतौ चोपांशु । १५।
आवर्तते पशुगणे मनोता । १६। परिव्ययणीयादि वपान्तं प्रातःसवने
पशुकर्म कृत्वा निष्क्रम्य तथैवोपस्पृश्य चात्त्रले । १७। ॥ ११ ॥

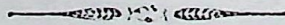
धिष्णानुपस्थाय सदः प्रसर्पन्ति । १। अथेण हविर्धाने तिष्ठन्त-
स्तन्मीचमाणाः । २। सम्राजसि कृशानो रौद्रेणानीकेन पाहि मा अग्ने

पिष्टहि मा नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीरित्याहवनीयम् । ३ । रौद्रा-
 दिरुदर्कः । ४ । अनुदर्को वा । ५ । अपिजो ऽसि दुवस्वानिति मथि-
 त्वानुप्रहृतम् । ६ । परिषद्यो ऽसि पवमान इत्यास्तवम् । ७ । प्रतक्वामि
 नभस्वानिति चात्वालम् । ८ । कव्यो ऽसि हव्यसुदन इति शामित्रम्
 । ९ । समुद्यो ऽसि विश्वभरा इत्युत्करम् । १० । दक्षिणावृतो विभूरसि
 प्रवाहण इत्याग्नीध्रम् । ११ । प्रपत्यमानाः सदञ्चोपर्यभिष्टशन्ति दिव-
 स्पृष्टमसि मा मा संताप्सीरिति । १२ । ऋतस्य द्वारौ मा मा संताप्त-
 मिति द्वार्यौ संमृश्य^{१३} उत्तरेणाग्नीध्रीयं धिष्णं गच्छन्ति ये प्रत्यञ्चो
 धिष्णानतिक्रामन्ति । १३ । मलिम्बुचो ऽसि सगर इत्यासादमच्छा-
 वाकस्य । १४ । वक्त्रिरसि हव्यवाहन इति होतुर्धिष्ण्यम् । १५ । श्रात्रो
 ऽसि प्रचेता इति मैत्रावरुणस्य । १६ । तुयो ऽसि विश्ववेदा इति
 ब्राह्मणाच्छंसिनः । १७ । उशिर्गमि कविरसीति पोतुः । १८ । अवस्यु-
 रसि दुवस्वानिति नेष्टुः । १९ । अंहारिरसि बभारिरित्यच्छावाकस्य
 । २० । शुन्ध्युगमि मार्जालीय इत्यवेक्ष्य मार्जालीयम् । २१ । शुन्ध्यु-
 रत्युपसद्य इति ब्रह्मसदनम् । २२ । ऋतधामामि स्वर्ज्येतिरित्यौ-
 दुम्बरीम् । २३ । समुद्रो ऽसि विश्वव्यचा इति सदो ऽनुवीक्ष्य । २४ ।
 अजो ऽस्येकपादिति शालामुखीयम् । २५ । अहिरसि बुध्न्य इति
 प्राजहितम् । २६ । अन्नदास्यन्नपतिरिति व्रतप्रपणम् । २७ । ॥ १२ ॥

अग्नयः सगराः सगराः स्य सगरेण नान्ना रौद्रेणानौकेन पात
 माग्नयः पिष्टत मा नमो वो अस्तु मा मा हिंमिष्टेति सर्वान् । १ ।
 अध्वनो अधिपतिरसि स्वस्ति नो ऽद्यास्मिन्देव्याने पथि स्तादि-
 त्यादित्यमुपस्थाय^२ मैत्रावरुणप्रभृतय उदञ्चो ऽच्छावाकं परिहाय

पूर्वया द्वा रा सदः प्रसर्पन्ति । २^३ । विद्ये देवा अनु मा प्रमर्पतेन्द्र
 त्रिधातु शरणं यत इन्द्र भयामहे सदमस्यतिमद्भुतमिति जपन्तो^४
 ऽग्नेणोत्तरेण सर्वान्धिष्ण्यान्गच्छन्ति । ३ । दक्षिणधिष्ण्योदक्षिणधिष्ण्यः
 पूर्वा^५ गत्वा स्वस्यस्वस्य धिष्ण्यस्य पश्चादुपविशति । ४^६ । उत्तरेण
 सदो गत्वा ब्रह्मापरया द्वा रा सदः प्रपद्य दक्षिणेन मैत्रावरुणं गत्वा
 यथासनमास्ते । ५^७ । नासंस्थिने सवने ऽपगया द्वा रा निःसर्पन्ति । ६^८ ।
 अन्तरेण हेतुर्मैत्रावरुणस्य च धिष्ण्यावधिष्ण्यानां विसंस्थितसंचरः
 । ७^९ । उत्तरेण स्वंस्वं धिष्ण्यं धिष्ण्यवताम् । ८^{१०} । पश्चार्धेनाग्नीध्रीय-
 स्योदञ्चः । ९^{११} । मार्जालीयस्य वा दक्षिणा । १०^{१२} । अव्यावर्तमानाश्च
 प्रत्यायन्ति । ११^{१३} । ऊर्ध्वं प्रातःसवनात्समस्तोपस्थानप्रभृतिना प्रस-
 र्पन्ति । १२^{१४} । आदित्योपस्थानं रात्रिपर्यायेष्वाश्विने च न विद्यते
 न विद्यते । १३^{१५} । ॥ १३ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे षष्ठो ऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

प्रसृष्ट पुरोलाशैः सवनीयैश्चरन्ति । १ । धानावन्तमिति पुरोनुवाक्या । २ । होता यत्तदिन्द्रं हरिवाँ इत्यनुसवनं प्रैषो यथासमाम्नातम् । ३ । यथामवनं वितारयति । ४ । तेनैव यजत्युद्धृत्य होतायत्तं होतर्दजं च । ५ । अग्ने जुषस्व नो हविरिति स्विष्टकृतः पुरोनुवाक्या । ६ । होता यत्तदग्निं पुरोलाशानामित्यनुसवनं प्रैषः । ७ । हविरग्ने वीहीति च याज्या । ८ । ॥ १ ॥

ऐन्द्रवायवमैत्रावरुणावाश्विनश्च द्विदेवत्याः । १ । वायवा याहि दर्शतेन्द्रवायू इम इत्यैन्द्रवायवस्य पुरोनुवाक्ये । २ । होता यत्तद्वायुं होता यत्तदिन्द्रवायू इति प्रैषौ । ३ । अयं पिव शतेना न इति याज्ये । ४ । अयं वां मित्रावरुणेति मैत्रावरुणस्य पुरोनुवाक्या । ५ । होता यत्तन्मित्रावरुणेति प्रैषः । ६ । गृणाना जमदग्निनेति याज्या । ७ । प्रातर्युजेत्याश्विनस्य पुरोनुवाक्या । ८ । होता यत्तदश्विनेति प्रैषः । ९ । वावधानेति याज्या । १० । अनवानं द्विदेवत्यानां पुरोनुवाक्याः प्रैषांश्चाह । ११ । तथा यजति । १२ । ऐन्द्रवायवस्य नानाप्रणवे पुरोनुवाक्ये । १३ । याज्ये नानावषट्कारे । १४ । सकृत्पुरस्ताज्जपो येयजामहो ऽनुमन्त्रणश्च । १५ । ॥ २ ॥

एतु वसुः पुरुवसुरित्यैन्द्रवायवं प्रतिगृह्योरौ दक्षिणे निधायान-
पिधानमनवेक्षणं च द्विदेवत्यानामा शेषस्यावनयनात् । १ । एतु

वसुर्विददसुरिति मैत्रावरुणं प्रतिगृह्य दक्षिणेनैन्द्रवायवं हत्वा दक्षिणतः
पश्चान्निदधाति । २ । एतु वसुः संयदसुरित्याश्विनं प्रतिगृह्य दक्षिणेन
पूर्वा हत्वोत्तरतः पश्चान्निदधाति । ३ । सोमस्याग्ने वीहीत्यनुषङ्गद्वारः
सर्वासु सोमयाज्यासु द्विदेवत्यर्तुयाजान्परिहायादित्यग्रहमावित्रयद्द्वौ
पान्नीवतं च । ४ । उपांशु वा पान्नीवतस्य । ५ । ॥ ३ ॥

उन्नीयमानेभ्य इत्युक्तं आ त्वा वहन्तु हरय इत्युन्नीयमानसूक्तम्
। १ । होता यक्षदिन्द्रं प्रातः प्रातःसावस्येति द्वेषः । २ । इदं ते सोम्यं
मध्विति यजति । ३ । नृचक्षुसं त्वा नृचक्षाः प्रतीक्ष इति होतृचमसं
प्रतीक्ष्य^४ वयोधसं त्वा वयोधाः प्रतिगृह्णामीति प्रतिगृह्यो^५रः संस्पर्श-
यति द्विदेवत्यांश्च । ६ । पुनरुन्नीतानां होत्रका यजन्ति । ७ । मित्रं
वयमिति मैत्रावरुणः । ८ । इन्द्र त्वा वृषभमिति ब्राह्मणाच्छंसी
। ९ । मरुतो यस्येति पोता । १० । अग्ने पत्नीरिति नेष्टा । ११ । उक्षा-
न्वायेत्याग्नीध्रः । १२ । अयालग्नीदित्युक्ते ऽयालित्याग्नीध्रः । १३ । स
भद्रमकुर्या नः सोमं पार्यायिष्यतीति होता । १४ । सोमं भक्षयिष्यन्तो
याजिकैर्नामधेयैरसा उपकृयस्तेति कर्तारो ऽन्योऽन्यस्मिन्नुपह्वमिच्छन्ते
। १५ । वषट्कर्ता प्रथमो भक्षयति । १६ । प्रतिभक्षितं द्विदेवत्यशेषं
नाराशंसवतां च ग्रहाणां होतृचमसे ऽवनयति कृते त्वा भक्षितम-
वनयाम्यूर्जस्वन्तं देवेभ्य आटुमन्तं मह्यमिति । १७ । द्विरैन्द्रवायव-
शेषस्यावनयनं तत्राभ्यावर्तते मन्तः । १८ । अनवसर्जनं च द्विदेव-
त्यानामा शेषस्यावनयनात् । १९ । ॥ ४ ॥

इह वसुः पुरुवसुरित्यैन्द्रवायवमध्वर्यवे प्रगृह्योपहृतौ वायुरिन्द्र-
वायू सह प्राणेन सह वर्चसा तयोरहमुपहृतः सह प्राणेन सह वर्च-

सेति भक्षयित्वा प्रगृहणमन्त्रेण पुनः प्रगृह्य भक्षमन्त्रेण पुनर्भक्षयति । १। इह वसुर्विददसुरिति मैत्रावरुणं प्रगृह्य । २। उपहृतौ मित्रावरुणौ सह चक्षुषा सह वर्चमा तयोरहमुपहृतः सह चक्षुषा सह वर्चसेति भक्षयित्वा । ३। आश्विनं प्रदक्षिणं शिरः पर्याहृत्यावेक्ष्य प्रतिपर्याहृत्यावेक्ष्य । ४। इह वसुः संयदसुरित्याश्विनं प्रगृह्य । ५। उपहृतौ देवावश्विनौ सह ओत्रेण सह वर्चमा तयोरहमुपहृतः सह ओत्रेण सह वर्चसेति भक्षयित्वा । ६। उपस्पृश्यामुपहृत्यते । ७। उपोद्यच्छन्ति चमसान् । ८। होतृचमसमन्वारभते । ९। असंस्पर्शनं सर्वत्राज्यलेपेन सोमस्य । १०। उपहृत्य प्रस्थिता भक्षयन्ति । ११। तेजसे त्वा ब्रह्मवर्चसाय भक्षयामीति भक्षमन्त्रः प्रातःसवने । १२। ओजसे त्वेन्द्रियाय भक्षयामीति माध्यन्दिने । १३। प्रजायै त्वा पृथ्वी भक्षयामीति तृतीयसवने । १४। शं नो भव हृद इत्युरेऽभिर्मर्शनौ भक्षयित्वा । १५। सव्ये पाणौ चमसान्कृत्वा दक्षिणेनाप्याययन्ति । १६। आ प्यायस्व समेतु त इत्याप्यायनी प्रातःसवने । १७। सं ते पयांसौत्युत्तरयोः । १८। प्रस्थितानाप्याययन्ति । १९। आज्ये मरुत्वतीये च । २०। आज्यपउगधोर्नाराशंसा निष्क्रेवत्यमरुत्वतीययोर्वैश्वदेवे च । २१। देवो ऽसि नराशंसो यत्ते मेधः स्वर्ज्योतिस्तस्य त ऊमैः पितृभिर्भक्षितस्योपहृतस्योपहृतो भक्षयामीति भक्षमन्त्रः प्रातःसवने नाराशंसानाम् । २२। ऊर्वैरिति माध्यन्दिने विकारः । २३। काव्यैरिति तृतीयसवने । २४। ॥ ५॥

अच्छावाकः सीदेत्युक्तौ * ऽग्रेण मद उत्तरेण स्मृतिमुपविश्य^२

* Comm खयवा अच्छावाकः । एतावत्सूत्रमधिकारार्थम् ।

पुरोलाशं प्रतिगृह्णा^३च्छावाक वदस्वेत्युक्ते^४ ऽच्छा वो अग्निमवस इति
 तिस्रो ऽन्वाह । ^५ । प्रणवान्निगदम् । ^६ । यजमान हेतरध्वर्यो ऽग्नी-
 द्रह्मणोतर्नेष्टुस्तोपवक्तरिषेयध्वमूर्जार्जयध्वं नि वो जामयो जिहतां
 न्यजामयो नि सपत्ना यामनि बाधितासो जेषयाभीवरों जेषया-
 भीवर्याः अवद इन्द्रः गृणवदो अग्निः प्रस्थायेन्द्राग्निभ्यां सोमं
 वोचतोपो अस्मान्ब्राह्मणान्ब्राह्मणा ऋयध्वमिति । ^७ । उपहवमयं
 ब्राह्मण इच्छते ऽच्छावाको वेत्यध्वर्युराह तं हेतारुपहवस्वेति । ^८ ।
 तं हेतोपह्वयते । ^९ । प्रत्येता वामा सूक्तायं सुन्वत्यजमानो अग्र-
 भीदुत प्रतिष्ठोतोपवक्त उत नो गाव उपहता उतोपहृत इत्युप-
 ह्वास्यमानः । ^{१०} । उत नो गाव उपहता इत्यातो ऽनुपह्वास्यमानः
 । ^{११} । अनुपहृतो ऽच्छावाको निवर्तध्वमिति सूक्तस्य यावच्छ्रुया-
 त्तावदनुद्रवेत् । ^{१२} । होता वा प्रतिकामिनमच्छावाकं प्रत्युपह्वय
 । ^{१३} । ॥ ६ ॥

उन्नीयमानायेत्युक्तः प्रत्यस्मै पिपीषत इत्यच्छावाकः सूक्तमन्वाह
 । १ । प्रातर्यावभिरिति यजति । २ । भक्षिताप्यायितं चमसमध्वर्यवे
 प्रदाय दक्षिणतृदपरया द्वारा सदः प्रपद्य स्वस्य धिष्ण्यस्य पश्चा-
 दुपविश्य पुरोलाशं प्राश्नाति । ३ । पूर्वः प्रष्टुप्रष्टेदच्छावाकीयां
 कुर्यात्स्वेन विमंस्थितमंचरेण निष्क्रम्याच्छावाकस्य बहिष्कर्म कृत्वा
 स्वकर्म कुरुते । ४ । स्वे तु होता धिष्ण्ये । ५ । विकल्पो होत्रकाणां
 याज्यासु । ६ । प्रातःसवने^७ ऽनवानन्तो यजन्यर्धर्चशो वा । ७ । अत्र^८
 व्रतयन्ति । ८ । ऊर्ध्वं चौपासनेभ्यः । ^{१०} । ॥ ७ ॥

अथर्तुयाजैश्चरन्ति । १ । होता यच्चदिन्द्रं होत्रादित्यूतुप्रैषैरनवानं

प्रेष्यति । २। तथा यजति । ३। येन प्रेष्यति सा याज्योद्धृत्य
 होतायत्तमभौयजं च । ४। मैधातिथ्यो वेन्द्र सोमं पिव चतुनेति
 । ५। योयः प्रैषान्ते श्रूयते मम यजति । ६। हेतरेतद्यजेयध्वर्युगह
 । ७। गृहपतिश्च । ८। तयोर्यजति । ९। ययावषट्कृतं भक्तयन्ति । १०।
 द्विरन्ततो होता । ११। लिम्पदिवैव जिघ्रदत्र दिदेवयेषु चेति
 । १२। ॥ ८॥

आज्यं शंसिष्यन्पिता मातरिश्वाच्छिद्रा पदोऽग्निगमौयानुतचि-
 षत्सोमो नीयवित्रीयानि नेषद्वृहस्यतिरुक्थामदानि शंसिषदिति
 जपित्वा शोभावे ३ इत्याहावः शस्त्रादौ प्रातःसवने तेनाह्वयोपांशु
 तृष्णींशंसम् । १। अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निरित्यवसायेन्द्रो ज्योतिर्ज्योति-
 रिन्द्र इत्यवसाय सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्य इत्यवसाय पच्छो ऽवस्य-
 न्पुरोरुचम् । २। अग्निर्देवेद्भुः । अग्निर्मन्विद्भुः । अग्निः सुसमित् ।
 होता देववृतः । होता मनुवृतः । प्रणौर्यज्ञानाम् । रथीरध्वरा-
 णाम् । अत्रूर्तो होता । तृर्णिर्हव्यवाट् । आ देवो देवान्वत् ।
 यत्तदग्निर्देवो देवान् । सो अध्वरा करति जातवेदो ३ प्र वो देवा-
 येत्याज्यम् । ३। तस्य प्रथममर्धचं पच्छो ऽनवानम् । ४। मरुत्वतौय-
 वैश्वदेवयोश्च । ५। रुक्ताशेषं शस्त्राह्वयोत्तमया परिधायोक्थवौथं
 जपति भा विभा उषाः स्वर्ज्योतिः श्लोकाय त्वोक्थमवाचीति । ६।
 उक्थशा इत्यध्वर्युगह सवासु शस्त्रयाज्यासु । ७। अग्न इन्द्रश्चेति
 यजति । ८। ॥ ९॥

आज्ये संस्थिते सुवते । १। स्तोत्रवतां शस्त्राणामेवेति प्राहो-
 त्तमात्प्रगीहारादूर्ध्वमाह्वय शंसन्ति । २। प्रउगे ऽन्तरेण माधुक्कन्द-

सांस्तृचानृचो व्यवयन्ति ताः पुरोरुच इत्याचवते ।३। तासां
पुरस्तादाहावः ।४। परिधानीयायै च ।५। षट्पदा वैश्वदेवी ।६।
तस्यां द्वाभ्यांद्वाभ्यामवसाय द्वाभ्यां प्रणौति ।७। सारस्वत्यां विकल्पः ।
शंसेन्न वा । नित्यस्त्वाहावः ।८।

वायुरगेगा यज्ञप्रीः साकं गन्मनसा यज्ञम् ।

शिवो नियुद्धिः शिवाभिः ॥

इति सकृच्छस्त्वा वायवा याहि दर्शतेति तिसृणां त्रिः प्रथमाम् ।९।

हिरण्यवर्तनी नरा देवा पती अभिष्टये ।

वायुश्चेन्द्रश्च सुमखौ ॥

इन्द्रवायू इम इति तिस्रः । १० ।

काव्ययोराजानेषु क्रत्वा दक्षस्य दुरोणे ।

रिशादसा मधस्य आ ॥

मित्रं ऊव इति तिस्रः । ११ ।

दैव्यावध्यूर्यु आ गतं रथेन सूर्यत्वचा ।

मध्वा यज्ञं समञ्जाये ॥

अश्विना यज्वरीरिष इति तिस्रः । १२ ।

इन्द्र उक्थेभिर्भन्दिष्ठो वाजानां च वाजपतिः ।

हरिवान् सुतानां सखा ॥

इन्द्रा याहि चित्रभानो इति तिस्रः । १३ ।

विश्वान्देवान्द्वामहे ऽस्मिन्यज्ञे सजोषसः ।

त इमं यज्ञसागमन्देवांसो देव्या धिया ।

ये यज्ञस्य तनूकृतो विश्व आ सोमपौतये ।

ओमासश्वर्षणीधृत इति तिस्रः । १४ ।

वाचामहं देवीं वाचमस्मिन्यजे सुपेशसम् ।

सरस्वतीं हवामहे ॥

पावका नः सरस्वतीति तिसृणामुत्तमया परिधायोक्थवैर्यं जपति
वाचं मे जिव । प्राणं मे त्वम् । चक्षुर्मे पाहि । श्रोत्रं मे ऽव । वणं
मे यच्छ । त्वं मे पाहि । यशो मे धेहि । घोषाय त्वोक्थम-
वाचीति । १५ । विश्वेभिः सोम्यं मध्विति यजति । १६ । ॥ १० ॥

तृचाः स्तोत्रियानुरूपाः प्रगाथान्परिहाय । १ । आ नो मित्रा-
वरुणा नो गन्तमिति स्तोत्रियानुरूपौ मैत्रावरुणस्य । २ । प्र वो
मित्रायेत्युक्थमुखम् । ३ । प्र मित्रयोरिति नवानामुत्तमया परिधायोप
नः सुतमा गतमिति यजति । ४ । ॥ ११ ॥

आ याहि सुषुमेति ब्राह्मणाच्छंभिनः स्तोत्रियानुरूपौ । १ । शेषः
सूक्तस्योक्थमुखमुत्तमे परिहाय । २ । इन्द्र त्वा वषभम् । ३ । उद्वेदभौति
तिसृणामुत्तमया परिधायेन्द्रक्रतुविदमिति यजति । ४ । ॥ १२ ॥

इन्द्राग्नी आ गतं सुतमित्यच्चावाकस्य स्तोत्रियानुरूपौ । १ । शेषः
सूक्तस्योक्थमुखम् । २ । इहेन्द्राग्नी उप ऋय इति पञ्च । ३ । इयं वामस्य
मन्मन इति नवानामुत्तमया परिधायेन्द्राग्नी आ गतं सुतमिति
यजति । ४ । ॥ १३ ॥

मित्रं वयमिन्द्रमिद्राग्निन इन्द्र अग्नेति स्तोत्रिया बृहत्पृष्ठस्य । १ ।
राथन्तरमच्चावाकः स्तोत्रियमनुरूपं कुरुते । २ । अनुरूपमुक्थमुखम्
। ३ । चतुराहावा होत्रकाः । ४ । हेता चातिरिक्तोक्थेषु । ५ । स्तोत्रि-
यानुरूपाभ्यां यच्चानन्तरमनुरूपात्परिधानीयायै च । ६ । अनुरूपा-

दनन्तरः प्रगायस्तस्मादूर्ध्वं पञ्चमं मध्यन्दिने । ७ । उक्त्यमुखात्सर्वेषां
 रात्रौ । ८ । यदाध्वर्युराह प्रशास्तः प्रसृज्येत्येवं सर्पतेति प्रशास्त आह । ९ ।
 दक्षिणावृत्तो ऽपरया द्वारा निःसर्पन्त्युत्तरेणौदुम्बरीं दक्षिणेन ब्रह्मा
 । १० । अग्रेण शालामुदञ्चः । ११ । माध्यन्दिनाय सवनाय ययानिः-
 सृष्टं प्रसृष्य ययासत्तमुपविशन्ति । १२ । ॥ १४ ॥

आदौ माध्यन्दिनस्य सवनस्य राजानमभिपुण्वन्ति । १ । ग्रावस्तु-
 तूर्वया द्वारा हविर्धाने प्रपद्योत्तरस्य हविर्धानस्य दक्षिणं चक्रमग्रेण
 दक्षिणा तिष्ठन्सोमोपनहनेन मुखं परिवेक्ष्य ग्रावघोषं श्रुत्वासंप्रेषितो
 ऽभिष्टौत्यमंतवन्नर्धर्चशो ऽनवानं वा । २ । अभि त्वा देव सवितर्युञ्जते
 मन उत युञ्जते धिय आ तू न इन्द्र क्षुमन्तमा नो भर दक्षिणेनोप
 क्रमस्वा भर । ३ । आ प्यायस्व समेतु त इत्याप्यायितवतीनां तिसृणां
 प्रथमामभिष्टुत्यार्बुदस्य द्वे । ४ । द्वितीयामभिष्टुत्यार्बुदस्य द्वे । ५ । तृती-
 यामभिष्टुत्यार्बुदस्यैकाम् । ६ । सृजन्ति त्वा दश क्षिप एतमु त्वं दश
 क्षिप एतं सृजन्ति मर्ज्यमिति सृष्टवतीरभिष्टुत्या । ७ । आ कलशा अन्नूषता
 कलशेषु धावति परि प्र सोम ते रम इति कलशवतीरभिष्टुत्या
 । ८ । आप्यायितवतीप्रभृत्येवं विहृतो द्वितौ यो ऽपि सवः । षष्ठौ प्रभृ-
 तयः पञ्चार्बुदस्य । ९ । एवं विहृतस्तृतीयो ऽपि सवः । तिस्रो ऽर्बुद-
 स्यैकादशीप्रभृतयः । १० । यस्मिन्सवे बृहच्छब्दं कुर्युर्बृहदन्नोति
 तत्र । ११ । षष्ठौ प्रथमे । १२ । वितते पवित्रे पवित्रं त इति द्वे
¹³ वि यत्पवित्रमित्येका । १३ । प्राप्य धाराः प्र धारा अस्य प्र ते
 धारा इति प्रवरन्तीषु धारासु । १४ । ग्रहेषु गृह्यमाणेषु याः काम-
 येत पावमानौनाम् । १५ । इन्द्रायैन्दो मरुत्वत इति तिस्रो निय-

च्छति । १६^{१७} । उत्तमे गृहे गृहीते ऽर्बुदस्योत्तमया परिधायादा-
योष्णीषमुत्सृज्यते । १७^{१८} । सत्ताहीनानां त्वन्ये ऽहनि । १८ । अर्बुदं
वा गृद्धमभिष्टुयात् । १९^{१९} । ॥ १५ ॥

माध्यन्दिनेन स्तुते पवमानेन दधिघर्मेण चरन्ति यदि प्रवर्ग-
वान् । १ । होतवदस्तेत्युक्त उत्तिष्ठताव पश्यतेति प्रथमामभिष्टौति
। २ । आतं हविरित्युक्ते द्वितीयां सूक्तस्य । ३ । दधिघर्मेण यजेत्युक्त-
स्तृतीयया यजति । ४ । अनवानमेकैकां सप्रणवामभिष्टौति । ५ ।
तथा यजति । ६ । दधिघर्मस्याग्ने वीहीत्यनुवषट्कारः । ७ ।

मयि त्यदिन्द्रियं बृहन्मयि दक्षो मयि क्रतुः ।

घर्मस्तिशुग्विरोचत आकूत्या मनसा सह ।

विराजा ज्योतिषा सह तस्य दोहमशीमहि ।

इति भक्तमन्त्रः । ८ । पशुपुरोलाशेन चरित्वातः पुरोलाशैः सवनी-
यैश्चरन्ति । ९ । ॥ १६ ॥

माध्यन्दिनस्य सवनस्येति पुरोनुवाक्या । १ । माध्यन्दिने सवन
इति स्विष्टकृतः । २ । अमावि देवमित्युन्नीयमानसूक्तम् । ३ । होता
यत्तदिन्द्रं माध्यन्दिनस्य सवनस्येति प्रैषः । ४ । पिबा सोममभि-
यमुषेति यजति । ५ । द्वितीया मैत्रावरुणस्य । ६ । तृतीया ब्राह्मणा-
च्छंसिनः । ७ । अर्वाङ्गेहीति पोतुः । ८ । तवायं सोम इति नेष्टुः
। ९ । इन्द्राय सोमाः प्रदिवो विदाना इत्यच्छावाकस्य । १० । आ-
पूर्णो अस्तेत्याग्नीध्रस्य । ११ । न द्विदेवत्यर्तुयाजा उत्तरयोः सवनयोः
। १२ । न बहिष्कर्माच्छावाकस्य । १३ । समानमन्यत्प्रातःसवनेन
। १४ । इलामुपह्वय प्रस्थितान्भक्षयित्वा । १५ । एष दक्षिणाकालः । १६ ।

द्वादशं शतं गवां दद्यात् । १७ । एकविंशतिप्रभृति वा यथोपपा-
दम् । १८ ॥ १७ ॥

अग्नये त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । आयुर्दात्र
एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इति हिरण्यं प्रतिगृह्णाति । १ । रुद्राय
त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । गौर्दात्र एधि मयो
मह्यं प्रतिगृह्णत इति गाः । २ । बृहस्पतये त्वा मह्यं वरुणो ददातु
सो ऽमृतत्वमशीय । त्वग्दात्र एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इति वासः
। ३ । यमाय त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । हयो दात्र
एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इत्येकशफम् । ४ । प्रजापतये त्वा मह्यं
वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । प्राणो दात्र एधि मयो मह्यं
प्रतिगृह्णत इत्यन्यत् । ५ । ओमिति वा सर्वम् । ६ । को ऽदान्कस्मा
अदादित्यनुमन्तयते प्राणि । ७ । उपस्पृशतीतगत् । ८ ।

अस्मद्राता मधुमतीर्देवत्रा गच्छत प्रदातारमा विशत
इति दत्त्वा जपति । ९ ॥ १८ ॥

इन्द्राय मरुत्वत इत्युक्तः । १ । इन्द्र मरुत्व इति पुरोनुवाक्या
। २ । होता यत्तदिन्द्रं मरुत्वन्तमिति प्रैषः । ३ । सजोषा इन्द्र सगण
इति यजति । ४ । तं भक्षयित्वा मरुत्वतीयं शंसति । ५ । अध्वर्या
शोभावा इत्याहावः शत्तादौ माध्यन्दिने सवने । ६ । प्रातः-
सवनिको ऽन्तःशस्तम् । ७ । आ त्वा रथं यथोतय इति प्रातिपदं
दत्तं शस्त्राह्वय । ८ । इदं वसे सुतमन्व इत्यनुचरं दत्तं शस्त्राह्वय
। ९ । इन्द्र नेदीय एदिहीतीन्द्रनिहवं प्रगार्थं शस्त्राह्वय । १० । प्र
नूनं ब्रह्मणस्पतिरिति ब्राह्मणस्पत्यं प्रगार्थं शस्त्राह्वय । ११ । अग्नि-

नैतेत्येकां शस्त्वाह्वय । १२ । त्वं सोम क्रतुभिरित्येकां शस्त्वाह्वय । १३ ।
 पिवन्त्यप इत्येकां शस्त्वाह्वय । १४ । जनिष्ठा उग्र इति षट्क्स्त्वाह्वय
 निविदम् । १५ । मदानस्मिन्प्रथमः प्रतिगरः । १६ । एकया भूयमीः
 शस्त्वा विषमर्चानाम् । १७ । मध्ये समर्चानाम् । १८ । एकां शस्त्वा
 तृचानाम् । १९ । सूक्तविटधावन्ये । २० । प्रथमे त्वाहावः । २१ ।
 उत्तमाः परिशिष्य ततौयमवने । २२ । वियतं पच्छो निविदः शंसति
 । २३ । उत्तमे प्रणवः पदे । २४ । सूक्तशेषं शस्त्वाह्वयोत्तमया परि-
 धायोक्थवीर्यं जपित्वा ये त्वाह्वित्य इति यजति । २५ । ॥ १८ ॥

रथन्तरं पृष्ठं निष्केवल्यस्य । १ । बृहदा । २ । अभि त्वा गृहाभि
 त्वा पूर्वपौतय इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ रथन्तरस्य । ३ । त्वामिद्धि
 हवामहे त्वं ह्येहि चेरव इति बृहत्तः । ४ । यदावानेति धाव्या । ५ ।
 पिवा सुतस्य रसिन इति प्रगाथो रथन्तरस्य । ६ । उभयं गृण्वदिति
 बृहत्तः । ७ । इन्द्रस्य नु वीर्याणीति रथन्तरपृष्ठे । ८ । तमु द्युहौति
 बृहत्पृष्ठे । ९ । नितरां परिधानीयां शंसेत् । १० । उक्थवीर्यं जपित्वा^{११}
 पिवा सोममिन्द्र मन्दतु त्वेति यजति । ११ । ॥ २० ॥

उभयमानि । १ । रथन्तरपृष्ठे^१ यः सूक्तात्पूर्वः प्रगाथस्तमुद्धृत्य
 बृहतो योनिं शंसति । २ । बृहत्पृष्ठे रथन्तरस्य । ३ । ऊर्ध्वं साम-
 प्रगाथादुत्तरासु संख्यासु । ४ । एतद्योन्यनुशंसनमित्याचक्षते । ५ ।
 बृहद्रथन्तरयोरेवानुशंसेदिति ह स्माह कौषीतकिः । ६ । परिमित-
 शस्यः प्राकृतो ऽग्निष्टोमस्तस्मात्प्रगाथमुद्धरति । ७ । स्तोत्रियायाहावो
 ऽनुरूपाय धाव्यायै प्रगाथाय सूक्ताय निविदे परिधानीयायै च
 । ८ । अथो निविदरो वरो वा । ९ । ॥ २१ ॥

वामदेवं मैत्रावरुणस्य । १ । कया नस्त्रिचः कया त्वं न
उत्येति स्तोत्रियानुरूपौ । २ । कस्तमिन्द्रेति सामप्रगाथः । ३ । सद्यो
ह जातः । ४ । एवा त्वामिन्द्र वज्रिन्नत्र । ५ । उग्रन्नु षु ण इति
यजति । ६ । ॥ २२ ॥

नौधमं ब्राह्मणाच्छंसिनो रथन्तरपृष्ठे । १ । श्वेतं बृहत्पृष्ठे । २ ।
तं वो दक्षं तत्त्वा यामि सुवीर्यमिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
नौधस्य । ३ । अभि प्र वः प्र सु श्रुतमिति श्वेतस्य । ४ । उदु त्ये
मधुमत्तमा इति सामप्रगाथः । ५ । इन्द्रः पूर्भिदिति नौधसे । ६ ।
असावि सोमः पुरुहतेति श्वेते । ७ । उदु ब्रह्माणीति समानम्
। ८ । ऋजीषौ वज्रीति यजति । ९ । ॥ २३ ॥

कालेयमच्छावाकस्य । १ । तरोभिर्वस्तरणिरित्तिषासतीति स्तोत्रि-
यानुरूपौ प्रगाथौ । २ । उदिन्वस्य रिच्यत इति सामप्रगाथः । ३ ।
भृय इद्वान्वधे । ४ । इमामू षु । ५ । पिवा वर्धस्वेति यजति
। ६ ॥ २४ ॥

शस्त्रेषु । १ । प्रायेणाययासमान्नातम् । २ । बृहती पूर्वा ककुबा
सतोबृहत्युत्तरा तं प्रगाथ इत्याचक्षते । ३ । बार्हतो बृहत्यां पूर्व-
स्याम् । ४ । काकुभः ककुभि । ५ । बृहतीं शस्त्रोत्तमं पादं प्रत्या-
दायो^६त्तरस्याः प्रथमेनावसाय^७ द्वितीयेन प्रणुत्य^८ तं प्रत्यादाय
तृतीयेनावसायो^९त्तमेन प्रणौति । ^{१०}६ । तास्त्रिस्तो भवन्ति बृहतौ
पूर्वात्तरे ककुभौ । ^{११}७ । बृहद्रथन्तरयोः । ^{१२}८ । होत्रकाणां च यत्रैते
पृष्ठे प्रगाथस्ये । ^{१३}९ । सर्वत्र यज्ञायज्ञीयस्य । ^{१४}१० । इन्द्रनिहवत्राह्मण-
स्यत्यानां च । ^{१५}११ । अतो अन्यत्र बार्हतानाम् । ^{१६}१२ । बृहतौ

शस्त्वोत्तमं पादं द्विः प्रत्यादायावसायार्धर्चनोत्तरस्याः प्रणव्य^{१८} द्वितीयं
पादं द्विः प्रत्यादायावसायोत्तमेनार्धर्चनं प्रणौति । १३ । तास्तिस्त्रो
बृहत्याः । १४ । उत्तमं ककुभः प्रत्यादत्ते । १४ । सतोबृहत्या द्वि-
तीयम् । १५ । तास्तिस्त्रः ककुभः । १६ । स्तोत्रियत्वादनुरूपत्वादा
॥ २५ ॥

एतं धर्मं प्रगाथा लभन्ते । १७ । इन्द्रनिहवो स्तोत्रियः । १ ।
ब्राह्मणस्यत्याश्च । २ । द्वाभ्यामवसायद्वाभ्यामवसायैकेन प्रणौति पङ्क्ती-
नाम् । ३ । पच्छस्त्रिष्टुजगतीनामक्षरपङ्क्तीनां द्विपदानां च । ४ ।
सप्रणवो द्वितीयश्च चतुर्थश्च । ५ । यास्तु पञ्चपदास्तैष्टुभे प्राये जागते
वा यत्र पुनःपदं स्यात्तौ तत्र समस्येन्न पदेन पुनःपदस्य विप्रयोगो
ऽस्ति । ६ । उत्तमावपुनःपदे । ७ । द्वाभ्यामवसायद्वाभ्यामवसाय द्वाभ्यां
प्रणौति षट्पदानां पुनःपदानाम् । ८ । द्वाभ्यामवसायापुनःपदानामे-
केन प्रणौति द्वाभ्यामवसायैकेन । ९ । अष्टाक्षरस्तु प्रणवनीयः । १० ।
एकेनावसाय सप्तपदानां द्वाभ्यां प्रणौति द्वाभ्यामवसाय द्वाभ्याम्
। ११ । प्रथमेषु रात्रिपर्यायेषु गायत्राणां स्तोत्रियानुरूपाणां प्रथमा-
न्यादानभ्यस्यन्ति । १२ । मध्यमान्मध्यमेषु । १३ । उत्तमानुत्तमेषु
। १४ । अर्धर्चशो वा प्रातःसवनम् । १५ । स्तोत्रियानुरूपांश्च प्रगा-
थान्परिहाष्य । १६ । ॥ २६ ॥

त्रिपदा गायत्री । १ । उष्णिक् । २ । पुरउष्णिक् । ३ । ककुप्
। ४ । विराट् च पूर्वा । ५ । चतुष्पदोत्तरा विराट् । ६ । बृहती । ७ ।
सतोबृहती । ८ । जगती । ९ । अनुष्टुप् । १० । त्रिष्टुप् च । ११ । पञ्च
पङ्क्तेः । १२ । षट्समेत्यतिच्छन्दसाम् । १३ । स हि शर्धो न

मारुतमित्यष्टौ । १४ । द्वौ द्विपदाद्याः । १५ । ते ऽष्टाक्षराः प्रायेण
 । १६ । द्वादशाक्षरा जगत्याः । १७ । तृतीयौ चोष्णिग्बृहत्योः । १८ ।
 सतोबृहत्याश्च प्रथमतृतीयौ । १९ । मध्यमः ककुभः । २० । प्रथमः
 पुरउष्णिहः । २१ । एकादशाक्षरास्त्रिष्टुबिराजोः । २२ । उत्तरस्या
 दशाक्षराः । २३ । तामक्षरपङ्क्तिरित्यप्याचक्षते । २४ । पञ्चभिः पञ्चा-
 क्षरैः पदपङ्क्तिः । २५ । षलप्यष्टाक्षरा जगत्याः । २६ । एकेन द्वाभ्या-
 मित्यूनेन के निचृत् । २७ । अतिरिक्ते भुरिक् । २८ । संपाद्यपादभागे-
 नाहार्यस्यर्चः संमितास्तस्य पादभागेन संपन्नाः । २९ । गायत्र्युष्णि-
 हावनुष्टुब्बृहत्यौ पङ्क्तिश्च त्रिष्टुजगत्यावित्यानुपूर्व्यं कन्दसां चतुर्विंशत्य-
 क्षरादीनां चतुरुत्तराणां चतुरुत्तराणाम् । ३० । ॥ २७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे सप्तमो ऽध्यायः समाप्तः ।

आम्

यथा मध्यन्दिनायैवमूर्ध्वं मध्यन्दिनात्प्रमर्पन्ति । १ । आदौ तृतीय-
सवनस्यादित्यग्रहेण चरन्ति । २ । आदित्येभ्य इत्युक्तः । ३ । आदित्या-
नामवसेति पुरोनुवाक्या । ४ । होता यच्चदादित्यानिति प्रैषः । ५ ।
आदित्यासो अदितिरिति यजति । ६ । नाङ्गतिमन्वीचते न भक्ष-
यति । ७ । सावित्र्यग्रहे च । ८ । आर्भवेण स्तुते पवमानेन मनोता-
दीलान्तं पशुकर्म कृत्वातः पुरोलाशैः सवनीयैश्चरन्ति । ९ । ॥ १ ॥

तृतीये धानाः सवन इति पुरोनुवाक्या । १ । अग्ने तृतीये
सवन इति स्विष्टकृतः । २ । इहोप यातेत्युनीयमानसूक्तम् । ३ । होता
यच्चदिन्द्रं तृतीयस्य सवनस्येति प्रैषः । ४ । इन्द्र ऋभुभिर्वाजवङ्गिरिति
यजति । ५ । इन्द्रावरुणा सुतपाविति मैत्रावरुणः । ६ । इन्द्रश्च सोम-
मिति ब्राह्मणाच्छंसी । ७ । आ वो वहन्त्विति पोता । ८ । अमेव
न इति नेष्टा । ९ । इन्द्राविष्णू पिवतमित्यच्चावाकः । १० । इमं
स्तोममित्याग्नीध्रः । ११ । समानमन्यत्प्रातःसवनेन । १२ । इलामुपह्वय
प्रस्थितान्भक्षयित्वा¹³ पुरोलाशस्य परिवापमिश्रस्य नाराशमानां सन्नानां
यथाचमसं दक्षिणतस्त्रींस्त्रीन्पिण्डानुपास्यन्त्यत्र पितरो मादयध्वं
यथाभागं पितर आवृषायध्वमिति पिण्डेपिण्डे । १३ । ॥ २ ॥

देवाय सवित्र इत्युक्तः । १ । अभूद्देव इति पुरोनुवाक्या । २ ।
होता यच्चदेवं सवितारमिति प्रैषः । ३ ।

दमूना देवः सविता वरेण्यो दधद्रत्नं दक्षपितृभ्य आयुनि ।

पिवात्सोममदन्नेनमिष्टयः परिज्मा चिद्रमते अस्य धर्मणि ॥
इति यजति । ४ । अश्वर्यो शोशोसावो ३ इत्याहावः शस्तादौ
ततीयसवने सोम्ये । ५ । प्रातःसवनिको ऽन्तःशस्तम् । ६ । षोल-
शिप्रमृतौ च । ७ । तत्सवितुर्वणौमहे ऽद्या नो देव सवितरिति
तच्चौ प्रतिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । ८ । अभृद्देव इति सावित्रम् । ९ ।

एकया च दशभिश्च स्वभूते द्वाभ्यामिष्टये विंशती च ।

तिसृभिश्च वहसे त्रिंशता च नियुङ्गिर्वायविह ता वि मुञ्चः । १० ।
प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी च्छतावृधेति द्यावापृथिवीयम् । ११ । मदा-
नस्मिन्प्रतिगरः । १२ । सुरूपकृदुमित्येका । १३ । तत्तन्त्रयमित्या-
र्भवम् । १४ । अयं वेनो येभ्यो मातैवा पित्र इत्येकपातिन्यः । १५ ।
आ नो भद्रा इति वैश्वदेवस्योत्तमे शिष्टा निविदम् । १६ । परि-
धानीयोत्तमा । १७ । पच्छो द्विरर्धर्चशस्तृतीयम् । १८ । उक्थवीर्यं
जपित्वा विश्वे देवाः शृणुतेममिति यजति । १९ । ॥ ३ ॥

घृतस्य यजेत्युक्तो घृतं मिमिक्ष इत्युपांशु यजति । १ । सौम्यस्य
यजेत्युक्तत्वं सोम पितृभिरिति यजति । २ । घृतस्य यजेत्युक्त^३

उरु विष्णो वि क्रमस्त्रोरु क्षयाय नक्षत्राधि ।

घृतं घृतयोने पिव प्र प्र यज्ञपति तिर ॥

इत्युपांशु यजति । ३ । विकल्पः परौज्यायाम् । ४ । सौम्यं हेता-
वेक्ष्याङ्गुलिभ्यां सर्पिरुपस्पृशति । ५ । चक्षुष्या असि चक्षुर्मे पाहीति
चक्षुषी विमार्ष्टि । ६ । ॥ ४ ॥

अग्नीत्यानीवतस्य यजेत्युक्त ऐभिर्गन्धे सरयमित्युपांशु यजति । १ ।
अभक्षयित्वा ग्रहमादाय पूर्वया दारा सदः प्रपद्य । २ । उत्तरतो

नेष्टारमुपोपविश्य । ३ । उपस्थे वा । ४ । नेष्टरूपक्यस्वेत्युक्ता । ५ ।
भक्ष्यविपोपस्पृश्य । ६ । यथेतं प्रत्येत्य । ७ । ॥ ५ ॥

यज्ञायज्ञीयं स्तोत्रमाग्निमारुतस्य । १ । वैश्वानराय पृथुपाजस
इति वैश्वानरीयम् । २ । आ ते पितरित्येका । ३ । प्रत्वक्षस इति
मारुतम् । ४ । यज्ञा यज्ञा वो अग्नये देवो वो द्रविणोदा इति
स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ यज्ञायज्ञीयस्य । ५ । प्र तव्यमीमिति
जातवेदसीयम् । ६ । आपोहिष्ठीयास्तिस्रः । ७ । उत नो ऽर्ध्वध्रुः
शृणोत्वित्येका । ८ । देवानां पत्नीरिति द्वे । ९ । राकामहमिति द्वे
। १० । अविदद्वत्तमित्यत्रपङ्क्त्यस्तिस्रः । ११ । उदीरतामिति पैत्र्य-
स्तिस्रः । १२ । इमं यम मातली कयैरङ्गिरोभिरिति याम्यः । १३ ।
खादुष्किलीयास्तिस्रः । १४ । मदानासु प्रतिगरः । १५ । ययोरो-
जसा विष्णोर्नु कं तन्तुं तन्वन्नित्येकपातिन्यः । १६ । एवा न इन्द्रो
मघवेति परिधायोक्थ्यवौथं जपित्वाग्ने मरुद्भिः शुभयङ्गिरिति
यजति । १७ । ॥ ६ ॥

प्रथमा निविन्नरुत्वतीयस्य । १ । द्वितीया निष्केवल्यस्य । २ ।
तृतीयाप्रभृतयो वैश्वदेवाग्निमारुतयोः । ३ । उत्तमा षोडशिनः । ४ ।
यावन्ति सूक्तानि तावत्यो निविदः । ५ । सूक्तस्यसूक्तस्याद्वावः पुर-
स्तात् । ६ । निविदोनिविदश्च । ७ । एकैकस्याश्चैकपातिन्याः । ८ ।
परिधानीयायै च । ९ । वैश्वदेवे प्रतिपदनुचरयोः । १० । आग्निमा-
रुते स्तोत्रियानुरूपयोः । ११ । आपोहिष्ठीयानाम् । १२ । देवानां
पत्नीनाम् । १३ । राकायाश्च । १४ । अत्ररपङ्क्तीनाम् । १५ । पैत्री-
णाम् । १६ । यामीनाम् । १७ । खादुष्किलीयानां च । १८ । वियतं

शस्त्रं वैश्वदेवस्य । १८ । अभ्यगमाग्निमारुतस्यापोहिष्ठीयाः परिहाय्य
। २० । अप्सु सोमान्मादयित्वानुयाजादि शंखन्तं पशुकर्म कृत्वा ॥ ७ ॥

हारियोजनेन चरन्ति । २१ । तिष्ठा सु कमिति पुरोनुवाक्या
। १ । धानाः सोमानामिन्द्रेति प्रैषः । २ । युनज्मि त इति याज्या
। ३ । धानाः सोमानामग्ने वीहीत्यनुवषट्कारः । ४ । सोमस्याग्न इति
वा । ५ । अप्सु धूतस्य देव सोम ते मतिविदो नृभि एतस्तोत्रस्य
शस्तोक्यस्येष्टयजुषो यो ऽयसनिर्गोसनिर्भक्षस्तस्य त उपहृतस्योपहृतो
भक्षयामीति प्राणभक्षान्भक्षयित्वा धाना व्यादधते । ६ । भूयिष्ठा
होता लिप्सेत । ७ । येन प्रातःसवने प्रसर्पन्ति तेन निःसर्पन्ति । ८ ।
यथा ह त्यदसव इति धिष्ण्यान्समीच्याग्नीध्रौयमुत्तरेणाहवनीय-
मायन्ति । ९ । भूर्भुवः स्वः स्वाहा स त्वं नो अग्ने ऽवमस्त्वं नो
अग्ने वरुणस्य तदसु मित्रावरुणेत्याग्नीध्रौये प्रायश्चित्ताज्जतीर्जुक्कति
। १० । आपुर स्ता मा प्रजया पशुभिः पूरयतेत्याहवनीयस्य भस्मान्ते
धाना न्युष्य ॥ ८ ॥

पञ्चपञ्च शकलानादधते । ११ । आत्मकृतस्यैनसो ऽवयजनममि
मनुष्यकृतस्यैनसो ऽवयजनममि पितृकृतस्यैनसो ऽवयजनममि देव-
कृतस्यैनसो ऽवयजनममि यच्चाहमेनो विदांश्चकार यच्चाविदांस्तस्य
सर्वस्यावयजनमसीति । १२ । सव्यावृत उत्तरेणाहवनीयमप्सु सोमा-
न्यथाचमसं पश्चादुपोपविश्य पवित्राण्यवधाय चेष्टयन्ते^२

समापो अङ्घ्रिर्गमत समोषधयो रसेन ।

सं रेवतीर्जगतीभिः पृथ्यन्तां सं मधुमतीर्मधुमतीभिः पृथ्यन्ता-
मिति । ३ । समुपहृताः स्म इति । ३ । अप्सु धूतस्य देव सोम ते

मतिविदो यो ऽश्वसनिर्गोमनिर्भक्षस्तस्य त उपहृतस्योपहृतो भक्षया-
मोति प्राणभक्षान्भक्षयित्वा ।^६। अच्चायं वो ययोरोजसेति प्राची-
र्निनौयोदीचीर्वा ।^७। समुद्रं व इत्यभिमन्त्र ।^८। शंनोदेवीया-
भिष्यतस्तुभिरुरो ऽभिष्टस्य ।^९। समानं प्राणसंमर्शनं मुखविमार्जनं
च ।^{१०}। दक्षिणावृत आग्नीध्रीये दधि प्राश्य यथा दधिभक्षम् ।^{११}।
पत्नीसंयाजान्संस्थाप्य ऊतेषु समिष्टयजुःषु ॥ ८ ॥

अवभृथमवैति ।^{१२}।

पुनर्मासैत्विन्द्रियं पुनरात्मा द्रविणं ब्राह्मणं च ।

पुनरग्नयो धिष्ण्यासो यथा स्थानं धारयन्तामिहैव ॥

इति यजमानो धिष्ण्यान्समीक्ष्या^१त्रानूबन्ध्यायां वा संस्थितायामृ-
त्विजः समीचेत

उभा कवी युवाना सत्यादा धर्मणा

सत्यस्य धर्मणस्पती वि सख्यानि सृजामहे ॥

इति ।^२। उरुं हि राजेत्यनुसंयन् ।^३। सर्वे साम्नो निधनमुप-
यन्ति ।^४। नमो वरुणायामिष्टितो वरुणस्य पाश इत्यप्सु पादमव-
धाय ।^५। ॥ १० ॥

वारुणीष्टिः । १। पौर्णमासीविकारः । २। अश्वमे ऽप्सु मे सोम
इति वाप्सुमन्तौ । ३। तिष्ठन्यजति । ४। उदुत्तमं वरुणाव ते हेलः
। ५। स त्वं नो अग्ने ऽवमस्त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वानित्यग्नीवरु-
णावादिशति । ६। न निगदमाह । ७। ब्रूयादा । ८। अपवर्चिषः
प्रयाजानुयाजान्यजति । ९। प्रयाजादिरनुयाजान्ता । १०। स्विष्ट-
कृदन्ता वा । ११। आच्यभागौ वा परिहाप्यानुयाजौ च । १२।

यन स्त्रियावकुरुतं येनापामृशतं सुराम्
येना चामभ्यषिञ्चतं येनेमां पृथिवीं महीम्
यदां तदश्विना यशस्तेन मामभिषिञ्चतम् ।

इति होताभ्युचते । १३ ।

उपेच्छ्वेन चक्षुषा गृहान्परैमि मानुषः ।

इत्यागच्छन्यजमानः । १४ ।

इहो सहस्रदक्षिणो अपि पूषा नि घीदतु ।

इत्युपविशा^{१५}हवनीये समिधावादधाति देवानां समिदमौति पूर्वां
तृष्णीमुत्तराम् । १५ । तृष्णीं पत्नी गार्हपत्ये । १६ । ॥ ११ ॥

प्रायणौययोदयनीया व्याख्याता । १ । विपर्यासो याज्यापुरोनु-
वाक्यानां खिष्टकृतः परिहाय । २ । पथ्यां स्वस्तिं चतुर्थीं यजति
। ३ । तृतीयं सवितारम् । ४ । मित्रावरुणी च वशानूबन्ध्या । ५ ।
पयस्या वा । ६ । आ वां मित्रावरुणा तत् सु वां मित्रावरुणा नो
मित्रावरुणेति पुरोनुवाक्याः । ७ । युवं वस्ताणि यदंहिष्ठं प्र बाहवेति
याज्याः । ८ । दीक्षणीयाप्रभृत्यानूबन्ध्यायाः संस्थानान्न वेदे पत्नीं
वाचयति न स्तृणाति । ९ । अनूबन्ध्यायां वाचयित्वाग्नेणग्नीध्रीयं
धिष्णं स्तृणाति । १० । मापो मौषधीर्हिंसीः शुगसि यं द्विभस्तं
ते शुगच्छतु ।

धाम्नोधाम्नो राजंस्ततो वरुण नो मुञ्च ।

यदापो अग्नौ इति वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुञ्च ॥

इति हृदयशूलमुपस्थाय^{११} सुमित्रिया न आप ओषधयः सन्त्वि-
त्युपस्थाय^{१२} दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु यो ऽस्मान्देष्टि यं च वयं द्विभ

इति दक्षिणा निरुचन्ति । ११¹³ । आज्यभागप्रभृति वा पयस्या । १२¹⁴ ।
अमावास्याविकारः । १३¹⁵ । अनिगदेलान्ता । १४¹⁶ । ॥ १२ ॥

उदङ्गुदवमाय वैष्णव्यर्चा पूर्णाहुतिं ऊत्वोदवसानौयया यजति
। १ । आग्नेयीष्टिः । २ । पौर्णमासौविकारः । ३ । याः पुनराधेये ता
हविषः स्विष्टकृतश्च । ४ । पञ्चकपाले पौनराधेयिकीष्टिः । ५ । संस्थि-
तायां सायमग्निहोत्रं जुहोति । ६ । ॥ १३ ॥

मन्द्रया वाचा प्रातःसवनम् । १ । उच्चैस्तरामाज्यात्प्रउगम् । २ ।
मध्यमया माध्यन्दिनम् । ३ । उच्चैस्तरां मरुत्वतोयान्निष्कैवल्यम् । ४ ।
उत्तमया तृतीयसवनम् । ५ । उच्चैस्तरां वैश्वदेवादाग्निमारुतम् । ६ ।
उत्तमया वा माध्यन्दिनम् । ७ । मन्द्रया तृतीयसवनम् । ८ । मध्य-
मया वा । ९ । ॥ १४ ॥

यस्मै प्रेष्यत्या तस्यापवर्गाद्वाचं यच्छति । १ । आहावप्रभृति
चानुवषट्कारात् । २ । प्रातरनुवाके ब्रह्मा । ३ । भक्षयित्वा चा स्तोत्र-
प्रसवात् । ४ । प्रसवप्रभृति चानुवषट्कारात् । ५ । अतिप्रेषान्तं श्रुत्वा
वसतीवरौणां परिहरणात् । ६ । यस्ते द्रष्टाः स्कन्दति द्रष्टाश्चस्कन्देति
विप्रुषां होमः पुरस्तात्पवमानानाम् । ७ । सर्पतश्चानुसर्पति । ८ ।
मैत्रावरुणश्च । ९ । अग्निचित्यायां चाग्नौ प्रणीयमाने ऽप्रतिरथं
जपति । १० ।

विश्या आशा दक्षिणतः सर्वान्देवानयालिह ।

स्वाहाकृतस्य घर्मस्य मध्वः पिबतमग्निना ॥

इति महावीरमनुसंयन् । ११ ।

अग्निना घर्मं पातं हार्दानमर्हर्दिवाभिरुतिभिः ।

तन्वायिणे नमो द्यावापृथिवीभ्याम् ॥

इति वषट्कृते । १२ ।

अपातामश्विना घर्ममनु द्यावापृथिवी अमंसाताम् ।

इहैव रातयः सन्तु ॥

इत्यनुवषट्कृते । १३ । समानमनिर्दिष्टम् । १४ । इति सोमे ब्रह्म-
कर्म । १५ । ॥ १५ ॥

इन्द्रो मरुत्वान्सोमस्य पिवतु । मरुत्स्तोत्रो मरुद्गणः । मरुद्बृधो
मरुत्सखा । य ईमेनं देवा अन्वमदन् । अप्रूर्ये यत्रतूर्ये । शम्बरहत्ये
गविष्टौ । अर्चन्तं गुह्या पदा । परमस्यां परावति । वधौदृत्रं सृज-
दपः । मरुतामोजसा सह । आदीं ब्रह्माणि वर्धयन् । अनाष्टा-
न्योजसा । कृण्वन्देवेभ्यो दुवः । मरुद्भिः सखिभिः सह । इन्द्रो मरुत्वां
इह अवदिह सोमस्य पिवतु । प्रेमां देवो देवह्यतिमवतु देव्या
धिया । प्रेदं ब्रह्म प्रेदं चत्रम् । प्रेमं सुत्वनं यजमानमवतु ।
चित्रश्विचाभिरूतिभिः । अवद्रह्णाणावसा गमत् । १ । अथोक्थवी-
र्यम् । २ । रूपमनुरूपं प्रतिरूपं सुरूपमिहेपोयो भद्रमाशृण्वते
लोक्यमवाचीन्द्रायेति । ३ । ॥ १६ ॥

इन्द्रो देवः सोमं पिवतु । एकजानां वीरतमः । भूरिजानां
तवस्तमः । हर्यो स्याता । पृश्नेः प्रेता । वज्रस्य भर्ता । पुरां भेत्ता ।
पुरां दर्मा । अपां नेता । सत्त्वनां नेता । निजघ्निदूरेश्रवाः । उप-
मातिकृद्मनावान् । इहोशन्देवो बभूवान् । इन्द्रो देव इह अवदिह
सोमं पिवतु । प्रेमां देव इति समानम् । १ । अथोक्थवीर्यम् । २ ।
संरालसि खरालसि विरालसि राजास्यभिभूरस्यभिभूयास्य वयं यं
दिशो ऽपशृण्वते लोक्यमवाचीन्द्रायेति । ३ । ॥ १७ ॥

सविता देवः सोमस्य मत्सत् । हिरण्यपाणिः सुजिह्वः । सुवाजः
 स्वङ्गुरिः । त्रिरहन्सत्यसवनः । यः प्रासुवद्वसुधितौ । उभे जाष्ट्री
 सवीमनि । श्रेष्ठं सावित्रमासुवम् । दोग्ध्रीं धेनुम् । वोल्हारमन-
 द्वाहम् । आशुं सप्तिम् । जिष्णुं रथेष्ठाम् । पुरधिं योषाम् ।
 सभेयं युवानम् । सविता देवः परामीवां साविषत्पराघशसम् ।
 इह अवदिह सोमस्य मत्सत् । प्रेमां देव इति समानम् । १ । ॥ १८ ॥

द्यावापृथिवी सोमस्य मत्सताम् । पिता च माता च । धेनुश्च
 ऋषभश्च । धन्या च धिषणा च । सुरेताश्च सुदुषा च । शंभुश्च
 मयोभूश्च । ऊर्जस्वती च पयस्वती च । द्यावापृथिवी इह श्रुतामिह
 सोमस्य मत्सताम् । प्रेमां दवी देवह्यतिमवतां देव्या धिया । प्रेदं
 ब्रह्म प्रेदं चत्रम् । प्रेमं सुत्वंतं यजमात्रमवताम् । चित्रे चित्राभि-
 रूतिभिः । श्रुतां ब्रह्माण्यावसा गताम् । १ । ॥ १९ ॥

ऋभवो देवाः सोमस्य मत्सन् । विष्टी स्वपसः । कर्मणा
 सुहस्ताः । धन्या धनिष्ठाः । शम्या शमिष्ठाः । शच्या शचिष्ठाः ।
 ये धेनुं विश्वजुवं विश्वरूपामतवन् । अत्रचन्येनुमभवद्विश्वरूपी ।
 अबुध्नसं कनीना मदन्तः । अयुञ्जत हरौ अयुर्देवा उप । मंत्रसरे
 स्वपसो र्याज्ञयं भागमायन् । ऋभवो देवा इह अवन्निह सोमस्य
 मत्सन् । प्रेमां देवा देवह्यतिमवन्तु देव्या धिया । प्रेदं ब्रह्म प्रेदं
 चत्रम् । प्रेमं सुत्वंतं यजमानमवन्तु । चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ।
 अवन्ब्रह्माण्यावसा गमन् । १ । ॥ २० ॥

विश्वे देवाः सोमस्य मत्सन् । विश्वे वैश्वानराः । महि महान्तः ।
 पकान्ना नेमतिथीवानः । आस्त्राः पचतवाहसः । ये द्यां च पृथिवीं

चातस्युः । अपश्य स्वस्य । ब्रह्म च क्षत्रं च । वर्हिष्य वेदिं च । यज्ञं
 चोरु चान्तरिक्षम् । वातात्मानो अग्निदूताः । ये स्य त्रय एका-
 दशासः । त्रयस्य त्रिंशच्च । त्रयस्य त्रीं च शता । त्रयस्य त्रीं च
 सहस्रा । तावन्त उदरणे । तावन्तो निवेगने । तावतीः पत्नीः ।
 तावतीर्ग्राः । तावन्तो ऽभिषाचः । तावन्तो रातिषाचः । अतो
 वा देवा भूयांस स्य । मा वो देवा अविशमा मा विशमायुरा
 वृत्ति । विश्वे देवा इह अवनिह सोमस्य मत्सन् । प्रेमां देवा इति
 समानम् । १ । अथोक्त्यत्रीर्यम् । २ । भूतमसि भविष्यदसि विभू-
 तमसि प्रभूतमसि सदसि चक्षुरस्योजो ऽसि भद्रमसि श्रुतायै
 त्वावाचीन्द्राद्योक्त्यं देवेभ्यः । ३ । ॥ २१ ॥

अग्निर्वैश्वानरः सोमस्य मत्सन् । विश्वेषां देवानाम् समित् ।
 अजस्रं दैव्यं ज्योतिः । यो विड्भ्यो मानुषीभ्यो दीदेत् । द्युषु
 पूर्वासु दिद्युतानः । अजर उषसामनीके । आ यो यां भात्या
 पृथिवीम् । ओर्वन्तरिक्षम् । ज्योतिषा यज्ञियाय गर्भं यंसत् ।
 अग्निर्वैश्वानर इह अविह सोमस्य मत्सन् । प्रेमां देव इति
 समानम् । १ । ॥ २२ ॥

मरुतो देवाः सोमस्य मत्सन् । सुष्टुभः स्वर्काः । अर्कसुभो
 बृहद्वयमः । नभत्या वर्षनिर्णिजः । त्वेषासः पृश्निमातरः । शुभ्रा
 हिरण्यवाद्यः । तवसो भन्ददिष्टयः । शूरा अनाष्टरयाः । मरुतो
 देवा इह अवनिह सोमस्य मत्सन् । प्रेमां देवा इति समा-
 नम् । १ । ॥ २३ ॥

अग्निर्जातवेदाः सोमस्य मत्सन् । खनीकश्चित्रभानुः । अप्रो-

षिवान् गृहपतिः । तिग्मस्तामसि दर्शतः । घृताहवन ईक्ष्यः । वज्रल-
वर्मास्तृतयज्वा । प्रतीत्या शत्रून्नेतापराजितः । अग्ने जातवेदो ऽभि
द्युम्नमभि सह आयच्छस्व । स्तुगो ऽस्तुगः । समेद्धारमंहमः पाहि ।
अग्निर्जातवेदा इह अवदिह सोमस्य मत्सत् । प्रेमां देव इति
समानम् । १ । अथोक्थवीर्यम् । २ । तेजो ऽसि धृष्टिरमि विधृष्टि-
रमि प्रधृष्टिरमि विधृष्टिरमि धरुणममि धर्चममि धर्यो ऽस्याश्रुत्यै
त्वावाचीन्द्रायोक्थं देवेभ्यः । ३ । ॥ २४ ॥

अस्य मदे जरितरिन्द्रः सोमस्य मत्सत् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो
ऽहिमहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो वचमहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्र
उद्धामस्तभ्नादप्रथयत्पृथिवीम् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो व्यन्तरित्त-
मतिरदा सूर्यं दिव्यैरयत् । अस्य मदे जरितरिन्द्र उदार्यं वर्णमति-
रदव दासं वर्णमहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो ऽपिन्वदपितो ऽजिन्व-
दजुवः । अस्य मदे जरितरिन्द्र ऋष्या इव पम्फणतः पर्वतान्प्र-
कुपितां अरग्णात् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो ऽपां वेगमैरयत् । अस्य
मदे जरितरिन्द्र इह अवदुप गिरिष्ठात् । अस्य मदे जरितरिन्द्र
इह अवदिह सोमस्य मत्सत् । प्रेमां देव इति समानम् । १ ।
अथोक्थवीर्यम् । २ । रोहोभ्यां रोहो ब्रध्नस्य विष्टपं स्वर्ग्या तनू-
र्नाक इति नाक इति । ३ । ॥ २५ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे ऽष्टमो ऽध्यायः समाप्तः ।

पूर्वार्धः समाप्तः ।

आम् ।

—००—

व्याख्याती ऽग्निष्टोमः प्रकृतिर्द्वादशाहस्यैकाहानां च । १ । तस्य
विकारं व्याख्यास्यामः । २ । श्रूयमाणं प्राकृतं नामधेयमन्यस्मिन्द्रव्ये
प्रकृतिं निवर्तयति । ३ । प्रतिषेधः । ४ । अर्थः । ५ । परिसंख्या
। ६ । उपजनो वा । ७ । आग्निमारुतादूर्ध्वमागमात्तयाणां शस्ता-
णामुक्त्यो भवति । ८ । एकागमादूर्ध्वमुक्त्योभ्यः षोलशौ । ९ ।
चयोदशागमादूर्ध्वं षोलशिना ऽतिरात्रः । १० । अन्तरेणाग्निमारुत-
मनुयाजांश्चैतेषां स्यान् । ११ । ॥ १ ॥

साकमथं मैत्रावरुणस्य । १ । एह्यु षु ब्रवाणीति स्तोत्रियानु-
रूपौ । २ । चर्षणीधृतमस्तभ्राद्यामिति तृचौ । ३ । इन्द्रावरुणा
युवमध्वराय नः । ४ । आ वां राजानौ । ५ । इन्द्रावरुणा मधु-
मत्तमस्येति यजति । ६ । ॥ २ ॥

सौभरं ब्राह्मणाच्छंसिनः । १ । वयसु लामपूर्व्यं यो न इदमि-
दमिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । २ । प्र मंहिष्ठाय यो अद्रिभि-
दिति तृचौ । ३ । अस्तेव सु प्रतरमित्युत्तमामुद्धृत्यो^१दप्रत इति
शस्ता^२ या पूर्वस्योद्धृता तया परिधाय तृहस्यते युवमिन्द्रस्येति
यजति । ४ । ॥ ३ ॥

नार्मेधमच्छावाकस्य । १ । अधा हीन्द्रेति स्तोत्रियानुरूपौ । २ ।
ऋतुर्जनित्री । ३ । विष्णोर्नु कम् । ४ । प्र वः पान्तमन्वसः । ५ ।

सं वां कर्मणा । ६ । इन्द्राविष्णू मदपती मदानामिति यजति

। ७ । ॥ ४ ॥

षोलशिने स्तोत्र्यमाणेषु^१ *

यस्माज्जातो न परो अन्यो अस्ति य आ बभूव भुवनानि विश्वा ।

प्रजापतिः प्रजया संरक्षणस्त्रीणि ज्योतींषि सचते स षोलशी ॥

इति यजमानः षोलशिग्रहमुपतिष्ठेत् ।^२ ।

इन्द्र जुषस्व प्र वहा याहि पूर हरिह ।

पिवा सुतस्य मतिर्न मध्वश्चकानश्चारुमदाय ॥

इन्द्र जठरं नव्यं न पृणस्व मधोर्दिवो न ।

अस्य सुतस्य स्वर्णोप त्वा मदाः सुवाचो अशुः ॥

इन्द्रसुराषाणिमत्रो न जघान वृत्रं यतिर्न ।

विभेद वलं मृगुर्न ससाहे शत्रून्मदे सोमस्य ॥

इति स्तोत्रियं शस्त्वा ।^३ । लावतः पुरुवसो ३ इत्येका ।^४ । आ त्वा

वहन्तु हरयः स्वादोरित्येति गायत्रं त्वचं पाङ्क्तं च विहरति ।^५ ।

प्रथमेन गायत्रेण पादेन प्रथमं पाङ्क्तं पादं संधायावस्यति ।^६ ।

द्वितीयेन गायत्रेण द्वितीयं संधाय प्रणौति ।^७ । तृतीयेन गायत्रेण

तृतीयं संधायावस्यति ।^८ । द्वौ पङ्क्तेः परिशिष्टौ ताभ्यां प्रणौति

।^९ । इन्द्राय साम गायता मन्त्रैरिन्द्र हरिभिरित्यौष्णिहं त्वचं

वार्द्धतं च विहरति ।^{१०} । प्रथमेनौष्णिहेन पादेन प्रथमं वार्द्धतं

पादं संधायावस्यति ।^{११} । द्वितीयेनौष्णिहेन द्वितीयं संधाय प्रणौति

* षोलशिग्रहमुपतिष्ठेति सूत्रभेदः Comm.

- । ११^{१२} । अष्टाक्षरमौष्णिहस्य पादस्याष्टाक्षरं बार्हतस्य ताभ्यामवस्यति
 । १२^{१३} । चतुरक्षरे शिष्टे ते समस्योत्तमं बार्हतं पादं संधाय प्रणौति
 । १३^{१४} । ॥ ५ ॥

आ धूर्षून् न इति द्विपदां च विंशत्यक्षरां त्रिष्टुभं च विहरति
 । १ । प्रथमेन द्वैपदेन पञ्चाक्षरेण प्रथमं त्रैष्टुभं पादं संधायावस्यति
 । २ । द्वितीयेन पञ्चाक्षरेण द्वितीयं संधाय प्रणौति । ३ । तृतीयेन
 पञ्चाक्षरेण तृतीयं संधायावस्यति । ४ । चतुर्थेन पञ्चाक्षरेण चतुर्थं
 संधाय प्रणौति । ५ ।

एष ब्रह्मा य ऋत्विज इन्द्रो नाम श्रुतो गृणे ।

विश्रुतयो यथा पथ इन्द्र तद्यन्ति गतयः ।

त्वामिच्छवमस्यते यन्ति गिरो नः संयतः ।

प्र ते मह दात द्वैपदं त्वचं जागतं च विहरति । ६ । प्रथमेन
 द्वैपदेन चतुरक्षरेण प्रथमं जागतं पादं संधायावस्यति । ७ । द्विती-
 येन चतुरक्षरेण द्वितीयं संधाय प्रणौति । ८ । तृतीयेन चतुरक्षरेण
 तृतीयं संधायावस्यति । ९ । चतुर्थेन चतुरक्षरेण चतुर्थं संधाय
 प्रणौति । १० । इन्द्रो दधीच इति तिसृणां गायत्रीणां द्वाभ्याम-
 वसाय पादाभ्यां द्वाभ्यां प्रणौति द्वाभ्यामवसाय द्वाभ्याम् । ११ ।
 उत्तमेन गायत्रेण पादेन प्रोक्त्वस्मै पुरोरथमित्येतस्याः पादं संधा-
 यावस्यति । १२ । द्वाभ्यां प्रणौति^{१३} द्वाभ्यामवसाय^{१४} द्वाभ्याम्
 । १३^{१५} । प्र प्र वस्तिष्टुभामति त्वचम् । १४^{१६} । आ यत्पतन्तीत्येका
 । १५^{१७} । यो व्यतीनात तत्सृणामुत्तमां पग्निष्य निविदम् । १६^{१८} ।
 स्तोत्रिये चाद्वावो निविदे पारधानीयायै च । १७^{१९} । उद्यद्ब्रह्मस्येति

परिधायोक्थवीर्यं जपित्वापाः पूर्वेषामिति यजति । १८ । एतस्मि-
न्स्तोत्रिये चत्वारिंशत्संपदानुष्टुभः । १९ । विक्रियमाणे ययाममा-
स्नातम् । २० ।

इन्द्रश्च संगद्वरणश्च राजा तौ ते भक्षं चक्रतुरय एतम् ।

तयोरहं भक्षमनुभक्षयामि वाग्देवो जुषाणा सोमस्य हृष्यतु ॥
इति ग्रहं भक्षयति । २१ । ॥ ६ ॥

पान्तमा वो अन्धम इति स्तोत्रियानुरूपौ हेतुः प्रथमेषु
रात्रिपर्यायेषु । १ । न प्रथमस्य प्रथममाश्लेयात् । २ । शेषः
सूक्तस्योक्थमुखम् । ३ । अभि त्वं मेषमिति जागतम् । ४ । अध्व-
र्यवो भरतेन्द्रायैति यजात । ५ । ॥ ७ ॥

प्र व इन्द्राय मादनं प्रकृतानोति मैत्रावरुणस्य । १ । सुरूप-
कृन्नुमित्युक्थमुखम् । २ । त्वं सु मेषमिति जागतस्य नवमौ चोत्तमां
चोद्धृत्य चतुर्दशीं पूर्वां शस्त्वा त्रयोदश्या परिधाय पाता सुतामन्द्रो
अस्तु सोमं हन्ता वृत्रमिति यजति । ३ । ॥ ८ ॥

वयसु त्वा तदिदर्या वयसु त्वा दिवा सुत इति ब्राह्मणाच्छं-
सिनः । १ । इन्द्र त्वा वृषभमित्युक्थमुखम् । २ । वार्वहत्याय शवस
इति वोत्तमामुद्धृत्य । ३ । न्यू षु वाचमिति जागतम् । ४ । वृषा
मद इन्द्र इति यजति । ५ । ॥ ९ ॥

इन्द्राय मदने सुतमिन्द्रमिद्राधिने वृहदित्यच्छावाकस्य । १ ।
शेषः सूक्तस्योक्थमुखम् । २ । मा सो अस्मिन्निति जागतम् । ३ ।
इदं त्यत्पात्रमिति यजति । ४ । ॥ १० ॥

अयं त इन्द्र सोमो ऽयं ते मानुषे जन इति स्तोत्रियानुरूपौ

हेतुर्मध्यमेषु रात्रिपर्यायेषु । १ । उद्देदभीत्युक्थमुखमुत्तमामुद्भृत्य
। २ । अहं भुवमिति जागतम् । ३ । अपाय्यस्येति यजति । ४ । ॥ १९ ॥

आ तू न इन्द्र क्षुमन्तमा तू न इन्द्र वृत्रहन्निति मैत्रावरुणस्य
। १ । एन्द्र सानसिमित्युक्थमुखम् । २ । प्र वः सतामिति जागतम्
। ३ । अस्य मदे पुरु वर्षांसीति यजति । ४ । ॥ २० ॥

अभि त्वा वृषभाभि प्र गोपतिमिति ब्राह्मणाच्छंसिनः । १ ।
आ तू न इन्द्र मद्रागित्युक्थमुखम् । २ । तदस्मै नव्यमिति जागतम्
। ३ । यस्ते रथ इति यजति । ४ । ॥ २१ ॥

इदं वसो सुतमिन्द्रेहि मत्सीत्यच्चावाकस्य । १ । शेषः सूक्तस्यो-
क्थमुखम् । २ । अजातशत्रुमिति जागतस्योत्तमामुद्भृत्योद्यत्सह इति
परिधायेदं ते पात्रं सनवित्तमिन्द्रेति यजति । ३ । ॥ २४ ॥

इदं ह्यन्वोजसा मह्यं इन्द्रो य ओजसेति स्तोत्रियानुरुपौ
हेतुरुत्तमेषु रात्रिपर्यायेषु । १ । शेषः सूक्तस्योक्थमुखमुत्तमास्तिस्र
उद्भृत्य । २ । विश्वजित इति जागतम् । ३ । तिष्ठा हरी इति
यजति । ४ । ॥ २५ ॥

आ त्वेता नि षीदता त्वशत्रवा गहीति मैत्रावरुणस्य । १ ।
यस्य संस्य इति सप्तोक्थमुखम् । २ । अहं दां गृणत इति जागतम्
। ३ । प्र घा न्वस्येति यजति । ४ । ॥ २६ ॥

योगेयोगे युञ्जन्ति ब्रध्नमिति ब्राह्मणाच्छंसिनः । १ । शेषः
सूक्तस्योक्थमुखम् । २ । इमां ते धियमिति जागतस्योत्तमामु-
द्भृत्य^३ तदस्येदं पश्यतेति परिधाय^४ प्रो द्रोण इति यजति । ३ । ॥ २७ ॥

इन्द्रः सुतेषु सोमेष्विन्द्रं वर्धन्वित्यच्चावाकस्य । १ । उत्तमानि

चतुरक्षराण्यभ्यस्यन्ति । २ । उप नः सुतमा गहि सोममिन्द्रेत्युक्थ-
सुखम् । ३ । प्र ते मह इति जागतम् । ४ । प्रोथां पीतिमिति
यजति । ५ । ॥ १८ ॥

अथाच्छावाकस्याहीनिक्याः । १ । पन्यपन्यमित्सोतारः पन्य इदुप
गायतेति स्तोत्रियानुरूपौ प्रथमे । २ । आ त्वा विशन्तिन्दव आ
त्वा विशन्त्वाश्रव इत्युत्तमे । ३ । संस्याप्य रात्रिपर्यायान्^४ ॥ १९ ॥

आश्विनाय स्तोत्र्यमाणेषु प्रवृताज्जती जुहोति । १ । समया
वाचा शंसेत् । २ । उत्तरोत्तरिष्ठा वा । ३ । यः प्रातरनुवाकस्तदा-
श्विनम् । ४ । तस्य विकारं व्याख्यास्यामः । ५ । यथाह्वन्दसं शस्त्रम्
। ६ । बार्हतीनां प्रतिपदां प्रथमं प्रथमं प्रगाथं पुनरादायं ककुप्का-
रम् । ७ । अग्निर्होता गृहपतिरिति प्रतिपदापोरेवतीमुद्धृत्य । ८ ।
चतुर्दश गायत्रादुद्धरति । ९ । आनुष्टुभाद्दे । १० । त्रैष्टुभात्तयोदशं
शतम् । ११ । नित्यानि काचीवतान्यागस्त्यानि च । १२ । प्रथमं तु
काचीवतं शस्त्रा काराधद्धोत्रिया नव । १३ । ऊर्ध्वमागस्त्येभ्यस्त्रिशतं
सुपर्णम् । १४ । अन्यासां वाश्विनीनां तावत् । १५ । समिद्धश्विदिति
तिष्ठ उद्धरति । १६ । अयं वां मधुमत्तम इत्यष्टौ यथास्थानम्
। १७ । एकादशौष्णिहात् । १८ । तथाग्नेयाज्जागतात् । १९ । उत्त-
मेन पाङ्क्तेन पादेनोदयं काङ्क्षेत् । २० । उदिते सौर्याणि । २१ ।
उदु त्वं जातवेदसमिति नव । २२ । चित्रं देवानाम् । २३ । नमो
मित्रस्य । २४ । इन्द्र क्रतुमिति प्रगाथः । २५ । मही द्यौरिति
तिष्ठः । २६ ।

विश्वस्य देवी मृशयस्य जन्मनो न या रोषाति न ग्रभ

इति द्विपदा । २६^{२७} । बृहस्पते अति यदर्थो अर्हादिति परिदधाति । २७^{२८} । प्रांतपदे चाहावः परिधानीयायै च । २८^{२९} । तत्संपदा बृह-
 तीसहस्रं संपद्यते । २९^{३०} । इमे सोमामस्तिरोअज्ञास दात पुरोनु-
 वाक्या । ३०^{३१} । होता यत्तदश्विना सोमानां तिरोअज्ञानामिति प्रैषः । ३१^{३२} । उभा पिवतं प्र वामंधांसीत्यध्धां संधायाधर्चेन वषट्करोति । ३२^{३३} । विगजैवेति कौषौतकिः । ३३^{३४} । अश्विना वायुनेति वा । ३४^{३५} । ॥ २० ॥

त्रिवृद्धिष्यवमानः । १ । सन्धिषाम च । २ । पञ्चादितः पञ्च-
 दशानि । ३ । रात्रिश्च । ४ । पञ्च सप्तदशानि । ५ । पञ्चैकविंशानि । ६ । इति ज्योतिषः स्तोमाः । ७ । एत एवाभिप्लवस्य । ८ । ॥ २१ ॥

अग्निं तु चेव्यमाणस्यादीक्षितस्मैष्टिः । १ । अग्नये ब्रह्माण्वते ऽग्नये
 चत्रवते ऽग्नये चत्रभृते । २ । पौर्णमासीविकारः । ३ । ब्रह्म प्रजावदा
 भर ब्रह्म च ते जातवेद इत्यग्नये ब्रह्माण्वते । ४ । अर्चन्तस्वाम्ना-
 कमग्ने अध्वरमग्ने युक्नन स्वदस्व हव्येत्युत्तरयोः । ५ । बहूनां चेव्य-
 माणानां संनिवपनौया । ६ । एकस्योस्वामंभरणीया । ७ । ॥ २२ ॥

प्राजापत्यस्य पशुवन्धः । १ । वायव्यो वा । २ । अग्नये वा
 कामाय । ३ । पुरुषो ऽजो ऽविको गौग्न्य इति पञ्च पशवः । ४ ।
 अजो वा तृपरः । ५ । प्राजापत्ये चैके वायव्यं पशुपुरोलाशं कुर्वन्ति । ६ ।
 प्राजापत्यं वायव्ये । ७ । वैश्वानरौयमाग्नये । ८ । हिरण्यगर्भं
 इति पुरोनुवाक्यास्तिष्ठ उत्तरा याज्याः प्राजापत्यस्य । ९ । उपांशु
 । १० । एकया च राये नु कुविदङ्गेति पुरोनुवाक्याः पौवोअन्नाग्र
 चाभिर्यामि प्र वायुमच्छति वायव्यस्य । ११ । आ ते वत्सो मनो

यमत्तुभ्यं ता अङ्गिरस्तमाग्निः परेषु धामस्विति पुरोनुवाक्या वयं
ते अद्याश्याम तमीले च त्वेत्याग्नेयस्य । १२ । वज्रवत्पशुनिगमाः
पञ्चसु क्रियमाणेषु पृथिवीं शरीराणीत्यातः । १३ । एकवदत
ऊर्ध्वम् । १४ । ॥ २३ ॥

त्रिहविश्च दीक्षणीया । १ । आग्नावैष्णवो वैश्वानरीय आदित्ये-
भ्यश्च । २ । त्यान्नु क्षत्रियान्धारयन्तः । ३ । पञ्चहविर्वा । ४ । अदि-
तये चतुर्थः पञ्चमः सरस्वत्यै । ५ । पञ्चहविर्वातिथ्या । ६ । आग्नेयेन्द्रौ
वैश्वदेववार्हस्पत्यौ वैष्णवश्च । ७ । शुचिमर्कैस्तं शग्मासः । ८ ।
चितिभ्यः प्रणीयमानाभ्य इत्युक्तः^९ पुरीष्यासः प्रो त्ये अग्नयो
ऽग्निषु विश्वेभिरग्ने अग्निभिरग्ने विश्वेभिरग्निभिरित्युपांश्चनुवृग्वपश्चा-
दनुममेति । ९ । ॥ २४ ॥

संचिते परिष्टुते^१ ऽग्न्यग्न्यमनुशंसेत्युक्तश्चित्यस्य पश्चादुपविश्याज्ये-
यस्तूष्णींशंसस्तेनानाह्वय सजपेनानुशंसति । १^२ । वैश्वानरायेत्युक्तः पुरो-
नुवाक्यामनूच याज्यया यजति^३ प्रयाजानुयाजान्वा परिहाय
। २^४ । ॥ २५ ॥

अग्नीषोमीयस्य पशुपुरोलाशमन्वच्चि देवसूभ्यो हवींषि । १ ।
अग्नये गृहपतये सोमाय वनस्पतये सवित्रे सत्यप्रसवाय रुद्राय
पशुपतये बृहस्पतये वाचस्पतये इन्द्राय ज्येष्ठाय मित्राय सत्याय
वरुणाय धर्मपतये । २ । अग्निर्होता गृहपतिर्हव्यवालग्निरा विश्वदेवं
न प्रमिय इन्द्रं वयं महाधन उरुं नः । ३ । सवष्टाहवींषि च
। ४ । ॥ २६ ॥

अग्नये वामन्तिकाय गायत्राय त्रिवृते रायन्तरायेन्द्राय गैत्राय

त्रैष्टुभाय पञ्चदशाय वार्हताय विश्वेभ्यो देवेभ्यो वार्षिकेभ्यो जाग-
तेभ्यः सप्तदशेभ्यो वैरूपेभ्यो मित्रावरुणाभ्यां शारदाभ्यामानुष्टु-
भाभ्यामेकविंशाभ्यां वैराजाभ्यां बृहस्पतये हैमन्तिकाय पाङ्गाय त्रिण-
वाय शाकृताय सवित्रे शैशिरायातिच्छन्दसाय त्रयस्तिंशाय रैव-
तायानुमतये ऽग्नये वैश्वानराय कायादितये विष्णुपत्न्यै । १ । अर्च-
न्तस्वास्माकमग्ने अध्वरमृतेन यौ प्र बाह्वा बृहस्पते जुषस्वैवा पित्रे
ऽनागसे वाममद्य

अन्वद्य नो अनुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम् ।

अग्निश्च हव्यवाहनो भवतं दाशुषे मयः ॥

अन्विदनुमते त्वं मन्यामै शं च नस्तुधि ।

क्रवे दचाय नो हिनु प्र ण आयूंषि तारिषः ॥

इति । २ । न पशुतन्त्रे हवींषि चोद्यमानानि निगमान्त्रभन्ते । ३ ।
वपां संस्थाप्यानूबन्ध्यायास्त्राद्रेण पशुनोपांशु पत्नीशाले चरन्ति
। ४ । पर्यग्निकृतमुत्सृजन्ति न संस्थापयन्ति । ५ । आज्येन वा पशु-
धर्मणा संस्थापयन्ति । ६ । शिवस्त्वष्टः प्रथमभाजम् । ७ । ॥ २७ ॥
देविकाहवींषि चान्वञ्चि पशुपुरोलाशम् । १ । अनुमत्यै कुक्कै राका-
सिनीवालीभ्यां धात्रे । २ ।

कुक्कमहं सुव्रतं विद्वानापसमस्मिन्यज्ञे सुहवां जाह्वीमि ।

सा नो ददातु श्रवणं पितृणां तस्यै ते देवि हविषा विधेम ॥

कुक्कदेवानाममृतस्य पत्नीर्हव्या नो अस्व हविषः कृणोतु ।

सं दाशुषे किरतु भरिं वामं रायस्योषं चिकितुषे ददातु ॥

धाता ददातु दाशुषे प्राचीं जीवातुमचितिम् ।

वयं देवस्य धौमहि सुमतिं सत्यधर्मणः ॥

धाता प्रजाया उत राय ईशे धातेदं विश्वं भुवमं जजान ।

धाता पुत्रं यजमानाय दाता तस्मा उ हव्यं दृतवज्जुहेत ॥

इति । ३ । देवीभ्यश्च हवींषि । ४ । अद्भ्य ओषधीभ्यो गोभ्य उषसे

रात्रये सूर्यायै दिवे पृथिव्यै वाचे गवे । ५ । आपो हि ए यो वो

वृताभ्यः । ६ । या ओषधीः पूर्वा अति विश्वाः । ७ । यूयं गावो न ता

अर्वा । ८ । प्रति स्या सूनरी सत्या सत्येभिः । ९ । रात्रौ व्यस्यत् ।

ये ते रात्रि नृचक्षो युक्तासो नवतिर्नव ।

अशीतिः सन्वष्टा उतो ते सप्त सप्ततिः ॥ १० ।

द्वे ते सुकिंशुकं । ११ । रुद्र याहि हरिभिः सखे विष्णो । १२ । सोना

पृथिवि बलित्या पर्वतानां । १३ । देवीं वाचं यद्वाग्दन्ती । १४ । माता

रुद्राणां वचोविदम् । १५ । दिशां चावेष्टीः । १६ । अग्नय इन्द्राय

मित्रावरुणाभ्यां बृहस्पतये विश्वेभ्यो देवेभ्यो विष्णवे । १७ । संस्थि-

तायां चोदवमानीयायां मैत्रावरुणा पयस्यया नानिष्ट्वाग्निचिन्मैयुनं

चरेच्चरेत् । १८ । ॥ २८ ॥

इति शाङ्खायनसूत्रे नवमोऽध्यायः समाप्तः ।

आम ।

—००—

शुद्धपक्षस्याष्टम्यां द्वादशाहाय दीचन्ते । १ । द्वादश दीचाः । २ ।
द्वादशोपसदः । ३ । सुत्यान्यहानि द्वादश । ४ । अतिरात्रः सुत्यानां
प्रथमं चोत्तमं च । ५ । मध्ये दशरात्रः । ६ । पृष्ठयः षलहः । ७ ।
षयश्चन्दोमाः । ८ । दशममहः । ९ । अयं यज्ञ इति याज्या हारि-
योजनस्य । १० । अननुवषट्कृत एवासंप्रेषितो मैत्रावरुणः परा याहि
मग्नवन्नित्यनूच्य जायेदस्तमिति वेह मद एव मघवन्नित्यतिप्रैषमाह
द्वितीयप्रभृतिषु । ११ । प्रायणीये वा यथासमाम्नातम् । १२ । श्वः
सुत्या वामिन्द्राग्नी तां वां प्रब्रवीमि विश्वेभ्यो देवेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः
सोम्येभ्यः सोमपेभ्यो ब्रह्मन्वाचं यच्छेत्याग्नीध्रः स्वस्य धिष्ण्यस्य पश्चा-
दुपविश्य । १३ । नित्यमेतत्प्रागुत्तमादङ्गः । १४ । पत्नीमंयाजान्तता
। १५ । आग्निषामनिर्वचनम् । १६ । नामधेयाग्रहणं च । १७ । प्राय-
णीयोदयनीययोः सारस्वतः । १८ । माधुच्छन्दसे वा । १९ । दिरात्र-
प्रभृतिष्वहःसंघातेषु यत्र होताश्विनं शंसेत्तत्र मैत्रावरुणः प्रातरनु-
वाकमनुब्रूयात् । २० । ॥ १ ॥

त्रिवृत्सोमं रथन्तरपृष्ठमग्निष्टोमः प्रथमं दशरात्रिकम् । १ । उप
प्रयन्तो अध्वरमित्याज्यं कूल्ले प्र वो देवायेति समूले । २ । माधुच्छन्दसः
प्रउगः । ३ । आ यातिन्द्रो ऽवस इति मरुत्वतीयम् । ४ । आ न
इन्द्रो दूरादिति निष्केवल्यम् । ५ । अग्ने वर्चस्वन्वर्चस्वी त्वं देवेष्वसि
वर्चस्व्यहं मनुष्येषु भूयासमित्यतिग्राह्यं भक्षयति । ६ । युञ्जते मन

इहेह वो ह्यो न विद्वानित्युत्तमे वा परिहाप्येति वैश्वदेवे विकारः । ७ ।
पञ्चजनीया परिधानीया सर्वत्र वैश्वदेवस्य । ८ । प्र शर्धायेत्याग्नि-
मारुते । ९ । सप्तात ऊर्ध्वमुक्ययानि । १० । षोडशशतं चतुर्थम् । ११ । ॥ २ ॥

पञ्चदशस्तोमं बृहत्पृष्ठं द्वितीयम् । १ । अग्निं दूतं वृणीमह इत्याज्यं
ब्रूहे । २ । त्वं हि जैतवदिति समूल्हे सर्वत्रोत्तमां परिहाप्य । ३ ।
गार्त्तमदः प्रउगः । ४ । वायो ये ते सहस्रिण इति द्वे तौत्राः सोमास
आ गहीत्येका^५ शुक्रस्याद्येत्येकोभा देवा दिवित्यृशेति द्वे^६ अयं वा
मित्रावरुणेति चत्वारि त्वचान्युत स्या नः सरस्वती घोरेति प्रउग-
त्वचानि । ५ । विश्वानरस्य व इन्द्र इत्तोमपा इति मरुत्वतीयस्य
प्रतिपदनुचरौ । ६ । उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इति ब्राह्मणस्पत्यः प्रगाथः
। ७ । इन्द्र सोमं सोमपत इति मरुत्वतीयम् । ८ । या त ऊतिरिति
निष्केवल्यम् । ९ । इन्द्रौजस्विन्नो जस्वी त्वं देवेष्वस्योजस्यहं मनुष्येषु
भूयासमित्यतिग्राह्यं भक्षयति । १० । विश्वो देवस्येति वैश्वदेवस्य प्रति-
पत् । ११ । अस्य हि स्वयशस्तरमित्युत्तरे । १२ । आ विश्वदेवमित्य-
नुचरः । १३ । तद्देवस्य ते हि द्यावापृथिवी यज्ञस्य व इति वैश्वदेवे
विकारः । १४ । पृथस्य वृष्णो वृष्णो शर्धाय नू चित्सहोजा इत्याग्नि-
मारुते । १५ । ॥ ३ ॥

सप्तदशस्तोमं वैरूपपृष्ठं तृतीयम् । १ । युक्षा हि देवहृतमानि-
त्याज्यं ब्रूहे । २ । त्वमग्ने वसुनिति समूल्हे सर्वत्रोत्तमां परिहाप्य । ३ ।
श्रौणिह आत्रेयः प्रउगः । ४ । वायवा याहि वीतय इत्येका^५ वायो
याहि शिवेति द्वे इन्द्रश्च वायवेषां सुतानामिति द्वे^६ अयं सोमश्च-
मूसुत इत्येका मित्रे वरुणे^८ ऽश्विनावेह गच्छतमा याह्यद्रिभिः^{१०}

सजूर्विश्वेभिर्देवेभिरुत नः प्रियेति प्रउगत्त्वानि ।¹² तं तमिच्छय
 इन्द्रस्य सोमा इति मरुत्वतीयस्य प्रतिपदनुचरौ ।¹³ प्रैतु ब्रह्मण-
 स्यतिरिति ब्राह्मणस्यत्यः प्रगाथः ।¹⁴ अयमेति मरुत्वतीयम्
 ।¹⁵ यद्याव इन्द्र यदिन्द्र यावत इति वैरूपस्य स्तोत्रियानुरूपौ
 प्रगाथौ ।¹⁶ इन्द्र त्रिधात्विति सामप्रगाथः ।¹⁷ अहं भुवं यो
 जात इति निष्केवल्यम् ।¹⁸ सूर्य भाजस्विन्भाजस्वी त्वं देवेष्वसि
 भाजस्यहं मनुष्येषु भूयाममित्यतिगाह्यं भवयति ।¹⁹ अभि त्वा
 देवेत्यनुचरः ।²⁰ उदु स्य देवः सविता हिरण्यया घृतवती भुवना-
 नामिति त्वचावनश्चो जातः परावत इति वैश्वदेवे विकारः ।²¹
 वैश्वानराय धिषणां धारावरास्त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा ऋषिरित्या-
 ग्निमावते ²² १५ । ॥ ४ ॥

एकविंशसोमं वैराजपृष्ठं चतुर्थम् । १ । अग्निं न खट्वक्तिभिरित्याज्यं
 व्यूह्ये² ऽग्निं नर इति समूह्ये ।³ आनुष्टुभः प्रउगः ।⁴ वायो
 शुक्रो अयामि त इत्येका⁵ वि हि होत्रा इति द्वे⁶ इन्द्रश्च वायवेषां
 सोमानां⁷ यस्विकेतां⁸ नो विश्वाभिरूतिभिरा⁹ त्वा गिरो¹⁰ ऽपत्यमि-
 त्येका¹¹ यूयं हि छेति द्वे¹² इयमददादिति प्रउगत्त्वानि ।¹³ प्र णो
 देवौति समूह्ये ।¹⁴ तं त्वा यज्ञेभिरिति प्रतिपन्मरुत्वतीयस्य ।¹⁵
 ये अहस्य प्रथमस्य त उत्तरस्थानुचराः सब्राह्मणस्यत्याः ।¹⁶ अंधी
 हवमिन्द्रेन्द्र मरुत्व इमं नु मायिनमिति त्वचावि¹⁷ति मरुत्वतीयम्
 ।¹⁸ पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वेति वैराजस्य स्तोत्रियानुरूपौ
 न्यूह्यम् ।²⁰ मध्यमस्य पादस्य द्वितौयसप्तमयोरनुचरयोर्द्विष्युवं द्विर-
 न्तरमित्यानुष्टुभः ।²¹ यं तो३ ओ३ सुषाव ह्यो३ ओ३ आद्रि-

रिति । ^{२२} ११ । द्वितीये ऽचरे द्वादशकृत्व एकैकं दीर्घं ह्रस्वांस्त्रींस्त्री-
 नन्तरेणेति वैराजः । ^{२३} १२ । यं तो सुषावेति । ^{२४} १३ । द्वितीयचतुर्थयो-
 रक्षरयोः प्रतिगरस्यानुष्ठुभः प्रतिन्यूङ्गः । ^{२५} १४ । द्वितीये वैराजः । ^{२६} १५ ।
 ओथो३ ओ३ मोदो३ ओ३ एवेति । ^{२७} १६ । ओथो मोदैवेति । ^{२८} १७ ।
 इन्द्रमिद्वेवतातय इति सामप्रगायः । ^{२९} १८ । तुभ्येदिमेति तिसृणां
 पूर्वयोन्युङ्गः । ^{३०} १९ । कुह श्रुतो युष्मस्य ते त्यसु वः सत्रासाहमिति
 तिस्र इति निष्कवेल्थम् । ^{३१} २० । द्वितीयादक्तः प्रतिपत् । ^{३२} २१ । हिरण्य-
 पाणिमित्यनुचरः । ^{३३} २२ । आ देवो यातु सविता सुरत्नः प्र द्यावा
 यज्ञैः पृथिवी नमोभिः प्र ऋभुभ्यः प्र शुक्रैतु देवैति वैश्वदेवे
 विकारः । ^{३४} २३ । प्र सम्राजः क ईं व्यक्ता ऊवे वः सुद्योत्मानमित्याग्नि-
 मारुते । ^{३५} २४ । ॥ ५ ॥

त्रिणवस्तोमं शाकरपृष्ठं पञ्चमम् । १ । इममू ध्विति नवर्चमाज्यं
 व्यूह^२ ऽग्निं तं मन्य इति समूह^३ । तस्य प्रथमायै पदमवगृह्य
 पदमवगृह्य द्वे अवगृह्यैकेन प्रणौति । ^४ २ । पङ्क्तिशंसं पराः । ^५ ३ । वार्हतः
 प्रउगः । ^६ ४ । आ नो यज्ञं दिविस्पृशमिति द्वे आ नो वायवित्येका^७
 वां महस्ममिति तिस्र^८ ऋधगित्येति द्वे प्र मित्रायेत्येके^९मा उ वां
 दिविष्टय^{१०} आ नो विश्वा सुहयो^{११} देवं देवं वो ऽवसे देवं देवामि^{१२}-
 यमददादिति प्रउगदचानि । ^{१३} ५ । उत स्या नः सरस्वती घोरेति
 समूह^{१४} । ^{१५} ६ । यत्पाञ्चजन्ययेति मरुत्वतीयस्य प्रतिपत् । ^{१६} ७ । इत्या हि
 सोमे ऽवितासि मरुत्वा इन्द्र वृषभो ऽयं ह येनेति तिस्र इति मरु-
 त्वतीयम् । ^{१७} ८ । महानाम्यः स्तोत्रियः । ^{१८} ९ । यथा तिस्रो ऽनुष्ठुभस्त-
 थैकैका । ^{१९} १० । उत्तमायाः पङ्क्तिरुत्तमा । ^{२०} ११ । उत्तमार्धे च पञ्च

पदानि पक्कः पुरीषमित्याचक्षते तन्निविच्छंसम् ।^{२०} । प्रत्यस्मै पिपी-
 षते यो रयिवो रयिं वसस्त्यसु वो अप्रहणमिति त्रयस्तृचा अस्मा
 अस्मा इति दशमेवा ह्यसि वीरयुरिति वा सो ऽनुरूपः ।^{२१} । १४ ।
 यदिन्द्र नाज्जघीष्येति सामप्रगाथः ।^{२२} । १५ । इन्द्रो मदाय प्रेदं ब्रह्मा-
 भूरेकस्तमिन्द्रं वाजयामसीति तिस्र इति निष्कैवल्यम् ।^{२३} । तत्सवितुर्व-
 रेण्यमित्यनुचरः ।^{२४} । १६ । उदु य देवः सविता दमूना इति तिस्रो
 मही यावाष्टयिवी इति चतस्र ऋभुर्विभ्वा को नु वां मित्रावरुणौ
 प्र शंतमेति वा वैश्वदेवे विकारः ।^{२५} । हविष्यान्तं वपुर्वग्निर्होता
 गृहपतिरिति तिस्र इत्याग्निमारुते ।^{२६} । मूर्धानमा रुद्रास इममू
 ष्विति नवेति समूल्हे ।^{२७} । १७ ॥ ६ ॥

त्रयस्त्रिंशस्रोमं रैवतपृष्ठं षष्ठम् । १ । नित्याभिर्धाज्याभिः पारु-
 च्क्षेपीः संधाय यजन्ति । २ । आ त्वा जुव आ वां धिय इत्येन्द्रवा-
 यवस्य पुरोनुवाक्ये । ३ । स्त्रीणं बर्हिषा वां रथ इति याज्ये । ४ ।
 सुषुमेति मैत्रावरुणस्य पुरोनुवाक्योत्तरा याज्या । ५ । युवां स्तोमे-
 भिरित्याश्विनस्य पुरोनुवाक्योत्तरा याज्या । ६ । वृषन्निन्द्र तां वां
 धेनुं विश्वेषु हि त्वा मो षु वो अस्मदा यन्नः पत्नीस्ता नो रासन्निति
 नेष्टुर्द्विपदा त्रिष्टुप्चाग्निं होतारं दध्यङ् हेति प्रातःसवने प्रस्थितानां
 यजन्ति । ७ । तुभ्यं हिव्दान इति सूक्तयोरेकैकोर्ध्वमृतुप्रैषेभ्यः । ८ ।
 स्वयं यजतो ऽध्वर्युर्गृहपतिश्च । ९ । चित्यस्य पश्चादुपविश्याध्वर्युः ।
 णालामुखीयस्य गृहपतिः । १० । पिवा सोममिन्द्र सुवानमिन्द्राय
 हि द्यौस्त्वया वयं मघवन्पाहि न इन्द्र नू इत्या ते ऽवर्मह इन्द्र
 वनोति हि सुन्वन्निति माध्यन्दिने^{११} विकारः । ११ । उत माता

बृहद्विवेति नेष्टुस्तृतीयमवने । १२ । अनवानन्तो यजन्ति । १३ । ऐका-
हिकीभिर्वा । १४ । ॥ ७ ॥

अयं जायतेत्याज्यम् । १ । आतिच्छन्दसः प्रउगः । २ । स्त्रीणं
बर्हिर्वा^३ वां रथो^४ ऽयं मित्राय^५ युवां सोमेभिर्दृष्ट^६ निन्द्रेत्येका^७ ऽव-
मंह इन्द्रेति द्वे^८ ओ षू णो अग्न^९ इयमददादिति प्रउगतचानि । १० ।
उत नः प्रियेति समूल्हे । ११ । स पूर्वं इति प्रतिपन्नस्त्वतीयस्य । १२ ।
यं त्वं रथं स यो वृषा मरुत्वां इन्द्र मीढ इति तिस्र इति मरुत्व-
तीयम् । १३ । रेवतीर्नो रेवा इद्रेवत इति रैवतस्य स्तोत्रियानुरूपौ
। १४ । मा चिदन्यदिति सामप्रगाथः । १५ । एन्द्र याहुप प्र घा न्वस्योप
नो हरिभिरिति तिस्र इति निष्केवल्यम् । १६ । अभि त्वं देवमिति
प्रतिपदैश्वदेवस्य । १७ । तस्याः षोलशाक्षरेण विगृह्याष्टादशाक्षरेण
प्रणुत्य पञ्चदशाक्षरेणावसाय पञ्चदशाक्षरेण । १८ । अस्य हि स्वय-
शस्तरमित्युत्तरे । १९ । तृतीयादक्तो ऽनुचरः । २० । उदु स्य देवः
सविता सवाय^{२१} कतरा पूर्वा^{२२} किमु श्रेष्ठ^{२३} इदमित्येत्युत्तमे परि-
शिष्य ये यज्ञेनेति शस्त्वा परिशिष्टे शंसतीति वैश्वदेवे विकारः
। २४ । अहश्च कृष्णं^{२५} प्रयज्यव^{२६} इमं स्तोममित्याग्निमारुते । २७ ।
मध्यमाक्ष्यहान्निष्केवल्यमस्त्वतीययोरुत्तमांस्तृचान्समूल्हे उत्सृजति ।
२८ । स्वस्ति नो मिमीतामिति च तिस्रो ऽन्ते वैश्वदेवानां
करोति । २९ । ततं म इत्यार्भवं चतुर्थस्य । ३० । प्र यन्तु वाजा
इति च तिस्रो ऽन्ते मारुतस्य । ३१ । वसुं न चित्रमहसमिति
जातवेदसीयम् । ३२ । परोक्षपृष्ठस्य बृहद्रथन्तरपृष्ठस्योपाङ्गपृष्ठस्या-
पर्कपृष्ठस्य तनूपृष्ठस्य च्छन्दोस्तोमस्य च च्छन्दोगवशेन स्तोत्रिया-

नरूपान्सामप्रगाथांश्च ।^{३३} समानमन्यस्मून्हेन ।^{३४} तथा विश्व-
जिति ।^{३५} ॥ ८ ॥

चतुर्विंशस्तोमं दृढत्पृष्ठमुभयसाम सप्तमम् । १ । प्र वः शुक्राये-
त्याज्यम् । २ । त्रैष्टुभः प्रउगः । ३ । प्र वीरया^४ ते सत्येने^५दां चक्षुरा^६
गोमता^७ नो देव^८ प्र वो यज्ञेषु^९ प्र चोदसेति प्रउगतचानि ।^{१०} ४ ।
ये अहस्य प्रथमस्य प्रतिपदनुचराः सत्राह्मणस्यत्यास्ते कन्दोमेषु स्वर-
सामस्वभिप्लवे च ।^{११} प्रथमादेव प्रथमस्याह्मण्डोमिकस्य ।^{१२} ६ ।
द्वितीयाद्वितीयस्य ।^{१३} तृतीयात्तृतीयस्य ।^{१४} एवं अहस्य पूर्व-
स्याभिप्लविकस्य ।^{१५} एवमुत्तरस्य ।^{१६} एवं स्वरसाम्नाम् ।^{१७} ११ ।
कया शुभा त्वं सुमेषमिति मरुत्वतीयम् ।^{१८} तमु दृष्ट्वभि त्वं
मेषमिति निष्कवेत्यम् ।^{१९} न कावरथन्तरस्य योनिमनुशंसेत् ।^{२०} १४ ।
ये प्रथमयोरक्तोः प्रतिपदनुचरा वैश्वदेवस्य ते कन्दोमेष्वभिप्लवे च
।^{२१} तत्सवितुर्वरेण्यं प्रेतां यज्ञस्यायं देवायेति त्वचानृजुनीतीति
पञ्चा याहि वनसा सहोमासश्चर्षणौष्टत इति तिस्र इति वैश्वदेवे
विकारः ।^{२२} वैश्वानरो न ऊतये ।

वैश्वानरो न आ गमदिमं यज्ञं सजूरुप ।

अग्निरुक्थेन वाहसा ॥

वैश्वानरो अङ्गिरसां स्तोमं यज्ञं च जीजनत् ।

एषु द्युम्नं स्वर्यमत् ॥

प्र यद्वस्तिष्टुभमिति पञ्चदश नव वार्चन्तस्तेत्याग्निमारुते ।^{२३} ॥ ८ ॥

चतुश्चत्वारिंशस्तोमं रथन्तरपृष्ठमष्टमम् । १ । अग्निं वो देवमि-
त्याज्यम् । २ । त्रैष्टुभः प्रउगः । ३ । कुविदङ्गेति प्रथमातृतीये^४ आ

वायो भूषेति चैका^५ यावत्तरः^६ प्रति वां सूर उदिते^७ ऽप स्वसुरं^८ यं
 सोमः^९ प्र ब्रह्माण^{१०} उत स्या नः मरुत्वतो जुषाणेति प्रउगदचानि
 ।^{११} । महँ इन्द्रो नृवदिमा उ त्वा पुरुतमस्य क स्य वीर इति सर्वत्र
 चतस्र उत्तमाः परिहाय महश्चित्तमस्य द्यावापृथिवी इति मरुत्व-
 तीयम् ।^{१२} । त्वं महँ इन्द्र तुभ्यं ह त्वं महँ इन्द्र यो ह्यपूर्व्या
 तां सु ते कीर्तिमिमां ते धियमिति निष्केवत्यम् ।^{१३} । हिरण्य-
 पाणिभूतय इति चतस्रो^{१४} महो द्यौर्युवाना पितरेति त्वचो^{१५}
 देवानामिदिमा नु क^{१७} विश्वे देवा ऋतावृध इति तिस्र इति
 वैश्वदेवे विकारः ।^{१८} ।

वैश्वानरो अजौजनदग्निर्नो नव्यसीं मतिम् ।

क्षया दधान ओजसा ॥

दधा पावक दीदिह्यग्ने वैश्वानर शुभत् ।

जमदग्निभिराहुतः ॥

ऋतावानं वैश्वानरं^{१९} कद्र नूनं कधप्रियो^{२०} दूतं वो विश्ववेद-
 समित्याग्निमारुते ।^{२१} । ॥ १० ॥

अष्टाचत्वारिंशस्तोमं बृहत्पृष्ठं नवमम् । १ । अग्न्या महा सोमस्य
 मा तवसमित्याज्यम् । २ । पूर्वं वा । ३ । त्रैष्टुभः प्रउगः । ४ । आ
 वायो भूषेति प्रथमादतीये चोत्तमा च^५ द्वितीयाचतुर्थ्या चार्चन्तो
 न श्रवस इति च^६ दिवि जयन्ता^७ विश्ववारेन्द्रं^८ नरं^९ ऊर्ध्वं
 अग्निः^{१०} प्र जोदसेति प्रउगदचानि ।^{११} । अर्यमेन्द्रो रथाय तिष्ठा
 हरी गायत्साम प्र मन्दिन इति मरुत्वतीयम् ।^{१२} । आ सत्यो
 घालसा इदु द्यौर्न य इन्द्र तत्त इन्द्रियमहं भुवं विश्वजित इति

निष्केवल्यम् ।^{१३} अभि त्वा देव प्र वां महि सवी इति तृषा-
 विन्^{१४} इष इत्येका ते नो रत्नानीति दे^{१५} अग्निरुक्थदतिप्रथति
 पञ्च मनोः सूक्तानि^{१६} ये त्रिंशतीत्युपोत्तमामुद्धृत्य^{१७} न हि वो
 अस्यर्भक इत्येका^{१८} ऽग्नेर्मेति चतस्रो^{१९} बभ्रुरेक इति वा मनुप्र-
 वल्हो^{२०} विश्वे देवास आ गतेति त्वं भारद्वाजमिति वैश्वदेवे
 विकारः ।^{२१}

दिवि पृष्ठो अरोचताग्निर्वैश्वानरो बृहन् ।

ज्योतिषा बाधते तमः ॥

स विश्वं प्रति चाकूपदृढनुत्सृजते वशी ।

यज्ञस्य वय उत्तिरन् ॥

अग्निः परेषु धामसु^{२२} मरुतो यस्याग्निर्होता पुरोहित^{२४}
 इत्याग्निमारुते ।^{२५} यानि अहस्य प्रथमस्य प्रातःसवनतृतीय-
 सवनानि तानि समूहे कन्दोमानाम् ।^{२६} निष्केवल्यमरुत-
 तीययोश्च जागतान्युत्सृजति ।^{२७} स यो वृषेति पञ्चदशोर्ध्वं कथा-
 शुभ्रीयात् ।^{२८} यो जात इति तमुष्टुहीयात् ।^{२९} बृहद्रथ-
 न्तरपृष्ठे द्विषूक्ताः सर्वे ।^{३०} ११४ ॥ ११ ॥

अविवाक्यं चतुर्विंशत्सोमं दशममहः । १ । त्रयस्त्रिंशमग्निष्टोमसाम
 । २ । त्रिकं मानसम् । ३ । वामदेव्यस्य योनौ रथन्तरं पृष्ठम् । ४ ।
 अप्रतिभायामन्यः स्वाध्यायम् । ५ । उद्धृत्यानुष्टुभमितरेषां कन्दसां
 संपदानुष्टुभां पञ्चदशं सहस्रमेकस्मिन्सवनौये । ६ । द्वात्रिंशतं गायत्र्यः
 । ७ । अग्निं नरः प्रति ध्या सूनर्या शुधेति त्वचानुष्टुभां स्थाने
 । ८ । चतुर्विंशतिं त्रिष्टुभः । ९ । तथा जगत्यः । १० । पञ्चदश

प्रगाथान् । ११। श्रौष्णिहँश्च तृचान्पञ्चदश । १२। पाङ्क्तानि च । १३। अनुष्टुभां प्रातरनुवाकः पञ्चदशे शते । १४। तृतीयाचतुर्थ्यां स्तोत्र्यानामुद्धृत्याभि प्रवन्तेति द्वे । १५। अच्छा नः शीरशोचिषमिति तिस्रो ऽच्छा वो अग्निमवस इत्येतासां स्थाने । १६। प्रति श्रुतायेति तिस्रः प्रत्यस्मै पिपौषत इत्येतासां स्थाने । १७। ॥ १२॥

अग्ने तमद्येत्याज्यम् । १। तस्य प्रथमायां पञ्चाक्षरेण विगृह्य द्वाभ्यां पञ्चाक्षराभ्यामवसाय द्वाभ्यां प्रणौति । २। माधुच्छन्दसः प्रजगः । ३। द्वाविंशतिं गायत्र्यः । ४। मृजानो वारे पवमानो अव्यय इति यावस्तुतो याथाकाम्यम् । ५। उत्तिष्ठन्नोजसेत्येकोत्तिष्ठतावपश्यतेत्येतस्याः स्थाने । ६। त्रिकद्रुकीया प्रतिपन्मरुत्वतीयस्य । ७। तस्याः षोडशाक्षरेण विगृह्य षोडशाक्षरेण प्रणुत्य षोडशाक्षरेणावसाय षोडशाक्षरेण । ८। तुविशुश्वेत्युत्तरे । ९। हृदिन्द्रायेति सूक्तात्पूर्वा प्रगाथौ पिबन्त्यपीयया संशंसतीति मरुत्वतीयम् । १०। वामदेव्यस्य स्तोत्रियानुरूपौ शस्त्वोर्ध्वं धाव्याया रायन्तरं प्रगाथं स्तोत्रियानुरूपौ च । ११। सखाय आ शिषामहीति नव । १२। आ धूर्ध्वस्मै वज्रमेक इति च द्विपदे । १३। घैरण्यसूपीयं च । १४। प्राग्घैरण्यसूपीयात्प्रगाथेन संशंसति । १५। इति निष्केवल्यम् । १६। षष्ठात्प्रतिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । १७। पुरस्ताच्चानेभद्रीयात्प्रशुक्रौयमिति वैश्वदेवे विकारः । १८। उरु विष्णवित्युद्धृत्य भवा मित्र इति यजति । १९। अग्निं नर इत्यग्निष्टोमसाध्नः स्तोत्रियानुरूपौ । २०। आयं गौर्मही द्यौरिति स्तोत्रियानुरूपौ । २१। तं प्रब्रूयेति त्रयोदश । २२। यज्ञो बभूवेति

परिधाय । २२ । प्रजापत इति यजति । २३ । उक्थैराहावो
 व्याख्यातः । २४ । इति समूहो ऽतिरिक्तोक्त्यम् । २५ । पुरा पत्नी-
 मंथजेभ्यः संस्थाप्य वा गार्हपत्ये ऊत्वा पूर्वया दारा सदः प्रपद्य
 स्वस्य धिष्यस्व पश्चादुपविश्य मानसेन स्तुत आयं गौरिति सार्प-
 राज्ञीः पराङ्मुपांश्चप्रणुवन् । २६ । अध्वर्योऽत्र इत्यामन्वितो होयि
 होतरिति सर्वत्र प्रतिष्ठणोति । २७ । ओं होतस्तुया होतरित्याच-
 चाणे ऽनुगृणाति । २८ । ॥ १३ ॥

अध्वर्योऽत्र इति दशहोतरि वदिष्यन् । १ । प्रजापतिरकाम-
 यत बह्वः स्यां प्रजायेय सर्वे वेदमनुष्याद्यदिदं किंचेति ^२ स एतं
 दशहोतारं यज्ञक्रतुमपश्यदग्निहोत्रम् । ३ । इत्युक्ताथोपांश्च । ४ ।
 चित्तिः सुक् ^५ चित्तमाज्यम् ^६ वाग्वेदिः ^७ आधीतं बर्हिः ^८ केतो
 अग्निः ^९ विज्ञातमग्नीत् ^{१०} वाचस्पतिर्होता ^{११} मन उपवक्ता ^{१२} प्राणो
 हविः ^{१३} सामाध्वर्युः ^{१४} इति होतारः ^{१५} । अथ ग्रहः ^{१६} । वाचस्पते
 हविर्धेनामन् ^{१७} वाचस्पतिः सोममपादा अस्मासु नृण ^{१८} धाः
^{१९} । इत्युपांश्च । ^{२०} । तेन देवान्मनुष्यान्सुरानित्येतांस्तथानजन-
 यत्प्रजापतिः ^{२१} स येषां वा एवंविद्वान्होता भवति ^{२२} । प्र वै स
 होता प्रजया पशुभिर्जायते ^{२३} । प्र ते यजमानाः प्रजया पशुभि-
 र्जायन्ते येषामेवंविद्वान्होता भवती ^{२४} ति । ^{२५} । ॥ १४ ॥

अध्वर्योऽत्र इति चतुर्होतरि वदिष्यन् । १ । ते द्वया एवान्वावृत्ता
 आसन्देवाश्च मनुष्याश्च ^२ पराङ्मो हास्मादसुरा आसन्सो ऽकाम-
 यत वीरो म आजायेत येनेमानसुरानभिभवेयमिति ^३ स एतं
 चतुर्होतारं यज्ञक्रतुमपश्यदर्शपूर्णमासौ । ४ । इत्युक्ताथोपांश्च । ५ ।

पृथिवी होता ^६ द्यौरध्वर्युः ^७ त्वष्टाग्रीत् ^८ मित्र उपवक्ता ^९ इति
 होतारः । ^{१०} अथ ग्रहः । ^{११} वाचस्पते वाचो वीर्येण संभृततमेनाय-
 च्छसे ^{१२} यज्ञपतये वसु वार्यमासंस्करसे ^{१३} वाचस्पतिः सोमं
 पिवतु ^{१४} जजनदिन्द्रमिन्द्रियाय स्वाहा । ^{१५} इत्युपांशु । ^{१६}
 तेनेन्द्रं वीरमजनयत्त एनानसुरानभ्यभवत्प्रजापतिः ^{१७} स येषां
 वा एवंविद्वान्होता भवति ^{१८} आ वै तस्य होतुर्वीरो जायते ^{१९} आ
 तेषां यजमानानां वीरा जायन्ते ^{२०} अभि वै स होता द्विषन्तं
 भ्रातृव्यं भवति ^{२१} अभि ते यजमाना द्विषतो भ्रातृव्यान् भवन्ति
 येषामेवंविद्वान्होता भवती ^{२२} ति । ^{२३} ॥१५॥

अध्वर्यो ३ इति पञ्चहोतरि वदिष्यन् । १। तस्मा इन्द्राय
 देवता ज्यैष्ठ्याय अज्यैष्ठ्याय नातिष्ठन्त ^२ स एतं पञ्चहोतारं यज्ञक्रतु-
 मपश्यच्चातुर्मास्थानि । ^३ इत्युक्ताथोपांशु । ^४ अग्निर्हीता ^५ अश्वि-
 नावध्वर्युः ^६ रुद्रो ऽग्रीत् ^७ बृहस्पतिरुपवक्ता ^८ इति होतारः । ^९ अथ
 ग्रहः । ^{१०} वाचस्पते ऽक्विद्रया वाचाक्विद्रया जुह्वा ^{११} दिवि देवा
 बृधन्होत्रामैरयस्य । ^{१२} इत्युपांशु । ^{१३} ततो वा इन्द्राय देवता
 ज्यैष्ठ्याय अज्यैष्ठ्यायातिष्ठन्त ^{१४} स येषां वा एवंविद्वान्होता भवति ^{१५}
 तिष्ठन्ते वै तस्मै होत्रे स्वाः अज्यैष्ठ्याय ^{१६} तिष्ठन्ते तेभ्यो यजमानेभ्यः
 स्वाः अज्यैष्ठ्याय येषामेवंविद्वान्होता भवती ^{१७} ति । ^{१८} ॥१६॥

अध्वर्यो ३ इति षड्होतरि वदिष्यन् । १। सो ऽकामयता-
 नादः स्थामन्नपतिरिति ^२ स एतं षड्होतारं यज्ञक्रतुमपश्यत्यशु-
 बन्धम् । ^३ इत्युक्ताथोपांशु । ^४ सूर्यस्ते चक्षुः ^५ वायुः प्राणः ^६
 अन्तरिक्षमात्मा ^७ यज्ञो गात्राणि ^८ द्यौः पृष्ठम् ^९ पृथिवी शरी-

रम्^{१०} इति होतारः ।^{११} अथ ग्रहः^{१२} सोमः सोमस्य पिवतु
शुक्रः शुक्रस्य पिवतु^{१३} आतास्त इन्द्र सोमा वातापे हवनश्रुतः ।
।^{१४} इत्युपांशु ।^{१५} ततो वै सो ऽन्नादो ऽन्नपतिरासीत्^{१६} स
येषां वा एवंविद्वान्होता भवति^{१७} अन्नादो वै स होतान्नप-
तिर्भवति^{१८} अन्नादास्ते यजमाना अन्नपतयो भवन्ति येषामेवंवि-
द्वान्होता भवती^{१९} ति ।^{२०} ॥१७॥

अध्वर्यो^१ इति सप्तहोतरि वदिष्यन् । १। ते देवा अकाम-
यन्त कृप्ताः कृप्तेषु लोकेषु स्यामेति^२ त एतं सप्तहोतारं यज्ञक्रतु-
मपश्यन्सौम्यमध्वरम् ।^३ इत्युक्ताथोपांशु ।^४ महाहविर्होता^५ सत्य-
हविरध्वर्युः^६ अचित्तपाजा अग्नीत्^७ अचित्तमना उपवक्ता^८ अना-
द्यष्ट्याप्रतिद्यष्ट्याभिगरौ^९ अयास्य उद्गाता^{१०} इति होतारः ।^{११} अथ
ग्रहः ।^{१२} वाचस्पते विधेनामन्विधेम ते नाम^{१३} विधेस्त्वमस्माकं
नाम^{१४} मा देवानां तन्तुश्चेदि मा मनुष्याणाम्^{१५} सजूर्दिषा
पृथिव्योपहृतः सोमस्य पिव स्वाहा ।^{१६} इत्युपांशु ।^{१७} ततो
वै तेभ्यो ऽकल्पत^{१८} ते देवाः कृप्ताः कृप्तेषु लोकेष्वामन्^{१९} अप्यद्य
कृप्ताः कृप्तेषु^{२०} स येषां वा एवंविद्वान्होता भवति^{२१} कल्पते वै
तस्मै होत्रे योगचेमः^{२२} कल्पते तेभ्यो यजमानेभ्यो योग-
चेमः^{२३} अभि वै स होता स्वर्गं लोकमश्रुते प्रत्यस्मिंल्लोके प्रति-
तिष्ठति^{२४} अभि ते यजमानाः स्वर्गं लोकमश्रुवते प्रत्यस्मिंल्लोके
प्रतितिष्ठन्ति येषामेवंविद्वान्होता भवती^{२५} ति ।^{२६} ॥१८॥

तनूरतो वदति । १। अध्वर्यो येषां वा अन्नादीं प्रजापते
स्तत्त्वं विद्वान्होता भवत्यन्नादो वै स होता भवत्यन्नादास्ते यज-

माना भवन्ति ^२ अध्वर्यो येषां वा अन्नपत्नीं प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्-
 होता भवत्यन्नपतिर्वै स होता भवत्यन्नपतयस्ते यजमाना भवन्ति ^३ ।
 अध्वर्यो येषां वै भद्रां प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता भवति भद्रं
 वै तस्मै होत्रे भवति भद्रं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^४ । अध्वर्यो
 येषां वै कल्याणीं प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता भवति कल्याणं वै
 तस्मै होत्रे भवति कल्याणं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^५ । अध्वर्यो
 येषां वा अनिलयां प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता भवत्यनिलयो वै स
 होता भवत्यनिलयास्ते यजमाना भवन्ति ^६ । अध्वर्यो येषां वा
 अपभयां प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता भवत्यभयं वै तस्मै होत्रे भवत्य-
 भयं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^७ । अध्वर्यो येषां वा अनाग्नां
 प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता भवत्यनाग्नो वै स होता भवत्यनाग्नास्ते
 यजमाना भवन्ति ^८ । अध्वर्यो येषां वा अनायां प्रजापतेस्तत्त्वं
 विद्वान्होता भवत्यनायो वै स होता भवत्यनायास्ते यजमाना
 भवन्ति ^९ । अध्वर्यो येषां वा अनाष्ट्यां प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता
 भवत्यनाष्ट्यो वै स होता भवत्यनाष्ट्यास्ते यजमाना भवन्ति ^{१०} । अध्वर्यो
 येषां वा अनाष्ट्यां प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता भवत्यनाष्ट्यो वै स
 होता भवत्यनाष्ट्यास्ते यजमाना भवन्ति ^{११} । अध्वर्यो येषां वा
 अपूर्वां प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता भवति न वै तस्माद्धोतुरन्यः
 पूर्वा भवति न तेभ्यो यजमानेभ्यो ऽन्ये पूर्वे भवन्ति ^{१२} । अध्वर्यो
 येषां वा अभ्रातव्यां प्रजापतेस्तत्त्वं विद्वान्होता भवत्यभ्रातव्यो
 वै स होता भवत्यभ्रातव्यास्ते यजमाना भवन्ति येषामेवं विद्वान्होता
 भवती ^{१३} ति । ^{१३} २ । ॥ १६ ॥

गृहपतिरतो गृहपतिवदनम् । १ । अध्वर्यो येषां वै गृहपति-
 गृहपतिं विद्वान्गृहपतिर्भवति^२ राध्नोति वै स गृहपती राध्नवन्ति
 ते यजमानाः ।^३ अध्वर्यो^४ येषां वा अपहतपाप्मानमेवंविद्वान्गृह-
 पतिर्भवत्यप वै स गृहपतिः पाप्मानं हते^६ ऽप ते यजमानाः
 पाप्मानं व्रते^७ येषामेवंविद्वान्गृहपतिर्भवती^८ति ।^९ ॥ २० ॥

प्रजापत इति मनसा यजति । १ । मनसा वषट्करोति । २ ।
 मनसानुवषट्करोति । ३ । मनसा भक्षः । ४ । मनसोरोऽभिमर्श-
 नम् । ५ । औदुम्बरीमन्वारभन्ते ऽग्रेण धिष्णानासीनाः । ६ । पलाश-
 शाखाभिर्ये नातिक्रामेयुः । ७ । उत्तमौ पाणी होता कुर्वीत । ८ ।
 उत्तमो ऽशानीति । ९ । अपिधाय सदसो द्वारौ शालायाश्वा-
 ध्वर्युर्वाचमुपाकरोति । वाग्यताः संमील्यासत आ नक्षत्राणां दर्श-
 नात् । १० । नक्षत्रेषु दृश्यमानेषु मार्जालीयदेशे तच्चक्षुरिति नक्ष-
 त्रेषु चक्षुर्विसृजन्ते । ११ । सर्वे साम्नो निधनमुपेत्योत्तरस्य हविर्धान-
 स्थाधो ऽत्तं सर्पन्ति । १२ । उत्तरस्योत्तरेण वा । १३ । युवं
 तमिन्द्रापर्वतेत्यक्षवेलायां जपित्वाग्रेण हविर्धाने ममुपविश्य कामा-
 न्ध्यायन्ते यत्कामा भवन्ति । १४ । ये वज्रकामा भूर्भुवः स्वरित्ये-
 तास्ते व्याहृतीर्जपेयुः । १५ । ते प्राञ्च उदच्च उत्क्रम्य वाचं विह्वयन्ते
 वागैतु वागुपैतु वागुप मैतु वागिति । १६ । सुब्रह्मण्याप्रतीकं त्रिरूपां-
 श्वभिव्याहृत्य वाचं विसृजन्ते । १७ । अत्र द्वादशाहः संतिष्ठते । १८ ।
 कालवादो वा कालवादो वा । १९ । ॥ २१ ॥

इति शाङ्खायनसूत्रे दशमो ऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

व्याख्यातो द्वादशाहः प्रकृतिः सत्ताहीनानाम् । १ । वचन-
लक्षणो विकारः । २ । द्विरात्रप्रभृतयो ऽहीना द्वादशाहपर्यन्ताः । ३ ।
द्वादशाहप्रभृतौनि सत्ताणि । ४ । अहीनेषु प्रायणीयो न विद्यते
। ५ । सत्तधर्माश्च । ६ । ॥ १ ॥

चतुर्विंशस्तोमं बृहत्पृष्ठमुभयसामाग्निष्टोम उक्थं वाहश्चतुर्विंश-
मित्याचक्षते । १ । हेताजनिष्टेत्याज्यम् । २ । माधुच्छन्दसः प्रउगः
। ३ । कथाशुभौयं मरुत्वतीयम् । ४ । अनुत्तमा त इति परिधा-
नीयोत्तराः पूर्वाः शस्त्रा यत्रास्मिन्वीयते निवित् । ५ । तदिदासीयं
निष्केवल्यम् । ६ । द्वितीयात्सावित्रद्यावापृथिवीये । ७ । वैश्वदेवमारुते
च । ८ । आर्भवं षष्ठात् । ९ । वैश्वानरीयं तृतीयात् । १० । यज्ञेन
वर्धतेति जातवेदसीयम् । ११ । सामान्तरुक्थः । १२ । यज्ञाय-
त्रीयस्य स्तोत्रियेणोक्थस्तोत्रियान्संशस्य ¹³ अनुरूपेणानुरूपान् ¹⁴
अग्ने मरुद्भिर्चकभिः पा इन्द्रावरुणाभ्यां मत्स्वेन्द्राबृहस्पतिभ्यामि-
न्द्राविष्णुभ्यां सजूरिति शस्त्रा परिदधाति । ¹⁵ १३ । ग्रहान्तरुक्था
एतया शस्तया यजेत् ¹⁶ १४ । ॥ २ ॥

एकत्रिके त्वचक्रं शस्तम् । १ । यथास्तुतं स्तोत्रियाञ्छस्त्रा
त्वचान्वा ² यथास्तोत्रियमनुरूपान्सामप्रगाथांश्च शस्त्रा ⁴ पर्यासा-
नामुत्तमांस्तृचान्दोत्रकाः शंसन्ति । ⁵ १ । निविद्धानानां हेता । ⁶ १ ।
सर्वमन्यप्रकृत्या । ⁷ ४ । ॥ ३ ॥

अभिप्रवः पलहः पृथग्विकारः । १ । यानि अहस्य प्रथमस्या-
 ज्यानि समूल्हे तानि पूर्वेषामाभिप्रविकानाम् । २ । रथन्तरं बृहदिति
 पृष्ठे विपर्यासम् । ३ । ज्योतिरग्निष्टोमः प्रथममुत्तमं च । ४ । चत्वा-
 र्युक्थ्यानि मध्ये । ५ । गां द्वितीयं चतुर्थं च । ६ । आयुस्तृतीयं
 पञ्चमं च । ७ । इन्द्रो रथायेति मरुत्वतीयम् । ८ । आ याह्यर्वा-
 ङ्ङिति निष्केवल्यम् । ९ । कथा देवानामिति ऐश्वदेवम् । १० ।
 पञ्चमे च । ११ । मारुतमेकाहात् । १२ । एति प्र होतेति जात-
 वेदसीयम् । १३ । समानमन्यत्प्रयमेनाङ्गा । १४ । ॥ ४ ॥

दमा उ लेति मरुत्वतीयं द्वितीयस्य । १ । सुत दत्तं निमिष
 इति निष्केवल्यम् । २ । एकाहात्सावित्रम् । ३ । ततं म इत्यार्भवम्
 । ४ । पञ्चमे च । ५ । देवान्धुव इति वैश्वदेवम् । ६ । चतुर्विंश-
 ज्ञातवेदसीयम् । ७ । समानमन्यद्वितीयेनाङ्गा । ८ । ॥ ५ ॥

श्रौणिष्ठा वैश्वमनसः प्रउगस्तृतीयस्य । १ । वायो याहि शिवा^२ वां
 सहस्र^३ ता वां विश्वस्या^४ वां वाहिष्ठः^५ सखाय आ शिषाम^६ ह्युत
 नो देव्यदितिरुत नः प्रिये^७ति प्रउगदचानि । ८ । तिष्ठा हरी इति
 मरुत्वतीयम् । ९ । एकाहानिष्केवल्यम् । १० । घृतेन द्यावापृथिवी
 इति दचम् । ११ । पृष्ठे च । १२ । एकाहादार्भवं वैश्वदेवं च । १३ ।
 आ रुद्रासखामग्न च्छतायव^{१४} इत्याग्निमारुतम् । १५ । ॥ ६ ॥

होताजनिष्टेत्याज्यं चतुर्थस्य । १ । मैधातिथः प्रउगः । २ । ये
 गार्त्समदे ते वायुयैन्द्रवायवे । मैधातिथ्यस्तु पूर्वाः । ३ । मिचं
 वयं^४ प्रातर्युजा^५ त्वा वहन्वैभिरग्न इति दचानि । ६ । यानि
 अहस्योत्तरस्य सारस्वतानि समूल्हे तान्युत्तरेषामाभिप्रविकानाम्

।^८५। एकाहान्मरुत्वतीयम् ।^९६। उग्रो जज्ञ इति निष्केवल्यम् ।^{१०}७।
 द्वितीयात्मावित्रद्यावापृथिवीये ।^{११}८। आर्भवं तृतीयात् ।^{१२}९। अग्नि-
 रिन्द्र इति वैश्वदेवम् ।^{१३}१०। यानि अहस्य पूर्वस्य वैश्वानरीयाणि
 तान्युत्तरस्य ।^{१४}११। प्र ये शुभ्रन्ते जनस्य गोपा इत्याग्निमा-
 रुतम् ।^{१५}१२। ॥ ७ ॥

अग्न ओजिष्ठमित्याज्यं पञ्चमस्य^१ सर्वत्रोत्तमां परिहाय ।^२१। संहार्यः
 प्रउगः ।^३२। अग्रं शिव तव वाचो स त्वं नो देवेति त्वचः^४३। अतेना
 न^५४। आ नो मित्रावरुणा^६५। नो गोमन्त^७मतश्चिदिन्द्र ए^८६। विश्वे देवा
 अतावृध इति त्वचानि ।^९७। क स्य वीर इति मरुत्वतीयम् ।^{१०}८।
 एतायामेति निष्केवल्यम् ।^{११}९। तृतीयात्मावित्रद्यावापृथिवीये ।^{१२}१०।
 प्र वः स्फुलकंश्चित्र इच्छिगोरित्याग्निमारुतम् ।^{१३}११। ॥ ८ ॥

सखायः सं वः सम्यक्षमित्याज्यं षष्ठस्य^१ सर्वत्रोत्तमां परिहाय
 ।^२१। संहार्यः प्रउगः ।^३२। वायवा याहि दर्शत^४३। रथेन पृथुपा-
 जमा^५४। यदद्य सूर उदिते प्रति वां सूर उदित इति वा^६५। पुरुप्रिया
 ए^७६। उप नो हरिभिर्विश्वे^८७। देवास आ गतेति भारद्वाजमिति
 त्वचानि ।^९८। महँ इन्द्रो नृवदिति मरुत्वतीयम् ।^{१०}९। यो जात
 इति निष्केवल्यम् ।^{११}१०। द्वितीयात्मावित्रम् ।^{१२}११। अबुध्रमु त्य इति
 वैश्वदेवम् ।^{१३}१२। धारावरास्त्वमग्ने शुभिरित्याग्निमारुतम् ।^{१४}१३। इन्द्र
 दृष्टोत वैश्वदेवं षष्ठस्याहो द्वितीये ऽभिप्लवे ।^{१५}१४। उषासानक्तेति
 तृतीये ।^{१६}१५। अग्निरिन्द्र इति चतुर्थे ।^{१७}१६। शं न इन्द्राग्नी इति
 वा ।^{१८}१७। प्रथमं वा पूर्वस्मिन्पटले द्वितीयमुत्तरे ।^{१९}१८। परावत
 इति पञ्चमे ।^{२०}१९। ॥ ९ ॥

अभिजित्सर्वस्तोम उभयसामा रथन्तरपृष्ठो बृहन्पृष्ठो वाग्निष्टोमः
 १। प्र वो देवाय यदाहिष्ठमित्याज्यम् । २। उभौ माधुच्छन्दसगार्त्तमदौ
 प्रउगौ । ३। माधुच्छन्दसानि पूर्वाणि त्वचानि गार्त्तमदान्युत्तराणि
 ४। वैश्वदेवं वा गार्त्तमदानाम् । ५। ऐकादिकं वा प्रातःसवनम्
 ६। इन्द्र पिव तुभ्यं सुतो मदायेत्यैकाहिकादूर्ध्वं मरुत्वतीयात्
 ७। या त ऊतिरिति निष्केवल्यात् । ८। पूर्वं तु बृहत्पृष्ठे । ९।
 एकसृक्ते वा । पिवा सोममभि तमु दृहीति । पूर्वस्रोत्तमासुत्सृजति
 १०। एकाहान्तृतीयसवनम् । ११। ॥ १० ॥

सप्तदशस्तोमाः स्वरसामानः । १। रथन्तरं पृष्ठं प्रथमस्य बृह-
 द्वितीयसोभयसामा तृतीयो रथन्तरपृष्ठः । २। स्वरपृष्ठाः कौषी-
 तकेः । ३। बृहद्रथन्तरे पवमानेषु । ४। अग्निष्टोमाः पैङ्गवस्य । ५।
 उक्थ्याः कौषीतकेः । ६। आ यज्ञैर्बृहद्वयो ऽग्न ओजिष्ठमित्या-
 ज्यानि^७ सर्वत्रोत्तमाः परिहाय । ८। ये अहस्य प्रथमस्य ते
 प्रउगाः । ९। क स्य वीर इति प्रथमस्य स्वरसाम्नो मरुत्वतीयं
 कयागुभीयं द्वितीयस्य गायत्सामेति तृतीयस्य ।^{१०} । सामप्रगा-
 थांसु शस्त्वा कदतः प्रगाथान् ।^{११} । कं नव्य इति प्रथमे कदू
 न्वस्येति द्वितीय इमा उ त्वा पुरुवसो इति तृतीये बृहत्स्य
 योनिः ।^{१२} । यस्ते साधिष्ठ इत्युत्तमां परिहायावाययमिति च
 प्रथमे^{१३} गायन्ति त्वापादित उदु नश्चित्रतम इति द्वितीय^{१४} इन्द्रं
 विश्वाः सं च त्वे जग्मुरिति तृतीये ।^{१५} । इति बृहद्रथन्तरपृष्ठा-
 नाम् ।^{१६} । यज्जायथा अपूर्व्येति स्तोत्रियः स्वरपृष्ठानाम् ।^{१७} ।
 यदिन्द्र चित्र मेहनेति द्वे या इन्द्र भुञ्ज इति तृतीयानुरूपस्य

११^{१८} । मत्स्यपायि ते मह इति वा द्वितीयस्य । प्रथमां तृतीयां
 करोति । ११^{१९} । मत्सि नो वस्यदृष्ट्य इति द्वे वयं घ त्वेति तृती-
 यानुरूपस्य । ११^{२०} । प्रत्यस्मै पिपीषत इति वा तृतीयस्य । चतुर्थीं
 तृतीयां करोति । ११^{२१} । इममिन्द्र सुतं पिबेति द्वे क ईं वेदेति
 तृतीयानुरूपस्य । ११^{२२} । ॥ ११ ॥

यतो बृहतीकः स्तोत्रियः स्यात्ततो बृहतीकोऽनुरूपः कार्यः ।
 १ । धायां शस्त्वा कदतश्च रथन्तरस्य योनिं प्रथमे बृहतो द्वितीय
 उभयोस्तृतीये । २ । पूर्वां सर्वत्र रथन्तरस्य । ३ । यमिन्द्र दाधिष
 इति द्वे प्रथमे स्वरन्ति त्वेति द्वितीये दाना मृगो न वारण
 इति तृतीये । ४ । इन्द्र तुभ्यमिन्मघवन्निति नवानां तिस्रस्त्रिंशो
 ऽन्वहं पूर्वाणि च सूक्तानि । ५ । त्वचानि वोद्भृत्योभयानि सूक्तानि
 । ६ । स्वरयोनिषु चोल्हयोः । ७ । प्रागानुष्टुभात्तृचाद्वा प्रगाथेन
 मंग्रंसति । ८ । प्रथमात्प्रहात्तृतीयमवनानीति बृहद्रथन्तरपृष्ठानाम्
 । ९ । प्रतिपदस्य स्वरपृष्ठानाम् । १० । स्वरयोनीनां च । ११ । अनु-
 चरप्रभृति समूहान्मध्यमात्प्रहात् । १२ । उद्धृत्य तु वैश्वदेवानामु-
 त्तमानि सूक्तानि त्वचं च प्र वः पान्तं रघुमन्यवस्तं प्रवथा कदि-
 त्येति करोति । १३ । अग्निरिन्द्र इति वा प्रथमे । १४ । प्र ये शुभन्त
 इति च मास्तम् । १५ । देवानुव इति द्वितीये । १६ । उषासानक्तेति
 तृतीये । १७ । ॥ १२ ॥

एकविंशस्तोमं बृहस्पृष्टं महादिवाकीर्त्यं वाग्निष्टोमो विधुवान्
 । १ । पुरादित्यस्यास्तमयात्संस्थाप्यः । २ । उदिते प्रातरनुवाकः । ३ ।
 यथाप्रवृत्ति वा । ४ । अग्निं मन्ये पितरमित्युदिते प्रतिपन्नातरनुवा-

कस्य । ५ । शतं दशशतं विंशतिशतं वानुब्रूयात् । ६ । वामिष्ठमाप्नी-
सूक्तम् । ७ । सौर्यः पशुरूपालभ्यः सवनीयस्य । ८ । चित्रं देवा-
नामिति पुरोनुवाक्वास्तिस्र उत्तरा याज्याः सौर्यस्य । ९ । उपांशु
। १० । समुद्रादूर्मिरित्याज्यम् । ११ । त्रैष्टुभः प्रउगः । १२ । मध्य-
माच्छन्दोमात्तौणि त्वचानि प्रथमे चोत्तमं च । १३ । प्रथमात्तौणि
। १४ । आश्विने तु भानुमती तृतीया । १५ । प्र ब्रह्मैतु सदनादिति
वैश्वदेवम् । १६ । एकाहिकं वा प्रातःसवनम् । १७ । प्र वो देवाय
त्वं हि चैतवदिति वा तदाज्यम् । १८ । माधुच्छन्दमश्व । १९ ।
कया शुभा त्वं सुमेधं जनिष्ठा उग्र इति मरुत्वतीयम् । २० ।
आयन्त इव सूर्यमिति स्तोत्रियो ऽस्त्रयोनौ बृहति । २१ । यद्वाव
इन्द्रेत्यनुरूपः । २२ । महादिवाकीर्त्यं वा । २३ । चित्रं देवानामिति
स्तोत्रियो महादिवाकीर्त्यस्य । २४ । उत्तरे च । २५ । उत्सूर्यो
बृहदचींषीति तृतीयानुरूपस्य । २६ । वण्महानुदु त्यदर्शतमिति
वा स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । २७ । विभ्राड् बृहदिति वा स्तोत्रियो
वि सूर्यो मध्य इत्यनुरूपः । २८ । विश्वाहा त्वा सुमनस इति
वा । २९ । वण्महानिति सामप्रगाथः । ३० । यः सत्राहा विचर्ष-
णिरिति वा । ३१ । रथन्तरस्य योनिं स्त्रयोनौ बृहति । ३२ ।
उभयोरस्त्रयोनौ । ३३ । महादिवाकीर्त्ये च । ३४ । ॥ १३ ॥

यद्येने पवमाने सामगाः कुर्युः । १ । नाक्रियमाणयोः शंसेत्
। २ । इन्द्रः किलेत्युक्थमुखीयाः । ३ । शं नो भव चक्षमेति महा-
दिवाकीर्त्यं । ४ । द्यौर्नय इन्द्रेति सूक्तं स्त्रयोनौ बृहति । ५ । य
एक इन्द्रस्य इत्यस्त्रयोनौ । ६ । महादिवाकीर्त्ये च । ७ । तमु द्युही-

त्वुद्धृतवृद्धयन्तरे । ८ । अभि त्वं मेघम् । ९ । ऋतुर्जनित्रीयस्य
 नव शस्त्वा सर्वहरेर्वा निविदम् । १० । आ सत्यो यातु । ११ ।
 विश्वजित इत्युत्तमां परिशिष्य । १२ । आह्वय दूरोद्दणं रोहति
 । १३ । षंसः शुचिषदिति पच्छो ऽर्धर्चशस्त्रिपच्छो ऽनवानं त्रिपच्छो
 ऽर्धर्चशः पच्छः । १४ । उत्तमामुपसंशस्य । १५ । एष प्र पूर्वोः । १६ ।
 पतङ्गमक्तम् । १७ । उरुं नः । १८ । इति पैङ्गम् । १९ । अथ
 कौषीतकम् । २० । समानमेक्यमुखीयायाः । २१ । ऋतुर्जनित्रीय-
 मुद्धृतवृद्धयन्तरे । २२ । तस्यैवैकादश स्वयोनौ । २३ । नवान्यत्र
 । २४ । एन्द्र याहि हरिभिरिति पञ्चदशोद्धृत्य साव्यम् । २५ ।
 बगेरेकादश शस्त्वा निविदम् । २६ । अभूरेक इति साव्यस्य स्थाने
 । २७ । तार्क्ष्यः पूर्वः पतङ्गात् । २८ । एकशतं निष्कैवल्यम् । २९ ।
 प्रथमात्सावित्रम् । ३० । द्वितीयाद्यावापृथिवीयम् । ३१ । षष्ठादार्भ-
 वमारुते । ३२ । देवान्नुव इति वैश्वदेवम् । ३३ । तृतीयादैश्वान-
 रीयम् । ३४ । मूर्धानं मूर्धा दिव इत्यग्निष्टोमसाम्नः स्तोत्रियानु-
 रूपौ । ३५ । वेदिषद इति जातवेदसीयम् । ३६ । आवृत्ताः स्वर-
 सामानः । ३७ । ॥ १४ ॥

विश्वजित्सर्वस्तोमः सर्वपृष्ठो बृहत्पृष्ठो वाग्निष्टोमः । १ । अग्निं
 नर इत्याज्यम् । २ । त्वं हि जैतवदिति बृहत्पृष्ठस्य । ३ । माधुच्छ-
 न्दसः प्रउगः । ४ । चतुर्विंशान्मध्यन्दिनः । ५ । वैराजस्य स्तोत्रियानु-
 रूपौ शस्त्वा सर्वपृष्ठे प्रगाथं च रथन्तरस्य योनिं बृहतस्य । ६ ।
 अनुचरप्रभृति षष्ठान्तृतीयसवनम् । ७ । कथा देवानामिति वैश्वदेवं
 सात्त्विकस्य बृहत्पृष्ठस्य । ८ । आनोभद्रीयमेकाहस्य । ९ । सर्वपृष्ठे

विश्वजिति पुरस्तान्मास्तस्य सृक्तस्य हेतिवयामस्तं शंसति । १० ।
 जगतीशंसमन्यूहम् । ११ । पङ्क्तिशंसं वा न्यूहम् । १२ । अन्यूहं वा
 । १३ । त्वमग्ने यज्ञानामित्यग्निष्टोमसाम्नः स्तोत्रियानुरूपौ स्तोत्रि-
 यानुरूपौ । १४ । ॥ १५ ॥

इति शाङ्खायनसूत्र एकादशोऽध्यायः समाप्तः ।

होत्रकाणाम् । १ । प्रातःमवने कर्म । २ । आ नो मित्रा-
वरुणा मित्रं वयं मित्रं ऊवे ऽयं वां मित्रावरुणा पुरुषाणा
चित्प्रति वां सूर उदिते प्र वो मित्राय यदद्य सूर उदिते प्र
मित्रयोस्ता नः शक्तमिति स्तोत्रिया मैत्रावरुणस्य । ३ । आ याहि
सुषुमेन्द्रमिन्द्रायिन इन्द्रेण मं हीन्द्रो दधीच उन्तिष्ठन्नोजमा सह
भिन्धि विशाः प्र सत्राजं चर्षणीनां तमिन्द्रं वाजयामसि महं
इन्द्रो य ओजमा युञ्जन्ति बध्नमिति ब्राह्मणाच्छंसिनः । ४ । इन्द्राग्नी
आ गतं सुतमिन्द्रे अग्ना नमो बृहदियं वामस्य मन्मनस्ता ऊवे
ययोरिदमिन्द्राग्नी युवामिमे यज्ञस्य हि स्य ऋत्विजेयं वामस्य
मन्मनस्ता ऊवे ययोरिदमिन्द्रे अग्ना नमो बृहत्तमौलिष्व ता हि
शश्यन्त इति वाच्छावाकस्य । ५ । ॥ १ ॥

द्विरात्रप्रभृतिष्वदःसंघातेष्वनुरूपाः श्वःस्तोत्रियाः समानस्तोत्रि-
येष्वपि । १ । परे वा । २ । नित्यांस्तृचानन्याच्छ्रानाणां पर्यासा
इत्याचक्षते । ३ । प्रति वां सूर उदित इति मैत्रावरुणस्य । ४ ।
काव्ये भरदाभ्येति स्तोत्रिये वा । ५ । सति श्वःस्तोत्रिये वा । ६ ।
उद्देदभीति ब्राह्मणाच्छंसिनः । ७ । इन्द्राग्नी अवसेत्यच्छावाकस्य
। ८ । अन्तरेणानुरूपं पर्यासं चावापस्यानम् । ९ । एकया द्वाभ्यां
वा स्तोममतिशंसन्ति । १० । भूयसा त्रियति । ११ । सर्वपृष्ठे च
विश्रजिति । १२ । एकया दशमे ऽहनि । १३ । युवं दक्षमा नो
बर्हो रिशादसो यं ऋजन्ति कथा राधाम ऋजुनौती नो मा
कस्याहुतक्रतू मित्रो नो अयंहतिं महि वो महतां सोमस्य
मित्रावरुणा ते नः मन्तु युजः प्र यो वां मित्रावरुणा महि

घौणामित्येकपातिन्यः । १४ । काव्येभिरदाभ्या नो गन्तमिति त्वचौ
 । १५ । सप्तचत्वारिंशन्नैत्रावरुण्यो गायत्र्यो दाशतयौषु तासां मैत्रा-
 वरुणः । १६ । चतुश्चत्वारिंशदैन्द्राणि गायत्राणि तेषां ब्राह्मणाच्छंभौ
 । १७ । इहेन्द्राग्नी उप ऋये तोशा वृत्रहणेति षत्त्वे । १८ । यत्सोम
 आ सुत इति द्वे । १९ । उप स्रक्ख्वित्येका । २० । जुषेयां यज्ञ-
 मिति सप्त । २१ । षट्चत्वारिंशदैन्द्राग्न्यो गायत्र्यो दाशतयौषु
 तासामच्छावाकः । २२ । दशमादङ्गः स्तोत्रिया विश्वजिति सर्वपृष्ठे
 । २३ । षष्ठस्याङ्गः स्तोत्रियाननुरूपान्कृत्वेतरेषां पञ्चानां स्तोत्रिया-
 ङ्गमन्ति । २४ । आवृत्तानावृत्तस्तोमेषु । २५ । ऊर्ध्वानेकाहभूतस्य
 । २६ । पर्यामैः परिदधति । २७ । ॥ २ ॥

माध्यन्दिनेषु विकारः । १ । अन्यानि सृक्तान्युत्तरयोः सवनयोः
 पर्यासा इत्याचक्षते । २ । द्विषूक्ता मध्यन्दिनाः । ३ । चतुःसृक्ता-
 न्युक्त्यानि । ४ । अप प्राच इति सदा मैत्रावरुणस्योक्त्यमुखीया
 । ५ । शंसा मह्यं यन्न इन्द्र इति द्वितीये । ६ । युधस्य ते कथा
 महामिति तृतीये । ७ । प्र वो महे महिवृधे भरध्वं यजामह
 इन्द्रमिति त्वचौ । ८ । सद्यो हा न इन्द्रो दूरादा न आसादिति
 चतुर्थे । ^८ । प्रो अस्मा उभे यदिन्द्रेति त्वचौ । ^९ । गर्भे नु सन्का
 सुष्टुतिरिति पञ्चमे । ^{१०} । इन्द्राय हि द्यौरिति त्वचम् । ^{११} । आ
 नः सुत उप वाजेभिरुक्त्या मत्यो यात्विति षष्ठे । ^{१२} । तदहीन-
 सृक्तम् । ^{१३} । मध्यमे अहे तच्चाञ्जित्पानीत्याचक्षते । ^{१४} ।
 यदन्यत्स्तोत्रियाननुरूपाभ्यां त्वचेभ्यश्च तत्प्रदेशे प्रतीयेत । ^{१५} । यत्प्र-
 थमयोरङ्गोः शस्त्रं सर्वेषां तत्प्रथमे कन्दोमे । ^{१६} । यत्तृतीय-

पञ्चमयोस्तन्मध्यमे ।^{१७} यच्चतुर्यषष्ठयोस्तदुत्तमे ।^{१८} त्वं मह्यं
इन्द्र तुभ्यं हेति यत्र हेताहीनसूक्तं शंसेत् ।^{१९} त्वे ह यत्पित-
रश्विन्न इन्द्रेत्येकविंशतिष्कन्दोमेषु पुरस्तात्पर्यासस्य ।^{२०} मा चिद-
न्यद्वि शंसत मा भेम मा अमिषेत्यस्य स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
दशमे ऽहनि ।^{२१} आ धूर्ध्वस्मा इति च द्विपदा ।^{२२} ॥ ३ ॥

कं नव्य इति ब्राह्मणाच्छंसिनो ऽनुरूपादनन्तरः प्रगाथः कदा-
नैकाहिकस्य स्थाने । १ । ब्रह्मणा त इति चोक्थमुखीया । १ ।
उदु ब्रह्माणीति सदा पर्यासः । २ । वयं घ त्वा क ईं वेदेति
स्तोत्रियानुरूपौ तृतीये ऽहनि । ४ । प्रथमयोश्च च्कन्दोमयोः । ५ ।
विपर्यस्तौ तु मध्यमे । ६ । यदिन्द्र प्रागपागुदगिति वा स्तोत्रियानु-
रूपौ प्रगाथौ । ७ । अध्वर्यवो भरतेन्द्रायेत्येकादश तृतीये । ८ ।
विद्याः पृतना इति स्तोत्रियः ।^९ तमिन्द्रं जोह्वीमि मत्स्यपायि
ते महो ऽस्मा अस्मा इत्यनुरूपः ।^{१०} कदा वसो स्तोत्रं यो
वाचा विवाच इति तृचौ ।^{११} य एक इद्व्य इति चतुर्थे
।^{१२} इन्द्रो मदाय मदेमदे हीति स्तोत्रियानुरूपौ ।^{१३} आ
याहि कृण्वाम यो न इन्द्राभित इति तृचौ ।^{१४} यस्तिग्मगृह
इति पञ्चमे ।^{१५} सुरूपकनुमिति स्तोत्रियानुरूपौ ।^{१६} तया
वयं मघवन्निति तृचम् ।^{१७} अस्मा इदु प्र तवस इति षष्ठे
।^{१८} तदहीनसूक्तम् ।^{१९} आयन्त इव सूर्यं शग्भू पु शचीपत
इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथा उत्तमे कन्दोमे ।^{२०} त्वं मह्यं
इन्द्र यो हेत्यहीनसूक्तस्य स्थाने ।^{२१} इन्द्रं स्तवेति च्कन्दोमेषु
पुरस्तात्पर्यासस्य ।^{२२} उदु त्वे मधुमत्तमा उदिन्वस्य रिच्यत

इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ दशमे ऽहनि । २३ । त्रिकद्रुकेषु
महिष इति वा स्तोत्रियः ^{२४} उत्तमा च तमिन्द्रं जोह्वीमि विश्वाः
धृतना इत्यनुरूपः । २५ । रायस्काम इति च द्विपदा । २६ । ॥ ४ ॥

कद्रू न्वस्येत्यच्चावाकस्यानुरूपादनन्तरः प्रगाथः कदानैकाहिकस्य
स्थाने । १ । उरुं न इति चोक्यमुखीया । २ । अभि तथेवेति मदा
पर्यासः । ३ । त्वामिदा वयमेनमिदा ह्य इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
। ४ । अपूर्वा पुरतमानौति द्वितौचे । ५ । तरणिरित्तरोभिरिति
स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । ६ । य ओजिष्ठ इति ततौचे । ७ । यो
राजा नकिष्टमिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । ८ । सचायोरिन्द्र इन्द्र
सोममिमं पिबेति त्वचौ । ९ । सं च त्वे जग्मुरिति चतुर्थे । १० ।
स्वादोरित्येत्या हि सोम इति स्तोत्रियानुरूपौ । ११ । यच्चिद्धि
सत्याव यत्त्वं शतक्रतविति त्वचौ । १२ । कदा भुवन् रथव्याणीति
पञ्चमे । १३ । उभे यदिन्द्रेति स्तोत्रियानुरूपौ । १४ । विदुथे
अस्य वीर्यस्येति तिस्रः । १५ । शामदङ्गिरिति षष्ठे । १६ ।
तदहीनसृक्तम् । १७ । नकिष्टं न त्वा वृहन्त इति स्तोत्रियानु-
रूपौ प्रथमे छन्दोमे । १८ । उभयं गृणवदिति मध्यमे । १९ ।
यत इन्द्र भयामह इत्युत्तमे । २० । सर्वे प्रगाथाः । २१ ।
इच्छन्ति त्वेति छन्दोमेषु पुरस्तात्पर्यामस्य । २२ । अया वाज-
मिति च द्विपदा दशमे ऽहनि । २३ । ऐकाहिकं च पूर्वम् ।
१४ । ॥ ५ ॥

अन्तरेण प्रायणीयोदयनीयौ कदन्तौ चोक्यमुखीयाश्चाभि-
तथीयं च वृहतोकारं च वार्हतानाम् । १ । अन्तरेणोक्थमुखीयां

सूक्ते चावापस्थानम् । २ । पृष्ठ्यात्सूक्तान्यभिप्रवे । ३ । अहीनसूक्तानां
स्थाने द्वितीयादक्तः सूक्तानि । ४ । उत्तरं मैत्रावरुणस्य । ५ ।
प्रथमात् त्र्यहात्स्वरसामसु । ६ । चतुर्विंशे ऽभिजिति विपुवति वृहत्पृष्ठे
विश्वजिति महाव्रते च षष्ठात् । ७ । विश्वजिति सर्वपृष्ठे । ८ । महा-
नान्नीनां मैत्रावरुणः स्तोत्रियानुरूपौ सप्रगाथौ । ९ । कदन्नं प्रगाथं
वैरूपस्य ब्राह्मणाच्छंसौ । १० । रेवतीनामच्छावाकः । ११ । वाल-
खिल्या अविहता मैत्रावरुणः षट् सूक्तानीन्द्रनिहवं परिहाया नो
विश्वे सजोषस इति च प्रगाथम् । १२ । वृषाकपिमृते कुन्तापमन्यूङ्गं
ब्राह्मणाच्छंसौ । १३ । द्यौर्न य इन्द्रेत्येवयामरुतः स्थाने विष्णुन्य-
ङ्गमच्छावाकः । १४ । अभूरेक इति सामसूक्तं मैत्रावरुणस्य । १५ ।
यो जात इति ब्राह्मणाच्छंसिनः । १६ । प्र घा न्वसेत्यच्छावाकस्य
। १७ । सामसूक्तानि शस्त्वाहीनसूक्तानि शस्त्वैकाहिकीभिः परिदधति
। १८ । एकाहभृतस्यैकाहिकान्पर्यासानूर्ध्वमहीनसूक्तेभ्यः । १९ ॥ ६ ॥

उक्थेषु क्रियमाणेषु वालखिल्या वृषाकपिं विष्णुन्यङ्गमित्युद्धृत्य
परिशेषान्मथ्यन्दिनेषु शंसन्ति । १ । षष्ठादक्त उक्थानि । २ । अथ
यदि षष्ठाहिकं तृतीयसवनमसर्वपृष्ठे ऽहनि प्रदिष्टं स्याद्वितीयादक्त
उक्थानि । ३ । परोक्षपृष्ठे प्रतिशिल्पानि क्रियन्ते । ४ । उद्धृत्य वाल-
खिल्या मैत्रावरुणः पिबा सुतस्य रसिन इत्यैन्द्रान्प्रगाथाञ्कस्त्वा
। ५ । वृषाकपिमुद्धृत्य ब्राह्मणाच्छंसौन्द्रो मदायेति पङ्क्तिरैन्द्रीः शंसन्ति
। ६ । विष्णुन्यङ्गमेवाच्छावाकः । ७ । इति परोक्षपृष्ठे । ८ ॥ ७ ॥

अथ विश्वजिच्छिल्पे । १ । ऐकाहिकान्प्रगाथाञ्कस्त्वा वालखिल्या
वृषाकपिं विष्णुन्यङ्गं नाभानेदिष्टं च सर्वशस्तृचान्वा । २ । चतुर्थ्यं

वालखिल्यानाम् । ३ । सामसूक्तानामहीनसूक्तानां पर्यासानां त्रींस्त्री-
स्तृचान्होत्रकाः शंसन्ति । ४ । इति विश्वजिच्छित्पे विकारः । ५ ।
निविद्धानीयांश्च त्वचान् । ६ । युवोर्यदौति त्वचम् । ७ । ये यज्ञेनेति
च सूक्तम् । ८ । स्वस्ति नो मिमीतामिति त्वचं निविद्धानीयम् । ९ ।
एवयामरुतश्च त्वचम् । १० । यथास्तोमं प्रातःसवनम् । ११ । ॥ ८ ॥

त्रितृदशरात्रस्य त्वचकृत्तं शस्तम् । १ । आज्यानामाद्यांस्तृचान्
। २ । निविद्धानानामुत्तमान् । ३ । एकैकामितरेषां सूक्तानां शिल्पानां
च । ४ । षष्ठस्य तु समानं विश्वजिच्छित्पेन शिल्पानाम् । ५ । नाभा-
नेदिष्ठस्य । ६ । एवयामरुतश्च । ७ । यदि गवामयने ब्राह्मणाच्छंसिने
प्राग्विषुवत ऐन्द्रेषु प्रगाथेव्वभीवर्तमन्वायातयेयुर्यस्मिन्सुवते स स्तोत्रियः
श्वःस्तोत्रियो ऽनुरूपः । ८ । यदि वा षट्प्रगाथेन । ९ । तत्तौये
ऽहनि बृहत्यः । १० । तं वो दस्मं तत्त्वा याम्यभि प्र वः प्र सुश्रुतमा
त्वा सहस्रमा मन्द्रैरिन्द्र यो राजा नकिष्टं न त्वा बृहन्तस्त्वमिन्द्र
यशास्त्वमिन्द्र प्रवृत्तिषु पिबा सुतस्य रश्मिनो ऽध्वर्यो द्रावयेति वा
। ११ । विषुवत्यादित्यव्रतम् । १२ । चित्रं देवानामिति स्तोत्रियानु-
रूपौ । १३ । विकर्णं वा । १४ । बण्महानुदु त्यदर्शतमिति स्तोत्रि-
यानुरूपौ प्रगाथौ विकर्णस्य । १५ । इन्द्र क्रतुमिति वा स्तोत्रिय
इन्द्र ज्येष्ठमित्यनुरूपः । १६ । पौरुमील्लं मानवं जनित्रं भारद्वाजं
श्वेतनोधसे एतान्यभीवर्तस्थान इन्द्रक्रतावेवोर्ध्वं विषुवतः । १७ । ॥ ९ ॥

उक्थेषु विकारः । १ । अनुरूपादनन्तराण्येन्द्राणि जागतान्य-
न्यानि नित्यानि वान्यत्र षष्ठादित्यानि । २ । प्र वो वाजाः प्र वः
सखाय इति स्तोत्रियानुरूपौ । ३ । प्र सम्राजे बृहदिन्द्रा को वां

वरुणेति मैत्रावरुणस्याहनि द्वितीये । ४ । आ वां राजानाविति
पर्यामस्तृतीयपञ्चमयोर्मध्यमे च कृन्दोमे । ५ । पुनीषे वामितौ-
तरेषु । ६ । प्र मंहिष्ठाय गायत प्र सो अग्न इति स्तोत्रियानुरूपौ
प्रगाथौ । ७ । धीरा त्वस्तेन्द्रावरुणा युवमध्वरायेति तृतीये । ८ ।
अग्निं वो वधन्तमग्निं स्तोमेनेति स्तोत्रियानुरूपौ । ९ । रदत्पथः
श्रुष्टी वां यज्ञ इति चतुर्थे । १० । आ ते अग्न इधीमहि सो
अग्निर्यो वसुरग्निं तं मन्य इति स्तोत्रियः ^{११} । आ ते अग्न ऋचेत्यनुरूपः
। ११ ^{१२} । प्र शुन्ध्युवमिन्द्रावरुणा युवमध्वरायेति पञ्चमे । १२ ^{१३} ॥ १० ॥

द्विपदाः षष्ठे सर्वेषाम् । १ । अग्ने त्वं न इति स्तोत्रियः । २ ।
चतुर्थीं तृतीयां करोति । ३ । अग्ने भव सुषमिधेत्यनुरूपः । ४ ।
विहताश्च वालखिल्याः । ५ । पच्छः प्रथमे सृक्ते विहरति । ६ ।
अर्धर्चशो द्वितीये । ७ । ऋक्स्तृतीये । ८ । उत्तमे विपर्यस्येत्
। ९ । ओथा मोदैव मदे मोदा मोदैवो यो ३ इति विहतासु
प्रतिगृणाति । १० । अवसाने पूर्वं प्रणव उत्तरम् । ११ । तार्क्ष्य-
स्योत्तमां परिशिष्याह्वय दूरोहणं यथा विषुवति । १२ । उत्तमा-
मुपसंश्रुष्टीकाहिकौ तृचौ । १३ । अस्माकमत्र पितरस्त आसन्निति
तिस्रः । १४ । इन्द्रावरुणा युवमध्वरायेति षष्ठे । १५ । आ ते
वत्सो मनो यमदाग्निरगामीति स्तोत्रियानुरूपौ प्रथमे कृन्दोमे
। १६ । पर्यासमन्तरेण त्रीणि च पूर्वाष्टैकाहिकानीमानि वां भाग-
धेयानीति पञ्च युवां नरा पश्यमानास इति वा । १७ । प्रेष्ठं वः
प्रियो नो अस्तु विष्पतिरिति मध्यमे । १८ । भद्रो नो यदौ
धृतेभिराजत इत्युत्तमे प्रगाथौ । १९ । आ घा ये अग्निमित्तत

इमा अभि प्र णोनुम इति वा । १० । न हि ते चत्रमित्युभयोः
सूक्तशेषः । ११ । इन्द्रा को वां वरुणेति मध्यमे । १२ । श्रुष्टौ
वां यज्ञ इत्युत्तमे । १३ । इमा उ वां भूमय इत्युभयो-
स्तिस्रः । १४ । ॥ ११ ॥

एवा ह्यमि वीरयुरेवा ह्यस्य सृनृतेति स्तोत्रियानुरूपौ । १ ।
यस्तस्तमेति षड् ब्राह्मणाच्छमिनो ऽहनि द्वितीये । २ । उत्तरयो-
श्चन्द्रोमयोर्मध्ये सूक्तानाम् । ३ । यो अद्रिभिदिति त्वचं पूर्वं सर्वत्र
पर्यामात । ४ । अस्तेव सुप्रतरमिति पर्यामस्तृतौयपञ्चमयोर्मध्यमे च
च्छन्दोमे । ५ । अच्छा म इन्द्रमितीतरेषु । ६ । तं ते मदं त्वभि
प्र गायतेति स्तोत्रियानुरूपौ । ७ । अनर्वाणं वृषभमिति तृतीये
। ८ । उदपुत इति चतुर्थे । ९ । प्रथमोत्तमयोश्च च्छन्दोमयोः
। १० । षष्ठे चोर्ध्वं तत्तेभ्यः । ११ । इन्द्राय माम गायत त्वभि
प्र गायतेति स्तोत्रियानुरूपौ । १२ । यज्ञे दिव इति पञ्चमे मध्यमे
च च्छन्दोमे । १३ । इमा नु कमिति स्तोत्रियः ।^{१४} उत्तरे चाया
वाजमिति तृतीयानुरूपस्य ।^{१५} १४ । ॥ १२ ॥

अप प्राच इति सुकीर्तिं शस्त्वा पङ्क्तिशमं वृषाकपिं मध्यमस्य
पादस्य द्वितीयोत्तमयोरक्षरयोर्न्यूङ्गयति । १ । वैराजः पूर्वमिन्द्र-
दहृषाकपोऽ ओऽ अयः पुष्टेषु मत्सखेयुत्तरमिन्द्र । २ । उपरते
प्रतिन्यूङ्गयति । ३ । वैराजन्यूङ्गमुक्त्वा मदय मद्वैवाऽ ओऽ ओथा
मोदैवेति प्रतिगृणाति । ४ । तद्यत्रोपद्रुतमभिनिहितं प्रक्षिप्यं चिप्रे-
सन्धिरिति न्यूङ्गनीयस्य पादस्यादौ स्यादुपातौत्य तद्वितीये ऽक्षरे
न्यूङ्गयेच्छा न्वोऽ इति यथा क स्योऽ इति च । ५ । अथ यत्र

पञ्चालपदवृत्तिः स्याद्विवृत्तिः प्रत्यये न्यूङ्गन्येनो ३ ओ ३ इति । ६ ।
तं शस्त्वा कुन्तापम् । ७ । ॥ १३ ॥

इदं जना उप श्रुत नराशंस स्तविध्यते ।

षष्ठिं सहस्रा नवतिं च कौरम आ रुशमेषु दग्धहे ॥ १ ॥

उग्रा यस्य प्रवाहिणो वधूमन्तो दिर्दश ।

वर्णा रथस्य नि जिहीलते दिव ईषमाणा उपस्यूतः ॥ २ ॥

एष इषाय मामहे श्रुतं निष्कान्दश स्रजः ।

त्रीणि शतान्यर्वतां सहस्रा दश गोनाम् ॥ ३ ॥

प्र रेभाषो मनीषा वृथा गाव इवेरते ।

श्रमोत पुत्रका एषाममोत गा इवासते ॥ ४ ॥

प्र रेभ धियं भरस्व गोविदं वसुविदम् ।

देवत्रेमां वाचं श्रीणीहीषुर्नावीरस्तारम् ॥ ५ ॥ १ ॥ १४ ॥

वच्यस्व रेभ वच्यस्व वृत्ते न पक्के शकुनः ।

नष्टे जिह्वा चर्चरीति क्षुरो न भुरिजोरिव ॥ १ ॥

इन्द्रः कारुमबूबुधदुत्तिष्ठ वि चरा जरन् ।

ममेदुगस्य चर्कधि सर्व इत्ते पृष्ठादरिः ॥ २ ॥

इह गावः प्र जायध्वमिहाश्वो इह पूरुषाः ।

इहो सहस्रदक्षिणो ऽपि पूषा नि षीदति ॥ ३ ॥

मेमा इन्द्र गावो रिषन्तो आसां गोपती रिषत् ।

मासाममित्रयुर्जन इन्द्र मा स्तेन ईशत ॥ ४ ॥

यदिन्द्रादो दाशराज्ञे ऽमानुषं वि गाहयाः ।

विरूपः सर्वस्मा आसीत्स ह यस्माय पत्यते ॥ ५ ॥ १ ॥ १५ ॥

त्वं वृषाक्षं मघवन्नम्रं मर्याकरोरपि ।
 त्वं रौहिणं व्यासो वि वृचस्याभिनच्छिरः ॥ १ ॥
 प्रष्टिं धावन्तं हर्ष्यारौचैःश्रवममनुवन् ।
 स्वस्त्यश्च जैत्रायेन्द्रमा वह सुस्रजम् ॥ २ ॥
 अरंगरो वावदीति वेधा बद्धो वरचया ।
 इरासु इ प्र शंसत्यनिरामप सेधति ॥ ३ ॥
 तमिन्द्र शर्म रिणा हव्यं पारावतेभ्यः ।
 विप्राय स्तुवते वसु नि दूरश्रवसे वहः ॥ ४ ॥
 तमिन्द्र कपोताय च्छिन्नपचाय वक्षते ।
 श्यामाकं पक्वं पीलु च वारस्मा अकृणोर्बज्ज ॥ ५ ॥ ११ ।

चतस्रो ऽतः पारिचित्यस्तासां तृतीये पादे प्रथमचतुर्थयोरक्ष-
 रयोर्वैस्वर्यम् । २ । ॥ १६ ॥

राज्ञो विश्वजनीनस्य यो देवो मर्त्यां अति ।
 वैश्वानरस्य सुष्टुतिमा शृणोता परिचितः ॥ १ ॥
 परिचिन्नः क्षेममकृत्तम आसनमा चरन् ।
 कुलायं कृत्स्नकौरव्यः पतिर्वदति जायया ॥ २ ॥
 कतरत्त आ इराणि दधि मन्यां परिस्रुतम् ।
 जाया पतिं वि पृच्छति राष्ट्रे राज्ञः परिचितः ॥ ३ ॥
 अभीव स्तः प्र जिहीते यवः पक्वः पथो बिलम् ।
 जनः स भद्रमेधति राष्ट्रे राज्ञः परिचितः ॥ ४ ॥ ११ ।

ओद्या मोदैवेति वैस्वर्यं प्रतिगृणाति । २ । एतश्चपलापो ऽतो
 विंशतिपदस्तन्निविष्टं सम् । ३ । ॥ १७ ॥

एता अथा आ स्रवन्ते ॥ १ ॥ प्रतीपं प्रातिसुत्वनम् ॥ २ ॥
 तासामेका हरिक्लिका ॥ ३ ॥ हरिक्लिके किमिच्छसि ॥ ४ ॥
 साधुं पुत्रं हिरण्यम् ॥ ५ ॥ क्वाच तं परास्यः ॥ ६ ॥
 यचामूस्तिस्त्रः शिंशपाः ॥ ७ ॥ परि त्रयः पृदाकवः ॥ ८ ॥
 गृङ्गं धमन्त आसते ॥ ९ ॥ अलाबुकं निखातकम् ॥ १० ॥
 कर्करिको निखातकः ॥ ११ ॥ कदात उन्मथायति ॥ १२ ॥
 कुलायं कृणवादिति ॥ १३ ॥ उग्रं वनिषदाततम् ॥ १४ ॥
 न वनिषदनाततम् ॥ १५ ॥ क एषां दुन्दुभिं हनत् ॥ १६ ॥
 लेलिं हनत्कथं हनत् ॥ १७ ॥ पर्यागारं पुनः पुनः ॥ १८ ॥
 शफेन पीव ओहते ॥ १९ ॥ आयवनेन तेदनी ॥ २० ॥ १ ॥ १८ ॥
 आदित्या ह जरितरङ्गिरोभ्यो ऽश्वं दक्षिणामनयन् ।
 तां ह जरितर्न प्रत्यायंस्तासु ह जरितः प्रत्यायन् ।
 तां ह जरितर्न प्रत्यगृभ्णंस्तासु ह जरितः प्रत्यगृभ्णन् । १ ।
 अहादेत (?) सन्नविचेतनानि यज्ञादेत सन्नपुरोगवासः ।
 आदित्या रुद्रा वसवस्त्वेजत इदं राधः प्रति गृभ्णीह्यङ्गिरः । २ ।
 इदं राधो बृहत्पृथु देवा ददतु यद्वरम् ।
 तद्वो अस्तु सजोषणं युष्मे अस्तु दिवेदिवे । प्र त्वेव गृभायत । ३ ।
 उत श्वेत आशुपलोत पद्याभिर्यविष्ठः ।
 उतो आशु मानं विभर्ति । ४ ।

इत्यादित्या अङ्गिरस्य । ५ । एवाह जरितरोथा मोदैव । तथाह
 जरितरोथा मोदैवेत्यासां प्रतिगृणाति । ६ । अवसाने पूर्वं प्रणव
 उत्तरम् । ७ । १९ ॥

पश्चातो दिशं कृत्तयः । १ ।

यः सभेयो विदर्यः सुत्वा यज्वाय पूरुषः ।

सूर्यं चामू रिशादसस्तद्देवाः प्रागकल्पयन् ॥ १ ॥

यद्भद्रस्य पुरुषस्य पुत्रो भवति दाष्टृषिः ।

तद्विप्रो अब्रवीदु तद्गन्धर्वः काम्यं वचः ॥ २ ॥

यो जाम्या अप्रययत्तद्यत्सखायं दुधूर्षति ।

ज्येष्ठो यदप्रचेतास्तदाज्जरधरागिति ॥ ३ ॥

यश्च पत्निरभुजिष्यो यश्च रेवा अदाशुरिः ।

धीराणां शश्वतामह तदपागिति शुश्रुम ॥ ४ ॥

ये च देवा अयजन्ताथो ये च पराददुः ।

सूर्यो दिवमिव गत्वाय मघवानो वि रण्णते ॥ ५ ॥ ॥ २ ॥ ॥ २० ॥

षलतो जनकल्पाः । १ ।

यो ऽनाक्ताक्षो अनभ्यक्तो अमणिवो अहिरण्यवः ।

अब्रह्माब्रह्मणः पुत्रस्तो ता कल्पेषु संमिता ॥ १ ॥

य आक्ताक्षः स्वभ्यक्तः सुमणिः सुहिरण्यवः ।

सुब्रह्मा ब्रह्मणः पुत्रस्तो ता कल्पेषु संमिता ॥ २ ॥

अप्रपाणा च वेशन्तारेवा अप्रददिश्व यः ।

अयभ्या कन्या कल्याणी तो ता कल्पेषु संमिता । ३ ।

सुप्रपाणा च वेशन्ता रेवान्सुप्रददिश्व यः ।

सुयभ्या कन्या कल्याणी तो ता कल्पेषु संमिता । ४ ।

परिरक्ता च महिष्यनस्त्या चायुधिगमः ।

अनाशुरश्वायामी तो ता कल्पेषु संमिता ॥ ५ ॥

वावाता च महिषी खस्त्या च युधिगमः ।

खाग्रुरश्वा यामी तो ता कल्पेषु संमिता ॥ ६ ॥ १ ।

चतस्रो ऽतः प्रवल्हिकास्तयश्च प्रतीराधास्तन्निविच्छंसम् । ३ । ॥ २१ ॥

विततौ किरणौ द्वौ तावा पिनष्टि पूरुषः ।

न वै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ १ ॥

मातुष्टे किरणौ द्वौ निवृत्तः पुरुषावृतिः ।

न वै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ २ ॥

निगृह्य कर्णकौ द्वौ निरा यच्छसि मध्यमे ।

न वै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ३ ॥

उत्तानायै शयानायै तिष्ठन्नेवाव गूहसि ।

न वै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ४ ॥

स्रष्ट्वाणां स्रष्टिणाकायां स्रष्ट्वामेवाव गूहसि ।

न वै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ५ ॥

अव स्रष्ट्वाणमिव भंशदन्तर्लोमवति हृदे ।

न वै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ६ ॥

[यन्नूनं यच्च अधिकं तत्सर्वमेवाव गूहसि ।

न वै कुमारि तत्तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ७ ॥] १ । ॥ २२ ॥

इहेत्य प्रागपागुदगधरागरालागुदभर्त्सत ।

इहेत्य प्रागपागुदगधराग्वत्साः प्रुषन्त आसते ।

इहेत्य प्रागपागुदगधराक् स्थालीपाको वि लीयते ।

इहेत्य प्रागपागुदगधराक् क्विलीपु क्विलीषते । १ ।

भुगित्यभिगतः । शलित्यपक्रान्तः । फलित्यभिष्ठितः । २ । अलावूनि

जरितः । पृषातकानि जरितः । पिपीलिकावटो जरितः । अश्व-
त्यपलाशं जरितः । श्वा जरितः । पर्णसदो जरितः । गोशफो
जरितरित्येकैकमुक्त्वा नित्यं प्रतिगरम् । ३ ।

वीमे देवा अक्रंसताध्वर्यो क्षिप्रं प्र चर ।

सुसत्यमिद्रवामस्यसि प्र खुदसि । ४ ।

पत्नी यीयस्यमाना जरितरोथा मोदैव होता विष्टी मे जरितरोथा
मोदैवेत्यस्यां प्रतिगृणाति । ५ । अवसाने पूर्वं प्रणव उत्तरम्
। ६ । ॥ २३ ॥

अत ऊर्ध्वं दशाहनस्याः । १ ।

यद्वासे ललामगुं प्र विष्टीमिनमाविषुः ।

सकम्ना देदिश्यते नारी सत्यस्याक्षिभुवो यथा ॥ १ ॥

यदस्या अंजभेद्याः कृधु सूलमुपातसत् ।

मुष्काविदस्या एजतो गोशफे शकुलाविव ॥ २ ॥

यदा सूलेन पससाणौ मुष्का उपावधीत् ।

विष्वञ्चावस्या वर्धतः सिकतास्त्रिव गर्दभौ ॥ ३ ॥

महानग्नी महानग्नं धावन्तमनु धावति ।

इमास्तु तस्य गा रक्ष यभ मामञ्जोदनम् ॥ ४ ॥

महानग्नी हकवाकुं शम्यया परि धावति ।

वयं न विद्म यो मृगः शीर्ष्णा हरति धाणिकाम् ॥ ५ ॥

महानम्युप ब्रूते स्वस्यावेशितं पसः ।

इत्वं फलस्य वृक्षस्य शृर्षंशृर्षं भजेमहि ॥ ६ ॥

महानम्युलूखलमतिक्रामन्त्यब्रवीत् ।

यथा तव वनस्पते नि घ्नन्ति तथा मम ॥ ७ ॥

महान्वै भद्रो बिल्वो महान्भद्र उदुम्बरः ।

महँ अभिञ्ज बाधते महतः साधु खोदनम् ॥ ८ ॥

कष्टन्नरो यद्ध प्राचीरिति द्वे । ३ । तासां तृतीये पादे न्यूञ्जते यथा
वृषाकपौ । ४ । कष्टन्नर इति द्वितीयदशमयोरक्षरयोः । ५ । न्यूञ्जते-
तरासामवसाय संतानायोत्तमं पदम् । ६ । वि इ इ ई इ किमथ-
मिदमाहो इ ओ इ ओथा मोदैवेति प्रतिगृणाति । ७ ॥ २४ ॥

दधिक्राव्णो अकारिषमित्येका । १ । सुताषो मधुमत्तमाः प्र
मंहिषाय यो अद्रिभिदव द्रप्स इति त्वचानि षष्ठे । २ । त्वं न
इन्द्रा भर तदिन्द्राव आ भरेति स्तोत्रियानुरूपौ । ३ । सर्वं प्रमं-
हिष्ठीयं प्रथमे कन्दोमे । ४ । यो अद्रिभिदिति चैका । ५ । एन्द्र
नो गध्येदु मध्वो मदिन्नरमिति मध्यमे । ६ । एतो त्विन्द्रं स्वाम
सखाय इत्युत्तमे । ७ ॥ २५ ॥

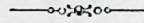
इन्द्रं विश्वा इन्द्रमीशानमोजसेति स्तोत्रियानुरूपानुरूपस्य
ये पूर्वे ते उत्तरे । १ । नू मर्त इत्यच्चावाकस्यैन्द्रादनन्तरं द्वितीय-
चतुर्थयोः प्रथमोत्तमयोश्च कन्दोमयोः । २ । विष्णोर्नु कमितीतरेषु
। ३ । उरुं यज्ञायेति त्वत्त्वं पूर्वं सर्वत्र पर्यासात् । ४ । स वां कर्म-
णेति सदा पर्यासः । ५ । अधी हवं तिरश्चा आश्रुत्कर्णेति
स्तोत्रियानुरूपौ तृतीये । ६ । इममिन्द्र सुतं पिब पिबा सोमं
मदाय कमिति चतुर्थे । ७ । असावि सोम इन्द्र त इममिन्द्र
सुतं पिबेति पञ्चमे । ८ । प्र व इन्द्राय वज्रहन्तमाय विश्वतो
दावन्निति षष्ठे । ९ । एवयामरुतं शस्त्रा यथा वृषाकपिम् । १० ।

इह मदो३ इति वैराजनूङ्खमुक्ता मदे मधोर्मदस्य मदिरस्य
 मदैवो३ ओ३ ओथा मोदैवेति प्रतिगृणाति । ११ । ऋतुर्जनिचौ
 । १२ । तमस्य द्यावापृथिवी । १३ । विष्णोर्नु कम् । १४ । प्र वः
 पान्तमन्त्रसः । १५ । छन्दोमेषु च । १६ । तिष्ठसु प्रथमे । १७ ।
 भवा मित्र इति तृचाच्च पूर्वमुत्तरयोश्छन्दोमयोः । १८ । नू मर्तः
 परो मात्रयेत्युत्तमामुद्धृत्य षष्ठे । १९ । यदिद् चित्र यदिद् ते
 चतस्र इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रथमे छन्दोमे । २० । पुरां भिन्दु-
 रिति मध्यमे । पूर्वस्तृचो ऽनुरूपस्तृतीया तु प्रथमा । २१ । गायन्ति
 त्वेत्युत्तमे । २२ । ॥ २६ ॥

चतुर्विंशे शस्त्रं प्रथमाश्छन्दोमात्सर्वेषाम् । १ । यच्चतुर्णां द्वितीय-
 प्रभृतीनां तच्चतुर्णामभिप्लविकानाम् । २ । तृतीयप्रभृतिभ्यः खरसा-
 मसु । ३ । अथ यद्यभिजितं विषुवन्तं बृहत्पृष्ठं विश्वजितं महाव्रती-
 यमहरित्युक्थानि कुर्युश्चातुर्विंशिकान्युक्थानि । ४ । अथ यदि पृष्ठ्या-
 भिप्लवयोः प्रथमे अहनी दशममहरित्युक्थानि कुर्युरैकाहिकान्यु-
 क्थानि । ५ । उत्तममाभिप्लविकमुक्थं कुर्युर्यद्वितीयस्याऋतृतीयसवनं
 तत्तृतीयसवनं तत्तृतीयसवनम् । ६ । ॥ २७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे द्वादशोऽध्यायः समाप्तः ।

आम् ।

पूर्वकारिणश्चन्द्रोगा अध्वर्यवः । १ । ते चेदनुपदिष्टं कुर्युः । २ ।
 एतावत्त्व इष्टीनामानुपूर्व्यं हविषां दैवत उच्चैरुपांशुतायां चाध्वर्यु-
 मनुविदधीत । ३ । स्तोत्रिये चन्द्रोगमहर्ष्योगे स्तोमविकारे षष्ठे
 संख्यायां च । ४ । ते चेत्यादं वार्धचै वा विपर्यस्येरुनं वातिरिक्तं
 वा कुर्युर्न तदाद्रियेत । ५ । अचामेव विपर्यसमनुविदधीत । ६ ।
 न्यूङ्गनीयश्चेत्यादो विकर्षेण पूर्येत तस्य संख्याय द्वितीयं न्यूङ्ग-
 नीयम् । ७ । ऊर्ध्वं तु खरात्समानचन्द्रोमानानि व्यञ्जनानि लुप्ये-
 रन् । ८ । ॥ १ ॥

आनौते पशौ मृते ऽनुपाकृते ऽन्यमालभेतर्त्विग्भ्यस्तं कारयेत्
 । १ । उपाकृते वेपमाने

यस्माङ्गीषावेपिष्ठास्ततो नो अभयं कुरु ।

पशून्तः सर्वान्गोपाय नमो रुद्राय मील्लुषे ॥

स्वाहेति जुहोति । २ । यस्माङ्गीषावाशिष्ठा इति वाग्धमाने । ३ ।
 यस्माङ्गीषापलायिष्ठा इति पलायमाने । ४ । यस्माङ्गीषा न्यसद
 इत्युपविष्टे । ५ । यस्माङ्गीषा संज्ञप्ता इति मृते । ६ । नष्टे मृते
 पलायिते वान्यं तद्रूपं तद्देवत्यं पशुमालभेत । ७ । मृतस्य वपां
 पुरोलाशमवदानानीतीतरस्य वषट्कारेषूपजुज्यात् । ८ । ॥ २ ॥

प्रवृत्तेषु मृते प्रयाजेषु तेनैव संस्थाप्यम् । १ । अवदाने नष्टे

दुष्टे विमथिते वाज्यं प्रतिनिदध्यात् । २ । हृदयनाशे ऽन्यमालभेत । ३ । यदि च कामयेतार्तिं विमथितारं ऋक्चैयुरिति कुविदङ्गं यवमन्त इत्याग्नीध्रीये जुहुयात् । ४ । अष्टापद्यां वशायामनूबन्ध्यायां गर्भस्य त्वचो वपारूपं फलीकरणानां फालीकरणान्गर्भमिति शमित्रे अपयित्वेतरस्य वषट्कारेषु शमित्र एव जुहुयात् । ५ । ॥ ३ ॥

यूपे विरुल्ले ऽनपवन्ते त्वाष्ट्रं बहुरूपमालभेत । १ । पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधास्तन्नसुरीपमध पोषयिन् देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूप इति पुरोनुवाक्याः । २ । प्र सू महे सुशरणाय प्रथमभाजं देव त्वष्टर्यद्वा चारुत्वमानलिति याज्याः । ३ । ॥ ४ ॥

ज्ञानविषये विद्विषाणयोः सुत्ययोरक्नोः संनिपातनं संसव इत्याचक्षते । १ । पूर्वे प्रातरनुवाकमुपाकृत्य पूर्वे संस्थापयेयुः । २ । सुसमिद्धे जुहुयुः । ३ । संवेशायोपवेशाय गायत्र्यै कन्दसे ऽभिभृत्यै स्वाहेति प्रातःसवने । ४ । त्रिष्टुभे कन्दस इति माध्यन्दिने । ५ । जगत्यै कन्दस इति तृतीयसवने । ६ । अध्वर्युं मृतमिच्छन्प्राजापत्याभिस्तिष्ठभिरध्वर्युः प्रातःसवने जुहुयात् । ७ । होतारं होता माध्यन्दिने । ८ । उद्गातारमुद्गाता तृतीयसवने । ९ । ब्रह्माणं ब्रह्मानुसवनम् । १० । यजमानं यजमानो ऽनुसवनम् । ११ । सर्वान्मृता-निच्छन्तः सर्वे ऽनुसवनम् । १२ । हृदयन्तरे कुर्युः । १३ । आभी-कमाभीश्वमभिनिधनमभीवर्तं च । १४ । कयाग्नुभीयं मरुत्वतीयम् । १५ । सजनौयं निष्केवल्यम् । १६ । विहव्यो वैश्वदेवम् । १७ । पूर्वेषु संस्थापयत्सूक्तरां संस्थां कुर्वीत । १८ । अतिरात्रं कुर्वाणेषु द्विरात्रम् । १९ । द्विरात्रं कुर्वाणेषु त्रिरात्रम् । २० । तस्यां वा संस्थायां

भृयसीर्दक्षिणा दद्यात् । २१ । स्रवन्त्यो वा विहरन्ति वायुरा-
काशश्च । २२ । ॥ ५ ॥

क्रीते सोमे ऽपहृते ऽनतिनयन्कालमन्यमाहृत्याभिषुणयात् । १ ।
सोमाहाराय सोमविक्रयिणे वा किञ्चिद्दद्यात् । २ । अनधिगम्यमाने
पूतीकाञ्क्रेतपुष्पाण्यर्जुनानि कुशान्वाभिषुत्य^३ प्रतिदुहा प्रातःसवने
श्रीणीयाच्छ्रुतेन माध्यन्दिने दध्ना तृतीयसवने । ४ । एकां गां
दक्षिणां दत्त्वावभृथादुदेत्य पुनर्दीक्षेत् । ५ । तत्र क्रतुदक्षिणा दद्यात्
। ६ । एतदेव । ७ । अभिदग्धे पञ्च गा दक्षिणा दद्यात् । ८ । ॥ ६ ॥

प्रातःसवनात्सोमे ऽतिरिक्ते । १ । अस्ति सोमो अयं सुत इति
स्तोत्रियानुरूपौ होतुः । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः स्तोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । इन्द्रमिन्द्राथिनो बृहदतो देवा अवन्तु न
इति षट् । ५ । उत्तमया परिधाय विष्णोः कर्माणि पश्यतेति
यजति । ६ । ॥ ७ ॥

माध्यन्दिनादतिरिक्ते । १ । बण्महानुदु त्यदर्शतमिति स्तोत्रि-
यानुरूपौ प्रगाथौ । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः स्तोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । ॥ ८ ॥

तृतीयसवनादतिरिक्ते । १ । प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट प्र तद्विष्णु-
रिति स्तोत्रियानुरूपौ । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः स्तोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । ॥ ९ ॥

आश्विनादतिरिक्ते । १ । आश्विनीभिः स्तोममतिशंसेत् । २ ।
आश्विनी याज्या । ३ । अस्तुतं चेत्पर्यायैरभिव्युच्छेत् पञ्चभिः स्तोमै-
र्होत्रकेभ्यः सुवते । ४ । ते स्तोत्रियानुरूपाञ्छ्वोक्थमुखानां जग-

तीनां च द्वेदे शंसेयुः । ५ । नित्याः परिधानीयाः । ६ । छत्वेर्वा
प्रथमैः पर्यायैः । ७ । होत्रे वा प्रथमानां पर्यायाणाम् । ८ । मैत्रा-
वरुणाय ब्राह्मणाच्छंसिने च मध्यमानाम् । ९ । अक्षावाकायोत्त-
मानाम् । १० । त्रीणांश्चिन्तं षष्टिशतानि । ११ । ॥ १० ॥

यदि दीक्षितः प्रमीयेत दग्ध्वास्थीन्युपनह्य पुत्रं भ्रातरं वा
दीक्षयित्वा सह यजेरन् । १ । अभिषुत्य वा राजानमगृहीत्वा
ग्रहान्दक्षिणापरस्यां वेदिश्रोण्यामस्थिकुम्भं निधाय तस्मिन्दे शे सर्प-
राक्षीभिः पराक्षीभिः स्तुवते । २ । मार्जालीयदेशे वा । ३ । त्रिः
प्रसव्यं मार्जालीयं परियन्ति सव्यानूरूनपापानाः । ४ । सर्पराक्षी-
र्हता निगदेत् । ५ । असंमितं स्तोत्रम् । ६ । ऐन्द्रवायवाद्या ग्रहाः
। ७ । संवत्सरे ऽस्थीनि याजयेयुः । ८ । स्तोत्रेस्तोत्रे ऽस्थिकुम्भमुप-
निदधति । ९ । मार्जालीये भक्षान्नियन्ति । १० । ॥ ११ ॥

कलशे दीर्णे^१ विधुं दद्राणमिति वषट्कारनिधनेन ब्राह्मणाच्छंसिने
स्तुवते । १ । पूर्वस्तृचो ऽनुरूपः । २ । ग्राव्णि दीर्णे^४ वृत्रस्य वा
श्वसद्यादीषमाणा इति द्युतानेन मारुतेन ब्राह्मणाच्छंसिने स्तुवते
। ३ । उत्तरो ऽनुरूपः । ४ । ऐन्द्रवैष्णवीभिः स्तोममतिशंसेत् । ५ ।
ऐन्द्रवैष्णवी याज्या । ६ । अभ्युन्नीतं नाराशंसं

ऊताऊतस्य तम्पतं ऊतस्य चाऊतस्य च ।

अऊतस्य ऊतस्य चेन्द्राग्नी अस्य सोमस्य ॥

स्वाहेत्यन्तःपरिधिं भस्मानि जुहोति । ७ । उपवाते नाराशंसे^{१०} यं
अघन्यं ग्रहं गृहीत्यात्तस्य ऊतस्याल्पकमवनयेत्प्रजापतये स्वाहेति
। ८ । दुष्टं सोमं प्राजापत्याभिष्वत्तस्यभिरध्वर्युस्तत्तर्धपूर्वार्ध उपरवे

ऽवनेत् ।^{१२} । कृत्स्नं वेदममृतमन्नाद्यभागमिति ध्यायन्नवष्टस्य
भक्षयेदिन्द्रुरिन्द्रमवागात्तस्य त इन्द्रविन्द्रपौतस्योपहृतस्योपहृतो भक्ष-
यामीति ।^{१३} । हिरण्यगर्भ इत्यभ्युपाकृते चमसे जुहुयात् ।^{१४} ।
अवच्छाद्य च निर्हरेत् ।^{१५} । य ऋते चिदिति त्वचेन महावीरं
भिन्नमनुमन्य^{१६}

त्रयस्त्रिंशत्तन्तवो ये वितन्निरे य इमं यज्ञं स्वधया भजन्ते ।

तेषां क्विन्नं समिमं दधामि स्वाहा घर्मी अणेतु देवान् ॥

यज्ञस्य दोहो विततः पुरुषा सो अष्टधा दिवमन्वाततान ।

स यज्ञ धुत्व महि मे प्रजायै रायस्योषं विश्वमायुरशीय ॥

स्वाहेति चाहुती जुहोति ।^{१७} । ॥ १२ ॥

यदि सत्ताय दीक्षितो ऽथ साम्युत्तिष्ठेत्सोममपभज्य राजानं
विश्वजितातिरात्रेण यजेत सर्वस्वोमेन सर्वपृष्ठेन सर्ववेदसदक्षिणेन
। १ । आगूर्य वा । २ । ॥ १३ ॥

आहिताग्नय इष्टप्रथमयज्ञा दीक्षिता गृहपतिसप्तदशाः सत्त-
मासीरन्धोता मैत्रावरुणो ऽच्छावाको यावस्तद्ब्रह्मा ब्राह्मणाच्छंषी
पोताभीध्र उद्गाता प्रस्तोता प्रतिहर्ता सुब्रह्मणो ऽध्वर्युः प्रतिप्रस्थाता
नेष्टोन्नेता । १ । आर्विज्यस्याविप्रतिषेधेनाशक्ये यौगपद्ये । २ । दीक्ष-
णानुपूर्व्येण सर्वेषां याजमानम् । ३ । मुख्यः कुर्यात्परार्थानि । ४ ।
कल्पविप्रतिषेधे भूयसां साधर्म्यम् । ५ । ऊतेषु दाक्षिणेषु दक्षिणा-
पथेन कृष्णाजिनानि धून्वन्तो ऽहरहरित्यात्रजेयुरिदमहं मां कल्याणै
कीर्त्यै स्वर्गाय लोकायामृतत्वाय दक्षिणां नयानीति । ६ । उक्थाय
वाग्निष्टोमः सहस्रदक्षिणः पृष्ठशमनीयः । ७ । साधारणं द्वैके पृष्ठशम-

नीयम् । ८ । द्वादशाहप्रभृतीन्या चत्वारिंशद्वात्रादेकोत्तराणि रात्रि-
सत्ताणि तेषु नित्यः । ९ । द्वादशाहो यैरहोभिर्विवर्धते तान्युदाह-
रिष्यामः । १० । ॥ १४ ।

एकाहार्थं महाव्रतमाहरन्ति । १ । सर्वस्त्रोमं वातिरात्रम् । २ ।
अन्तरेण पृष्ठ्यं कन्दोमांश्च । ३ । द्वाहार्थं गोआयुषी । ४ । द्वितीयं
तृतीयं चाभिप्लविके प्रतीयेतैतस्यां चोदनायाम् । ५ । अहार्थं त्रौणि
पूर्वाण्याभिप्लविकानि । ६ । चतुरहार्थं महाव्रतचतुर्थानि । ७ । पञ्चा-
हार्थं पञ्च । ८ । षलहार्थं षट् । ९ । सप्ताहार्थं महाव्रतसप्तमानि
। १० । एतेन न्यायेन तांतां सङ्ख्यां पूरयन्ति । ११ । अन्तरेण
प्रायणीयं पृष्ठ्यं चैतेषां स्थानम् । १२ । ऊर्ध्वं तु दशमादक्री
महाव्रतस्य स्थानम् । १३ । ॥ १५ ।

अथैतान्यपवदन्ति । १ । अभिप्लवो ऽभिजिदिश्वजितौ चागन्तूनि
विंशतिरात्रे । २ । अभिप्लवो ऽतिरात्रो द्वावभिप्लवावित्येकविंशतिरात्रः
पूर्वः । ३ । पृष्ठ्यः स्वरसामानो विषुवानावृत्ताः स्वरसामानस्तयस्ति-
शारम्भणः पृष्ठ्य इत्युत्तरः । ४ । पृष्ठ्यस्त्रोमः षलहः ^५ त्रयस्तिं-
शमहरनिरुक्तम् ^६ तस्य कण्वरयन्तरं माध्यन्दिने ^७ त्रयस्तिंशं निरु-
क्तम् ^८ त्रिणवम् ^९ द्वे एकविंशे ^{१०} त्रिणवम् ^{११} त्रयस्तिंशं निरु-
क्तम् ^{१२} त्रयस्तिंशमहरनिरुक्तम् ^{१३} त्रयस्तिंशारम्भणः पृष्ठ्यस्त्रोमः ष-
लहः ^{१४} त्रिवृदहरनिरुक्तम् ^{१५} ज्योतिष्टोमो ऽग्निष्टोमः ^{१६} इति
चतुर्विंशतिरात्रः संसदामयनमित्याचक्षते । १७ । ॥ १६ ॥

* Comm. इति चतुर्विंशतिरात्रः संसदामयनमित्याचक्षते । इति सूत्रच्छेदः ।
अपवदन्ति ।

पञ्चाभिः प्रविकानि चिरूपेत्य विश्वजिदतिरात्र एष एव पञ्चाहे
दशरात्र इति त्रयस्त्रिंशद्रात्रः । १ । चतुर्विंशमभिः प्रवः पृथ्यो नवाहे
गोआयुषी दशरात्रो महाव्रतमिति सप्तत्रिंशद्रात्रः । २ । चतुर्विंशं
त्रयो ऽभिः प्रवाः ^{३*} अभिजित्स्वरसामानो विषुवानावृत्ताः स्वरसा-
मानो विश्वजिच्च ^४ अभिजित्प्रभृति नवरात्र इत्याचक्षते ^५ अभि-
स्रवो गोआयुषी दशरात्रो महाव्रतम् ^६ इत्येकान्नपञ्चाशद्रात्रः ^७ संव-
त्सरसंमितः । ३ । ॥ १७ ॥

अथैकषष्टिरात्रे । १ । अभितो नवरात्रं पृथ्यौ । २ । तयोरावृत्त
उत्तरः । ३ । न्यायकृत्तः शतरात्रः । ४ । अर्धपञ्चदशाभिः प्रवास्तेषां
प्रथमस्य हे दशरात्रो महाव्रतमिति । ५ । ॥ १८ ॥

सप्तदश गवामयनस्य दीक्षाः । १ । द्वादश वा । २ । तैषा-
मावास्याया एकाह उपरिष्ठादीक्षेन्माघस्य वा । ३ । तेषां माघस्या-
मावास्यायामुपवसथः फाल्गुनस्य वा । ४ । द्वादश दीक्षाः कुर्वा
णाश्चतुरहे पुरस्तात्पौर्णमास्या दीक्षेन् । ५ । तेषां ज्यौत्स्नस्य पञ्चम्यां
प्रसवः । ६ । प्रायणीयमतिरात्रमुपेत्य ^७ चतुर्विंशं च ^८ पृथ्यपञ्चमां-
सतुरो ऽभिः प्रवानुपयन्ति । ९ । स मासः । ^{१०} तथायुक्तान्पञ्च
मासानुपेत्य ^{११} पृथ्यचतुर्थानभिः प्रवानुपयन्ति । ^{१२} नवरात्रं च । ^{१३} ।
जर्ध्वं विश्वजितः पृथ्यारम्भणान्मासानुपयन्ति । ^{१४} पृथ्याभिः प्रवो
चान्वहमावर्तेते । ^{१५} वैश्वदेवसूक्तानि चोत्तमानामाभिः प्रविकानाम्
। ^{१६} पृथ्यमुपेत्य त्रीनभिः प्रवान् । १७ । स मासः । ^{१८} पृथ्य-

* Comm. संवत्सरसंमित इति सूत्रान्तः । ऋण्डशस्य वा. ऋणा क्रियते ।

मुपेत्य चतुरो ऽभिष्वान् । तथायुक्तांश्चतुरो मासानुपेत्य ^{१८} चीन-
भिष्वानुपयन्त्याद्युग्मा दशरात्रं महाव्रतमतिरात्रं च । ^{१९} इति
गवामयनस्याहर्योगः । ^{२०} तत्प्रकृतीनि संवत्सरमक्षाणि । ^{२१}
तेषु विकारो ऽन्यत्र दशरात्रात् । ^{२२} पृथ्व्याभिष्ववः स्थाने
तदभिष्ववायनम् । ^{२३} ॥ १८ ॥

उत्सर्गिणामयने । १ । यानि पौर्णमासीभिः सुत्यान्यहानि संनि-
पतेयुस्तान्युत्सृजेरन् । २ । उभाभ्यां वा दर्शपूर्णमासाभ्याम् । ३ । एक-
त्रिकं वा स्तोमं कुर्वीरन् । ४ । एकैकां वा स्तोत्रियाणामुत्सृजेरन्
। ५ । शस्ताणाम् । ६ । यजुषां च । ७ । अहर्त्सृजमानाः प्राजा-
पत्येन तदहः पशुना यजेरन् । ८ । यद्देवतो वा सवनीयः स्यात्
। ९ । तत्र पशुतन्त्रे हवींश्चन्वायातयन्ति । १० । तेषां स धर्मो
यः पशुतन्त्रे चोद्यमानानाम् । ११ । परस्याहः स्तोत्रियाननुरूपा-
न्कुर्वीरन् । १२ । यथार्थमतिप्रैषः । १३ । उत्थाय च द्वादशाह-
मासीरन् । १४ । उभयोरुत्सृजमानाः संसदामयनम् । १५ । ॥ २० ॥

आदित्यानामयने । १ । त्रिवृत्यच्चदशावभिष्ववस्तोमौ पूर्वस्मिन्प-
टले । २ । पञ्चदशत्रिवृता उत्तरस्मिन् । ३ । मध्येष्वष्टाश्च मासाः
। ४ । षष्ठे मासि चीनभिष्वानुपेत्य पृथ्व्यमुपयन्ति नवरात्रं च । ५ ।
अभिजितः स्थाने बृहस्पतिसवम् । ६ । इन्द्रस्तोमं विरयजितः । ७ ।
पृथ्व्यमुपेत्याभिष्ववं च ^८ बृहत्सुन्दसं दशरात्रं । ^९ त्रिवृतस्तो-
ममग्निष्टोमसंस्थम् । ^{१०} उद्भिद्वलभिदौ च । ^{११} मध्येष्वष्टांश्चतुरो
मासानुपेत्य ^{१२} मध्येष्वष्टावभिष्ववा उपयन्ति । ^{१३} गोआयुषी
। ^{१४} इन्द्रोमदशाहं च । ^{१५} ॥ २१ ॥

अङ्गिरसामयने । १ । त्रिवृदभिष्वस्तोमः । २ । पृष्ठ्यारम्भणान्मा-
सानुपयन्ति पूर्वस्मिन्पटले । ३ । पृष्ठ्योदयानुत्तरस्मिन् । ४ । आयु-
र्गाम् । ५ । समानमन्यदादित्यानामयनेन । ६ । ॥ २२ ॥

दृतिवातवतोरयने । १ । पृष्ठ्यस्तोमानामेकैकेन मासम् । २ ।
महाव्रतं विषुवान् । ३ । आवृत्तानां पृष्ठ्यस्तोमानामेकैकेन मासम्
। ४ । अतिरात्रावभितः । ५ । अग्निष्टोमा मध्ये । ६ । दशदशौ सव-
त्सरः । ७ । द्वादशौ विषुवान्सर्पसत्तस्य । ८ । ॥ २३ ॥

मामं दीक्षाः कौण्डपायिनामयनस्य । १ । क्रीत्वा राजानमुप-
नह्योपसद उपेत्याग्निहोत्रेण मासम् । २ । दर्शपूर्णमासाभ्यां मासम्
। ३ । चातुर्मास्यपर्वणामेकैकेन मासम् । ४ । त्रिवृत्प्रभृतौनां पञ्चानां
पृष्ठ्यस्तोमानामेकैकेन मासम् । ५ । अष्टादशाहं त्रयस्त्रिंशेन^६ दशरात्रं
महाव्रतमतिरात्रं चेति ।^७ यो होता सो ऽध्वर्युः स पोता ।^८
यो मैत्रावरुणः स ब्रह्मा स प्रतिहर्ता ।^९ य उद्गाता सो ऽच्चा-
वाकः स नेष्टा ।^{१०} यः प्रस्तोता स ब्राह्मणाच्छंसौ स ग्रावस्तुत्
।^{११} यः प्रतिप्रस्थाता सो ऽग्नौत्स उन्नेता ।^{१२} सुब्रह्मण्यः सुब्र-
ह्मण्यः ।^{१३} गृहपतिर्गृहपतिः ।^{१४} देशकालमनिकर्षे ऽवैदेश्या-
प्रधानस्य वशं नयेत् ।^{१५} यथादेशमितराणि ।^{१६} एकाहः
संघातमापद्यमानो लभेत तायमानरूपाणि ।^{१७} सांघातिका-
देकाहीभवतो निर्वर्तेरन् ।^{१८} अयंयज्ञीयातिप्रैषः सपुरोनुवाक्यः
श्वःस्तोत्रिया होत्रकाणां कदन्त उक्थमुखीयाश्चाभितष्टीयमिति
तायमानरूपाणि ।^{१९} गवामेवायनस्याहर्योगः ।^{२०} ॥ २४ ॥

चतुरो मासान्दीक्षाः । १ । चतुर उपसदः । २ । चतुरः सुश्व-

नतीति । ३ । गवामयनस्य प्रथमोत्तमौ मासौ । ४ । अष्टाविंशिनौ
च^५ विषुवांश्च । ५ । तत् जुल्लकतापश्चितमित्याचक्षते । ६ । ॥ २५ ॥

संवत्सरं दीक्षाः । १ । संवत्सरमुपसदः । २ । संवत्सरं सुन्वन्तीति
। ३ । तत्तापश्चितमित्याचक्षते । ४ । ॥ २६ ॥

चीन्संवत्सरान्दीक्षाः । १ । चीनुपसदः । २ । चीन्सुन्वन्ति । ३ ।
इति महातापश्चितम् । ४ । अभ्यासे बह्वसंवत्सरे गवामयनस्य । ५ ।
संहार्यान्वा परिहाप्य । ६ । अतिरात्रः सहस्रमहान्यतिरात्रो ऽग्नेः
सहस्रसायम् । ७ । ॥ २७ ॥

गवामयनं प्रथमः संवत्सरः । १ । अथादित्यानाम् । २ । अथा-
ङ्गिरसाम् । ३ । त्रिषांवत्सरं प्रजातिकामानाम् । ४ । त्रिवृत्प्रमृतौनां
चतुर्णां पृष्ठ्यस्तोमानामेकैकेन चींस्त्रीन्संवत्सराग्रजापतेर्द्वादशसंवत्सरम्
। ५ । एतेषामेवैकैकेन नवनव शाक्त्यानां षट्त्रिंशत्संवत्सरम् । ६ ।
एतेषामेवैकैकेन पञ्चविंशतिः पञ्चविंशतिः साध्यानां शतसंवत्सरम् । ७ ।
एतेषामेवैकैकेन पञ्चपञ्च पञ्चाशतो विश्वसृजां सहस्रसंवत्सरम् । ८ ।
॥ २८ ॥

सरस्वत्या विनशने दीक्षा सारस्वतानाम् । १ । क्रीत्वा राजान-
मुपनह्योपसद उपेत्य^२ प्रायणीयमतिरात्रमुपेत्य^३ इष्ट्वा सांनाथे-
नाध्वर्युः शम्यां परास्य^४ तत्र गार्हपत्यं निधाय^५ षट्त्रिंशत्प्रक्रमे-
ष्वाह्वनीयमभ्यादधाति । ६ । चक्रीवत्सदः । ७ । तथाग्नीध्रम् । ८ ।
उलूखलबुध्नो यूयः । ९ । नोपरवान्खनन्ति । १० । तमेतमापूर्यमाण-
पचमामावासेन यन्ति । ११ । तेषां पौर्णमास्यां गौरुक्थ्यो बृहत्सामा
। १२ । तमेतमपचीयमाणपचं पौर्णमासेन यन्ति । १३ । तेषाममा-

वास्यायामायुरूक्यो रयन्तरमामा ।^{१४} । प्रतीपं पूर्वेण पक्षमा यन्ति
 ।^{१५} । अपोनप्त्रियं चरुं निरुष्य ।^{१६} । तदस्थानौकमस्मिन्पद इत्य-
 पोनप्त्रियस्य ।^{१७} । अण्ये दृषद्वत्याः ।^{१८} । मरस्वतीमपि यन्ति
 ।^{१९} । शते गोवृषभमप्युत्सृजन्ति ।^{२०} । यदा सहस्रं संपद्यते ऽथो-
 त्यानम् ।^{२१} । सर्वेषु वोपहतेषु ।^{२२} । गृहपतौ वा मृते ।^{२३} ।
 भ्रातृं वा प्रस्रवणं प्राण्याग्नये कामायेष्टिं निर्वपन्ति ।^{२४} । तस्यामश्रां
 च पौरुषीं च धेनुके दत्त्वा कारपचवं प्रति यमुनामवमृथमभ्यव-
 यन्ति ।^{२५} । इति मित्रावरुणयोरयनम् ।^{२६} । अतिरात्रो ऽभि-
 जिद्विश्वजितौ गोआयुषौ इन्द्रकुक्षौ अतिरात्रः ।^{२७} । इतीन्द्राग्न्योः
 ।^{२८} । अतिरात्रो ज्योतिर्गौरायुर्विश्वजिदभिजिताविन्द्रकुक्षौ अति-
 रात्रः ।^{२९} । इत्यर्यन्नः ।^{३०} । संवत्सरं ब्राह्मणस्य गा रचेत् ।^{३१} ।
 संवत्सरं व्यर्णे नैतंधवे ऽग्निमिन्धीत ।^{३२} । संवत्सरे परीणह्यग्नी-
 नाधाय दृषद्वत्या दक्षिणेन तीरेणाग्नेनाष्टाकपालेन शम्यापरासे-
 शम्यापरासे यजमान एति ।^{३३} । त्रिः भ्रातृं प्रति यमुनामवमृथ-
 मभ्यवयन्ति ।^{३४} । इति दार्षद्वतम् ।^{३५} । अतिरात्रः सहस्रं चिह्नतः
 संवत्सरा अतिरात्रः प्रजापतेः सहस्रसंवत्सरं सहस्रसंवत्सरम् ।^{३६} ।
 ॥ २८ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे त्रयोदशो ऽध्यायः समाप्तः ।

आम् ।

एकाह्वेयहीनेषु च प्रकृतेर्विकारः । १ । यस्मिन्नहनि यदहः प्रदि-
श्येत सवनं वा सद्यौचं तत् । २ । ऐकाहिकमनादेशे । ३ ॥ १ ॥

अग्न्याधेयेन ब्रह्मवर्चसकामो यजेत । १ । तस्याष्टास्वष्टासु स्तोत्राणि
। २ । अष्टाक्षरा गायत्री । ३ । तेजो ब्रह्मवर्चसं गायत्री । ४ । रथ-
न्तरं षष्ठम् । ५ । ब्रह्म रथन्तरम् । ६ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ७ । ब्रह्म
वा अग्निष्टोमः । ८ । एतेन त्रिःसष्टद्धेन ब्रह्मणा तेजो ब्रह्मवर्चसमा-
प्नोति । ९ । त्वचक्रुप्तं शस्त्रम् । १० । त्रिवृदा अन्नमन्नं पानं खाद-
यन्ति तस्य सर्वस्याष्टौ । ११ । चतुर्विंशतिर्दक्षिणा । १२ । चतुर्विंशतिर्वै
संवत्सरस्यार्धमासाः संवत्सरस्यैवाष्टौ । १३ । तस्याग्नये पवमानाय पाव-
काय शुचये इति पशव उपालम्भ्याः सवनीयस्य । १४ । आदित्या
वशानूबन्धाया उपालम्भैर्वविधा । १५ । तद्यदेवं पशवो नियुक्ता
भवन्ति नेदग्न्याधेयादयानीति । १६ । तस्य प्रातः सवनीयाननु पुरो-
लाशानग्नये पवमानायाष्टाकपालं पुरोलाशं निर्वपति । १७ । माध्य-
न्दिनीयाननु पुरोलाशानग्नये पावकाय । १८ । ततोयसवनीयाननु
पुरोलाशानग्नये शुचये । १९ । आवपनं वै सवनीयाः पुरो-
लाशाः ^{२०} । आवपन एव तदावपति । ^{२१} । अथ यदादित्या वशानू-
बन्धाया उपालम्भ्या भवत्यदि ^{२२}तिं वा अन्वग्न्याधेयं संतिष्ठते ^{२३} ।
या न्वग्न्याधेयस्य संस्था तामेव तद्यज्ञस्य संस्थां करोति । ^{२४} ॥ १ ॥
एवं पशवः पुरोलाशाश्चान्वायात्यन्ते हविर्यज्ञेषु सोमेषु । १ ।

तस्य शस्त्रम् । २ । यदाहिष्ठमिति त्वचमाज्यम् । ३ । माधुच्छन्दसः
 प्रउगः । ४ । त्रयस्त्रयस्तृचा होत्रकाणां प्रातःसवने स्तोत्रियानुरूपौ
 पर्यासश्च । ५ । इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोममिति त्वचं मरुत्वतीयम्
 । ६ । नृणासु त्वा नृतमं गौर्भिरुक्थैरिति त्वचं निष्कोवच्यम् । ७ ।
 अध्वर्यो वीर प्र महे सुतानामिति त्वचं मैत्रावरुणस्योक्थमुखीयम्
 । ८ । पूर्वं ब्राह्मणाच्छंमिनः । ९ । उत्तरमच्छावाकस्य । १० । पर्या-
 सानामुत्तमान् । ११ । उदु य देवः सविता हिरण्मया ^{१२} घृतवती
 भुवनानाम् ^{१३} इन्द्र ऋभुभिर्वाजवद्भिः ^{१४} स्वस्ति नो मिमीताम् ^{१५} वैश्वा-
 नरं मनसा ^{१६} प्र यन्तु वाजाः ^{१७} समिद्धमग्निं समिधा गिरा
 गृण ^{१८} इति त्वचानि वैश्वदेवाग्निमारुतयोः सूक्तानां स्थाने । ^{१९}
 त्वचकृत्प्रमित्येतस्यां चोदनायामेतच्छस्त्रं प्रतीयेत । ^{२०}
 वा त्वचकृत्प्रम् । ^{२१} एतेनाग्निहोत्रौ व्याख्यातौ । ^{२२} आग्नेयं पयः
 पूर्वस्मिन् । ^{२३} सौर्यमुत्तरस्मिन् । ^{२४} पशू च । ^{२५} प्राजापत्या
 वशानूबन्धाया उपालभ्यैवंविधा । ^{२६} ॥ ३ ॥

पुनराधेयेन तेजस्कामो यजेत । १ । तस्य पञ्चसुपञ्चसु स्तोत्राणि
 । २ । पञ्चपदा पङ्क्तिः । ३ । पाङ्क्तौ वै यज्ञः । ४ । यज्ञस्यैवाष्टौ । ५ ।
 सर्वाग्नेयादग्निष्टुतः शस्त्रम् । ६ । ॥ ४ ॥

दर्शपूर्णमासावन्नाचकामस्य । १ । इलादधावाग्रयणः सोमेष्टि-
 स्वाप्रवर्ग्यः । २ । दाक्षायणयज्ञाश्चत्वारः सर्वकामस्य । ३ । महायज्ञश्च
 । ४ । तस्मिंश्चातुर्मास्यहवींष्यन्वायात्यन्ते । ५ । पशवश्च पर्वदेवताभ्यः
 । ६ । एककपालदेवताभ्यश्चानूबन्धाया उपालभ्या एवंविधाः । ७ ।
 अतिरात्रौ यज्ञः । ८ । ॥ ५ ॥

प्रजापतिर्ह प्रजातिकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्वैश्वदेवम्^१ तमा-
हरत् । तेनायजत^२ तेनेष्टा प्राजायत^३ तेन प्रजातिकामो यजेत
।^४ । वैश्वदेवः पशुरुपालम्भः सवनीयस्य ।^५ । द्यावापृथिवीया
वशानूबन्ध्याया उपालम्भैर्विधा ।^६ । त्रिदतः शस्तम् ।^७ । त्वच-
कृत्तं वा ।^८ । अश्वमृथादुदेत्योदवसानौययेष्टा मुनिसत्तेष्टा यजमान
आस्ते ऽहरहश्चतुरो मासानाग्नेय्याग्नावैष्णव्या वान्तरालेषु ।^९ । सैव
तत्र दौक्षा ।^{१०} । ॥ ६ ॥

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत^१ ताः सृष्टा अप्रसृता
वरुणस्य यवाञ्चतुः^२ । ताः वरुणो वरुणपाशैः प्रत्यमुञ्चत्^३ । ताः
प्रजाः प्रजापतिं पितरमेत्योपाधावन्^४ । उप तं यज्ञक्रतुं जानीहि
येनेष्टा वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः संप्रमुच्येमहीति^५ । तत एतं
प्रजापतिश्चतुर्थे मासि द्विरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यद्वरुणप्रघासम्^६ । तमा-
हरत् । तेनायजत^७ तेनेष्टा वरुणमप्रीणात्^८ । स प्रीतो वरुणो
वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः प्रजाः प्रामुञ्चत्^९ । प्र ह वा अस्य
प्रजा वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः संप्रमुच्यते य एवंविद्वान्वरुण-
प्रघासैर्यजते ।^{१०} । उक्त्यगौ भवतः ।^{११} । वारुणः पशुरुपालम्भः
सवनीयस्य पूर्वस्मिन् ।^{१२} । मारुत उत्तरस्मिन् ।^{१३} । कायी वशानू-
बन्ध्याया उपालम्भैर्विधा ।^{१४} । ॥ ७ ॥

ताः प्रजाः प्रजापतिमनुवन्कस्मै नु नो ऽन्नाद्यायासृष्टा इति^१ । तत
एतं प्रजापतिश्चतुर्थे मासि त्रिरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यत्सकमेधम्^२ । तमा-
हरत्^३ । तेनायजत^४ तेनेष्टान्नाद्यमाप्नोत्^५ । तेनान्नाद्यकामो यजेत
।^६ । अग्निष्टोम उक्त्यगौ ऽतिरात्रः ।^७ । अग्नये ऽनौकवते प्रथमे

पशुरुपालम्भ्यः सवनीयस्य ।^८ मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यो द्वितीये ।^९
 माहेन्द्रसृतीये ।^{१०} वैश्वकर्मणी वशानूबन्ध्याया उपालम्भ्यैवविधा
 ।^{११} ऐकाहिकं यया पृष्ठयं शस्तम् ।^{१२} पृष्ठयो वा विहृतः
 ।^{१३} विश्वजितो वा बृहत्पृष्ठान्तृतीये ऽहनि शस्तम् ।^{१४} सौत्रा-
 मणे च ।^{१५} आयुष्कामयज्ञे महायज्ञे ।^{१६} विनुच्यभिष्टयोः
 ।^{१७} स्पर्जिति ।^{१८} इन्द्रवज्रे च ।^{१९} ॥ ८ ॥

ताः प्रजाः प्रजापतिमनुवन्कस्यै नु नः प्रतिष्ठाया असृष्टा
 इति ।^१ तत एतं प्रजापतिर्यज्ञक्रतुमपश्यच्छुनासीरीयम् ।^२ तमाहरत् ।
 तेनायजत ।^३ तेनेष्टा प्रत्यतिष्ठत ।^४ तेन प्रतिष्ठाकामो यजेत ।^५
 शुनासीरीयः पशुरुपालम्भ्यः सवनीयस्य ।^६ सौरी वशानूबन्ध्याया
 उपालम्भ्यैवविधा ।^७ विंशतिं वैश्वदेवे ददाति ।^८ त्रिंशतं वरुण-
 प्रघासेषु ।^९ पञ्चाशतं साकमेधेषु ।^{१०} विंशतिं शुनासीरीये
 ।^{११} तद्विंशतिशतम् ।^{१२} विंशतिशतं वा ऋतोरहानि ।^{१३} तदृतु-
 माप्नोति ।^{१४} चतुना संवत्सरम् ।^{१५} ये च संवत्सरे कामाः
 ।^{१६} १२ । ॥ ८ ॥

पशुमत्सु चातुर्मासेषु ।^१ पूर्वेषुः पाशुकं कर्म ।^२ अप-
 रेद्युर्वैश्वदेवः पशुः ।^३ पशुपुरोलागमनु चातुर्मास्यदेवता यथा-
 पर्व ।^४ पाशुकः स्विष्टकृत् ।^५ निगमस्थानवर्जम् ।^६ यथास्थानं
 वाजिनम् ।^७ हृदयशूलान्तं संतिष्ठते ।^८ वारुणमारुतौ वरुण-
 प्रघासेषु ।^९ उत्तरे यूपमुच्छ्रयन्ति ।^{१०} माहेन्द्रशुनासीरीया
 उत्तरयोः ।^{११} यथास्थाना दृष्टयः ।^{१२} पित्र्या च ।^{१३}
 यथादेवतं वा पशवः ।^{१४} तद्वास्थातमेकादशिन्या ।^{१५} आनी-

कवतः सांतपनो गृहसेधौयः क्रौलिनो मैत्रश्च महाहविषि । १६ ।
 पर्वणिपर्वणि वा संस्थित ऐन्द्राग्नः । १७ । समानमनन्यत् । १८ । अथ-
 वाथेकपर्वण्येकपशौ चैन्द्राग्ने पराश्वि हवींषि । १९ । उपह्वयेलां पित्र्या
 । २० । अश्वकादूर्ध्वमनुयाजप्रभृति । मनोतादिपशूना वा । २१ ।
 सौमिकैः समानदक्षिणानि सर्वपशूनि । २२ । चातुर्मास्यपशूदक्षिणैः
 पाशुकानि । २३ । ॥ १० ॥

प्रत्यवरोहणीयः प्रतिष्ठाकामस्य । १ । संकल्पविकृतो ज्योतिष्टोमः
 । २ । पशुबन्धः पशुकामस्य । ३ । एकादशस्तोमः । ४ । एकादश-
 चरा त्रिष्टुप् । ५ । त्रैष्टुभाः पशवः । ६ । पशूनामेवाष्टौ । ७ । पिबा
 सोममभि यमुग्र तर्द एतायामोप गव्यन्त इन्द्रमिति निविद्वाने
 । ८ । ऊर्वं गव्यं महि गृणान इन्द्रैतायामोप गव्यन्त इन्द्रमिति
 गोसस्तवे तदेतस्याक्तो रूपम् । ९ । उद्भिद्भलभिदोर्गोसवे च । १० । ॥ ११ ॥

अथातः सौत्रामणः । १ । इन्द्रो हायुष्कामस्तपस्ते ^२ स तपस्त-
 प्तेतं यज्ञक्रतुमपश्यत्सौत्रामणम् ^३ तमाहरत् ^४ तेनायजत ^५ तेनेष्टा
 दीर्घायुत्वमगच्छत् ^६ तमु ह भरद्वाजाय जौर्णाय प्रोवाच ^७ अनेन
 वा अहमिष्टा दीर्घायुत्वमगच्छमनेनापि त्वं यजेति ^८ तेन ह भर-
 द्वाज इष्टा सर्वायुत्वमगच्छत् ^९ सर्वमायुरेति य एवं वेद य उ
 चैनेन यजते । ^{१०} तस्य रथन्तरं पृष्ठम् । ^{११} अग्निष्टोमो यज्ञः
 । ^{१२} यथाश्रद्धं दक्षिणा । ^{१३} तस्य त्रीणि त्रिष्टुप्ति स्तोत्राणि
 । ^{१४} त्रीणि पञ्चदशानि । ^{१५} त्रीणि सप्तदशानि । ^{१६} त्रीण्येक-
 विंशनीति । ^{१७} उत्तरोत्तरितायै । ^{१८} उत्तरोत्तरावदीर्घायुत्वम-
 श्रवामहा इति । ^{१९} ॥ १२ ॥

तस्याश्विनो लोहो ऽजः सारस्वती मेधीति पशू उपालम्भ्यो
 सवनीयस्य । १ । इन्द्राय सुत्राम्णे वशानूबन्ध्याया उपालम्भैवविधा
 । २ । तद्यदेवं पशवो नियुक्ता भवन्ति नेत्सौत्रामण्या अयानीति
 । ३ । तस्य प्रातःसवनीयाननु पुरोलाशान्वाह्यतो ऽग्निमुपसमाधाय
 सुरासोमेन चरन्ति । ४ । तृतीयसवनीयाननु पुरोलाशान्मावित्रं
 द्वादशकपालं पुरोलाशं निर्वपति । ५ । ऐन्द्रमेकादशकपालम् । ६ ।
 वारुणं दशकपालम् । ७ । आवपनं वै सवनीयाः पुरोलाशा आव-
 पन एव तदावपति । ८ । अथ यदिन्द्राय सुत्राम्णे वशानूबन्ध्याया
 उपालम्भ्या भवतीन्द्रं वा अनु सुत्रामाणं सौत्रामणी संतिष्ठते । ९ ।
 यैव सौत्रामण्याः संस्था तामेव तद्यज्ञस्य संस्थां करोति । १० ।
 तं हैके ऽतिरात्रं कुर्वन्ति । ११ । एकविंशस्तोमं बृहत्पृष्ठमुभय-
 सामानम् । १२ । तस्य यद्विद्यजितो बृहत्पृष्ठस्य शस्तं तच्छस्त्रम्
 । १३ । अत्र हविर्यज्ञाः सोमाः संतिष्ठन्ते । १४ । ॥ १३ ॥

देवा ह पशुकामाश्चतुरो मासान्त्रतं चरित्वैतमुद्भिदं यज्ञक्रतु-
 मपश्यन् । १ । तेनेष्टा पशूनापुः । २ । तेन पशुकामो यजेत । ३ । उद्भिदेष्टा
 यदि मन्येत चिरान्मा पशव आगुरिति चतुरो मासान्त्रतं चरित्वा
 बलभिदा यजेत । ४ । क्षिप्रं हैनं पशव आयन्ति । ५ । ॥ १४ ॥

गोसवेन पशुकामो यजेत । १ । षट्त्रिंशत्स्तोमेन । २ । षट्त्रिं-
 शदचरा बृहती । ३ । बार्हताः पशवः । ४ । पशूनामेवायै । ५ ।
 षट्त्रिंशत्सहस्रा दक्षिणा गोसवस्य । ६ । अयुतं वा । ७ । उक्थ्यो
 यज्ञः । ८ । ॥ १५ ॥

क्षतपेयेन तेजस्कामो यजेत । १ । द्वादश दीक्षा द्वादशोपसदः

। २ । मध्यमेनाङ्गुष्ठपर्वणौदुम्बरं चमसं मितं घृतस्य व्रतयेत् । ३ ।
 अयुजासु क्षीरौदनं दीक्षासु । ४ । सोमचमसो दक्षिणाभिषुतस्य
 । ५ । ऋतं सत्यं वदन्तो भक्तयेयुः । ६ । भूर्भुवः स्वरिति वा । ७ ।
 सगोत्राय वा ब्रह्मणे दद्यात् । ८ । जनिष्ठा उग्रः सहसे तुराय
 कथा महामवधत्कस्य हेतुरिति निविद्धाने । ९ । मन्दमान ऋता-
 दधि प्रजाया ऋतस्य हि शुरुधः सन्ति पूर्वीरित्यूतवती तदेतस्याङ्गो
 रूपम् । १० । ॥ १६ ॥

प्रजापतिरिमं लोकमीषंस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्भूः । तेनेष्टुमं
 लोकमाप्नोत् । तेनेमं लोकमीषन्यजेत । १ । ॥ १७ ॥

प्रजापतिरन्तरिक्षलोकमीषंस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्भुवः । तेने-
 ष्टुान्तरिक्षलोकमाप्नोत् । तेनान्तरिक्षलोकमीषन्यजेत । १ । ॥ १८ ॥

प्रजापतिरमुं लोकमीषंस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्सुः । तेनेष्टुमं
 लोकमाप्नोत् । तेनामुं लोकमीषन्यजेत । १ । स्वरसामभ्यः शस्त्राणि
 यथास्तोमम् । २ । आनुष्टुभानि च । ३ । ॥ १९ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यच्छुक्स्तोमम् । तेनेष्टुा
 तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । एकविंशतिः श्वेताश्वा
 दक्षिणा । २ । वैषुवतमहः । ३ । ॥ २० ॥

तीव्रसवः प्रजया पशुभिस्तीव्रस्य बुभूषतः । १ ।

अयं तीव्रस्तीव्रमुदिन्द्र सोमो वज्रहत्याय हरिवो अस्य पाहि ।

वज्रं शिशानो जठरं पृणस्नानाष्टयं वृषभं तुषमिन्द्रम् ॥

इति पुरस्तान्मरुत्वतीयस्य निविद्धानस्य । २ । तीव्रस्याभिवयस इति
 निष्केवच्ये । ३ । ॥ २१ ॥

ज्योतिः सूतसवः । १ । गौः स्यपतिमवः । २ । आयुर्गामणीसवः । ३ । संदंशानुस्तोमाविषुवज्जौ श्येनाजिरौ मृत्व्यन्तकौ चुरवपिशी-
 र्षच्छिदौ महः श्येनश्चाभिचरणीयाः । ४ । मनुसूक्ते निविद्धाने
 लिङ्गकृते । ५ । यत्पृष्ठेनाभिचरेयुस्तत्पृष्ठः प्राकृतो ऽभिचर्यमाणस्य
 । ६ । इषौ बृहद्ब्रह्मसाम । ७ । अभीवर्त इतरेषु । ८ । शिखरैः
 सदश्चक्रं भवति । ९ । कार्मुकाण्युपशेरते । १० । बाणवद्भिराग्नीध्रम्
 । ११ । धान्वनान्युपशेरते । १२ । शरमयं बर्हिः । १३ । बाधक इध्मः
 परिधयस्य । १४ । वैभीदको यूपः । १५ । उपतापिनीनां गवा-
 माज्यम् । १६ । अनुस्तरणा गोश्वर्माधिषवणम् । १७ । शवनभ्ये अधि-
 षवणफलके । १८ । शवचम्वामापः संस्तुतास्ताभिर्वसतीवरीः पृञ्चन्ति
 । १९ । उपोतपरुषा अधिज्यधन्वानो लोहितोष्णीषा असिबद्धाः
 प्रचरेयुः । २० । न हैतं कश्चनेशीतेयत्सो ऽद्वादशाहं जीवेत् । २१ ।
 न ह वै तं कश्चन स्तृणुते य एतैः प्रत्यभिचरति । २२ । सदः
 पाप्मानं द्विषतश्चापजिघांसमानस्य । २३ । उपोत्तमाश्च शस्ताणा-
 मुत्सृज्यन्ते । २४ । उपसदः प्रजाकामस्य पशुकामस्य च । २५ । उपो-
 त्तमाश्च शस्ताणामुपजायन्ते । २६ । ॥ २२ ॥

देवासुराः समयतन्त^१ । ते देवा बृहस्पतिं पुरोहितमुपाधावन्नुप
 तं यज्ञक्रतुं जानीहि येनेष्ट्वासुरानभिभवेमहीति^२ । स एतमृषभं
 यज्ञक्रतुमपश्यत्^३ । तेनेष्ट्वासुरानभ्यभवन्^४ । तेन द्विषतो भ्रातृव्या-
 नभिवुभूषन्यजेत ।^५ । पञ्चदशस्तोमस्य सप्तदशो माध्यन्दिनः पव-
 मात्रस्तदस्य ऋषभरूपम् ।^६ । पिबा सोममभि यमुय तर्दस्तमु
 घृहि यो अभिभूत्योजा इति निविद्धाने ।^७ । यः शिप्रवानृषभो

यो मनीनां गीर्भिर्वर्धं वृषभं चर्षणीनामित्यृषभवती तदेतस्याक्तो रूपम् । ४ । ॥ २३ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्भोमानम् । तेनेष्ट्वा तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । सप्तदशस्तोमस्यैकविंश आर्भवः पवमानः । ३ । एकविंशो वा एष य एष तपति तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ३ । इमा उ त्वा पुरुतमस्येन्द्रं स्तवेति निविद्वाने । ४ । सूर्येण वयुनवच्चकार स सूर्यः पर्युक्तं वरांसीति सूर्याभिव्याहारे तदेतस्याक्तो रूपम् । ५ । ॥ २४ ॥

वसिष्ठो हान्नाद्यकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्विराजम् । तेनेष्ट्वान्नाद्यमाप्नोत् । तेनान्नाद्यकामो यजेत । ३ । पञ्चदशौ पूर्वा पवमानो त्रिवृन्तीतराणि । १ । से विराजमभिसंपद्यते । ३ । श्रीर्विरालन्नाद्यं श्रियो विराजो ऽन्नाद्यस्योपास्यै । ४ । महश्चित्तमिन्द्र यत एतांस्त्वं राजेन्द्र ये च देवा इत्यक्षरवैराजे निविद्वाने तदेतस्याक्तो रूपम् । ५ । ॥ २५ ॥

इन्द्रो ह स्वाराज्यकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्स्वराजम् । तेनेष्ट्वा स्वाराज्यमाप्नोत् । तेन स्वाराज्यकामो यजेत । ३ । सप्तदशौ पूर्वा पवमानो त्रिवृन्तीतराणि । १ । ताश्चतस्रः स्तोत्रिया विराजमति यन्ति । ३ । ताभिः स्वाराज्यमाप्नोति । ४ । अक्षरवैराजे च । ५ । ॥ २६ ॥

उग्रना ह काथो ऽसुराणां पुरोहित आस । स ह देवानामन्नमशित्वा परिदद्रे । स हैक्षत । कथं नु तेन यज्ञक्रतुना यजेयं येनेष्ट्वा पाप्मानमपह्न्यामिति । २ । स एतमुग्रनस्तोमं यज्ञक्रतुमपश्यत् । ३ । तेनेष्ट्वा पाप्मानमपाहत् । ४ । तेन पाप्मानमपजिघांसमानो यजेत

।१^६। उदरव्याधितश्च ।१^७। त्रिवृत्प्रातःसवनम् ।३^७। ब्रह्म वै त्रिवृत्
 ।४। त्रिवृत्तैव तद्ब्रह्मणा पुरस्तात्पाप्मानमपाहृत ।५^८। सदशो माध्य-
 न्दिनः ।६^९। सा विराट् ।७। विराजैव तन्माध्यतः पाप्मानमपाहृत
 ।८^{१०}। त्रिवृत्तृतीयसवनम् ।९^{११}। ब्रह्म वै त्रिवृत् ।१०। त्रिवृत्तैव
 तद्ब्रह्मणोपरिष्ठात्पाप्मानमपाहृत ।११^{१२}। अर्यमा द्यौर्न य इन्द्रेति
 निविद्वाने ।१२^{१३}। उशना यत्सहस्रैरयातं वरिवस्यनुशने काव्यायेत्यु-
 शनवती तदेतस्याक्तो रूपम् ।१३^{१४}। ॥ २७ ॥

स हैचत । पाप्मानमपहृत्य कथं नु तेन यज्ञक्रतुना यजेयं
 येनेष्ट्वान्नाद्यमाप्नुयामिति । स एतमुत्तरमुशनस्तोमं यज्ञक्रतुमप-
 श्यत् । तेनेष्ट्वान्नाद्यमाप्नोत् ^१ तेनान्नाद्यकामो यजेत ।३^१। त्रिवृ-
 त्प्रातःसवनम् ।२^४। ब्रह्म वै त्रिवृत् ।३^५। सदशो माध्यन्दिनः ।४^६।
 सा विरालन्नाद्यम् ।५^७। त्रिवृत्तृतीयसवनम् ।६^८। ब्रह्म वै त्रिवृत्
 ।७^९। त्रिवृत्तैव तद्ब्रह्मणोभयतो ऽन्नाद्यं परिगृह्यात्मन्नदधत ।८^{१०}।
 तथो एवैतद्यजमानस्त्रिवृत्तैव तद्ब्रह्मणोभयतो ऽन्नाद्यं परिगृह्यात्म-
 न्नत्ते ।९^{११}। उशनवती च ।१०^{१२}। विविधश्चैवंस्तोमो ऽन्नाद्यकामस्य
 ।११^{१३}। अन्नरवैराजे च ।१२^{१४}। सहस्रं शतायं दक्षिणा ।१३^{१५}। ॥ २८ ॥

इन्द्राग्नी वै देवेष्वहंश्रेयसे विवदेयाताम् । ते देवा ऊचुः ।
 यदि वा इमावेवं विवदिष्येते अभि नो ऽसुरा भविष्यन्ति ^२ उप-
 तं यज्ञक्रतुं जानीम येनैनौ संशमयेमहौति ^३ त एतं यज्ञक्रतुमप-
 श्यन्निन्द्राग्न्योः कुलायम् ^४ तेनैनौ समशमयन् ।५^५। तेन ब्राह्मणश्च
 चत्रियश्च संयजेयातां यं पुरोधास्यमानः स्यात् ।६^६। ब्रह्मचरे एव
 तत्तन्वौ संयजेते ।७^७। त्रिवृत्पञ्चदशौ स्तोमौ ।८^८। अग्निर्वै त्रिवृ-

दिन्द्रः पञ्चदशः ।^९ । इन्द्राग्नी एव तत्तन्वौ समसृजताम् ।^{१०} । तिष्ठा
हरी तसु दृष्टीति निविद्धाने ।^{११} । अग्नेः पिव जिह्वया सोममि-
न्द्राग्निर्न शुष्कं वनमिन्द्र हेतिरित्येन्द्रे अग्निमती तदेतस्याक्तो
रूपम् ।^{१२} । ॥ २८ ॥

मित्रावरुणयोर्वै वैराज्यमन्यतर ऐच्छत्साराज्यमन्यतरः ।^१ तावेतं
यज्ञक्रतुमपश्यतां विराट्स्वराजम् ।^२ तेनेष्टा वैराज्यमन्यतर आप्रो-
त्साराज्यमन्यतरः ।^३ । अक्षरवैराजे च ।^४ । ॥ ३० ॥

ज्येष्ठस्तोमः कनिष्ठकुलीनस्य ज्येष्ठ्यं कामयमानस्य ।^१ सप्त-
दशो बहिष्पवमानः ।^२ । एष वै स्तोमानां ज्येष्ठः ।^३ । तमेव
तद्यज्ञमुखे युनक्ति ।^४ । जनिष्ठा उग्रः सहस्रे तुराय प्र वः सतां
ज्येष्ठतमाय सुष्टुतिमिति ज्येष्ठाभिव्याहारे निविद्धाने तदेतस्याक्तो
रूपम् ।^५ । ॥ ३१ ॥

देवासुराः समयतन्त । ते देवा बृहस्पतिं पुरोहितमुपा-
धावन् ।^१ उप तं यज्ञक्रतुं जानीहि येनेष्टासुरा नान्ववेयुरिति ।^२ स
एतं दुराशं यज्ञक्रतुमपश्यत् ।^३ तेनेष्टासुरा नान्ववायन् ।^४ ततो वै
देवा अभवन्परासुराः ।^५ भवत्यात्मना परास्य द्वेष्टो य एवं वेद
।^६ । अपरपत्ते सौरीष्टिः पूर्वाह्णे ।^७ । चान्द्रमसौ सायम् ।^८ । त्रिधुं
दद्राणं नवानवः ।^९ । सौवर्णः शतवलो दक्षिणा पूर्वस्याम् ।^{१०} ।
राजत उत्तरस्याम् ।^{११} । भारद्वाजं पृष्ठम् ।^{१२} । तथा सुक्ते ।^{१३} ।
स्तोत्रेस्तोत्रे स्तुते त्रिंशतं त्रिंशतं शतवलान्ददाति ।^{१४} । यावद्वा
यजमानो हिरण्यस्येच्छेत् ।^{१५} । ॥ ३२ ॥

इन्द्रो ह्यपचितिकामस्वपस्तप्येतं यज्ञक्रतुमपश्यदपचितिम् । तेने-

द्यापचितिमाप्नोत् । तेनापचितिकामो यजेत । १ । चतुर्विंशौ पूर्वा
 पवमानौ । २ । त्रिष्टुप्चदशान्याज्यानि । ३ । सप्तदशैकविंशानि पृष्ठानि
 । ४ । त्रिणव आर्भवः पवमानः । ५ । एकविंशमग्निष्टोममाम् । ६ ।
 तस्य गायत्रीमभि प्रातःमवनं संतिष्ठते । ७ । गायत्रच्छन्दसो
 वसवः । ८ । तेनेन्द्रो वसुध्वपचितिमाश्रुतः । ९ । गायत्रच्छन्दसो ब्राह्मणाः ।
 तेनायं ब्राह्मणेष्वपचितिमश्रुते । १० । त्रिष्टुभं माध्यन्दिनं सवनम्
 । ११ । त्रिष्टुप्छन्दसो रुद्राः । १२ । तेनेन्द्रो रुद्रेष्वपचितिमाश्रुतः
 । १३ । त्रिष्टुप्छन्दसः क्षत्रियाः । १४ । तेनायं क्षत्रियेष्वपचितिमश्रुते
 । १५ । जगतीं तृतीयसवनम् । १६ । जगच्छन्दस आदित्याः । १७ । तेनेन्द्र
 आदित्येष्वपचितिमाश्रुतः । १८ । जगच्छन्दसो विशः । १९ । तेनायं
 विश्वपचितिमश्रुते । २० । वाचान्वाह वाचा शंसति वाचा यजति
 । २१ । वागनुष्टुप् । २२ । अनुष्टुप्छन्दसो विश्वे देवाः । २३ । तेनेन्द्रो
 विश्वेषु देवेष्वपचितिमाश्रुतः । २४ । अनुष्टुप्छन्दसः शूद्राः । २५ । तेनायं
 शूद्रेष्वपचितिमश्रुते । २६ । अश्वरथः खाङ्गकवचो वैयाघ्रपरिच्छद
 आर्क्षोपासङ्गो द्वैपधन्धिः श्यावाश्वो दक्षिणा । २७ । अपचितिमता
 रूपेणापचितिमाप्नवानीति । २८ । इन्द्र सोमं सोमपत इन्द्रं स्तुवेति
 निविद्वाने इन्द्राभिव्याहारे । तदेतस्याक्तो रूपम् । २९ ॥ ३३ ॥

सूर्या ह लिषिकामस्तपस्तप्तैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्त्रिषिम् । तेनेष्टा
 लिषिमाप्नोत् । तेन लिषिकामो यजेत । १ । अश्वरथः कांस्यकवचः
 श्वेताश्वो दक्षिणा । २ । लिषिमता रूपेण लिषिमाप्नवानीति । ३ ।
 सूर्याभिव्याहारे निविद्वाने । तदेतस्याक्तो रूपम् । ४ ॥ ३४ ॥

वरुणो ह वृष्टिकामस्तपस्तप्तैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्वृष्टिम् । तेनेष्टा

वष्टिमाप्नोत् । तेन वष्टिकामो यजेत । १ । उदां चतुर्वर्ण सुप्रती-
कमिन्द्रावरुणा युवमध्वराय न इतीन्द्रावरुणाभिव्याहारे निविद्धाने ।
तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ३५ ॥

भानुमती ह तेजस्कामस्तपस्तद्वैतं यज्ञक्रतुमपश्यदादित्यम् ।
तेनेष्टा तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । यं वै सूर्यं
स्वर्मानुः स्वर्भानोरध यदित्यादित्याभिव्याहारे निविद्धाने । तदे-
तस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ३६ ॥

इन्द्राविष्णुर्ह स्वर्गकामस्तपस्तद्वैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्स्वर्गम् । तेनेष्टा
स्वर्गमाप्नोत् । तेन स्वर्गकामो यजेत । १ । इन्द्राभिव्याहारे निवि-
द्धाने । तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ३७ ॥

देवासुराः समयतन्त । ते देवा बृहस्पतिं पुरोहितमुपाधा-
वन् । १ । उप तौ यज्ञक्रतु जानीहि याम्यामिष्टासुरान्विनुत्याभिभवे-
महीति । २ । स एतौ यज्ञक्रतु अपश्यद्विनुत्यभिभूती । ३ । तान्विनुत्तिना
विनुत्याभिभूतिनाभ्यभवन् । ४ । तस्य विनुत्तेः षलूर्ध्वाः पृष्ठ्यस्तोमाः
षलावत्ता विष्वच्चः स्तोमाः । ५ । विष्वच्चो वै भूत्वा विनुदन्तीति
। ६ । तद्विनुत्ते रूपम् । ७ । अथाभिभूतेः षलूर्ध्वाः पृष्ठ्यस्तोमाः
षलावत्ताः सम्यच्चः स्तोमाः । ८ । सम्यच्चो वै भूत्वाभिभवन्तीति
। ९ । तदभिभूते रूपम् । १० । यद्विश्वजितो बृहस्पत्यस्य तदेनयोः
शस्त्रम् । ११ । ॥ ३८ ॥

राशिमरायावन्नाद्यकामस्य । १ । उत्तमौ हृन्दोमौ समूल्हात्
। २ । स्त्रीणां गवां सहस्रं दक्षिणे ददाति । ३ । पुंसामुत्तरे । ४ ।
तन्त्रं दीक्षोपसदः । ५ । तथोदयनीया । ६ । यमावनूचौनगर्भौ वा

संयजेयाताम् । ७ । विघ्नः पाप्मानं द्विषतश्चापजिघांसमानस्य । ८ ।
कयाशुभीयतदिदामीये वा निविद्धाने । ९ । भातव्यं द्विषतश्चाप-
जिघांसमानस्य । १० । ॥ ३६ ॥

आदित्याश्च ह वा अङ्गिरसश्चास्पृधन्त । वयं पूर्वं स्वर्गं लोक-
मेय्याम इत्यादित्या वयमित्यङ्गिरसः ।^१ ते अङ्गिरस आदित्येभ्यः
प्रोचुः । श्वः सुत्या नो याजयत न इति । तेषां ह्यग्निर्दूत
आस ^३ । त आदित्या ऊचुः । यदि वा एते पूर्वं यक्ष्यन्ते पूर्वं
स्वर्गं लोकं गमिष्यन्ति ^४ [अभि नो ऽसुरा भविष्यन्ति ।] ^{(५)*} उप
तं यज्ञक्रतुं जानीम येन वयं पूर्वं यजेमहीति ^{५(६)} । त एतं साद्यःक्रं
यज्ञक्रतुमपश्यन् ^{६(७)} । तेनेष्टा पूर्वं स्वर्गं लोकमायन् ^{७(८)} । तेन स्वर्गकामो
यजेत । ^{८(९)} । त्रिवृत्स्तोमः । ^{९(१०)} । रयन्तरं पृष्ठम् । ^{१०(११)} । त्वचकृष्टं
शस्त्रम् । ^{११(१२)} । अग्निष्टोमो यज्ञः । ^{१२(१३)} । यवोर्वरा वेदिः । ^{१३(१४)} । यव-
खल उत्तरवेदिः । ^{१४(१५)} । लाङ्गलेषा यूपः । ^{१५(१६)} । यवकलापिश्चषालम्
। ^{१६(१७)} । ईजानस्य कुलादसतीवर्यः । ^{१७(१८)} । दृतिषु दधि वनीवाह्यन्ते
। ^{१८(१९)} । ततो यत्सर्पिरुदैति तेन प्रचरन्ति । ^{१९(२०)} । अश्वरथः सोम-
प्रवाकः । ^{२०(२१)} । योजने ऽन्ततः । ^{२१(२२)} । अश्वो दक्षिणा । ^{२२(२३)} । पूर्वाह्ने
दीक्षणीया । ^{२३(२४)} । अभ्ययं कर्माणि वर्तन्ते । ^{२४(२५)} । अर्यलुप्तः प्रवर्ग्यः
। ^{२५(२६)} । तिष्ठः पराचीरुपसदः । ^{२६(२७)} । पुरोलाशो ऽग्नीषीमीयः
। ^{२७(२८)} । सवनीयकाले समानतन्त्राः पशवः । ^{२८(२९)} । आश्विनी वशा-
नूषन्ध्यायाः स्थाने । ^{२९(३०)} । मैत्रावरुणा वा पयस्यया यजेत । ^{३०(३१)} ।
अथो पूर्वप्रक्रान्तमनैच्छन् । ^{३१(३२)} । ॥ ४० ॥

* The words in brackets are given only in some MSS. of the text. They are explained in one MSS. of the Commentary and omitted in the other.

एषेवोत्तरस्य विधा । १ । स्तोमा एवान्यथा । २ । अष्टादशाः
 पवमानास्त्रिंशन्तीतराणि । ३ । स एष उक्थः प्रत्याहृतः । ४ । यो
 अग्निष्टोमे कामो य उक्थ्ये तयोरुभयोराष्टौ । ५ । गोधूमेर्वरा । ६ ।
 गोधूमखलः । ७ । गोधूमकलापिञ्चषालम् । ८ । कुम्भ्या आपो
 वसतीवर्यः । ९ । अश्वः सोमप्रवाकः । १० । त्रैपदे ज्ञन्तः । ११ ।
 वडवा दक्षिणा । १२ ॥ ४१ ॥

एषेवोत्तरस्य विधा । १ । स्तोमा एवान्यथा । २ । चतुर्विंशः
 पवमानास्त्रिंशन्तीतराणि । ३ । स एष वाजपेयः प्रत्याहृतः । ४ ।
 यः षोडशिनि कामो यो वाजपेये तयोरुभयोराष्टौ । ५ । यद्यस्य
 द्विषन्भ्रातृव्यो जुक्रिया यजेत परिक्रिया यजेत । यदि परिक्रियो-
 क्तिया । ६ । एकत्रिकत्रिकैकाभ्यां ब्रह्मवर्चमकामो यजेत । ७ ।
 एकस्यां तिसृष्विति प्रथमस्य स्तोत्राणि भवन्ति । ८ । तिसृष्वेक-
 स्यामित्युत्तरस्य । ९ । ताश्चतुर्विंशतिः स्तोत्रियाः । १० । चतुर्विंशत्य-
 चरा गायत्री । ११ । तेजो ब्रह्मवर्चसं गायत्री । १२ । तदाभ्यां तेजो
 ब्रह्मवर्चसमाप्नोति । १३ । त्वक्कृत्प्रश्नस्तौ । १४ । अभिजिदभिजिगी-
 षतः । १५ । विश्वजिद्विश्वं जिगीषतः । १६ । त्रिसंस्तौ च तौ । १७ ।
 अग्निष्टोमो भूत्वान्योन्यस्मिन्प्रत्यतिष्ठताम् । १८ । उक्थ्यौ भूत्वान्योन्य-
 स्मिन् । १९ । अतिरात्रौ भूत्वान्योन्यस्मिन् । २० ॥ ४२ ॥

इन्द्रो वै नृञ्जिगीषंस्तपस्तप्तेतं यज्ञक्रतुमपश्यन्नुजितम् । तेनेष्ट्वा
 नूनजयत् । तेन नृञ्जिगीषन्यजेत । १ ॥ ४३ ॥

इन्द्रो वै पृतनाजं जिगीषंस्तपस्तप्तेतं यज्ञक्रतुमपश्यत्पृतनाजितम् ।
 तेनेष्ट्वा पृतनाजमजयत् । तेन पृतनाजं जिगीषन्यजेत । १ ॥ ४४ ॥

इन्द्रो वै सचाजं जिगीषंस्तपस्तप्नैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्सचाजितम् ।
तेनेष्टा सचाजमजयत् । तेन सचाजं जिगीषन्यजेत । १ । प्रथमा-
ल्यहान्मध्यन्दिनेषु निविद्धानानि । २ । ॥ ४५ ॥

इन्द्रो वै धनं जिगीषंस्तपस्तप्नैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्धनजितम् । तेनेष्टा
धनमजयत् । तेन धनं जिगीषन्यजेत । १ । चतुर्विंशमहः । २ । ॥ ४६ ॥

इन्द्रो वै स्वर्जिगीषंस्तपस्तप्नैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्स्वर्जितम् । तेनेष्टा
स्वरजयत् । तेन स्वर्जिगीषन्यजेत । १ । उत्सन्नयज्ञ इव वा एष
यत्स्वर्जित् । २ । ॥ ४७ ॥

इन्द्रो वै सर्वं जिगीषंस्तपस्तप्नैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्सर्वजितम् ।
तेनेष्टा सर्वमजयत् । तेन सर्वं जिगीषन्यजेत । १ । महाव्रतीय-
महः । २ । ॥ ४८ ॥

इन्द्रो वै सर्वमुज्जिगीषंस्तपस्तप्नैतं यज्ञक्रतुमपश्यदुज्जितम् ।
तेनेष्टा सर्वमुदजयत् । तेन सर्वमुज्जिगीषन्यजेत । १ । जनिष्ठा उग्रः
सहस्रे तुराय तमुष्टुहि यो अभिभूत्योजा इति निविद्धाने । २ ।
ध्वान्तात्प्रपित्वादुदरन्त गर्भा उत्तूर्वयाणं धृषता निनेयेत्युदतौ तदे-
तस्याङ्गो रूपम् । ३ । ॥ ४९ ॥

इन्द्रो वै त्रिशीर्षाणं त्वाष्ट्रमहनत् । अरन्तुखान्यतीन्सालारुक्तेभ्यः
प्रायच्छत् । २ । तं सर्वाणि भूतान्यभ्याक्रोशन् । ३ । स देवेभ्यः पार्श्वत इव
चचार । ४ । ते देवा ऊचुः । यदि वा अयमेवं चरिष्यत्यभि नोऽसुरा
भविष्यन्ति । ५ । उप तं यज्ञक्रतुं जानौम येनैनमुपाकृयेमहीति । ६ । त
एतमुपह्वयं यज्ञक्रतुमपश्यन् । तेनैनमुपाकृत्यन्त । ७ । तेनावरुद्धो राजा
यजेत राष्ट्रमवजिगीषन् । ८ । अह वैव गच्छति । ९ । इमा उ ता

पुस्तमस्य कारोर्ह्यं वीर हव्या हवन्ते य एक इद्व्यश्चर्षणीनामिति
हृतवती निविद्धाने ¹⁰ । तदेतस्याक्तो रूपम् । ¹¹ २ । ॥ ५० ॥

तमभेवाक्रोशन्ननर्हजाततया वैतत्याष्या वालक्ष्म्या ² । सो ऽग्नये
सर्वाणि सवनानि प्रायच्छत् ³ । तस्याग्निः सर्वामनर्हजाततां सर्वा
पापीमलक्ष्मीं निरदहत् ⁴ । स यो ऽनर्हजातः स्याद्यं वा पापी
वाग्भिवदेत्सो ऽग्निष्टुता यजेत । तस्याग्निः सर्वामनर्हजाततां सर्वा
पापीमलक्ष्मीं निरदहति य एवं वेद ⁵ य उ चैनेन यजते । ⁶ १ । *
त्रिवृततोमेन त्रिष्टोमेन वा ब्रह्मवर्चसकामः । ⁷ २ । चतुष्टोमेन प्रति-
ष्ठाकामः । ⁸ ३ । प्रातरनुवाकप्रभृति हारियोजनान्तं सर्वमाग्नेयम् । ⁹ ४ ।
यथार्थमूहः । ¹⁰ ५ । वचनात्प्रत्याम्नायः । ¹¹ ६ । अग्निं मन्ये पितरमिति
प्रतिपत्नातरनुवाकस्य । ¹² ७ । लिङ्गेषु उत्तरयोः क्रवोरग्निशब्दं कुर्वीत
। ¹³ ८ । प्र देवत्रेत्युद्धृत्य सोमस्य मेति चतुर्दश । ¹⁴ ९ । तमोषधी-
रित्यवनीयमानासु । ¹⁵ १० । और्वभृगुवदिति तिस्रो ऽम्बय इत्युद्धृत्य
। ¹⁶ ११ । उपप्रयन्तस्त्रीणि शतेति प्रथमे उत्तमा चाग्निमन्यनीयानाम्
। ¹⁷ १२ । अग्ने जुषस्व नो हविरिति प्रथमा चतुर्थी पञ्चमी च सव-
नीयानाम् । ¹⁸ १३ । दूतं वो विश्ववेदसमिति द्विदेवत्यानाम् । ¹⁹ १४ । ॥ ५१ ॥

अग्निमीले पुरोहितमित्युन्नीयमानेभ्यः । १ । अग्निं दूतमिति
सप्त प्रस्थितानाम् । २ । उत्तराश्वतसो ऽच्छावाकसूक्तस्य स्थाने । ३ ।
अग्ने दिव इति याज्याज्यस्य । ४ । उप त्वा जामथ ऐभिरग्ने कस्ते
जामिर्न योरुपब्दिरग्निर्वत्राण्यग्ने सुतस्याग्ने धृतव्रतायेति प्रउगढचानि

* The commentary from this Sūtra up to 14, 52, 3 is wanting in both MSS.

। ५। अग्ने विश्वेभिरग्निभिरिति यजति । ६। कस्ते जामिः कया ते
अग्ने अङ्गिर इति स्तोत्रियानुरूपौ मैत्रावरुणस्य । ७। विपर्यस्तौ तु
माध्यन्दिने । ८। अग्निर्द्वित्राणौति ब्राह्मणाच्छंसिनः । ९। अग्नि-
र्मूर्धेत्यच्छावाकस्य । १०। अर्चन्तस्वेति मैत्रावरुणस्य । ११। उत्तरं
ब्राह्मणाच्छंसिनः । १२। अग्ने धृतव्रतायेति षलच्छावाकस्य । १३।
उत्तमाभिर्यजन्ति । १४। ॥ ५२ ॥

अग्निं वो देवमित्युन्नीयमानेभ्यः । १। प्र वः शुक्रायेति सप्त
प्रस्थितानाम् । २। उत्तरे मरुत्वतीयग्रहस्य । ३। विशोविशो वस्त्व-
मग्ने यज्ञानामिति प्रतिपदनुचरौ मरुत्वतीयस्य । ४। अग्न आ
याह्यग्निभिः प्र वो यज्ञमिति प्रगाथौ । ५। अग्निं न मा मथितं
त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा ऋषिरित्येकपातिनीनाम् । ६। अग्ने स
क्षेपदिति निविद्धानम् । ७। उत्तमा याज्या । ८। ॥ ५३ ॥

पाहि नो अग्न एकया पाहि नो अग्ने रक्षस इति स्तोत्रि-
यानुरूपौ प्रगाथौ निष्केवल्यस्य । १। प्र ते अग्ने हविष्मतीमिति
धाया । २। एना वो अग्निमिति प्रगाथः । ३। यथा हेतरिति
निविद्धानम् । ४। अग्निं नर इति याज्या । ५। ॥ ५४ ॥

अग्निमग्निं वो अग्निगुमग्ने जरितरिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
ब्राह्मणाच्छंसिनः । १। अक्षा नः शीरशोचिषमित्यच्छावाकस्य । २।
अग्ने विवस्वत्वमग्ने गृहपतिस्त्वमित्सप्रथा इत्यनुपूर्वं प्रगाथाः । ३।
यजस्य हेतरिति च सूक्तानि । ४। उत्तमाभिर्यजन्ति । ५। ॥ ५५ ॥

अगन्म महेत्यादित्यग्रहस्य पुरोनुवाक्योत्तरा याज्या । १। ऊर्ध्वं
ऊ षु णो अध्वरस्य हेतरिति नवोन्नीयमानेभ्यः । २। उत्तरे

हारियोजनस्य । ३ । त्वामग्न च्छतायव इति सप्त प्रस्थितानाम् । ४ ।
 एति प्र हेतेति सावित्रग्रहस्य पुरोनुवाक्योत्तरा याज्या । ५ । इयं
 ते नव्यस्यश्वं न त्वेति प्रतिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । ६ । त्वमग्ने द्रविणोदा
 इति तिस्रः सावित्रस्य । ७ । आर्भवस्योत्तरास्त्रिस्रः । ८ । चतस्रो
 द्यावापृथिवीयस्य । ९ । षलादितो वैश्वदेवस्य । १० । अवेधि जार
 इति वायव्यायाः । ११ । जुषस्य सप्रयस्तममिति सुरूपकृद्भ्योः । १२ ।
 समिद्धो अग्निर्दिवीति तिस्र एकपातिनीनाम् । १३ । तदद्य वाच
 इति पञ्चजनीयायाः । १४ । यज्ञेन वर्धतेति याज्या । १५ । ॥ ५६ ॥
 अभि प्रवन्तेति घृतस्य । १ । उत्तरा सौम्यस्य । २ । आ वो
 राजानमिति रौद्राः । ३ । वसुं न चित्रमहमिति मारुतस्य । ४ ।
 आ नो यज्ञं दिविस्पृशमा नो वायवित्यग्निष्टोमसाम्नः स्तोत्रियानु-
 रूप्यौ प्रगाथौ । ५ । नित्यौ वा । ६ । अस्वग्न इत्यापोहिष्ठीयानाम्
 । ७ । तं देवा बुध इति वैश्वदेव्याः । ८ । इममू षु वो अतिथि-
 मुषवुधमिति चतस्रो देवानांपत्नीनां राकायाश्च । ९ । ऊवे वः
 सुद्योत्मानमिति तिस्रो ऽक्षरपङ्क्तौनाम् । १० । त्रिमूर्धानमिति तिस्रः
 पैत्रीणाम् । ११ । कथा ते अग्ने शुचयन्त आयोरिति तिस्रो
 यामीनाम् । १२ । मथीद्यदीमिति तिस्रः स्वादुष्किलीयानाम् । १३ ।
 उत्तरयोरुत्तरे । १४ । एवाग्निर्गतमेभिरिति परिधानीया । १५ ।
 गृहेष्वविकृतेषु तिष्ठा हरी तसु गृह्येति निविद्वाने । १६ । अनङ्गा-
 न्हिरण्यं वा दक्षिणा । १७ । एतद्वाग्नेयं रूपम् । १८ । उत्थाय
 चाग्निष्टोमः । १९ । आ ह वा एष सर्वाभ्यो देवताभ्यो वक्ष्यते यो
 ऽग्निष्टुता यजते । २० । ॥ ५७ ॥

इन्द्रो ह बलकामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपश्यदिन्द्रस्तुतम् । तेनेष्ट्वा
बलमाप्नोत् । तेन बलकामो यजेत । १ । इन्द्राभिव्याहारे निवि-
द्वाने तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ५८ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपश्यत्सूर्यस्तुतम् । तेनेष्ट्वा
तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । सूर्याभिव्याहारे
निविद्वाने तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ५९ ॥

विश्वे ह देवाः प्रजातिकामास्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपश्यन्विश्वदेव-
स्तुतम् । तेनेष्ट्वा प्राजायन्त । तेन प्रजातिकामो यजेत । १ । इमा
उ ता पुरतमस्य वृषा मद इन्द्र इति निविद्वाने । २ । प्रोतये
वरुणं मित्रमिन्द्रं मित्रो नो अत्र वरुणश्च पूषेति वैश्वदेवाभिव्याहारे
तदेतस्याङ्गो रूपम् । ३ । ॥ ६० ॥

गोतमो ह ब्रह्मवर्चसकामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्गोतमस्य चतु-
रन्तरस्तोमम् । तेनेष्ट्वा ब्रह्मवर्चसमाप्नोत् । तेन ब्रह्मवर्चसकामो यजेत
। १ । चतसृषु बहिष्पवमानः । २ । अष्टास्वष्टास्वाज्यानि । ३ । द्वाद-
शसु माध्यन्दिनः । ४ । पवमानः । ५ । षोडशसु षोडशसु पृष्ठानि । ६ ।
विंशत्यामार्भवः पवमानः । ७ । चतुर्विंशमग्निष्टोमसाम । ८ । सामा-
न्तरुक्थयः । ९ । ॥ ६१ ॥

पञ्चशरदीयः । १ । मरुतो हाये ऽनपिषोमपीथा आसुः । ते
यत्रेन्द्रं मरुतः पुपुवुस्तदेनानिन्द्रः सोमपीथे ऽन्वाभजे ^२ । स यो
ऽनपिषोमपीथः स्याद्यो वा मरुतां सलोकतां सायुज्यमौप्सेत सो
ऽनेन यजेत । ३ । पञ्चोक्षाणः पञ्च शरदो मरुद्भ्यः प्रोक्षिताश्चरन्ति ।
ते सवनीयस्योपालग्न्याः । ४ । ॥ ६२ ॥

अषिस्तोमाः । १ । गोतमो ह ब्रह्मवर्चसकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञ-
क्रतुमपश्यत् ^२ तेनेष्टा ब्रह्मवर्चसमाप्नोत् ^३ तेन ब्रह्मवर्चसकामो
यजेत । १ । ॥ ६३ ॥

भरद्वाजो ह बलकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् ^१ तेनेष्टा बल-
माप्नोत् ^२ तेन बलकामो यजेत । १ । ॥ ६४ ॥

अत्रिर्ह प्रजातिकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् ^१ तेनेष्टा प्राजा-
यत ^२ तेन प्रजातिकामो यजेत । १ । ॥ ६५ ॥

वसिष्ठो हान्नाद्यकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् ^१ तेनेष्टान्ना-
द्यमाप्नोत् ^२ तेनान्नाद्यकामो यजेत । १ । ॥ ६६ ॥

जमदग्निर्ह पशुकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् ^१ तेनेष्टा पशू-
नाप्नोत् ^२ तेन पशुकामो यजेत । १ । ॥ ६७ ॥

प्रजापतिर्ह प्रजातिकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यत् ^१ तेनेष्टा
प्राजायत ^२ तेन प्रजातिकामो यजेत । १ । ॥ ६८ ॥

व्रात्यस्तोमाः । १ । वसवो ह स्वर्गकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतून्-
पश्यन्व्रात्यस्तोमान् ^२ तैरिष्टा स्वर्गमापुः ^३ तैः स्वर्गकामो यजेत
। १ । ॥ ६९ ॥

मित्रावरुणयोरश्विनोर्वसूनां मरुतां विश्वेषां देवानाम् । १ ।
समूल्हात्पृथ्याच्छ्वम् । २ । ॥ ७० ॥

उत्कान्तिरतिरात्रः । १ । इन्द्राविष्णू वै स्वर्गकामौ तपस्तप्त्रैतं
यज्ञक्रतुमपश्यतामुत्कान्तिम् ^२ तेनेष्टा स्वर्गं लोकमुदाक्रामताम् ^३ तेन
स्वर्गकामो यजेत । १ । इमा उ त्वा पुरतमस्य द्यौर्न य इन्द्रेति निवि-

द्वाने ।^५। प्र पूषणं विष्णुमग्निं पुरश्चिं हनृजीषिन्विष्णुना मवान
इति विष्णुन्यङ्गे तदेतस्याङ्गो रूपम् ।^६। ॥ ७१ ॥

मित्रावरुणयोरश्विनोर्वसूनां मरुतां माध्यानामाप्यानां विश्वसृजां
भूतकृतां ज्येष्ठानां मध्यमानां कनिष्ठानां च । १ । चतुर्दशः स्तोमः
। २ । विष्टुः सप्रतोदः सेषुधन्वा दक्षिणा । ३ । एतेषां देवगणानां
समूल्हाद्दशराचाच्छस्त्रम् । ४ । ॥ ७२ ॥

ब्राह्मस्तोमानाम् । १ । नवानां नाकमदां च । २ । चषालमुख-
तरसपुरोलाशोरनिष्टुसवब्रह्मसवत्त्रसवभूमिसवौषधिसवौदनसववनस्प-
तिसवानां च । ३ । ॥ ७३ ॥

प्रजापतिर्ह परमेष्ठी प्रतिष्ठाकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्दश-
ममहः ।^१ तेनेष्ट्वा प्रत्यतिष्ठत ।^२ तेन प्रतिष्ठाकामो यजेत ।^३ । ॥ ७४ ॥

ऋतुस्तोमाः । १ । ऋतवो ह स्वर्गकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतूनप-
श्यन्वष्टु ।^२ तैरिष्ट्वा स्वर्गमापुः ।^३ तैः स्वर्गकामो यजेत ।^४ । ॥ ७५ ।

मासस्तोमाः । १ । मासा हान्नाद्यकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतून-
पश्यन्द्वादश । तैरिष्ट्वान्नाद्यमापुः ।^२ तैरन्नाद्यकामो यजेत ।^३ । ॥ ७६ ॥

अर्धमासस्तोमाः । १ । अर्धमासा हान्नाद्यकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञ-
क्रतूनपश्यन्श्चतुर्विंशतिम् ।^३ तैरिष्ट्वान्नाद्यमापुः ।^४ तैरन्नाद्यकामो यजेत
।^५ । ॥ ७७ ॥

नक्षत्रस्तोमाः । १ । नक्षत्राणि ह तेजस्कामानि तपस्तप्त्रैतान्यज्ञ-
क्रतूनपश्यन्सप्तविंशतिम् । तैरिष्ट्वा तेज आपुः । तैस्तेजस्कामो यजेत
। २ । ॥ ७८ ॥

अहोरात्रस्तोमाः । १ । अहोरात्रा हान्नाद्यकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञ-

क्रतूनपश्यन्सप्तविंशतिशतानि । तैरिष्टान्नाद्यमापुः ^१ तैरन्नाद्यकामो
यजेत । ^२ ॥ ७८ ॥

मुहूर्तस्तोमाः । १ । मुहूर्ता हान्नाद्यकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतू-
नपश्यन्दश सहस्राण्यष्टौ च शतानि ^१ तैरिष्टान्नाद्यमापुः ^२ तैरन्ना-
द्यकामो यजेत । ^३ ॥ ८० ॥

निमेषस्तोमाः । १ । निमेषा हाचितिकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतू-
नपश्यन्दशायुतान्यष्टौ च सहस्राणि । तैरिष्टाचितिमापुः । तैरचिति-
कामो यजेत । २ । ॥ ८१ ॥

ध्वंसिस्तोमाः । १ । ध्वंसयो हानन्तकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतू-
नपश्यन्दश प्रयुतान्यष्टौ चायुतानि ^१ तैरिष्टानन्तमापुः ^२ तैरनन्तकामो
यजेत । ^३ ॥ ८२ ॥

दिशां स्तोमाः । १ । दिशो हानन्तकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतू-
नपश्यन्श्चतुरः । तैरिष्टानन्तमापुः । तैरनन्तकामो यजेत । २ । ॥ ८३ ॥

अवान्तरदिशां स्तोमाः । १ । अवान्तरदिशो हानन्तकामास्तप-
स्तप्त्रैतान्यज्ञक्रतूनपश्यन्श्चतुरः । तैरिष्टानन्तमापुः । तैरनन्तकामो यजेत
। ^१ २ । त एते बृहद्रथन्तरष्टाः स्युः । ^२ ३ । ऐकाहिकशस्ताः । ^३ ४ ।
कथाशुभीयतदिदासीये वा निविद्धाने । ^४ ५ । दिक्षु दिशां स्तोमा
अवान्तरदिक्ष्वान्तरदिशामवान्तरदिशाम् । ^५ ६ । ॥ ८४ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे चतुर्दशोऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

शरदि वाजपेयः । १ । अन्नाद्यकामस्य । २ । वाजेन यज्यमाणः
 पुरस्तात्संवत्सरं पेयैर्यज्ञक्रतुभिर्यजते । ३ । पानं वै पेयाः । अन्नं
 वाजः । ४ । पानं वै पूर्वमथान्नम् । ५ । तयोरुभयोराष्ट्रौ । ६ ।
 द्वादशामिष्टोमाः । ७ । गोतमस्य वा चतुरुत्तरस्तोमो व्यत्यासं प्राक-
 तेन । ८ । अपरियजमेके । ९ । इन्द्रो हैतेन यज्ञक्रतुनेष्टुा बृह-
 स्यतिश्चान्नाद्यमापतुः । १० । तेनान्नाद्यकामो यजेत । ११ । अथो
 हैतेन वाजो लौक्य इष्टुा सर्वाङ्कामानाप । तस्माद्वाजपेयः । १२ ।
 त्रयोदश दीक्षास्तिष्ठ उपसदः सुत्यं सप्तदशमहः । १३ । सप्तदशो वै
 प्रजापतिर्वाजपेयः । १४ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । १५ ।
 चतुरश्रो गोधूमचषालो वैल्हो यूपः सप्तदशारत्निः । १६ । सप्तदशो
 वै प्रजापतिर्वाजपेयः । १७ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । १७-
 सप्तदशाम्रीषोमीयाः । १८ । तेषां समानं चरणम् । १९ । आ य
 ऐन्द्राग्र ऐन्द्रो वृष्णिः । सारस्वती मेघौ । मरुद्भ्य उज्जिषेभ्यो वशा
 वृश्निः पञ्चमी क्रतुपशूनाम् । २० । सप्तदश प्राजापत्याः श्यामास्त-
 परा लघुदिन उपालम्भ्याः । २१ । सवनीयानां तन्त्रं पर्यग्निकर-
 णान्तम् । २२ । ब्रह्मसाम्नालभ्यन्ते । २३ । आभ्रगुरावर्तेत स्तोत्राश्च
 । २४ । प्राप्ता अग्निं भरतोवध्यगोहमिति तन्त्रमुत्तमः प्रयाजः
 परिवाप्यौ च । २५ । ऊर्ध्वं प्रदानं हारियोजनात् । २६ । वनस्यति-
 प्रभृतीन्यङ्गान्युत्सथेरन् । २७ । दृष्टेषु वानुयाजेषु । २८ । स्वकाला

वा । ३०^{२९} । सप्तदशः स्तोमः । ३१^{३०} । वैराजमाज्यम् । ३२^{३१} । घृतस्तोमीयं
 वा । ३३^{३२} । माधुच्छन्दसः प्रउगः । ३४^{३३} । अन्नं वै विराट् । घृतमन्नम्
 । ३५^{३४} । रसो माधुच्छन्दसः प्रउगः । ३६^{३५} । अन्नेन तद्रसं दधाति
 । ३७^{३६} । एकाहिकं वा । ३८^{३७} । प्रतिष्ठा वा एकाहः । ३९ । प्रति-
 ष्ठित्या एव । ४०^{३८} । ॥ १ ॥

त्रिकद्रुकेषु महिषो यवाग्निरं तुविशुष्म इत्यतिच्छन्दसा मरु-
 त्वतीयं प्रतिपद्यते । १ । प्राजापत्यं वै कन्दो ऽतिच्छन्दाः । २ । प्रजा-
 पतिर्वाजपेयः । ३ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ४^१ । आ त्वा
 रथं ययोतय इत्येव प्रतिपद्यते । ५^२ । प्राजापत्यं वै कन्दो ऽनुष्टुप्
 । ६ । प्रजापतिर्वाजपेयः । ७ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ८^३ ।
 कया शुभा सवयमः सनीला इति मरुत्वतीयं । कद्वत्कयाशुभी-
 यम् । ९ । को वै प्रजापतिर्वाजपेयः । १० । तदेनं स्वेन रूपेण
 समर्धयति । ११^४ । बार्हस्पत्यो नैवारः सप्तदशशरावः । १२ । सप्तदशो
 वै प्रजापतिर्वाजपेयः । १३ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । १४^५ ।
 सो ऽन्तरेण निष्केवल्यमरुत्वतीये । बृहस्पतिसवे च । १५^६ । तत्रा-
 भिषिच्यते प्राक् खिष्टकृतः । १६^७ । तस्य प्रदानं खिष्टकदिलं च
 । १७^८ । तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठमिति निष्केवल्यम् । १८^९ । यज्ञो वै
 भुवनेषु ज्येष्ठः । १९ । यज्ञ उ वै प्रजापतिर्वाजपेयः । २० । तदेनं
 स्वेन रूपेण समर्धयति । २१^{१०} । अनुचरप्रभृति षष्ठात्तृतीयसवनम्
 । २२^{११} । प्राजापत्यं वै षष्ठमहः । २३ । प्रजापतिर्वाजपेयः । २४ ।
 तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । २५^{१२} । विषुवतो वा । २६^{१३} । रोहो
 वै विषुवान् । २७^{१४} । रोहो वाजपेयः । २८ । तदेनं स्वेन रूपेण

समर्धयति । १६ । ऐकाहिकं वा । २० । प्रतिष्ठा वा एकाहः । ३१ ।
प्रतिष्ठित्या एव । ३२ । ॥ २ ॥

तत्र पुरस्तादानोभद्रीयस्य मधुनाद्यौ विहरेदिति पैङ्ग्यम् । १ ।
इमं महे विदध्यायोषसः पूर्वा इत्यृक्कः । २ । ते यदि चित्रवती-
व्यग्निष्टोममाम कुर्युस्त्वं नश्चित्र ऊत्याग्ने विवस्वदिति स्तोत्रियानुरूपौ
प्रगाथौ । ३ । ऊर्ध्वं षोडशिनो ऽतिरिक्तोक्त्यम् । ४ । प्र तन्ने अद्य
शिपिविष्ट प्र तद्विष्णुरिति स्तोत्रियानुरूपौ । ५ । ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं
पुरस्तादिति द्वे । ६ ।

धीती वा ये अनयन्वाचो अयं मनसा वा ये ऽवदन्तानि ।

तृतीयेन ब्रह्मणा संविदानास्तुरीयेण मन्वत नाम धेनोः ॥ ७ ।
वेनस्तपश्श्रुदिति पञ्च । ८ । अयं वेन इति वा । ९ । तं प्रनयेति
त्रयोदशानामुत्तमां परिशिष्याह्वय दूरोद्दणं यथा विषुवति । १० ।
उत्तमासुपसंशस्य^{११} यज्ञो बभूवेति परिधाय प्रजापत इति यजति
। ११^{१२} । सप्तदश गवां शतानि ददाति । १२ । सप्तदश वाससाम् । १३ ।
सप्तदश यानानि युक्तानि रथान्हस्तिनो निष्कान्दुन्दुभीन् । १४^{१३} । तानि
सप्त सप्तदशानि भवन्ति । १५ । स आप्तोवाजपेयः । १६^{१४} । वयसेव-
यसः सप्तदशसप्तदशेति कुरुवाजपेयः । १७^{१५} । ॥ ३ ॥

वाजपेयेनेष्टा बृहस्पतिसवः । १ । तेजस्कामस्य ब्रह्मवर्चसकामस्य
च । २ । रोहो वै वाजपेयस्तेजो ब्रह्मवर्चसं बृहस्पतिसवः । ३ । तत्ते-
जसि ब्रह्मवर्चसे प्रतितिष्ठति । ४ । त्रिष्टोमः । ५ । रथन्तरं पृष्ठम्
। ६ । तच्चकृत्तं शस्तम् । ७ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ८ । यस्तस्तमेति
सतस्रो ऽनुपूर्वं पुरस्तात्पूक्तानामेकैकां निष्केवल्यप्रभृतिषु । ९ । त्रय-

स्तिंशद्क्षिणा । १० । अनुसवनमेकादशैकादश । ११ । अनुबन्ध्यस्य
वपायां संस्थितायां वडवां ब्रह्मणे ऽनुशिष्टुम् । १२ । ॥ ४ ॥

प्रजापतिर्ह देवान्स्पृष्टा तेभ्य एतदन्नपानं ससृज एतान्यजान् ।
अग्निष्टोमं प्रथमम्^२ । स एनान्नान्वभवत्^३ । अथात्यग्निष्टोमम्^४ । स
एनान्नान्वभवत्^५ । अथोक्थ्यम्^६ । स एनान्नान्वभवत्^७ । अथ षोडशिनम्^८
स एनान्नान्वभवत्^९ । अथ वाजपेयम्^{१०} । स एनान्नान्वभवत्^{११} ।
अथातिरात्रम्^{१२} । स एनान्नान्वभवत्^{१३} । अथाग्नौर्यामाणम्^{१४} । स एना-
न्वभवत्^{१५} । तस्य त्रयस्तिंशत्सोत्राणि^{१६} । त्रयस्तिंशच्छस्ताणि^{१७} ।
त्रयस्तिंशदुक्थ्याज्जतयः^{१८} । त्रयस्तिंशदै सर्वे देवाः^{१९} ।
तदेनाग्नौत्रैः शस्तैरुक्थ्याज्जतिभिरिति प्रत्येकं सर्वाग्नीणाति^{२०} ।
तस्य नव स्तोमाः^{२१} । नव पृष्ठानि^{२२} । षट् संस्थाः^{२३} । परि-
ग्रहेण तानि चतुर्विंशतिः^{२४} । चतुर्विंशतिर्वै संवत्सरस्यार्धमासाः । १२ ।
संवत्सरस्यैवाष्टौ^{२५} । आप्तो वै वतायं यामो यो देवाँश्च संवत्सरं
चानुभवतीति । तस्मादाप्तोर्यामः^{२६} । १३ । ॥ ५ ॥

हान्दोमाः पवमानाः । १ । त्रिवृत्पञ्चदशे सप्तदशैकविंशे चाज्यानि
। २ । त्रिणवानि पृष्ठानि । ३ । त्रयस्तिंशमग्निष्टोमसाम । ४ । य
आज्यानां स्तोमास्ते ऽतिरिक्तोक्थ्यानाम् । ५ । एतैर्वै प्रजापतिरुभयतो
ऽग्निष्टोमस्तोमैः सर्वान्कामानुभयतः परिगृह्यात्मन्नदधत । ६ । तयो
एवैतद्यजमान एतैरेवोभयतो ऽग्निष्टोमस्तोमैः सर्वान्कामानुभयतः
परिगृह्यात्मन्धत्ते । ७ । विद्यजितः सर्वपृष्ठात्महौत्रं प्रातःसवनम् । ८ ।

॥ ६ ॥

कयाशुभीयं चातुर्थ्याह्निके चैकाहिकात्पूर्वाणीति मरुत्वतीयम्

। १ । बृहद्वैराजगर्भं हेतुः पृष्ठं भवति रथन्तरं वा । २ । वामदेयं
 शाक्तरगर्भं मैत्रावरुणस्य । ३ । श्यैतं वैरूपगर्भं ब्राह्मणाच्छंसिनो नौधमं
 वा । ४ । कालेयं रैवतगर्भमच्छावाकस्य । ५ । गर्भं पूर्वं शंसेदिति हैक
 आञ्जरयात्मानमिति । ६ । आत्मानं त्वेव पूर्वं शंसेत् । ७ । आत्मानं वा
 अनूगर्भः । ८ । ऐकाहिकास्तोत्रियाञ्क्स्वा विश्वजितः सर्वपृष्ठास्तोत्रि-
 याञ्क्ंसन्ति । ९ । तथानुरूपान् । १० । सामप्रगाथांश्च । ११ । ॥ ७ ॥

तदिदामीयं चातुर्थाङ्गिके चैकाहिकात्पूर्वाणीति निष्केवल्यम् ।
 । १ । यानि पाञ्चमाङ्गिकानि मध्यनस्तीणि मैत्रावरुणस्यैकाहिकाभ्यां
 पूर्वाणि । २ । तार्तीय्याङ्गिके ब्राह्मणाच्छंसिनः । ३ । अच्छावाकस्य
 षष्ठाङ्गिके । ४ । अनुचरप्रभृति षष्ठात्तृतीयसवनम् । ५ । आश्विना-
 दूर्ध्वमतिरिक्तोक्त्यानि । ६ । जराबोध जरमाण इति स्तोत्रियानुरूपौ
 हेतुः । ७ । त्यमु वः सत्रासाहमिति मैत्रावरुणस्य । ८ । कं ते
 दाना असत्त यदद्य कच वृत्रहन्निति ब्राह्मणाच्छंसिनः । ९ । तद्वो
 गाय स्तोत्रमिन्द्राय गायतेति वा । १० । इदं विष्णुरित्यच्छावाकस्य
 । ११ । उत्तरे च पूर्वा चानुरूपः । १२ । एषो उषा दूरादिहेवो-
 दीरायामा मे हवमित्यनुपूर्वं नवर्चानि । १३ । आ भातीति हेतुः
 । १४ । उत्तरं मैत्रावरुणस्य । १५ । आ गोमतेति ब्राह्मणाच्छंसिनः
 । १६ । उत्तरमच्छावाकस्य । १७ । सेत्रस्य पतिनेति त्रयाणां तिस्रः
 परिधानीयाः । १८ । शं नो देवः सविता त्रायमाण इत्यच्छावाकस्य
 । १९ । इमे सोमास इमे मन्द्रासो ऽत्या यातं निवत आ नो
 गच्छतं हवनेति याज्याः । २० । पुराणमोक्तः सख्यं शिवं वामिति
 वानुपूर्वं चतस्रः । २१ । ॥ ८ ॥

यमस्तोमः । १ । यमो ह स्वर्गकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपश्य-
मस्तोमम्^२ । तमाहरत् । तेनायजत^३ । तेनेष्टा स्वर्गमाप्नोत्^४ । तेन
स्वर्गकामो यजेत । २ । स्तोत्रियानुरूपाञ्छस्त्राणामुद्धृत्य सामाता-
नांश्च । ३ । यावत्यस्ता भवन्ति तावत्यस्तद्देवतास्तच्छन्दस उपजायन्ते
। ४ । परेयिवांसमिति पञ्चानां पुरस्तात्सूक्तानामेकैकां मध्यन्दिने
। ५ ॥ ८ ॥

गायत्रः सर्वस्वारो मरणकामस्य स्वर्गकामस्य च । १ । त्रैष्टुभः
सर्वनिधनः प्रतिष्ठाकामस्य । २ । जागतः सर्वैलः पशुकामस्य च
। ३ । आनुष्टुभः सर्ववाङ्निधनः श्रुतकामस्य । ४ । प्रत्यक्षं संपदा
वा । ५ । नृजित्प्रभृतिभ्यो निविद्धानानि । ६ । ॥ १० ॥

वागकामयत । सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं परी-
यामिति^१ । सैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्वाचःस्तोमम्^२ । तमाहरत् । तेनायजत^३ ।
तेनेष्टा सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यैत्^४ । तथो
एवैतद्यजमानो यद्वाचःस्तोमेन यजते सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठ्यं स्वारा-
ज्यमाधिपत्यं पर्यैति । ५ । शते बहिष्पवमानः । ६ । सहस्रं आज्यम्
। ७ । अयुते प्रयुते नियुते ऽर्बुदे न्यर्बुदे निखर्वादे समुद्रे सलिले ऽन्ये
ऽनन्य इति स्तोत्राणि । ८ । सर्वा ऋचः प्रयुज्यन्ते ऽभ्यावर्तं स्तोमा-
तिशंसनाय । ९ । सामानि यजूंषि च । १० । उत्थाय चाग्निष्टोमः
। ११ । सहस्रं दक्षिणा वाचःस्तोमस्य । १२ । महायज्ञे । १३ । विनृत्य-
भिभृत्योः । १४ । सर्वजिह्वनजितोः । १५ । विश्वजिदभिजितोः । १६ ।
स्वर्जिद्वज्रवज्रयोः । १७ । आप्तोर्यामे च । १८ । अनादेशे प्रकृति-
र्दक्षिणानाम् । १९ । ॥ ११ ॥

वरुणो ऽकामयत् । सर्वेषां राज्यानां श्रेष्ठं स्वाराज्यमाधिपत्यं
 परीयामिति ^१ । स एतं यज्ञक्रतुमपश्यद्राजसूयम् ^२ । तमाहरत् । तेना-
 यजत ^३ । तेनेष्टा सर्वेषां राज्यानां श्रेष्ठं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्येत् ^४ । तयो
 एवैतद्यजमानो यद्राजसूयेन यजते सर्वेषां राज्यानां श्रेष्ठं स्वारा-
 ज्यमाधिपत्यं पर्येति । ^५ । भार्गवो हेता । ^६ । ऐन्द्रापोष्णेन वस्ते-
 नेष्टा माध्या अमावास्याया एकाह उपरिष्टादौ चेत ^७ पवित्राय
 । ^८ । स एवायं चतुष्टोमो ^९ रथन्तरष्टो ^{१०} ऽग्निष्टोमः । ^{११} । एष
 एव पवित्रः । एतेन ह पूतः सवमश्रुते । ^{१२} । अष्टम्यां सुत्यमहः
 । ^{१३} । दृष्टिभिः पक्षशेषम् । ^{१४} । फाल्गुन्यां प्रयुज्य चातुर्मास्यानि
 । ^{१५} । षण्मास्यं च पशुम् । ^{१६} । माध्यां शुनासीरीयम् । ^{१७} ।
 उत्तरं मासमिष्टिभिः । ^{१८} । फाल्गुन्यां दौक्षते ऽभिषेचनीयदश-
 पेयाभ्याम् । ^{१९} । द्वादश दौक्षास्तिष्ठ उपसदः । ^{२०} । सुत्यं षोल-
 शमहः ^(२०) ^{२१} । षोलशकलं वा इदं सर्वम् । ^{२२} । अस्यैव सर्व-
 स्थाष्टौ ^(२१) ^{२२} । १६ । ॥ १२ ॥

सह सोमौ क्रीणन्ति । १ । दशपेयस्य च तन्वमातिथ्यापर्यन्त-
 मूर्ध्वं चावभृथात् । २ । त्वमग्ने वरुण इत्याज्यं ^३ वरुणन्यङ्गम् । ३ ।
 वरुणं ह्यभिषिञ्चन्ति । ४ ।* चतुर्विंशान्मध्यन्दिनः । ५ । मैवावरुण-

* The division of Sūtra's is given for XV, 13 according to the manuscript belonging to the Berlin Royal Library, although this Msc. apparently does not contain the commentary of Varadattasuta Anartīya, but of a different author. But the only manuscript, containing Varadattasuta's commentary, which has become accessible to me, is too corrupted to be relied upon.

न्तरेण निष्केवल्यमरुत्वतीये । ६ । तत्राभिषिच्यते प्राक् स्विष्टकृतः । ७ । तस्याः प्रदानं स्विष्टकृदिलं च । ८ । द्वितीयादङ्गस्तृतीय-
सवनम् । ९ । तदुक्तं संतिष्ठते । १० । पशवो वा उक्त्यानि । ११ ।
पशूनामेवाष्टौ । १२ । यन्त्यवभ्ययम् । १३ । क्रियते ऽवभ्ययकर्म । न
स्नाति । १४ । कृष्णाजिनस्य दक्षिणं पूर्वपादमुदके ऽवधाय प्रत्या-
हरन्ति वसनस्य वा दशाम् । १५ । ॥ १३ ॥

अथोत्तरं देवयजनमध्यवस्यति । १ । तत्संसृपामिष्टिभिर्यजते । २ ।
दशभिर्दशरात्रम् । ३ । अथ सवित्रे प्रसवित्रे ^४ सवित्र आस-
वित्रे ^५ सवित्रे सत्यप्रसवायेति ^६ सरस्वत्यै वाचे ^७ लघ्ने रूपेभ्यः ^८ पूंण्ये
पथिभ्यः ^९ इन्द्रायास्मै ^{१०} बृहस्पतये तेजसे ^{११} सोमाय राज्ञे ^{१२} विष्णवे
अपि विष्टायेति । ^{१३} दशम्यां दशपेयः । ^{१४} अपि वैताभिर्दशभि-
र्देवताभिः प्रसर्पेयुर्वा भक्षयेयुर्वा । ^{१५} सवित्रे प्रसवित्रे प्रसर्पाणीति
वा ^{१६} सवित्र आसवित्रे भक्षयामीति वा । ^{१७} येषामुभयतः ओत्रिया
दशपुरुषं ते याजयेयुः । ^{१८} शतं ब्राह्मणाः सोमं भक्षयन्ति । ^{१९}
दशदशैकैकं चमसम् । ^{२०} तस्माद्दशपेयः । ^{२१} उत्थाय पञ्च-
विलस्यतः । ^{२२} समाप्ते श्येनीष्वनीभ्यां पष्ठौहोभ्यां गर्भिणीभ्या-
मादित्या पूर्वा वैश्वदेवी वा मारुत्युत्तरा । ^{२३} ॥ १४ ॥

अथ सौत्रामणी । १ । आश्विनो लोहो ऽजः । २ । सारस्वती
मेषी । ३ । इन्द्राय सुत्राम्ण ऋषभः । ४ । पर्यग्निकृतेषु सुरासोमेन
चरन्ति । ५ ।

पवित्रेण पुनीहि मा शुक्लेण देव दीद्यत् ।

अग्ने क्रवा क्रतुरभि ॥

इति सुरां स्वन्तीमुपतिष्ठन्ते । ६ । पितृदेवत्याभिर्वा । ७ । युवं
सुराममिति पुरोनुवाक्या । ८ । होता यत्तदश्विना मरस्वतीमिन्द्रं
सुचामाणमिति प्रैषः । ९ । सर्वानेके विहृतानामनन्ति । १० । तदु
तथा न कुर्यादासुरं तत् । ११ । पुत्रमिवेति याज्या । १२ ।

यमश्विना नमुचावासुरे दधि मरस्वत्यसुनोदिन्द्रियाय ।

इमं तं शुक्रं मधुमन्तमिन्दुं सोमं राजानमिह भक्षयामि ॥

इति भक्षमन्तः सुरायाः । १३ । ब्राह्मणं सुरापं परिक्रीणीयादिति
भक्ष उपनीयते । १४ । ॥ १५ ॥

अत ऊर्ध्वं केशवपनीयः । १ । वैधातव्युदवसानीया । २ । आग्ना-
वैष्णव ऐन्द्रावैष्णवो वा । ३ । व्युष्टिरतो द्विरात्रः । ४ । अग्निष्टोमो
ऽतिरात्रस्य । ५ । वि वा एतस्मै ब्राह्मणायोच्छति यो वेदमनुब्रूते
। ६ । व्यु तस्मै चत्रियायोच्छति यो ऽभिषेकं प्राप्नोति । ७ । अथै-
तेन चत्रस्य धृतिना यजते । ८ । चतुष्टोमेन रथन्तरपृष्ठेनाग्निष्टोमेन
। ९ । तेनो ह त्रिष्टोमेन वृद्धयुक्त्र आभिप्रतारिण ईजे । १० । तसु
ह ब्राह्मणो ऽनुव्याजहार ^{११} न चत्रस्य धृतिनायष्ट इममेव प्रति
समरं कुरवः कुरुचेत्राच्छोष्यन्त इति । ^{१२} ११ । तदु किल तथैवास
यथैवैनं प्रोवाच । ^{१३} १२ । तस्मात्तु चतुष्टोमेनैव यजेत । ^{१४} १३ । प्रतिष्ठा
वै यज्ञानां चतुष्टोमः । १४ । प्रतिष्ठित्या एव । ^{१५} १४ । अयुतं दक्षिणा
। ^{१६} १५ । न ह वा एतस्माद्राष्ट्रान्न तस्यै विप्रो युवते यो ऽयुतं
ददाति । १७ । तदयुतस्यायुतत्वम् । १८ । शतं वा सहस्राणि
। १९ । ॥ १६ ॥

हरिस्रङ्गो ह वैधस ऐक्षाको राजापुत्र आस । तस्य ह शतं

जाया बभूवुः । तासु ह पुत्रं न लेभे । तस्य ह पर्वतनारदौ गृह
ऊषतुः । स ह नारदं पप्रच्छ ।

यन्विमं पुत्रमिच्छन्ति ये च जानन्ति ये च न ।

किं स्त्रित्युत्रेण विन्दते तन्नः प्रब्रूहि नारद ॥ इति ।

स एकया पृष्टो दशभिः प्रत्युवाच ।

श्चणमस्मिन्मनयत्यमृतत्वं च विन्दते ।

पिता पुत्रस्य जातस्य पश्येच्चैज्जीवतो मुखम् ॥

यावन्तः पृथिव्यां भोगा यावन्तो जातवेदसि ।

यावन्तो अप्सु प्राणिनां भूयान्पुत्रे पितुस्ततः ॥

शश्रुत्पुत्रेण पितरो अत्यायन्वज्जलं तमः ।

आत्मा हि जज्ञ आत्मनः स द्रावत्यतितारिणी ॥

किं नु मलं किमजिनं किमु श्मश्रूणि किं तपः ।

पुत्रं ब्रह्माण इच्छध्वं स वै लोको ऽवदावदः ॥

अन्नं ह प्राणः शरणं ह वासो रूपं हिरण्यं पशवो विवाहाः ।

सखा ह जाया कृपणं ह दुहिता ज्योतिर्ह पुत्रः परमे व्योमन् ॥

पतिर्जायां प्रविशति गर्भो भूत्वा मातरम् ।

तस्यां पुनर्नवो भूत्वा दशमे मासि जायते ॥

तज्जाया जाया भवति यदस्यां जायते पुनः ।

आभूतिरेषाभूतिर्बीजमेतन्निधीयते ॥

देवाश्चैतामृषयश्च तेजः समभरन्महत् ।

देवा मनुष्यान्ब्रुवन्नेषा वो जननौ पुनः ॥

एष पन्था विततो देवयानो येनाक्रमन्ते पुत्रिणो [ये] विशोकाः ।

तं पश्यन्ति पशवो वयांसि तस्मात्ते मात्रापि मिथुनं चरन्ति ॥

नापुत्रस्य लोको ऽस्तीति तत्सर्वं पशवो विदः ।

तस्मात्तु पुत्रो मातरं स्वमारं चाधिरोहति ॥ इति ॥ १७ ॥

स होवाच । स वै मे ब्रूहि यथा मे पुत्रो जायेतेति । तं होवाच ।
वरुणं राजानमुपधात्र पुत्रो मे जायतां तेन त्वा यजा इति ।
तथेति । स वरुणं राजानमुपसमार । पुत्रो मे जायतां तेन त्वा
यजा इति । तथेति । तस्य ह पुत्रो जज्ञे रोहितो नाम । तं
वरुण उवाच । अजनि वै ते पुत्रो यजस्व मानेनेति । स होवाच ।
यदा वै पशुर्निर्दशो भवत्यथ स मेध्यो भवति निर्दशो न्वस्त्वथ
त्वा यजा इति । तथेति । स ह निर्दश आस । तं होवाच ।
निर्दशो वा अभृद्यज्ञस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ता
जायन्ते ऽथ स मेध्यो भवति दन्ता न्वस्य जायन्तामथ त्वा यजा
इति । तथेति । तस्य ह दन्ता जज्ञिरे । तं होवाच । अजत वा
अस्य दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ताः
पद्यन्ते ऽथ स मेध्यो भवति दन्ता न्वस्य पद्यन्तामथ त्वा यजा
इति । तथेति । तस्य ह दन्ताः पेदिरे । तं होवाच । अपत्सत
वा अस्य दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ताः
पुनर्जायन्ते ऽथ स मेध्यो भवति दन्ता न्वस्य पुनर्जायन्तामथ त्वा
यजा इति । तथेति । तस्य ह दन्ताः पुनर्जज्ञिरे । तं होवाच ।
अजत वा अस्य पुनर्दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा
वै क्षत्रियः संनाहं प्राप्नोत्यथ स मेध्यो भवति संनाहं नु प्राप्नोत्वथ
त्वा यजा इति । तथेति । स ह संनाहं प्राप । तं होवाच ।

प्रापद्वै मनाहं यजस्व मानेनेति । स तथेत्युक्त्वा पुत्रमामन्त्रयां चक्रे ।
ततायं वै मह्यं त्वामददाद्वन्त त्वयाहमिमं यज्ञा इति । स नेत्युक्त्वा
धनुरादायारण्यमुपातस्यौ । स संवत्सरमरण्ये चचार । अथ हैहिकां
राजानं वरुणो जग्राह । तस्य हेादरं जज्ञे । तद् ह रोहितः
शुश्राव । सो ऽरण्याद्राममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण पर्य-
त्योवाच । ॥ १८ ॥

नाना आन्ताय श्रीगस्तीति रोहित शुश्रुम ।

पापो निषद्वरो जन इन्द्र इचरतः मखा ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवाचदिति । स द्वितीयं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्राममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्यत्योवाच ।

आस्ते भग आमीनस्योर्ध्वंस्तिष्ठति तिष्ठतः ।

शेते निपद्यमानस्य चराति चरतो भगः ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवाचदिति । स तृतीयं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्राममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्यत्योवाच

कलिः शयानः पुरुषः संजिहानस्तु द्वापरः ।

उत्थितस्तेता भवति कृतं मंपद्यते चरन् ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवाचदिति । स चतुर्थं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्राममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्यत्योवाच ।

पुष्पिण्यौ चरतो जज्ञे भृष्णुरात्मा फलेयहिः ।

श्रूते [ऽस्य] सर्वे पाप्मानः अमेण प्रपये हताः ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स पञ्चमं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽरण्याद्भाममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

चरन्वै मधु विन्दति चरन्पक्वमुदम्बरम् ।

सूर्यस्य पश्य अमणं यो न तन्द्रयते चरन् ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स षष्ठं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽरण्याद्भाममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

चरन्वै मधु विन्दत्यपचिन्त्यरूपकम् ।

उत्तिष्ठन्विन्दते श्रियं न निषत्किंचनावति ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स सप्तमं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽजीगर्तं सौयवसिष्ठमिष्टमिष्टमग्नायापरीतं
पुत्रं भक्षमाणमरणमुपेयाय ॥ १८ ॥

तस्य ह वयः पुत्रा आसुः शुनःपुच्छः शुनःशेषः शुनो-
लाङ्गूल इति । तं होवाच । ऋषे हन्ताहमेषामेकेनात्मानं निष्क्रीणा
अहं ते गर्वा शतं ददानीति । स ज्येष्ठं निगृह्णान उवाच । न
न्विममिति । नो एवेममिति कनिष्ठं माता । तौ मध्यमे संपादयां
चक्रतुः शुनःशेषे । तस्य ह शतं दत्त्वा तमादाय सो ऽरण्याद्भाम-
मेयाय । पितरमेत्योवाच । तत हन्ताहमनेनात्मानं निष्क्रीणा
इति । स तथेत्युक्ता वरुणं राजानमामन्त्रयां चक्रे । अनेन त्वा
यजा इति । तथेति । श्रेयान्वै ब्राह्मणः क्षत्रियादिति । तस्मा

एतं राजसूयं यजक्रतुं प्रोवाच । स एतं राजसूये पुरुषं पशु-
मालेभे ॥ २० ॥

तस्य ह विद्यामित्रो होतामायास्य उद्गाता जमदग्निध्वर्यु-
र्वसिष्ठो ब्रह्मा । तस्मा उपाकृताय नियोक्तारं न विविदुः । स
होवाचाजीगर्तः सौयवमिः । मह्यमपरं शतं दत्ताहमेनं नियोज्या-
मीति । तस्मा अपरं शतं ददुः । तं स नियुयोज । तस्मा उपा-
कृताय नियुक्ताय पर्यग्निकृताय विशास्तारं न विविदुः । स होवा-
चाजीगर्तः सौयवमिः । मह्यमपरं शतं दत्ताहमेनं विशमिष्यामीति ।
तस्मा अपरं शतं ददुः । सो ऽसिं निश्चान एयाय । अथ ह गुनः-
शेष ईक्षामास । अमानुषमिव वै मा विशमिष्यन्ति हन्त देवता
उपधावानीति ॥ २१ ॥

स प्रजापतिमेव प्रथमं देवतानामुपसमार कस्य नूनं कतमस्या-
मृतानामित्येतयर्चा । तं प्रजापतिस्वाच । अग्निर्वै नेदिष्ठो ऽसि
तमेवोपधावेति । सो ऽग्निमुपसमाराग्नेर्वयं प्रथमस्यामृतानामित्येत-
यर्चा । तमग्निस्वाच । सविता वै प्रमवानामीशे तमेवोपधावेति ।
स सविताग्नुमुपसमाराभि त्वा देव सवितरित्येतेन त्वचेन । तं सविता-
वाच । वरुणाय वै राज्ञे नियुक्तो ऽसि तमेवोपधावेति । स वरुणं
राजानमुपसमारात उत्तराभिरेकत्रिंशता । तं वरुण उवाच । अग्निर्वै
देवानां मुखं सुहृदयं तं नु सुहृद्य लोत्सक्ष्यामीति । सो ऽग्निं
तुष्टावात उत्तराभिरेव द्वाविंशत्या । तमग्निस्वाच । विद्यान् देवा-
न्सुहृद्य लोत्सक्ष्यामीति । स विद्यान्द्वांस्तुष्टाव नमो महद्भ्यो नमो
अर्भकेभ्य इत्येतयर्चा । तं विद्ये देवा अकुः । इन्द्रं नु सुहृद्य लोत्स-

क्ष्याम इति । स इन्द्रं तुष्टाव यच्चिद्धि सत्य सोमपा इत्येतेषु
 सूक्तेनोत्तरस्य च पञ्चदशभिः । तस्मा इन्द्रः स्तूयमानो मनसा हिर-
 ण्यरथं ददौ । तमेतयर्चा प्रतीयाय शशदिन्द्र इति । तमिन्द्र
 उवाच । अश्विनौ नु सुहृद्य त्वोत्सृक्ष्यामीति । सो ऽश्विनौ
 तुष्टावात उत्तरेण त्वेन । तमश्विना ऊचतुः । उषमं नु सुहृद्य
 त्वोत्सृक्ष्याव इति । स उषमं तुष्टावात उत्तरेणैव त्वेन । तस्य
 ह सूर्य्यक्षुक्तायां नितरां पाशो मुमुचे कनीय ऐच्चाकस्योदरं
 बभूव । उत्तमायां ह सूर्य्यक्षायां वि पाशो मुमुचे ऽगद ऐच्चाको
 बभूव । अथ हैनमृत्विज ऊचुः । त्वमेवैतस्याङ्गः मंस्यामधिगच्छे ॥ २२ ॥

अथ हैनमञ्जःसवं शुनःशेपो ददर्श । यच्चिद्धि त्वं गृहेगृह
 इति तमेताभिश्चतसृभिर्गभिपुत्योच्छिष्टं चम्वोर्भरेति द्रोणकलशे
 समवनिनाय । अथार्धस्नान्त्वारथ एतस्यैव सूक्तस्य पूर्वाभिश्चतसृ-
 भिर्जुह्वां चकार । अथ हैनमवमृयमभ्यवनिनाय स त्वं नो अग्ने
 ऽवमस्त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वानित्येताभ्यामृग्भ्याम् । अथ हैन-
 मग्निमुपस्यापयामास शुनश्चिच्छेपं निदितं महस्वादित्येतयर्चा ॥ २३ ॥

अथ ह शुनःशेपो विश्वामित्रस्योपस्यमाससार । तं होवा-
 चाजीगर्तः सौयवमिः । पुनर्मे पुत्रं देहीति । नेति होवाच विश्वा-
 मित्रः । देवा वा इमं मह्यमरासतेति । स ह देवरातो नाम विश्वा-
 मित्र आस । तं होवाचाजीगर्तः सौयवमिः । तं वै विङ्कयावहा
 इति । तथेति ।

आङ्गिरसो जन्मनाम्याजीगर्तः युतः कविः ।

ऋषे पैतामहात्तन्तोर्मापगाः पुनरेहि माम् ॥ इति ।

स होवाच शुनःशेषः ।

अद्राक्षुस्त्वा शमहस्तं न यच्छूद्रेष्वलिप्तम् ।

गवां त्रीणि शतानि त्वमवणीया मदङ्गिरः ॥ इति ।

तं होवाचाजोगर्तः सौयवमिः ।

तद्वै मा तात तपति पापं कर्म मया कृतम् ।

तदहं निङ्गुवे तुभ्यं प्रतियन्तु शता गवाम् ॥ इति ।

स होवाच शुनःशेषः ।

यः सकृत्पापकं कुर्यात्कुर्यादेनस्ततो ऽपरम् ।

मापगाः शौद्राद्यायादमंधेयं त्वया कृतम् ॥ इति ।

अमंधेयमिति वा अवाचदिति ह विश्वामित्र उपपपाद ॥ २४ ॥

भौम एव सौयवमिः शामेन विश्विशामिषत् ।

अस्यान्मैतस्य पुत्रो भूर्ममैवोपेहि पुत्रताम् ॥ इति ।

स होवाच शुनःशेषः ।

स वै यथा नो जपया राजपुत्र तथा वद ।

यथैवाङ्गिरसः सन्नुपेयां तव पुत्रताम् ॥ इति ।

तं होवाच विश्वामित्रः ।

ज्येष्ठो मे त्वं पुत्राणां स्यास्तव श्रेष्ठा प्रजा स्यात् ।

उपेया देवं मे दायं तेन वै त्वोपमन्त्रये ॥ इति ।

स होवाच शुनःशेषः ।

संजानानेषु वै ब्रूयाः मे सौहार्दाय मे अय्यै ।

यथाहं भरतर्षभोपेयां तव पुत्रताम् ॥ इति ।

अथ ह विश्वामित्रः पुत्रानामन्त्रयां चक्रे ॥ २५ ॥

मधुच्छन्दाः गृणोतन ऋषभो रेणुरष्टकः ।

ये के च भ्रातरः स्या अस्मै ज्यैष्ठ्याय तिष्ठध्वम् ॥ इति ।

तस्य हैकशतं पुत्रा आसुः । पञ्चाशदेव ज्यायांसो मधुच्छन्दसः
पञ्चाशत्कनीयांसः । तद्ये ज्यायांसो न ते कुशलं मेनिरे । ताननु-
व्याजहार । अन्नं वः प्रजा भक्षीष्टेति । त एते । अन्ध्राः पुण्ड्राः
श्वरा मूचीपा इति । उदञ्चो वज्रदस्यवो वैश्वामित्रा दस्यूनां
भृयिष्ठा इत्युदाहरन्ति । अथ ये मधुच्छन्दःप्रभृतयः कनीयांसस्ते
कुशलं मेनिरे । स ह जगौ मधुच्छन्दाः ।

यं नः पिता संजानौते तस्मिंस्तिष्ठामहे वयम् ।

पुरस्तात्सर्वे कुर्महे त्वामन्वञ्चो वयं अस्मि ॥ इति ।

अथ ह विश्वामित्रः प्रतीतः पुत्रांस्तुष्टाव ॥ २६ ॥

ते वै पुत्राः पशुमन्तः प्रजावन्तो भविष्यथ ।

ये मानं मे ऽनुगृह्णन्तो वीरवन्तमकर्त मा ॥

पुणत्रा वीरवन्तो देवरातेन गाथिनाः ।

सर्वे राध्यास्तु पुत्रा एष वस्तुद्विवाचनः ॥

एष वः कुशिका वीरो देवगतस्तमन्वित ।

युष्मांश्च दायं चोपेतां त्रिधां यामुतं विश्वमि ॥

ते सम्यञ्चो वैश्वामित्राः सर्वे साकं सरातयः ।

देवगताय तस्यिरे ज्यैष्ठ्ये श्रैष्ठ्ये च गाथिनाः ॥

अधीयते देवगता गिर्ययोरुभयोर्ऋषिः ।

जङ्गूनां चाधितस्यिरे दैवे वेदे च गाथिनाः ॥

तदेतच्छैनःशेषमाख्यानं परःशतर्गाथमपरिमितम् । तद्धोताभि-

पितृयाचष्टे । हिरण्यकशिपावासीन आचष्टे । हिरण्यकशिपावासीनः
 प्रतिगृणाति । ओमित्यृचः प्रतिगरः । एवं तथेति गाथायाः ।
 ओमिति वै दैवं तथेति मानुषम् । दैवेन चैवैनं तन्मानुषेण च
 सर्वस्मादेनसः संप्रमुञ्चति । तस्माद्यो राजाविजिती स्यादप्ययजमान
 आख्यापयेत्तैवैतच्छौनःशेषमाख्यानम् । न ह्यस्मिन्नल्पं चनैनः परि-
 शिष्यते । सहस्रमाख्यात्रे शतं प्रतिगरिच एते चैवासने । पुत्रकामा
 हाप्याख्यापयन्ते । लभन्ते च पुत्रान्भन्ते च पुत्रान् ॥ २७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे पञ्चदशोऽध्यायः समाप्तः ।

आम् ।

प्रजापतिरकामयत । सर्वान्कामानाप्नुयां सर्वा व्यष्टीर्यश्रुवी-
येति ।^१ स एतं त्रिरात्रं यज्ञक्रतुमपश्यदश्वमेधम्^२ । तमाहगत्^३ । तेना-
यजत^४ । तेनेष्ट्वा सर्वान्कामानाप्नोत्सर्वा व्यष्टीर्यश्रुत^५ । तथो एवै-
तद्यजमानो यदश्वमेधेन यजते सर्वान्कामानाप्नोति सर्वा व्यष्टी-
र्यश्रुते ।^६ महर्त्विग्भ्यो निर्वपति चतुरः पात्रानञ्जलीन्प्रसृतांश्च
।^७ द्वादशविधम् ।^८ द्वादश वै मामाः संवत्सरः ।^९ संवत्सर-
स्त्रैवाष्ट्रै ।^{१०} अथास्मा अर्ध्वर्युर्निष्कं प्रतिमुञ्चति ।^{११} सायमाहुतौ
हुतायां जघनेन गार्हपत्यमुदङ्गावातया सह संविशति ।^{१२} अन्त-
रोरु असंवर्तमानः शयीत ।^{१३} अनेन तपसेमं स्वस्तिस्वत्सरं सम-
श्रवामहा इति ।^{१४} तं प्रातर्गाहुतौ हुतायां ददाति ।^{१५} अथाग्नेयमष्टाकपालं पुरोलाशं निर्वपति ।^{१६} अग्निर्वै देवानां
मुखं मुखत एव तद्देवान्प्रीणाति ।^{१७} अथ पूष्णे पथिकृते चरुं
निर्वपति ।^{१८} पूषा वै पथीनामधिपः । स्वस्त्ययनमेव तदश्वाय
करोति ।^{१९} सर्वरुद्रमश्वं जवेन संपन्नं संवत्सरायोत्सृजन्ति सर्व-
कामिनमन्यत्रात्रह्यर्चयात् ।^{२०} शतं राजपुत्राः कवचिनो राजन्या
निषङ्गिणः सूतग्रामणीनां पुत्रा उपवीतिनः क्षत्रसंग्रहौहृणां पुत्रा
दण्डिनो ऽनावर्तयन्तो ऽयं रक्षन्ति ।^{२१} अथ सवित्रे प्रसवित्रे
सवित्र आसवित्रे सवित्रे सत्यप्रसवायेति संवत्सरं हवींषि ।^{२२}

सविता वै प्रसविता स म इमं यज्ञं प्रसुवा इति ।^{२२} सविता
 वा आसविता स म इमं यज्ञमासुवा इति ।^{२३} सविता वै सत्य-
 प्रसवः स म इमं यज्ञं सत्येन प्रसवेन प्रसुवा इति ।^{२४} य इमा
 विश्वा जातान्या देवो यातु सविता सुरन्वो विश्वानि देव सवितः
 स घा नो देवः सविता विश्वदेवं न प्रमिये ।^{२५} होता च पारि-
 श्रवमाचष्टे ।^{२६} अध्वर्यो इत्यामन्वितो होयि होतरिति सर्वत्र
 प्रतिशृणोति ।^{२७} ओं होतस्तथा होतरित्याचक्षणे ऽनुगृणोति
 ।^{२८} अथाध्वर्युर्वीणागणगिनः संप्रेष्यति पुगणैरेनं पुण्यकङ्क्षी
 राजभिः संगायतेति ।^{२९} ॥ १ ॥

मनुर्वैवस्वत इति प्रथमे । १ । तस्य मनुष्या विशस्त इम आसत
 इति^२ गृहमेधिन उपदिशति ।^३ ऋचोवेदो वेदः सो ऽयमिति
 सूक्तं निगदेत् ।^४ यसो वैवस्वत इति द्वितीये ।^५ तस्य पितरो
 विशस्त इम आसत इति स्यविरानुपदिशति ।^६ यजुर्वेदो वेदः
 सो ऽयमिति याजुषमनुवाकं निगदेत् ।^७ वरुण आदित्य इति
 तृतीये ।^८ तस्य गन्धर्वा विशस्त इम आसत इति यूनः शोभनानु-
 पदिशति ।^९ अथर्ववेदो वेदः सो ऽयमिति भेषजं निगदेत् ।^{१०}
 सोमो वैष्णव इति चतुर्थे ।^{११} तस्याप्सरसो विशस्ता इमा आसत
 इति युवतीः शोभना उपदिशति ।^{१२} आङ्गिरसो वेदो वेदः
 सो ऽयमिति घोरं निगदेत् ।^{१३} अर्बुदः काद्रवेय इति पञ्चमे
 ।^{१४} तस्य सर्पा विशस्त इम आसत इति सर्पान्सर्पविदो वोप-
 दिशति ।^{१५} सर्पविद्या वेदः सो ऽयमिति सर्पविद्यां निगदेत्
 ।^{१६} कुबेरो वैश्रवण इति षष्ठे ।^{१७} तस्य रक्षांसि विशस्तानी-

मान्यामत इति सेलगान्पापकृतो वोपदिशति ।^{१८} रक्षोविद्या
 वेदः सो ऽयमिति रक्षोविद्यां निगदेत् ।^{१९} अमितो धान्वन
 इति सप्तमे ।^{२०} तस्यासुरा विशस्त इम आमत इति कुमीदिन
 उपदिशति ।^{२१} अभुरविद्या वेदः सो ऽयमिति मायां कांचि-
 त्कुर्यात् ।^{२२} मत्स्यः सामद इत्यष्टमे ।^{२३} तस्योदकचरा विशस्त
 इम आमत इति मत्स्यान्मत्स्यविदो वोपदिशति ।^{२४} इतिहास-
 वेदो वेदः सो ऽयमितीतिहासमाचक्षीत ।^{२५} तार्क्ष्या वैपश्यत
 इति नवमे ।^{२६} तस्य वयांसि विशस्तानीमान्यामत इति वयांसि
 ब्रह्मचारिणो वोपदिशति ।^{२७} पुराणवेदो वेदः सो ऽयमिति
 पुराणमाचक्षीत ।^{२८} धर्म इन्द्र इति दशमे ।^{२९} तस्य देवा
 विशस्त इम आमत इति यूने ऽप्रतिग्राहकाञ्छ्रोत्रियानुपदिशति
 ।^{३०} सामवेदो वेदः सो ऽयमिति साम गायात् ।^{३१} सर्वा-
 न्वेदानाचष्टे ।^{३२} सर्वाणि राज्यानि ।^{३३} सर्वा विशः ।^{३४}
 सर्वे वा अश्वमेधः ।^{३५} सर्वेण सर्वमाप्नवानीति ।^{३६} तद्यत्पुनः-
 पुनः परिश्रवते तस्मात्पारिश्रवम् ।^{३७} ॥ २ ॥

एकविंशतिर्यूपा एकविंशत्यरन्नयः । १ । अष्टौ वैल्वा दश खादिराः
 । २ । पैतुद्रवा उपस्यावानौ । ३ । राज्जुदालो ऽग्निष्ठः । ४ । एक-
 विंशतिरग्नीषोमीयाः । ५ । तेषां समानं चरणम् । ६ । गोतमस्य
 चतुरत्तरस्तोमः सुत्यानां प्रथममहः । ७ । तेनेमं लोकमाप्नोति । ८ ।
 एकविंशस्तोमं द्वितीयम् । ९ । एकविंशो वा एष य एष तपति ।
 तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । १० । एतस्मादथो निस्तुष्टः । ११ ।
 तदेतदृचाभ्युदितम् ।

सुरादशं वसवो निरतयेति । १२ ।

अथो गोमृगो ऽजस्तूपरस्ते प्राजापत्याः । १३ । गौरो गवयः शरभ
उध्रो मायुः किंपुरष इत्यनुस्तरणाः । १४ । पञ्चवयैकविंशतिरेक-
विंशतिरेकविंशतये चातुर्मास्यदेवताभ्यः । १५ । एता वै सर्वा देवता
यच्चातुर्मास्यदेवताः । १६ । सर्वामामेव देवतानां प्रीत्यै । १७ । ऋलं-
कृतमश्वमास्तवमवघ्रापयन्ति । १८ । सुगन्धं न इत्येनवजिघ्रति यज-
मानं वाचयेत् । १९ । अग्नेण यूपं तिष्ठन्तं यदकन्द इत्येकादशभि-
रप्रणवाभिः । २० । समिद्धो अञ्जनित्याप्रियः । २१ । अधिगो ३
इति परिशिष्य मा नो मित्र इति सूक्तम् । २२ । उत्तमे चोत्तर-
स्याप्रणवन् । २३ । चतुस्त्रिंशदिति पुरस्तादङ्गीणाम् । २४ । अथा-
श्यायोपस्तृणन्ति वासो ऽधीवासं हिरण्यमिति । २५ । तदेत-
दृचाभ्युदितम् ।

यदश्याय वाम उपस्तृणन्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मा इति । २६ ।
अथाश्वं मेध्यमालभन्ते । २७ । पर्यङ्ग्यान्वह्ननारणान् । २८ । पूष्णो
ललाटे । २९ । तदेतदृचाभ्युदितम् ।

अत्रा पूष्णः प्रथमो भाग एतीति । ३० ।
ऐन्द्रापौष्णः श्यामो नाभ्याम् । ३१ । तदेतदृचाभ्युदितम् ।

इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पाथ इति । ३२ ।
संज्ञप्राय मद्दिषीमुपनिपातयन्ति । ३३ । तावधीवासेन संप्रोर्णुवते
। ३४ । तौ यजमानो ऽभिमेयति । ३५ ।

उत्सकथोरव गुदं धेह्वर्वाञ्चमञ्जिमा भर ।

यः स्त्रीणां जीवभोजनः ॥ इति । ३६ ।

तं न कश्चन प्रत्यभिमेयति । ३७ । ॥ ३ ॥

माता च ते पिता च ते ऽग्रे वृक्षस्य क्रीन्यतः ।

प्र तिलासीति ते पिता गभे मुष्टिमतंमयत् ॥

इत्येनां होताभिमेयति । १ ।

ऊर्ध्वान्तेनामुच्छ्रयताद्भिरौ भारं हरन्निव ।

अथास्यै मध्यमेऽति शीते वाते पुनन्निव ॥

इति ब्रह्मा वावाताम् । २ । यदस्या अंहमेद्या इत्युद्गाता परिवृक्ताम् । ३ ।

यद्भूरिणो यवमन्ति न पुष्टं वह मन्यते ।

शूद्रा यदर्यजारा न पोषाय धनायति ॥

इत्यध्वर्युः पालागलीम् । ४ । अथपालानां ममानजातीयाः शतंशत-
मनुचर्यन्ताः प्रत्यभिमेयन्ति । ५ ।

यिवप्यत इव ते मनो होतासां त्वं वदो वज्र ।

ऊर्ध्वमेनं । यदेवासे ललामगुं । शूद्रो यदर्यजायाः प्रतिगिति
प्रत्यभिमेयने विकारः । ६ । मदमि ब्रह्मवद्यम् । ७ । होताध्वर्युं
पृच्छति । द्वितीयया प्रत्याह । तृतीयया पृच्छति । चतुर्थ्या
प्रत्याह । ८ । ॥ ४ ॥

किं स्वित्सूर्यसमं ज्योतिः किं समुद्रसमं सरः ।

कः स्विपृथिव्यै वर्षीयान्कस्य मात्रा न विद्यते ॥ १ ।

ब्रह्म सूर्यसमं ज्योतिर्योः समुद्रसमं सरः ।

इन्द्रः पृथिव्यै वर्षीयान्गोसु मात्रा न विद्यते ॥ २ ।

कः सिदेकाकी चरति क उ स्विज्जायते पुनः ।

किं सिद्धिमस्य भेषजं किं सिदावपनं महत् ॥ ३ ॥

सूर्य एकाकी चरति चन्द्रमा जायते पुनः ।

अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं महत् ॥ ४ ॥ इति ।^४

ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । द्वितीयया प्रत्याह । तृतीयया पृच्छति ।

चतुर्थ्या प्रत्याह ।^५ ॥ ५ ॥

पृच्छामि त्वा चितये देवसख यदि त्वमत्र मनसा जगन्य ।

केषु विष्णुस्त्रिषु पदेष्विष्टः केषु विश्वं भुवनमा विवेश ॥^१

अपि तेषु त्रिषु पदेष्वस्मि येषु विश्वं भुवनमा विवेश ।

सद्यः पर्येमि पृथिवीमुत द्यामेकेनाङ्गेन दिवो अस्य पृष्ठम् ॥^२

केष्वन्तः पुरुष आ विवेश कान्यन्तः पुरुषे अर्पितानि ।

एतद्ब्रह्मनुप वल्हामसि त्वा किं स्विन्नः प्रतिवोचास्यत्र ॥^३

पञ्चस्वन्तः पुरुष आ विवेश तान्यन्तः पुरुषे अर्पितानि ।

एतत्त्वात्र प्रति मन्वानो अस्मि न मायया भवस्युत्तरो मत् ॥ ४ ॥ इति ।^४

पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्या इति यजमानं पृच्छति ।^५

उत्तरया प्रत्याह ।^६ ॥ ६ ॥

सुभृः स्वयंभृः प्रथममन्तर्महर्त्यर्णवे ।

दधे ह गर्भमृत्त्रियं यतो जातः प्रजापतिः ॥

इति महिम्नः पुरोनुवाक्या । १ । हेता यत्प्रजापतिमिति प्रेषः । २ ।

प्रजापते न त्वदिति याज्या । ३ । प्राजापत्यस्य वपया चरित्वा तद-

न्वन्था वपा जुहुयुरिति हैक आहुः । प्रजापतिं वा अन्वन्था देव-

तास्तदेना यथायथं प्रीणातीति । ४ । ऐन्द्राग्रस्य वा । ५ । वैश्व-

देवस्य वा । ६ । किमुत त्वरेरन्निति ह स्माहेन्द्रातः श्रौतकः । ७ ।

नाना नानादेवताभिः प्रचरेयुः । ८ । सहस्र सह समानदेवताभि-

रव्यवस्थाभिः । ६ । नाना व्यवस्थाभिः । १० । तदेना यथायथं
प्रीणातीति । ११ । उत्तरस्य महिम्नो याज्यापुरोनुवाक्ये विपर्य-
स्येत् । १२ । उभे ऐकाहिकं च पाङ्क्तं चाज्ये मंशंसेत् । १३ । य
ऐकाहिके च पाङ्क्ते चाज्ये कामस्तयोरुभयोरप्यै । १४ । उभावै-
काहिकं च बार्हते च प्रउगौ मंशयेत् । १५ । य ऐकाहिके च
बार्हते च प्रउगे कामस्तयोरुभयोरप्यै । १६ । ॥ ७ ॥

महानाम्न्यः पृष्ठं भवन्ति । १ । सर्वं वै तद्यत्सहानाम्न्यः । २ ।
सर्वमश्वमेधः । ३ । सर्वेण सर्वमाप्नवानीति । ४ । यानि पाञ्चमाङ्गि-
कानि निष्केवल्यमरुत्वतीययोः सूक्तानि तानि पूर्वाणि शस्त्वैकाहि-
कयोर्निविदौ दधाति । ५ । प्रतिष्ठा वा एकाहः । ६ । प्रतिष्ठित्या
एव । ७ । सहस्रं वा मध्यन्दिने । ८ । कृन्दमश्वकृन्दमश्वत्वारिंशतं
चत्वारिंशतं मरुत्वतीये । ९ । ते द्वे अशौतिशते । १० । सप्तविंश-
तिशतानि निष्केवल्ये । ११ । तत्सहस्रम् । १२ । सर्वं वै तद्यत्सहस्रम्
। १३ । सर्वमश्वमेधः । १४ । सर्वेण सर्वमाप्नवानीति । १५ । यानि
पाञ्चमाङ्गिकानि वैश्वदेवाग्निमारुतयोः सूक्तानि तानि पूर्वाणि शस्त्वै-
काहिकेषु निविदौ दधाति । १६ । प्रतिष्ठा वा एकाहः । १७ ।
प्रतिष्ठित्या एव । १८ । उक्थयं संतिष्ठते । १९ । तेनान्तरिक्षलोक-
माप्नोति । २० । सर्वस्वोमो ऽतिरात्र उत्तममहः । २१ । सर्वं वै
सर्वस्वोमो ऽतिरात्रः । २२ । सर्वमश्वमेधः । २३ । सर्वेण सर्वमाप्न-
वानीति । २४ । तेनामुं लोकमाप्नोति । २५ । द्वितीयादाभिप्लविका-
च्छस्तम् । २६ । एतेन हेन्द्रेतः शौनको जनमेजयं पारिचितं
याजयां चकार । २७ । तदुतैषापि यज्ञगाया गीयते । २८ । ॥ ८ ॥

आमन्दीवति धान्यादं रुक्मिणं हरितस्रजम् ।

अवध्नादयं सारङ्गं देवेभ्यो जनेमेजयः ॥ इति । १ ।

एते एव पूर्वं अह्नौ । ज्योतिर्गतिरात्रस्तेनोद्यमेनम् । २ । गौस्तेन
भौमसेनम् । ३ । आयुस्तेन श्रुतमेनम् । ४ । सर्वे पारिचित्तायाः
। ५ । तदुतैषापि यज्ञगाथा गीयते । ६ ।

पारिचिता यजमाना अश्वमेधैः परोवाम् ।

अजङ्घः पापकं कर्म पुण्याः पुण्येन कर्मणा ॥ इति । ७ ।

अभिजित्तेन ह ऋषभो याज्ञतुर ईजे । ८ । तदुतैषापि यज्ञगाथा
गीयते । ९ ।

ऋषभे ऽग्नेन यजति पुरा याज्ञतुरे नृपे ।

अमाद्यदिन्द्रः सोमेन ब्राह्मणाश्चामितैर्धनैः ॥ इति । १० ।

विश्वजित्तेन ह पर आह्वार ईजे तैदेहः । ११ । तदुतैषापि यज्ञ-
गाथा गीयते । १२ ।

आह्वारस्य परम्यादो ऽयं मेधमवधत् ।

हिरण्यनाभः कौमन्वो दिशः पूर्णा अमंहत ॥ इति । १३ ।

महाव्रतमतिगात्रस्तेन ह मरुत्त आविचित ईजे । १४ । तदुतैषापि
यज्ञगाथा गीयते । १५ ।

मरुतः परिवेष्टारो मरुत्तस्यावमगृहे ।

आविचितस्याग्निः क्षता विश्वे देवाः सभामदः ॥ इति । १६ ।

ततो हास्य तद्देवताः सभामदो दभृवुः । १७ । प्राचो दिग्घोतुः
। १८ । दक्षिणा ब्रह्मणः । १९ । प्रतीत्यध्वर्द्धोः । २० । उदौच्युद्गातुः
। २१ । यदन्यद्भूमेः पुरुषेभ्यश्चाब्राह्मणानां स्वम् । २२ । अत्रैव होव-

काणाम् । २३ । मध्ये तु यजेत । २४ । पञ्चपशुर्विशाखयूपः । २५ ।
 संवत्सरस्तुपशवः । २६ । पलाग्न्या वमन्ते । २७ । ऐन्द्रा ग्रीष्मे । २८ ।
 मारुताः पार्जन्या वा वर्षासु । २९ । मैत्रावरुणाः शरदि । ३० ।
 वार्हस्पत्या हेमन्ते । ३१ । ऐन्द्रवैष्णवाः शिशिरे । ३२ । ॥ ८ ॥

प्रजाप्रतिरश्मिमेधेनेष्टा पुरुषमेधमपश्यत् । तस्य यदनाप्तमश्व-
 मेधेनामौत्तत्सर्वं पुरुषमेधेनाप्नोत् ।^१ तथो एवैतद्यजमानो यत्पुरुष-
 मेधेन यजते यदस्यानाप्तमश्वमेधेन भवति तत्सर्वं पुरुषमेधेनाप्नोति
 ।^३ । सर्वमाश्वमेधिकम् ।^२ । उपजनश्च ।^३ । अथाग्नये कामाय
 दात्रे पयिकृत इति हवींषि ।^४ । अग्निर्वै कामो देवानामौश्वरः
 ।^५ । सर्वेषामेव देवानां प्रीत्यै ।^६ । अग्निर्वै दाता स एवास्मै यज्ञं
 ददाति ।^७ । अग्निर्वै पयिकृतस् एवैनं पुनर्यज्ञपयमपिपाययति
 ।^८ । ब्राह्मणं क्षत्रियं वा महस्त्रेण शताश्वेनावक्रौय संवत्सरयो-
 त्सृजन्ति^{१०} सर्वकामिनमन्यत्रा ब्रह्मचर्यात् ।^९ । तथा चैवानुरजन्ति
 ।^{११} । अयानुमतये पथ्याद्यै स्वस्तये ऽदितय इति संवत्सरं हवींषि
 ।^{१२} । मावित्रैर्विपर्यामम् ।^{१३} । पारिप्लवैर्जागशमानि ।^{१४} । अनु-
 मत्यानुमतो ऽनेन यज्ञेन यजा इति ।^{१५} । वाग्वै पथ्या स्वस्तिः
 स्वस्त्ययनमेव तद्यज्ञे यजमानाय करोति ।^{१६} । इयं वा अदितिः
 प्रतिष्ठा वा अदितिस्तस्मादेवैनं तददीनायामन्ततः प्रतिष्ठाप-
 यन्ति ।^{१७} । ॥ १० ॥

शौनःशेषं प्रथमम् । १ । यथा गुनःशेष आनीगर्तिर्दूपे नि-
 युक्तो मुमुचे । २ । प्रथमे च सूक्ते निगदेत् । ३ । कानीवतं द्विती-
 यम् । ४ । यथा कनीवानौशिजः स्वनये भावयत्ये सनिं समान । ५ ।

उत्तमे च सूक्ते निगदेत् । ६ । श्वावायं तृतीयम् । ७ । यथा
 श्वावाय अर्चनानसो वैददश्रौ सनिं समान । ८ । के षा नर इति
 च सूक्तम् । ९ । भारद्वाजं चतुर्थम् । १० । यथा भरद्वाजो हृवौ
 तच्छि प्रस्तोके च सार्चये सनिं समान । ११ । अधि हृवुः प्रस्तोक
 इति क्षतस्रः । १२ । वामिष्ठं पञ्चमम् । १३ । यथा वमिष्ठः सुदामः
 पैजवनस्य पुरोहितो बभूव । १४ । द्वे नष्टुरिति च सूक्तम् । १५ ।
 मैधातिथं षष्ठम् । १६ । यथामङ्गः प्रायोगिः स्तौ सती पुमान्ब-
 भूव । १७ । सुहिसुहीति च सूक्तम् । १८ । वाक्यं सप्तमम् । १९ ।
 यथा वत्सः काण्वस्तिरिन्दिरे पारशव्यये सनिं समान । २० । शत-
 महं तिरिन्दिर इति च सूक्तम् । २१ । वागमष्टमम् । २२ । यथा
 वशो ऽश्व्यः पृथुश्रवसि कानीते सनिं समान । २३ । आ स एतु
 य ईवदेति च सूक्तम् । २४ । प्रास्कण्वं नवमम् । २५ । यथा
 प्रस्कण्वः पृषन्ने मेधे मातरिश्वनि सनिं समान । २६ । भृगौदिन्द्र-
 स्येति च सूक्ते । २७ । नाभानेदिष्ठं दशमम् । २८ । यथा नाभा-
 नेदिष्ठो मानवो ऽङ्गिरः सुमनिं समान । २९ । ये यजेनेति च
 सूक्तम् । ३० । नाराशंमानि भवन्ति । ३१ । पुरुषो वै नाराशंमः
 । ३२ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ३३ । ॥ ११ ॥

पञ्चविंशतिर्यूपाः । १ । पञ्चविंशत्यग्रवयः । २ । दश वैन्वा द्वादश
 खादिराः । ३ । पैतुद्रवा उपम्यावानौ । ४ । राज्जुदालो वा सारलो
 ऽग्निष्ठः । ५ । पञ्चविंशतिरग्नौषोमीयाः । ६ । तेषां समानं चरणम्
 । ७ । आश्वमेधिकानां सुत्यानां प्रथमे चोत्तमं च । ८ । पञ्चविं-
 शस्तोमं द्वितीयम् । ९ । पञ्चविंशो वै पुरुषः । १० । तदेनं स्वेन

रूपेण समर्धयति । ११ । पुरुषो गोमृगो ऽजस्तुपरस्ते प्राजापत्याः । १२ । गौरो गवयः शरभ उष्ट्रो मायुः किंपुरुष इत्यनुस्तरणाः । १३ । पशवश्च पञ्चविंशतिः पञ्चविंशतिः पञ्चविंशतये चातुर्मास्य-
 देवताभ्यः । १४ । एता वै सर्वा देवता यच्चातुर्मास्यदेवताः । १५ ।
 सर्वामामेव देवतानां प्रीत्यै । १६ । अलंकृतं पुरुषमास्तवमवघ्राण्यो-
 दीरतामवर इत्येकादशभिरप्रणवाभिः । १७ । अग्निर्मृत्युरित्याप्रियः । १८ ।
 मैनमग्र इत्यग्निगौ तथैव । १९ । अथ पुरुषायोपसृणन्ति
 कौशं तार्यमारुणमांशवमिति । २० । संज्ञप्तं यामेन साम्नोद्गातो-
 पतिष्ठते । २१ ॥ १२ ॥

पुरुषेण नारायणेन होता । १ । अथ हैनमृत्विज उपतिष्ठन्ते
 परेयिवांसमिति द्वाभ्यांद्वाभ्यां होता ब्रह्मोद्गाताध्वर्युः । २ । अथ
 यजमानं भिषज्यन्ति । ३ । उत देवा अवहितं मुञ्चामि त्वा हविषा
 जीवनाय कमचीभ्यां ते नासिकाभ्यां वात आ वातु भेषजमित्यनु-
 पूर्वं सृक्तैः । ४ । प्र तार्यायुरिति नैर्ऋतीनामेकैकया । ५ । तिसृभि-
 स्तिसृभिः शंतातीयानाम् । ६ । संज्ञप्ताय महिषीमुपनिपातयन्ति
 । ७ । तावधीवासेन संप्रोणुवते । ८ । तौ तथैव यजमानो ऽभिमे-
 यति । ९ । परिवृक्ता अप्रपाणा यो ऽनाक्ताक्षो न सेष्टे यस्य
 रोमशमित्यभिमेथिन्यः । १० । उत्तराभिरुत्तराभिः प्रत्यभिमेयन्ति
 । ११ । पूर्वयाध्वर्युः । १२ । उदीर्ष्व नार्युदीर्ष्वीतः पतिव्रत्युदीर्ष्वीतो
 विश्वावसेो ऽश्वत्वीत्युत्पापिन्यः । १३ । मनो न्वसुनीते यन्ते यमं
 यथा युगमिति त्वैरनुमन्तयते । १४ । ब्रह्मानुवाचयति । १५ ।
 सदसि ब्रह्मवद्यम् । १६ । गावो यवमिति होताध्वर्युं पृच्छति । १७ । द्विती-

यया प्रत्याह^{१८} । तृतीयया पृच्छति^{१९} चतुर्थ्या प्रत्याह^{२०} । द्वे
सुती अग्रण्वं पितृणामिति ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । द्वितीयया
प्रत्याह^{२१} । एकान्तरया पृच्छति^{२२} उत्तरया प्रत्याह^{२३} । ॥ १३ ॥

आश्वमेधिकमाज्यात् । १ । उभे ऐकाहिकं च माहाव्रतिकं
चाज्ये संशंसेत् । २ । य ऐकाहिके च माहाव्रतिके चाज्ये
कामस्तयोरुभयोराप्यै । ३ । उभावैकाहिकं च माहाव्रतिकं च प्रउगौ
संप्रयेत् । ४ । य ऐकाहिके च माहाव्रतिके च प्रउगे कामस्तयो-
रुभयोराप्यै । ५ । महाव्रतान्मध्यन्दिनः । ६ । राजनं पृष्ठं भवति
। ७ । एतद्वै पुरुषविधं साम यद्राजनम् । तदेनं स्वेन साम्ना सम-
र्धयति । ८ । अलुचरप्रभृति षष्ठान्तृतीयसवनम् । ९ । नाराशंसं वै
षष्ठमहः । १० । पुरुषो वै नाराशंसः । ११ । तदेनं स्वेन रूपेण
समर्धयति । १२ । महादिवाकीर्त्यमग्निष्टोमसाम भवति । १३ । एतद्वै
पुरुषविधं साम यन्महादिवाकीर्त्यम् । तदेनं स्वेन साम्ना समर्धयति
। १४ । षोडश्यन्तं संतिष्ठते । १५ । षोडशकलो वै पुरुषः । तदेनं
स्वेन रूपेण समर्धयति । १६ । पृष्ठस्य पञ्चमं चतुर्थमहः । १७ ।
महपुरुषं च दीयते । १८ । दशपशुर्विंशखयूपः । १९ । द्वादश-
ष्टादशतुपशवः । २० । ॥ १४ ॥

ब्रह्म स्वयंभु तपोऽतप्यत । तत्तपस्तप्येव । न वै तपस्या-
नन्यमस्ति हन्त सर्वेषु भूतेष्व्वात्मानं जुह्वानीति^२ । तत्सर्वेषु भूते-
ष्व्वात्मानं जुत्वा सर्वाणि भूतानि सर्वमेधे जुह्वां चकार^३ । ततो
वै तत्सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यन्तं^४ । तथो एवै-
तद्यजमानो यत्सर्वमेधेन यजते सर्वेषु भूतेष्व्वात्मानं जुत्वा सर्वाणि

भूतानि सर्वमेधे जुह्वां करोति ^५ ततो वै स सर्वेषां भूतानां
 श्रेष्ठ्यं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्येति ^६। पौरुषमेधिकं पुरस्तात्कर्म
^७। अग्निष्टुदिन्द्रस्तुदैत्यदेवस्तुत्सूर्यस्तुत्यश्चमालभन्ते ^८। पौरुषमेधिकं
 पञ्चममहः ^९। तत्र पुरुषमालभन्ते ^{१०}। वाजपेयः षष्ठम् ^{११}।
 आप्नोर्यामः सप्तमम् ^{१२}। तत्र सर्वान्मेधानालभन्ते ये के च प्राणिनः
^{१३}। वपा वपावतां जुह्वति ^{१४}। त्वचो ज्वपाकानाम् ^{१५}।
 संव्रश्मोषधिवनस्पतीनां प्रकिरन्ति ^{१६}। त्रिणवत्रयस्तिंशे अष्टम-
 नवमे अहनी ^{१७}। विश्वजित्सर्वस्तोमः सर्वष्टो उत्तरात्र उत्तम-
 महः ^{१८}। सर्वं वै विश्वजित्सर्वस्तोमः सर्वष्टो उत्तरात्रः ^{१९}।
 सर्वं सर्वमेधः ^{२०}। सर्वेण सर्वमाप्रवानोति ^{२१}। विंशतिपशुर्वि-
 शाखयूपः ^{२२}। चतुर्विंशतिश्चतुर्विंशतिर्ऋतुपशवः ^{२३}। अत्र सर्व-
 मेधः संतिष्ठते ^{२४}। सहभूमि च दीयते ^{२५}॥ २५॥

गार्हपत्ये ऽध्वरारणिमनुप्रहृत्य ^१ आहवनीय उत्तरारणिम् ^२ आत्म-
 न्यग्नीन्समारोप्य ^३ अरण्यं प्रव्रजेत् ^४। ^५। विश्वकर्मा ह भौवना
 ऽन्तत ईजे ^६। तं ह भूमिर्वाच ^७

न मा मर्त्यः कश्यप दातुमर्हति विश्वकर्मन्भौवन मां दिदासिय ।
 उप मङ्क्ष्ये ऽहं सलिलस्य मध्ये मृषैव ते मंगरः कश्यपाय ॥
 इति ^१। तां कश्यप उज्जहार ^२॥ २६॥

वाजपेये ब्रह्मौदुम्बरं रथचक्रमारोहति ^१ वाजस्याहं सवितुः सवे
 सत्यसवस्य बृहस्पतेरुत्तमं नाकं रोहेयमिति ^२। इन्द्रस्येति त्रित्रिये

यजमाने । ३ । मरुतामिति वैश्ये । ३ । तस्मिन्नुपविश्याविद्धे रथचक्रे
ऽसंप्रेषितस्त्रिः साम गायति । ४ । अपि वा जपेत्त्रिः । ५ ।

आविर्मर्या आ वाजं वाजिनो अगमन् ।

देवस्य सवितुः सवे स्वर्गं अर्वन्तो जयत ॥

इति च । ६ । तेनैव मन्त्रेण प्रत्यवरोहति । ७ । अरुहमिति प्रत्यवरोहणे
विकारः । ८ । हिरण्मयेन पात्रेण मधुग्रहस्य प्राणभक्षं भक्षयित्वा प-
यच्छते पात्रम् । ९ । दिवमयं यजमानो रोहति स्वर्गमयं यजमानो
रोहतीति वा । १० । यूपं रोहन्तमूषपुटैरर्पयन्ति । ११ । ॥ १७ ।

राजसूये ऽभिषिक्तो यजमानो ब्रह्मन्निति पञ्चकलो ब्रह्माण-
मामन्त्रयते । १ । त्वं ब्रह्मासीत्येवं सर्वत्र प्रतिगृह्णोति । २ । सवि-
तामि सत्यप्रसव इति प्रथमे । ३ । इन्द्रो ऽसि विश्वीजा इति
द्वितीये । ४ । वरुणो ऽसि धर्मपतिरिति तृतीये । ५ । रुद्रो ऽसि
सुशेव इति चतुर्थे । ६ । त्वं ब्रह्मासीत्येव पञ्चमे । ७ । मनसास्मै
हिरण्मयौ प्रवृत्तौ ददाति । ८ । तौ मनसा प्रतिगृह्णाति । ९ ।
अथमेध ऋत्विजो रश्ना धारयन्तो ऽयं हृदयोः संसृन्दिनोः स्नाप-
यन्ति । १० । अनेनायमयेन मेधेन राजेष्टा विजयतामब्रह्मण्युजि-
ताया इति । ११ । यदि चैनं यजमानेन पृष्ठे ऽभिमर्शयेयुरहं च
त्वं चेति जपेत् । १२ । संस्थिते मध्यमे ऽहन्याहवनीयमभितो दिक्षु
प्रासादान्विमिष्वन्ति । १३ । तानुपरिष्ठात्स्निग्धाधैः प्राकारैः परि-
घ्नन्ति । १४ । सर्वौषधिमृत्विजो रात्रीं जुह्वति । १५ । प्रातरनु-
वाकवेलायां प्रत्यवरोहन्ति । १६ । परिकर्मिण आरोहन्ति । ते
जुह्वत्योदयात् । १७ । अथात्रेयं सहस्रेणावक्रीय यः शुक्लः पिङ्गाचो

वलिनस्तिलकावलो विक्रिधः खण्डो वण्डः खलतिस्तमादाय नदीं
यन्ति । १८ । अथैनमुदके ऽभिप्रगाह्य यदास्योदकं मुखमास-
न्देतायास्मा अध्वर्युर्मूर्धन्यश्चतेदनिं जुहोति भ्रूणहत्यायै स्वाहेति
। १९ । अथ तं निःषेधन्ति । २० । निःषिद्धपाप्मानो ऽपयामा
भवन्तीति । २१ । ॥ १८ ॥

अथात एकोत्तरा अहीनाः । १ । यदेकविधं तदेकरात्रेण-
प्राति । २ । ॥ १९ ॥

अथ यद्विविधं तद्विरात्रेण । १ । द्वे वा अहोरात्रे द्वे द्यावा-
पृथिवी द्वे इमे प्रतिष्ठे । तद्यत्किं च द्विविधमधिदैवतमध्यात्मं
तत्सर्वमेनेनाप्राति । २ । अव्यक्तो ऽहःसंघातो दशरात्रमधिकुर्वीत
। ३ । आदितो ऽवच्छेदः । ४ । अन्यस्यातिरात्रभावः । ५ । अन्वहं
दक्षिणा । ६ । अदीक्षिता दीक्षितं याजयन्ति । ७ । मासापवर्गा
अहीनाः । ८ । सुत्यप्रतिह्वासे दीक्षा विवर्धयेयुः । ९ । नासंवत्सर-
दीक्षिताय महाव्रतं शंसेत् । १० । नासंवत्सरमृतोखाय । ११ । नित्य-
माग्निष्टोमिकं प्रथममहः स्यादिति हैक आहुः । १२ । मुख्यो वा
एष यज्ञकतुर्यदग्निष्टोमः । १३ । यज्ञमुखस्यानवरार्धे । १४ । संपातौ
तु निविद्धाने । १५ । ततं मे यज्ञेन वर्धतेत्यार्भवाजतवेदसीये द्विती-
यस्य । १६ । त्रिरात्रे च । १७ । अभिजिद्विश्वजितौ ^{१८} चतुर्विंश-
महाव्रते ^{१९} गोआयुषी वा । २० । यद्विविधं तद्विरात्रेणप्राति
। २१ । ॥ २० ॥

अथ यत्त्रिविधं तत्त्रिरात्रेण । १ । त्रयो वा इमे लोकास्त्रीणि
ज्योतीर्षि त्रिषवणो यज्ञः । तद्यत्किं च त्रिविधमधिदैवतमध्यात्मं

तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । त्रिवृत्प्रभृतयस्तयः स्तोमाः प्रथमस्याङ्गः । ३ । पञ्चदशप्रभृतयो द्वितीयस्य । ४ । षोडशं ब्रह्मण आज्यम् । ५ । एकविंशप्रभृतयस्तृतीयस्य । ६ । अग्निष्टोमः प्रथममहः । ७ । उक्थयं द्वितीयम् । ८ । अतिरात्रस्तृतीयम् । ९ । रथन्तरं पृष्ठं प्रथमस्य । १० । वामदेव्यं द्वितीयस्य । ११ । बृहत्तृतीयस्य । १२ । अयं वै लोको रथन्तरम् । १३ । अन्तरिक्षलोको वामदेव्यम् । १४ । अशौ लोको बृहत् । १५ । एतेषामेव लोकानामास्यै । १६ । समूह्यादाज्यानि । १७ । मध्यमाच्छन्दोमात्रैष्टुभः प्रउगो द्वितीयस्याङ्गः । १८ । अर्धमेति मरुत्वतीयम् । १९ । यद्वितीयस्याङ्गो मरुत्वतीयं तत्तृतीये ऽहनि करोति । २० । तदिमांस्तोकांसंभोगिनः करोति तस्माद्धीमे लोका अन्योऽन्यमभिभुञ्जन्तीति । २१ । अहनी वा विपर्यस्तेत् । २२ । कस्तमिन्द्रेति सामप्रगाथो जिष्केवत्यस्य । २३ । मो षु त्वा वाघतथ्यनेति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ मैत्रावरुणस्तोत्रुत्य द्विपदाम् । २४ । कं नव्य इति कद्वान् । २५ । द्वितीयादङ्गः सूक्ते । २६ । अस्तावि मन्मोभयं गृणवदिति ब्राह्मणाच्छंसितः । २७ । कदू न्वस्तेति कद्वान् । २८ । आयन्त इव सूर्यं शग्धू षु शचीपत इत्यच्छावाकस्य । २९ । यदिन्द्र प्रागपागुदगिति कद्वान् । ३० । कयाशुभीयतदिदामौये वा निविद्धाने द्वितीयस्य । ३१ । अनुचरप्रभृति षष्ठान्तृतीयमवनम् । ३२ । ॥ २१ ॥

एषो नै सहस्रस्तोत्रियो येन प्रजापतिर्यजत । १ । एतमेव गर्गत्रिरात्र इत्याचक्षते । २ । द्वितीयो ऽयत्रिगात्रः । ३ । मध्यमे ऽहन्यथमालभन्ते । ४ । अग्निगावथस्तोमौयम् । ५ । तृतीयस्या-

न्दोमः पवमानः । ६ । पराकञ्चतुर्यः । ७ । पृष्ठ्यस्तोमैस्त्रिष्टोमानि
 त्रीणि । ८ । एष उ पराकः । ९ । एतेनाम्नाम्नोकात्प्रजिगांसन्यजेत
 । १० । प्रतिष्ठाकामस्य द्वैपराक इत्याहुः । ११ । या ह्येका जगती
 ते द्वे गायत्रौ । १२ । अयं लोको गायत्रस्तदस्त्रिंशोके प्रतितिष्ठति
 प्रतिष्ठायामप्रच्युत्याम् । १३ । ज्योतिर्गौगायुरिति कुसुर्विन्दुत्रिरात्रः
 । १४ । त्रीणि शतानि प्रथमे ऽहन्ददाति । १५ । त्रयस्त्रिंशतं पञ्च
 कलाः । १६ । एवं द्वितीय एवं तृतीये । १७ । तत्कला सदस्र-
 तम्या गोः परिशिष्यते । १८ । तामन्वया गवा निष्क्रीयामाकुर्वीत
 । १९ । अमाकार्येत्याहुर्धजमानस्त्रैव संभृत्या इति । २० । यायन्तीनां
 प्रथमोपरमेत्सा स्यादित्याहुः । २१ । तदप्रच्युत्यै रूपम् । २२ । या
 संतिष्ठन्तीनां प्रथमोपविशेत्सा स्यादित्याहुः । २३ । तत्प्रतिष्ठायै
 रूपम् । २४ । याद्यश्वीना मा स्यादित्याहुः । २५ । तत्प्रजात्यै
 रूपम् । २६ । या सत्तमा मा स्यादित्याहुः । २७ । सत्तमाम-
 माकरवा इति । २८ । सर्ववेदत्रिगत्रे त्रिणुक्रियो ब्रह्मा यस्यो-
 भयतःश्रोत्रियास्त्रिपुरुषम् । २९ । यत्त्रिविधं तत्त्रिरात्रेणाप्नोति । ३० ।
 ॥ २२ ॥

अथ यच्चतुर्विधं तच्चतुर्गत्रेण । १ । चतुष्टया वै पशवः । २ ।
 अथो चतुष्पादाः । ३ । तद्यत्किं च चतुर्विधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्व-
 मेनेनाप्नोति । ४ । त्रितयमममहः पञ्चदशं द्वितीयं सप्तदशं तृतीय-
 मेकविंशं चतुर्थम् । ५ । ते वा एते चत्वारः स्तोमा नानावीर्या
 यज्ञकतवस्तेन हास्य चत्वारो वीरा नानावीर्याः प्रजायामाजायन्ते
 य एवं वेद । ६ । एषो नै जमदग्नेश्चतुरात्रः । ७ । अथैवात्रे-

चतुर्वीरः । ८ । त्रिवृत्प्रथमस्याह्नः प्रातःसवनं पञ्चदशो माध्यन्दिनः
 सप्तदशं तृतीयसवनम् । ९ । पञ्चदशं द्वितीयस्याह्नः प्रातःसवनं
 सप्तदशो माध्यन्दिन एकविंशं तृतीयसवनम् । १० । सप्तदशं तृतीय-
 स्याह्नः प्रातःसवनमेकविंशो माध्यन्दिनस्त्रिणवं तृतीयसवनम् । ११ ।
 एकविंशं चतुर्थस्याह्नः प्रातःसवनं त्रिणवो माध्यन्दिनस्तयस्त्रिंशं
 तृतीयसवनम् । १२ । ते वा एकैकं स्तोममुत्सृजन्तो यन्त्येकैकं
 प्रजनयन्तः । १३ । तेन हास्य चत्वारो वीरा नानावौर्याः प्रजाया-
 माजायन्ते । वीरो हि स्तोमः । १४ । तस्य शस्तम् । १५ । रथ-
 न्तरं पृष्ठं प्रथमस्य । १६ । सजनीयं निष्केवल्यम् । १७ । कथा-
 शुभीयतदिदासीये वा निविद्धाने द्वितीयस्य । १८ । तृतीये वैरूप-
 पृष्ठे वैराजात्तृतीयसवनम् । १९ । चतुर्थे वैराजपृष्ठे वैरूपात्तृतीय-
 सवनम् । २० । प्राकृतो वातिरात्रः । २१ । तं वैश्वानर इत्याचक्षते
 । २२ । अभिजिदाभिज्ञविकानां चतुर्थः । २३ । विश्वजिदितरेषाम्
 । २४ । वैश्वानरो महाव्रतं वा । २५ । यच्चतुर्विधं तच्चत्वारित्रे-
 णाप्नोति । २६ । ॥ २३ ॥

अथ यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेण । १ । पञ्चपदा पङ्क्तिः पाङ्क्तो
 वै यज्ञस्तद्यत्किं च पञ्चविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ ।
 त्रिवृत्प्रथममहः पञ्चदशं द्वितीयमेकविंशं तृतीयं सप्तदशं चतुर्थं
 चतुष्टोमो ऽतिरात्र उत्तममहः । ३ । तद्वा इदमासमेव रूपेण
 । ४ । इयमेव त्रिवृतो रूपेण । ५ । इयं पञ्चदशस्य । ६ । इयमेक-
 विंशस्य । ७ । इयं सप्तदशस्य । ८ । अयं चतुष्टोमस्यातिरात्रस्य । ९ ।
 तद्यदेकविंशस्तोमानां वर्षिष्ठस्तस्मादियमासां वर्षिष्ठा । १० । अथ

यच्चतुष्टोमो ऽतिरात्र उत्तममहस्तस्मादयमङ्गुष्ठः सर्वा अङ्गुलीः
 प्रत्येति । ११ । तस्य शस्तम् । १२ । अहश्चतुर्थमाभिप्लविकम् । १३ ।
 पञ्चमस्य च द्वे सवने षष्ठात्पृष्ठस्य पञ्चमे तृतीयसवनम् । १४ ।
 पञ्च वाभिप्लविकानि । १५ । उत्तमात्पञ्चमे तृतीयसवनम् । १६ ।
 अभिजिदाभिप्लविकानां चतुर्थः । १७ । विश्वजिदितरेषाम् । १८ ।
 वैश्वानरस्य महाव्रतं वा । १९ । उभयोर्वाभिजिच्चतुर्थो विश्वजि-
 त्पञ्चमः । २० । यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेणाप्नोति । २१ ॥ २४ ॥

अथ यत्षड्विधं तत्षल्रात्रेण । १ । षड्वा चतवः षट्सोमा-
 स्तद्यत्किं च षड्विधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अहो
 ऽभिजिद्विश्वजितौ वैश्वानरस्य महाव्रतं वा । ३ । अनन्तरं वाभि-
 जितो महाव्रतम् । ४ । विश्वजित्पष्ठः । ५ । पृष्ठ्यो ऽभिप्लवो वा
 । ६ । यत्षड्विधं तत्षल्रात्रेणाप्नोति । ७ ॥ २५ ॥

अथ यत्सप्तविधं तत्सप्तरात्रेण । १ । सप्त प्राणाः सप्त च्छन्दांसि
 तद्यत्किं च सप्तविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अहो
 ऽभिजिद्विश्वजितौ महाव्रतं वैश्वानरस्य । ३ । अथ संवत्सरस्य प्रवल्हः
 । ४ । प्राकृतो ऽग्निष्टोमश्चतुर्विंशमभिजिद्विषुवान्विश्वजिन्महाव्रतं वैश्वा-
 नरस्य । ५ । एषो न्वै सप्तच्छपीणां सप्तरात्रः । ६ । एतमेव जनक-
 सप्तरात्र इत्याचक्षते । ७ । अभिजिदाभिप्लविकानां सप्तमः । ८ ।
 विश्वजिदितरेषाम् । ९ । वैश्वानरो महाव्रतं वा । १० । यत्सप्तविधं
 तत्सप्तरात्रेणाप्नोति । ११ ॥ २६ ॥

अथ यदष्टविधं तदष्टरात्रेण । १ । अष्टौ वसवो ऽष्टाचरा गायत्री
 तद्यत्किं चाष्टविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अभि-

जिदाभिप्रविकानां सप्तमः । ३ । विश्वजिदितरेषाम् । ४ । वैश्वानरस्य महाव्रतं वा । ५ । उभयोर्वाभिजित्सप्तमो विश्वजिदष्टमः । ६ । यदष्टविधं तदष्टरात्रेणाप्नोति । ७ ॥ २७ ॥

अथ यन्नवविधं तन्नवरात्रेण । १ । चतस्रो दिशश्चतस्रो ऽवान्तर-
दिश ऊर्ध्वं नवमी दिङ् नवाक्षरा वृहती तद्यत्किं च नवविध-
मधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । षलहो ऽभिजिद्विश्वजितो
वैश्वानरस्य महाव्रतं वानन्तरं वाभिजितो महाव्रतं विश्वजिन्नवमः
। ३ । ज्योतिरग्निष्टोमो गौरुक्थ्य आयुर्गतिरात्रस्त्रिरेतमुपयन्ति
शललीपिशङ्ग इत्याचक्षते । ४ । यन्नवविधं तन्नवरात्रेणाप्नोति । ५ ।
॥ २८ ॥

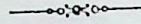
अथ यदष्टविधं तदष्टरात्रेण । १ । दशाक्षरा त्रिगलन्नं विराट्
तद्यत्किं च दशविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अथर्धो
ऽभिप्रवो नव वाग्निष्टोमाः । ३ । दशरात्रः संस्थाविकृतः । ४ ।
वैश्वानरस्य । ५ । एतेन ह जलो जातृकर्ण्य इष्टा चयाणां निगु-
स्थानां पुरोधां प्राप काश्यपैर्देहयोः कौमन्थस्य च । ६ । तस्य ह
तच्छेतकेतुः श्रियमभिधाय पितरमधूहे पलित यज्ञकामान्यान्वा
उ श्रिया यशसा समर्धयितुं वेत्य नो आत्मानमिति । ७ । तं
होवाच । मा मैवं पुत्र वोचो यज्ञक्रतुरेव ने विज्ञातो ऽभूत्तमे-
वैतल्लत्त्रके ब्रह्मवन्धौ व्यजिज्ञासिषि । ८ । तद् किल तथैवास^९ यथै-
वैनं प्रोवाच । १० । स एष पुरोधाकामस्य यज्ञः । ११ । प्र पुरोधा-
माप्नोति य एवं वेद । १२ । चतुष्टोमात्ममून्हात्रिककुदः शस्तम्
। १३ । अथ महात्रिककुदस्य । १४ । कन्दोनत्रिककुदस्य । १५ ।

अग्निष्टुदिन्द्रस्तद्वैश्वदेवस्तृष्ट्यो वैश्वानरस्य । १५ । षलहो ऽभिजिदि-
 श्वजितौ महाव्रतं वैश्वानरस्य । १६ । प्राकृतो ऽग्निष्टोमो नवमो
 ऽष्टमो वा विश्वजिद्भूमः । १७ । यद्दशविधं तद्दशरात्रेणाप्नोति
 । १८ । ॥ २९ ॥

अथ यदेकादशविधं तदेकादशरात्रेण । १ । एकादशाक्षरा जिष्टु-
 चैष्टुभाः पञ्चवस्तद्यत्किं चैकादशविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्तत्सर्वमेने-
 नाप्नोति । २ । बृहच्छन्दा दशरात्रः । ३ । मामूल्हिको वा । ४ ।
 वैश्वानरस्य । ५ । बृहद्रथन्तरष्टो वा । ६ । विश्वजिदेकादशः । ७ ।
 तं पौण्डरीक इत्याचक्षते । ८ । अयुतं दक्षिणा । ९ । अश्वमहस्य-
 मेकादशमित्येके । १० । उक्तो द्वादशाहः । ११ । त एते पुरस्ता-
 दग्निष्टोमा उपरिष्टादतिरात्रा उत्तरोत्तरिण एकोत्तरा अहीनाः
 । १२ । उत्तरोत्तरिणीमेव तच्छ्रियं विराजमन्नाद्यमाप्नोति य एवं
 वेद य एवं वेद । १३ । ॥ ३० ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे षोडशो ऽध्यायः समाप्तः ।

आम् ।

अथातो महाप्रतस्य ११। पुरस्तादेव कतिपयाहेन होता
 प्रेङ्खफलकमुत्पाटयति । २। तिष्ठत एवोदुम्बरस्य । ३। पुरस्तादादि-
 त्यस्योदयनतः । ४। यदि पुरस्तान्न विद्येताद्याप्युत्तरतः । ५। यदि
 दक्षिणतः । ६। पश्चाद्वा स्यात् । ७। मूले केदयित्वा प्राङ्मोदङ्का
 तिष्ठन्नुत्पाद्य चद्यणुरुदुम्बरः स्यात् । ८। अपि द्वे वा त्रीणि वा
 फलकानि संवद्युः । ९। तद्वाङ्गमात्रं प्राग्भवति । १०। अरन्निमात्रं
 तिर्यक् । ११। संतष्टम् । १२। प्रज्ञातायम् । १३। तच्चतुर्धान्तेषु
 वितर्दयति । १४। अथैतस्य वै वोदुम्बरस्यान्यस्य वा विशाख्यौ केद-
 यन्ति । १५। परःपुरुषे । १६। वंशं च । १७। यद्युदुम्बरो न विद्येत
 यो ऽन्यो वृक्षः फलग्रहिणः कल्याणाभिव्याहारो वा स्यात्तस्यैतदुप-
 कल्पयेत् । १८। ॥ १॥

अथ मौञ्ज्यौ रज्जू कारयन्ति । १। दृढे । २। त्रिगुणे । ३।
 परोद्विधायामे । ४। एतावद्भोतारमभितः । ५। औदुम्बरीमासन्दी-
 मुद्गात्रे संग्रन्ति । ६। तस्यै प्रादेशमात्राः पादा भवन्ति । ७। अर-
 निमात्राणि शीर्षणान्यनूच्यानि । ८। तां संवद्य^९ मौञ्जीभिः स्यान्धा-
 भिविवयन्ति द्विगुणाभिः प्रसलविष्टाभिः । ९। ॥ २॥

अथैतां वीणां शततन्त्रीमुपकल्पयन्ति । १। तस्याः पालाशी
 सूना भवति । २। औदुम्बरो दण्डः । ३। अपि वोदुम्बरी सूना

पालाशो दण्डः । ४ । तामानडुहेन सर्वरोहितेन चर्मणा बाह्यतो-
लोन्नाभिषीव्यन्ति । ५ । तस्यै मूले दण्डं दशधमतिविध्यन्ति । ६ ।
तद्दशदश रज्जूः प्रवयन्ति । ७ । ता अग्रे नाना बध्नन्ति । ८ । दण्ड-
समासा वीणा शततन्त्री भवति । ९ । वेतसशाखा सपलाशा वादि-
न्युपकृता भवति । १० । स्वयंनता वा शरेषीका । ११ । घाटकर्करौ-
रवघटिकाः काण्डवीणाः पिच्छोरा इति पत्य उपकल्पयन्ति । १२ ।
उपमुखेन पिच्छोरां वादयेत् । १३ । वादनेन काण्डवीणाम् । १४ ।
तां घाटरीरित्याचक्षते । १५ । या घाटरी मृदुं वादयेत्सारातिः
स्यात् । १६ । द्विषन्तं जनयेत् । १७ । ॥ ३ ॥

चतुरो दुन्दुभौनध्वर्युः सहननानुपकल्पयति । १ । पूर्वस्यै द्वार्या
अभितो द्वारवाह बहिःसदः सन्धौ सहननावासञ्जयति । २ । अपरस्यै
द्वार्या अभितो द्वारवाह अन्तःसदः सन्धौ सहननावासञ्जयति
। ३ । यदि षट् स्युर्दक्षिणार्धे सदस एकमुत्तरार्धं^४ एकम् । ४ ।
मुञ्जानां च कुशानां च कूर्चमध्वर्यवे संस्कुर्वन्ति । ५ । तस्मिंस्तिष्ठ-
न्प्रत्यागृणाति । ६ । अथेतरे दीक्षिताः प्रतिपुरुषं हृषीः कुर्वते^७
यथा प्रादेशमात्रेणोपरि भूमेः स्युः । ८ । अथ या मार्जालीयं
पर्येक्षन्त्यो भवन्ति ताभ्यः प्रत्येकं नवान्कलशानुपकल्पयन्ति । ९ ।
॥ ४ ॥

अथैतमश्वरथमुपकल्पयन्ति विततवह्यम् । १ । धनुश्च त्रींशे-
षून् । २ । राजानं वा राजमात्रं वाजेरस्तारम् । ३ । यदि राजा
वा राजमात्रो वा न विद्येत य एतां धियं विद्यात्स एतत्कुर्यात्
। ४ । उत्तरेणाग्नौध्रं प्राञ्च्यौ प्रक्षेप्य स्थूणे विमिचन्त्याखणाय । ५ ।

तदिलमंवेत वोत्करं वा चर्मणाभिवितन्वन्ति । ६ । तन्न सपत्नेणाति-
विधेत् । ७ । जघनेनाग्नीध्रं बहिर्वेद्यवटं खनन्ति । ८ । तमेतस्यो-
पालम्भस्य ऋषभस्य चर्मणा प्राचीनग्रीवेणोदीचीनग्रीवेण वोत्तर-
तेलोन्नाभिषीयन्ति । ९ । तं तस्यैव लाङ्गूलेन काले भूमिदुन्दुभि-
माप्नन्ति । १० । ॥ ५ ॥

अथ शूद्रार्यौ स्त्रीपुमांसौ वण्डखलती इत्युपकल्पयन्ति । १ ।
तदेतत्पुराणमुत्सन्नं न कार्यमेतस्मिन्समुपकृते । २ । संस्थिते दशमे
ऽहनि सदोहविधानानि समूहन्ति । ३ । आग्नीध्रं पत्नीशालं च
। ४ । अथ नवैः कुशैर्बज्रलमुपस्तृणन्ति । ५ । कतिपयान्कुशभारान्नि-
दधति प्रातर्हमीभ्यः । ६ । ॥ ६ ॥

अथ महारात्रे महाव्रताय प्रातरनुवाकमुपाकुर्वन्ति । १ । यथा
परिसहस्रमनुब्रूयात् । २ । तस्य पञ्चविंशः स्तोमः । ३ । राजनं
पृष्ठम् । ४ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ५ । अद्यैते परिष्टवणीया भवन्ति
त्रित्यञ्चदशः सप्तदश एकविंश इति । ६ । ऐन्द्राग्नौ वैकादशिनानां
वैकः सवनीयः । ७ । ऐन्द्रश्च ऋषभः प्राजापत्यश्चाज उपालम्भ्यौ । ८ ।
निरुक्त ऐन्द्रः । ९ । उपांशु प्राजापत्यः । १० । ते यत्र वपासु
ऊतापु संप्रसर्पन्ति तदेतत्प्रेङ्गमिश्रं बहिर्वेदि प्रचाख्यान्तरेण चात्वालो-
त्करो तौथं तेन प्रपद्योत्तरेणाग्नीध्रीयं धिष्ण्यं पर्याहृत्य पूर्वया
द्वारा सदः प्रहृत्याग्रेणोत्तरेण होतुर्धिष्ण्यं प्राडुपनिदधति । ११ ।
एवमेव यस्ययस्य बहिर्वेदि भवति यथा संचरः संप्रसर्पणे भवति
तथाहृत्योत्तरत उपनिदधति । १२ । तस्य त्रैष्टुभं प्रातःसवनं स्था-
दिति पैङ्ग्यं शुक्लमङ्गारौयम् । १३ । ॥ ७ ॥

विशोविशो वो अतिथिमित्याज्यम् । १ । तस्य द्वादशार्धर्चशः
 शस्त्वाग्निं नरो दीधितिभिररण्योरित्येतत्पञ्चविंशत्यृचमुपमंशमिति । २ ।
 तद्विष्टशस्त्रम् । ३ । त्रैष्टुभः प्रउगः । ४ । कुविदङ्ग नमसा ये वधाम
 इति वायव्यं चैन्द्रवायवं च । ५ । मैत्रावरुणं च यया विषुवति
 । ६ । क उ अश्वत्कतमो यज्ञियानामित्याश्विनम् । ७ । कथा
 महामवृधत्कस्य हेतुर्गित्यैन्द्रम् । ८ । को वस्त्राता वसवः को
 वरूतेति वैश्वदेवम् । ९ । उत स्या नः सरस्वती जुषाणेति मार-
 स्वतम् । १० । स त्वचक्रुः । ११ । तस्य पच्छः शस्त्रम् । १२ । ऐका-
 दिकं वा प्रातःसवनम् । १३ । ऋतं प्रातःसवनम् । १४ । ॥ ८ ॥

अथातो माथ्यन्दिनं सवनम् । १ । आ त्वा रथं यथोतय
 इति मरुत्वतीयस्य प्रतिपत् । २ । इदं वशे सुतमन्ध इत्यनुचरः
 । ३ । एष एव नित्य एकाहातानः । ४ । अमत्सु मे जरितः साभि-
 वेग इति वासुकं पूर्वं शस्त्वा मह्यं इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा इत्ये-
 तस्मिंस्तैष्टुभे निविदं दधाति । ५ । उभे रुक्ते पच्छः संशस्येत् । ६ ।
 इति त्वा उ मरुत्वतीयम् । ७ । ॥ ८ ॥

अथातो निष्केवन्त्यम् । १ । संस्थिते प्रातःसवने प्रेङ्गावटौ
 खानयेदिति सा स्थितिः । २ । शस्ते मरुत्वतीय इति पैङ्ग्यम् । ३ ।
 जघनेन स्वं धिष्यं पदं च चतुरङ्गुलं च प्रमाय ^४ तत्पश्चादुदौ-
 चीनाग्रं फलकं निधार्य ^५ भयनश्चतुरङ्गुले उपधाय ^६ बह्विश्चतुरङ्गुलाभ्यां
 लेखे लेखयित्वा प्रेङ्गावटौ खानयेद्विणिं पूर्वमथोत्तरम् । ७ । प्राञ्चौ
 वोदञ्चौ वोत्किरा उत्किरन्ति । ८ । तदिशाख्याववधायोदीचीनः
 वंशमभ्यादधाति । ९ । शीर्ष्णा हेता मिमीते । १० । यदि ह्रस्वः

स्यादूर्ध्ववाज्जर्मिमीते ।^{११} दृढपर्यृष्टे पर्यृषति यथा न व्यथेयाताम् ।^{१२} अथैतत्प्रेङ्खफलकं रज्जुभिश्चतुर्धान्तेषु परिव्ययति यथा न संभ्रश्येत ।^{१३} उत्तरेण दक्षिणां प्रेङ्खन्मूणां दक्षिणां रज्जुं बध्नन्ति ।^{१४} दक्षिणेनोत्तरां प्रेङ्खन्मूणामुत्तरां रज्जुं बध्नन्ति ।^{१५} तत्सं-
बाध्य प्रास्यति यथा प्रादेशमात्रेणोपरि भूमेः स्यात् ।^{१६} तदध-
स्तात्कुशैः प्राचीनागैश्चोदीचीनागैश्चाभ्युपोहति ।^{१७} तदभिनिवील्लं
पर्यृषति यथा न व्यथेत ।^{१८} तत्संबाध्योत्तरस्यां प्रेङ्खन्मूणाया-
मपाश्रयति ।^{१९} तच्छस्ते मरुत्वतीये यथास्थानं स्थापयेत् ।^{२०}
॥ १७ ॥ ॥ १० ॥

अथाध्वर्युर्माहेन्द्रं ग्रहं गृहीत्वैति । १ । अग्रेण हेतुधिष्ण्यं
प्राङुपविशति । २ । तं हेताहाध्वर्यं उप नु रमेति । ३ । स उत्तरे-
णोत्तरां प्रेङ्खन्मूणामुत्तरेणाध्वर्यं प्राङुपनिष्क्रम्य पूर्वया द्वाराम्नीध्रं
प्रपद्योत्तरेणाम्नीध्रीयं धिष्ण्यं पर्यत्य पश्चात्प्राङुपविश्य दक्षिणं जान्वाच्य
सुवेणान्यस्यास्या उपहत्य जुहोति । ४ । ॥ ११ ॥

आयुष्मद्गायत्रं विश्वायू रथन्तरं सर्वायुर्बृहत्सामायुर्वामदेव्यमत्यायु-
र्यज्ञायज्ञीयं तेषामहमायुषायुष्मान्भूयासमस्यै प्राणः संचरति प्रजायै
हृदयाय कं सर्वा विनुद्य संवद्यो मय्यस्तु शरदः शतं स्वाहेति
प्रथमाम् । १ । दिवे स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा पृथिव्यै स्वाहेति
तिस्रः । २ । गवे स्वाहा वाचे स्वाहा वाचस्पतये स्वाहेत्यपरा-
स्तिस्रः । ३ ।

यदिदमिति हैतिहं दैव्यं सह उचरत् ।

तद्वयं यजामहे यदस्मभ्यमिति द्रवत् ॥

वाचो राजन्यजामहे वाचस्यते सहस्र मे ।

यो अस्मां अभिदासति ॥

स्वाहेत्यष्टमीं ऊत्वा ^४ यथायतनं सुवं निधाय ^५ यथाप्रपन्नमुप-
निष्क्रम्याग्रेण सद उत्तरेण सुतिं प्राङ् तिष्ठन्परिमादाञ्जपाञ्जपति
। ४ । वागायुर्विश्वायुर्विश्वमायुरेह्येवा हौन्द्रोपेहि विश्वथ विदा मघ-
वन्विदा इति । ५ । अथात्रैव तिष्ठन्नग्निं यथाङ्गमुपतिष्ठते । ६ । ॥ १२ ॥

नमस्ते गायत्राय यत्ते शिरो यत्ते पुर इति पूर्वार्धम् । १ ।
नमस्ते रथन्तराय यस्ते दक्षिणो बाह्वर्यस्ते दक्षिणः पत्र इति
दक्षिणं पत्रम् । २ । नमस्ते बृहते यस्त उत्तरो बाह्वर्यस्त उत्तरः
पत्र इत्युत्तरं पत्रम् । ३ । नमस्ते वामदेव्याय यत्ते मध्यं यस्त
आत्मेति मध्यम् । ४ । नमस्ते यज्ञायजीयाय यत्ते पुच्छं या प्रति-
ष्ठेति पुच्छम् । ५ । समिद्धस्यैवैतान्भागानुपतिष्ठेत यद्युत्तरवेदौ भवति
। ६ । अथात्रैव तिष्ठन्नादित्यमुपतिष्ठते । ७ । आकाशं शालायै
कुर्युरिति हैक आहुः । ८ । देशेन त्वेवोपतिष्ठते । ९ । सुभूर्नामासि
श्रेष्ठो राशिर्देवानां संसद्यथा तत्त्वा ब्रह्म जिवसि तया मा जिव
तया मा जनय तया मा पाहि ब्रह्मवर्चसमन्नाद्यं मयि त्विषिं धा
नमस्ते असु मा मा हिंसौरिति । १० । अथ दक्षिणावृत्त्यविशति
। ११ । पश्चात्प्रेङ्गं प्राङुपविश्य तदन्वारभ्याननुसृजन्वाग्यत आस्त
आधिसर्पणात् । १२ । ॥ १३ ॥

स पुरस्तादेव च्छन्दोगेभ्यः शीर्षण्यंस्तृचान्निगादयेत । १ । स
पुरस्तादेवाध्वर्युणा संवादयेत । २ । दादशकृत्वस्त्रुणींशसे प्रत्या-
गृणीतादिहृतमात्मानं च पदानुषङ्गाश्च संश्लिष्याम्यविहृतं त्वं प्रत्या-

गृणीतादिति । ३ । अथ प्रस्तोतारमाह सप्तसु स्तोत्रियासु परि-
 गृष्टासु नः प्रवृत्तान्तावद्धीदं जयमिति । ४ । अथाध्वर्युः स्तोत्र-
 सुपाकरोति । ५ । यत्रैवोद्गातामन्दौमधिरोहत्यथ प्रस्तोताप्रतिहर्तारौ
 वृत्त्यावधिसर्पतः । ६ । उपगातारश्च । ७ । उद्गातैव प्रथमो वीणां
 प्रवादयति । ८ । तं पत्न्यो ऽनु प्रवादयन्ति । ९ । आप्नन्ति दुन्दुभीन्
 । १० । आहन्ति भूमिदुन्दुभिम् । ११ । कुर्वन्ति घोषं घोषकृतः
 । १२ । अथ पूर्णकुम्भा अपो विभ्रत्यो मार्जालीयं परियन्ति । १३ ।
 है महा३ इदं मध्विदं मध्वित्येतां वाचं वदन्ति । १४ । अप्रदक्षिणं
 त्रिः । १५ । प्रसलवि तृष्णीं तत ऊर्ध्वम् । १६ । ॥ १४ ॥

अथैतमथरथं युञ्जन्ति । १ । अग्रेण दक्षिणं वेद्यंसम् । २ । तं
 संनद्ध आतिष्ठति राजा वा राजमात्रो वा धनुश्च त्रींश्वेषूनादाय
 । ३ । सो ऽभितो वेदिं त्रिः प्रसलवि परिवर्तमान एतमाखणं
 विध्यति । ४ । तं न मपत्रेणातिविध्येत् । ५ । एवं द्वितीयमेवं तृती-
 यम् । ६ । तं प्राञ्चसुदञ्चं अयन्ति । ७ । तं तत्रैव विमुञ्चन्ति । ८ ।
 अथ प्रस्तोता सप्तसु स्तोत्रियासु परिगृष्टास्वाहा वेलेति । ९ । अथ
 होता दक्षिणेन प्रादेशेन प्रेङ्खफलकं च भूमिं च संमृशञ्जपति सं
 महान्महत्या दधादिति । १० । अथोपरि प्रेङ्खफलके प्रादेशं निधाय
 जपति सं देवो दैव्या दधादिति । ११ । अथोपरि प्रेङ्खफलकात्प्रा-
 देशमात्रे प्रादेशं धारयञ्जपति सं ब्रह्म ब्राह्मण्या दधादिति । १२ ।
 अथोपनिधाय प्रेङ्खफलकं त्रिरभ्यन्य त्रिरभ्यवानिति । १३ । ॥ १५ ॥

अथैनदुरसा संस्पृश दक्षिणं भागमात्मनो ऽतिहरञ्जपत्यर्को ऽमि
 वसवस्त्वा गायत्रेण च्छन्दसारोहन्तु तानहमन्वारोहामि राज्यायेति

११। अथोत्तरं भागमात्मनो ऽतिहरञ्जपति रुद्रास्त्वा त्रैद्युभेन
 च्छन्दमारोहन्तु तानहमन्वारोहामि स्वाराज्यायेति । २। अथ दक्षिणं
 भागमात्मनो ऽतिहरञ्जपत्यादित्यास्त्वा जागतेन च्छन्दमारोहन्तु
 तानहमन्वारोहामि साम्राज्यायेति । ३। अथोत्तरं भागमात्मनो
 ऽतिहरञ्जपति विश्वे त्वा देवा आनुद्युभेन च्छन्दमारोहन्तु तानह-
 मन्वारोहामि कामप्रायेति । ४। अथ समधिसृष्य प्राञ्चौ पादा
 उपावहृत्य भूमौ प्रतिष्ठापयति । ५। अथ त्रिरभ्यन्य त्रिरभ्यवानिति
 । ६। अथोपरि प्रेङ्खफलके दक्षिणोत्तरिणमुपस्थं कृत्वा दक्षिणेन
 प्रादेशेन पश्चात्प्रेङ्खफलकमुपस्पृशति प्रजापतिष्टारोहतु वायुः प्रेङ्ख-
 यलिति । ७। अथ त्रिरभ्यन्य त्रिरभ्यवानिति । ८। अथ प्राञ्चौ पाणी
 परिगृह्य जपति । ९। ॥ १६ ॥

सं वाक् प्राणेन समहं प्राणेन सं चक्षुर्मनसा समहं मनसा सं
 प्रजापतिः पशुभिः समहं पशुभिः सुपर्णे ऽसि गरुत्मान्प्रेमां वाचं
 वदिष्यामि वज्रं करिष्यन्तीं वज्रं करिष्यन्वहोर्भूयः स्वर्गमिष्यन्तीं
 स्वर्गमिष्यन्निति । १। अथ त्रिरभ्यन्य त्रिरभ्यवानिति । २। स विसृष्ट-
 वाङ् मत्सरं विनिनीषमाण आस्त आ स्तोत्रस्य प्रवदनात् । ३।
 यत्रैव होता प्रेङ्खमधिरोहति तत्सर्वं सगृहपतिका वृषीरधिसर्पन्ति
 । ४। उत्तमायां स्तोत्रियायां परिशिष्टायामववृणन्ति दुन्दुभीन्
 । ५। अववृणन्ति भूमिदुन्दुभिम् । ६। उपरमन्ति घोषं घोषकृतः
 । ७। अथ पूर्णकुम्भा अपो विभ्रत्यो मार्जालीयं परियन्ति । ८।
 मार्जालीये ताः कलशानवनिनीयोपनिधाय ययैतमुत्सृज्यन्ते । ९।
 एषेति प्राह । १०। प्रोक्ते होता वाचं यच्छत्यानुवषट्कारात्

१११ । उप प्रतिहारमाहावे ऽनुरमति । १२ । प्रतिहृत आह्वयते
 ११३ । अध्वर्यो शोसात्रो ३ इत्युच्चैराह्वय यथास्य वाक् सर्वा अन्या
 वाचो ऽतिवदेत् । १४ । उच्चैराह्वय त्रिरूपांशु द्विकृत्योपांशु तृष्णी-
 शंसं । तस्यातस्तस्यातः । १५ । ॥ १७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे सप्तदशोऽध्यायः समाप्तः ।

आम् ।

उच्चैराह्वय त्रिरूपांशु द्विकृत्य । १ । ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुर
 स्तादियं पित्रे राष्ट्रेत्यग्रे विश्वे देवा मम शृण्वन्तु यज्ञिया इत्ये-
 तास्मिन् ऋचस्तृष्णीशंसस्ता उपांशुप्रणवन्पच्छः । २ । अथात्मने
 वाचमुत्सृजति । ३ । तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठमिति स्तोत्रियस्तृचः । ४ ।
 तदेतन्नवर्चम् । ५ । वने न वा यो न्यधायि चाकन्नित्यष्टौ । ६ । शाकना
 शाको अरुणः सुपर्ण इति त्वचम् । ७ । यो अदधाज्ज्योतिषि ज्योति-
 रन्तर्महत्तन्नाम गुह्यं पुरुस्पृगिदं त एकं पर ऊ त एकमिति तिस्र
 एकपातिन्यः । ८ । तात्त्रयोविंशतिः । ९ । त्रिःशस्तया प्रथमया सह
 पञ्चविंशतिः । १० । स एष आत्मा पञ्चविंशः । ११ । तं नदेनो-
 पसृष्टं शंसति । १२ । नदं व ओदतीनामिति । १३ । त्रैष्टुभानि
 पूर्वाणि पदानि नदस्योत्तराणि । १४ । प्रथमेन त्रैष्टुभेन पदेन
 प्रथमं नदस्य पदमुपसंधायावस्यति । १५ । द्वितीयेन त्रैष्टुभेन द्वितीयं
 संधाय प्रणौति । १६ । तृतीयेन त्रैष्टुभेन तृतीयं संधायावस्यति
 । १७ । चतुर्थेन त्रैष्टुभेन चतुर्थं संधाय प्रणौति । १८ । एवं विहृतां
 प्रथमां त्रिः शंसति । १९ । पराचौरुत्तराः । २० । एवं विहृता
 एव या तृतीया सूक्तस्य तस्या उत्तरमर्धर्चमुत्सृजति नदस्य चोत्त-
 रम् । २१ । तौ पुरस्ताद्विपदानां शंसति । २२ । आत्मानं शस्त्वाथ
 सुददोहसं शंसति । ता अस्य सुददोहस इति तामर्धर्चशः । २३ । ॥१॥

अथैतानि शीर्षणानि त्वचानि शंसति । १ । इन्द्रमिन्द्रायिन
इन्द्रेण सं हीन्द्रो दधीच उत्तिष्ठन्नोजमा सहेह्वेदभि युतामघमुदु
त्वं जातवेदसमित्येतेषां त्वचानां येषु सामगाः सुवीरंस्तानि शंसेत्
। २ । उदु त्वं जातवेदसमित्येतस्मिन्नु हैके नवर्चे सुवते । ३ । ते
यदि तथा कुर्युरेतदेव शंसेत् । ४ । उदु त्वं जातवेदसमित्येतस्यो
हैके प्रथमे त्वचे सुवते । ५ । ते यदि तथा कुर्युरितरेषां ये
कामयेत ते उपाहरेत् । ६ । तान्यर्धर्चशः शस्त्वाथ सूददोहमम्
। ७ । ॥ २ ॥

अथैतं यैवं त्वचं शंसति । १ ।

यस्येदमोज आरुजसुजो युजो बलं सहः ।

इन्द्रस्य रन्त्यं बृहत् ॥

अनाष्टृष्टं विपन्यथा नाष्टृष आदधर्षया ।

ष्टृषाणं ष्टृषितं शवः ॥

स नो ददातु तं रयिं पुरु पिशङ्गसंदृशम् ।

इन्द्रस्मृतिस्तवस्तमो जनेषु ॥

इति । १ । तमर्धर्चशः शस्त्वाथ सूददोहमम् । ३ । ॥ ३ ॥

उरुं नो लोकमनु नेषि विद्वानित्यत्वा । १ । तां पच्छः शस्त्वाथ
सूददोहमम् । २ । अथ रथन्तरस्य स्तोत्रियं पुनरादायं ककुपकारमथ
सूददोहमम् । ३ । अथ रथन्तरस्यानुरूपं पुनरादायं ककुपकारमथ
सूददोहमम् । ४ । अथ धाव्यां पच्छः शस्त्वाथ सूददोहमम् । ५ ।
अथ रायन्तरं प्रगायमर्धर्चशः शस्त्वाथ सूददोहमम् । ६ । य एक
इद्व्यश्वर्षणीनामिति सूक्तं तत्पच्छस्तस्य द्वितीयासुदृत्य विथ्यो

ह्यन्यो अरिरा जगामेति यैतस्य द्वितीया तामिह द्वितीयां करोति
सूक्तं शस्त्राय सूददोहसम् । ७ । तमिन्द्रं जाह्वीमि मघवानसुग-
मिति प्रहस्तकस्तृचः । ८ । तं पच्छः शस्त्राय सूददोहसम् । ९ । ॥ ४ ॥

स सूर्ये जनयज्योतिरिन्द्रो ऽया धिया तर्णिरङ्गिरस्वान् ।

ऋतेन शुभी हवमानो अकैरभि स्पृध उस्तो वेदिं ततर्द ॥

इत्यचा । १ । तां पच्छः शस्त्राय सूददोहसम् । २ । अथ बृहतः
स्तोत्रियं पुनरादायं ककुप्कारमथ सूददोहसम् । ३ । अथ बृहतो
ऽनुरूपं पुनरादायं ककुप्कारमथ सूददोहसम् । ४ । नात्र धाव्या
भवति । ५ । अथ बार्हतं प्रगाथमर्धर्चशः शस्त्राय सूददोहसम्
। ६ । विश्वो ह्यन्यो अरिरा जगामेति सूक्तं तत्पच्छस्तस्य द्वितीया-
मुद्धृत्य य एक इद्धव्यश्चर्षणीनामिति यैतस्य द्वितीया तामिह
द्वितीयां करोति । ७ । सूक्तं शस्त्राय सूददोहसम् । ८ । विश्वाः
पृतना अभिभूतरं नरमिति प्रहस्तकस्तृचः । ९ । तस्य पच्छः प्रथमां
शंसत्यर्धर्चश उत्तरे । १० । प्रहस्तकं शस्त्राय सूददोहसम् । ११ । ॥ ५ ॥

अथैतानि चतुरुत्तराणि त्वचानि शंसति । १ । इन्द्राय मदने
सुतमिन्द्रं वज्राय हन्तवे गायन्ति त्वा गायत्रिणो न त्वा बृहन्तो
अद्रय इति चत्वारि त्वचानि । २ । तान्यर्धर्चशः । ३ । इत्या हि
सोम इन्द्र इति पाङ्क्तं त्वचं तत्पङ्क्तिशंसम् । ४ । सं च त्वे जग्मु-
र्गिर इन्द्र पूर्वौरादङ्गिराः प्रथमं दधिरे वय इति त्रैष्टुभजागते
त्वचे । ५ । ते पच्छः शस्त्राय सूददोहसम् । ६ । ॥ ६ ॥

अथैता अशौतौः शंसति । १ । मह्यं इन्द्रो य अजसेत्येतया
गायत्रीमशौतिं प्रतिपद्यते । २ । तानि पञ्चदश त्वचानि । ३ । इन्द्र

इत्सोमपा एक इत्यष्टौ । ४ । एवेदेष तु विकूर्मिरिति त्रीणि । ५ ।
 आ घा ये अग्निमिन्धत इति चतुर्दश । ६ । तानि चत्वारिंशत्तृचानि
 । ७ । तत्पूर्वं कपलम् । ८ । अथोत्तरम् । ९ । प्र कृतान्वृजौषिण इति
 दश तृचानि । १० । अपादु शिप्रन्धस इति पञ्च । ११ । आ ला
 विगन्विन्दव इति चत्वारि । १२ । यदय कच्च वृत्रहन्निति पञ्च । १३ ।
 पन्नीवन्तः सुता इम इति चत्वारि । १४ । इदं ह्यन्वोजसेत्तिष्ठन्नो-
 जसा सदाभि प्र गोपतिमिति त्रीणि तृचानि । १५ । तेषां यत्पुर-
 स्तात्कृतं स्यात्तदुद्धरेत् । १६ । यद्यु वै न कुर्युर्देव हरेत् । १७ ।
 य आनयत्परावत इति दश तृचानि । १८ । तानि चत्वारिंश-
 तृचानि । १९ । तदुत्तरं कपलम् । २० । अथ खददोहाः । २१ ॥ ७ ॥

या इन्द्र भुज आभर इत्येतया वार्हतीमशीतिं प्रतिपद्यते । १ ।
 ता नव प्रत्यक्षहृत्यः । २ । विधे त इन्द्र वीर्यमिति तिस्रः । ३ ।
 तं घेमित्या नमस्विन इति द्वे । ४ । न सौमदेव आपदिति षट्
 । ५ । ता विंशतिः प्रत्यक्षहृत्यः । ६ । अथ प्रगाथाः । ७ । यः
 सत्राद्वा विचर्षणिरिति चत्वारः । ८ । सो षु ला वाघनश्चनेति
 चत्वार उद्धृत्य द्विपदाम् । ९ । उदिन्वस्य रिच्यत इति पञ्च । १० ।
 अभी षतस्तदा भर मा चिदन्यदि शंसते मा उ ला पुरुवसे
 तच्चा यामि सुवीर्यं युक्त्वा हि वृत्रहन्तमेति द्वौ द्वौ । ११ । यदिन्द्र
 प्रागपागुदगिति सप्त । १२ । आ वृषस्य पुरुवसे इति द्वौ । १३ ।
 अविप्रो वा यदविधदिति पञ्च । १४ । यः शक्रो मृचो अश्व्य इति
 षट् । १५ । तेषां त्रीनादत्ते । १६ । ते चत्वारिंशत्प्रगाथाः । १७ ॥ ८ ॥
 अथ प्रत्यक्षहृत्यः शंसति । १ । महे चन लामद्रिव इति

पञ्चविंशतिः । २ । तासां विंशतिं शस्त्वाथ सददोहसम् । ३ । नि
गव्यतेति निविद्वानीया । ४ । तां पच्छः शस्त्वाह्वय निविदं दधाति
। ५ । तां पच्छो व्यवग्राहं शस्त्वा ममसृताम् । ६ । उत्तमेन पदेन
प्रणुत्य स जातेभिरिति निविदा शंसति । ७ । तां पच्छः शस्त्वाथ
सददोहसम् । ८ । ॥ ८ ॥

अथ प्रत्यक्षदृष्टीः शंसति । १ । याः पञ्चविंशतेः परिशिष्टा-
स्ताभिः प्रतिपद्यते । २ । वयं घ त्वा सुतावन्त इति पञ्चदश । ३ ।
ता विंशतिः प्रत्यक्षदृष्टयः । ४ । अथ प्रगाथाः । ५ । ये षष्ठां त्रयः
परिशिष्टास्तैः प्रतिपद्यते । ६ । यो राजा चर्षणीनामिति त्रयः
। ७ । तं वो दस्ममृतीषहमित्येकः । ८ । आ नो विश्वासु ह्य
इति त्रयः । ९ । त्वामिदा ह्यो नर इति चत्वारः । १० । अथ
वालखिल्यानां सूक्तानि षट् । ११ । तेषां द्वौ प्रगाथा उत्सृजती-
न्द्रनिहवं च वैश्वदेवं चा नो विश्वे सजोषस इति । १२ । ते चत्वा-
रिंशत्प्रगाथाः । १३ । ॥ १० ॥

अथ प्रत्यक्षदृष्टीः शंसति । १ । मत्स्यपायि ते महेऽस्माअस्मा
इदन्धसो बलं धेहि तनूषु नो युजानो हरिता रथे तवेदिन्द्राह-
माशमामासु पक्मैरय इयं या नीच्यर्किणी प्र ते रथं मिथूहृत-
मन्तर्यच्छ जिघांसतस्त्वं विश्वस्य जगत इति दशैकपातिन्यः । २ ।
अयं ते अस्तु हर्यत आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिरिति सूक्ते । ३ । ते
अर्धचर्षः शस्त्वाथ सददोहसम् । ४ । ॥ ११ ॥

इन्द्रः सुतेषु सोमेष्वित्येतयौष्णिहीमशीतिं प्रतिपद्यते । १ । तान्ये-
कादश त्वचानि । २ । य इन्द्र सोमपातम इत्येकादश तेषामेक-

मुत्सृजतीन्द्रं वचाय हन्तव इति । ३ । तस्वभि प्र गायतेति चत्वारि । ४ । सखाय आ शिषामहीति नव । ५ । य एक इद्विदयत आ याह्यद्रिभिः सुतमिति द्वे त्वचे । ६ । तानि षट्त्रिंशत्तृचानि । ७ । ॥ १२ ॥

अथ चतुःशतं गायत्रीः शंसति । १ । नकिरिन्द्र त्वदुत्तर इति षट् । २ । दिवश्चिद्वा दुहितरमिति चतुर्दश । ३ । आ त्व न इन्द्र वचहन्नित्येकविंशतिः । ४ । आ व इन्द्रं क्रिविं यथा यदिन्द्राहं यथा त्वमिति पञ्चदशर्चे । ५ । प्र सम्राजं चर्षणीनामुत्वा मन्दन्तु स्तोमा इति द्वादशर्चे । ६ । आ प्र द्रव परावत इति नव । ७ । इति चतुःशतं गायत्रीः । ८ । वयमु त्वामपूर्व्येत्यष्टौ काकुभाः प्रगाथाः । ९ । इन्द्राय साम गायतेति सर्वम् । १० । तदर्धर्चशः शस्त्राय सुददोहसम् । ११ । ॥ १३ ॥

अथैतं वशमर्धर्चशः शंसति । १ । त्वावतः पुरुवसे, इति । २ । तस्य सप्तदशी जगती तां पच्छः । ३ । अथैकविंशी द्वाविंशी चतुर्विंशी च पङ्क्त्यस्ताः पङ्क्तिशंसम् । ४ । शतं दासे बल्वूथ इति पञ्चपदा तस्यै त्रीणि पदानि समस्यावस्येद्वाभ्यां प्रणुयात् । ५ । त्रयोदशी च त्रिंशत्तमी च द्विपदे ते पच्छः शस्त्राय सुददोहसम् । ६ । अथैतौ विहतावर्धर्चावथ सुददोहसम् । ७ । सा तत एवोत्सृज्यते । ८ । अत्र चतुर्विंशतिश्रुतः शस्त्रा भवति । ९ । ॥ १४ ॥

अथैता द्विपदाः शंसति । १ । इमा तु कं भुवना मीषधामेति पञ्च । २ । आ याहि वनसा सहेति चतस्रः । ३ । एष ब्रह्मा य ऋत्विज इति तिस्रः । ४ ।

प्र व इन्द्राय वज्रहन्तमाय विप्रा गायं गायत यज्जुजोषति ।

अर्चन्त्यकं मरुतः स्वर्का आ स्तोभति श्रुतो युवा स इन्द्रः ।

उपप्रचे मधुमति चियन्तः पुष्येम रयिं धीमहे त इन्द्र ।

विश्वतोदावन्विश्वतो न आ भर यं त्वा श्रविष्ठमीमहे ।

स सुप्रणीती नृतमः स्वरालमि मंहिष्ठो वाजसातये ।

त्वं हि राधस्यत एक ईशिषे सनादमृक्त ओजसा ।

इति षट् । ५ । आ धूर्ध्वस्मै वज्रमेको ऽया वाजं देवहितं सनेमेति

। ६ । ता एकविंशतिर्द्विपदास्ताः पच्छः । ७ । ॥ १५ ॥

अथैतदैन्द्राग्रं सूक्तं गायत्रीशंसं शंसतीन्द्राग्नी युवं सु न इति

। १ । तस्य द्वितीया सप्तपदा तस्या अनुष्टुभं पूर्वां करोति शंसं

गायत्रीमुत्तराम् । २ । त्रिष्टुबुत्तमा तां पच्छः । ३ । ॥ १६ ॥

अथैतदावपनं शंसति । १ । तुभ्येदमिन्द्र परि षिच्यते मध्वित्येका

। २ । विश्वजिते धनजिते स्वर्जित इति षट् । ३ । ताः पच्छः । ४ ।

स्वादोरित्या विषूवत इति पाङ्क्तं त्वचं तत्पङ्क्तिशंसम् । ५ । प्र वो

महे महिवृधे भरध्वमिति वैराजं त्वचं तदर्धर्चशः । ६ । प्रत्यस्मै

पिपौषत इत्यानुष्टुभं त्वचं तदर्धर्चशः । ७ । ॥ १७ ॥

अथैतमानुष्टुभं समान्नायं शंसति । १ । एहि स्तोमां अभि

स्वरेति नव । २ । इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्वित्यष्टौ । ३ । असावि सोम

इन्द्र त इति षट् । आ नस्ते गन्तु मत्सर इति चतस्रः । ४ । मस्मि

नो वस्यदृष्टय इति पञ्च । ५ । यस्ते साधिष्ठो ऽवस इति सप्त । ६ ।

उरोष्ट इन्द्र राधस इति द्वे । ७ । यदिन्द्र चित्र मेहनेति चतस्रः

। ८ । यो रयिवो रयिंतम इति षट् । ९ । एन्द्र याहि हरिभिरिति

पञ्चदश । १० । स प्रनथा कवितृध इति त्वचम् ११ । यज्जायथा
अपूर्व्येति द्वे । १२ । आ त्वा गिरो रथीरिवेति सर्वम् । १३ । ग्राम
इत्या महां असीति सर्वम् । १४ । तदर्धर्चशः । १५ । ॥ १८ ॥

अथेतं विष्टुपूतं शंसति । १ । हैरण्यस्तुपीयं च । २ । यात-
जतीयं च । ३ । मजनीयं च । ४ । अध्वर्यवे भरतेन्द्राय सोम-
मिति च । ५ । आ याह्यर्वाङ्प वन्धुरेष्टा युधस्य ते वृषभस्य
स्वराज इति सूक्ते । ६ । नृणामु त्वा नृतमं गौर्भिरुक्थैरिति त्वचम्
। ७ । आ सत्यो यातु मघवां ऋजीषीति सर्वम् । ८ । योनिष्ट
इन्द्र मदने अकार्युदु ब्रह्माणीति सूक्ते । ९ । तत्र पुरस्तादुदुब्रह्मी-
यस्य पदानुषङ्गाञ्चंसति यो व्यतीरफाण्यदित्येतस्मिंस्तृचे प्रथमाया
अर्धर्चमुक्तोपरमति । १० । ॥ १९ ॥

अथ प्रथमायै तृतीयेन पदेन द्वितीयायै प्रथमं पदमुपसंधाय
प्रणौति । १ । अथ प्रथमाया उत्तमेन पदेन द्वितीयायै द्वितीयं
पदमुपसंधायावस्यति । २ । अथ द्वितीयायै तृतीयेन पदेनोत्त-
मायै प्रथमं पदमुपसंधाय प्रणौति । ३ । अथ द्वितीयाया उत्तमेन
पदेनोत्तमायै द्वितीयं पदमुपसंधायावस्यति । ४ । अथार्धर्चशः
परिशिष्टस्तेन प्रणौति । ५ । अथो उदुब्रह्मीयस्योत्तमां परिशिष्याह-
यते । ६ । त्रिशस्तया परिदधाति । ७ । परिधायोक्थवीर्यं जपत्यैका-
हिकं पूर्वं माहाव्रतिकमुत्तरं मरुदसि यशो ऽसि भर्गो ऽसि भोगो
ऽसि भुञ्जदसि मम भोगाय भवेति । ८ । ॥ २० ॥

तदेतत्सकृच्छस्तायां सुददोहसि यावच्छस्तमुपसर्जन्यां संख्याय-
मानायामृते तृष्णींशं बृहतीसहस्रं संपद्यते । १ । त्रिरेवाहयते

।२। स्तोत्रिये निविदे परिधानीयायै । ३। समानौ याज्या । ४।
 अननुवषट्कृत एव प्रेङ्गं अग्नन्ति । ५। मग्नहमेवायन्तं प्राङुपावरो-
 हति । ६। प्रत्यक् प्रेङ्गफलक्रमपोहति । ७। परासृशङ्गहं जपति
 यमिमं प्रजयं प्राजैषं तमन्वसानीति । ८। अध्वर्य उपहवमिष्टा
 भक्षयत्योजसे त्वेति । ९। वैश्वकर्मणो ऽतिग्राह्यः । १०। तस्य भक्ष
 उप मा यन्तु मज्जयः सनीला उप मा जन्तुरूप मा मनौषा प्रि-
 यामहं तन्वं पश्यमानो मयि रमो देवानामोजसे त्वेति । ११। अय
 समसान्भक्षयन्ति देवो ऽसि नराशंस इति । १२। कुप्रां माध्यन्दिनं
 सवनम् । १३। ॥ २१ ॥

अथातस्तृतीयसवनम् । १। तत्सवितुर्दृणीमहे ऽद्या नो देव सवित-
 रिति त्वचौ प्रतिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । २। एष एव नित्य एका-
 हातानः । ३। तद्देवस्य सवितुर्वायं महदिति सावित्रम् । ४। ते हि
 द्यावापृथिवी विश्वशंभुवेति द्यावापृथिवीयम् । ५। किमु श्रेष्ठः किं
 यविष्ठो न आजगन्नित्यार्भवम् । ६। अस्य वामस्य पलितस्य हेतु-
 रिति सलिलं वैश्वदेवं तस्याः समुद्रा अधि वि चरन्ति समानमेत-
 दुदकमित्येते अर्धर्चशः शंसति पच्छ इतराः । ७। तच्छस्त्रानो-
 भद्रीये निविदं दधाति । ८। पञ्चजनीया परिधानीया । ९। इति
 न्वा उ वैश्वदेवम् । १०। ॥ २२ ॥

अथात आग्निमारुतम् । १। वैश्वानराय पृथुपाजसे विप इति
 वैश्वानरीयम् । २। प्रयज्यवो मरुतो भाजदृष्टय इति मारुतम्
 । ३। ते यदि यज्ञायज्ञीयमग्निष्टोमसाम कुर्युस्त^४स्योक्तौ स्तोत्रिया-
 रु^५रूपौ । ४। तयोर्दिष्टं शस्तम् । ५। यद्यु वा इत्सा^७दमग्ने तव अग्नौ

वय इति स्तोत्रियस्तृचो ऽत एवोत्तरः सूक्तानुरूपः ।^८ यद्यु सर्व-
 स्मिन् षलर्चे सुवीरन्नाग्निं न स्वष्टकिभिरित्येतस्य षलनुरूपं कुर्वीत
 ।^९ अर्धर्चशः शस्तम् ।^{१०} यद्यु वा अतिच्छन्दःसु कुर्युरग्निं
 होतारं मन्ये दास्वन्तमिति स्तोत्रियस्तृचो ऽत एवोत्तरः सूक्तानुरूपः
 ।^{१२} या सप्तमी सूक्तस्य तां तृतीयां करोति सो ऽनुरूपः ।^{१३}
 अयं जायत मनुषो धरीमणीति वा स्तोत्रियस्तृचो ऽत एवोत्तरः
 सूक्तानुरूपः ।^{१४} विचतुरं शस्तम् ।^{१५} नात्र यज्ञायज्ञीयस्य
 योनिमनुशंसेत् ।^{१६} बलित्या तदपुष्पे धायि दर्शतमिति जातवेद-
 सीयम् ।^{१७} इत्याग्निमारुतसूक्तानि ।^{१८} इत्येतस्याङ्गः सूक्तानि
 ।^{१९} तदग्निष्टोमः संतिष्ठते ।^{२०} वसन्त्येतां रात्रौम् ।^{२१} ॥ २३ ॥

अथ प्रातरुदयनीयमतिरात्रमुपयन्ति । १ । य एवासौ प्रायणीयः
 स उदयनीयः । २ । तत्र सर्वाङ्करस्त्राग्निं बाध्य प्रेष्यति मैत्रावरुणः
 । ३ । ते प्रथममासं दीक्षितवसनानि वा वसते । ४ । तानि नव-
 रात्राय निदधति । ५ । उत्तमाय च मासाय । ६ । अथेतरेण्मा-
 सानजिनानि वार्द्रवसनानि वा वसते । ७ । तस्मिन्दि संस्थित कर्माणि
 क्रियन्ते । ८ । न परस्मा अङ्गो वसतौ वरीर्यहन्ति । ९ । नातिप्रे-
 षमाह । १० । जुह्वति समिष्टयजूंषि । ११ । यन्त्यवष्टयम् । १२ ।
 क्रियते ऽवष्टयकर्म । १३ । ते यदि यज्ञागारैर्भाक्ष्यमाणा भवन्त्या-
 दधत एव प्रह्वमिश्रम् । १४ । यद्यु धक्ष्यन्तो ऽत्रैव स्यात् । १५ ।
 प्रज्ञातो ऽवष्टयः । १६ । प्रज्ञातोदयनीया । १७ । प्रज्ञातानूबन्ध्या
 । १८ । तस्यै वपायां संस्थितायां दक्षिणार्धापरार्धाद्देदेः किञ्चित्परि-
 श्रित्य तस्मिन्नुपविश्य केशश्मश्रूणि वापयन्ति । १९ । सर्वाणि च

रोमाणि नखानि निरुन्तयन्ते । २० । स्नान्ति । २१ । अलंकुर्वन्ति । २२ । उष्णीषान्पर्यस्यन्त्या केशानां संजननात् । २३ । परिशेष-
मनूबन्ध्यायै संस्थापयन्ति । २४ । हृदयशूलान्ता संतिष्ठते । २५ ।
तस्यां संस्थितायां यथासंप्रकीर्णमग्नीन्समारोप्यान्तरेण चात्वालोत्करा
उपनिष्क्रामन्ति । २६ । उत्तरत उद्धतावोक्षिते ऽग्न्यायतनानि
कृत्वा ^{२८} गोमयेनोपलिष्य ^{२९} मधिल्वाम्नीन्विहृत्य ^{३०} प्रणीताः प्रणीय
पूर्णाहुतीर्ज्ज्वा ^{३१} पृथग्दत्तमान्नीयाभिर्यजन्ते य आहिताग्नयो भवन्ति
। ३२ । अथ ये ऽनाहिताग्नयो गृहपतिमेव त उपासते । ३३ । स
काममेव पृष्ठशमनौयेन यजेत । ३४ । कामं न यजेत । ३५ । यदि
तु यजेतैत एवास्य सत्त्रिण ऋत्विजः स्युः । ३६ । तेभ्यस्तद्द्याद्यद्वेयं
स्यात् । ३७ । अत्र संवत्सरः संतिष्ठते । ३८ । अथातो होत्राणामेव
मौमांसा । तस्यातस्तस्यातः । ३९ । ॥ २४ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे ऽष्टादशो ऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रं समाप्तम् ॥

Editorial
The American Medical Association
has been organized for the purpose
of promoting the interests of the
medical profession and the public
health. It is a non-profit-making
organization and its funds are
used for the benefit of the
medical profession and the public
health. The Association is
composed of members who are
physicians, surgeons, dentists,
and other medical practitioners.
The Association is organized into
sections and departments, each
of which is devoted to the study
of a particular branch of
medicine. The Association is
also engaged in the publication
of the Journal of the American
Medical Association, which is
one of the most important
medical journals in the world.

The Journal of the American Medical Association is published weekly, except on Sundays and public holidays. It is published in English and is available to all members of the Association. The Journal is a valuable source of information for all medical practitioners and is one of the most important journals in the world. The Journal is published by the American Medical Association, which is a non-profit-making organization. The funds of the Association are used for the benefit of the medical profession and the public health. The Association is composed of members who are physicians, surgeons, dentists, and other medical practitioners. The Association is organized into sections and departments, each of which is devoted to the study of a particular branch of medicine. The Association is also engaged in the publication of the Journal of the American Medical Association, which is one of the most important medical journals in the world.

I. MANUSCRIPTS OF THE TEXT.

I and II. Two MSS. belonging to the Bodleyan Library. Hall 3 (see Anfrecht, Catalogus 495A). Adhyāya I—VIII on 73 leaves. Adhy. IX—XVI on 85 leaves. 10 lines on each page. Samvat 1724. They are very correctly written in large and beautiful Devanāgarī characters, but not quite free from mistakes. (Marked with A.)

III and IV. Two MSS. belonging to the India Office Library. No. 1734. Adhyāya I—VIII. 108 leaves. Samvat 1730. No. 1712. Adhyāya IX—XVIII. 136 leaves. Samvat 1732. The second MS. is not very correct, especially in its last part (Adhyāya XVII—XVIII) full of errors of the copyist. (B.)

V and VI. Two MSS. of the Royal Library at Berlin. Orient. Quart 551 and 552. Adhyāya I—VIII. IX—XVI. 90 and 95 leaves. 7 resp. 9 lines on each page. Very good and on the whole trustworthy. They have both been corrected by different hands. In No. 551 leaf 67 is followed by leaf 78, but the text is complete. (C.)

VII and VIII. Two MSS. of the Royal Library at Berlin. Bound in one volume. Orient. fol. 632. Adh. I—VIII. 108 leaves. 7 lines on each page. Samvat 1735. Adh. IX—XVI. 136 leaves. 7 lines. Samvat 1736. Leaf 70. 71 of the first part are missing 69 ending with VI, 1, 26 अथवा, 72 beginning with VI, 4, 1 अग्निनीले. Very correct and beautifully written. (D.)

IX. A MS. of the Royal Library at Berlin. Chambers 2 (see Weber, Verzeichniss der Sanskrithandschriften, page 23). 55 leaves. Contains Adh. IX. X. XI, and breaks off in the middle of XII, 26. (E.)

X. A MS. of the Deccan College Library. No. 91 of 1869-70, (see Gough, papers relating to the collection and preservation of the Records of Ancient Sanskrit Litt. page 67). Contains Adh. I—XVI. Samvat 1565. 1566. A very good MS., which has evidently been corrected by three different hands, one of which has sometimes been unsuccessful in its emendations. For the use of this MS. I am indebted to K. M. Chatfield, Esq., Director of Public Instruction, who at my request kindly sent it to me through Dr. Rost. (G.)

XI and XII. Two MSS. belonging to Queen's College, Benares. Adh. I—VIII. Samvat 1682. Adh. IX—XVI. Samvat 1642. In the second part the leaves 11—18 are missing, but the text is complete; leaf 10 ends with दध्यङ् हेति प्रातः स० (X, 7, 7), leaf 18 begins with रथ इति याज्ये (X, 7, 4). Therefore we may suppose, that parts of different MSS. have been put together in order to make up for a deficiency. Notwithstanding it is a very good MS. (Bs.)

XIII. A MS. belonging to Professor Thibaut, Benares. Adh. I—VIII. Samvat 1567. Leaf 44 (IV, 16, 5—IV, 18, 5) is missing; leaves 48 52 are wrongly numbered, but contain the right text. (Th.)

For the use of the two last mentioned MSS. my thanks are due to Professor Thibaut, who made them over to me most liberally through the hands of Dr. Rost.

XIV. A copy of a Sanscrit MS. belonging to the Government collection in deposit with the Asiatic Society of Bengal. Number of Original 1247. Samvat 1762. Adh. XVII—XVIII. I owe the copy of this MS. to the kindness of Dr. Hoernle. (K.)

The above are the MSS., upon which the text of my edition has principally been based. Three more MSS. have been in my hands, but I have not considered it worth while to collate them. One belongs to the Royal Bavarian Court

and State Library. (See Haug, Verzeichniss No. 36). It contains the eighteen Adhyāyas, but is quite modern and so carelessly written, that its collation would have been a mere waste of time. (F.) Another MS. of the same library (Haug, Verzeichniss No. 33) contains Adh. I—VIII and breaks off abruptly with the word •भानुः (VIII, 24). Undated, but apparently not older than two hundred years. I have collated Adh. I and III, but did not find anything which might have made further examination advisable. (H) The third MS. belongs to the Royal Library of Berlin. Chambers 4. After having looked through the first Adh. I did not think it necessary to continue its collation. (F.)

Besides these MSS. of the text I have sometimes made use of the readings, which are shown by Varadattasuta Ānartīya, the commentator on the Sāṅkhāyana Śrauta Sūtra. Of this work the following MSS. have been at my disposal:

I. A MS. belonging to Queen's College, Benares and kindly lent to me by Professor Thibaut. It consists of two parts; the first contains Adh. I—IV on 110, the second Adh. V—VIII on 79 leaves. Samvat 1652. It is very carelessly written and its various readings admit of doubt in most cases. (Comm. Bs.)

II. A MS. kindly lent to me by Professor Max Müller. Contains Adh. IX to XVI, 29 and breaks off in the beginning of XVI, 30. 160 leaves. In spite of its correct outward appearance it is so full of mistakes, that its various readings deserve but little notice. (Comm. MM.) Many of its leaves in the first Third have become so dark, that they can be read only with difficulty.

III. A MS. of the Royal Library at Berlin. Chambers 448. (See Weber, Verzeichniss, page 27.) Adh. I—VIII. Very well written and, although not without errors, much more trustworthy than I. (Comm. Ch.)

IV. A MS. of the Royal Library at Berlin. Chambers 646 + 449a in one volume. This MS. consists, according to my opinion, of about four or more different scanty manuscripts, which have been put together as supplementary parts of one and the same work. Differing from what Professor Weber remarks I believe the following to be written by the same hand :

first hand : leaf 1—148. 193—198.

second hand : leaf 149. 150 (four lines only)—151. 207

ff. (?)

third hand : leaf 152—163.

fourth hand : leaf 164—171. 172—192.

These are the four different handwritings, which I think must at least be recognised. To the fragmentary state of the single parts of this MS. points also the remark, which is written on the margin of leaf 172a शाङ्खायनसूत्राणां बुद्धि-
पात्राणि कतिचनानि ! (Comm. Ch.)

As to the mutual relationship of this MS. and Comm. MM. I may remark, that the original, from which the different parts of the last mentioned volume have been copied, seems to have been the source also of Comm. MM. This may be inferred from some mistakes to be found in Comm. Ch. and in Comm. MM. and from the fact, that the commentary on XIV, 51, 3 resp. 6 to 52, 3 and on XV, 1-2-3 is missing in both. Only in one point I have noticed a greater discrepancy between them. The commentary on XV, 12-13 as given in Comm. MM. is different from that, which is exhibited in Comm. Ch. viz :
Comm. MM.

XV, 13, 1 Sūtra : सच सोमे. क्रौण्णि दशपेयस्य [च] ।

Comm. द्वौ सोमौ क्रौण्णि । नैकस्य क्रौतस्य विभागा
यथान्यत्र । दशपेयस्य विभागा यथान्यत्र । दशपेयस्य
चाभिषेचनीयस्य चेति श्रद्धात् ।

Sūtra : तन्त्रमातिथ्यापर्यन्तम् ।

Comm. सोमक्रयणी याज्ञा सङ्गच्छता । उभयोरपि कुर्वन्ति

तन्त्रम्

Sūtra : कर्ध्वं चावभृथात्

Comm. यजेत.

Comm. Ch.

Sūtra : सह सोमो क्रीणन्ति ।

Comm. एककालं सोमो क्रीणन्ति ।

Sūtra : दशपेयस्य च तन्त्रमातिथ्यापर्यन्तमूर्ध्वं चावभृथात् ।

Comm. उभयोरप्येकमेव ।

Supposing, that these discrepancies are not caused by the bad state of one of the MSS., I am inclined to think, that Comm. MM. contains the genuine Comm. of Varadatta-(suta), as it is written by one and the same hand and betrays in spite of its numerous mistakes, a more homogeneous character than Comm. Ch., which is, as we have seen above, a mere collection of MSS.

V. A MS. belonging to the Royal Library at Berlin. Chambers 449b. See Weber, Verzeichniss 28; 6 leaves; written by two different hands. It contains the Comm. from XIV, 84, 4 to XV, 3, 15, which is missing in II and IV. (Comm. Ch.)

VI. A MS. belonging to the Royal Library at Berlin. Chambers 450. Contains the comm. of an unnamed author on Adh. XVII and XVIII. It is a 'good manuscript and has often proved useful in settling the *Sūtra* text (Comm. Ch.)

Such have been the materials, which have been placed at my disposal for an edition of the commentary. Considering the faultiness of some and deficiencies of others I thought it better, instead of giving the commentary immediately after the *Sūtra*, to which it belongs, to postpone its edition, until further materials should be brought to light. All efforts made in this respect, have, however, as yet been unsuccessful

and it was not before Professor Peterson's important discoveries made in the Royal Library at Alwar, that I heard of other copies of this book. Whether they will become accessible to me, I cannot say, but hope for the sake of those, who wish to study this Śrauta Sūtra and stand in need of a guide through the great difficulties, with which its study is beset, that they will at least become procurable for copying and provide me with better readings for the edition of extracts which I propose to give of this if not excellent yet almost indispensable commentary.

ADHYAYA I.

- 1, 7 A B D F G (orig.) Th H, and Comm. प्राचीनापवीती; C (orig.) प्राचीनावीती; Bs (somewhat defective in the beginning, the missing passage being replaced by sec. h.) प्राचीवीती; corr. in प्राचीनावीती; corr. again in प्राचीनापवीती.
- 1, 12 H F उपचारः
- 1, 13 C प्राङ्गनानि.
- 1, 15 all MSS. आसीनंन्यायं, which is probably a mistake arising from a mere phonetic spelling. Comm. आसीन उपविष्टः। न्यायशब्द उक्तः*। बाहुचं बह्वचाम्नायोक्तम्। तदुपविष्टेन कर्तव्यम्। Nārāyaṇa's Paddhati: आसीन उपविष्ट ऋग्वेदविहितं कुर्यात्. cf. Comm. on 1, 3, 3: आसीनन्यायता।
- 1, 30 all MSS. with exception of C D संस्वारंन्यायता. Comm. समित्येकीभवमाचष्टे। स्वारः स्थानम्। एकं स्थानं मन्द्रादि कार्यम् etc. Nārāyaṇa's Paddhati संस्वार उदात्तानुदात्तस्वरितप्राचयानां सम्यगेकीकृत्य शब्दानामुच्चारणं कर्तव्यम्।
- 2, 4 A B C H आइकारौ; F आइकारौ; D G (orig.) आइकारौ.
- 2, 5 A B C F H आइकारौ; D G (orig.) आउकारौ.
- 2, 29 A सार्वयज्ञिकं; all other MSS. including Paddh. and Comm. सार्वयज्ञिकं See Pāṇini 4, 3, 68.
- 3, 1 A यजेत.
- 3, 6 all MSS. द्रष्टेति; as to the form, one passage of the Meghadūta (24b of Stenzler's edition) may be compared, where लब्ध्वा is explained by Mallinātha as third sg. fut. pass. (Whitney Sanscrit grammar, §947).
- 3, 6 G (orig.) पश्येत instead of द्रष्टेत.
- 3, 11 C Bs and 14 Bs परोक्षः; all other MSS., as usually in this Sūtra, परोक्षः.

* 1, 1, 18: न्यायशब्दो धर्मपथायः। आचारपथायो वा।

4, 5 A D H (orig.) Bs नमो अग्रये—all MSS. प्रशास्त आत्मना; this is a remarkable shortening of ā before another vowel than ऋ; that this reading must not be given up, may be seen from Sāṅkhāyana Śrauta Sūtra 7, 14, 9 प्रशास्त आच and 7, 6, 6 उपवक्त उत (see critical notes). The shortening of a long ā of the Nom. Sing. of nouns in -ri before other vowels than ऋ has perhaps been a peculiarity of some Sākhās.

5, 11 F om. the whole passage from न भूमिं until 6, 3 प्रादेशेन.

6, 2 A Th: वद्राणामोम्यायां; all other MSS. orig. म्यायं.

6, 3 A B (orig.) C सव्येनाग्नीध्रो—all MSS. अध्वर्यू—all MSS. येमि instead of एमि.

6, 14 all MSS. होचं वेत्तु.

6, 16 all MSS. with exception of B C अध्वर्याः

7, 6 all MSS. देवा आज्यपा; see Āśv. Sr. S. 1, 5, 24.

10, 5 all MSS. अमुष्टिकताभिः

12, 1 B F H (sec. h.) हविरजुषन्तां.

12, 5 C H (sec. h.) Comm. Bs गमेयमुपहत.

14, 3 B C H (orig.) दिवस्पृथिव्योरोमण्यतो.

16, 7 A (orig.) Bs H (orig.) प्रधानं.

16, 9 उपलक्ष्यते A C.

17, 2 Bs अनुपूर्वेण.

17, 9 Bs परीचेत्.

17, 19 D G (sec. h.) Bs निषीदतः

ADHYĀYA II.

1, 9 C H (orig.) फाल्गुनी०

2, 13 all mss. आज्यभागा उत

3, 26 D G (orig.) Bs Th Comm. Bs आहिताग्निवत्ते.

4, 4 C D G (orig.) Bs Th मयि धाम.

5, 19 all MSS. अग्रा वसुधने.

6, 7 B G (third h.) Th अयामि

- 7, 7 all MSS. दत्ता.
 8, 8 A C Bs अग्निहोत्रस्याहो.
 8, 9 A G (orig.) चक्षुषावेक्ष्य.
 8, 13 only Bs Th correctly अनुच्छिन्दन्निव.
 10, 2 all MSS. excepting B स्वर्णान् ; see Benfey, Vollständige Grammatik, § 30 ; Whitney, § 194.
 11, 6 (beginning of 12) A B C G (sec. h. ?) Bs H मापगमेति.
 12, 9 B D G Bs Th तद् instead of तद्.
 — B G Comm. Ch. Paddh. अक्षारमुपसृज्य A Th (orig.) H •रामुप-
 पसृज्य ; see S'āṅkh. S'r. S. 2, 8, 14 ; 2, 9, 6 ; 4, 12, 10.
 17, 8 B (orig.) वहन्नः H वहं नः, altered, as it seems, in वह नः ;
 Bs G (by alter., but struck out again.) वहतु.
 — Bs देहि instead of धेहि.

ADHYĀYA III.

- 3, 1 all MSS. अभ्युदयेष्टिः (see S'āṅkh. Brāhm. 4, 2 : अयातो
 ऽभ्युदितायाः । 4, 3 अयातो ऽभ्युदृष्टायाः । and 4, 4 अयातो दाक्षायण्यज्ञस्य)
 4, 8 H बाधिप्राये.
 7, 4 all MSS. excepting C Bs रूपाणि ददती.
 8, 12 Bs अभ्यञ्जनहिता०.
 11, 4 A दार्शपूर्णमासायनानि B C H दर्शपूर्णमासायनानि G (sec. h.)
 दार्शपूर्णमासायनानि. The correct reading is exhibited by
 D G (orig.) Bs Th.
 12, 2 A B D G (by alteration) Bs वैष्णवी ; C G (orig.) Th
 H वैष्णवी.
 12, 14 G (orig.) Bs H (sec. h.) दशपूर्णमासा.
 14, 2 C H (orig.) omit वैत्रीप्रयोगस्य.
 14, 8 B G (orig.) Bs (orig.) H (sec. h.) अग्नीन् प्रणयन्ति.
 15, 4 all MSS. द्वेषो ऽर्द्धय, which sometimes may be read as ऽर्द्धय.
 15, 14 C निष्काचं.
 B (by alter.) Bs Th (orig.) पूर्णदर्वं, which in Bs Th is
 altered into पूर्णदर्विं D दर्विं.

16, 24 all MSS. आञ्जभागा उपहृष.

17, 1 C G H अथा विद्या.

D G (orig.) तन्वामैरयन्तेति ! Other and partly better readings will be found Atharva Veda 7, 3 ; Taitt. Samh. 1, 7, 12, 2 ; Maitr. Samh. 1, 10, 3.

18, 14 all MSS. न शुनासीराविमं ; corrected according to Taitt. Brāhm. 2, 4, 5, 7.

all MSS. गर्भं धत्तं.

विचं, although exhibited by all MSS. is, as the metre shows, a mere gloss.

18, 15 B ऋतुभिः

18, 17 A B अन्वत्तं.

19, 3 B C D G (orig.) Bs Th सत्यमिलमया.

all MSS. घासं (or घा सं) ह्यमूहिषे । which I have altered in स्या सन्. (See Maitr. Samh. 1, 4, 3 ; page 51 of Dr. von Schröder's edition).

20, 2 C H (orig.) भीता instead of भीषा.

A (by correct.) Bs (by correct.) Th (orig.) H यन्नपथावधात्

20, 4 all MSS. अस्त्रान्.

20, 20 C D यजेत.

ADHYĀYA IV.

2, 7 A G (orig.) Bs H (orig.) Comm. Bs and Ch. आनुपूर्व्यं cf. 1, 17, 2 ; 3, 7, 7.

4, 5 D यथावनेजनं B (orig.) C Bs (on the marg.) यथावनेजिनं.

5, 1 all MSS. भूयास्य.

5, 11 C inserts वा before यवाग्वैव.

6, 9 A B D omit the sign of Pluti.

6, 10 B D (orig.) G (orig.) साचं.

7, 3 D G (orig.) Bs (by alter.) H (orig.) स्विष्टस्त्यनुयाजप्रसवेन.

7, 17 A D G (by alter.) Bs Th सवितरेतने.

10, 1 A लम्पतमददादाड्ड-अददादाड्डभ्यां B Th अददादाड्ड-अददादा-
ड्डभ्यां C अददाड्ड-अददादाड्डभ्यां D G (orig.) Bs अददाड्ड-
अददाड्डभ्यां.

B (orig.) G Th नारीड्डभ्यां.

D Bs ज्येष्ठानां A B C G Th H ज्येष्ठानां cf. Taitt. Samh. 3,
4, 5, 10 इन्द्रा ज्येष्ठानामधिपतिः ।

11, 1 B G (sec. h.) H आषाययति.

12, 9 all MSS. excepting D Bs वशीयान्.

12, 10 all MSS. (only Th had orig. द्या) प्रख्यायते; see Taitt.
Brāhm. 2, 4, 1, 2. Āpastamba Śr. S. 4, 11, 5. On the
change between च। द्य। द्य see Dr. von Schröder's remarks
in Monatsberichte der Kgl. Preussischen Academie der
Wiss. 1879, page 6 (688).

all MSS. उच्छेप instead of उच्छेपि.

14, 2 C G (sec. h.?) Bs (orig.) Th अपिप्रेयात्.

3 C Bs. (orig.) सर्वद्वीपि.

4 C G (orig.) Th (orig.) लोमनखानि.

6 C दक्षिणप्रवणे वा । Bs (orig.) दक्षिणप्राकप्रवणे वा.

11 C उन्नरतो instead of अन्नरेण.

12 all MSS. निपात्य; Śat. Brāhm. 12, 5, 2, 7 निपात्य cf. Pe-
tersburger Wörterbuch s. v. पत् + नि.

15 C D कवीण्यौ.

D G insert द्वाभ्याम् before ऋभ्यां.

26 all MSS. यावाणः; we should expect यावणः.

31 B उपस्थे ऽरणी.

36 D G (orig.) असौ खर्गाय लोकाय स्वाहा Bs (orig.) असौ खर्गाय
स्वाहा । Āśv. Gṛhya S. 4, 3, 27.

15, 1 A C D Bs अनवेक्षमाणाः Th अनवेक्षमाणाः B (orig.) G (orig.)
अनवेक्षमाणाः cf. ZDMG 36, 451, note 5.

Comm. प्रष्टतो ऽनिमीलयन्तः.

4 C omits आदित्यम् before उपस्थाय.

6 C D G (orig.) Bs (orig.) नवरात्रं वा संचयनाद्गतानि.

7 A (orig.) C D G (sec. h.) नाघाहानि च.

9 C D G (orig.) Bs (orig.) पलाशवृक्षानाम्.

10 this sūtra is omitted in both MSS. of the commentary.

21. 22. Instead of भवन्ति पुरुषाकृतिं कलांर्णासृचैः is written in G भवन्त्यूर्णासृचैः, the words पुरुषाकृतिं कला being added on the margin. This is no omission of the copyist. We read still in D (a manuscript nearly related to G, although not copied from it) कला तूर्णां and may conclude from this neglect of altering the Sandhirules, that the omission of पुरुषाकृतिं कला is old and previous to the existence of both manuscripts.

16, 2 B लोहितं.

B (orig.) C G (orig.) om. प्राप्तीवं.

all MSS. excepting C उत्तरलोमं.

3 A B D G Bs (by alt.) Th पलाशं.

all MSS. excepting A B वादणेन instead of वारणेन.

5 only D reads श्रीयतां; cf. Taitt. Brāhm. 3, 7, 14, 5.

6 C G (by alter.) Bs (orig.) संनीय.

8 D G पुत्रं.

17, 12 C D G Bs पङ्क्तिः

18, 1 all MSS. with exception of D G Bs यजे, which I ought to have written ;

all MSS. समर्धनीमहं; for a better and more intelligible reading (संराधनीं) see Mantra-Brāhm. 1, 5, 6. Āśv. S'r. S. 8, 14, 4.

5 A C G H संद्वय B (orig.) संविद्य D संद्वय Bs संद्वय

A (orig.) Bs (orig.) Th तस्यै ते देवि भवाय.

10 C G (orig.) Bs H संनीय.

19, 3 A C G (orig.) Bs H संनीय.

20, 1 A B D G (third h.) Bs Th दुष्प्रपौरा ऽसि H दुराप्रपौरा ऽसि.

all MSS. excepting C H (sec. h.) सत्वायो.

21, 8^a A Bs H कांस्य.

18 Bs. (orig.) omits वा before चभ्यवहरणं.

ADHYĀYA V.

- 1, 10 all MSS. कश्चित्°.
- 9, 6 A B C D H पित्रे G Bs (orig.) Th पितृ—A B C Comm. राद्वेत्य°.
- all MSS. भूम नेष्टाः see Atharvaveda 4, 1, 2.; नेष्टाः = नयिष्टाः.
- 9, 7 क्विं, although left out in C and not to be found Atharvaveda 7, 14, 1; Taitt. Samh. 1, 2, 6B; Maitr. Samh. 1, 2, 5 seems nevertheless to be an old addition, as may be seen from what Professor Roth says in the preface to his edition of the Nirukta, page XLV.
- 10, 8 for other and partly better readings see Atharvaveda, 7, 73, 1.2.
- 10 see Atharvaveda, 7, 73, 6.
- 18 C Th H च होता; see Atharvaveda, 7, 73, 5.
- 21 see Atharvaveda, 7, 73, 4.
- 23 B G (third h.) Bs (sec. h.) स्वाहाकृतयः C °कृतः य see Atharvaveda, 7, 73, 3.
- 32 see Taitt. Samh. 1, 6, 12, 2.
- 13, 3 B (by alter.) Th (by alter.) Bs आद्यसुत; see Maitr. Samh., 1, 2, 9.
- 16, 7 C D G Th Bs (sec. h.) तत्प्रयाजसु.

ADHYĀYA VI.

- 1, 2 A B G (sec. h.) Th (sec. h.) आनातं.
- 23 B (orig.) D G H (orig.) अनिर्वचनं.
- 3, 8 B D G Th यज्ञायज्ञियं.
- C अग्रागणः; all other MSS. अग्रागणः instead of अग्रागणः
- 11 A B (sep. h.) C G (sec h.) Th (sec. h.) आपोरेवतीर; see S'āṅkh. S'r. S. 9, 20, 7 [S'āṅkh. Brāhm. 11, 8: अथापो रेवतीरिति प्रतिपद्यन्ते। नापोरेवत्यै पुरस्तात्किंचन परिचरेदिति तद्विधिमतमनामस्माय etc.]

- 6, 16 B G (orig.) Bs Th H साद्वसप्रातरनुवाकः
 17 B C समानातस्य.
 20 Bs उपंशु.
 7, 8 B Bs omit the sign of Pluti.
 8, 1 A B C D उपंशु.
 6 all MSS. तनूपाः ; see Taitt. Samh. 3, 2, 7c.
 7 D Th H चोद्गम्.
 9, 4 B (orig.) C D एकयूपेक्षेकादशिनेषु.
 13 C समानदेवताः
 15 A G (sec. h.) च instead of वा.
 16 B D •पूर्वेण.
 A B (sec. h.) C G (sec. h.) Th (orig.) ऊकृति.
 17 G धा [ः] खाद्या ; see Āśv. S'r. S. 3, 1, 14.
 10, 12 all MSS. with exception of Bs (orig.) एकादशिनानां.
 12, 7 from पवमान to 8 समुद्धो ऽसि left out in C.
 12 B (orig.) D G (orig.) प्रपश्यमानाः
 20 all MSS. चंदाहिरि ; Taitt. Samh. 1, 3, 3F चंदाहिरि.
 13, 4 D G (orig.) उपविशन्ति.
 7 A B (orig.) Bs (orig.) H (orig.) उत्तरेण.

ADHYĀYA VII.

- 3, 1 C अनभिधानं.
 5, 1 C वायु D Bs (orig.) वायूरु.
 3 C भक्षयति.
 22 C Bs नाराशंखा.
 6, 6 A B (sec. h.) D G Th प्रतिष्ठोत्पवत्तवत्त B (orig.) C Bs (orig.)
 H (orig.) प्रतिष्ठोत्पवत्त उत्त. As व is sometimes written for
 उ and उ for व* and as a nom. sing. is required by

* E. g., 5, 6, 9 मदन्तीभि उदकार्यो (Bs) instead of मदन्तीभिद० । 6, 6, 67
 उपकृत्स्मान रत (D Th) instead of उपकृत्स्मान उत्त । 14, 61, 8 सामान्ना उत्तयः
 (G) instead of सामान्नावत्तयः ।

the corresponding प्रतिष्ठा I prefer the reading of B C Bs H, which is in accordance with the solitary form प्रशास्त्र S'āṅkh. S'r. S. 1, 4, 5 and 7, 14, 9.

6, 7 C inserts उपरुत before इति.

9, 1 all MSS. पदेशिगसीया A •सिया ; see Taitt. Samh. 5, 6, 8, 6.

3 some MSS. omit the sign of Pluti behind जातवेद्दे.

4 Th अर्धे instead of अर्धर्धे.

10, 11 In two Prayoga manuscripts in Professor Haug's collection (Munich, Royal Bavarian Court and State Library, Sanskrit, Nos. 85 and 145) is written काव्या राजाना instead of काव्ययो राजानेषु; see Vājasaneyi-Saṃhitā 32, 72.

13 C D G (orig.) मन्दिष्ठो.

14 G (orig.) Bs (sec. h.) Th तनूकथो D तनूकथो ते. I mention this reading, because it is one of the few proofs for the relationship between G, Th and D.

15 Prayoga 85 and 145 (see to 10, 11) वाचमर्द्धं देवीं वाचास्मिन्.

14, 9 D Th ओ २ म्.

A G Th H (orig.) प्रशास्त्र आह D प्रशास्त्रा आह B C Bs प्रशास्त्राह.

12 G Comm. Bs यथासवनं.

15, 4 A (orig.) G (by alter.) Bs H (by alter.) इत्याषायतवतीनां.

9 all MSS. आषायितवतिप्रभृति.

16 D G (orig.) Th तिष्ठो ऽनुयच्छति.

17 B उत्सृजते.

18, 2 from गौर्दाच to अश्रीय । लग्दाचे omitted in C.

19, 6 Th श्राद्धसावेर.

21, 7 A B Bs Th (orig.) परिमितशस्त्रप्राकृतो.

24, 2-3 all MSS. प्रगाथा उदित्वस्य.

25, 5 C G (orig.) Bs H (orig.) ककुभिः.

10 G Th H (orig.) यज्ञायज्ञियस्य.

26, 8 C om. पञ्चपदानां.

27, 24 Th om. अपि.

ADHYĀYA VIII.

2, 5 C ऋतुभिः.

3, 4 none of the MSS. shows समदन्, see Atharvaveda 7, 14,

4. Āśv. Ś'r. S. 5, 18, 2.

7 Bs षोडशि०.

6 अन्तःशस्त्रं is an adverb like अन्तर्वेदि । अन्तर्जानु । अन्तःसाम (Lāt. Ś'r. S. 7, 8, 5) and others.

5, 5 A (orig.) B D G (on the marg.) Bs Th उक्ते instead of उक्ता.

7 A B D Bs यथैतं.

6, 1 B G (orig.) Th H (orig.) यज्ञायज्ञिद्यं.

5 B G Th H (orig.) यज्ञायज्ञियस्य.

17 G Th omit (orig.) शुभयज्ञिः.

8, 6 all MSS. शस्त्रोक्तस्य; Comm. Ch. शस्त्रोक्तस्य.

C याददते instead of यादधते.

A (marg. addition) उपहृतस्योपहृतस्योपहृतो.

11 all MSS. आपुरस्ता.

9, 1 G (third h.) Bs तस्य सर्वस्यैनसो ज्वयजनममीति । १ ।

4 A (marg. addition) उपहृतस्योपहृतस्योपहृतो.

10, 1 Atharvaveda, 7, 67; Taitt. Ār. 1, 30. The verse seems to be incomplete.

Th. (orig.) Comm. Ch. धर्माणा.

C (orig.) ज्योतिषस्यती instead of धर्मस्यती, but this is corrected on the marg. in धर्मस्यती. The reading सख्यानि is shown only by a marginal correction in C; Vaitāna Sūtra 23, 15; Apastamba Ś'r. S. 14, 18; Āçv. Ś'r. S. 6, 12, 12.

11, 13 all MSS. ऋतं; better is the reading of the Mantra Brāhmaṇa 1, 7, 5 ऋतं.

all MSS. and Mantra brāhm. चां; I should expect चां.

13, 5 A B C G (third h.) पञ्चपात्री.

15, 12 A D Bs H दार्दानं C दार्दानं cf. Taitt. Ār. 4, 9, 2; 5, 8, 2.

A (orig.) B C D G (orig.) Bs H तन्नायणे. Ś'at. Brāhm. 14, 2, 2, 22.

16, 1 G गृहा पदा.

3 C इहोवोषोयो G orig. and, (as it seems, originally) Th.
इहोषोयो.

17, 1 Prayoga Haug 85 and 145 भूरिदानां instead of भूरिजानां.

3 G (orig.) Bs (on the marg.) अभिभूयसि instead of अभिभूरसि.

20, 1 Prayoga Haug 85 and 145 अरचन् instead of अतचन् both
times.

22, 1 C inserts च behind ज्योतिषा.

Prayoga Haug 45 and 145 यज्ञाय instead of यज्ञियाय.

24, 1 D आ गच्छ instead of आ यच्छ.

A D G सुयोस्तुगः G (sec. h.) सुयोऽस्तुगः C सुतोन्स्तुगः B Bs Th

सुयोस्तुगः Prayoga Haug 85 and 145 तुयो अस्तुगः.

3 B (orig.) विष्टि instead of विष्टति Th हर्षा instead of धर्षा.

25, 1 C G Th वेगमैरयत.

C G (orig.) Th (?) छाः instead of छात्.

ADHYĀYA IX.

5, 2 see Atharvaveda 2, 5.

A B (sec. h.) स्त्रीर्षाप.

3 D E (orig.) omit the sign of Pluti.

6, 6 all MSS. गृणे Taitt. Brāhm. 3, 7, 9, 5 गृणे.

G (orig.) सुतयो.

all MSS. न संयतः.

14 A (marg. add.) C E G Bs (orig. and third h.) विहुभमिवमिति

D shows a blank instead of ०षमि०.

7, 2 all MSS., excepting B, प्रथममांशेलयति । B प्रथममांशेलयति.

9, 5 इन्द्र is added afterwards in E Bs.

20, 1 E प्रस्ताडती.

7 A (orig.) B (sec. h.) E (sec. h.) G (sec. h.) Bs (sec. h.)

आपोरेवसीषडृत्य see Śāṅkh. Śr. S. 6, 3, 11.

23, 4 D पुरषो ह्यगोऽस्तूपरस्ते प्राजापत्याजोऽविको गौरश्च इति पञ्च०.

24, 7 B (orig.) C D E आग्नेयेन्द्रा.

- 26, 2 all MSS. ज्येष्ठाय । Taitt. Samh. 1, 8, 10, 1 इन्द्राय ज्येष्ठाय—
मित्राय सत्याय—वरुणाय धर्मपतये ।
27, 1 B D G (orig.) वृणवाय.
3 E चोद्यमानां.
28, 3 all MSS., with exception of G (first h.) and Bs (first h.),
सुष्ठतं.
A C E (sec. h.) G Bs पितृणां B D E (orig.) G (sec. h.)
पितृणां; see Taitt. Samh. 3, 3, 11 r.

ADHYĀYA X.

- 2, 1 C Bs (orig.) रथकारं शृङ्गं
3, 6 all MSS. अनुचरा उत्तिष्ठ.
5, 10 C G (sec. h.) Bs (orig.) दिः पूर्वं.
6, 1 C (sec. h.) D G (sec. h., but corrected back again) Bs
वृणवः.
12. 13 A and MSS. of the Comm. उत्तमोत्तमोत्तमार्धं । B (orig.)
C D E (orig.) G Bs (orig.) उत्तमोत्तमार्धे । तमो in B E Bs
added on the margin (E तमो पाठः).
15 B (orig.) C G (sec. h.) नाऊषौष्विति.
17. 19 B तिष्ठोऽन्त्ये.
9, 7 all MSS. द्वितीया द्वितीयस्य.
9 एवं त्यदस्य पूर्वस्य in E orig. omitted.
15 A हन्त्येमेषु instead of हन्त्येमेषु.
17 A E (orig.) Bs (orig.) चिदुभमिति B (orig.) C D G Bs
(marg. addition) चिदुभमिषमिति. See Ait. Brāhm. 5, 17,
14.
11, 8 A G (sec. h.) प्रवर्द्धो, B C D Bs प्रवर्द्धो. E has been altered
several times, but seems to have originally agreed with A;
the orig. reading of G is not legible.
9 all MSS., with exception of G, उष्टो.
B (sec. h.) E (on the marg.) Bs उष्टुच्यते.
12, 5 all MSS. with exception of Comm. M M अन्वयायां.

- 7 D Bs (orig.) द्वात्रिंशतिं.
- 13, 5 B (orig.) यायाकामं (sec. h.) यायाकामं.
- 7 E G (orig.) चिकद्रुक्नीयाः A चिकद्रुक्नीयाः.
- 8 E षोडशाक्षरेणावसाय.
- 18 A B E (sec. h.) G (sec. h.) Bs प्रशुक्रियं C D E (orig.) G (orig.) प्रशुक्रियं.
- 23 E यजन्ति.
- 26 E प्राङ्मुपाय.
- 14, 4 all MSS. चिति युक्.
- B (orig.) C D G (sec. h.) Bs केतो ऽग्निरु.
- 14, 6 all MSS. वाचस्यते हृदिधेनामन् see Taitt. Samh, vol. IV, p. 471; Taitt. Brāhm. II, p. 446, l. 12. Aśv. Śr. S. 3, 6, 8.
- 8 A B (orig.) C E (orig.) G Bs स एषां वा एवंविद्वान्.
- 15, 2 A D E G तद्व्याः B (orig.) ते न्वयो (?), altered in ते द्व्याः C तं द्व्याः G (on the marg.) Bs तन्व्याः (Bs by the same hand originally ते, but struck out). The correct reading is probably तद् द्व्याः or ते द्व्याः MS. Comm. Ch. ते द्व्याः.
- A B (by alter.) C (not perfectly legible) D E G Bs (by alt.) पराञ्चो B (orig.) पराञ्चो C G (on the marg.) Bs (orig.) पराञ्चो.
- 6 B (sec. h.) G (orig.) Comm. Ch. आयचषे G (sec. h.) D आयचषे.
- 8 B C E G स एषां वा एवंविद्वान्.
- 6, 8 all MSS. स्वा द्यैष्ट्याय Only Bs has once स्वाः.
- 17, 4 all MSS. श्रिर्वीं श्रौरं.
- 6 all MSS. वाताप हवनश्रुतः See Taitt. Brāhm. II, 419, 15. Sākh. Brāhm. 27, 4.
- 8 C E (orig.) G स एषां वा.
- B C D E G (orig.) Bs (sec. h.) होता अन्नपतिरु.
- 18, 6 all MSS. with exception of D विधेनामन्विधेम D has the corrupt reading विधेनामन्विधेम. All MSS. विधे त्वमस्माकं नाम; corrected according Aśv. Śr. S. 8, 13, 10.
- 18, 8 C ततो वै तेभ्यः कल्पत G तेभ्यः कल्पते, which is corrected in तेभ्यो कल्पते; the last word is not quite legible. B कल्पन्त.

C D E (orig.) G स र्णां.

All MSS. कल्पन्ते तेभ्यो यज०.

20, 2 all MSS. येषां वा अपहृतपामानमेवं I ought to have written
अपहृतपामानं देवं according to Asv. S'r. S. 8, 13, 14.

अपि नै स गृहपतिः instead of अप वै स गृहपतिः all MSS., except-
ing G (third h.) and B (orig.) where the whole passage
is left out and added afterwards on the margin.

21, 10 A (orig.) and, as it seems, originally E अभिधाय.

ADHYĀYA XI.

2, 13 E (sec. h.) G यज्ञायज्ञियस्य.

All MSS., excepting B, कंसस्य instead of संशस्य.

11, 10 E G (sec. h.) Bs (orig) omit च.

11 C E G (sec. h.) Bs पुरुवमो र इति.

12, 1 B (by alter.) C D E बृहतीकसोत्रियः.

13, 21 B D G (orig.) Bs (sec. h., but struck out again) बृहती.

14, 5 D G (orig.) Bs (sec. h., but struck out again) बृहती.

8 A E उडुत्य.

15 all MSS., excepting B, उपशंसस्य.

15, 11 B अन्यखं.

12 Bs नूखं.

13 B C अन्यखं.

ADHYĀYA XII.

2, 23 A B C (by alter.) Bs (on the marg.) सोत्रियाद्विद्यजिति.

26 C (orig.) ऊर्ध्वामेकाह०.

3, 4 A B C (sec. h.) G Bs (sec. h.) उक्थयानि.

21 A G (sec. h.) एकविंशतिहन्धेमेप.

6. 6 all MSS., with except. of D G and, as it seems, of sec. h. in Bs. प्रथमा त्यहात्. In G प्रथमात् त्यहात् is altered in प्रथमा त्यहात्.

13 B C अन्युखं.

7, 2. 3 Bs (orig.) उक्थयानि.

5 D शंसति instead of शस्वा.

8, 5 इति was originally omitted in D and is blotted out in C.

8 च orig. om. in Bs.

9, 2 A C (orig.) D E G (orig.) आयांस. In Bs च is added on the margin, but blotted out again.

3 A C (orig.) D G Bs उत्तमाम् B C (on the marg.) E G (third h., but struck out again) उत्तमान्.

17 A जरित्रं instead of जनित्रं. This is also the reading of a second hand on the marg. of Bs.

11, 13 all MSS., with exception of Bs, उपशंसस्य.

13, 4 A B C Bs वैराजं न्युक्षं.

6 B C Bs (orig.) विवृत्तिप्रत्यये. A D G विवृत्तिः प्र०.

14, v. 1 C like all other MSS. कौरम, but व (instead of म) on the marg. E कौरम.

v. 3 all MSS. एष इषाय.

v. 4 D दृषा.

A E Bs (sec. h.) अमेतका G अमेतफा.

v. 5 A B D E G (sec. h.) Bs धीं.

All MSS. औषोहौषर्नावोरस्तारं. As in this and many other cases the readings of the Sankhāyana MSS. agree with those used by Roth and Whitney in their edition of the Atharva Veda Samhita I have often adopted the corrections proposed by the editors of this work.

15, v. 1 all MSS. नष्टे. It ought to be निष्टे (निः ते).

v. 2 C D चरा जनन् G (orig.) चराजन्, on the marg. न Sec h चरन Bs चरा चरन्—C चर्हतिः.

v. 3 Atharvaveda 20, 127, 12. A प्रजा वधमिह.

All MSS. प्राता नि यौदति.

- v. 4 Ath. V. 20, 127, 13 all MSS. नेमा.
 v. 5 all MSS. विरूपः Ath. V. 20, 128, 12 वरुचं.
 16, v. 1 A V 20, 128, 13 all MSS. अकरोरवि (D रविः). Only B has the correct reading.
 v. 2 A V 20, 128, 15 all MSS. षष्ठं.
 A D सुस्रजं; all other MSS. सस्रजं.
 v. 3 A V 20, 135 13 B C (sec. h.) D इरामह.
 G उप सेधति.
 v. 4 A V 20, 135, 11 all MSS. हयं.
 All MSS. महः instead of वहः.
 v. 5 A V 20, 135, 12. C E (orig.) G (orig.) पौलु जवारम्मा.
 All MSS. वहुः.
 17, v. 1 A V 20, 127, 7.
 All MSS. सुनोता.
 v. 2 A V 20, 127, 8 B (orig.) C D E G Bs परिच्छिन्नः.
 All MSS. अकरोत्तम.
 All MSS. आसुनम्.
 All MSS. कूलायन्तल्लणन.
 v. 3 A V 20, 127, 9 all MSS. मन्थां B मथां.
 D परिश्रुतं.
 v. 4 A V 20, 127, 10 all MSS. पथो विलं.
 B C (third h.) G (sec. h.) एयति D अयेति C (orig.) E G
 एजति. Only A has एधति.
 Sūtra 3 B G एतश्च प्रलापो.
 18, 1-9 A V 20, 129.
 2-3 all MSS. हरिल्लिका resp. हरिल्लिके; only G हरिकणिका
 resp. ०के.
 8 C प्रदाकवः; on the marg. ग (instead of क) D शृदागवः.
 10-18 A V 20, 132, 2-12.
 11 B कर्करीको.
 12 all MSS. कदात; G (sec. h.) तदात.
 19-20 A V 20, 131, 10-11.
 19 all MSS. पौव.
 19, 1-2 a b A V 20, 135, 6-7.

2 c d 3 A V 20, 135, 9-10.

All MSS., with exception of B, राघः प्रत्ययभूषीहि.

D ददति यद्वरं.

4 A V 20, 135, 8.

All MSS. with exception of B G चेता.

All MSS. यविष्ठः; the correct reading would be जविष्ठः.

B पिपतिं instead of विभतिं.

20, 2, v. 1-5 A V 20, 128, 1. 3. 2. 4. 5.

v. 3 D अग्रययंस्तं, all other MSS. अग्रययस्तं.

v. 4 all MSS. परिष्वजिष्ठो or ०जिष्ठो.

All MSS. अहं.

D ग्रयुतः G (first h.) ग्रयुम; all other MSS. ग्रयवः.

All MSS. पराददिः.

21, 2 A V 20, 128, 6ff.

v. 1-2 all MSS. संमितः.

v. 5 A E Bs महिषी खनस्या B C महिष्यनस्या D महिष्यनस्या
G seems to have read महिषी खस्या, above which is
written खन but य is struck out. Since खनस्या is op-
posite to खस्या in v. 6 (just like अनाशः to स्वाशः and
अयानी to सुयानी) this reading is preferable to that
of the Atharvaveda edition.

All MSS. च युधिगमः instead of चायुधिगमः.

2 G Bs प्रवहिकाः.

22, v. 1-6 A V 20, 133.

v. 4 D तिष्ठन्ने वाव all other MSS. तिष्ठन्नेवाव This is another
of the few cases, in which the readings of the S'āṅkhā-
yana S'rauta Sūtra MSS. are preferable to those of
the A V. The correctness of एव is proved by the
following verse.

v. 5 B स्रक्षणायां.

v. 6 D अंशद्, all other MSS. अशम्.

v. 7 is missing in B D Bs. In A C G written on the
margin.

23, A V 20, 134.

1 A अधराक् ङिलीयङ्गिलीयते B अधराङ्गिपङ्गिपते C अधराङ्गिलीपङ्गि-
लीपते D अधराङ्गिपते E अधराक् ङि (ङि) लिलीपङ्गिलीयते G
अधराक् ङिलीपङ्गिलीयते Bs अधराक् ङिलीपङ्गिलीयते.

2 A V 20, 135, 1-4. 134.

4 B C D अस्यति.

5 B C E G Bs विष्टो.

24, 2 A V 20, 136.

v. 1 C भुगो altered in भगो B भगो See Váj. Samh. 23, 29.

v. 2 B Bs छधः.

v. 3 all MSS. स्थूणेन.

All MSS. पयु instead of पस०.

All MSS., with exception of B (orig.) and G (sec. h.)
सिकताखेव.

v. 4 D G (orig.) यव instead of यम.

All MSS. अधोदनं (D अधो० B (orig.) अधो).

v. 5 all MSS. with exception of D and Bs छकवाकं (G orig.
०पाकं) Bs छकवाकु D ०कचाकं.

v. 8 all MSS. with exception of B (prima m.) षोदनं.

6, the manuscripts are at variance as to the number and
character of the i-vowels, which are to be repeated
here several times, e. g., A वी इ इ इ इ इ B (orig.) वि इ
इ इ इ, altered in वी इ इ इ इ इ. I have followed a
notice to be found in Varadattasuta's commentary:
अव प्रतिगरे विप्रहतयस्त्रय इकारा ह्रस्वाद्यतुर्थः श्रुतः। एवमपरी द्वौ
चतुष्कौ। ततः किमयमिदमाहो ओ ओथा मोदेवेति प्रतिगृह्णाति। See
Asv. S'r. S. 8, 3, 31.

26, 11 A B C G वैराजं न्यूहं.

27, 4 B D G (orig.) Bs उक्थानि कुर्युः.

A C G Bs (sec. h.) चातुर्विंशिकान्युक्थानि.

5 B Bs उक्थानि कुर्युः.

A C G Bs (sec. h.) रेकादिकान्युक्थानि.

ADHYĀYA XIII.

1, 8 B G (orig.) and Comm. MSS. कध्वं च.

5, 16 A सवनौयं.

17 all MSS. विह्वयो. We should expect विह्वयम्.

21 D संस्थितायां.

6, 4 all MSS. दत्ता.

7 C G (and orig. B?) अधिदग्धे.

12, 10 D कृत्स्नमवेदमन्त्रतम्.

B (orig.) अवप्रष्टस्य G (on the margin, but corrected back again) °सृ०.

All MSS. अनागात् cf. Taitt. Brāhm. 3, 7, 10, 6.

12 C, G (third h.) Bs अवत्साय.

13 Bs inserts between विद्मं and समिमं यज्ञं by marginal addition.

C (on the marg.) G (on the marg.) Bs दधातु instead of दधामि.

14, 7. 8 C G (sec. h.) प्रष्टाशमनीयः.

15, 9 Bs (orig.) पल्लहार्थं च, but च is struck out.

16, 5 (14) B (orig.) पडहः.

18, 4-5 A B C D शतरात्रोर्ध्वं पञ्च० G (orig.) शतरात्रो ऊर्ध्वं or ऊर्ध्वं, this has been altered by two different hands. Bs शतरात्रोर्ध्वं.

19, 20 A C D G अभिज्ञवस्थाने.

13 C यथार्थमिति प्रैषः.

D G (orig.) बृहस्पतिसवः.

24, 14 B D देशकालः संनिकर्षं.

17 A Bs (orig.) संधातिकाद्.

25, 6 D चुल्लकपाताश्रितम् G (sec. h.) चुल्लग०.

26, 2 A B G Bs संवत्सर उपसदः.

27, 7 C (by alter.) D G सहस्रमहानति०.

29, 8 all MSS., excepting A, बृहत्साम.

9 C (orig.) D G (sec. h.) Bs पौर्णमासेन.

10 B C D रथन्तरं सामा.

12 B G अपोनन्नीयं, which is in G altered in °नन्नीयं and by

- third h. in °नप्रियं.
 13 B G (orig.) Bs (orig.) अपोनप्रीयस्य.
 15 D G (sec. h.) सरस्वतीमतिथिन्ति.
 21 C पुरुषो.
 All MSS. दत्ता.
 29, 31 A हार्षद्वयम्.

ADHYĀYA XIV.

- 2, 21 A C D G (sec. h.) अदितिं वान्त्वग्न्याधेयं.
 3, 18 C (on the marg.) D G पशौ च A पशु च.
 7, 1 C (orig.) वरुणप्रघासांस्तमाहरत् altered in °प्रघासांस्तमाहरत्.
 8, 1 C (orig.) साकमेधांस्तमाहरत् altered in °मेधांस्तमाहरत्.
 7 D दृष्टं.
 10, 16 A B Bs क्रैलिनी, which I ought to have written.
 17 C (orig.) पर्वणि.
 11, 10 all MSS., excepting C, °बलमिदोः.
 12, 10 D उत्तरितायै.
 11 C अश्ववामहा २ इति.
 13, 3 C (sec. h.) D Bs (sec. h.) सौवामणादयानि C (orig.) सौवाम-
 णाधेयादयानि.
 14, 1 all MSS. बलमिदा.
 16, 7 B जपित्वा instead of वा. Comm. Ch. भक्षयित्वा instead of वा
 17 B (?) G (sec. h.) Bs Comm. Ch. अपश्यद् तेन C अपश्यद्भूतेन.
 The same sacrifice is mentioned Āśv. Ś'r. S. 9, 5, 11.
 18 MSS., excepting D, भुवं ते.
 22, 3 C D G ग्रामणिसवः.
 4 C (orig.) G (third h.) श्येनाजुरो C (sec. h.) °जुरो.
 A C G (sec. h.) क्षुरमपिशोर्ध्वच्छिदो C °च्छिदो. No. MS has
 क्षुरपवि
 6 A B G (sec. h.) दृष्टप्राकृती.
 7 G दृष्ट.
 22, 15 A B G Bs वैभौदको C (orig.) D वैभौतको.
 18 A B G (sec. h.) श्वनभ्ये G (orig.) श्वनभ्ये.

- 19 A B श्वचस्वाम् G (orig.) शिषचस्वाम् C शिवचस्वावापः.
 20 A C उपोत्तपुरुषा (the original reading of C seems to have been •पुरुषा) G (orig.) Bs उपोत्तपुरुषा.
 21 C (sec. h.) D G ईमेतेयत्.
 All MSS. श्री द्वादशाक्षं.
 25 च omitted in C D.
 27, 1 B C Comm. Ch. परिदध्रे.
 All MSS. उशनसोमं (cf. 27, 13 उशनवती).
 28, 8. 9 the words from •मद्रदधत to परित्यक्त are om. in B and Bs, but added on the margin.
 29, 1 B Bs (on the marg.) येनैमौ instead of येनेनौ.
 A C D Bs कुलायसेन G कुलायसेन.
 3 all MSS., excepting G (third h.), संदध्वे.
 31, 1 A B D Bs ज्येष्ठः सोमः.
 B D कनिष्ठः कुलौनस्य.
 5 B G Bs Comm. Ch. ज्येष्ठाभिष्याहारे.
 32, 9 B Bs स्तुते त्रिशतं शतवलान्. The omitted word is added in both MSS. on the margin.
 33, 4 Bs (orig.) G (sec. h.) दृष्टानि.
 34 in C originally placed behind 36.
 35, 2 A B D G (third h.) Bs (orig. and third h.) इत्येन्द्रावरुणा-
 भिष्याहारे.
 36, 2 C G (orig.) om. इति.
 37, 1 D इन्द्राविष्णू ह.
 38, 1 C D G अभिमृतिनाभ्यभवत्.
 40, 1 A B G (orig.) Bs Comm. Ch. गमिष्यन्त्यभि नो सुरा भविष्यन्त्यप.
 C D G (sec. h.) Comm. M M omit the words between गमि-
 ष्यन्ति and उप.
 C (orig.) G (sec. and third h.) सायत्नम्.
 16 Comm. Ch. and M M दीचषीयाः.
 42, 18 A B C Bs अग्निष्टोमो.
 19 A B (sec. h.) C Bs उक्तयो.
 20 A B (not quite legible) C G (sec. h.) Bs अतिराशी.
 43. 44. The words from अजितं to अपमः are omitted in Bs,

from वजितं to अपश्यन्त्यतना in B, but added in both MSS., on the margin.

48, 1 A (?) B (orig.) G (orig.) सर्वजितं.

50, 1 A D G अरुमुखान् B (orig.) अरुमुखान् C अरुमुखान् Bs अरुमुखान् Bs सालावकेभ्यः. See Kaush. Brāhm. Up. 3, 1.

A C G (orig.) Bs Comm. Ch. एवं चरिष्यन्त्यमि.

50, 1 all MSS. अह वैव गच्छति.

51, 1 G पाप्या (altered by several hands) C (?) Comm. Ch. (orig.) पाया.

56, 13 G तिष्ठ स इत्येकं.

57, 20 B C D G दृष्टवे.

60, 1 D G प्रजापतिकामाः.

61, 1 Comm. Ch. गौतमी.

5 B C G (sec. h.) Bs (orig.) दृष्टानि A D G (orig.) Bs (third h.) दृष्टानि.

62, 2 Comm. Ch. सोमेन instead of सो जेन.

72, 1 C D G (orig.) आद्यानां G (third h.) आद्यानां (sec. h. आद्यानां ?) Comm. Ch. (once) आद्यानां.

C D Comm. Ch. औष्ठानां B (orig.) G (orig.) Bs (orig.) C (sec. h.) औष्ठानां.

8 B C G Bs (orig.) सैषधन्वा.

73, 3 all MSS. •मुखतरः सपुरोडाशोवनिष्टु• । Paddhati सवालमुख रकस्तरसपुरोडाश रको वनिष्टु• । Comm. सवालमुख रकः प्रथमः । अनन्तरं सपुरोडाशो द्वितीयः । वनिष्टुसवसृतीयः । See Pañcaviñca-Brāhm. 25, 7.

A वनिष्टुसव• B C D G (sec. h.) Bs (sec. h., the original reading is illegible) वनिष्टुसव• G (orig.) वनिष्टुसव. I think the correct reading is सवालमुखतरसपुरोडाशोरनिष्टुसव• (•पुरोडाशोः वनिष्टु•).

D G (orig.) Comm. Ch. ओदनिसव.

75, 2 D G (orig.) आयुः instead of आपुः.

77, 2 B C G (by alter.) Comm. Ch. सप्तविंशतिः G (orig.) सप्तविंशतिर्द्वैतिः.

78, 2 C G सप्तविंशतिर्द्वैतिः.

- 80, 1 D मृहृतस्लोमा निमिषा चाक्षितिकामाः.
84, 3 A °ष्टडाः.

ADHYĀYA XV.

- 1, 16 A B C (by alter.) G Bs चतुरस्रो.
24 D G (sec. h.) ब्रह्मसाम्यालभ्यन्ते.
26 B Bs (orig.) परिच्छाद्यौ Comm. Ch. परिच्छाद्यौ. Paddhati:
(Manuscript. of the Deccan College Library) परिव्यापौ.
च om. in B.
28 D Bs (orig.) उत्कृष्टेरन्.
30 A B G Bs Paddhati स्वकाशो वा.
31 all MSS. सप्तदशस्लोमो.
3, 1 A B D (?) G Bs मधुनाद्यो.
3 all MSS. प्रगाथा ऊर्ध्वं.
11 all MSS. उपशंसस्य.
4, 9 G (orig.) अनुपूर्व्यं.
5, 13 A G (orig.) Bs वतां यामो.
7, 8 all MSS. अनू (B and Bs. orig. अनु.
8, 13 G (by alter.) °नुपूर्व्यं.
21 G (sec. h.) अनुपूर्व्यं.
10, 6 C निवृत्तप्रभृतिभ्यो.
11, 1 C D परियासीति B (orig.) परियासि G पर्यासीति (!).
4 A B Bs (?) सलिले न्ये नने.
12, 1 C D परियासीति G पर्यासीति (!)
13, 6 B (orig.) °मरुततीये बृहस्यतिसवे च; the last two words are
struck out. G (orig.) °मरुततीये तत्राभिषिच्यते बृहस्यतिसवे च; the
words from तत्र to च are struck out.
14, 4 C D G (different h.) om. इति after सत्यप्रसवाय.
G (orig.) Bs (on the marg.) पूष्णे पशुभ्यः.
8 A G (orig.) ओचियादशपुरुषं.
13 A B Bs Comm. Ch. (twice) पद्मोदीभ्यां G प्रद्वोदीभ्यां; instead
of प्र there was originally प written by the same hand

and on the same line. This is again written on the margin.—C D दृष्टौहोभ्यां; दृष्टवाद् is, according to the Sabdakalpadruma (see Petersburger Wörterbuch), shown by the Amarakośa. Loiseleur and Colebrooke write प्रष्टवाद्.

16, 8. 11 G दतिना.

10 D Comm. M M (by alter.) विष्टोमेन.

A B Bs दृद्युन्ना अभिप्रतारण (on the marg. of Bs. रि) D दृद्युन्ना
भिप्रतारिण C दृद्युन्ना अभिप्रतारिण altered in दृद्युन्ना भिप्रतारिण
G दृद्युन्ना अभिप्रतारण altered in दृद्युन्ना अभि०.

17, v. 2 C (sec. h.) पिता पुत्रेण जातस्य.

v. 4 B C Bs (orig.) आत्मा हि यज्ञः. See Max Müller's History
of Ancient Sanscrit Lit.¹ pag. 574 note.

A Bs अतिता ऋणी.

All MSS. स दरावती.

v. 5 all MSS. लोको वदावदी.

v. 6 all MSS., excepting Bs, पशवो विवाहाः Bs, Comm. (पशवो
विवाहरहिताः!), Streiter, Böhlingk पशवो विवाहाः.

v. 8 all MSS. आभूतिरेषाभूतिर्वीजं this is to be resolved in
आभूतिरेषा आभूतिर्वीजं (she is ābhūti-procreation.; the germ
is ābhūti; it is hidden in her.)

v. 10 all MSS. येनाक्रमन्ते पुत्रिणो ये विशोकाः.

All MSS. तस्मात्ते मातर्यपि मिथुनं चरन्ति. I think that either

स्म or ते is superfluous.

18, line 2 A (orig.) Bs (first and third h.) उवाच । स वरुणं राजानं.

line 18 all MSS. except G (sec. h.), प्राप्नोत्यथ त्वा.

line 19 all MSS. स ह संनाहं प्रापत्तं. This is to be altered to
प्राप तं, as Professor Böhlingk has already observed.

19, verse 1 G दृषद्वरो B निषद्वरो.

A G चन instead of जन.

verse 2 all MSS. चरन्ति; it is a regular subjunctive.

verse 4 all MSS. शेरते स्य (D शेरन्ति).

verse 5 B (sec. h.) C D G अयमायं B अमायं altered to अयमायं.

verse 6 A B अपजिन्वन्.

C G पक्षमाणं. This is in G corrected to पक्षमाणं and again to मक्षमाणं; B Bs and Dr. Streiter मक्षमाणं. I think that Dr. Streiter is right in maintaining that these words पुचं मक्षमाणं have originally been a mere gloss. They are not found in the version of the Aitareya Brāhmaṇa.

C अरण्य उपेयाय Cf. Böhlingk, Sanskritchrestomathie.

20, line 1 B C D Bs (orig.) omit ह behind तस्य.

line 5 all MSS. दत्ता.

line 7 D G (sec. h.) तेन instead of अनेन.

21, line 3 and 6 B C G (orig.) Bs (orig.; on the marg. ता) गतं दत्ताहं.

22, line 8 Streiter सुहृदयस् (5); Aufrecht (Ait. Brāhm.) सुहृदयतमस्.

A B सुहृदयंस्तु C D Bs सुहृदयसं नु G सुहृदयस्तत्र.

All MSS., with the exception of D, here and further on

उत्पृच्छामि.

line 10 A B G Bs insert नु behind विद्यान्.

line 18 B D C (by alter.) सन्त्युक्तायां A C (orig ?) G (orig.)

Bs. and Streiter सन्त्युक्तायां.

24, line 4 तं वै विद्वया० all MSS. I propose to write instead तं वै विद्वया०; त and त्व are sometimes confounded (instead of तमेवैतस्याः संख्यामधिगच्छे: A Bs C तमेवै० at the end of 22.

Instead of शासहसं (24, line 9) D G शासहस्त्वं.

line 9 A Bs and Streiter अलिषत B C D G अलिषत.

line 15 A B Bs यः सक्त्यातकं.

line 15 A (orig.) and Streiter कुर्यादेनत्ततो ऽपरं. This is also likely to have been the original, but now illegible reading of Bs. On the margin is written instead •स्ततो which is corrected back again to •त्ततो. Comm. कुर्यादेनत्ततकं ततो ऽपरं.

line 16 A Bs मापगाः शौद्रान्यायाद् B मापगाच्छौद्राण्यापाद् CG मापगाः शुद्राण्यायाद् (G sec. h. च्छौद्रा०) D मापगाक्शौद्रान्यायाद्. See Böhlingk's note on this passage, Sanskritchrestomathie, page 352.

25, line 2 A (orig.) B राजपुत्रं.

All MSS. स वै यथा नो जपय We should expect जपयाः
Cf. Ait. Brāhṃ.

line 7 D G (orig.) स्यात्तव.

B (sec. h.) C D G श्रेष्ठाः B (orig.) ज्येष्ठाः.

C D प्रजाः स्यात्.

line 10 instead of सौहार्दाय मे त्रियै, for which Böhlingk
writes सौहार्दाय मम त्रियै, I propose मे सौहार्दाय मे त्रियै.

A B C G ब्रूयात्सौहार्दाय.

26, line 2 B (orig.) C G (third h.) स्या अस्मै A D G Bs स्यास्मै.

The best reading is given in the Aitareya Brāhṃaṇa : स्यन्.

line 4 C D G पुण्याः A B Bs पुण्याः.

line 10 all MSS., excepting D, वयां समीत्यथ.

27, verse 1 A B Bs G (sec. h.) चकर्त माः.

verse 2 A B C G

C D गायिना.

A C D G सर्वं राध्यास्तु B राध्यास्तु. The orig. read. of
Bs is not quite legible.

A C D Bs एष इन्द्रिवाचनः B तद्वि वाचकः G तद्विवाचिनः G
(third h.) तद्विवाचकः I prefer to read with Streiter
एष वः सद्विवाचनः.

verse 3 B C D G Bs (orig.) तमन्वितः.

verse 4 A B (only indicated by sec. h.) C (only indicated)

D G (sec. h., but struck out again) Bs (sec. h.) युष्मांसिदायं

All MSS. बोधेता. I propose बोधेता.

C D G Bs (sec. h.) यामु च.

verse 5 B D ज्येष्ठे श्रेष्ठे C ज्येष्ठे श्रेष्ठे.

C D G गायिना (three times).

line 11 all MSS. परशतर्गाथं.

line 15 A B संप्रमुच्यते C G Bs (?) संप्रमुच्यन्ते D and Streiter
संप्रमुच्यते I prefer the active form which is shown by the
Aitareya Brāhṃaṇa.

line 15 राजाविजितो Comm. विजयामसर्थः Nārāyaṇa on Āśv.
Sr. S. 9, 3, 13 यः परबलं युद्धेन (युद्धेन ?) विजितवान्. Sāyana
(Aufrecht, Aitareya Brāhṃ, p. 387) यदि विजयोपेतः स्यात्.

line 15 B D G (third h.) अथ यजमानः instead of प्रथयजमानः.

ADHYAYA XVI.

- 1, 2 Comm. Ch प्रद्युतीय.
 6 C G (by alter.) प्रतिमुञ्चते.
 14 B (by alter.) C पथिनां.
 16 C D G चत्रसंप्रहौतृणां.
 23 C D G (sec. h.) Bs अध्वर्यो र्.
 2, 16 all MSS. except B (prima manus) कुवेरो.
 25 Aśv. S'r. S. पथितः instead of पथितः.
 3, 3 C G (orig.) उपस्त्रावानो.
 7 B (orig.) गौतमस्य.
 14 A (orig.) B C (orig.) Bs (orig.) किंपुत्रय A (on the marg.)
 C (on the marg.) D G Bs (on the margin, but corrected
 back again) किंपुत्रय.
 3, 18 all MSS. आस्तवं.
 23 A उत्तमे चोत्तरस्याः प्रणवन् (मे and र by alter.) B C उत्तमे
 चोत्तरस्याः प्रणवन् D उत्तमे चोत्तरस्याः प्रणवन् G उत्तमे (sec. h. ०रे)
 चोत्तरस्याः (sec. h. ०मस्याः) प्रणवन् Bs उत्तमे चोत्तरस्याः प्रणवन्
 (sec. h. ०रस्याः but struck out again.)
 C मित्र इति च सूक्तम्.
 3, 28 G (orig.) Bs (orig. as it seems) पर्जन्यान् B G (sec. h.) Bs
 (sec. h.) पर्यन्त्यान् A पर्यन्त्यान् C D पर्यन्त्यान्.
 33 उपनिपातयन्ति all MSS.
 36 all MSS. गृदं Taitt. Samh. 7, 4, 19 g. Váj. Samh. 23, 21.
 C D G Bs (on the marg.) अर्वाङ्गसमञ्जसम्.
 4, 2 B मध्य एजति C D मध्य एजतु G (orig.) Bs (orig.) मध्यमेजतु.
 A G Bs C पुनर्नै (र्नै) वेति B (orig.) पुनर्नैव B (sec. h.) D पुनर्नैव
 4 B C D यद्वरिणो.
 A (orig.) B (sec. h.) जाया instead of जारा.
 C D G पात्तागलीं Bs illegible. Comm. Ch. (orig.) once
 पारागलीं and once पावागलीं.
 5 Comm. Ch. अनुचर्युः.
 6 A G (sec. h.) विद्यमान B (orig.) यद्यस्त (alt. to वीद्यस्त) C
 वीद्यस्त D G (orig.) यद्यस्त Comm. Ch. यद्यस्त. The orig.
 read. of Bs is illegible.

A G Bs Comm. Ch. चोतुर्.

A G (orig.) D Bs (by alter.) साचं.

B C D G Comm. Ch. षड्.

6, 1 v. 1 all MSS. पदेस्त्रिंशः Comm. Ch. पदे स्त्रिंशं See Vaitāna
Sūtra 37, 1. Kātyāyana S'r. S. 20, 7, 11. Āśv.
10, 9, 2. Lāt. S'r. S. 9, 10, 9.

v. 3 B वल्लिहामसि D (= Lāt. S'r. S. 9, 10, 11) °वल्लिहामसि.

v. 4 B (sec. h. ?) D G (third h.) भवत्युत्तरा.

2 D शुक्लन्ति.

7, 4 C D G वान्त्वान्वा.

9-10 C G अयवस्थाभिर्, resp. यवस्थाभिर् the other MSS. °वस्थाभिर्
Comm. अयवस्थाभिः अयवद्विताभिः.

8, 5 C निविदो.

5. 16 Comm. Ch. पञ्चमाङ्गिकानि.

16 B निविदो.

9, 1 C G हरितः सजं.

10 C D G (third h.) यजते.

13 A B G (by alter.) कौशलो C D G (orig.) कौशलो.

14 C G (sec. h.) मरुत.

A आविष्टैत.

22 B (orig.) Comm. Ch. and M M पुरुषेभ्यश्चात्रक्षणानां; all
other MSS. पुरुषेभ्यश्च ब्रक्षणानां Cf. Lāt. S'r. S. 9, 10, 16, 11,
1 Āśv. S'r. S. 10, 10, 10.

10, 3 C G (fourth h.) उपजनस्याथा°.

9 A D Bs (third h. on the marg.) Comm. M M अपिपातयति
B C G Bs अपिपाययति; Comm. Ch. om. त or य and adds
य on the marg.

14 D G पारिष्वियैर्.

11, 5 B (orig.) C (orig.) भाव्ये D भाव्ये G (sec. h.) भाव्ये.

8 C G (orig.) Bs (orig.) वैददश्ये D G (th. h.) वैददश्ये A B Bs
(sec. h.) Comm. Ch. वैददश्यो.

11 C G (sec. h.) वृवू G (orig.) वृवू°.

A B C G (th. h.) तत्तिणः प्रस्ताके A तत्तिणकस्तोके.

17 Bs प्रायोगिः.

- 20 A B (by alter.) Bs (by alter.) वयः.
 A Bs पारशये.
 26 A B (on the margin) G (fourth h.) Bs प्रकृतः काण्डः प्रथमे.
 A B (by alter.) G Bs (by alter.) मातरिश्चनि B (orig.) मातरिश्च
 C मातरिश्च D G (sec. h.) Bs (orig.) Comm. Ch. मातरिश्च.
 12, 8 A प्रथमं (alt. to मे) B G Bs प्रथमं C प्रथमे (which seems to be
 alt. to मं) D Comm. M M प्रथमे Comm. Ch. once मं, once मे.
 9 A (on the marg.) G (on the marg., but corrected back
 in द्वि०) तृतीयं.
 14 C (third h. on the marg.) G (orig.) पुरुषश्च instead of
 पशवश्च.
 17 all MSS. आस्यं.
 19 B (by alter.) C D G अग्निर्गो. 20. Comm. Ch. अरण्यम्.
 14, 3 G Comm. Ch. साहात्रतिके A B C D Bs महात्रतिके.
 4 A B G Bs (by alter.) साहात्रतिके C D Bs (orig.) महात्रतिके.
 5 A G Bs (by alter.) साहात्रतिके B C D Bs (orig.) महात्रतिके.
 15, 11 C सृष्टम् G संप्रथम्, alt. to सृष्ट Kāt. Sr. S. 21, 2, 6.
 Sat. Brāhm. 13, 7, 1, 9.
 12 B G Bs (orig.) त्रिणवत्तयस्त्रिंशे.
 20 A C G Bs सद्धूमि Cf. Sāṅkh. Sr. S. 16. 9, 22.
 16, 3 B Bs (orig.) Comm. Ch. दिदास्य.
 D उपमंक्षे G (third h.) Bs (orig.) Comm. Ch. (orig.)
 उपमंक्षे B (sec. h.) Bs Comm. Ch. सृष्टेव.
 17, 4 A G (sec. h.) अविद्धि.
 8 C D अवरोहम् B असहम्, altered to अरहं G असहम्, altered
 to अवरोहम्.
 18, 2 C D G Bs एव सर्वत्र A B एवं सर्वत्र.
 8 all MSS. (except those of the comm.) प्रहृत्तौ.
 10 A B C G (third h.) हृदयोः A (sec. h.) G (orig.) D Bs
 हृदयोः C D G (third h.) संसृद्धिने.
 11 all MSS. विजयताम्रं पण्यजिताया (Comm. Ch. विजयताम्).
 12 B (orig.) C D G Bs (?) यदि च.
 13 B (orig.) Bs Comm. Ch. विमिन्नि A B (by alter.) C D G
 विमिन्नि.

- 14 A B (by alter.) सुनिर्वाधैः B (orig.) सुनिर्वाधैः C D G Bs
सुनिर्वाधैः (C घः) Bs (th. h.) Comm. Ch. सुनिर्वाधैः.
- 15 D G (orig.) Bs (by alter.) सर्वोपधं. 21 All MSS. निषिद्धं.
- 21, 9 C D G अनिराचं.
- 20 C G (th. h.) द्वितीये ऽहंकराति.
- 31 A (orig.) B Bs (by alter.) द्वितीयस्य C D G Bs (orig.)
द्वितीयस्य.
- 22, 9 A B (by alter.) उपपराक.
- 10 A C D G प्रजिघांसन्.
- 12 A B G (orig.) Bs (orig.) Comm. Ch. याज्यैका (याज्यैका).
- 25 C G (sec. h.) Bs (orig.) यादृश्विना.
- 23, 8 C D G (orig.) अथैवाचेयचतु० A अथैवा राचेयतु०.
- 11 D G दणवं.
- 12 D G (orig.) दणवा.
- 24, 2 A (orig.) B Bs (orig.) पाङ्क्तौ वै यज्ञः । वै is omitted in C D G.
- 10 A (orig.) D G (orig.) वर्षिष्टा.
- 11 B (orig.) D G (orig.) सर्वाङ्गलौ.
- 14 C D G Bs षष्ठस्य.
- 15 D पञ्चाभि० C G पञ्चमाभि०.
- 26, 4 A Bs (orig.) Comm. Ch. प्रवल्हः C G Bs (sec. h., but
altered again) प्रप्रवल्हः D प्रप्रवर्हः B प्रप्रवल्हः alt. to प्रवल्हः.
- 29, 3 B C G नव वा अग्नि०.
- 6 A D Comm. Ch. निगुहत्तानां C निहत्तानां G निहत्तानां B
निगुहत्तानां । छ is cancelled in B with yellow colour
and त्ता is altered to स्ता. The orig. read. of Bs is not
quite legible.
- B C Comm. Ch. प्राप A D G Bs प्रापत्.
- A B Bs कौशल्यस्य C D G कौशल्यस्य Cf. 16, 9, 13.
- 29, 7 C D G यज्ञकामा अन्यान्.
- 8 B विज्जति भूम् G (sec. h.) भूः (th. h.) भूम्. All MSS. विजिज्ञा०.
All MSS. except D and Comm. Ch. लमेवैतत्.
- 30, 6 A B C G ० षष्ठो वा.

ADHYĀYA XVII.

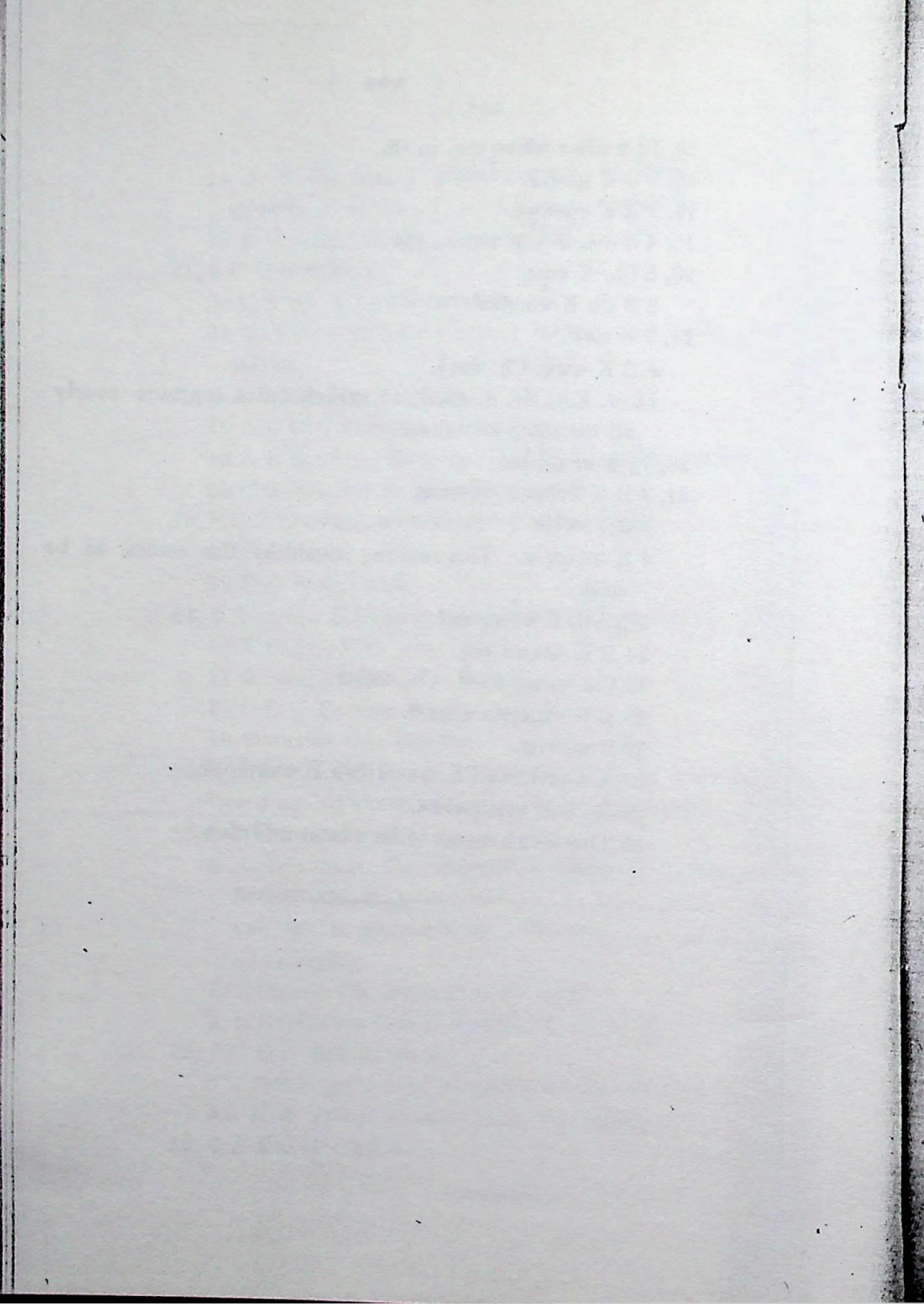
- 1, 2 Ch. कतिपय आहेन.
 5 B विन्देत.
 9 B Ch K संबुधुः.
 16 B Ch. परःपुरुषे K परंपरुषे.
 18 K तस्य तदुपकल्पयेत्.
 2, 4 all MSS. द्विद्यायाम एतावद्.
 3, 12 B अवघाटरिकाः K उपघाटरौकाः.
 4, 1 Ch. K (orig.) दुन्दुभीन्.
 B Ch (orig.) संहननान्.
 B K उपकल्पयन्ति.
 2 B Ch. (orig.) संहननान्.
 5, 5 B K आखणाय Ch. आपणाय.
 6, 1 all MSS. (with the except. of Ch. sec. h.) वण्डखलतीत्यपकल्प-
 यन्ति. The commentary considers this the correct form.
 It says वण्डय खलतिश्च वण्डखलतिश्च वण्डखलति [ः] सर्वा द्वन्द्वे विभाषा
 एकवद्भवतीत्येकवद्भावः । स नपुंसकमिति (Pāṇ. 2, 4, 17) नपुंसकत्वाद्भवता ।
 वण्डखलतीति. Ch. (sec. h.) वण्डखलती इति.
 4 Pāṇini 2, 4, 25.
 7, 11 B K बहिर्वेदिं.
 Ch. सदःसदः प्रहृत्य B K सदः प्रहृत्य.
 K प्राङुपरि दधति.
 13 Ch. शुष्कभट्टारोयं. B K भट्टगा.
 9, 6: Ch. शंससेत् B शंससये K शंससे. I propose शंससेत्.
 10, 5 B Ch. (orig.) K (orig.) उत्करा । क् has been alt. to क्ति in
 Ch. and K । Comm. उत्किरौ धूलितौ—उत्किरन्ति निक्षिपन्ति खनितारः.
 6 B तद्विशाल्यान् (or म).
 10 B संभ्रमेत.
 15. B Ch. (sec. h.) अभिनिवीहं K अभिनिबिहं which seems to
 have been altered by sec. h. to वीहं Ch. अभिनिवीहं.
 16 B K उपात्रयति.
 11, 3 आच om. in Ch.

- 12, 1 B सर्वान्विनृष संख्यो Ch. सर्वा विनृष संख्यो K सर्वा विनृष संख्यो.
 4 B उच्चरत् Ch. उ चरत् K उच्चरता.
 5 Ch. om. एहि before एव.
 All MSS. विश्वय.
 13, 5 B ०यज्ञियाय.
 9 B K उपतिष्ठेत.
 14, 3 B तूष्णीं शंसत् K तूष्णीं शंसत्. B Ch K संश्रियामि
 B अविद्धतलं K अविद्धतलं.
 4 Ch. (orig.) प्रब्रूयात्.
 11 भूमि orig. om. in Ch.
 14 Ch. एनां वाचं.
 15, 1 Ch. युञ्जति.
 4 B परीवर्तमान.
 B (orig.) Ch आषणं K आषणं.
 10 Ch. दधदिति.
 11 B K देया दधादिति.
 16, 9 this Sūtra is orig. om. in Ch.
 17, 1 B Ch. करिष्यन्ती.
 9 B K यथेतं.
 12 ऽनरमति in Ch. alt. to नु रमति.

ADHYĀYA XVIII.

- 1, 2 B पित्रे राष्ट्रेत्यग्रे.
 B उपांश पश्चो [5] प्रणवन् K उपांश पश्चः प्रणवन्.
 14 K पदानि करोति नदस्य.
 2, 1 Ch. शंसति. B K शंसन्ति.
 3, 2 A V 6, 33.— v. 1 all MSS. वनं. v. 2 K उषितः B (orig.) K
 अषः. v. 3 K पुरं B Ch. पुरं — B ययिं — B Ch. सदमं.
 8, 11 B (orig.) K दीदौ प्रगाथो (K ०वी).
 9, 1 K ०दृहतीं शंसति.
 6 B समस्त Ch. समस्तानां K सामस्तानां.
 10, 8-9 B रक्षा वा नो K रक्षा नो.

- 10, 12 च after सलोपस om. in Ch.
 15, 5 B K सुप्रणीते.
 16, 2 B K तस्यानुष्टुभं.
 18, 4 त om. in Ch. before इति
 20, 5 Ch. K प्रणृत्य.
 8 B Ch K महाव्रतिकं.
 21, 7 B प्रत्यङ्.
 9 B K अध्वर्या Ch. अध्वर्ये.
 11 cf. Kāt. Śr. S. 13, 2, 19, which Sūtra contains nearly
 all the same mistakes.
 23, 10 K ता अर्धर्चशः.
 24, 3 B K मैत्रावरुणः सर्वेष्वहःसु.
 4 Ch. वसतेति.
 6 K उत्तराय च. This reading is said by the comm. to be
 अयुक्तं.
 9 B Ch. K घरस्त्रा अङ्गो.
 14 B K आदधत एतत्.
 19 Ch. (orig.) वपायै. Ch. उपवेष्ट.
 25 B K ०श्रुत्वाऽन्ताः संतिष्ठन्ते.
 26 B समोरौह्य.
 28 K उद्धृतावेचिचे Ch. उद्धृतावेचिचे B उद्धृतावेचते.
 29 B Ch K श्रुत्वाऽन्तौयेन.
 35 This Sūtra seems to be a later addition.
-

CORRIGENDA.

Page	3	line	21	read	अग्रय
"	6	"	7	"	१६
"	7	"	16	"	तिलिम्पति । प्राश्नाम्युज
"	18	"	17	"	जुहूतूणी
"	23	"	9	separate	दा दा ना
"	24	"	5	"	ऽथ क्त्वा
"	"	"	8	"	वि वस०
"	32	"	1	combine	पञ्चवर्षप
"	37	"	13	read	अग्रेण
"	40	"	11	"	देवयड्भ्यः ।
"	41	"	21	"	इत्येवमन्तं
"	49	"	6	del.	ऽ before वा
"	50	"	3	read	ब्रह्मे०
"	56	"	19	"	प्याधौयसागे instead of ०प्या धौयसागे
"	61	"	9	separate	त्वङ् नाभि०
"	67	"	13	combine	पावोरवौ
"	"	"	15	del.	रे in हविरपेति
"	70	"	6	read	नासंस्थिते
"	73	"	9	"	प्रस्थितान्मलयन्ति
"	77	"	19	"	इन्द्रे instead of इन्द्र
"	88	"	13	combine	आपुरस्ता
"	90	"	1	read	येन
"	99	"	3	"	२०
"	107	"	7	"	दिविस्पशेति
"	108	"	13	"	इन्द्रश्च
"	109	"	11	"	२४
"	"	"	17	"	विश्वासु हव्यो
"	112	"	5	"	लोदसेति
"	"	"	10	separate	सु मेष्टमिति
"	117	"	17	read	तिष्ठन्ते instead of तिष्ठते
"	119	"	22	"	14 instead of 13.
"	132	"	20	"	२४
"	133	"	14	"	क्रियमाणेषु
"	137	"	1	"	विहृतिप्रत्यये
"	"	"	18	combine	कन्याकल्याणौ

Page	140	line	2	read	विदध्यः
„	142	„	6	read	यियप्सुमाना
„	„	„	10	„	यदेवासे
„	143	„	5	„	न्यूक्तेने०
„	144	„	15	„	यदुदितेय०
„	147	„	6	„	०याक्कृतेन
„	148	„	5	„	प्रमीयेत ¹ द०
„	149	„	21	„	उत्थाय
„	151	„	2	„	चतुर्विंश०
„	„	„	21	„	खण्डश्लु
„	152	„	4	„	१९
„	„	„	20	„	उद्भिदल०
„	155	„	16	„	२९
„	158	„	6	„	9
„	159	„	3	combine	यथाष्टं
„	160	„	12	read	उद्भिदल०
„	161	„	12	„	यद्विच०
„	„	„	17	„	वलभिदा
„	164	„	9	„	विराजम्
„	165	„	17	I propose to read	विवदे ऽयाताम्
„	167	„	14	read	खात्र०
„	186	„	16	„	०ष्टपतीभ्यां
„	205	„	13	combine	अन्यत्रात्रश्चयथात्
„	206	„	15	„	ऽकिरःसु सनिं
„	215	„	8	separate	षट् होमा०
„	218	„	16	read	स्यग्या०
„	223	„	22	„	शंसिष्याम्य०
„	221	„	14	write instead of the doubtful and probably incorrect reading the usual form	संशंसेत् or शंसयेत् ।
„	231	„	13	write	इति च
„	233	„	3	separate	उप प्र०
„	239	„	16	add	Samvat 1524
„	241	„	4	write (J) instead of (F)	
„	242	„	16	„	चुडित०

INDEX OF WORDS*

अ

- अंशु V, 8, 3.
 अंस I, 6, 3 (cf. वेद्यंस).
 अंसान्वंसयोः IV, 15, 13.
 अकार I, 2, 14; VI, 1, 15.
 अक्रियमाण XI, 14, 2.
 अक्ष X, 21, 12.
 अक्षर I, 2, 6; X, 5, 10, 14; XII, 13, 1, 5; 16, 2; 24, 5 (cf. अष्टाक्षर । अष्टादशाक्षर । एकादशाक्षर । चतुरक्षर । चतुर्विंशत्यक्षरारि । दशाक्षर । द्वादशाक्षर । नवाक्षर । पञ्चदशाक्षर । पञ्चाक्षर । विंशत्यक्षर । षट्त्रिंशदक्षर । षोडशाक्षर । सन्ध्यक्षर).
 अक्षरपङ्क्ति VII, 26, 4; 27, 24; VIII, 6, 11; 7, 15; XIV, 57, 10.
 अक्षरवैराज XIV, 25, 5; 26, 5; 28, 12; 30, 2.
 अक्षवेला X, 21, 14.
 अक्षा XVIII, 4, 1; 5, 1.
 अक्षि (अक्षीणि) IV, 16, 6.
 अक्षिति XIV, 81, 2.
 अक्षितिकाम XIV, 81, 2.
 अगद XV, 22 (page 193, 8).
 अगृहीत्वा XIII, 11, 2.
 अग्रायो IV, 19, 5.
 अग्नि (fire) II, 14, 1, 10; 15, 6; III, 4, 1; 14, 8; 15, 21; 21, 11; IV, 2, 1; 5, 9; 6, 13; 14, 36; 15, 5, 22, 23; 16, 2, 3, 13; 17, 4, 13 (पूर्व); 18, 8 (पश्चिम); 19, 4 (पश्चिम); V, 14, 13, 15; VIII, 15, 10; XIII, 29, 28, 29; XIV, 13, 4; XVI, 16, 1; XVII, 12, 6; XVIII, 24, 26, 27.
 (God of fire) II, 2, 16; V, 1, 6; IX, 28, 17; XIII, 27, 7; XIV, 29, 5; 40, 1; 51, 1; XV, 22 (page 192, 13 ff.); 23 (p. 193, 15); XVI, 1, 12. अग्निमन्तु III, 4, 1; अनीकवन्तु III, 15, 3; XIV, 8, 3; अप्सुमन्तु III, 4, 7; हन्वुमन्तु II, 5, 15; कण्ववाहन III, 16, 3, 10; IV, 4, 1; काम III, 4, 10; IX, 23, 3; XIII, 29, 20; XVI, 10, 4-8; क्षत्रभूत IX, 22, 2, 5; क्षत्रवन्तु IX, 22, 2, 5; गृहपति I, 15, 3; IX, 26, 2; जनद्वन्तु III, 19, 15; ज्योतिष्मन्तु III, 19, 10; तपस्वन्तु III, 19, 15; दातु III, 2, 2; XVI, 10, 4-8; पथिहन्तु III, 3, 2; 4, 2; XVI, 10, 4-8; पवमान II, 2, 3; 3, 10; 5, 14; XIV, 2, 14, 17; पावक II, 2, 7; 3, 10; XIV, 2, 14, 18; पावकवन्तु III, 19, 15; बुद्धिमन्तु II, 5, 13;

* This index contains all words of the text exclusive of those occurring in Mantra's, Praisha's, Yaju's, Gāthā's, Nivid's, etc.

ब्रह्मण्वन्त् IX, 22, 2, 4; भग्नि II, 4, 6; रेतस्वन्त् II, 5, 16; वासन्तिक गायत्रि त्रिवृत् राथन्तर IX, 27, 1; विविचि III, 4, 4; वीति III, 4, 3; वैश्वानर (see वैश्वानर); व्रतपति II, 4, 6; व्रतभृत् III, 4, 12; शुचि II, 2, 7; 3, 10; III, 4, 6; XIV, 2, 14, 19; संवर्ग III, 4, 5; स्विष्टकृत् (see स्विष्टकृत्).
 अग्निचित् IX, 28, 18.
 अग्निचित्या VIII, 15, 10.
 अग्निप्रणयन V, 12, 1. 5.
 अग्निप्रणयनादि VI, 1, 21.
 अग्निप्रणयनीय III, 14, 13.
 अग्निमन्त् (1.) III, 4, 1. (2.) अग्निमती (अचौ) XIV, 29, 8.
 अग्निमन्थनीय III, 13, 15, 17; V, 7, 5; 15, 4; XIV, 51, 12.
 अग्निशब्द II, 5, 10, 20; XIV, 51, 8.
 अग्निष्टुत् XIV, 4, 6; 57, 20; XVI, 15, 3; 29, 15.
 अग्निष्टोम VII, 21, 7; IX, 1, 1; X, 2, 1; XI, 2, 1; 10, 1; 11, 5; 13, 1; 15, 1; XIII, 14, 7; 16, 5; 23, 6; XIV, 2, 7, 8; 8, 2; 12, 4; 40, 5; 41, 5; 42, 18; 57, 19; XV, 1, 7; 4, 8; 5, 1; 11, 7; 12, 4; 16, 5, 9; XVI, 20, 13; 21, 7; 26, 5; 29, 3, 17; 30, 12; XVII, 7, 5; XVIII, 23, 17. Cf. ज्योतिस्.
 अग्निष्टोमसंस्थ XIII, 21, 9.
 अग्निष्टोमसामन् X, 12, 2; 13, 20; XI, 14, 35; 15, 14; XIV, 33, 6; 57, 5; 61, 7; XV, 3, 3; 6, 4; XVI, 14, 13; XVIII, 23, 4.
 अग्निष्टोमस्तोम XV, 6, 6, 7.
 अग्निष्ठ II, 16, 2; VI, 9, 6; XVI,

3, 4; 12, 5.
 अग्निष्वात् III, 16, 2.
 अग्निहोत्र (1.) II, 6, 1; III, 12, 15, 16; IV, 5, 11; VIII, 13, 6; XIII, 24, 2. (2.) अग्निहोत्रौ (Comm. अग्निहोत्रसंज्ञकौ द्वौ हविर्यज्ञसोमौ) XIV, 3, 15.
 अग्निहोत्रपात्र IV, 14, 34.
 अग्निहोत्रस्थाली II, 10, 5.
 अग्निहोत्रहवनी IV, 14, 21.
 अग्निहोत्रहविस् II, 7, 9.
 अग्निहोत्री II, 8, 1; 12, 16; III, 20, 1.
 अग्नीध्र I, 6, 3; XIII, 24, 11.
 अग्नीवरुणौ VIII, 1, 6.
 अग्नीषोमौ V, 14, 1, 7.
 अग्नीषोमप्रणयन V, 6, 9.
 अग्नीषोमीय I, 3, 12, 14; 8, 10; II, 3, 5; III, 8, 8; 9, 3; V, 15, 1; VI, 1, 1, 24; IX, 26, 1; XIV, 40, 20; XV, 1, 19; XVI, 3, 5; 12, 6.
 अग्नीषोमीयसवनीयौ VI, 1, 21.
 अग्न्याधेय II, 1, 1; III, 19, 17; IV, 6, 15; XIV, 2, 1; 2, 16, 21, 22.
 अग्न्यायतन XVIII, 24, 27.
 अग्न्युक्थ IX, 25, 1.
 अग्न्युपस्थान II, 14, 6.
 अग्र
 अग्रेण (Praep. c. acc.) III, 16, 17; IV, 6, 4; V, 6, 4, 7; 8, 3; VI, 2, 1; 12, 2; VII, 6, 1; 14, 11; 15, 2; VIII, 12, 10; X, 21, 6, 14; XVI, 3, 19; XVII, 11, 2; 12, 4; 15, 2.
 अग्रेणोत्तरेण VI, 13, 3; XVII, 7, 11.

अग्रे XIV, 62, 2; XVII, 3, 8.
(Cf. उदीचीनाग्र । एवमग्र । दक्षि-
णाग्र । प्रज्ञाताग्र । प्राचीनाग्र ।)

अग्रतः III, 19, 9.

अग्रता in प्रागग्रता IV, 6, 8.

अग्रहण in नामधेयाग्रहण X, 1, 17.

अघाहन् IV, 15, 7.

अङ्ग I, 16, 4; XV, 1, 28. (Cf.
यथाङ्गम्)

अङ्गार II, 8, 8. 14; 9, 6; 12, 9;
IV, 12, 10; V, 9, 10.

अङ्गिरस् XIV, 40, 1; XV, 24 (page
194, 3); XVI, 11, 29. अङ्गिरसी
(आङ्गिरसी ?) XII, 19, 5.

अङ्गिरसामयन XIII, 22, 1; 28, 3.

अङ्गिरस्वन्तु IV, 4, 1, (यम).

अङ्गुलि I, 10, 5; VIII, 4, 5; XVI,
24, 11.

अङ्गुली in पाराङ्गुली IV, 15, 20.

अङ्गुष्ठ IV, 7, 7; 21, 8; XVI, 24,
11.

अङ्गुष्ठपर्वन् XIV, 16, 3.

अच्

+ आ अच्य II, 9, 3; IV, 3, 6. 7;
XVII, 11, 4.

अच्छावाक VI, 12, 14. 20; 13, 2;
VII, 6, 1. 8. 9; 7, 1. 4; 13, 1;
14, 1; 17, 10. 13; 24, 1; VIII,
2, 10; IX, 4, 1; 10, 1; 14, 1;
18, 1; 19, 1; XII, 1, 5; 2, 8.
22; 5, 1; 6, 11. 14. 17; 7, 7;
26, 2; XIII, 10, 10; 14, 1; 24,
9; XIV, 3, 10; 52, 10. 13; 55,
2; XV, 8, 4. 11. 17. 19; 7, 5;
XVI, 21, 29.

अच्छावाकसूक्त XIV, 52, 3.

अच्छावाकीया VII, 7, 4.

अज II, 3, 22; IX, 23, 4. 5; XIV,

13, 1; XV, 15, 2; XVI, 3, 13;
12, 12; XVII, 7, 8; अजा IV,
14, 13.

अजातपुत्र II, 12, 11.

अजानान II, 5, 1.

अजिन XV, 17 (page 188, 12);
XVIII, 24, 7.

अजिर in श्येनाजिरौ XIV, 22, 4.

अजीगर्त XV, 19, (p. 191, 13).

अज्ञायमान III, 21, 6.

अञ्ज् अतक्ति I, 10, 1; IV, 16, 6;
अज्यमान V, 9, 8; 15, 1.

+ अभि अक्त IV, 15, 5; 16, 3;
अज्य IV, 15, 22.

अञ्जन I, 10, 2; IV, 16, 6.

अञ्जलि I, 14, 20; 15, 10; II, 10,
5. 6; XVI, 1, 2.

(Cf. उदकाञ्जलि IV, 15, 4)

अञ्ज सव XV, 23 (p. 193, 10).

अणु XVII, 1, 8.

अतस् VII, 6, 7; 16, 9; 25, 12;
VIII, 1, 9; IX, 23, 13. 14; X,
19, 1; 20, 1; XII, 16, 2; 17, 3;
20, 1; 21, 1. 3; 24, 1; XIV,
12, 1; XV, 16, 4; 22, (p. 192,
18. 20; 193, 5. 6); XVI, 19, 1;
XVII, 1, 1; 9, 1; 10, 1; 17,
15; XVIII, 22, 1; 23, 1. 6. 9.
11; 24, 34.

अत ऊर्ध्वम् V, 6, 9; X, 2, 10;
XV, 16, 1.

अतिग्राह्य X, 2, 6; 3, 10; 4, 12;
XVIII, 21, 10.

अतिच्छन्दः VII, 27, 13; XV, 2, 1.
2; XVIII, 23, 9.

अतितारिन् fem. ° रिणी XV, 17
(p. 188, 11).

अतिथि II, 3, 25; III, 8, 10.

अतिपत्ति in नियतातिपत्ति III, 4, 2.
अतिप्रैष X, 1, 11; XIII, 20, 13;
XVIII, 24, 10. (Cf. अयंयज्ञी-
यातिप्रैष XIII, 24, 18).

अतिप्रैषान्त VIII, 15, 6.

अतिरात्र IX, 1, 10; X, 1, 5;
XIII, 5, 19; 13, 1; 15, 2; 16,
3; 17, 1; 19, 7. 16; 23, 5; 24,
6; 27, 7; 29, 2. 23. 25. 32;
XIV, 5, 8; 8, 2; 13, 11; 42,
20; 71, 1; XV, 5, 1; 16, 5;
XVI, 8, 21. 22; 9, 2. 14; 15,
13. 14; 21, 9; 23, 21; 24, 3.
9. 11; 30, 12; XVIII, 24, 1.

(Cf. गो)

अतिरात्रभाव XVI, 20, 5.

अतिरिक्तोक्त VII, 14, 5; X, 13, 25;
XV, 3, 4; 6, 5; 8, 6.

अतिशंसन in स्तोमातिशंसन

अतुल्य V, 19, 4.

अत्र II, 13, 3; VII, 7, 8. 12; VIII,
10, 1; X, 21, 18; XIV, 13, 14;
XVI, 9, 23; 15, 19; XVII, 12,
6; 13, 7; XVIII, 14, 9; 23, 13;
24, 15. 33.

अत्रि I, 7, 3; XIV, 65, 1; XVI,
23, 8.

अथ II, 2, 1; 13, 1; V, 10, 20;
VI, 4, 2. 4. 6. 8. 10. 12; 5, 1.
3. 5. 7. 9. 11. 13; 6, 1. 3. 5.
7. 9. 11. 13; VII, 8, 1; VIII,
16, 2; 17, 2; 21, 2; 24, 2; 25,
2; X, 14, 3. 5; 15, 3. 5; 16, 3.
5; 17, 3. 5; 18, 3. 5; XI, 14,
20; XII, 7, 3; 8, 1; 13, 6; 27,
4. 5; XIII, 13, 1; 16, 1; 18, 1;
28, 2. 3; 29, 17; XIV, 2, 21;
12, 1; 13, 9; 38, 5; XV, 1, 5;

5, 1; 7, 6. 8; 14, 1. 4; 15, 1;
16, 8; 17 (p. 188, 16); 18 (p.
189, 9 ff.); 21 (p. 192, 9); 22
(p. 192, 19 ff.); 23 (p. 193,
10 ff.); 24 (p. 193, 16); 26
(p. 195, 7. 11); XVI, 1, 6. 11.
13. 17. 25; 3, 25. 27; 10, 4.
11; 12, 20; 13, 2. 3; 18, 18 ff.;
19, 1; 20, 1; 21, 1; 23, 1. 8; 24,
11; 26, 1. 4; 27, 1; 28, 1; 29,
1. 13; 30, 1; XVII, 1, 1. 15;
2, 1; 3, 1; 4, 7. 8; 5, 1; 6, 1.
5; 7, 1. 6; 9, 1; 10, 1. 4. 10;
11, 1; 12, 6; 13, 7. 11; 14, 4.
5. 6. 13; 15, 1. 9 ff.; 16, 1 ff.;
17, 2. 8; XVIII, 1, 3. 23; 2, 1.
7; 3, 3; 4, 2 ff.; 5, 2 ff.; 6,
1. 5; 7, 1. 9. 21; 8, 7; 9, 1. 3;
10, 1. 4. 10; 11, 1. 4; 13, 1.
11; 14, 1. 3. 6. 7; 15, 1; 16,
1; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 20, 1 ff.;
21, 12; 22, 1; 23, 1; 24, 1. 7.
28. 34. अथापि XVII, 1, 5. अथो
XIV, 40, 24; XV, 1, 12; XVI,
23, 3; XVIII, 20, 6.

अथर्ववेद XVI, 2, 9.

अथवापि XIV, 10, 19.

अद् आदत्, आदन् VI, 1, 5.

आदयित्वा III, 12, 16.

अदिति II, 2, 12; 3, 12; 5, 28; III,
1, 5; 17, 11; V, 1, 1; IX, 24,
5; 27, 1; XIV, 2, 21; XVI,
10, 11. 16.

अदीक्षित III, 11, 14; IX, 22, 1;
XVI, 20, 7.

अदीक्षितायन III, 8, 1.

अदीन XVI, 10, 16.

अदृश्यमान IV, 15, 9.

अद्यश्चीन (fem. आ) XVI, 22, 25.
 अद्वादशाहम् XIV, 22, 21.
 अधरारणि XVI, 16, 1.
 अधरौष्ठ I, 10, 2.
 अधस् III, 13, 30; X, 21, 12 (c. acc.).

अधस्तात् XVII, 10, 14.

अधःशय्या IV, 15, 6.

अधिकरण I, 1, 8.

अधिज्यधन्वन् XIV, 22, 20.

अधिदैवतम् XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 27, 2; 28, 2; 29, 2; 30, 2.

अधिप XVI, 1, 14.

अधिषवण XIV, 22, 17.

अधिषवणफलके XIV, 22, 18.

अधिष्ण्य VI, 13, 7.

अधिसर्पण XVII, 13, 12.

अधीवास XVI, 3, 25. 34; 13, 8.

अधोबिलाशृत IV, 3, 7 (comm.

स्थालीबिलादध आशृतश्च । आङ्गी-
 पदर्थे । ईषच्छृत इत्यर्थः । अधोबिल
 आशृतश्चेत्यधोबिलाशृतः । अपूर्ण-
 स्थालीको मन्दस्विन्नश्चेत्यर्थः)

अध्वर्ध् VI, 7, 10; IX, 20, 32;
 XVI, 29, 3.

अध्यात्मम् XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 27, 2; 28, 2; 29, 2; 30, 2.

अध्रिगु (1.) V, 16, 10; 17, 9; XV, 1, 25; XVI, 12, 19; 22, 5. (2.) XVI, 3, 22.

अध्वन् III, 4, 9.

अध्वर्यु I, 6, 3; III, 8, 25; 14, 18;
 V, 4, 1; 14, 5; 15, 7; VI, 7, 8.
 10; 9, 16; VII, 5, 1; 6, 4; 7,
 3; 8, 7; 9, 7; 14, 9; X, 7, 9.
 10; 21, 10; XIII, 1, 1. 3; 5, 7;

12, 9; 14, 1; 24, 7; 29, 2; XV,
 21 (p. 192, 3); XVI, 1, 6. 23.
 25; 4, 4. 8; 9, 20; 13, 2. 12.
 17; 18, 19; XVII, 4, 1. 5; 11,
 1. 3 (voc. अध्वर्य उप नु रम). 4;
 XVIII, 21, 9 (voc. अध्वर्य उप-
 हवमिष्टा).

अन्

+ अभि अन्य XVII, 15, 13; 16,
 6. 8; 17, 2.

+ अव अनिति I, 12, 3.

(Cf. अनवानः । अनवानम्)

+ अन्वव अनिति II, 9, 8; VI, 8, 2.
 अभ्यव अनिति XVII, 15, 13; 16,
 6. 8; 17, 2.

अनुप्र अनिति II, 9, 7; VI, 8, 1.

अनड्वह्

अनड्वान् II, 5, 27; IV, 16, 9;
 XIV, 57, 17.

अनड्वहः IV, 16, 8.

अनतिनयन्त् XIII, 6, 1.

अनधिगच्छन्त् I, 17, 5. 18.

अनधिगम्यमान XIII, 6, 3.

अननुवषट्कृते X, 1, 11; XVIII, 21,
 5.

अननुसृज्य XVII, 13, 12.

अनन्त XIV, 82, 2; 83, 2; 84, 2.

अनन्तकाम XIV, 82, 2; 83, 2; 84,
 2.

अनन्तर III, 19, 7; IV, 15, 6; VI,
 6, 17 (छन्दोऽनन्तरेण); VII, 14,
 6. 7; XII, 4, 1; 5, 1; 10, 2; 26,
 2; XVI, 25, 4; 28, 3.

अनन्त्य XV, 11, 4.

अनपवृत्त XIII, 4, 1.

अनपिधान VII, 3, 1.

अनपिसोमपीथ XIV, 62, 2.

अनपेत II, 14, 8.

अनभिधान VI, 1, 3.

अनमत् IV, 15, 3. (Comm. नम-
नेनाप्रवेश्यतः)

अनर्थलुप्त II, 14, 6.

अनवजिघ्रत् XVI, 3, 19.

अनवराधो (?) XVI, 20, 14. (अनव-
राध्यै)

अनवसर्जन VII, 4, 17.

अनवानन्त VII, 7, 7; X, 7, 13.

अनवानम् III, 8, 23; V, 9, 4; 11,
1; 20, 1; VII, 2, 11; 8, 2; 9,
4; 15, 2; 16, 5; XI, 14, 14.

अनवेक्षण VII, 3, 1.

अनवेक्षमाण IV, 15, 1.

अनशन in मांसानशन III, 13, 30.

अनस्तमित II, 17, 7.

अनहर्जति XIV, 51, 1.

अनहर्जतिता XIV, 51, 1.

अनागत III, 2, 1.

अनादिष्ट I, 1, 17.

अनादिष्टयाज्यापुरोनुवाक्य I, 17, 9.

अनादेश I, 16, 14; XIV, 1, 3; XV,
11, 15.

अनाप्त XVI, 10, 1.

अनावर्तयत् XVI, 1, 16.

अनावाह्य III, 8, 20.

अनावृत्ति III, 20, 17.

अनाहित II, 16, 3.

अनाहिताग्नि IV, 5, 13; XVIII, 24,
28.

अनाहूय IX, 25, 1.

अनिगद V, 19, 23; VIII, 12, 14.

अनिज्या III, 21, 11.

अनिरुक्त XIII, 16, 5.

अनिदिष्ट VIII, 15, 14.

अनिर्वचन X, 1, 16.

अनिर्हृत III, 19, 7.

अनिष्ट IV, 9, 7.

अनिष्टुसव XIV, 73, 3. (see criti-
cal notes !)

अनिष्टा II, 3, 26; IX, 28, 9.

अनीकवत् III, 15, 3; XIV, 8, 3.

अनु (postpos. c. acc.) XIV, 2,
17. 18. 19. 21; 10, 4; 13, 4.
5. 9; XVI, 7, 4; XVII, 14, 9.
—अन्तु XV, 7, 8.

अनुकी XIV, 42, 6.

अनुचर X, 3, 13; 4, 13; 5, 7. 22;
6, 17; 8, 13; XVII, 9, 3. —
VII, 19, 9. अनुचरी XVI, 4, 5.
(Cf. प्रतिपदनुचरौ)

अनुचरप्रभृति XI, 12, 12; 15, 7;
XV, 2, 22; 8, 5; XVI, 14, 9;
21, 32.

अनुदर्क VI, 12, 5.

°अनुदेश्य° V, 1, 10.

अनुद्धृत III, 19, 9.

अनुपदिष्ट XIII, 1, 2.

अनुपस्थान II, 13, 9.

अनुपस्थाय III, 21, 7.

अनुपहृत VII, 6, 8.

अनुपह्वास्थमान VII, 6, 7.

अनुपाकृत XIII, 2, 1.

अनुपूर्वम् XIV, 55, 3; 68, 2; XV,
4, 9; 8, 13. 21; XVI, 13, 4.

अनुप्रहृत see हृ+अनुप्र.

अनुमति अनुमतये IV, 20, 6; IX,
27, 1; XVI, 10, 11.

अनुमत्यै IX, 28, 2; अनुमत्या XVI,
10, 14.

अनुमन्त्रण VII, 2, 15.

अनुयाज I, 1, 40; 12, 13; II, 5,
20. 24; III, 13, 25; 17, 7; IV,
9, 5; V, 19, 24; VIII, 11, 12;
IX, 1, 11; XV, 1, 29. (Cf.
प्रयाजानुयाजाः)

अनुयाजप्रभृति XIV, 10, 21.

अनुयाजयाज्या I, 13, 4.

अनुयाजादि I, 14, 24; VIII, 7, 21.

अनुयाजान्त VIII, 11, 10.

अनुरूप VII, 14, 2. 3. 6. 7; 21, 8;

X, 6, 14; 8, 21; XI, 2, 13; 3,

2; 11, 15. 17. 19; 12, 1; 13,

22. 28; XII, 2, 1. 9. 24; 4, 1.

9. 23; 5, 1; 9, 8. 16; 10, 2. 11;

11, 4; 12, 14; 26, 21; XIII,

12, 2. 4; 20, 12; XV, 7, 10; 8,

12; XVIII, 4, 4; 5, 4; 23, 7.

10. (Cf. सूक्तानुरूप । स्तोत्रिषानु-

रूपौ)

अनुरूपत्व VII, 25, 17.

अनुवचन V, 14, 23; 16, 3. (Cf.

शस्त्रानुवचनयोः VI, 1, 25.)

अनुवषट्कार I, 1, 41; III, 8, 24;

VII, 3, 4; 16, 7: VIII, 8, 4;

15, 3. 5; XVII, 17, 11.

अनुवषट्क करोति V, 10, 19; X, 21,

3; कृत VIII, 15, 13; कृत्य V, 10,

22. (Cf. अननुवषट्कृते)

अनुवाक V, 9, 27; XVI, 2, 6.

अनुशंसन in योन्यनुशंसन VII, 21, 5.

अनुशिथु XV, 4, 12.

अनुष्टुप्छन्दस् XIV, 33, 18. 19.

अनुष्टुब्बहृत्यौ VII, 27, 30.

अनुष्टुम् VII, 27, 10; IX, 6, 19; X,

6, 11; 12, 6. 8. 14; XIV, 33,

17; XV, 2, 6; XVIII, 16, 2.

अनुसवनम् VII, 1, 3. 7; XIII, 5,

10. 11. 12; XV, 4, 11.

अनुस्तरण XVI, 3, 14; 12, 13;

अनुस्तरणी IV, 14, 13; XIV, 22,

17.

अनुस्तोम in संदंशानुस्तोमौ XIV, 22,

4.

अनुस्वार I, 2, 11.

अनूचीनगर्भ XIV, 39, 7.

अनूच्य XVII, 2, 8.

अनूबन्ध्य XV, 4, 12; अनूबन्ध्या V,

14, 2; VIII, 10, 1; 12, 5. 9.

10; IX, 27, 4; XIII, 3, 5;

XIV, 2, 15. 21; 3, 19; 5, 7; 6,

3; 7, 5; 8, 6; 13, 2. 9; 40, 22;

XVIII, 24, 18. 24 (°न्ध्यायै =

°न्ध्यायाः)

अनूह V, 19, 4.

अन्त I, 2, 22; 12, 4; III, 1, 9; X,

8, 17. 19; XV, 26 (p. 195, 5);

XVII, 1, 14; 10, 10.

(Cf. अतिप्रैषान्त । अनुयाजान्त ।

आज्यभागान्त । आद्यन्तयोः।

इलान्त । ऐन्द्राग्रान्त । पत्नीसंया-

जान्त । पर्यग्निकरणान्त । पौष्णान्त ।

प्रैषान्त । मकारान्त । मन्त्रान्त ।

मरणान्त । याज्यान्त । वपान्त ।

वेद्यन्तसंमित । शंय्वन्त । षोडश्यन्त ।

स्विष्टकृदन्त । हविरन्त । हारियोज-

नान्त । हृदयशूलान्त । होमान्त)

अन्तक in मृदय्वन्तकौ XIV, 22, 4.

अन्तत्स् VII, 8, 11; XIV, 40, 14;

41, 11; XVI, 10, 16; 16, 2.

अन्तता in पत्नीसंयाजान्तता X, 1,

15.

अन्तर अन्तरा II, 6, 13; c. acc.

XVI, 1, 8. अन्तरेण (c. acc.) I,

1, 25; 4, 1; 15, 14; 16, 3; II,

12, 6; III, 4, 2; 13, 26; IV,

14, 11; 16, 3; V, 6, 2. 3; 13,

2; 14, 2; 18, 4; 20, 3; VI, 9,

7; 13, 7; VII, 10, 3; IX, 1, 11;

X, 5, 12; XII, 2, 9; 6, 1. 2;

11, 17; XIII, 15, 3. 12; XV,

2, 15; 13, 6; XVII, 7, 11;

XVIII, 24, 26. (Cf. अनन्तर ।
एकान्तर)

अन्तराल XIV, 6, 6.

अन्तरालव्रत III, 13, 30.

अन्तरिक्ष VI, 3, 6.

अन्तरिक्षलोक XIV, 18, 1; XVI, 8,
20; 21, 14.

अन्तरिक्ष I, 12, 3.

अन्तर्यामि VI, 6, 21; 8, 2.

अन्तर्बेदि (adv.) I, 12, 8.

अन्तःपरिधि (adv.) XIII, 12, 7.

अन्तःशस्त्रम् (adv.) VII, 19, 7;
VIII, 3, 6.

अन्तःसदः XVII, 4, 3.

अन्त्य VII, 15, 18; 19, 20; XII,
2, 3; 3, 2; XVI, 20, 5.—XV,
11, 4.

अन्ध्राः XV, 26 (p. 195, 5).

अन्न XIV, 2, 11; 27, 1; XV, 1, 4.
5. 35. 37; 17 (p. 188, 14).

अन्नपान XV, 5, 1.

अन्नाद्य XIV, 8, 1; 25, 1, 4; 28, 1.
5. 8. 9; 66, 1; 76, 2; 77, 2;
79, 2; 80, 2; XV, 1, 10; XVI,
29, 30.

अन्नाद्यकाम XIV, 5, 1; 8, 1; 25,
1; 27, 11; 28, 1; 39, 1; 66, 1;
76, 2; 77, 2; 79, 2; 80, 2; XV,
1, 2. 11.

अन्य I, 1, 27; 2, 6. 12; 3, 10; 16,
20; 17, 1; II, 7, 8; 17, 6; III,
14, 21; 15, 24; 18, 12; 19, 12.
17; 20, 8. 12. 15. 20; IV, 1,
3; 15, 23; 20, 5; V, 1, 10; VI,
1, 14; 9, 14; VII, 17, 14; 18,
5; VIII, 2, 12; IX, 20, 14; X,
8, 22; 12, 5; XI, 3, 3; 4, 14;
5, 8; XII, 3, 16; 10, 2; XIII,

2, 1. 7; 3, 3; 6, 1; 22, 6; XIV,
10, 18; XVI, 7, 4; 9, 22; 22,
19; 29, 7; XVII, 1, 15. 18.
अन्योऽन्यम् XVI, 21, 21; अन्यो-
ऽन्यस्मिन् VII, 4, 13; XIV, 42,
18. 19. 20.

अन्यतम V, 1, 10.

अन्यतर VI, 1, 14; XIV, 30, 1.

अन्यत्र I, 1, 18; 4, 12; III, 11, 9.
13; IV, 9, 6; VI, 1, 24. 26;
VII, 25, 12; XI, 14, 24; XII,
10, 2; XIII, 19, 19; XVI, 1,
15; 10, 9.

अन्यथा IV, 6, 12; XIV, 41, 2;
42, 2.

अन्यद्भूतम् XI, 15, 11. 13; XII, 6,
13.

अन्वंस IV, 16, 6. (Cf. अंसान्वंसयोः
IV, 15, 13.)

अन्वक्षम् III, 18, 17.

अन्वञ्च् (c. acc.) IX, 26, 1; 28, 1;
XV, 26 (p. 195, 10).

अन्वय I, 16, 2.

अन्वहम् XI, 12, 5; XIII, 19, 12;
XVI, 20, 6.

अन्वाधान IV, 16, 5.

अन्वारम्भणीया (इष्टिः) II, 4, 1.

अन्वाहार्य I, 12, 9. 11; IV, 7, 15;
9, 4.

अन्वाहार्यपचन II, 7, 13. 15; 10, 2;
12, 5; 13, 5; 14, 3; 15, 4; III,
16, 16; 17, 1; 21, 3; IV, 14, 15.

अप् I, 6, 7; 15, 11; II, 7, 11; 8,
10; 9, 14; 10, 5; III, 20, 4. 6;
IV, 4, 2; 5, 7; 14, 26; 21, 4.
18; V, 2, 3; VI, 7, 2; VIII, 7,
21; 9, 2; 10, 4; IX, 28, 5
(personif.); XIV, 22, 19; XV,

- 17 (p. 188, 9); XVII, 14, 13;
17, 8.
- अपकरण in वत्सापकरण IV, 1, 2.
- अपक्षीयमाणपक्ष XIII, 29, 9.
- अपग्राम XVI, 18, 21.
- अपचयन in तृणापचयन II, 15, 3.
- अपचिति XIV, 33, 1. 8 ff.
- अपचितिकाम XIV, 33, 1.
- अपचितिमन्तु XIV, 33, 21.
- अपवर्णम् III, 16, 24; 17, 7; VIII,
11, 9.
- अपर II, 3, 14; V, 14, 22. 24; VI,
13, 5. 6; VII, 7, 3; 14, 10;
XV, 21 (p. 192, 5 ff.); XVII,
4, 3 (अपरस्यै=अपरस्याः).
- अपरपक्ष III, 8, 10; IV, 15, 8;
XIV, 32, 2.
- अपराध II, 7, 6. (Cf. विध्यपराध)
- अपराह्ण III, 16, 1; IV, 3, 1; V,
3, 1; 8, 5; 10, 20; 11, 2. 9. 11.
- अपरिमित V, 4, 7.
- अपरियज्ञ XV, 1, 9.
- अपरिवीयमाण VI, 9, 9.
- अपरेद्युस् III, 18, 20; XIV, 10, 3.
- अपक्यपृष्ठ X, 8, 21.
- अपवर्ग V, 4, 7; VIII, 15, 1. (Cf.
मासापवर्ग। व्रतापवर्ग)
- अपि I, 1, 25; V, 19, 3; VI, 1,
14; VII, 15, 9. 10; 27, 24. 26;
XII, 2, 1; XIII, 29, 16 (?);
XIV, 10, 19; 12, 2; XV, 17
(p. 189, 1); 27 (p. 196, 4. 8);
XVI, 8, 28; 9, 6. 9. 12. 15;
XVII, 1, 9; अपिवा XV, 14, 6;
XVI, 17, 5; XVII, 3, 4.
- अपिधान in अतपिधान VII, 3, 1.
- अपुत्र XV, 17 (p. 187, 22; 189, 2).
- अपुनःपद VII, 26, 7. 9.
- अपूर्व VI, 1, 8.
- अपोनपत्रिय XIII, 29, 12. 13.
- अप्यय XIII, 29, 14.
- अप्रच्युति XVI, 22, 13. 22 (अप्र-
च्युत्यै 22=अप्रच्युत्याः).
- अप्रणव XVI, 3, 20.
- अप्रणुवन्तु X, 13, 26; XVI, 3, 23;
XVIII, 1, 2.
- अप्रतिग्राहक XVI, 2, 29.
- अप्रतिनिधि I, 8, 14.
- अप्रतिभा X, 12, 5.
- अप्रतिरथ VIII, 15, 10.
- अप्रतदेवत III, 20, 12.
- अप्रदक्षिणम् XVII, 14, 15.
- अप्रधान XIII, 24, 14.
- अप्रवर्ग V, 9, 1; 12, 1; XIV, 5, 2.
- अप्रसर्ग III, 21, 8. 9.
- अप्रसारित I, 10, 5.
- अप्रसूत XIV, 7, 1.
- अप्सुत I, 1, 43.
- अप्सरस् XVI, 2, 11.
- अप्सुमन्तु (1.) III, 4, 7. (2.) VIII,
11, 3.
- अब्रह्मचर्य XVI, 1, 15; 10, 9.
- अब्राह्मण I, 4, 17; XVI, 9, 22.
- अभक्षयित्वा VIII, 5, 2.
- अभाव in शेषाभाव III, 20, 8.
- अभि (postp.) XIV, 33, 7.
- अभिचरणीय XIV, 22, 4.
- अभिजित् XI, 10, 1; XII, 6, 7; 27,
4; XIII, 17, 3; 21, 6; XIV,
42, 5; XVI, 9, 8; 23, 23; 24,
17. 20; 25, 4; 26, 5. 8; 27, 3.
6; 28, 3. (Cf. विश्वजिदभिजितौ)
- अभिजित्प्रभृति XIII, 17, 3.
- अभिजिद्विश्वजितौ XIII, 16, 2; 29,
23; XVI, 20, 18; 25, 3; 26, 3;
28, 3; 29, 16.

अभितष्टीय XII, 6, 1; XIII, 24, 18.

अभितस् (c. acc.) XIII, 18, 2; 23, 5; XVI, 18, 13; XVII, 2, 5; 4, 2, 3; 15, 4.

अभिधान in अन्तर्भिधान VI, 1, 3.

अभिनिधत् XIII, 5, 14.

अभिनिवीह (Comm. अभिनिबद्ध) XVII, 10, 15.

अभिनिहित XII, 13, 5.

अभिन्नकाल I, 16, 5.

अभिप्लव IX, 21, 8; X, 9, 5, 15; XI, 4, 1; 9, 9; XII, 6, 3; XIII, 16, 2, 3; 17, 2, 3; 18, 5; 19, 7, 9, 14, 16, 20; 21, 5, 8, 11; XVI, 25, 6; 29, 3. (Cf. पृष्ठ्याभिप्लवौ)

अभिप्लवस्तोम XIII, 21, 22; 22, 2.

अभिप्लवायन XIII, 19, 20.

अभिभूति XIV, 38, 1, 5, 7. (Cf. विनुर्यभिभूती)

अभिमर्शन in उरोऽभिमर्शन X, 21, 5.

अभिमर्शनी in उरोऽभिमर्शनी VII, 5, 15.

अभिमेथिनी XVI, 13, 10.

अभिव्याहार (cf. आदित्याभिव्याहारे। इन्द्राभिव्याहारे। इन्द्रावरुणाभिव्याहारे। कत्याणाभिव्याहारे। वैश्वदेवाभिव्याहारे। सूर्याभिव्याहारे)

अभिषेक XV, 16, 7.

अभिषेचनीयदशपेयाभ्याम् XV, 12, 12.

अभीक्षणम् I, 17, 7.

अभीवर्त XII, 9, 8, 17; XIII, 5, 14; XIV, 22, 8.

अभ्यग्रम् VIII, 7, 20; XIV, 40, 17.

अभ्यञ्जन° III, 8, 12.

अभ्यवहरण IV, 21, 18.

अभ्यावृत्ति III, 2, 9; 3, 9.

अभ्यास XIII, 27, 5.

अभ्युदितेष्टि III, 2, 1.

अभ्युद्वेष्टि III, 3, 1.

अमथ्यमान III, 18, 13.

अमा कुर्वीत XVI, 22, 19; कार्य XVI, 22, 20; करवै XVI, 22, 28.

अमानुष XV, 21 (p. 192, 10).

अमावास्या I, 3, 4, 6, 8, 15; 8, 2; II, 1, 7; 5, 6; III, 1, 5; 8, 2, 18; 9, 6; 10, 5; IV, 3, 1; XIII, 19, 3, 4; 29, 10; XV, 12, 3.

अमावास्याविकार I, 16, 13; II, 2, 8; 3, 13; 5, 29; III, 1, 2; 2, 6; 3, 6; 11, 12; VIII, 12, 13.

अमुतस् I, 4, 15.

अमुष्टिकृत I, 10, 5.

अमृतत्व XV, 17 (p. 188, 6).

अयजमान XV, 27 (p. 196, 4).

अयथासमाम्नातम् VII, 25, 2.

अयन

अङ्गिरसामयन XIII, 22, 1.

अदीक्षितायन III, 8, 1.

अभिप्लवायन XIII, 19, 20.

आदित्यानामयन XIII, 21, 1.

उत्सर्गिणामयन XIII, 20, 1.

उदगयन VI, 1, 18.

कौण्डपायिनामयन XIII, 24, 1.

गवामयन XIII, 19, 1, 17; 24, 19.

तुरायण III, 11, 15.

दर्शपूर्णमासायन III, 11, 4.

हतिवातवतोरयन XIII, 23, 1.

मित्रावरुणयोरयन XIII, 29, 22.

मुन्ययन III, 11, 10.

संसदामयन XIII, 16, 5; 20, 15.

स्वस्त्ययन IV, 17, 1; XVI, 1,

- 14; 10, 15.
 अयम् I, 3, 5, etc.
 अयंयज्ञीयातिप्रैष XIII, 24, 18.
 अयास्य XV, 21 (p. 192, 3).
 अयुज IV, 15, 8; XIV, 16, 4.
 अयुत XIV, 15, 7; 81, 2; 82, 2;
 XV, 11, 4; 16, 16. 17. 18;
 XVI, 30, 9.
 अरणि II, 17, 3. 8; III, 19, 14.
 15; 21, 10; IV, 14, 31. (Cf.
 अधरारणि । उत्तरारणि)
 अरण्य IV, 15, 8; XV, 18 (p. 190,
 3 ff.); 19 (p. 190, 10 ff.); 20
 (p. 191, 19); XVI, 16, 1.
 अरत्ति (cf. एकविंशत्यरत्ति । पञ्चविंश-
 त्वरत्ति । सप्तदशारत्ति).
 अरत्तिमात्र XVII, 1, 11; 2, 8.
 अरवमाण IV, 17, 11.
 अराति XVII, 3, 16.
 अरुन्मुख XIV, 50, 1.
 अर्घ्य (1.) IV, 21, 1. (2.) IV, 21,
 4. 25.
 अर्जुन XIII, 6, 3.
 अर्ति XIII, 3, 4.
 अर्थ I, 16, 5; V, 19, 2; IX, 1, 5.
 (Cf. उदकार्थ । एकाहार्थ । चतुर-
 हार्थ । त्र्यहार्थ । द्व्यहार्थ । पञ्चा-
 हार्थ । परार्थ । पञ्चार्थ । यथार्थम् ।
 पलहार्थ । संतानार्थ । सप्ताहार्थ ।
 अर्थभेद VI, 1, 5.
 अर्थलुप्त XIV, 40, 18.
 अर्थलोप III, 19, 2.
 अर्थविकार VI, 1, 3.
 अर्थसंयोग I, 17, 1.
 अर्ध (cf. उत्तमार्ध । उत्तरार्ध । दक्षि-
 णार्ध । पश्चार्ध । पूर्वार्ध)
 अर्धपञ्चदशन् XIII, 18, 5.
 अर्धमास XIV, 2, 13; 77, 2; XV,
 5, 11.
 अर्धमासस्तोम XIV, 77, 1.
 अर्धर्च I, 1, 23. 25; V, 19, 16; VI,
 9, 10; VII, 9, 4; 25, 13; IX,
 20, 32; XIII, 1, 5; XVIII, 1,
 21; 14, 7; 19, 10.
 अर्धर्चन्याय I, 1, 26.
 अर्धर्चशः VII, 7, 7; 15, 2; 26, 15;
 VIII, 3, 18; XI, 14, 14; XII,
 11, 7; XVII, 8, 2; XVIII, 1,
 23; 2, 7; 3, 3; 4, 6; 5, 6. 10; 6,
 3; 11, 4; 13, 11; 14, 1; 17, 6.
 7; 18, 15; 20, 5; 22, 7; 23, 8.
 अर्बुद (1.) XVI, 2, 13. (2.) VII,
 15, 4-6. 9. 10. 17. 18 (3.) XV,
 11, 4.
 अर्यमन् XIII, 29, 26.
 अर्वञ्च् I, 4, 15.
 अलक्ष्मी XIV, 51, 1.
 अलम् see कृ.
 अल्प XV, 27 (p. 196, 5).
 अल्पक XIII, 12, 8.
 अव अवति XV, 19 (p. 191, 11).
 अवकाशानामनुवाक V, 9, 27.
 अवघटटिका (or रवघटटिका ?)
 XVII, 3, 12.
 अवच्छेद XVI, 20, 4.
 अवट XVII, 5, 8. (Cf. प्रेङ्गावटौ)
 अवदान IV, 18, 9; XIII, 2, 8; 3, 2.
 अवदावद XV, 17 (p. 188, 13).
 अवन्तयन VII, 3, 1; 4, 16. 17.
 अवपाक XVI, 15, 10.
 अवभृथ III, 14, 19; 15, 23; VIII,
 9, 10; XIII, 29, 21. 30; XIV,
 6, 6; XV, 13, 2. 13; 23 (p. 193,
 13); XVI, 6, 4; XVIII, 24, 12.
 16.
 अवभृथकर्म XV, 13, 14; XVIII,

24, 13.

अवरार्ध in दशरात्रावरार्ध II, 16, 1.

अवसर्जन in अनवसर्जन VII, 4, 17.

अवषट्कार II, 9, 3.

अवसवि IV, 3, 7.

अवसान I, 1, 22; XII, 11, 11; 19, 7; 23, 6.

अवाचीनपाणि IV, 4, 2.

आवन्तरदिशस् (Plur.) XIV, 84, 2. 6; XVI, 28, 2.

आवन्तरदिशा स्तोमाः XIV, 84, 1. 6.

आवन्तरदेश I, 6, 6.

अविक IX, 23, 4.

अविकार III, 20, 11.

अविकृत II, 3, 14; 10, 4; XIV, 57, 16.

अविजित् XV, 27 (p. 196, 4).

अविद्यमान III, 19, 14; 20, 9.

अविद्ध XVI, 17, 4.

अविप्रतिषेध XIII, 14, 2.

अविवाक्य X, 12, 1.

अविहृत XII, 6, 12; XVII, 14, 3.

अवेक्षण in अनवेक्षण VII, 3, 1 and पृषदाज्यावेक्षण V, 17, 12.

अवेष्टि IX, 28, 16.

अवैदेशी XIII, 24, 14 (Comm.

अप्रधानस्य वशमनया व्यवस्थया नयेत् । कया । उच्यते । अवैदेश्या । विदेशे भवं वैदेश्यम् । न विद्यते वैदेश्यमस्या व्यवस्थायामिति सा व्यवस्था अवैदेशी)

अव्यक्त XVI, 20, 3.

अव्यवस्थ (v. l. अव्यवस्त) XVI, 7, 9 (Comm. अव्यवहिताभिः)

अव्यावर्तमान VI, 13, 11.

अन्नस्य III, 4, 11.

1. अश् अश्नुते XIV, 33, 9. 12. 15. 19; XV, 12, 5; अश्वामहै

XIV, 12, 11; आश्नुत XIV, 33, 8. 11. 14. 18.

+ वि अश्नुते । अश्नुवीय । आश्नुत XVI, 1, 1.

+ सम् अश्वामहै XVI, 1, 9.

2. अश् अश्नाति III, 8, 15; अश्नीयात् II, 3, 26; अश्नीयाताम् IV, 1, 2; अश्यासुस् VI, 1, 5; अशित्वा XIV, 27, 1.

+ प्र अश्नाति IV, 13, 3; VII, 7, 3; अश्नन्ति III, 16, 25; अश्नीयात् IV, 5, 5. 8; अश्या I, 12, 5. 6; II, 9, 14; IV, 5, 5. 8; 7, 8; 21, 14; VIII, 9, 9.

अशक्य XIII, 14, 1.

अशन in हविश्च्छिष्टाशन III, 8, 13.

अशनायापरीत XV, 19(p. 191, 13).

अशीति XVIII, 7, 1. 2; 8, 1; 12, 1.

अशीतिशते (द्वे) XVI, 8, 10.

अशुष्क I, 6, 8.

अशेष III, 20, 16.

अश्मन् IV, 15, 5; 16, 3.

अश्वु III, 4, 12.

अश्व II, 3, 21; III, 18, 8; IV, 6, 15; VII, 21, 9; IX, 23, 4; XIV, 40, 15; 41, 10; XVI, 1, 14. 15. 16; 3, 11. 13. 18. 25. 27; 15, 3; 18, 10. 11; 22, 4; अश्वा XIII, 29, 21. (Cf. शताश्व । श्यावाश्व । श्वेताश्व)

अश्वतेदनि XVI, 18, 19.

अश्वत्रिरात्र XVI, 22, 3.

अश्वपाल XVI, 24, 5.

अश्वमेध XVI, 1, 1; 2, 34; 8, 3. 14. 23; 10, 1; 18, 10.

अश्वरथ XIV, 33, 20; 34, 2; 40, 13; XVII, 5, 1; 15, 1.

अश्वसहस्र XVI, 30, 10.
 अश्वस्तोमीय XVI, 22, 5.
 अश्विनौ XIV, 70, 1; 72, 1; XV, 22
 (p. 193, 4; अश्विना p. 193, 6).
 अश्व्य (वश) XVI, 11, 23.
 अष्टक XV, 26 (p. 195, 1).
 अष्टन् VI, 4, 7; VII, 27, 14; IX,
 20, 16; XIV, 80, 2; 81, 2; 82,
 2; XVI, 3, 2; 27, 2; XVIII, 1,
 6; 7, 4; 13, 9; 18, 3.
 अष्टावष्टासु XIV, 2, 2; 61, 3.
 अष्टम X, 10, 1; XV, 12, 6; XVI,
 2, 22; 11, 22; 27, 6; 29, 17;
 अष्टमी X, 1, 1; XV, 12, 6;
 XVII, 12, 4.
 अष्टमनवमौ V, 20, 3; XVI, 15, 12.
 अष्टरात्र XVI, 27, 1. 7.
 अष्टविध XVI, 27, 1. 2. 7.
 अष्टाकपाल XIII, 29, 29; XIV, 2,
 17; XVI, 1, 11.
 अष्टाक्षर VII, 26, 10; 27, 16. 26;
 IX, 5, 12; XIV, 2, 2; XVI,
 27, 2.
 अष्टाचत्वारिंशस्तोम X, 11, 1.
 अष्टादश XIV, 41, 3.
 अष्टादशाक्षर X, 8, 11.
 अष्टादशाह XIII, 24, 6.
 अष्टापदी XIII, 3, 5.
 अष्टाविंशन् XIII, 25, 5.
 अष्टीवन्त IV, 14, 32; 15, 19.
 1. अस् असि XV, 22 (p. 192, 13.
 17); 24 (p. 193, 21); अस्ति I,
 1, 40. 44; 12, 11; III, 2, 9; 3,
 9; 10, 7; 19, 7; 20, 12. 13;
 21, 10; IV, 4, 7; 14, 2; VII,
 26, 6; XV, 17 (p. 189, 2);
 19 (p. 190, 7); XVI, 15, 1.
 स्मसि XV, 26 (p. 195, 10); स्था

(=स्थ आ ?) XV, 26 (p. 195, 2);
 सन्ति V, 19, 5; स्वास् XV, 25
 (p. 194, 17); स्वात् I, 17, 13; II,
 3, 23; III, 21, 2; IV, 1, 3;
 3, 7; 8, 5; VII, 26, 6; XI, 12,
 1; XII, 7, 3; 13, 5. 6; XIII,
 20, 9; XIV, 29, 2; 51, 1; 62,
 2; XV, 25. 27; XVI, 22, 21
 ff.; स्युस् XIV, 84, 3; XVII, 4,
 4. 7; XVIII, 24, 31; असानि
 X, 21, 9; अस्तु XV, 18 (p. 189,
 9); सन्तु XV, 25; सती XVI,
 11, 17; आस XIV, 27, 1; 40,
 1; XV, 16, 12; 17 (p. 187,
 22); 18 (p. 189, 10); 24 (p.
 193, 19); XVI, 29, 9; आसुस्
 XIV, 62, 2; XV, 20 (p. 191,
 15); 26 (p. 195, 3); आसीत्
 XVI, 10, 1.

2. अस्

+ व्यति आसम् XV, 1, 8.
 + अप अस्य V, 13, 3.
 + अभि अस्यन्ति VII, 26, 12;
 IX, 18, 2.
 + उप अस्यन्ति VIII, 2, 13.
 + नि अस्यते I, 15, 14.
 + उपनि अस्य IV, 5, 2.
 + निस् अस्य I, 6, 6.
 + परि अस्यन्ति XVIII, 24,
 23; अस्य II, 9, 14.
 + परा अस्य XIII, 29, 2.
 + विपरि अस्येत् XII, 11, 9;
 XVI, 7, 12; 21, 22.
 अस्येयुः XIII, 1, 5.
 अस्त XII, 4, 6; XIV, 52,
 8.
 आसम् XI, 4, 3; XVI, 10,
 12.

- + प्र अर्यति XVII, 10, 13;
अर्यन्ति III, 16, 26.
+ प्रति अर्यति II, 7, 12.
+ सम् अर्येत् VII, 26, 6.
अर्य VI, 3, 10; XVIII,
14, 5.
अस्त IV, 2, 6; V, 10,
18. 21 (cf. समस्तोपस्थान-
प्रभृति).
+ उपसम् IV, 12, 10.
असंयुज्य I, 1, 14.
असंवत्सरदीक्षित XVI, 20, 10.
असंवत्सरभूतोक्ष XVI, 20, 11.
असंवर्तमान XVI, 1, 8.
असंविदान III, 6, 1.
असंसृजन्तु II, 9, 4.
असंस्थित VI, 13, 3.
असंस्पर्शन VII, 5, 10.
असंखादन्तु IV, 7, 8.
असन्त III, 16, 9.
असन्तन्वन्तु VII, 15, 2.
असंधावमान IV, 15, 3.
असंघेय XV, 24 (p. 194, 9. 10).
असनयन्तु I, 3, 15. 18.
असंप्रकीर्ण XVIII, 24, 26.
असंप्रेषित VII, 15, 2; X, 1, 11;
XVI, 17, 4.
असंमित XIII, 11, 6.
असर्वपृष्ठ XII, 7, 3.
असि XV, 21 (p. 192, 9).
असित (धान्वन्) XVI, 2, 19.
असिबद्ध XIV, 22, 10.
असुर (plur.) XIV, 27, 1; 23, 1;
29, 1; 32, 1; 38, 1; 40, 1; 50,
1; XVI, 2, 20. (Cf. देवासुराः)
असुरविद्या XVI, 2, 21.
असु VI, 1, 6.
असौ XVI, 21, 15; XVIII, 24, 2;

- असावसौ I, 14, 17, etc.
असौयज VII, 8, 4.
अस्तमय XI, 13, 2. (Cf. पर्यस्तमयम्)
अस्तमिते I, 3, 5.
अस्तुत XIII, 10, 4.
अस्तु XVII, 5, 3.
अस्तोत्रिय VII, 26, 1.
अस्थि IV, 15, 8; XIII, 11, 1. 8.
अस्थिकुम्भ XIII, 11, 2. 9.
असन् VI, 1, 6.
अस्वयोनौ XI, 13, 21. 33; 14, 6.
अह आह III, 15, 11; 16, 23; IV,
15, 7; V, 11, 1; 16, 9; VI, 9, 6;
VII, 2, 11; 6, 4; 8, 7; 9, 7;
14, 9; VIII, 11, 7; X, 1, 11;
XVI, 7, 7; XVII, 11, 3; 14,
4; 15, 9; XVIII, 24, 10.
आहुस् XV, 7, 6; XVI, 7, 4; 20,
12; 22, 11. 20. 21. 23. 25. 27;
XVII, 13, 8.
+ अनु आह I, 2, 27; V, 15, 4.
5; 16, 8; 18, 1; 19, 13; VI,
3, 9; 9, 7; VII, 6, 1; 7, 1;
XIV, 33, 16.
+ प्र आह VII, 10, 2; XVII,
17, 10.
+ प्रति VI, 7, 9; XVI, 4, 8;
5, 2; 6, 3; 13, 17. 18.
अह वैव XIV, 50, 1.
अहंश्रेयस XIV, 29, 1.
अह (cf. अद्वादशाहम् । अष्टादशाह ।
एकाह । कतिपयाह । द्वादशाह ।)
अहत IV, 15, 4; 16, 9.
अहन् and अहस् (अहर) I, 3, 6; X,
1, 9; 12, 1; XI, 2, 1; XII, 27,
4. 5; XIII, 16, 5; 20, 8; XIV,
1, 2; 20, 3; 46, 2; 48, 2; 74,
1; XV, 1, 13; 2, 33; 12, 6.

14; XVI, 3, 7; 8, 21; 40, 10.
 17; 15, 4, 13; 20, 12; 21, 7;
 23, 5; 24, 3, 11. अहरहः V, 11,
 14; XIII, 14, 6; XIV, 6, 6; अह्ना
 XI, 4, 14; 5, 8; अह्नः X, 1, 14;
 5, 21; 8, 13; 9, 6; XI, 9, 9;
 XII, 2, 23, 24; 6, 4; 7, 2, 3; 27,
 6; XIII, 15, 13; 20, 12; XIV,
 11, 9; 16, 10; 23, 4; 24, 5; 25,
 5; 27, 13; 29, 8; 31, 5; 33,
 22; 34, 4; 35, 2; 36, 2; 37, 2;
 49, 3; 50, 2; 58, 2; 59, 2; 60,
 3; 71, 4; XV, 13, 9; 22 (p.
 193, 9); XVI, 21, 3, 18, 20.
 26; 23, 9, 10, 11, 12; XVIII,
 23, 16; 24, 9 (=dat.); अहनि
 V, 10, 35; 11, 10; VII, 15,
 18; XII, 2, 13; 3, 22; 4, 4,
 22; 5, 23; 7, 3; 9, 10; 10, 4;
 12, 2; XIV, 1, 2; 8, 9; XVI,
 18, 13; 21, 20; 22, 4; XVII,
 6, 3; अहन् (=अहनि) XVI, 22,
 15; अहनी XII, 27, 5; XVI, 9,
 2; 15, 12; 21, 22; अह्नोः X, 9,
 15; XII, 3, 17; XIII, 5, 1.
 अहानि X, 1, 4; XIII, 20, 2;
 27, 7; अहोमिः XIII, 14, 10.
 (Cf. अघाहन् । पृष्ठचाहन्)
 अहयौग XIII, 1, 4; 19, 17; 24, 19.
 अहःसंघात X, 1, 20; XII, 2, 1;
 XVI, 20, 3.
 अहीन (1.)° V, 1, 10. (2.) XI, 1,
 3, 5; XIV, 1, 1; XVI, 19, 1;
 20, 8; 30, 12. (Cf. सत्त्राहीनाः)
 अहीनसूक्त XII, 3, 14, 20; 4, 18.
 20; 5, 17; 6, 18, 19; 8, 4.
 अहुत्वा II, 7, 8.
 अहोम III, 2, 11.

अहोरात्र XIV, 79, 2; XVI, 20, 2.
 अहोरात्रस्तोम XIV, 79, 1.

आ

आ (1.) (praep. c. abl.) I, 12, 7;
 15, 15; II, 6, 12; 7, 7; 13, 7;
 14, 5; 17, 5; III, 1, 9; IV, 4,
 13; 10, 2; 12, 1; 15, 6; 19, 7;
 21, 22; V, 6, 9; 14, 2; 19, 16;
 VI, 6, 21; VII, 3, 1; 4, 17; 6,
 7; VIII, 12, 9; 15, 1, 2, 4, 5.
 6; IX, 23, 13; X, 21, 10; XI,
 14, 21; XIII, 14, 9; XVI, 14,
 1; 18, 17; XVII, 13, 12; 17,
 3, 11; XVIII, 24, 23. (2.) आ
 or आस् XVII, 15, 9 in आ
 वेला.

आंशव XVI, 12, 20.

आकार I, 2, 1.

आकाश IV, 8, 6; XIII, 5, 22;
 XVII, 13, 8.

आकृति in पुरुषाकृति IV, 15, 22.

आक्रमण in बहिराक्रमण I, 4, 1.

आखण XVII, 5, 5; 15, 4.

आख्या I, 16, 2.

आख्यातु XV, 27 (p. 196, 7).

आख्यान XV, 27 (p. 195, 22).

आगन्तु V, 20, 3; XIII, 16, 2.

आगम IX, 1, 8. (Cf. एकागम ।

त्रयोदशागम)

आगस्त्य IX, 20, 11, 13.

आगार in यज्ञागार V, 14, 1; XVIII,
 24, 14.

आग्नावैष्णव II, 4, 2; IX, 24, 2;
 XV, 16, 1; °वी V, 3, 1; VI, 1,
 22; XIV, 6, 6. (Cf. आग्नेयाग्ना-
 वैष्णव)

आग्निमारुत VIII, 6, 1; 7, 11, 20;

- 14, 6; IX, 1, 8. 11; X, 2, 9;
3, 15; 4, 15; 5, 24; 6, 19; 8,
15; 9, 17; 11, 9; XI, 6, 8; 7,
12; 8, 7; 9, 8; XVIII, 23, 1.
(Cf. वैश्वदेवाग्रिमारुत)
- आग्रिमारुतसूक्त XVIII, 23, 15.
आग्रिवारुणी II, 5, 30.
आग्रिष्टोमिक XVI, 20, 12.
आग्नीध्र (1.) III, 8, 25; VII, 4, 10.
11; 17, 11; VIII, 2, 11; X, 1,
13; XIII, 14, 1. (2.) VI, 12,
11; XIII, 29, 4; XIV, 22, 11;
XVII, 5, 5. 8; 6, 4; 11, 4.
आग्नीध्रीय III, 21, 4; V, 10, 35;
14, 4. 13; 15, 10; 19, 1; VI,
2, 1; 3, 8; 12, 13; 13, 9; VIII,
8, 9. 10; 9, 9; 13. 10; XIII,
3, 4; XVII, 7, 11; 11, 4.
आग्नेन्द्र III, 12, 3.
आग्नेय I, 3, 11; 8, 4; II, 5, 2. 8;
III, 8, 9. 18; 9, 2. 5; 10, 4;
13, 6; IV, 20, 6; VI, 3, 11; 9,
1; 10, 1; IX, 20, 18; 23, 8.
12; XIII, 29, 29; XIV, 51, 4;
57, 18; XV, 1, 21; 3, 16;
XVI, 1, 11; 9, 27. आग्नेयी II,
3, 9. 14; VIII, 13, 2; XIV, 6,
6.
आग्नेयाग्रावैष्णवौ III, 11, 7.
आग्नेयेन्द्र III, 11, 11; IX, 24, 7.
आग्रयण II, 3, 26; XIV, 5, 2.
आग्रयणदेवता III, 12, 17.
आग्रहायणी III, 15, 3.
आङ्गिरस XV, 24 (p. 193, 21); 25
(p. 194, 15); XVI, 2, 12.
आचमनप्रभृति I, 1, 8.
आचमनीय IV, 21, 5. 25.
आचार्य III, 16, 21; IV, 21, 1.
आजि XVII, 5, 3.
आजीर्गति XVI, 11, 2.
आज्य (1.) II, 3, 10; 7, 9. 11. 12;
III, 20, 14. 20; IV, 8, 1; 18, 10;
V, 5, 2; 8, 2; IX, 27, 6; XIII,
3, 2; XIV, 22, 16; (cf. पृषदाज्य)
(2.) (शस्त्र) VII, 5, 20; 9, 1. 3;
10, 1; VIII, 14, 2; X, 2, 2; 3,
2; 4, 2; 5, 2; 6, 2; 8, 1; 9, 2;
10, 2; 11, 2; 13, 1; XI, 2, 2;
4, 2; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 10, 2;
11, 7; 13, 11. 18; 15, 2; XII,
9, 2; XIV, 3, 3; 52, 4; 61, 3;
XV, 1, 32; 6, 2. 5; 11, 3; 13,
3; XVI, 7, 13; 14, 1. 2. 3; 21,
5. 17; XVII, 8, 1.
आज्यप्रउगयोः VII, 5, 21.
आज्यभाग I, 8, 1; 16, 3; II, 2, 13;
5, 12. 22; III, 7, 3; 13, 21; 15,
8; 16, 24; IV, 20, 6; V, 5, 5;
18, 5; VIII, 11, 12. (Cf. सवदा-
ज्यभाग)
आज्यभागप्रभृति III, 15, 13; VIII,
12, 12.
आज्यभागान्त I, 14, 22.
आज्यलेप VII, 5, 10.
आज्यस्थाली XVII, 11, 4.
आज्याहुति IV, 17, 13; 18, 7;
20, 6.
आज्येय IX, 25, 1.
आतान in एकाहातान XVII, 9, 4;
XVIII, 22, 3.
आतिच्छन्दस IX, 27, 1; X, 8, 2.
आतिथ्या V, 10, 1; IX, 24, 6.
आतिथ्यापर्यन्त XV, 13, 2.
आत्मन् (1.) II, 12, 11; 17, 8; IV,
8, 3; XIV, 32, 1; XV, 17
(p. 188, 11); 19 (p. 190, 22);

- 20 (p. 191, 16); XVI, 15, 1; 16, 1; 29, 7; XVII, 16, 1. 2. 3. 4; आत्मन् (=आत्मनि) XIV, 28, 8. 9; XV, 6, 6. 7 (2.) XV, 7, 6. 7. 8 (Comm. ततो मुख्यं स्तोत्रियं) XVII, 14, 3. (3.) XVIII, 1, 3. 11. 23. (Comm. आत्मशब्देन सकलं परिधानीयान्तं शस्त्रमुपलक्ष्य) आत्रेय X, 4, 4; XVI, 18, 18.
- आदापनादि in द्युगादागनादि I, 14, 22.
- आदि VII, 15, 1; VIII, 1, 2; XII, 13, 5. (Cf. अग्निप्रणयनादि। अनुयाजादि। कर्मादि। चतुर्विंशत्यक्षरादि। परिव्ययणीयादि। प्लुतादि। मनोतादि। रौद्रादि। शस्त्रादि। द्युगादापनादि। स्वरादि)
- आदितस् IX, 21, 3; XIV, 56, 10; XVI, 20, 4.
- आदित्य (1.) XVI, 2, 7; आदित्याः IX, 24, 2; XIV, 33, 14; 40, 1;—II, 7, 13; III, 17, 6; IV, 12, 10; 13, 1; 15, 4; V, 2, 3; VI, 13, 2; XI, 13, 2; XVII, 1, 4; 13, 7. (2.) II, 3, 4. 14. 17; XIV, 2, 15. 21; XV, 14, 13. (3.) (Yajñakratu) XIV, 36, 1; (4.) XII, 19, 5.
- आदित्यानामयन XIII, 22, 6; 28, 2.
- आदित्यग्रह VIII, 1; 2; XIV, 56, 1.
- आदित्यग्रहसावित्रग्रहौ VII, 3, 4.
- आदित्यवन्त VI, 9, 13.
- आदित्यव्रत XII, 9, 12.
- आदित्याभिध्याहार XIV, 36, 2.
- आदित्योपस्थान VI, 13, 13.
- आदिप्रदिष्ट VI, 1, 25.
- आदिव्यञ्जन I, 1, 19.
- आदिष्टदक्षिण I, 12, 11.
- आदेश III, 7, 8. (Cf. अनादेश)
- आदेशन् in देवतादेशन I, 2, 19.
- आद्य XII, 9, 2. (Cf. ऐन्द्रवायवाद्य)
- आद्यन्तयोः VI, 1, 18.
- आधान in समिदाधान II, 15, 3 and समिदाधानमन्त्र I, 2, 23.
- आधिकारिक III, 19, 8.
- आधिपत्य XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 15, 1.
- आधेय in पुनराधेय VIII, 13, 4.
- आनहुह IV, 16, 2; XVII, 3, 5.
- आनन्त्य XVI, 15, 1.
- आनीकवत XIV, 10, 16.
- आनुपूर्व्य आनुपूर्व्यम् VII, 27, 30; आनुपूर्व्येण IV, 2, 7; आनुपूर्व्ये XIII, 1, 3; (Cf. चोदनानुपूर्व्ये। देवतानुपूर्व्यम्। दीक्षणानुपूर्व्येण। प्रवरानुपूर्व्येण)
- आनुयाजप्रसव IV, 7, 3.
- आनुष्टुभ VI, 4, 2; 5, 3; 6, 3; IX, 20, 9; 27, 1; X, 5, 3. 10. 14; XI, 12, 8; XIV, 19, 3; XV, 10, 4; XVIII, 18, 1.
- आनोभद्रीय X, 13, 18; XI, 15, 9; XV, 3, 1; XVIII, 22, 8.
- आप् अप्नोति XIV, 2, 9; 9, 10; 26, 4; 42, 13; XVI, 1, 1; 3, 8; 8, 20. 25; 10, 1; 19, 2; 20, 2. 19; 21, 2; 22, 30; 23, 4. 26; 24, 2. 21; 25, 2; 26, 2. 7. 11; 27, 2. 7; 28, 2. 5; 29, 2. 18; 30, 2. 13; आप्नुयाम् XIV, 28, 1; XVI, 1, 1; आप्नवानि XIV, 33, 21; 34, 3; XVI, 2, 35; 8, 4. 15. 24; 15, 16; आप्नोत् XIV, 8, 1; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 20, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 28, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36, 1; 37, 1; 58, 1;

- 59, 1; 63, 2; 64, 1; 66, 1; 67, 1; XV, 9, 2; XVI, 1, 1; 10, 1; आप XV, 1, 12; आप्तुः XV, 1, 12; आपुः XVI, 14, 1; 69, 2; 75, 2; 76, 2; 77, 2; 78, 2; 79, 2; 80, 2; 81, 2; 82, 2; 83, 2; 84, 2; आस XV, 5, 13 (cf. अनास); ईप्सेत XIV, 62, 2; ईप्सन्तु XIV, 17, 1; 18, 1; 19, 1.
- + प्र आमोत्ति XV, 16, 7; 18 (p. 189, 21); XVI, 29, 11; आमोत्तु XV, 18 (p. 189, 21); आम्रुयात् III, 8, 14; आप XV, 18 (p. 189, 22); XVI, 29, 6; आपत् XV, 18 (p. 190, 1); आप्य XIII, 29, 20.
- + सम् आप्त XV, 14, 13.
- + विसम् आप्त IV, 14, 2.
- आपूर्यमाणपक्ष XIII, 29, 7.
- आपोरेवती VI, 3, 11; IX, 20, 7.
- आपोहिष्ठीया (plur.) IV, 11, 6; 21, 5; VIII, 6, 7; 7, 12. 20; XIV, 57, 7.
- आप्ति (आप्त्यै only) XIV, 2, 11. 13; 4, 5; 11, 7; 15, 5; 41, 5; 42, 5; XV, 1, 6; 5, 12; 12, 16; 13, 12; XVI, 1, 5; 7, 14. 16; 14, 3. 5; 21, 16.
- आप्तोर्यामि आप्तोर्यामिः XV, 5, 13; XVI, 15, 7; आप्तोर्यामि XV, 11, 14.
- आप्तोर्यामिन् आप्तोर्यामाणम् XV, 5, 1.
- आप्तोवाजपेय (?) XV, 3, 16.
- आप्य XIV, 72, 1.
- आप्यायनप्रभृति V, 8, 6.
- आप्यायनी VII, 5, 17.
- आप्यायितवती VII, 15, 4.
- आप्यायितवतीप्रभृति VII, 15, 9 (see critical notes).
- आप्त्री V, 16, 5; 18, 3; XIII, 3, 21; XVI, 12, 18.
- आप्त्रीसूक्त XI, 13, 7.
- आभिप्रतारिण XV, 16, 10.
- आभिप्लविक X, 9, 9; XI, 4, 2; 7, 5; XII, 27, 2. 6; XIII, 15, 5. 6; 17, 1; 19, 13; XVI, 8, 26; 23, 23; 24, 13. 15. 17; 26, 8; 27, 3.
- आभीक XIII, 5, 14.
- आभीश्व XIII, 5, 14.
- आभूति XV, 17 (p. 188, 19.)
- आमावारय I, 3, 2; III, 2, 1. 8; 3, 1. 8; 8, 16; 11, 2; XIII, 29, 7.
- आयतन in अग्रायतन XVIII, 24, 27; प्राणायतन IV, 14, 16; यथा-यतनम् XVII, 12, 5.
- आयनिगद VI, 1, 9.
- आयाम in परोद्विष्यायाम आयुष्काम XIV, 12, 2.
- आयुष्कामयज्ञ XIV, 8, 11.
- आयुस् (1.) XIV, 12, 2. (2.) XI, 4, 7; XIII, 19, 16; 22, 5; 29, 10. 25; XIV, 22, 3; XVI, 9, 4; 22, 14; 28, 4. (Cf. गोआयुषी)
- आयोग in द्वादशयोग III, 18, 10.
- आरण्य XVI, 3, 28.
- आरम्भण in त्रयस्त्रिंशारम्भण XIII, 16, 4. 5 and पृष्ठचारम्भण XIII, 19, 11; 22, 3.
- आरुण IV, 2, 14; 16, 5.
- आक्षोपासङ्ग XIV, 33, 20.
- आर्चनानस XVI, 11, 8.
- आर्ति XIII, 3, 4.
- आर्तिवज्य XIII, 14, 2. (Cf. न्यस्ता-र्तिवज्य)
- आर्द्र IV, 15, 5.
- आर्द्रदण्ड III, 20, 2.
- आर्द्रवसन XVIII, 24, 7.

आर्भव VI, 8, 12; VIII, 1, 9; 3,
14; X, 8, 18; XI, 2, 9; 5, 4; 6,
7; 7, 9; XIV, 24, 2; 33, 5; 56,
8; 61, 6; XVIII, 22, 6.

आर्भवजातवेदसीये XVI, 20, 16.

आर्भवसारुते XI, 14, 32.

आर्य in शुद्रार्यो XVII, 6, 1.

आर्ष VI, 1, 2.

आर्षेय I, 4, 15; III, 16, 23; V, 1,
1; 16; 5.

आवपन XIV, 2, 20; 13, 8; XVIII,
17, 1.

आवाप I, 16, 3.

आवापस्थान IV, 15, 10; XII, 2, 9;
6, 2.

आवाहन I, 2, 1; 16, 10.

°आविक° III, 8, 12.

आविक्षित XVI, 9, 14.

आवृत् I. 1, 10; IV, 20, 4.

आवृत्त see वृत् + आ

आवृत्तस्तोम XII, 2, 25.

आवृत्ति III, 20, 12. 13. (Cf.
अनावृत्ति)

आशिस् V, 3, 7; VI, 1, 23; X, 1,
16.

आश्रुत in अधोबिलाश्रुत IV, 3, 7.

आश्वमेधिक XVI, 10, 2; 12, 8;
14, 1.

आश्विन VI, 6, 1; 11, 4; 13, 13;

VII, 2, 1. 8; 3, 3; 5, 4. 5; IX,

19, 4; 20, 3; X, 1, 20; 7, 6;

XI, 13, 15; XIII, 10, 1. 11;

XIV, 13, 1; XV, 8, 6; 15, 2;

XVII, 8, 7; आश्विनी IX, 20, 14;

XIII, 10, 2. 3; XIV, 40, 22.

आषाढी 11, 5, 6; III, 14, 1.

आस् आस्ते VI, 13, 5; XIV, 6, 6;

XV, 19 (p. 190, 12); XVII,

13, 12; 17, 3; आस्ते X, 21, 10;

XVI, 2, 2. 5. 8. 11. 14. 17. 20.

23. 26. 29; आसीरन् XIII, 14,

1; 20, 14; आसीन III, 14, 9. 14;

IV, 3, 7; V, 14, 8; X, 21, 6;

XV, 19 (p. 190, 12); 27 (p. 196,

1); आसित्वा II, 7, 7; IV, 4, 13,

+ अधि आस्ते IV, 21, 2.

+ उप आस्ते XVIII, 24, 28.

आसङ्ग प्लायोगि XVI, 11, 17.

आसन II, 7, 16; IV, 6, 4; XV, 27

(p. 196, 7). (Cf. यथासनम्)

आसन्दी XVII, 2, 6; 14, 6.

आसवितृ (सवितृ) XV, 14, 4. 7;

XVI, 1, 17. 19.

आसाद VI, 12, 14.

आसीनन्याय I, 1, 15.

आसुर XV, 15, 11.

आस्तव VI, 12, 7; XVI, 3, 18; 12,

17.

आहनस्या XII, 24, 1.

आहवनीय I, 6, 11; 15, 17; II, 6,

2. 12; 7, 8. 14. 16; 8, 22; 12,

6. 8. 9; 13, 2; 14, 4; 15, 2; 17,

5; III, 12, 17; 14, 8; 17, 2; 19,

4. 9. 10. 12; 21, 5; IV, 2, 2. 6,

8, 3; 12, 1. 7. 10; 13, 3; 14,

10; V, 2, 3; 4, 4; 6, 7; 8, 3; 9,

4; 14, 16; VI, 8, 3; 12, 3; VIII,

8, 9. 11; 9, 2; 11, 15; XIII,

29, 2; XVI, 16, 1; 18, 13.

आहार्य VII, 27, 29.

आहाव VII, 9, 1; 10, 4. 8; 19, 6.

21; 21, 8; VIII, 3, 5; 7, 6; IX,

6, 17; 20, 28; X, 13, 24. (Cf.

चतुराहाव)

आहावप्रभृति VIII, 15, 2.

आहिताग्नि II, 3, 26; XIII, 14, 1;

XVIII, 24, 27. (Cf. अनाहिताग्नि)
आहीनिकी IX, 19, 1.
आहुति II, 9, 7; V, 4, 2; 14, 14;
VI, 7, 2; VIII, 1, 7; XIII, 12,
13. (Cf. आज्याहुति । प्रवृत्ताहुति ।
प्रातराहुति । प्रायश्चित्ताहुति । सर्वा-
हुति । सायमाहुति)
आल्लार XVI, 9, 11.

इ

इ ए अय

एति XIII, 29, 29; XIV, 12, 2;
XVII, 11, 1.
यन्ति XIII, 29, 7. 9. 11; XV,
13, 13; XVI, 18, 18; 23, 13;
XVIII, 24, 12. अयानि XIV, 2,
16; 13, 3; एहि XV, 24 (p. 193,
22); आयन् (not आ+आयन्)
XIV, 40, 1; एष्यामः XIV, 40,
1; अयन्तीनाम् XVI, 22, 21; (cf.
ययेतम्).
+ अति यन्ति XIV, 26, 3; आयन्
XV, 17 (p. 188, 10); इत III,
3, 1; 21, 12.
+ उपाति इत्य XII, 13, 5.
+ अधि ईयते XV, 27 (p. 195, 20).
+ अनु इत (ipv.) XV, 27 (p. 195,
16).
+ अन्तर इयात् VI, 6, 19.
+ अभि एति II, 11, 6; 12, 3.
+ अव एति III, 14, 19; VIII, 9, 10.
+ अन्वव आयन् XIV, 32, 1; ईयुः
XIV, 32, 1.
+ अस्यव यन्ति XIII, 29, 21. 30.
+ व्यव यन्ति VII, 10, 3; इयात् I,
1, 9; इत II, 15, 6.
+ अस्तम् इत I, 3, 5 (cf. प्रथमा-

+ अभ्यस्तन् इयात् III, 19, 9; इत
III, 19, 17.
+ आ यन्ति VIII, 8, 9; XIV, 14,
1; यन्त्, यती V, 10, 2. 24; VI,
7, 7; XVIII, 21, 6; इयाय XV,
18 (p. 190, 5); 19 ff. इत्य IV,
12, 10; XIV, 7, 1 (cf. यथैतम्)
+ उदा एति XIV, 40, 12; इत्य IV,
12, 10; XIII, 6, 4; XIV, 6, 6;
XV, 20 (p. 191, 20).
+ पर्या इत्य XV, 18 (p. 190, 5)
ff.; XVII, 11, 4.
+ पला (cf. पलायमान पलायित)
+ प्रत्या यन्ति IV, 6, 12; 15, 4;
VI, 13, 11; इत्य VIII, 5, 7.
+ समा यतीषु VI, 7, 5.
+ उद इयात् I, 3, 5; इत II, 7, 4;
IX, 20, 20; XI, 13, 3. 5.
+ अभ्युद इत II, 7, 7; III, 19, 9.
17.
+ उप यन्ति VIII, 10, 3; XIII, 19,
7. 9. 11. 16; 21, 5. 11; 22, 3;
XVI, 28, 4; XVIII, 24, 1;
इहि XV, 25 (p. 194, 12); इताम्
(?) XV, 27 (p. 195, 17); इयाम्
XV, 25 (p. 194, 15. 21); इयास्
XV, 25 (p. 194, 18); इयात् III,
13, 30; इयाय XV, 19 (p. 191,
14); इत्य X, 21, 12; XIII, 17,
1; 19, 7. 9. 14. 16; 21, 5, 8.
11; 24, 2; 29, 2.
+ परि एति IV, 16, 10; XV, 11,
1; 12, 1; XVI, 15, 1.
यन्ति XIII, 11, 4; XVII, 14,
13; 17, 8; इयाम् XV, 11, 1; 12,
1; ऐत् XV, 11, 1; 12, 1; XVI,
15, 1; एष्यन्त्यः XVII, 4, 8; इत्य
V. 8. 3. (cf. अयानागमपरीत)

+ प्र ईयेत XIV, 3, 13; इत IV, 14, 3.

+ अभिप्र इयात् IV, 14, 2.

+ प्रति एति XVI, 24, 11; इयात् I, 16, 12; 17, 7; VI, 1, 26; यन्तु XV, 24 (p. 194, 6); इयाय XV, 22 (p. 193, 3); ईयेत I, 2, 21; XII, 3, 16; XIII, 15, 5; इत XV, 26 (p. 195, 11).

+ अनुसम् एति IV, 6, 13; V, 10, 15; 14, 22; IX, 24, 9; इयात् V, 6, 5; VI, 9, 11; यन्तु, III, 14, 10; V, 6, 3; 13, 5; 14, 12, 15; VIII, 10, 2; 15, 11.

इज्या I, 3, 7; III, 15, 13. (Cf. अनिज्या)

इतर I, 12, 6; 16, 4; II, 13, 3; VII, 18, 8; X, 12, 6; XII, 2, 24; 9, 4; 10, 6; 12, 6; 24, 5; 26, 3; XIII, 2, 8; 3, 5; 24, 15; XIV, 22, 8; 25, 2; 26, 2; 41, 3; 42, 3; XVI, 23, 24; 24, 18; 26, 9; 27, 4; XVII, 4, 7; XVIII, 2, 6; 22, 7; 24, 7.

इति I, 1, 21; 3, 8; 14, 17; 15, 2, 5, 6, 13; 16, 2; II, 7, 18; 8, 9, 10; 9, 7, 8, 9 etc.

इतिकरण I, 2, 25.

इतिहास XVI, 2, 24.

इतिहासवेद XVI, 2, 24.

इत् XV, 19 (p. 190, 8).

इदम् I, 3, 5 etc.

इध् see इन्ध्

इष्म III, 14, 11; IV, 6, 14; 16, 3; XIV, 22, 14.

इभुसन्त II, 5, 15.

इन्द्र I, 8, 14; IX, 27, 1; 28, 8; XIV, 12, 2; 26, 1; 29, 5; 33,

1, 8, 11, 14, 18; 43, 1; 44, 1; 45, 1; 46, 1; 47, 1; 48, 1; 49, 1; 50, 1; 58, 1; 62, 2; XV, 1, 10; 14, 4; 18 (p. 190, 5); 19; 22; XVI, 2, 28. इन्द्र वसुमन्त रुद्र-
वन्त आदित्यवन्त ऋभुमन्त विभुमन्त
वाजवन्त बृहस्पतिमन्त विश्वदेव्या-
वन्त VI, 9, 13; ज्येष्ठ IX, 26, 2;
प्रदातृ III, 2, 2; विमृध् III, 1, 1;
वृत्रहन् III, 3, 2; सुत्रामन् XIV,
13, 1, 9; 15, 4.

इन्द्रकुक्षी XIII, 29, 23, 25.

इन्द्रकतु XII, 9, 17.

इन्द्रनिहव VII, 19, 10; 26, 1; XII,
6, 12; XVIII, 10, 12.

इन्द्रब्राह्मणस्पत्याः VII, 25, 11.

इन्द्रवज्र XIV, 8, 14. (Cf. स्वर्जि-
दिन्द्रवज्रयोः)

इन्द्रस्तुतु XIV, 58, 1; XVI, 15, 3;
29, 15.

इन्द्रस्तोम XIII, 21, 7.

इन्द्राग्नी XIII, 29, 24; XIV, 29,
1, 6.

इन्द्राभिव्याहारे XIV, 33, 22; 37, 2;
58, 2.

इन्द्रावरुणाभिव्याहारे XIV, 35, 2.

इन्द्राविष्णुः (I) XIV, 37, 1.

इन्द्राविष्णु XIV, 71, 2.

इन्द्रोतः शौनकः XVI, 7, 7; 8, 27.

इन्ध् इन्धीत XIII, 29, 28.

+ सम् इद्ध XVII, 13, 6. (Cf. सुस-
मिद्ध)

इरावती XV, 17 (p. 188, 11).

इलसंवर्तम् XVII, 5, 6.

इला I, 10, 1; 11, 1; 15, 5; III,
16, 25; IV, 9, 1; V, 3, 7; 19,
42; 19, 12; VII, 5, 7; 17, 15;
VIII, 2, 13; XIV, 10, 20.

(Cf. पुरोलाशेला and स्विष्ट-
कृदिल)

इलादध इलादधस्य III, 9, 1; इलादधौ
XIV, 5, 2.

इलान्त I, 15, 7; III, 15, 13; V, 7,
7; VIII, 1, 9; 12, 14.

इलाद XVIII, 23, 7.

इव II, 8, 13; VI, 1, 5; VII, 8,
12; XIV, 47, 2; 50, 1; XV,
21 (p. 192, 10).

1 इष् इच्छन्ति XV, 17 (p. 188, 3);
इच्छन्ते VII, 4, 13; इच्छेत् XIV,
32, 10; इच्छध्वम् XV, 17 (p.
188, 12); ऐच्छत् XIV, 30, 1;
इच्छन्तु IV, 15, 23; XIII, 5, 7.
12; इष्टा XVIII, 21, 9.

+ अनु ऐच्छन्तु XIV, 40, 24.

+ परि इच्छेत् I, 17, 9.

2 इष् + प्र इष्यति V, 16, 4; 18, 2;
20, 1; VII, 8, 2, 4; VIII, 15,
1; XVIII, 24, 3.

+ संप्र इष्यति XVI, 1, 25;
इषित I, 2, 27; 4, 4; III,
13, 16. (Cf. असंप्रेषित).

इषीका in शरेषीका XVII, 3, 11.

इषु (1.) XVII, 5, 2; 15, 3. (2.)
XIV, 22, 7.

इषुवज्जौ XIV, 22, 4.

इष्टप्रथमयज्ञ XIII, 14, 1.

इष्टि I, 12, 10; 17, 8; II, 2, 3; 4,
1; III, 1, 1; 6, 1; 10, 2; 15, 3.
14; 16, 1; 18, 19; 19, 10, 15; V,
3, 1; 15, 1; VIII, 11, 1; 13, 2.
5; IX, 22, 1; XIII, 1, 3; XIV,
10, 12; 32, 2; XV, 12, 7, 11;
14, 2. (Cf. अन्वारम्भणीयेष्टि।
अभ्युदितेष्टि। अभ्युद्वद्वेष्टि। प्रायणी-
येष्टि। मुनिसत्त्रेष्टि। श्यामाकेष्टि।

सर्वेष्टि)

इष्टिकाल II, 2, 1.

इष्टिपशुबन्धाः I, 16, 1, 20; III, 21,
1; IV, 2, 1.

इह XVIII, 4, 7; 5, 7.

ई

ईक्ष् ईक्षते IV, 12, 7; ईक्षेत V, 17,
11; ऐक्षत XIV, 27, 1; 28, 1;
XVI, 15, 1; ईक्षामास XV, 21
(p. 192, 10); ईक्षमाण VI, 12, 2.

+ अनु ईक्षते VIII, 1, 7.

+ अव ईक्षते IV, 8, 1; ईक्ष्य VI, 12,
21; VII, 5, 4; VIII, 4, 5; ईक्ष-
माण in अनवेक्षमाण.

+ प्र ईक्ष्य I, 6, 11.

+ प्रति ईक्ष्य IV, 7, 4; 21, 6; VII,
4, 4.

+ अनुवि ईक्ष्य VI, 12, 24.

+ सम् ईक्षते II, 14, 1; ईक्षेत VIII,
10, 1; ईक्ष्य IV, 16, 6; VIII, 8,
9; 10, 1.

ईप्सु in लिङ्गेषु XIV, 51, 8.

ईयत् XIV, 22, 21.

ईलेद्यावीय V, 9, 24; VI, 6, 12.

ईश ईशे XV, 22 (p. 192, 15);
ईशीत XIV, 22, 21; ईशान IV,
19, 1.

ईशानानी IV, 19, 5.

ईश्वर XVI, 10, 5.

ईषा XIV, 40, 8.

उ

उ XV, 16, 7; 17 (p. 188, 12); य
उ च XIV, 51, 1; उ किल XV,
16, 12; XVI, 29, 9; तदु तथा
XV, 15, 11; उ वै XV, 2, 20;
XVIII, 7, 17; उ ह XIV, 12, 2;
XV 16, 10, 11; 18 (p. 190)

- 4); XVIII, 2, 3. 5; न्वा उ XVII, 9, 7; XVIII, 22, 10.
 उक्थ X, 13, 24; XII, 3, 4; 7, 1.
 2. 3; 10, 1; 27, 4. 5. (Cf. अग्न्युक्थ । अतिरिक्तोक्थ । सोक्थ)
 उक्थमुख VII, 11, 3; 12, 2; 13, 2; 14, 3. 8; IX, 7, 3; 8, 2; 9, 2; 10, 2; 11, 2; 12, 2; 13, 2; 14, 2; 15, 2; 16, 2; 17, 2; 18, 3; XIII, 10, 5.
 उक्थमुखीय XI, 14, 3. 21; XII, 3, 5; 4, 2; 5, 2; 6, 1. 2; XIII, 24, 18; XIV, 3, 8.
 उक्थवीर्य VII, 9, 6; 10, 15; 19, 25; 20, 11; VIII, 3, 19; 6, 17; 16, 2; 17, 2; 21, 2; 24, 2; 25, 2; IX, 6, 18; XVIII, 20, 8.
 उक्थ्य IX, 1, 8. 9; X, 2, 10; XI, 2, 1; 4, 5; 11, 6; XII, 27, 4. 5; XIII, 29, 8. 10; XIV, 7, 2; 8, 2; 15, 8; 41, 4. 5; 42, 19; XV, 13, 10. 11; XVI, 8, 19; 21, 8; 28, 4. (Cf. आयुः । गो)
 उक्थ्यस्तोत्रिय XI, 2, 13.
 उक्थ्याहुति XV, 5, 4. 6.
 उक्ष् + अभि उक्षते VIII, 11, 13; उक्ष्य IV, 4, 2; 14, 8.
 + अव उक्षित XVIII, 24, 27.
 + व्युद् उक्षति IV, 11, 3.
 + निस् उक्षन्ति VIII, 12, 11.
 + परि उक्षति IV, 18, 7. 10; 19, 2; उक्ष्य II, 6, 10; IV, 3, 7; 17, 13.
 + प्र उक्षित XIV, 62, 3.
 उक्षन् XIV, 62, 3.
 उखा in असंवत्सरभूतोख XVI, 20, 11.
 उखासंभरणीया IX, 22, 7.
 उग्रसेन XVI, 9, 2.
 उच्चावच I, 16, 7.
 उच्चैरुपाशुता XIII, 1, 3.
 उच्चैर्याय I, 1, 28
 उच्चैस् I, 1, 36; V, 1, 3; XVII, 17, 14. 15; XVIII, 1, 1; उच्चैस्तराम् I, 1, 32-34; VIII, 14, 2. 4. 6.
 उच्छिष्ट in हविरुच्छिष्टाशन III, 8, 13.
 उच्छिष्टदान IV, 21, 16.
 उच्छवास V, 17, 9.
 उज्जित् XIV, 49, 1.
 उज्जेष XV, 1, 21.
 उत XV, 27 (p. 195, 17); XVI, 8, 28; 9, 6. 9. 12. 15; किमुत XVI, 7, 7.
 उत्कर I, 4, 1; VI, 12, 10; XVII, 5, 6. (Cf. चात्वालोत्करो)
 उत्किर (उत्किरा उ^०) XVII, 10, 5.
 उत्क्रान्ति XIV, 71, 1. 2.
 उत्की XIV, 41, 6.
 उत्तम I, 1, 18. 19; 10, 1; 14, 24; 16, 10; II, 11, 2; III, 8, 21; IV, 2, 2. 14; V, 9, 25. 26; 18, 3. 4; VI, 6, 15; 7, 10; 9, 8. 12; VII, 9, 6; 10, 2. 15; 11, 4; 12, 2; 15, 17; 19, 22. 24. 25; 25, 6. 13. 14; 26, 14; VIII, 3, 16. 17; 7, 4; 14, 5. 7; IX, 3, 7; 6, 12. 16; 8, 3; 9, 3; 11, 2; 14, 3; 15, 1. 2; 17, 3; 18, 2; 19, 3; 20, 19; X, 1, 5. 14; 2, 7; 3, 2; 4, 3; 6, 12; 8, 14. 16; 10, 5; 11, 5; 21, 8. 9; XI, 3, 2; 4, 4; 8, 1; 9, 1; 11, 7. 12; 12, 13; 13, 13; 14, 12. 15; XII, 3, 19; 4, 19; 5, 20; 9, 3; 11, 9. 12. 13. 19. 23; 24, 5; 25, 7; 26, 19. 22; 27, 6; XIII,

7, 6; 10, 10; 19, 13; XIV, 3, 11; 39, 1. 2; 51, 12; 52, 14; 53, 8; 55, 5; XV, 1, 26; 3, 10. 11; 22; XVI, 3, 23; 8, 21; 11, 6; 12, 8; 15, 13; 24, 3. 11. 16; XVII, 17, 5; XVIII, 9, 7; 16, 3; 20, 2. 3. 4. 6; 25, 6. (Cf. चतुर्थतमौ । द्वितीयोत्तमौ । प्रथमोत्तमौ)

उत्तमार्ध X, 6, 13.

उत्तर I, 1, 23; 2, 14; 10, 2; II, 5, 6. 14. 22; 9, 4. 8. 13; III, 10, 4; 13, 5. 17; 14, 10. 15; 19, 7; IV, 18, 7; V, 11, 3; 13, 2. 5; VI, 1, 3; 7, 10; 9, 18; 11, 12; VII, 5, 18; 15, 2; 17, 12; 21, 4; 25, 3. 6. 7. 13; 26, 7; 27, 6. 23; VIII, 11, 15; IX, 22, 5; 23, 9; X, 3, 12; 5, 10; 7, 5. 6; 8, 12; 9, 10; 13, 9; 21, 12. 13; XI, 2, 5; 7, 5. 11; 9, 13; 10, 4; 13, 9. 25; XII, 3, 2; 6, 5; 11, 11; 12, 3. 14; 13, 2; 23, 6; 26, 1. 18; XIII, 5, 18; 12, 4; 16, 4; 18, 3; 21, 2; 22, 4; XIV, 3, 10. 17; 7, 4; 10, 10. 11; 28, 1; 32, 6; 39, 4; 41, 1; 42, 1. 9; 51, 8; 52, 3. 12; 53, 3; 56, 1. 5. 8; 57, 2. 14; XV, 8, 12. 15. 17; 12, 11; 14, 1. 13; 22; XVI, 1, 12; 3, 23; 6, 3; 13, 11. 18; XVII, 10, 4. 12. 16; 11, 4; 13, 3; 16, 2. 4; XVIII, 1, 14. 20. 21; 5, 10; 7, 9. 20; 16, 2; 20, 8; 23, 6. 9. 11; उत्तरेण I, 15; 17; II, 7, 15; 8, 22; 9, 16; 14, 4; III, 7, 1; V, 9, 3. 4; 14, 4. 5. 12.

15; 15, 10; 19, 1; VI, 8, 3; 12, 13; 13, 3. 5. 8; VII, 6, 1; 14, 10; VIII, 8, 9; 9, 2; X, 21, 13; XVII, 5, 5; 7, 11; 10, 11; 11, 4; 12, 4. (Cf. एकोत्तर । चतुस्तम्भ) उत्तरतम् I. 1, 12; II, 9, 10; 12, 5; IV, 17, 6; 19, 9; V, 14, 19; VIII, 5, 3; XVII, 1, 5; 7, 12; XVIII, 24, 27.

उत्तरतःपश्चात् VII, 3, 3.

उत्तरतोलोमन् XVII, 5, 9.

उत्तरलोम (v. 1. °मन्) IV, 16, 2.

उत्तरवेदि XIV, 40, 7; XVII, 13, 6.

उत्तरारणि III, 19, 14; XVI, 16, 1.

उत्तरार्ध IV, 21, 11; XVII, 4, 4.

उत्तरार्धपूर्वार्ध XIII, 12, 9.

उत्तरोत्तरावन्त XIV, 12, 11.

उत्तरोत्तरिता XIV, 12, 10.

उत्तरोत्तरिन् IX, 20, 2; 30, 12. 13.

उत्तरेला I, 10, 4; 12, 5.

उत्तरौष्ठ I, 10, 2.

उत्तान II, 9, 13; IV, 9, 5; 14, 12.

(Cf. दक्षिणोत्तान । सव्योत्तान)

उत्पत्तिरूप VI, 1, 3.

उत्थान XIII, 29, 17.

उत्थापिनी XVI, 13, 13.

उत्सन्नयज्ञ XIV, 47, 2.

उत्सर्ग III, 16, 19; 18, 19.

उत्सर्गिणामयन XIII, 20, 1.

उत्सर्जण IV, 7, 18.

उदक IV, 15, 3. 8; XV, 13, 15;

XVI, 18, 19.

उदकचर XVI, 2, 23.

उदकशेष IV, 5, 3.

उदकाञ्जलि IV, 15, 4.

उदकार्थ V, 6, 9.

उदक्पाद IV, 17, 11.

उदगग्र I, 6, 8; II, 8, 22.

- उदगयन VI, 1, 18.
 उदग्ग्रीव IV, 16, 2.
 उदङ्मुख IV, 21, 2.
 उदञ्च् II, 8, 8; 9, 14; III, 19, 3;
 IV, 4, 12; 17, 10; VI, 13, 2.
 9; VII, 14, 11; VIII, 13, 1;
 X, 21, 16; XV, 26; XVI, 1,
 7; XVII, 1, 8; 10, 5; 15, 7;
 उदीची II, 9, 6; IV, 11, 6; VI,
 3, 4; VIII, 9, 5; XVI, 9, 21;
 उदक् I, 6, 12; II, 8, 12.
 उदधारा II, 6, 12.
 उदपात्र IV, 15, 5.
 उदय VI, 6, 20; IX, 20, 19; XVI,
 18, 17. (Cf. उपोदयम् । पृष्ठचोदय)
 उदयनतस् XVII, 1, 4.
 उदयनीय XVIII, 24, 1. 2; उदय-
 नीया VIII, 12, 1; XIV, 39, 6;
 XVIII, 24, 17. (Cf. प्रायणीयो-
 दयनीयौ)
 उदर IV, 14, 27; XV, 18; 22.
 उदरव्याधित XIV, 27, 2.
 उदर्क IV, 12, 6; VI, 8, 13; 12, 4.
 (Cf. अनुदर्क)
 उदवसाननीया VIII, 13, 1; IX, 28,
 18; XIV, 6, 6; XV, 16, 2;
 XVIII, 24, 27.
 उदीचीनग्रीव XVII, 5, 9.
 उदीचीनाग्र XVII, 10, 4. 6. 14.
 उदुन्नह्नीय XVIII, 19, 10; 20, 6.
 उदुम्बर XV, 19 (p. 191, 5); XVII,
 1, 3. 8. 15. 18.
 उद्गात् XIII, 5, 9; 14, 1; 24, 9;
 XV, 21 (p. 192, 3); XVI, 5, 2;
 9, 21; 12, 21; 13, 2. 18; 24, 3;
 XVII, 2, 6; 14, 6. 8.
 उद्देश I, 1, 11.
 उद्हरण III, 19, 9. 10.
 उद्धृतवृहद्रथन्तर XI, 14, 8. 22.
 उद्भिद् XIV, 14, 1.
 उद्भिद्बलभिदौ XIII, 21, 10; XIV,
 11, 10.
 उद्धन्तु XIV, 49, 3.
 उद्वासन in महावीरपात्रोद्वासन V,
 12, 2.
 उन्नीयमानसूक्त VII, 4, 1; 17, 3;
 VIII, 2, 3.
 उन्नेतु XIII, 14, 1; 24, 11.
 उप (praep. c. acc.) XVII, 17, 12.
 उपकनिष्ठिका IV, 7, 7; 21, 8.
 उपजन IX, 1, 7; XVI, 10, 3.
 उपतापिनी XIV, 22, 16.
 उपदेश I, 3, 8.
 उपद्रुत XII, 13, 5.
 उपनहन in सोमोपनहन VII, 15, 2.
 उपपादम् in यथोपपादम् VII, 17,
 18. (Cf. पद+उप)
 उपप्रेष V, 16, 9. 10.
 उपब्धि II, 9, 14.
 उपभृत् IV, 9, 5; 14, 19.
 उपमार्जन II, 9, 12.
 उपमुखेन (Comm. मुखसमीपेन)
 XVII, 3, 13.
 उपरव XIII, 12, 9; 29, 6.
 उपरि VI, 12, 12; XVII, 4, 7; 10,
 13; 15, 11. 12; 16, 7.
 उपरिष्ठात् I, 1, 39; 2, 18. 19; 17,
 17; II, 3, 10; IV, 3, 4; XIII,
 19, 3; XIV, 27, 11; XV, 12,
 3; XVI, 18, 14; 30, 12.
 उपरिष्ठात्लक्षण I, 17, 17.
 उपवसथ V, 11, 15; 15, 1; XIII,
 19, 4.
 उपवीतिन् XVI, 1, 16.
 उपवेशन IV, 6, 6. 14.
 उपवेश II, 8, 8.

- उपशय VI, 9, 8.
 उपसद् III, 16, 21; V, 8, 6; 10, 36; X, 1, 3; XIII, 24, 2; 25, 2; 26, 2; 27, 2; 29, 2; XIV, 16, 2; 22, 25; 39, 5; 40, 19; XV, 1, 13; 12, 13.
 उपसादम् see सद् + उप
 उपस्थ I, 6, 10; IV, 14, 31; VIII, 5, 4; XV, 24 (p. 193, 16); XVII, 16, 7.
 उपस्थकृत् IV, 16, 4.
 उपस्थान III, 21, 7. 10; IV, 2, 8. 10; V, 4, 3. (Cf. आदित्योपस्थान । समस्तोपस्थानप्रभृति)
 उपस्थावानौ XVI, 3, 3; 12, 4.
 उपस्पर्शन I, 9, 3.
 उपहव VII, 4, 13; XVIII, 21, 9.
 उपहृद्य XIV, 50, 1.
 उपांशु I, 1, 37; 6, 15; 15, 1; II, 5, 21; III, 12, 10; 13, 22; 14, 16; 15, 20; 18, 7; V, 1, 3; 11, 6; 17, 10; VI, 11, 15; VII, 3, 5; 9, 1; VIII, 4, 1. 3; 5, 1; IX, 23, 10; 24, 9; 27, 4; X, 13, 26; 14, 3. 7; 15, 3. 7; 16, 3. 7; 17, 3. 7; 18, 3. 7; 21, 17; XI, 13, 10; XVII, 7, 10; 17, 15; XVIII, 1, 1. 2. उपांशु: VI, 6, 20; 8, 1.
 उपांशुता I, 1, 29. (Cf. उच्चैरुपांशुता)
 उपांशुयाज I, 1, 44; 3, 12. 18; 8, 6. (Cf. सोपांशुयाज)
 उपांशुहविस् I, 1, 36; V, 3, 4; 5, 4; 7, 6.
 उपांशुहविष्टा I, 16, 21; II, 3, 15.
 उपाकरण IV, 20, 4.
 उपगान् XVII, 14, 7.
 उपाङ्कचपृष्ठ X, 8, 21.
 उपाचार I, 1, 12.
 उपानह in दण्डोपानह III, 3, 7.
 उपाप्ति XIV, 25, 4.
 उपाय in निधनोपाय V, 12, 4.
 उपासङ्ग in आक्षौपासङ्ग XIV, 33, 20.
 उपोत्पत्ति XIV, 22, 20.
 उपोत्तम VI, 7, 10; X, 11, 8; XIV, 22, 24. 26.
 उपोदयम् II, 7, 3.
 उभ् + प्र उभ्य IV, 14, 13.
 उभ I, 2, 15; III, 19, 8. 14; IV, 4, 6; V, 11, 15; XI, 10, 3; 12, 2; 13, 33; XII, 11, 21. 24; XIII, 20, 3; XIV, 41, 5; 42, 5; XV, 1, 6; 27 (p. 195, 20); XVI, 7, 13. 14. 15. 16; 14, 2. 3. 4. 5; 24, 20; 27, 6; XVII, 9, 6.
 उभय III, 10, 2; XI, 12, 6; उभयीस् XIII, 20, 15.
 उभयतस् I, 6, 6; XIV, 28, 8. 9; XV, 6, 6. 7; 14, 8; XVII, 10, 4.
 उभयतःश्रोत्रिय XVI, 22, 29.
 उभयत्र I, 3, 11.
 उभयसामन् VII, 21, 1; X, 9, 1; XI, 2, 1; 10, 1; 11, 2; XIV, 13, 12.
 उरस् IV, 11, 6; 14, 20; 15, 14; 21, 19; V, 8, 4; VII, 4, 4; VIII, 9, 7; XVII, 16, 1.
 उरोऽभिमर्शन X, 21, 5.
 उरोऽभिमर्शनी VII, 5, 15.
 उर्वरा in गोधूमोर्वरा XIV, 41, 6 and यवोर्वरा XIV, 40, 6.
 उल्लुल्लुधुन XIII, 29, 5.

उलूखलमुसले IV, 3, 2; 14, 32.
 उल्मुक III, 19, 15; IV, 4, 2; 5, 9.
 (Cf. गार्हपत्योल्मुक)
 उशनवन्तु XIV, 27, 13; 28, 10.
 उशनस्तोम XIV, 27, 1; 28, 1.
 उशनस् XIV, 27, 1.
 उषस् IX, 28, 5; XV, 22 (p. 193,
 5. 6).

उषस्य VI, 5, 1.
 उष्ट्र XVI, 3, 14; 12, 13.
 उष्ण in कवोष्णौ IV, 14, 15.
 उष्णिग्वृहृत्यौ I, 17, 10; VII,
 27, 18.
 उष्णिह् VII, 27, 2. (Cf. गायत्र्यु-
 ष्णिहौ)
 उष्णीष VII, 15, 17; XVIII, 24,
 23. (Cf. लोहितोष्णीष)

ऊ

ऊङ्क् + नि ऊङ्क्पति XII, 13, 1;
 ऊङ्क्येत् XII, 13, 5. 6; ऊङ्क्नीय
 XII, 13, 5; XIII, 1, 7; ऊङ्क्म्
 X, 5, 9; XI, 15, 12. (Cf.
 अन्यङ्क्म्)

+ प्रति ऊङ्क्पति XII, 13, 3.

ऊन XIII, 1, 5.

ऊनक VII, 27, 27.

ऊरु I, 15, 14; IV, 14, 32; 15, 18;
 VII, 3, 1; XIII, 11, 14; XVI,
 1, 8.

ऊर्णासूत्र IV, 15, 22.

ऊर्णु + संप्र ऊर्णुवते XVI, 3, 34;
 13, 8.

ऊर्ध्व II, 9, 11; VI, 3, 5; XII, 2,
 26; XIV, 38, 2. 5; XV, 19
 (p. 190, 12); XVI, 28, 2;
 ऊर्ध्वम् (c. abl.) I, 1, 19; III, 8,
 20; IV, 21, 12; V, 6, 9; VI,

6, 18; 13, 12; VII, 7, 9; 10,
 2; 14, 7; 21, 4; VIII, 1, 1;
 IX, 1, 8. 10; 20, 13; 23, 14;
 X, 2, 10; 7, 8; 11, 12; 13, 11;
 XI, 10, 7; XII, 6, 19; 9, 17;
 12, 11; 24, 1; XIII, 1, 8; 15,
 13; 19, 11; XIV, 10, 21; XV,
 1, 27; 3, 4; 8, 6; 13, 2; 16, 1;
 XVII, 14, 16.

ऊर्ध्वजानु I, 5, 8.

ऊर्ध्वजु III, 8, 23.

ऊर्ध्वबाहु XVII, 10, 8.

ऊवध्य IV, 19, 7.

ऊवध्यगोह VI, 1, 6; XV, 1, 26.

ऊषपुट XVI, 17, 11.

ऊमन् VI, 1, 6.

ऊह् ऊहेत् I, 17, 19; ऊल्ह XI, 12, 7.

+ अप ऊहति XVIII, 21, 7.

+ उद उह्य II, 7, 8.

+ उप ऊहन्ति IV, 14, 36. उह्य-
 मान V, 9, 10; उह्य II, 16, 2.

+ अभ्युप ऊहति XVII, 10, 14.

+ निम् उह्य II, 8, 8. (Cf.
 निरुल्हपशुबन्ध)

+ परि उह्यमान V, 6, 1.

+ प्रति उह्य II, 8, 15.

+ वि ऊहति IV, 9, 5.

+ सम् ऊहन्ति XVII, 6, 3.

+ परिसम् उह्य II, 6, 9; IV, 3, 7.

ऊह VI, 1, 3; 9, 12; XIV, 51, 5.
 (Cf. अनूह)

ऋ

ऋ अर्पयन्ति XVI, 17, 11.

ऋक्छस् XII, 11, 8; XV, 3, 2.

ऋगण I, 1, 18. 22. 24.

ऋग्वेद I, 1, 28; III, 21, 2.

ऋच् I, 2, 26; IV, 14, 15; V, 17,

13; VI, 1, 4; VII, 10, 3; 27,
29; VIII, 13, 1; XIII, 1, 6;
XV, 11, 5; 22; 23; 27; XVI, 3,
11. 26. 30. 32; XVIII, 1, 3.

ऋच cf. विषमर्च । समर्च.

ऋचोवेद XVI, 2, 3.

ऋछ् ऋच्छेयुः XIII, 3, 4.

ऋण XV, 17 (p. 188, 6).

ऋतपेय XIV, 16, 1.

ऋतवन्त XIV, 16, 10.

ऋतु II, 1, 6; 2, 2; XIV, 9, 9. 10.
11; 75, 2; XVI, 25, 2.

ऋतुकाल III, 13, 30.

ऋतुपशु XVI, 9, 26; 14, 20;
15, 18.

ऋतुप्रेष VII, 8, 2; X, 7, 8.

ऋतुयाज VII, 8, 1. (Cf. द्विदेवत्यर्त-
याजौ)

ऋतुर्जनित्रीय XI, 14, 10. 22.

ऋतुस्तोम XIV, 75, 1.

ऋते (c. abl.) XVIII, 21, 1;
(c. acc.) XII, 6, 13.

ऋत्विज् IV, 21, 1; V, 1, 1; VIII,
10, 1; XIII, 2, 1; XV, 22;
XVI, 13, 2; 18, 10. 15; XVIII,
24, 31.

ऋध् ऋध्यासुः VI, 1, 5.

+ सम् ऋद्ध XIV, 2, 9; अर्धयति
XIV, 24, 3; XV, 1, 15. 18; 2,
4. 8. 11. 14. 21. 25. 29; XVI,
3, 10; 11, 33; 12, 11; 14, 8.
12. 14. 16; अर्धयितुम् XVI,
29, 7.

ऋमुमन्त VI, 9, 13.

ऋष् ऋषति XVII, 10, 9. 15.
(Cf. दृढपर्युष्टे).

ऋषभ (1.) III, 15, 22; XIII, 29,
16; XIV, 23, 1; XV, 15, 4;

XVII, 5, 9; 7, 8. (2.) XV, 25
(p. 194, 21). (3.) XV, 26 (p.
195, 1); ऋषभं याज्ञतुर XVI, 9, 8.

ऋषभरूप XIV, 23, 2.

ऋषभवन्त XIV, 23, 4.

ऋषि XV, 17 (p. 188, 20); 19
(p. 191, 13); 20 (p. 191, 16);
22 (p. 193, 7); 24 (p. 193, 22);
27 (p. 195, 20). (Cf. सप्तऋषि)

ऋषिस्तोम XIV, 63, 1.

ए

एक I, 4, 9. 10; III, 10, 2; 15, 21;
16, 23; 19, 8; IV, 4, 6; 15, 4;
VI, 1, 26; 4, 3; VII, 15, 6. 13;
19, 12. 13. 14. 17. 19; 26, 3.
9. 11; 27, 27; VIII, 2, 20; 3,
13; 6, 3. 8; IX, 5, 3; 6, 15; 22,
7; X, 3, 5; 4, 5; 5, 4; 6, 3. 6;
8, 3; 10, 4; 11, 8; 12, 6; 13, 6;
XII, 2, 10. 13; 25, 1. 5; XIII,
6, 4; XIV, 42, 8. 9; XV, 17,
20; XVI, 22, 12; XVII, 4, 4;
7, 7; XVIII, 10, 8; 12, 3; 17,
2; एके II, 4, 6; VI, 11, 13; IX,
23, 6; XV, 1, 9; 7, 6; 15, 10;
XVI, 7, 4; 20, 12; 30, 10;
XVII, 13, 8; XVIII, 2, 3. 5.

एककपालदेवता XIV, 5, 7.

एकत्रिंशत् XV, 22 (p. 192, 18).

एकत्रिक XI, 3, 1; XIII, 20, 4.

एकत्रिकत्रिकैकाभ्याम् XIV, 42, 7.

एकदीक्ष V, 4, 3.

एकदेवताद्विदेवतयोः VI, 1, 12.

एकधैकधा VI, 1, 10.

एकपर्वन् XIV, 10, 19.

एकपातिनी (plur.) VIII, 3, 15; 6,
16; 7, 8; XII, 2, 14; XIV, 53,

- 6; 56, 13; XVIII, 1, 8; 11, 2.
 एकयूप VI, 9, 4.
 एकरात्र IV, 15, 6; XVI, 19, 2.
 एकवत् IX, 23, 14.
 एकविंश IX, 21, 6; 27, 1; XIII, 16, 5; XIV, 12, 9; 24, 2, 3; 33, 4, 6; XVI, 3, 10; 23, 5, 10, 11, 12; 24, 3, 7; XVII, 7, 6; एकविंशी XVIII, 14, 4. (Cf. सप्तदशकविंशो).
 एकविंशति XII, 3, 21; XIV, 20, 2; XVI, 3, 1, 5, 15; XVIII, 13, 4; 15, 7.
 एकविंशतिप्रभृति VII, 17, 18.
 एकविंशतिरात्र XIII, 16, 3.
 एकविंशत्यरत्ति XVI, 3, 1.
 एकविंशप्रभृति XVI, 21, 6.
 एकविंशस्तोम X, 5, 1; XI, 13, 1; XIV, 13, 12; XVI, 3, 9; 24, 10.
 एकविध XVI, 19, 1.
 एकशत XI, 14, 29; XV, 26 (p. 195, 3).
 एकशफ VII, 18, 4.
 एकषष्टिरात्र XIII, 18, 1.
 एकसूक्त XI, 10, 10.
 एकहविस् II, 3, 14.
 एकहाविन् II, 12, 8.
 एकहोम II, 9, 15.
 एकादश VI, 9, 7; XVI, 30, 7; अश्वसहस्रमेकादशम् XVI, 30, 10; एकादशी VI, 7, 2.
 एकादशकपाल XIV, 13, 6.
 एकादशन् IV, 10, 2; V, 15, 10; 19, 24; IX, 20, 17; XI, 14, 23, 26; XII, 4, 8; XVI, 3, 20; XVIII, 12, 2; एकादशैकादश XV, 4, 11.
 एकादशप्रभृति VII, 15, 10.
 एकादशरात्र XVI, 30, 1.
 एकादशविध XVI, 30, 1, 2.
 एकादशस्तोम XIV, 11, 4.
 एकादशाक्षर VII, 27, 22; XIV, 11, 5; XVI, 30, 2.
 एकादशिन् IV, 10, 3; एकादशिनी XIV, 10, 15.
 एकान्तर XVI, 13, 18.
 एकान्नपञ्चाशद्रात्र XIII, 17, 3.
 एकारौकारौ I, 2, 7.
 एकाह IV, 14, 2; IX, 1, 1; XI, 4, 12; 5, 3; 6, 4, 7; 7, 6; 10, 11; 15, 9; XIII, 19, 3; 24, 16; XIV, 1, 1; XV, 1, 39; 2, 31; 12, 3; XVI, 8, 6, 17.
 एकाहभूत XII, 2, 26; 6, 19. (Cf. एकाहीभू)
 एकाहातान XVII, 9, 4; XVIII, 22, 3.
 एकाहार्ये XIII, 15, 1.
 एकाहीभू भवन्तु XIII, 24, 17.
 एकैक I, 17, 7; II, 6, 10; III, 16, 8; IV, 21, 5, 14; V, 9, 4; 11, 1; VII, 16, 5; VIII, 7, 8; X, 5, 12; 6, 11; 7, 8; XII, 9, 4; 23, 3; XIII, 20, 5; 23, 2, 4; 24, 4, 5; 28, 5, 6, 7, 8; XV, 4, 9; 9, 5; 14, 10; XVI, 13, 5.
 एकोत्तर IV, 10, 2; XIII, 14, 9; XVI, 19, 1; 30, 12.
 एत एष I, 12, 10 ff.
 एतशप्रलाप XII, 17, 3.
 एतावत् XVII, 2, 5.
 एतावत्त्व XIII, 1, 3.
 एन एने XI, 14, 1 etc.
 एनस् XV, 24 (p. 194, 8); 27 (p. 196, 4, 5).
 एव II, 5, 26; 13, 3, 8; 15, 1, 7; III, 2, 3; IV, 5, 13; 12, 9 ff.

एवंविद्धं X, 14, 8 ff.; XIV, 7, 1.

एवंविध XIV, 2, 15; 3, 19; 5, 7;
6, 3; 7, 5; 8, 6; 9, 3; 13, 2.

एवंस्तोम XIV, 28, 11.

एवम् II, 7, 17; 17, 5; IV, 4, 3; 10,
2; 15, 21; V, 1, 4; VII, 15, 9.
10; VIII, 1, 1; X, 9, 9. 10. 11;
XIV, 2, 16; 3, 1; 12, 2; 29, 1,
32, 1; 50, 1; 51, 1; XVI, 18,
2; 22, 17; 23, 6; 29, 8. 11. 13;
XVII, 7, 12; 15, 6; XVIII, 1,
19. 21.

एवमग्र IV, 16, 2.

एवंदेवत VI, 10, 13.

एवयामस्तु XI, 15, 10; XII, 6, 14;
8, 10; 9, 7; 12, 14; 26, 10.

ऐ

ऐकस्वर्य I, 1, 31.

ऐकादशिन VI, 9, 3. 4; 10, 12;
XVII, 7, 7.

आइङ्कारीभू भवतः I, 2, 4.

ऐकाहिक XI, 10, 6. 7; 13, 7; XII,
4, 1; 5, 1. 24; 6, 19; 8, 2; 11, 13.
17; 27, 5; XIV, 1, 3; 3, 14; 8,
7; XV, 1, 38; 2, 30; 7, 1. 9; 8,
1. 2; XVI, 7, 13. 14. 15. 16;
8, 5. 16; 14, 2. 3. 4. 5; XVII,
8, 13; XVIII, 20, 8. ऐकाहिकी
X, 7, 14; XII, 6, 18.

ऐकाहिकशस्त्र XIV, 84, 4.

ऐक्ष्वाक XV, 17; 18; 22.

ऐन्द्र I, 3, 16; II, 3, 6; III, 8, 9;
9, 3; VI, 10, 7; XII, 2, 17; 7,
5; 9, 8; 10, 2; 26, 2; XIV, 13,
6; 29, 8; XV, 1, 21; XVI, 9,
28; XVII, 7, 8. 9; 8, 8; ऐन्द्री
XII, 7, 6. (Cf. आभ्येन्द्र)

ऐन्द्रवायव VII, 2, 2. 13; 3, 1. 2;
5, 1; X, 7, 3; XVII, 8, 5.

(Cf. वायव्यैन्द्रवायव)

ऐन्द्रवायवमैत्रावरुणौ VII, 2, 1.

ऐन्द्रवायवशेष VII, 4, 16.

ऐन्द्रवायवाद्य XIII, 11, 7.

ऐन्द्राग्र I, 3, 15; 8, 11; II, 3, 4;
III, 8, 17; 9, 6; 12, 3; 14, 4;

VI, 1, 18; 9, 2; 10, 9; XIV,
10, 17. 19; XV, 1, 21; XVI,
7, 5; XVII, 7, 7; XVIII, 16,
1; ऐन्द्राग्री XII, 2, 22.

ऐन्द्राग्रान्त III, 15, 17.

ऐन्द्रापौष्ण VI, 11, 1; XV, 12, 3;
XVI, 3, 31.

ऐन्द्रावैष्णव VI, 11, 3; XV, 16, 3;
XVI, 9, 32; ऐन्द्रावैष्णवी XIII,
7, 3. 4; 8, 3. 4; 9, 3. 4; 12,
5. 6.

ओ

ओकार I, 1, 19. (Cf. एकारौकारौ)

ओदन in क्षीरौदन XIV, 16, 4.

°ओदनसव° XIV, 73, 3.

ओम् XV, 27 (p. 196, 2. 3).

ओषधि II, 3, 26; IX, 28, 5.

ओषधिवनस्पतीनाम् XVI, 15, 11.

°ओषधिसव° XIV, 73, 3.

ओष्ठ in अधरौष्ठ and उत्तरौष्ठ I,
10, 2.

ओष्ठचस्थान I, 2, 5.

औ

औकारा I, 2, 13.

आइङ्कारीभू भवतः I, 2, 5.

औदुम्बर XIV, 16, 3; XVI, 17, 1;
XVII, 3, 3; औदुम्बरी VI, 12,

23; VII, 14, 10; X, 21, 6;
XVII, 2, 6; 3, 4.
औदग्रभण V, 4, 1.
औपासन VII, 7, 9.
औशिज XVI, 11, 7.
औष्णिह VI, 4, 8; 5, 9; 6, 9; IX,
5, 9. 10. 11. 12; 20, 17; X, 4,
4; 12, 12; XI, 6, 1; औष्णिही
XVIII, 12, 1.

क

क (1) कस्मै XIV, 8, 1; कस्यै XIV,
9, 1; किमु XV, 17 (p. 188, 12);
किमुत XVI, 7, 7; ये के च XVI,
15, 8; यत्किं च XVI, 20, 2; 21,
2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 27,
2; 28, 2; 29, 2; 30, 2; न-कश्चन
XIV, 22, 21. 22; XVI, 3, 37;
न किं चन XV, 19 (p. 191, 11);
कच्चिन-अन्यतम V, 1, 10; किं चिद्
I, 17, 13; XIII, 6, 2; XVIII,
24, 19; कां चिद् XVI, 2, 21; किं
नु XV, 17 (p. 188, 12); किं
स्विद् XV, 17 (p. 188, 4). (2)
देवता IX, 27, 1; XV, 2, 10.
ककुपकारम् IX, 20, 6; XVIII, 4,
3. 4; 5, 3. 4.
ककुम् VII, 25, 3. 5. 7. 14. 16; 27,
4. 20.
कक्षीवन्तु (औशिज) XVI, 11, 5.
कण्ठ IV, 14, 21.
कण्व I, 7, 3.
कण्वरथन्तर X, 9, 14; XIII, 16, 5.
कतिपय XVII, 6, 6.
कतिपयाह XVIII, 1, 2.
कथम् XIV, 27, 1; 28, 1.
कथं II, 5, 27.
कथं XI, 11, 10; 12, 2; XII, 4

1; 5, 1; 6, 1. 10; XIII, 24, 18;
XV, 2, 9; XVI, 21, 25. 28. 30.
कनिष्ठ XIV, 72, 1; XV, 20 (p.
191, 18).
कनिष्ठपूर्व IV, 15, 4.
कनिष्ठकुलीन XIV, 31, 1.
कनीयम् XV, 22 (p. 193, 7); 26
(p. 195, 4. 7).
कपल XVIII, 7, 8. 20.
कपाल IV, 14, 25. (Cf. अष्टाकपाल।
एकादशकपाल। दशकपाल। द्वादश-
कपाल। पञ्चकपाल).
कम् कामयेत VII, 15, 15; XIII, 3,
4; XVIII, 2, 6; अकामयत XV,
11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; काम-
यमान XIV, 31, 1; अचीकमेताम्।
अचीकमन्त VI, 1, 5.
कयाशुभीय X, 11, 12; XI, 2, 4;
11, 9; XIII, 5, 15; XV, 2, 9;
7, 1.
कयाशुभीयतदिदासीये XIV, 39, 9;
84, 5; XVI, 21, 31; 23, 18.
करण in इतिकरण I, 2, 25.
करस्त XVIII, 24, 3.
कर्ण IV, 14, 23.
कर्तुं VII, 4, 13.
कर्मन् I, 1, 25; 2, 26; II, 9, 15;
III, 16, 20. 22; 21, 12; IV,
14, 1; 15, 6; VI, 11, 14; XII,
1, 2; XIV, 10, 2; 40, 17; XV,
24 (p. 194, 5); XVIII, 24, 8.
(Cf. अवभृथकर्मन्। देवकर्मन्।
परिधिकर्मन्। पशुकर्मन्। ब्रह्म-
कर्मन्। ब्रह्मकर्मन्। यथाकर्म।
सर्वकर्मन्। होतुकर्मन्).
कर्मपृथक्त्व I, 2, 24.
कर्मविपर्यास V, 10, 13; 13, 9.

कर्मसंयोग I, 1, 24.

कर्मादि IV, 6, 7.

कलश XIII, 12, 1; XVII, 4, 8; 17, 9.

कलशवती VII, 15, 8.

कला XVI, 22, 16. 18. (Cf. पोलशकल).

कलापि in गोधूमकलापि XIV, 41, 8 and यवकलापि XIV, 40, 9.

कलि XV, 19 (p. 190, 17).

कल्पविप्रतिषेध XIII, 14, 5.

कल्याणाभिव्याहार XVII, 1, 18.

कवच in कांस्यकवच XIV, 34, 2 and खाङ्गकवच XIV, 33, 20.

कवचिन् XVI, 1, 16.

कवष VI, 1, 6.

कवि XV, 24 (p. 193, 21).

कवोष्ण IV, 14, 15.

कव्यवाहन III, 16, 3. 10; IV, 4, 1.

कश्यप (1.) VI, 1, 6. (2.) XVI, 16, 4.

कांस्य IV, 16, 3. 9; 21, 8.

कांस्यकवच XIV, 34, 2.

काकुभ VII, 25, 5; XVIII, 13, 9.

काक्षीवत IX, 20, 11. 12; XVI, VI, 11, 4.

काङ्क्ष् काङ्क्षति I, 1, 25; काङ्क्षेत् 9, 10; IX, 20, 19.

काण्डवीणा XVII, 3, 12. 14,

काण्व (वत्स) XVI, 11, 20.

काद्रवेय XVI, 2. 13.

कानीत (पृथुश्रवः) XVI, 11, 23.

काम (1.) X, 21, 14; XIV, 9, 12; 41, 5; 42, 5; XV, 1, 12; 6, 6. 7. XVI, 1, 1; 7, 14. 16; 14, 3. 5; XVIII, 24, 29. 30 (2.) अग्नि

काम III, 4, 10; IX, 23, 3; XIII, 29, 20; XVI, 10, 4-8.

(Cf. अनन्तकाम । अन्ताद्यकाम । अपचितिकाम । आयुष्काम । गर्भ-
कामा । तेजस्काम । त्विषिकाम । पशुकाम । पुत्रकामा । पुरोधकाम । प्रजाकाम । प्रजातिकाम । प्रतिष्ठा-
काम । बलकाम । बहुकाम । ब्रह्मव-
र्चसकाम । मरणकाम । यज्ञकाम । यत्काम । वीरकामा । वृष्टिकाम । श्रुतकाम । सर्वकाम । स्वर्गकाम । स्वाराज्यकाम)

कामिन् in सर्वकामिन् XVI, 1, 15; 10, 9.

काम्य II, 5, 1; III, 11, 5; VI, 1, 20; काम्या I, 16, 21.

काय III, 14, 4. 16; कायी XIV, 7, 5.

°काम in अकार । आकार । एकार । ओकार । आङ्कार । आङ्कार-
रीभू । षकार । स्वाहाकार)

कारण II, 14, 8; III, 19, 17.

कारपचव XIII, 29, 21.

काराधद्वौत्रियाः IX, 20, 12.

कार्तिकी III, 15, 1.

कार्मुक XIV, 22, 10.

काल II, 5, 7; 7, 5; III, 2, 8; VI, 6, 20; XIII, 6, 1; XVII, 5, 10.

(Cf. अभिन्नकाल । इष्टिकाल । ऋतुकाल । दक्षिणाकाल । पुनराधेय-
काल । प्रणीताकाल । सवनीयकाल । स्वकाल)

कालवाद X, 21, 19.

कालेय VII, 24, 1; XV, 7, 5.

काव्य XIV, 27, 1.

काश्यवैदेहयोः XVI, 29, 6.

किपुरुष XVI, 3, 14; 12, 13.

किल XV, 16, 12; XVI, 29, 9.

कुक्षि in इन्द्रकुक्षी XIII, 29, 23. 25.

कुन्ताप XII, 6, 13; 13, 7.
 कुबेर (वैश्रवण) XVI, 2, 16.
 कुम्भ IV, 15, 8; कुम्भी XIV, 41, 9.
 (Cf. अस्थिकुम्भ । पूर्णकुम्भ)
 कुरु XV, 16, 11.
 कुरुक्षेत्र XV, 16, 11.
 कुरुवाजपेय XV, 3, 17.
 कुल XIV, 40, 10.
 कुलाय XIV, 29, 1.
 कुलीन in कनिष्ठकुलीन XIV, 31, 1.
 कुश II, 8, 22; 9, 12; III, 19, 9;
 IV, 3, 3; 4, 2; 16, 2. 6; XIII,
 6, 3; XVII, 4, 5; 6, 5; 10, 14.
 कुशतरुण II, 7, 12.
 कुशभार XVII, 6, 6.
 कुशल XV, 26 (p. 195, 4. 8).
 कुशिक XV, 27 (p. 195, 16).
 कुसीदिन् XVI, 2, 20.
 कुसुर्विन्दुत्रिरात्र XVI, 22, 14.
 कुह IX, 28, 2.
 क्वच IV, 21, 2. 25; XVII, 4, 5.
 कृ करोति I, 1, 6; II, 10, 5; III, 10,
 6; X, 8, 17; XI, 11, 16. 18;
 12, 13; XII, 11, 3; XIV, 2,
 22; 13, 11; XVI, 1, 14; 10,
 15; 21, 20. 21; XVIII, 4, 7; 5,
 7; 16, 2; 23, 10; कुर्वन्ति IX, 23,
 6; XIV, 13, 11; XVII, 14, 12;
 कुरुते VII, 7, 4; 14, 2; कुर्महे XV,
 26 (p. 195, 10); कुर्वते XVII, 4,
 7; कुर्यात् I, 1, 17; II, 9, 5; V, 11,
 8; VII, 7, 4; XIII, 14, 4; XV,
 15, 11; 24; XVI, 2, 21; XVII,
 5, 4; कुर्युः VII, 15, 11; XI, 14,
 1; XII, 27, 4. 5. 6; XIII, 1, 2,
 5; 5, 13; XV, 3, 3; XVII, 13,
 8; XVIII, 2, 4. 6; 7, 17; 23, 4.
 9; कुर्वीत X, 21, 8; XIII, 5, 18;

XIV, 51, 8; XVIII, 23, 7; मनः
 कुर्वीत II, 7, 5; कुर्वीरन् XIII, 20,
 4. 12; कुर्वन्तु II, 2, 16; कुर्वाण
 XIII, 5, 19. 20; चकार see
 यज् । हु । चक्रन्तुः see पद; चक्रे see
 मन्त्रय् + आ; अकर्त XV, 27 (p.
 195, 13). क्रियते XV, 13, 14;
 XVIII, 24, 13; क्रियन्ते XII, 7,
 4; XVIII, 24, 8; क्रियेत IV, 5,
 13; क्रियमाण III, 16, 15; IX,
 23, 13; XII, 7, 1. (Cf. अक्रिय-
 माण XI, 14, 2); कृत III, 20, 17;
 XV, 24 (p. 194, 9); XVIII, 7,
 16. (Cf. अमुष्टिकृत) । कार्य XI,
 12, 1; XVII, 6, 2; कृत्वा I, 6,
 10; 15, 10; III, 4, 12; 21, 12;
 IV, 5, 9; 14, 9. 15. 16; 15, 22;
 16, 3; 21, 8; VI, 11, 17; VII,
 5, 16; 7, 4; VIII, 1, 9; 7, 21;
 XII, 2, 24; XVII, 16, 7;
 XVIII, 24, 27; कारम् see ककुप्-
 कारम् । कारयेत् XIII, 2, 1;
 कारयन्ति XVII, 2, 1.
 + अधि कुर्वीत XVI, 20, 3.
 + अमा कुर्वीत XVI, 22, 19; कुर्वाण
 XIII, 19, 5; कार्य XVI, 22, 20;
 करवै XVI, 22, 28.
 + उपा करोति X, 21, 10; XVII,
 14, 5; कुर्वन्ति XVII, 7, 1; कृत
 XIII, 2, 2; 15, 21 (p. 192, 4.
 5); (see अनुपाकृत); कृत्य XIII,
 5, 2.
 + अभ्युपा कृत XIII, 12, 11.
 + अलम् कुर्वन्ति XIII, 24, 22; कृत
 XVI, 3, 18; 12, 17; कृत्य IV,
 14, 5.
 + वि क्रियमाण IX, 6, 20; कृत II,
 5, 10; XV, 15, 10. (Cf. अवि-

- कृत । संस्थाविकृत । संकल्पविकृत)।
 + सम् स्कुर्वन्ति IV, 15, 22; XVII, 4, 5; स्कृत्य III, 20, 12; IV, 15, 23. (Cf. अननुवपदकृते । अनुवपदकृ । पर्यग्निकृ । वपदकृ)
 1. कृत् + नि कृन्तयति XVIII, 24, 20.
 2. कृत् see पापकृत् । पुण्यकृत्.
 कृत (name of a die) XV, 19 (p. 190, 18).
 कृत्तिकाप्रभृति II, 1, 9.
 कृत्वम् see चतुर्विंशतिकृत्वः । द्वादशकृत्वः । पञ्चकृत्वम्).
 कृत्स्न XIII, 10, 7.
 कृपण XV, 17 (p. 188, 15).
 कृष् + उद् कृष्येरन् XV, 1, 28.
 कृष्णाजिन III, 11, 14; IV, 14, 30; XIII, 14, 6; XV, 13, 15.
 कृ + उद् किरन्ति XVII, 10, 5.
 + प्र XVI, 15, 11.
 + संप्र कीर्णा(असंप्रकीर्ण) XVIII, 24, 26.
 क्लृप् क्लृप्त XVII, 8, 14; XVIII, 21, 13. (Cf. तृचक्लृप्त । न्यायक्लृप्त । लिङ्गक्लृप्त)
 + उप क्लृप्त XVII, 3, 10; 6, 2; कल्पयति XVII, 4, 1; कल्पयन्ति XVII, 3, 1. 12; 4, 8; 5, 1; 6, 1; कल्पयेत् XVII, 1, 18.
 क्लृप्ति (दिशां क्लृप्तयः) XII, 20, 1.
 केश XVIII, 24, 23.
 केशवपनीय XV, 16, 1.
 केशग्रन्थूणि XVIII, 24, 19.
 कौण्डपायिनामयन XIII, 24, 1.
 कौश XVI, 12, 20.
 कौषीत्तक IV, 2, 13; XI, 14, 20.
 कौषीत्तकि IV, 15, 7; VII, 21, 6; IX, 20, 33; XI, 11, 3. 6.

- कौसल्य XVI, 9, 13; 29, 6.
 क्रतु VI, 3, 11; XIV, 51, 8. (Cf. इन्द्रक्रतु । यज्ञक्रतु)
 क्रतुदक्षिणा XIII, 6, 5.
 क्रतुपशु XV, 1, 21.
 क्रम् क्रमते IV, 11, 6.
 + अति क्रामन्ति VI, 12, 13; कामेयुः X, 21, 7.
 + अनु क्रामन्तु I, 16, 11. 22.
 + आ क्रामन्ति III, 16, 18; क्रमन्ते XV, 17, (p. 188, 22).
 + उद् अक्रामताम् XIV, 71, 2; क्रम्य IV, 15, 4; X, 21, 16.
 + परा क्रमध्वम् IV, 10, 2; क्रम्य V, 16, 4.
 + प्र क्रामन्ति IV, 15, 1.
 + निस् क्रम्य V, 14, 24; VI, 11, 17; VII, 7, 4.
 + उपनिस् क्रामन्ति XVIII, 24, 26; क्रम्य V, 18, 12; 20, 7; XVII, 11, 4; 12, 4.
 + वि क्रामन्ति IV, 12, 5; क्रम्य I, 4, 3.
 क्रम in विष्णुक्रम IV, 11, 6.
 क्री क्रोणन्ति XV, 13, 1; क्रीत XIII, 6, 1; क्रीत्वा V, 6, 1; XIII, 24, 2; 29, 2.
 + अव क्रीय XVI, 10, 9; 18, 18.
 + निस् XV, 20 (p. 191, 16. 20); XVI, 22, 19.
 क्रुश् + अभ्या अक्रोशन् XIV, 50, 1; 51, 1.
 कैलिन (v. 1. कीलिन) XIV, 10, 16.
 क्षत्र XV, 16, 8. 11.
 क्षत्रभृत् IX, 22, 2.
 क्षत्रवन्तु IX, 22, 2.
 क्षत्रसंग्रहीतु XVI, 1, 16.
 °क्षत्रसव° XIV, 73, 3.

क्षत्रिय II, 1, 2; XIV, 29, 2; 33,
12; XV, 16, 7; 18 (p. 189, 21);
XVI, 10, 9; 17, 2. (Cf. ब्राह्मण-
क्षत्रिययोः)

क्षर् + प्र क्षरन्तीषु VII, 15, 14.

क्षल् + प्र क्षाल्य II, 9, 14; IV, 17,
13; XVII, 7, 11.

क्षामवन्त III, 4, 13.

क्षिप्रम् XIV, 14, 1.

क्षिप्रसन्धि XII, 13, 5.

क्षीर in सक्षीर IV, 15, 8.

क्षीरौदन XIV, 16, 4.

क्षुरवपिशोर्षच्छिदौ XIV, 22, 4. (See
critical notes !)

कुल्लकतापश्चित XIII, 25, 6.

क्षेत्र in कुरुक्षेत्र XV, 6, 11.

ख

खण्ड XVI, 18, 18.

खन् खनन्ति XIII, 29, 6; XVII, 5,
8; खानयेत् XVII, 10, 2. 4; खात
IV, 15, 8.

+ नि खनन्ति IV, 15, 8; खाय
IV, 15, 8; 17, 5.

खर V, 9, 4.

खल in गोधूमखल XIV, 41, 7 and
यवखल XIV, 40, 7.

खलति XVI, 18, 18; XVII, 6, 1.

खाङ्गकवच XIV, 33, 20.

खाद खादयन्ति XIV, 2, 11. (Cf.
असंखादन्त)

खादिर XVI, 3, 2; 12, 3.

ख्या + आ ख्यापयन्ते XV, 27 (p.
196, 8). ख्यापयेत् XV, 27 (p.
196, 5).

+ व्या ख्यास्यामः I, 1, 1; 16,
11. 22; IX, 1, 2; 20, 4; ख्यात
I, 16, 1; III, 11, 1; V, 12, 5;

VI, 1, 1; VIII, 12, 1; IX, 1,
1; X, 13, 24; XI, 1, 1; XIV,
3, 15; 10, 15.

+ सम् ख्यायमान XVIII, 21,
1; ख्याय XIII, 1, 7.

+ परिसम् ख्यातुम् I, 17, 8.

ग

गण in ऋग्गण I, 1, 18. 22. 24 and
पशुगण VI, 11, 16.

गतश्री II, 6, 5.

गति IV, 6, 12.

गद + नि गदेत् XIII, 11, 5; XVI,
2, 3. 6. 9. 12. 15. 18; 11, 3.
6; गादयेत् XVII, 14, 1.

गन्धर्व XVI, 2, 8.

गम् गच्छति XIV, 50, 1; गच्छन्ति
VI, 12, 13; 13, 3; अगच्छम् XIV,
12, 2; अगच्छत् XIV, 12, 2;
गमिष्यन्ति XIV, 40, 1; गमिष्यन्त
III, 4, 9; गत II, 6, 13; गत्वा II,
14, 4; III, 17, 1; V, 8, 4; 14,
4. 24; 15, 10; 19, 1; 20, 8; VI,
13, 4. 5.

+ अधि गच्छेः XV, 22 (p. 193,
9). (Cf. अनधिगच्छन्त अन-
धिगम्यमान)

+ अनु गत III, 19, 10. 12. 14.

+ आ गच्छन्त VIII, 11, 14.

+ नि गच्छतः V, 18, 7; गच्छन्ति
I, 16, 10; 17, 6; III, 8,
21; VI, 9, 14.

+ प्र जिगांसन्त (v.l. जिगासेन्त;
जिघांसन्त) XVI, 22, 10.

गर्गत्रिरात्र XVI, 22, 2.

गर्म (1.) V, 14, 12; XIII, 3, 5;
XV, 17 (p. 188, 16). (2.) XV,
7, 6. 8. (Cf. वैराजगर्म। वैरज-)

गर्भ । रैवतगर्भ । शाक्वरगर्भ)
 गर्भकामा V, 14, 12.
 गर्भिणी XV, 14, 13.
 गवय XVI, 3, 14; 12, 13.
 गवासयन XII, 9, 8; XIII, 19, 1.
 17; 25, 4; 27, 5; 28, 1; गवा-
 सेवायन XIII, 24, 19.
 गा + अप गास् XV, 24 (p. 193,
 22; 194, 9 P. W. अगाः).
 + आ अगुस् XIV, 14, 1.
 गाथा XV, 27 (p. 196, 2). (Cf.
 यज्ञगाथा । परःशतर्गाथ)
 गाथिन XV, 27 (p. 195, 14 ff.).
 गायत्र VI, 3, 11; 5, 1; 6, 1; VII,
 26, 12; IX, 5, 4. 5. 6. 7; 6,
 12; 20, 8; 27, 1; XII, 2, 17.
 22; XV, 10, 1; XVI, 22, 13;
 गायत्री VII, 27, 1; IX, 6, 11;
 X, 12, 7; 13, 4; XII, 2, 16;
 XIV, 2, 3. 4; 33, 7; 42, 11.
 12; XVI, 22, 12; 27, 2; XVIII,
 7, 2; 13, 1. 8; 16, 2.
 गायत्रच्छन्दस् XIV, 33, 8. 9.
 गायत्रीत्रिष्टुभौ I, 17, 9.
 गायत्रीशंसम् XVIII, 16, 1.
 गायत्र्युष्णिहौ VII, 27, 30.
 गार्त्तमद X, 3, 4; XI, 7, 3; 10, 3.
 4. 5.
 गार्हपत्य I, 6, 11; 15, 1. 15; II, 6,
 2. 12; 7, 17; 8, 8. 22; 9, 16;
 10, 1. 5; 12, 2; 13, 4; 14, 2;
 15, 5; III, 12, 17; 17, 5; 19,
 10. 12; 21, 2; IV, 2, 3; 3, 3;
 9, 7; 12, 10; 14, 10. 11; V, 4,
 5; 9, 3; VIII, 11, 16; X, 13, 26;
 XIII, 29, 2; XVI, 1, 7; 16, 1.
 गार्हपत्याहवनीयौ II, 12, 6.
 गार्हपत्याहवनीयः III, 19, 14.

गाह् + अभिप्र गाह्य XVI, 18, 19.
 गुण in त्रिगुण XVII, 2, 3 and द्विगुण
 XVII, 2, 9.
 गुणलोप III, 20, 17.
 गुर् + आ गूर्य XIII, 13, 2.
 गृह् गृह्णाति III, 17, 8; IV, 3, 6;
 गृह्णाति XVIII, 24, 9; गृह्णीयात्
 XIII, 12, 8; जग्राह XV, 18 (p.
 190, 4); अग्रभीत् । अग्रभीष्टः
 (विकार) VI, 1, 5; गृह्यमाण VII,
 15, 5; गृहीत III, 20, 20; V, 3,
 8; VII, 15, 17; गृहीत्वा IV, 7,
 7; XVII, 11, 1. (Cf. अगृहीत्वा)
 + अनु गृह्णात् XV, 27 (p. 195,
 13).
 + अव गृह्य X, 16, 3.
 + व्यव ग्राहम् XVIII, 9, 6.
 + नि गृह्णान XV, 20 (p. 191,
 17).
 + प्र गृह्य I, 6, 10; 15, 14; VII,
 5, 1. 2. 5.
 + परि गृह्य XIV, 28, 8. 9; XV,
 6, 6. 7; XVII, 16, 9.
 + प्रति गृह्णाति IV, 21, 7; VII,
 18, 1; XVI, 18, 9; गृह्य IV,
 7, 5. 15; 21, 3. 4. 8; V, 15,
 9; VII, 3, 1-3; 4, 4; 6, 1.
 + वि X, 8, 11; 13, 2. 8.
 गृह XV, 17 (p. 188, 1).
 गृहदाह III, 4, 13.
 गृहपति (1.) IV, 9, 7; VII, 8, 8; X,
 7, 9. 10; 20, 1; XIII, 24, 13;
 29, 19; XVIII, 24, 28. (2.)
 (अग्नि) I, 15, 3; IX, 26, 2.
 गृहपतिवदन X, 20, 1.
 गृहपतिसप्तदश XIII, 14, 1.
 गृहमेध III, 15, 7.
 गृहमेधिनः XVI, 2, 2.

गृहमेधीय XIV, 10, 16.

ग्रहीतृ in क्षत्रसंग्रहीतृ XVI, 1, 16.

गृ + अनु गृणाति X, 13, 28; XVI, 1, 24;

+ प्रत्या गृणाति XVII, 4, 6;

गृणीतात् XVII, 14, 3;

+ प्रति गृणाति XII, 11, 10; 13,

4; 17, 2; 19, 6; 23, 5; 26,

11; XV, 27 (p. 196, 2).

गै गायति V, 12, 3; XVI, 17, 4;

गायात् XVI, 2, 30; गीयते XVI,

8, 28; 9, 6. 9. 12. 15; जगौ XV, 26 (p. 195, 8.)

+ सम् गायत XVI, 1, 25.

गो. (1.) II, 11, 6; 12, 3; III, 18,

9; IV, 14, 13; 17, 1. 21. 22.

23. 25; V, 10, 1. 8; VII, 17,

17; 18, 2; IX, 23, 4; XIII, 6,

4. 7; 29, 16. 27; XIV, 22, 16.

17; 39, 3; XV, 3, 12; 20 (p.

191, 17); 24; XVI, 22, 18. 19.

(2.) IX, 28, 5. (3.) (name

of a Soma sacrifice) XI, 4,

6; XIII, 19, 16; 22, 5; 29,

8. 25; XIV, 22, 2; XVI, 9, 3;

22, 14; 28, 4 (गौरुक्थः).

गोआयुषी XIII, 15, 4; 17, 2. 3;

21, 12; 29, 23; XVI, 20, 18.

गोतम XIV, 61, 1; 63, 2; XV, 1,

8; XVI, 3, 7.

गोधूमकलापि XIV, 41, 8.

गोत्र in सगोत्र XIV, 16, 8.

गोधूमखल XIV, 41, 7.

गोधूमचषाल XV, 1, 16.

गोधूमोर्वरा XIV, 41, 6.

गोमय IV, 15, 5; XVIII, 24, 27.

गोमिथुनौ III, 14, 17.

गोमृग XVI, 3, 13; 12, 12.

गोसंस्तव XIV, 11, 9.

गोसव XIV, 11, 10; 15, 1. 6.

गौर XVI, 3, 14; 12, 13.

ग्रह VII, 4, 15; 15, 5. 17; VIII,

5, 2; IX, 6, 21; X, 14, 5; 15,

5; 16, 5; 17, 5; 18, 5; XIII,

11, 2. 7; 12, 8; XIV, 57, 16;

XVII, 11, 1; XVIII, 21, 8.

(Cf. आदित्यग्रह । मधुग्रह । मरुत्व-

तीयग्रह । पोलशिग्रह । सावित्रग्रह)

ग्रहण in नामग्रहण VI, 1, 24 and

प्रतीकग्रहण I, 17, 1.

ग्रहान्तरुक्थ्य XI, 2, 14.

ग्रहिष्णु in फलग्रहिष्णु XVII, 1, 18.

ग्राम XV, 18; 19; 20.

ग्रामणी II, 6, 5. (Cf. सूतग्रामणीनाम्)

ग्रामणीसव XIV, 22, 3.

ग्राम्य III, 4, 4.

ग्रावघोष VII, 15, 2.

ग्रावन् IV, 14, 26; XIII, 12, 3.

ग्रावस्तुत् VII, 15, 2; X, 13, 5;

XIII, 14, 1; 24, 10.

ग्रीवा IV, 15, 12. (Cf. उदग्रीव ।

उदीचीनग्रीव । प्राग्रीव । प्राचीन-

ग्रीव)

ग्रीष्म II, 1, 2; XVI, 9, 28.

ग्रैव XVIII, 3, 1.

ग्रैष्म IX, 27, 1.

घ

घर्म V, 9, 25; 10, 17. 18. 30. (Cf.

दधिघर्म)

घस् घस्तु । घसन्तु अघद् । अक्षन् ।

अघसत् । अघसन् (vikāra's) VI,

1, 5; जमुः XIV, 7, 1.

घाटरी XVII, 3, 15. 16.

घाटककर्त्री XVII, 3, 12.

घृ + अभि घाय IV, 3, 7; 17, 13;
18, 5.

घृत IV, 14, 35; XIV, 57, 1; XV,
1, 35.

घृस्तस्तोमीय XV, 1, 33.

घोर XVI, 2, 12.

घोष XVII, 14, 12; 17, 7. (Cf.
प्रावघोष)

घोषकृत् XVII, 14, 12; 17, 7.

घोषा (सपुत्रा) VI, 6, 12.

घ्रा जिघ्रेत् VII, 8, 12.

+ अव जिघ्रन्त् in अनवजिघ्रन्त्
XVI, 3, 19; घ्राय I, 12, 2;
III, 16, 26; IV, 5, 4; घ्राप-
यन्ति XVI, 3, 18; घ्राप्य
XVI, 12, 17.

च

च I, 1, 3 etc.

चक्र VII, 15, 2. (Cf. रथचक्र)

चक्रीवन्त् III, 4, 2; XIII, 29, 3.

चक्ष् + आ चष्टे XV, 27 (p. 196,
1); XVI, 1, 22; 2, 31; चक्षते I,
1, 21; 16, 3; II, 5, 20; III, 11,
10, 15; IV, 17, 2; VII, 10, 3;
20, 5; 25, 3; 27, 4; X, 6, 13;
XI, 2, 1; XII, 2, 3; 3, 2, 15;
XIII, 5, 1; 16, 5; 17, 3; 25, 6;
26, 4; XVI, 22, 2; 23, 22; 28,
4; 30, 8; XVII, 3, 15; चक्षीत
XVI, 2, 24, 27; चक्षाण X, 13,
28; XVI, 1, 24.

+ प्रत्या चष्टे V, 1, 10.

चक्षुर्विषय II, 14, 10.

चक्षुस् IV, 7, 12; VI, 1, 6; VIII,
4, 6; X, 21, 11 (विस्ज).

चतुर II, 2, 16; 5, 20; III, 13, 19;
IV, 2, 7; 11, 6; 15, 17; 21, 19;

V, 1, 2; 6, 3; VI, 4, 7; 5, 6, 12;
6, 2; X, 3, 5; 10, 5, 7; 11, 8;
XI, 4, 5; XII, 16, 2; 21, 3;
27, 2; XIII, 12, 9; 19, 7, 16;
21, 11; 25, 1, 2, 3; 28, 5; XIV,
5, 3; 6, 6; 14, 1; 26, 3; 52, 3;
56, 9; 57, 9; 61, 2; 83, 2; 84,
2; XV, 4, 9; 8, 21; 23 (p. 193,
11, 12); XVI, 1, 2; 11, 12;
23, 6, 14; 28, 2; XVII, 4, 1;
XVIII, 6, 2; 7, 12, 14; 8, 8;
12, 4; 15, 3; 18, 4, 8.

चतुरक्षर IX, 5, 13; 6, 7 ff.; 18, 2.

चतुरङ्गुल XVII, 10, 4.

चतुरश्र XV, 1, 16.

चतुरह XIII, 19, 5; चतुरहार्थे XIII,
15, 7.

चतुराहाव VII, 14, 4.

चतुरस्तर VII, 27, 30; XVIII, 6, 1.

चतुरस्तरस्तोम XIV, 61, 1; XV, 1,
8; XVI, 3, 7.

चतुर्ध्वच XII, 8, 3.

चतुर्गृहीत III, 19, 6.

चतुर्थ I, 7, 5; 12, 4; IV, 21, 15;
VII, 26, 5; IX, 6, 5, 10; 24,
5; X, 2, 11; 5, 1; 8, 18; XI,
4, 6; 7, 1; 9, 11; 11, 18; XII,
3, 9; 4, 11; 5, 10; 10, 10; 12,
9; 26, 7; XIV, 7, 1; 8, 1; XV,
19; XVI, 2, 10; 11, 10; 14,
17; 18, 6; 22, 7; 23, 5, 12, 20,
23; 24, 3, 13, 17, 20; XVIII,
1, 18; चतुर्थो II, 10, 1 ff.; IV,
10, 4; 18, 4; VI, 11, 9; VIII,
12, 3; XII, 11, 3; XIV, 51,
13; XVI, 4, 8; 5, 2; 13, 17.
(Cf. तृतीयचतुर्थ्यो । द्वितीयचतुर्थ्यो
and द्वितीयचतुर्थ्यो । प्रथमचतुर्थ्यो ।

महाव्रतचतुर्थ । स्विष्टकृच्चतुर्थो)
 चतुर्थषष्ठयोः XII, 3, 19.
 चतुर्थोत्तमौ III, 13, 19.
 चतुर्दश XIV, 72, 2; चतुर्दशी IX,
 8, 3.
 चतुर्दशन् IX, 20, 8; XIV, 51, 9;
 XVIII, 7, 6; 13, 3.
 चतुर्धा XVII, 1, 14; 10, 10.
 चतुर्मात्र I, 2, 3, 13.
 चतुर्विंश (1.) XIV, 33, 2; 42, 3;
 61, 7; चतुर्विंशी XVIII, 14, 4.
 (2.) (Soma sacrifice) XI, 2, 1;
 5, 7; 15, 5; XII, 6, 7; 27, 1;
 XIII, 17, 2, 3; 19, 7; XIV,
 46, 2; XV, 13, 5; XVI, 26, 5.
 चतुर्विंशति II, 3, 18; X, 12, 9;
 XIV, 2, 12, 13; 42, 10; 77, 2;
 XV, 5, 10, 11; चतुर्विंशतिश्चतु-
 विंशतिः XVI, 15, 18.
 चतुर्विंशतिकृत्वस् XVIII, 14, 9.
 चतुर्विंशतिरात्र XIII, 16, 5.
 चतुर्विंशत्यक्षर XIV, 42, 11.
 चतुर्विंशत्यक्षरादि VII, 27, 30.
 चतुर्विंशमहाव्रते XVI, 20, 18.
 चतुर्विंशस्तोम X, 9, 1; 12, 1; XI,
 2, 1.
 चतुर्विध XVI, 23, 1, 4, 26.
 चतुर्वीर XVI, 23, 8.
 चतुर्हीतु X, 15, 1.
 चतुश्चत्वारिंशत् XII, 2, 17,
 चतुश्चत्वारिंशस्तोम X, 10, 1.
 चतुःशत XVIII, 13, 1, 8.
 चतुष्टय I, 1, 39; XVI, 23, 2.
 चतुष्टोम XIV, 51, 3; XV, 12, 4;
 16, 9, 13, 14; XVI, 24, 3, 9,
 11; 29, 12.
 चतुष्पद VII, 27, 6.
 चतुष्पाद XVI, 23, 3.

चतुस् I, 12, 3; II, 8, 17.
 चतुःसूक्त XII, 3, 4.
 चतूरात्र XVI, 23, 1, 7, 26.
 चत्वारिंशत् IV, 15, 11; IX, 6, 19;
 XVIII, 7, 7, 19; 8, 17; 10, 13;
 चत्वारिंशच्चत्वारिंशत् XVI, 8, 9.
 चत्वारिंशद्रात्र XIII, 14, 9,
 चन XV, 27 (चन-न्). (Cf. क। य)
 चम् + आ चामति II, 7, 18; चम-
 नीय IV, 21, 5, 25; चम्य II, 9,
 14; 12, 12; 14, 9; IV, 7, 9; 8,
 3; 12, 10; 21, 5.
 चमस VII, 5, 8, 16; 7, 3; XIII, 12,
 11; XIV, 16, 3; XV, 14, 10;
 XVIII, 21, 12. (Cf. यथाचमसम् ।
 सोमचमस । होतृचमस)
 चमू in शवचमू XIV, 22, 19.
 चर् I, 15, 1; III, 16, 16; V, 10,
 36; 19, 12; VII, 1, 1; 8, 1; 16,
 1, 9; VIII, 1, 2, 9; 7, 21; IX,
 27, 4; XIV, 13, 4; 62, 3; XV,
 15, 5; 17; चराति (co.) XV, 19
 (p. 190, 13); चरेत् IX, 28, 18;
 चर XV, 19 (p. 190, 9 ff.);
 चरन्तु XV, 19 (p. 190, 8 ff.);
 चचार XIV, 50, 1; XV, 18, 19;
 चरिष्यति XIV, 50, 1; चरित्वा
 III, 4, 11; V, 16, 8; VII, 16,
 9; XIV, 14, 1; XVI, 7, 4.
 + अभि चरेयुः चर्यमाण XIV,
 22, 6; चरणीय XIV, 22, 4.
 + प्रत्यभि चरति XIV, 22, 22.
 + प्र चरन्ति XIV, 40, 12;
 चरेयुः XIV, 22, 20.
 + सम् चरेरन् II, 8, 2.
 चरण V, 11, 15 (acc. du.); XV, 1,
 20; XVI, 3, 6; 12, 7.
 चरु III, 17, 10; V, 1, 1; XIII, 29,

12; XV, 14, 12; XVI, 1, 13.
 चर्मन् IV, 16, 2; XIV, 22, 17;
 XVII, 3, 5; 5, 6, 9.
 चपाल XIV, 40, 9; 41, 8. (Cf.
 गोधूमचपाल)
 चपालमुख-तरसपुरोलाशोः XIV, 73,
 3 (see critical notes).
 चातुर्थीह्निक XV, 7, 1; 8, 1.
 चातुर्मास्यानि III, 13, 1; V, 20, 2;
 XIV, 10, 1; XV, 12, 8.
 चातुर्मास्यदेवता XIV, 10, 3; XVI,
 3, 15, 16; 12, 14, 15.
 चातुर्मास्यपर्वन् XIII, 24, 4.
 चातुर्मास्यपशुदक्षिण XIV, 10, 23.
 चातुर्मास्यहविस् XIV, 15, 5.
 चातुर्विधिक XII, 27, 4.
 चात्वाल V, 18, 12; VI, 11, 17;
 12, 8.
 चात्वालोत्तरौ V, 14, 2; XVII, 7,
 11; °त्करा उ° XVIII, 24, 26.
 चान्द्रमस fem. °सो XIV, 32, 3.
 चि चेष्ट्यमाण IX, 22, 1, 6.
 + अप चिन्वन्तु XV, 19 (p. 191,
 10).
 + सम् चित IX, 25, 1; चित्य IV,
 15, 8. (Cf. चित्य)
 चित्ति IV, 14, 9, 12; IX, 24, 9.
 चित्य IX, 25, 1; X, 7, 10; चित्या
 in अग्रचित्या VIII, 15, 10.
 चित्रवती (ऋच्) XV, 3, 3.
 चिरात् XIV, 14, 1.
 चीवर II, 16, 2.
 चुद् चोद्यते I, 17, 7; चोद्यन्ते I, 1,
 24; चोद्यमान V, 19, 5; IX, 27,
 3; XIII, 20, 11; चोदित III, 20,
 20. (Cf. यथाचोदितम्)
 चूर्ण in यवचूर्ण IV, 15, 22.
 चेद् I, 17, 1; III, 19, 9; 20, 1, 2;

21, 2, 3, 4; IV, 14, 2; VII, 7,
 4; XIII, 1, 2, 5, 7; 10, 4; XV,
 17 (p. 188, 7).
 चेष्ट् चेष्ट्यन्ते VIII, 9, 2.
 चैत्री III, 13, 2.
 चैत्रीप्रयोग III, 14, 2; 15, 2.
 चोदना XIII, 15, 5; XIV, 3, 13.
 चोदनानुपूर्व्येण I, 17, 2.
 चोदनाप्रकरण I, 17, 1.
 चोदनासंदेह VI, 1, 7.
 च्यु च्योष्यन्ते XV, 16, 11.

छ

छद् छन्न XIV, 22, 9.
 + अव छाद्य XIII, 12, 12.
 + प्र छाद्य IV, 14, 17.
 छदिस् V, 13, 6.
 छन्दस् VII, 27, 30; X, 12, 6; XV,
 2, 2, 6; XVI, 8, 9; 26, 2;
 छन्दोऽनन्तरेण VI, 6, 17. (Cf.
 गायत्रच्छन्दस् । जगच्छन्दस् । त्रिष्टुप्-
 छन्दस् etc. व्यूहच्छन्दस्)
 छन्दोग XIII, 1, 1, 4; XVII, 14, 1.
 छन्दोगवशेन X, 8, 21.
 छन्दोम X, 1, 8; 9, 5, 15; 11, 10;
 XI, 13, 13; XII, 3, 17, 21; 4,
 5, 19, 21; 5, 18, 22; 10, 5; 11,
 16; 12, 3, 5, 10, 13; 25, 4;
 26, 2, 16, 18, 20; 27, 1; XIII,
 15, 3; XIV, 39, 2; XVI,
 21, 18.
 छन्दोमत्रिककुद् XVI, 29, 14.
 छन्दोमदशाह XIII, 21, 13.
 छन्दोमान I, 1, 19. (Cf. समान-
 च्छन्दोमान)
 छन्दोरुदस्तोम X, 8, 21.
 छान्दोम XV, 6, 1; XVI, 22, 6.
 छान्दोमिक X, 9, 6.

छाया II, 6, 2.

छिद् छेदयित्वा XVII, 1, 8.

+ अनु छिन्दन्त II, 8, 13.

+ आ छिन्न IV, 5, 10.

+ प्रति छिद्य I, 6, 6.

ज

जगच्छन्दस् XIV, 33, 14, 15.

जगती VII, 27, 9, 17, 26; X, 12,

10; XIII, 10, 5; XIV, 33, 13;

XVI, 22, 12; XVIII, 14, 3.

(Cf. त्रिष्टुब्जगत्यौ).

जगतीशंसम् XI, 15, 11.

जघनेन (c. acc.) XVI, 1, 7; XVII,

5, 8; 10, 4.

जघन्य III, 8, 26; XIII, 12, 8.

जङ्घा XV, 19 (p. 190, 22). (Cf.

जातुजङ्घाष्ठीवन्त).

जठर IV, 15, 15.

जन् जायते XV, 17 (p. 188, 17.

18); जायन्ते XV, 18 (p. 189,

12, 18); जायेत XV, 18 (p. 189,

4); जायताम् XV, 18 (p. 189, 5.

6); जायन्ताम् XV, 18 (p. 189,

12, 18); जज्ञे XV, 17 (p. 188,

11); 18 (p. 189, 7; 190, 4);

जज्ञिरे XV, 18 (p. 189, 13, 19);

अजनि XV, 18 (p. 189, 3);

अज्ञत XV, 18 (p. 189, 13, 20);

जात III, 13, 17; XV, 17 (p.

188, 7). (Cf. अजातपुत्र); जनयेत्

XVII, 13, 17.

+ आ जायन्ते XVI, 23, 6, 14.

+ उप जायन्ते XIV, 22, 26; XV,

9, 4.

+ प्र अजायत XIV, 6, 1; 65, 1;

68, 1; अजायन्त XIV, 60, 1.

(Cf. प्रजाता); जनयन्त XVI,

23, 13.

जन XV, 19 (p. 190, 8).

जनकल्पा: XII, 21, 1.

जनकसप्तरात्र XVI, 26, 7.

जनद्वन्त III, 19, 15.

जननी XV, 17 (p. 188, 21).

जनमेजय (पारिक्षित) XVI, 8, 27.

जनित्र XII, 9, 17.

जन्मन् XV, 24 (p. 193, 21).

जप जपति I, 5, 8; 6, 3, 10; 14,

20; 15, 11; II, 8, 4, 20; IV,

12, 20; V, 17, 10; VI, 2, 1;

6, 15; VII, 1, 15; 18, 9; VIII,

15, 10; XVII, 12, 4; 15, 10.

11, 12; 16, 1, 2, 3, 4, 9;

XVIII, 21, 8; जपेत् II, 14, 6;

V, 17, 13; XVI, 18, 12; जपेयुः

X, 21, 15; जपेरन् III, 6, 3;

जपन्त III, 17, 1; VI, 13, 3;

जपित्वा I, 4, 5; 6, 2, 13; 11, 1;

15, 5; II, 11, 3; 12, 6; IV, 7,

17; 12, 10; 15, 1; 21, 24; V,

1, 10; VI, 3, 8; 8, 6; VII, 9,

1, 6; 19, 25; 20, 11; VIII, 3,

19; 6, 17; IX, 6, 18; X, 21,

14. (Cf. जप्य).

+ अनु जपेत् III, 20, 18, 19.

जप I, 1, 18; III, 16, 19; XVII,

12, 4. (Cf. पुरस्ताज्जप).

जपमन्त्र III, 16, 20.

जप्य XVII, 14, 4.

जमदग्नि XIV, 67, 1; XV, 21 (p.

192, 3); XVI, 23, 7.

जरत्संख्या II, 5, 27.

जल XVI, 29, 6.

जव XVI, 1, 15.

जह्नु XV, 27 (p. 195, 21).

जागत VI, 4, 10; 5, 11; 6, 11;

VII, 26, 6; IX, 6, 6. 7; 7, 4;
8, 3; 9, 4; 10, 3; 11, 3; 12, 3;
13, 3; 14, 3; 15, 3; 16, 3; 17,
3; 18, 4; 20, 18; 27, 1; X, 11,
11; XII, 10, 2; XV, 10, 3.
(Cf. त्रैलोक्यजागते).

जातरूप III, 19, 9.

जातवेदसीय VIII, 6, 6; X, 8, 20;
XI, 2, 11; 4, 13; 5, 7; 14, 36;
XVIII, 23, 14. (Cf. आर्भवजात-
वेदसीये).

जातीय in समानजातीय VI, 9, 11;
XVI, 4, 5.

जातुकर्ष I, 2, 17; III, 16, 14; 20,
19; XVI, 29, 6.

जानु II, 9, 3; IV, 3, 6. 7;
XVII, 11, 4. (Cf. ऊर्ध्वजानु and
ऊर्ध्वजु)

जानुजङ्घाधीवतोः IV, 15, 19.

जाया III, 13, 30; XV, 17 (p.
188, 1 ff.).

जि अजयत् XIV, 43, 1; 44, 1; 45,
1; 46, 1; 47, 1; 48, 1; जिगी-
षत् XIV, 42, 16; 43, 1; 44, 1;
45, 1; 46, 1; 47, 1; 48, 1.

+ अभि जिगीषत् XIV, 42, 15.

+ अव जिगीषत् XIV, 50, 1.

+ उद अजयत् XIV, 49, 1;

जिगीषत् XIV, 49, 1.

+ वि जयताम् XVI, 18, 11.

जीव जीवेत् XIV, 22, 21; जीवन्तु
IV, 14, 1; XV, 17 (p. 188, 7);

जीवन्ती IV, 14, 13.

जीवनवन्तु III, 16, 24.

जीवपितु IV, 4, 7.

जीवान्तहित IV, 4, 8.

जुगुप्सु III, 20, 5.

जह III, 19, 5; IV, 9, 5; 14, 18.

जृ जीणे XIV, 12, 2.

ज्ञा जानन्ति XV, 17 (p. 188, 3);

जानन्तु III, 2, 3; जानान in अजा-
नान II, 5, 1; ज्ञायमान in अज्ञाय-
मान III, 21, 6; ज्ञपयाः (subj.)
XV, 25 (p. 194, 14).

+ उप जानीहि XIV, 7, 1; 23,
1; 32, 1; 38, 1; जानीम
XIV, 29, 1; 40, 1; 50, 1.

+ प्र ज्ञात XVIII, 24, 16. 17.
18.

+ वि अजिज्ञासिषि (conject-
urally) XVI, 29, 8; ज्ञात
XVI, 29, 8.

+ सम् जानीते XV, 26 (p.
195, 9); जानान XV, 25
(p. 194, 20); ज्ञपयन्ति IV,
17, 11; ज्ञप्यमान V, 17, 11;
ज्ञप्त IV, 14, 14; XVI, 3,
33; 12, 21; 13, 7.

ज्ञाति III, 6, 1.

ज्ञातिनामन् VI, 1, 6.

ज्ञानविषय XIII, 5, 1.

ज्यायंस् XV, 26 (p. 195, 3. 4).

ज्युत् ज्योत्य + अव II, 8, 9. 11.

ज्येष्ठ II, 12, 10; IX, 26, 2; XIV,
31, 3; 72, 1; XV, 2, 19; 20
(p. 191, 17); 25 (p. 194, 17).

ज्येष्ठस्तोम XIV, 31, 1.

ज्येष्ठाभिव्याहारे XIV, 31, 5.

ज्येष्ठ्य XIV, 31, 1; XV, 26 (p.
195, 2); 27 (p. 195, 19).

ज्योतिष्टोम XIII, 16, 5; XIV, 11, 2.

ज्योतिष्मन्तु III, 19, 10.

ज्योतिस् (I.) XV, 17 (p. 188, 15);

ज्योतीषि XVI, 21, 2. (2.)

(ज्योतिःसंज्ञकोऽग्निष्टोमः) IX, 21,

7; XI, 4, 4; XIII, 29, 25;

XIV, 22, 1; XVI, 9, 3; 22, 14;
28, 4.

ज्यौत्स्न XIII, 19, 6.

त

तक्ष् + निस् तष्ट XVI, 3, 11.

+ सम् तष्ट XVII, 1, 12.

तक्षन् (बृबु) XVI, 11, 11.

तच्छन्दस् XV, 9, 4.

तत् XV, 18 (p. 190, 2); 20 (p. 191, 20).

तत्स् IV, 6, 12; XI, 12, 1; XIV, 7, 1; 8, 1; 9, 1; 32, 1; 40, 12; XV, 17 (p. 188, 9); 24 (p. 194, 8); XVI, 9, 17; XVI, 15, 1; XVIII, 14, 8; तत् ऊर्ध्वम् XVII, 14, 16.

तति VI, 1, 3.

तत्प्रकृति XIII, 19, 18.

तत्प्रयाज V, 16, 7.

तत्र I, 3, 7; 16, 8; 17, 7. 9; III, 19, 8; V, 12, 3. 4; 14, 24; VII, 4, 16; 15, 11; 26, 6; X, 1, 20; XIII, 6, 5; 20, 10; 29, 2; XIV, 6, 7; XV, 2, 16; 3, 1; 13, 7; XVI, 15, 5. 8; XVII, 15, 8; XVIII, 19, 10; 24, 3.

तथा I, 2, 28; 3, 2; II, 15, 1; IV, 6, 6; 11, 12; 21, 6. 7; V, 16, 3; 20, 2; VI, 9, 12; VII, 2, 12; 8, 3; 16, 6; IX, 20, 18; X, 6, 11; 8, 23; 12, 10; XIII, 29, 4; XIV, 32, 8; 39, 6; XV, 7, 10; 15, 11; 18; 20; 24; 25; XVI, 10, 10; 29, 9; XVII, 7, 12; XVIII, 2, 4. 6; तथैव IV, 4, 15; 12, 10 etc.; तथो XIV, 28, 9; XV, 6, 7; 11, 1; 12, 1; XVI,

1, 1; 10, 1; 15, 1.

तथायुक्त XIII, 19, 9. 16.

तद् I, 1; 2; 8 etc. (तस्यै = तस्याः XV, 16, 17; XVII, 2, 7; 3, 6; XVIII, 14, 5; 24, 19).

तदिदासीय XI, 2, 6; XV, 8, 1; XVI, 21, 31. (Cf. कयाशुभी-यतदिदासीये).

तद्देवत I, 17, 9. 18; XV, 9, 4.

तद्देवत्य XIII, 2, 7.

तद्रूप XIII, 2, 7.

तन् + वि तत् VII, 15, 13; XV, 17 (p. 188, 22).

+ अभिवि तन्वन्ति XVII, 5, 6.

+ सम् तत् I, 1, 23; II, 6, 12. (Cf. असंतन्वन्तु VII, 15, 2).

तन्न (1.) XIV, 29, 3 (तन्वौ) (2.) X, 19, 1 (तन्नः).

तन्नूदेवता II, 3, 10. 14.

तन्नूपृष्ठ X, 8, 21.

तन्तु XV, 24, (p. 193, 22).

तन्त्र III, 20, 15; XIV, 39, 5; XV, 1, 23. 26; 13, 2. (Cf. पशुतन्त्र । शततन्त्री । समानतन्त्र)

तन्त्रलक्षण I, 16, 6.

तन्द्रय् तन्द्रयते XV, 19 (p. 191, 6).

तप् XIV, 24, 3; XV, 24 (p. 194, 5); XVI, 3, 10; तेषे XIV, 12, 2; अतप्यत XVI, 15, 1; तप्त्वा XIV, 6, 1; 12, 2; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 20, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36, 1; 37, 1; 43, 1; 44, 1; 45, 1; 46, 1; 47, 1; 48, 1; 49, 1; 58, 1; 59, 1; 60, 1; 61, 1; 63, 2; 64, 1; 65, 1; 66, 1; 67, 1; 68, 1; 69, 2; 71, 2; 74, 1; 75, 2; 76, 2; 77, 2; 78, 2; 79, 2; 80, 2;

81, 2; 82, 2; 83, 2; 84, 2; XV,
9, 2; XVI, 15, 1.
+ प्रति तपति II, 17, 3; तप्य II,
8, 11. 16; 10, 7; 17, 1.
तपस् XIV, 6, 1; 12, 2; 17, 1; 18,
1; 19, 1; 20, 1; 24, 1; 25, 1;
26, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36,
1; 37, 1; 43, 1; 44, 1; 45, 1;
46, 1; 47, 1; 48, 1; 49, 1; 58,
1; 59, 1; 60, 1; 61, 1; 63, 2;
64, 1; 65, 1; 66, 1; 67, 1; 68,
1; 69, 2; 71, 2; 74, 1; 75, 2;
76, 2; 77, 2; 78, 2; 79, 2; 80, 2;
81, 2; 82, 2; 83, 2; 84, 2; XV,
9, 2; 17 (p. 188, 12); XVI, 1,
9; 15, 1.
तपस्वन्तु III, 19, 15.
तमन II, 7, 7; IV, 4, 13.
तमस् XV, 17 (p. 188; 10).
तमुद्गृहीय X, 11, 13.
तरसपुरोलाश् in चषालमुखतरसपुरो-
लाशो: XIV, 73, 3.
तरुण in कुशतरुण II, 7, 12.
ताक्षणी II, 3, 14.
तात XV, 24 (p. 194, 5).
तानूतन्त्र V, 8, 2.
तापश्चित XIII, 26, 4. (Cf. क्षुल्लक-
तापश्चित महातापश्चित).
तायमानरूप XIII, 24, 16. 18.
ताक्ष्य (1.) (वैपश्यत) XVI, 2, 25.
(2.) XI, 14, 28; XII, 11, 12.
तार्तीयसवनिकी V, 3, 7.
तार्तीयान्निक XV, 8, 3.
तार्य XVI, 12, 10 (see critical
notes).
तालुस्थान I, 2, 4.
तावन् तावती VIII, 7, 5; XV, 9,
4; तावद् VII, 6, 8; IX, 20, 14;

XVII, 14, 4.
तिरिन्दिर (पारशव्यय) XVI, 11, 20.
तिर्यक् IV, 12, 5; XVII, 1, 11.
तिलकावल XVI, 18, 18 (Comm.
पिङ्गाक्षः । वलिनः । तिलकाश्चा-
वलीषु यस्य । विक्रिधः कुष्टी etc.).
तीर XIII, 29, 29.
तीर्थ V, 14, 2; XVII, 7, 11.
तीव्र XIV, 21, 1.
तीव्रसव XIV, 21, 1.
तु I, 1, 40; 2, 20; 3, 18 etc.
तुल्य in अनुल्य V, 19, 4.
तुरायण III, 11, 15.
तुष् तुष्येत् I, 17, 5.
तूपर IX, 23, 5; XV, 1, 22; XVI,
3, 13; 12, 12.
तूष्णींशंस VII, 9, 1; IX, 25, 1;
XVII, 14, 3; 17, 15; XVIII,
1, 3; 21, 1.
तूष्णीम् II, 8, 11; 9, 4; 10, 1; 17,
2. 4; III, 16, 20; IV, 2, 5. 11;
11, 5; 16, 6; 21, 13. 22; VI,
9, 18; VIII, 11, 15. 16; XVII,
14, 16.
तृच I, 4, 8; 12, 8; II, 12, 2; III,
17, 3. 5; IV, 12, 10; V, 14,
11; 18, 12; VII, 10, 3; 11, 1;
19, 8. 9. 19; VIII, 3, 8; IX,
2, 3; 3, 3; 5, 4. 9; 6, 6. 14; X,
3, 5; 4, 14; 5, 8; 6, 14; 8, 16;
9, 16; 10, 7; 11, 8; 12, 8. 12;
XI, 3, 2; 6, 5; 7, 4; 8, 3; 9, 3;
10, 4; 12, 6. 8. 13; 13, 13;
XII, 2, 3. 15; 3, 8. 10. 12. 15.
16; 4, 10. 13. 16; 5, 9. 12; 8,
2. 4. 6. 7. 9. 10; 9, 2; 11, 3;
12, 4. 11; 25, 2; 26, 18. 21;
XIII, 12, 2. 13; XIV, 3, 3. 5.

6. 7. 8. 12; XV, 22; XVI, 13, 14; XVII, 14, 1; XVIII, 1, 4, 7; 2, 1. 2. 5; 3, 1; 4, 8; 5, 9; 6, 1. 2. 4. 5; 7, 3. 7. 10. 15. 18. 19; 12, 2. 6. 7; 17, 5. 6. 7; 18, 11; 19, 7. 10; 22, 2; 23, 6. 9. 11. (Cf. प्रउगवृत्तानि).

तृचवल्सुस XI, 3, 1; XII, 9, 1; XIV, 2, 10; 3, 13. 14; 6, 5; 40, 4; XV, 4, 7; XVII, 8, 11.

तृचवल्सुसशस्त्र XIV, 42, 14.

तृङ् see तृङ्.

तृण I, 6, 6; 15, 14.

तृणनिरसन IV, 6, 5.

तृणापचयन II, 15, 4.

तृतीय I, 7, 4; II, 2, 12; 5, 18; IV, 12, 4; 18, 3; V, 11, 3. 12; VI, 6, 8; VII, 15, 6. 10; 16, 4; 17, 7; 25, 6; 27, 18; VIII, 3, 18; 12, 4; IX, 5, 7; 6, 4. 9; X, 4, 1; 8, 13; 9, 7. 8; 10, 4; XI, 2, 10; 4, 7; 6, 1; 7, 9; 8, 6; 9, 10; 11, 2. 9. 11. 12. 15. 16. 17. 18. 19; 12, 2. 4. 17; 13, 15. 26; 14, 34; XII, 3, 7; 4, 4. 8; 5, 7; 9, 10; 10, 8; 11, 3. 8; 12, 8. 14; 16, 2; 24, 3; 26, 6. 21; XIII, 15, 5; XIV, 8, 5. 9; XV, 19; XVI, 4, 8; 5, 2; 11, 7; 13, 17; 18, 5; 21, 6. 9. 12. 20; 22, 6. 17; 23, 5. 11. 19; 24, 3; XVII, 15, 6; XVIII, 1, 17. 21; 20, 1. 3; 23, 10. (Cf. आदित्य-तृतीय । प्रथमतृतीयौ)

तृतीयचतुर्थ्यौ X, 12, 15.

तृतीयपञ्चमयोः XII, 3, 18; 10, 5; 12, 5.

तृतीयप्रभृति VIII, 7, 3; XII, 27, 3.

तृतीयसवन VII, 5, 14. 24; 19, 22; VIII, 1, 2; 3, 5; 14, 5. 8; X, 7, 12; XI, 10, 11; 12, 9; 15, 7; XII, 7, 3; 27, 6; XIII, 5, 6. 9; 6, 3; 9, 1; XIV, 27, 9; 28, 6; 33, 13; XV, 2, 22; 8, 5; 13, 9; XVI, 14, 9; 21, 32; 23, 9. 10. 11. 12. 19. 20; 24, 14. 16; XVIII, 22, 1. (Cf. प्रातः-सवनतृतीयसवनानि).

तृतीयसवनीय XIV, 2, 19; 13, 5.

तृङ् (तृङ्) + अव तृणन्ति XVII, 17, 5. 6.

+ वि तर्दयति XVII, 1, 14.

+ सम् तृङ्युः XVII, 1, 9; तृङ्य IV, 18, 5.

तृ + वि तारयति VII, 1, 4.

तेजस् XIV, 2, 4. 9; 20, 1; 24, 1; 36, 1; 42, 12. 13; 59, 1; 78, 2; XV, 4, 3. 4; 14, 4; 17.

तेजस्काम XIV, 4, 1; 16, 1; 20, 1; 24, 1; 36, 1; 59, 1; 78, 2; XV, 4, 2.

तैष XIII, 19, 3.

त्यज् त्यजेत् II, 16, 3.

त्रयस्त्रिंश IX, 27, 1; X, 12, 2; XIII, 16, 5; 24, 6; XV, 6, 4; XVI, 23, 12. (Cf. त्रिणवत्रयस्त्रिंशे).

त्रयस्त्रिंशत् XV, 4, 10; 5, 2. 3. 4. 5; XVI, 22, 16.

त्रयस्त्रिंशद्वात्र XIII, 17, 1.

त्रयस्त्रिंशस्तोम X, 7, 1.

त्रयस्त्रिंशारम्भण XIII, 16, 4. 5.

त्रयोदश IX, 20, 10 (त्रयोदशं शतम्);

त्रयोदशी IX, 8, 3; XVIII, 14, 6.

त्रयोदशन् IX, 1, 10; XV, 1, 13; 3, 10.

त्रयोविंशति XVIII, 1, 9.

त्रि I, 1, 2; 4, 11, 15; 12, 13; II, 1, 9; 5, 10; 10, 3; 12, 8; 14, 5; III, 13, 17; 14, 9; IV, 5, 2; 11, 6; 15, 9, 21; 18, 5; 21, 5, 14; V, 9, 21; 11, 1, 2, 10; 14, 15; 16, 8; VI, 3, 10; 4, 5, 7; 5, 2, 10; 6, 2, 6, 17; 10, 1; 11, 8, 12; VII, 6, 1; 10, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15; 15, 4, 10, 16; 25, 7, 14, 16; VIII, 6, 7, 11, 12, 14; 12, 16; IX, 1, 8; 6, 11, 16; 15, 2; 20, 15, 25; 23, 9; X, 1, 8; 5, 19, 20; 6, 6, 9, 11, 14, 16, 18, 19; 8, 6, 9, 17, 19; 9, 16; 10, 7; 12, 17; XI, 12, 5; 13, 9, 13, 14; XII, 5, 15; 11, 14, 17, 24; 21, 3; 26, 17; XIII, 5, 7; 10, 11; 15, 6; 17, 3; 19, 14, 16; 21, 5; 27, 1, 2, 3; 28, 5; XIV, 4, 5; 12, 6, 7, 8, 9; 40, 19; 42, 8, 9; 51, 11; 56, 7, 8; 57, 10, 11, 12, 13; XV, 1, 13; 8, 2, 18; 12, 13; 20, 24; XVI, 21, 2, 3; 22, 8, 15; 29, 6; XVII, 1, 9; 5, 2; 12, 2, 3; 15, 3; XVIII, 1, 3, 8; 7, 5, 15; 8, 3, 16; 10, 6, 7, 9; 15, 4, त्रौस्त्रीन् VIII, 2, 13; X, 5, 12; XII, 8, 4; तिसृभिस्त्रिसृभिः XVI, 13, 6.

त्रिशत् IV, 15, 14, 19; XIV, 9, 5; त्रिशतं त्रिशतम् XIV, 32, 9.

त्रिशतमी XVIII, 14, 6.

त्रिक X, 12, 4.

त्रिककुद XVI, 29, 12. (Cf. छन्दोम-
त्रिककुद। महात्रिककुद).

त्रिकट्टकोया X, 13, 7.

त्रिकैक in एकत्रिकत्रिकैक XIV,

42, 7.

त्रिगुण XVII, 2, 3.

त्रिणव IX, 27, 1; XIII, 16, 5; XIV, 33, 5; XV, 6, 3; XVI, 23, 11, 12.

त्रिणवत्रयस्त्रिणव XVI, 15, 12.

त्रिणवस्तोम X, 6, 1.

त्रिपच्छस् XI, 14, 14.

त्रिपद VII, 27, 1.

त्रिपुरुषम् XVI, 22, 29.

त्रिप्रभृति I, 1, 18.

त्रिसात्र I, 1, 19.

त्रिरात्र IV, 15, 6; XIII, 5, 20; XIV, 8, 1; XVI, 1, 1; 20, 17; 21, 1; 22, 30. (Cf. अश्वत्रिरात्र। कुसुहविन्दुत्रिरात्र। गर्गत्रिरात्र। सर्व-
वेदत्रिरात्र)

त्रिर्वचन I, 1, 18,

त्रिविध XVI, 21, 1, 2; 22, 30.

त्रिवृत् IX, 21, 1; 27, 1; XII, 2, 11; 9, 1; XIII, 16, 5; 22, 2; 29, 32; XIV, 2, 11; 6, 4; 12, 6; 25, 2; 26, 2; 27, 3, 4, 5, 9, 10, 11; 28, 2, 3, 6, 7, 8, 9; 29, 5; XIV, 33, 3; 40, 2; 41, 3; 42, 3; XV, 4, 5; XVI, 23, 5, 9; 24, 3, 5; XVII, 7, 6.

त्रिवृत्पञ्चदशौ XIII, 21, 1; XIV, 29, 4; दशे XV, 6, 2. (Cf. पञ्चदश-
त्रिवृत्तौ)

त्रिवृत्प्रभृति XIII, 24, 5; 28, 5; XVI, 21, 3.

त्रिवृत्स्तोम X, 2, 1; XIII, 21, 9; XIV, 51, 2.

त्रिशत IX, 20, 13.

त्रिशोर्षन् XIV, 50, 1.

त्रिशुक्रिय XVI, 22, 29.

त्रिषवण XVI, 21, 2.

त्रिष्टुप्छन्दस् XIV, 33, 11. 12.

त्रिष्टुप्छत XVIII, 19, 1.

त्रिष्टुब्जगत्यौ VII, 27, 30; °तीनाम्
VII, 26, 4. त्रिष्टुद्विराजोः VII,
27, 22.

त्रिष्टुम् VII, 27, 11; IX, 6, 1; X,
7, 7; 12, 9; XIV, 11, 5; 33,
10; XVI, 30, 2; XVIII, 16, 3.

(Cf. गायत्रीत्रिष्टुभौ)

त्रिष्टोम XIV, 51, 2; XV, 16, 10;
XVI, 22, 8.

त्रिस् I, 4, 6; II, 11, 2. 4; 12, 7;
III, 16, 23; IV, 4, 13; 16, 10;
17, 13; 18, 10; V, 17, 10; VII,
10, 9; X, 21, 17; XIII, 17, 1;
28, 4; 29, 30; XVI, 17, 4. 5;
XVII, 14, 15; 15, 4. 13; 16,
6. 8; 17, 2. 15; XVIII, 1, 1.
19; 21, 2; त्रिस्त्रिस् II, 6, 10; V,
11, 1; VI, 9, 4.

त्रिसंस्थ XIV, 42, 17.

त्रिसांवत्सर XIII, 28, 4.

त्रिःशस्त XVIII, 1, 10; 20, 7.

त्रिःसमुद्ग XIV, 2, 9.

त्रिहविस् III, 16, 1; IX, 24, 1.

त्रीषु III, 2, 7.

त्रेता XV, 19 (p. 190, 18).

त्रैधम् II, 10, 5.

त्रैधातवी XV, 16, 2.

त्रैपद XIV, 41, 11.

त्रैष्टुम् VI, 4, 4; 5, 5; 6, 5; VII, 26,
6; IX, 6, 2; 20, 10; 27, 1; X,
9, 3; 10, 3; 11, 4; XI, 13, 12;
XIV, 11, 6; XV, 10, 2; XVI,
21, 18; 30, 2; XVII, 7, 13; 8,
4; 9, 5.

त्रैष्टुभजागते XVIII, 6, 5.

त्र्यम्बक III, 17, 10; XIV, 10, 21.

त्र्यह II, 3, 14; X, 5, 7; 8, 16; 9,
5. 9; 11, 10; XI, 4, 2; 7, 5.
11; 11, 8; 12, 9. 12; XII, 3,
15; 6, 6; XIII, 18, 5; XIV, 45,
2; XVI, 24, 13; 25, 3; 26, 3;
त्र्यहार्थे XIII, 15, 6.

त्वच् VI, 1, 6; XIII, 3, 5; XVI
15, 10.

त्वर् त्वरेरन् XVI, 7, 7.

त्वद् XIV, 12, 2 etc. (त्वा XV,
18; 20 etc.).

त्वष्टृ I, 15, 2; XV, 14, 4.

त्वाष्ट्र IX, 27, 4; XIII, 4, 1; XIV,
50, 1.

त्विषि XIV, 34, 1. 3.

त्विषिकाम XIV, 34, 1.

त्विषिमन्तु XIV, 34, 3.

द

दक्षिण I, 4, 1; 5, 8; 6, 3. 5; 10, 1.
4; II, 9, 3; 16, 2; IV, 3, 7; 12,
1. 2. 10; 13, 2; 14, 6. 18. 23.
29; 16, 6. 7; V, 13, 2. 3. 5;
14, 19; VI, 3, 2; VII, 3, 1; 5,
16; 15, 2; XIII, 29, 29; XV,
13; 15; XVI, 9, 19; XVII, 10,
4. 11; 11, 4; 13, 2; 15, 2. 10;
16, 1. 3. 7; दक्षिणेन (praep.) V,
15, 9; 10; VI, 13, 5; VII, 3, 2.
3; 14, 10; XVII, 10, 12; दक्षिणा
(adv.) III, 16, 16-17; IV, 4, 2;
V, 6, 7; 14, 19; VI, 13, 10;
VII, 15, 2; VIII, 12, 11.
दक्षिणा (दान) II, 3, 18; 4, 10;
5, 27; III, 2, 7; 3, 7; 7, 6; 12;
6. 12; 13, 24; 14, 17; 15, 22;
18, 8; 19, 9; IV, 16, 9; 20, 3;
XIII, 5, 21; 6, 4. 7; XIV, 2

12; 12, 5; 15, 6; 16, 5; 20, 2;
 28, 13; 32, 5; 33, 20; 34, 2;
 39, 3; 40, 15; 41, 12; 57, 17;
 72, 3; XV, 4, 10; 11, 15; 16,
 16; XVI, 20, 6; 30, 9. (Cf.
 आदिष्टदक्षिण । क्रतुदक्षिणा । चातु-
 र्मास्यपशुदक्षिण । नीतदक्षिण ।
 समानदक्षिण । सर्ववेदसदक्षिण ।
 सहस्रदक्षिण)
 दक्षिणतस् II, 8, 1. 14; 9, 11. 13;
 12, 9; IV, 4, 3; 14, 10. 13;
 16, 10; VI, 8, 4; VIII, 2, 13;
 XVII, 1, 6; दक्षिणतःपश्चात् II,
 7, 16; VII, 3, 2.
 दक्षिणतोऽन्याय II, 11, 1; IV, 6, 1.
 दक्षिणधिष्ण्य VI, 13, 4.
 दक्षिणप्राक्प्रवण IV, 14, 6.
 दक्षिणाकाल I, 12, 10; VII, 17, 16.
 दक्षिणाग्नि III, 17, 3; IV, 2, 4. 7;
 4, 2; 13, 3; 14, 10. 11; V, 4, 6.
 दक्षिणाग्र IV, 3, 3.
 दक्षिणाञ्च see प्राग्दक्षिणाञ्च.
 दक्षिणान्याय I, 1, 14,
 दक्षिणापथ XIII, 14, 6.
 दक्षिणापर I, 6, 6; XIII, 11, 2
 दक्षिणाप्रवण IV, 14, 6.
 दक्षिणामुखी IV, 14, 13.
 दक्षिणार्ध IV, 4, 2; 21, 9; XVII,
 4, 4.
 दक्षिणार्धापरार्ध XVIII, 24, 19.
 दक्षिणावृत् V, 14, 24; 15, 9; VI, 3,
 8; 12, 11; VII, 7, 3; 14, 10;
 VIII, 9, 9; XVII, 13, 11.
 दक्षिणोत्तरिन् I, 6, 10; XVII, 16, 7.
 दक्षिणोत्तान V, 8, 5.
 दण्ड V, 16, 4; XVII, 3, 3. 4. 6.
 (Cf. आर्द्रदण्ड । प्रत्यग्दण्ड । प्राग्दण्ड)
 दण्डसमाप्त XVII, 3, 9.

दण्डिन् XVI, 1, 16.
 दण्डोपानहम् (Comm. दण्डश्च उपा-
 नहौ च) III, 3, 7.
 दधन् दधि II, 7, 9. 10; VIII, 9, 9;
 XIII, 6, 3; XIV, 40, 11.
 दधिघर्म V, 10, 30; VII, 16, 1.
 दधिभक्ष IV, 13, 2; VIII, 9, 9.
 दन्त XV, 18 (p. 189, 11 ff.) .
 दर्शन X, 21, 10.
 दर्शपूर्णमासौ I, 4, 12; 16, 1; II, 4,
 1; III, 8, 5; 12, 13. 14; XIII,
 20, 3; 24, 3; XIV, 5, 1.
 दर्शपूर्णमासायन III, 11, 4.
 दशकपाल XIV, 13, 7.
 दशदशिन् XIII, 23, 7. (Comm.
 दशकाः स्तोमाः प्रत्यहमस्य सन्तीति ।
 दशदशी ईदृशः संवत्सरः)
 दशधा XVII, 3, 6.
 दशन् IV, 2, 9; 15, 1. 12; 16, 5;
 V, 16, 8; VI, 4, 1; XII, 24, 1;
 XIV, 80, 2; 81, 2; 82, 2; XV,
 14, 3. 6. 10; 17; XVI, 12, 3;
 XVII, 3, 7; XVIII, 7, 10. 18;
 11, 2.
 दशपशु XVI, 14, 19.
 दशपुरुषम् XV, 14, 8.
 दशपेय XV, 13, 2; 14, 5. 11. (Cf.
 अभिषेचनीयदशपेयौ)
 दशम X, 1, 9; 12, 1; XII, 2, 13.
 23; 3, 22; 4, 22; 5, 23; 27, 5;
 XIII, 15, 13; XIV, 74, 1; XV,
 17; XVI, 2, 28; 29, 17; XVII,
 6, 3. दशमी II, 3, 14; IV, 2, 6;
 VI, 7, 3; X, 6, 14; XV, 14, 5.
 (Cf. द्वितीयदशमयोः)
 दशरात्र X, 1, 6; XII, 9, 1; XIII,
 17, 1. 2. 3; 18, 5; 19, 16. 19;
 21, 8; 24, 6; XIV, 72, 4; XV,

- 14, 3; XVI, 20, 3; 29, 1. 4.
18; 30, 3.
- दशरात्रावरार्ध II, 16, 1.
- दशविध XVI, 29, 1. 2. 18.
- दशशत XI, 13, 6.
- दशहोतृ X, 14, 1. 2.
- दशा XV, 13, 15.
- दशाक्षर VII, 27, 23; XVI, 29, 2.
- दशाह in छन्दोमदशाह XIII, 21, 13.
- दस्यु XV, 26 (p. 195, 6).
- दह् धक्ष्यन्तः XVIII, 24, 15; दग्ध्वा
XIII, 11, 1.
- + अभि दग्ध XIII, 6, 7.
- + निस् दहत, अदहत XIV, 15, 1.
- दा ददाति III, 8, 10; XIV, 9, 4;
32, 9; XV, 3, 12; 16, 17; XVI,
1, 10; 10, 7; 18, 8; 22, 15;
दत्ते III, 16, 27; दद्यात् III, 20,
3; IV, 5, 6; VII, 17, 17; XIII,
5, 21; 6, 2. 5. 7; XIV, 16, 8;
XVIII, 24, 32; ददानि XV, 20;
देहि XV, 24; दत्त XV, 21; अददात्
XV, 18; ददौ ददुः XV, 22; दीयते
XVI, 14, 18; 15, 20; देय XVIII,
24, 32; दत्त्वा II, 7, 7; VII, 18,
9; XIII, 6, 4; 29, 21; XV, 20.
- + आ दत्ते XVIII, 8, 16; दाय I,
10, 5; VII, 15, 17; VIII, 5,
2; XV, 18; 20; XVII, 15,
3; दायम् (in पुनरादायम्) IX,
20, 6; XVIII, 4, 3. 4; 5, 3.
4; caus. दाप्य-I, 6, 16; V,
11, 5.
- + प्रत्या दत्ते VII, 25, 14; दाय
VII, 25, 6. 13.
- + प्र दाय IV, 15, 4; VII, 7, 3.
प्रत्त in प्रत्तदोष III, 20, 13
and अप्रत्तदेवत III, 20, 12.
- दाक्षायणयज्ञ III, 8, 3. 6; XIV, 5, 3.
दाक्षायणयाज्ञिक III, 9, 4.
- दाक्षिण XIII, 14, 6.
- दात् III, 2, 2; XVI, 10, 4. 7.
- दान II, 3, 25. (Cf. उच्छिद्यदान IV,
21, 16).
- दाय XV, 25 (p. 194, 18); 27 (p.
195, 17).
- दार्शपूर्णमासिक V, 18, 7.
- दार्षद्वय XIII, 29, 31.
- दाशतयी XII, 2, 16. 22.
- दाशरात्रिक X, 2, 1.
- दाह in गृहदाह III, 4, 13.
1. दिश् दिष्ट XVIII, 23, 5.
- + अनु दिशति IV, 19, 7.
- + आ दिशति VIII, 1, 6; दिश्य
IV, 14, 2; दिष्ट V, 11, 8. (Cf.
अनादिष्ट I, 1, 17; अनादिष्ट-
याज्यापुरोनुवाक्य I, 17, 9;
आदिष्टदक्षिण I, 12, 11).
- + निस् in अनिदिष्ट VIII, 15, 14.
- + उद् दिशति II, 9, 14.
- + उप दिशति XVI, 2, 2. 5. 8.
11. 14. 17. 20. 23. 26. 29;
दिष्ट I, 17, 7. (Cf. अनुपदिष्ट)
- + प्रदिश्येत XIV, 1, 2; दिष्ट XII,
7, 3. (Cf. आदिप्रदिष्ट VI, 1,
25).
2. दिश् IV, 11, 3; 14, 6; 17, 3;
VI, 2, 3; XIV, 83, 2; 84, 6;
XVI, 9, 18; 18, 13; 28, 2;
दिशामवेष्टीः IX, 28, 16; दिशां
स्तोमाः XIV, 83, 1; 84, 6; दिशां
क्लृप्तयः XII, 20, 1.
- दिष्टशस्त्र XVII, 8, 3.
- दीक्ष् दीक्षते XV, 12, 12; दीक्षन्ते
X, 1, 1; दीक्षेत XIII, 6, 4; XV,
12, 3; दीक्षेरन् XIII, 19, 3. 5;

दीक्षयित्वा XIII, 11, 1. (Cf. दीक्षित)
 दीक्षणानुपूर्व्येण XIII, 14, 3.
 दीक्षणीया V, 3, 1; IX, 24, 1; XIV, 40, 16.
 दीक्षणीयाप्रभृति VIII, 12, 9.
 दीक्षा V, 2, 4; 4, 7; X, 1, 2; XIII, 19, 1. 5; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 29, 1; XIV, 6, 7; 16, 2. 4; 39, 5; XV, 1, 13; 12, 13; XVI, 20, 9.
 दीक्षित XIII, 11, 1; 13, 1; 14, 1; XVI, 20, 7; XVII, 4, 7. (Cf. अदीक्षित । असंवत्सरदीक्षित)
 दीक्षितवसन XVIII, 24, 4.
 दीक्षितव्रत III, 8, 10.
 दीप् + आ दीप्य II, 8, 9.
 + संप्रदीप्त IV, 15, 1.
 दीर्घ I, 2, 18; X, 5, 12.
 दीर्घायुत्वं XIV, 12, 2. 11.
 दुःखुभि XV, 3, 14; XVII, 4, 1; 14, 10; 17, 5. (Cf. भूमिदुःखुभि)
 दुराश XIV, 32, 1.
 दुष्ट III, 20, 5. 12. 15; XIII, 3, 2; 12, 9.
 दुह् दुह्यमान V, 10, 8; दुग्ध III, 12, 16; दोहयेत् II, 8, 3.
 दुहितु XV, 17.
 दूत XIV, 40, 1.
 दूरोहण XI, 14, 13; XII, 11, 12; XV, 3, 10.
 दूर्वा IV, 15, 5.
 दू + आद्वियेत XIII, 1, 5.
 दृढपर्यष्ट XVII, 10, 9.
 हति XIV, 40, 11.
 हतिवातवतोरयन XIII, 23, 1.
 दृश् ददर्श XV, 23 (p. 193, 10); अत्राक्षः XV, 24 (p. 194, 2);

दृश्येत I, 3, 6; fut. द्रष्टा I, 3, 6;
 दृश्यमान II, 7, 2; VI, 7, 4; X, 21, 11. (Cf. अदृश्यमान IV, 15, 9).
 दृषद्वती XIII, 29, 14. 29.
 दृह् दृढ XVII, 2, 2.
 दृ दीर्ण XIII, 12, 1. 3.
 + परि दद्रे XIV, 27, 1.
 देव XIV, 14, 1; 23, 1; 27, 1; 29, 1; 32, 1; 38, 1; 50, 1; XV, 5, 1. 5. 13; 17; 22; 24; XVI, 1, 12; 2, 29; 10, 5. 6. देवी IX, 28, 4. (Cf. देवानां पत्न्यः । देवा-सुराः)
 देवकर्मन् I, 1, 6. 13.
 देवगण XIV, 72, 4.
 देवता I, 4, 22; 16, 7. 8. 9. 10. 15 (देवतातः); 17, 5. 7; III, 16, 11; 20, 12. 15; IV, 20, 5. 6; XIV, 57, 20; XV, 14, 6; 21; XVI, 3, 16. 17; 12, 16; 7, 4; 19, 17. (Cf. एककपालदेवता । एवंदेवत । चातुर्मास्यदेवता । तद्देवत । द्विदेवत । नानादेवत । पर्वदेवता । पशुदेवता । बहुदेवत । यथादेवतम् । यद्देवत । समानदेवत । सवनदेवता)
 देवतादेशन I, 2, 19.
 देवतानामधेय I, 1, 37; VI, 1, 15.
 देवतानुपूर्व्यम् III, 7, 7.
 देवताविकार I, 16, 8.
 °देवत्य (Cf. तद्देवत्य । द्विदेवत्य । पितृदेवत्य । वाग्देवत्य । सावित्र-वाग्देवत्यौ)
 देवयजन V, 2, 1; XV, 14, 1.
 देवयान XV, 17 (p. 188, 22).
 देवरात XV, 24; 27.
 देवसू IX, 26, 1.
 देवानां पत्न्यः I, 15, 2; VIII, 7, 13;

- XIV, 57, 9.
 देवासुराः XIV, 23, 1; 32, 1; 38, 1.
 देविकाहविस् IX, 28, 1.
 देश IV, 14, 6; XIII, 11, 2; XVII, 13, 9. (Cf. मार्जालीयदेश । श्रोणिदेश)
 देशकालसंनिर्घ XIII, 24, 14.
 देशपृथक्त्व IV, 6, 7.
 दैव XV, 25 (p. 194, 18); 27 (p. 195, 21 ff.).
 दैवत I, 17, 3. 5; XIII, 1, 3. (Cf. अप्रतद्वैवत)
 दोष III, 19, 3. 7. 8; 21, 2. 6.
 द्यावापृथिवीय III, 12, 3; 13, 11; VI, 11, 7; VIII, 3, 11; XI, 8, 6; 14, 31; XIV, 6, 3; 56, 9; XVI, 20, 2; XVIII, 22, 5. (Cf. वैश्वदेवद्यावापृथिवीयौ । सावित्रद्यावापृथिवीयौ)
 द्युतान XIII, 12, 3.
 द्यौ दिवे IX, 28, 5.
 द्रव्य III, 20, 9; IV, 1, 3; IX, 1, 3.
 द्रष्टृ see दृष्ट
 द्र + अनु द्रवेत् VII, 6, 8.
 + उप see उपद्रुत XII, 13, 5.
 द्रोणकलश XV, 23 (p. 193, 11).
 द्व I, 3, 3; 4, 13; II, 3, 9; III, 16, 8; IV, 2, 5; 15, 2. 8; 16, 6. 7; V, 9, 15; VI, 3, 10; 6, 2; VII, 10, 7; 15, 4. 5. 13; 26, 3. 8. 9. 11; 27, 15. 27; VIII, 6, 9. 10; IX, 5, 8; 6, 11; 11, 13; 20, 9; X, 3, 5; 4, 5; 5, 4; 6, 3. 6; 8, 3; 11, 8; 12, 15; 13, 2; XI, 11, 15. 17. 19; XII, 2, 10. 19; XIII, 10, 5; 16, 3. 5; XV, 3, 6; XVI, 8, 10; 20, 2; 22, 12; 24, 14; XVII, 1, 9; XVIII, 8, 4. 11. 13; 10, 12; 12, 6; 14, 5; 18, 7. 12.
 द्वात्रिंशत् X, 12, 7.
 द्वादश VII, 17, 17 (द्वादशं शतम्); द्वादशी VI, 7, 1.
 द्वादशकपाल XIV, 13, 5.
 द्वादशकृत्वस् X, 5, 12; XVII, 14, 3.
 द्वादशन् II, 3, 19; IV, 16, 6; VI, 4, 7; X, 1, 2. 3. 4; XIII, 19, 2. 5; XIV, 16, 2; 61, 4; 76, 2; XV, 1, 7; 12, 13; XVI, 1, 4; 12; 3; 14, 20; XVII, 8, 2.
 द्वादशरात्र II, 3, 23.
 द्वादशविध XVI, 1, 3.
 द्वादशाक्षर VII, 27, 17.
 द्वादशायोग III, 18, 10.
 द्वादशाह II, 2, 2; IX, 1, 1; X, 1, 1; 21, 18; XI, 1, 1. 3; XIII, 14, 10; 20, 14; XVI, 30, 11. (Cf. अद्वादशाहम्)
 द्वादशाहप्रभृति XIII, 14, 9.
 द्वादशिन् XIII, 23, 8.
 द्वापर XV, 19 (p. 190, 17).
 द्वार V, 9, 4; 14, 5. 21. 22. 24; 15, 10; VI, 3, 8; 13, 2, 5. 6; VII, 7, 3; 14, 10; 15, 2; VIII, 5, 2; X, 13, 26; 21, 10; XVII, 7, 11; 11, 4.
 द्वारबाहू XVII, 4, 2. 3.
 द्वारी VI, 12, 13; द्वार्य (=द्वार्याः) XVII, 4, 2. 3.
 द्वाविंश (fem.) XVIII, 14, 4.
 द्वाविंशति X, 13, 4; XV, 22 (p. 192, 20).
 द्विगुण XVII, 2, 9.
 द्विगोत्र I, 4, 16.
 द्वितीय I, 3, 15; 7, 2. 3; II, 2, 7; 3, 4. 12; 5, 18. 28; IV, 12, 3;

18, 2; V, 11, 10; VII, 15, 5.
 9; 16, 3; 17, 6; 25, 6. 13. 15;
 26, 5; VIII, 7, 2; IX, 5, 6.
 11; 6, 3. 8; X, 3, 1; 5, 12. 15.
 21; XI, 2, 7; 4, 6; 5, 1. 8; 7, 8;
 9, 6. 13; 11, 2. 9. 11. 12. 16;
 12, 2. 4. 14; 14, 31; XII, 3, 6;
 5, 5; 6, 4; 7, 3; 10, 4; 11, 7;
 12, 2; 13, 5; 27, 6; XIII, 1,
 7; 15, 5; XIV, 8, 4; XV, 13,
 9; 19 (p. 190, 9); XVI, 2, 4;
 3, 9; 4, 8; 5, 2; 8, 26; 12, 4.
 9; 13, 17. 18; 18, 4; 20, 16;
 21, 4. 8. 11. 18. 20. 26. 31;
 22, 3. 17; 23, 5. 10, 18; 24, 3;
 XVII, 15, 6; XVIII, 1, 16; 4,
 7; 5, 7; 16, 2; 20, 1. 2. 3. 4.
 (Cf. वैष्णवद्वितीय । प्रथमद्वितीयौ)

द्वितीयचतुर्थयोः X, 5, 14; XII,
 26, 2.

द्वितीयदशमयोः XII, 24, 4.

द्वितीयप्रभृति X, 1, 11; XII, 27, 2.

द्वितीयसप्तमयोः X, 5, 10.

द्वितीयाचतुर्थ्यौ X, 11, 5.

द्विदेवतबहुदेवतेषु I, 17, 19. (Cf.

एकदेवतद्विदेवतयोः VI, 1, 12).

द्विदेवत्य VI, 1, 15; VII, 2, 1. 11;
 3, 1; 4, 4. 17; 8, 12; XV, 51,
 14.

द्विदेवत्यर्तुयाजाः VII, 3, 4; 17, 12.

द्विदेवत्यशेष VII, 4, 15.

द्विपदा VII, 26, 4; 27, 15; IX, 6,
 1; 20, 26; X, 7, 7; 13, 13;
 XII, 3, 23; 4, 24; 5, 23; 11,
 1; XVI, 21, 24; XVIII, 1, 22;
 8, 9; 14, 6; 15, 1. 7.

द्विप्रभृति I, 17, 2.

द्विरात्र XIII, 5, 19. 20; XIV, 7, 1;

XV, 16, 4; XVI, 20, 2. 19.

द्विरात्रप्रभृति X, 1, 20; XI, 1, 3;
 XII, 2, 1.

द्विविध XVI, 20, 1. 2. 19.

द्विव्यायाम in परोद्विव्यायाम XVII,
 2, 4.

द्विष् द्विषन्त् XIV, 22, 23; 23, 1;
 39, 8. 10; 42, 6; XVII, 3, 17.

+ वि द्विषाण XIII, 5, 1.

द्विषूक्त X, 11, 14; XII, 3, 3.

द्विस् II, 9, 6. 10. 14; 17, 2. 4; IV,
 11, 5; 16, 6; 21, 13; VII, 4,
 16; 8, 11; 25, 13; VIII, 3, 18;
 X, 5, 10,

द्विहविस् II, 3, 3.

द्वेष्ट्य III, 20, 3; XIV, 32, 1.

द्वैपद II, 12, 2; III, 17, 5; IX, 6,
 2. 6. 7.

द्वैप-धन्वधि XIV, 33, 20.

द्वैपराक XVI, 22, 11.

द्व्यङ्गुल II, 8, 23.

द्व्यहार्थे XIII, 15, 4.

ध

धन XIV, 46, 1.

धनजित् XIV, 46, 1. (Cf. सर्वजिद-
 धनजितोः)

धनुस् III, 2, 7; XV, 18 (p. 190,
 3); XVII, 5, 2; 15, 3.

धन्वधि in द्वैपधन्वधि XIV, 33, 20.

धन्वन् in अधिज्यधन्वन् XIV, 22, 20.

धर्म I, 1, 24; III, 20, 10; IV, 5,
 13; VII, 25, 17; XIII, 20, 11;
 XVI, 2, 28.

धर्मन् in पशुधर्मन् IX, 27, 6.

धर्मपति IX, 26, 2.

धा दधाति XV, 1, 37; XVI, 8, 5.
 16; XVII, 9, 5; XVIII, 9, 5;

- 22, 8; धत्ते XIV, 28, 9; XV, 6, 7; दधीत II, 1, 7; अदधत् XIV, 28, 8; XV, 6, 6; धीयते XI, 2, 5.
- + अन्तर् हित in जीवान्तर्हिताय IV, 4, 8.
- + अपि धाय IV, 15, 8; X, 21, 10.
- + अभि धीयमान V, 10, 3.
- + अव धाय IV, 5, 5; 15, 8; 18, 5; 19, 7; VIII, 9, 2; 10, 4; XVII, 10, 4.
- + प्रत्यव धाय IV, 9, 3.
- + आ दधते VIII, 8, 11; 11, 15; XVIII, 24, 14; दधीत (पुनरा) XIV, 15, 23; धीयमान V, 13, 6; धाय IV, 8, 3; 12, 10; 14, 15; V, 6, 1; XIII, 29, 29; (हित cf. अनाहित II, 16, 3).
- + अन्वा दधाति IV, 2, 1.
- + अस्या दधाति II, 8, 22; 12, 8; XIII, 29, 2; XVII, 10, 6.
- + व्या दधते VIII, 8, 6.
- + उपसमा धाय XIV, 13, 4.
- + उप धाय XVII, 10, 4.
- + नि दधाति II, 9, 13; 10, 7; VII, 3, 2, 3; दधति V, 14, 13; XVII, 6, 6; XVIII, 24, 5; धीयते XV, 17 (p. 188, 19); धाय I, 6, 8; 14, 20; II, 9, 16; IV, 3, 3; 4, 2, 5; 7, 6; 14, 10; 15, 5; 16, 3; 19, 7; V, 8, 5; VII, 3, 1; XIII, 11, 2; 29, 2; XVII, 10, 4; 12, 4.
- + उपनि दधाति XVII, 7, 11; दधति XIII, 11, 9; XVII, 7, 12; धाय XVII, 15, 13; 17, 9.
- + प्रतिनि दध्यात् III, 20, 9; 21, 12; XIII, 3, 2.
- + परि दधाति XI, 2, 13; दधति IX, 20, 27; XII, 2, 27; 6, 18; XVIII, 20, 7; दध्यात् VI, 9, 9; धाय V, 6, 7; 9, 26; 10, 33; 13, 10; 14, 20; 15, 4, 5; 17, 10; VI, 6, 15; 7, 10; VII, 9, 6; 10, 15; 11, 4; 12, 4; 13, 4; 15, 17; 29, 25; VIII, 6, 17; IX, 3, 4; 6, 18; 8, 3; 14, 3; 17, 3; X, 13, 22; XIII, 7, 6; XV, 3, 11; XVIII, 20, 8.
- + पुरस् धारयमान XIV, 29, 2.
- + वि धीयमान I, 1, 4; हित in प्रत्यक्षविहित III, 19, 8.
- + अनुवि दधीत XIII, 1, 3, 6.
- + सम् धाय I, 1, 23; 4, 14; V, 11, 3, 4; IX, 5, 5, 6, 7, 10, 11, 13; 6, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12; 20, 32; X, 7, 2; XVIII, 1, 16, 17, 18.
- + उपसम् धाय I, 4, 7; XVIII, 1, 15; 20, 1, 2, 3, 4.
- धात् IX, 28, 2.
- धाना VIII, 8, 6, 11.
- धान्वन XIV, 22, 12.
- धारया VII, 20, 5; 21, 8; X, 13, 11; XI, 12, 2; XIV, 54, 2; XVIII, 4, 5; 5, 5.
- धारा VII, 15, 14. (Cf. उदधारा II, 6, 12).
- धाक् + उप धावानि XV, 21 (p. 192, 11); धाय XV, 18 (p. 189, 4); 22 (p. 192, 14 ff.); अधावन् XIV, 7, 1; 23, 1; 32, 1; 38, 1.
- + सम् in असंधायमान IV, 15, 3.
- धिष्ण्य V, 14, 4; 15, 10; VI, 2, 1; 12, 1, 13, 15; 13, 3, 4, 7.

8: VII, 7, 3, 5; VIII, 8, 9;
10, 1; 12, 10; X, 1, 13; 13,
26; 21, 6; XVII, 7, 11; 10, 4;
11, 2, 4. (Cf. अधिष्ण्य । दक्षिण-
धिष्ण्य । यथाधिष्ण्यम्)

धिष्ण्यवन्त् VI, 13, 8.

धो XVII, 5, 4.

धू धून्वन्त् XIII, 14, 6.

धृ धारयन्त् I, 10, 4, 7; XVI, 18,
10; XVII, 15, 12; धार्यमाण III,
13, 17; धृत cf. नित्यधृत.

धृत् in नित्यधृत् II, 6, 4.

धृति XV, 16, 8, 11.

धेनु II, 4, 10.

धेनुका XIII, 29, 21.

ध्यै ध्यायन्ते X, 21, 14; ध्यायात् IV,
8, 4; V, 9, 19; 14, 12; ध्यायन्त्
III, 8, 15; IV, 3, 6; XIII, 12,
10.

+ अभि ध्याय XVI, 29, 7.

ध्रुवा IV, 11, 1; 14, 20.

ध्रौव V, 8, 2.

ध्रौव्य II, 16, 1.

ध्वंसि XIV, 82, 2.

ध्वंसिस्तोमाः XIV, 82, 1.

न

न I, 1, 8, 9, 44; 2, 20, etc.; नो
XV, 20 (p. 191, 18); XVI, 29,
7; न कश्चन XVI, 3, 37; न हि III,
19, 7.

नक्तम् V, 20, 8.

नक्षत्र II, 1, 8; 5, 5; 7, 2; IV, 17,
3; V, 2, 4; X, 21, 11; XIV,
78, 2.

नक्षत्रस्तोम XIV, 78, 2.

नख XVIII, 24, 20. (Cf. रोमनखानि
IV, 14, 4).

नद XVIII, 1, 12, 14, 15, 21.

नदी XVI, 18, 18.

नभ्य in शवनभ्य XIV, 22, 18.

नभ्यस्थ V, 13, 8.

नम् नमत् in अनमत् IV, 15, 3; नत्
in स्वयंनत् XVII, 3, 11.

+ अभिसम् नमेत् I, 17, 20.

नम्रा I, 17, 18.

नव II, 3, 26; III, 12, 14, 16; XV,
17 (p. 188, 17); XVII, 4, 8;
6, 5.

नवन् III, 13, 18, 25; V, 9, 20; VI,
7, 2; 9, 3, 6; VII, 11, 4; 13, 4;
IX, 20, 12, 21; X, 6, 20; 9,
17; 13, 12; XI, 12, 5; 14, 10.
24; XIII, 28, 6; XIV, 56, 2;
73, 2; XV, 5, 7, 8; XVI, 29,
3; XVIII, 8, 2; 12, 5; 13, 7;
18, 2.

नवम V, 17, 9; X, 11, 1; XVI, 2,
25; 11, 25; 28, 3; 29, 17; नवमी
IX, 8, 3; XVI, 28, 2. (Cf.
अष्टमनवमौ)

नवरात्र IV, 15, 6; XIII, 17, 3; 18,
2; 19, 10; 21, 5; XVI, 28, 1, 5;
XVIII, 24, 5.

नवर्च X, 6, 2; XV, 8, 13; XVIII,
1, 5; 2, 3.

नवविध XVI, 28, 1, 2, 5.

नवाक्षर XVI, 28, 2.

नवाह XIII, 17, 2.

नश नष्ट III, 19, 17; XIII, 2, 7;
3, 2.

नह् + उप XIII, 11, 1; 24, 2;
29, 2;

+ सम् नह् XVII, 15, 3.

नाकसद् XIV, 73, 2.

नाना XV, 19 (p. 190, 7); XVI,

- 7, 8. 10; XVII, 3, 8.
 नानादेवत XVI, 7, 8.
 नानाप्रणव III, 16, 9; VII, 2, 13.
 नानायूप VI, 9, 5.
 नानावषट्कार VII, 2, 14.
 नानावीर्य XVI, 23, 6. 14.
 नाभानेदिष्ट (1.) मानव XVI, 11, 29.
 (2.) XVI, 11, 28. (3.) XII, 8, 2; 9, 6.
 नाभि IV, 7, 14; VI, 1, 6; XVI, 3, 31.
 नामग्रहण VI, 1, 24.
 नामधेय VI, 1, 15; VII, 4, 13; IX, 1, 3. (Cf. देवतानामधेय)
 नामधेयाग्रहण X, 1, 17.
 नामन् I, 14, 17; II, 12, 10; III, 17, 8; IV, 4, 2; V, 3, 8; XV, 18 (p. 189, 7); 24 (p. 193, 18).
 (Cf. ज्ञानिनामन् । पुत्रनामन्)
 नारद XV, 17 (p. 188, 2. 4). (Cf. पर्वतनारदौ)
 नारायण (पुरुष) XVI, 13, 1.
 नाराशंस VII, 5, 21. 22; VIII, 2, 13; XIII, 12, 7. 8; XVI, 10, 13; 11, 31. 32; 14, 10. 11;
 नाराशंसी V, 16, 7.
 नाराशंसवन्तु VII, 4, 15.
 नार्मेध IX, 4, 1.
 नाश in हृदयनाश XIII, 3, 3.
 नासिके IV, 7, 11; 14, 22.
 निखर्वाद XV, 11, 4.
 निगद III, 15, 11; VI, 7, 10; VII, 6, 2; VIII, 11, 7. (Cf. अनिगद । आयनिगद । शिवष्टकृत्तिगद)
 निगम III, 7, 7; V, 18, 7; 19, 5; IX, 27, 3. (Cf. पशुनिगम)
 निगमस्थान I, 1, 37; 16, 9. 10; III, 16, 12; VI, 9, 14.
 निगमस्थानवर्जम् XIV, 10, 6.
 निचृत् VII, 27, 27.
 निज् + अव नेजित in यथावनेजितम् IV, 4, 5; नेज्य IV, 4, 15.
 नितराम् VII, 20, 10; XV, 22 (p. 193, 7).
 नित्य III, 8, 5; V, 3, 6; VII, 10, 8; IX, 20, 11; X, 1, 14; 7, 2; XII, 2, 3; 10, 2; 23, 3; XIII, 10, 6; 14, 9; XIV, 57, 6; XVI, 20, 12; XVII, 9, 4; XVIII, 22, 3.
 नित्यधृत् II, 6, 4; °धृत 17, 6.
 निधन VIII, 10, 3; X, 21, 12.
 (Cf. वषट्कारनिधन । सर्वनिधन । सर्ववाङ्निधन)
 निधनोपाय V, 12, 4.
 निमित्त in यजमाननिमित्त IV, 6, 3.
 निमेष XIV, 81, 2.
 निमेषस्तोम XIV, 81, 1.
 नियतातिपत्ति III, 4, 2.
 नियम I, 16, 18.
 नियुत XV, 11, 4.
 नियोक्तु XV, 21.
 निरसन in तृणनिरसन IV, 6, 5.
 निरुक्त XIII, 16, 5. (Cf. अनिरुक्त)
 निरुल्लहपशुबन्ध VI, 1, 18.
 निर्दश XV, 18 (p. 189, 9. 10. 11).
 निर्वचन VI, 1, 23. (Cf. अनिर्वचन)
 निर्विच्छेदम् X, 6, 13; XII, 17, 3; 21, 3.
 निविद VII, 19, 15. 23; 21, 8; VIII, 3, 16; 7, 1. 5. 7; IX, 6, 16; XI, 2, 5; 14, 10. 26; XVI, 8, 5. 16; XVII, 9, 5; XVIII, 9, 5. 7; 21, 3; 22, 8.
 निविद्वान् XI, 3, 3; XII, 9, 3; XIV, 16, 9; 21, 2; 22, 5; 23,

3; 24, 4; 25, 5; 27, 12; 29, 7;
31, 5; 33, 22; 34, 4; 35, 2;
36, 2; 37, 2; 39, 9; 45, 1; 49,
2; 50, 2; 53, 7; 57, 16; 58, 2;
59, 2; 60, 2; 71, 3; 84, 5; XV,
10, 6; XVI, 20, 15; 21, 31;
23, 18.

निबिद्धानीय XII, 8, 6. 9; XVIII,
9, 4.

निबिद्हर VII, 21, 9.

निव्याध in सनिव्याध XVI, 18, 14.

निषङ्गिन् XVI, 1, 16.

निषद् XV, 19 (p. 191, 11).

निषद्हर XV, 19 (p. 190, 8).

निष्क XV, 3, 14; XVI, 1, 6.

निष्काष III, 14, 19; 15, 14.

निष्केवल्य VII, 20, 1; VIII, 7, 2;
14, 4; X, 2, 5; 3, 9; 4, 11; 5,
20; 6, 16; 8, 9; 9, 13; 10, 6;
11, 7; 13, 16; XI, 2, 6; 4, 9;
5, 2; 6, 4; 7, 7; 8, 5; 9, 5; 10,
8; 14, 29; XIII, 5, 16; XIV,
3, 7; 21, 3; 54, 1; XV, 2, 18;
8, 1; XVI, 8, 11; 21, 23; 23,
17; XVII, 10, 1.

निष्केवल्यप्रभृति XV, 4, 9.

निष्केवल्यमरुत्वतीये VII, 5, 21; X,
11, 11; 8, 16; XV, 2, 15; 13,
6; XVI, 18, 5.

निःषिद्धपाप्मन् XVI, 18, 21.

निहव in इन्द्रनिहव VII, 19, 10;
XII, 6, 12.

नी नयन्ति IV, 17, 10; XIII, 11,
10; नयेत् XIII, 24, 14; नीयमान
V, 10, 6.

+ अति in अनतिनयन्त्

+ अव नयति VII, 4, 15; नयेत्
XIII, 12, 8. 9; नीयमान VI,

7, 6; XIV, 51, 10.

+ अभ्यव निनाय XV, 23 (p.
193, 13).

+ समव निनाय XV, 23 (p. 193,
12).

+ आ नीत XIII, 2, 1; नीय IV,
15, 23.

+ प्रत्या नयति II, 7, 11; नीय II,
8, 10.

+ उद् नयति II, 7, 12; 8, 16;
नीयमान V, 10, 6; VII, 4, 1;
7, 1; XIV, 52, 1; 53, 1;
56, 2; नीत II, 8, 19; नीय
II, 7, 7.

+ अभ्युद् नीत XIII, 12, 7. (Cf.
पुनरुन्नीत)

+ उप नीयते XV, 15, 14.

+ नि नीय IV, 5, 3; VIII, 9, 5.

+ अवनि नीय XVII, 17, 9.

+ उपनि नीय III, 20, 4.

+ संनि नीय IV, 16, 6; 18, 10;
19, 3.

+ प्र नयन्ति III, 14, 8; V, 14,
1; नीयमान IV, 6, 13; V,
14, 7; VIII, 15, 10; IX,
24, 9; नीयते III, 15, 21;
प्रणीतासु IV, 7, 18; नीय II,
7, 8; III, 19, 12; IV, 17, 4;
XVIII, 24, 27. (Cf. प्रणीता)

+ वि निनीषमाण XVII, 17, 3.

+ सम् नयति XV, 17 (p. 188, 6);
नयन्त् I, 3, 16.

नीचा see न्यञ्च.

नीतदक्षिण V, 1, 10.

1. नु XIV, 2, 22; 9, 1; 27, 1; 28,
1; XV, 17 (p. 188, 12); 18 (p.
189, 9 etc.); 20 (p. 191, 18);
22 (p. 192, 19 etc.); XVII,

11, 3.

2. नु प्रनौति VII, 10, 7; 25, 6. 13; 26, 3. 8. 9. 11; IX, 5, 6. 8. 11. 13; 6, 3. 5. 8. 10. 11. 13; X, 6, 3; 13, 2; XVIII, 1, 16. 18; 20, 1, 3. 5; नुयात् VI, 3, 10; XVIII, 14, 5; नवनीय VII, 26, 10; नुत्य VII, 25, 6. 13; X, 8, 11; 13, 8; XVIII, 9, 7. (Cf. अप्रणुवन्त्)

नुद् + वि नुदन्ति XIV, 38, 3; नुत्य XIV, 38, 1.

नृ XIV, 43, 1.

नृजित् XIV, 43, 1.

नृजित्प्रभृति XV, 10, 6.

नेद् XIV, 2, 16; 13, 3.

नेदिष्ठ XV, 22 (p. 192, 13).

नेष्टृ VI, 12, 19; VII, 4, 9 (Comm. अध्वर्युपुरुष); 17, 9; VIII, 2, 9; 5, 3; X, 7, 7. 12; XIII, 14, 1; 24, 9.

नैगुस्थ or निगुस्थ (?) XVI, 29, 6.

नैतंधव XIII, 29, 28.

नैर्ऋती XVI, 13, 5.

नैवार XV, 2, 12.

नौधस VII, 23, 1. 3. 6; XV, 7, 4.

(Cf. श्यैतनौधसे)

न्यङ्ग in वरुणन्यङ्ग XV, 13, 3 and विष्णुन्यङ्ग XII, 6, 14; 7, 1. 7; 8, 2.

न्यञ्च, नीचा IV, 3, 6; 9, 5.

न्यर्बुद XV, 11, 4.

°न्यस्तात्विज्य° V, 1, 10.

न्याय III, 16, 22; VI, 11, 14; XIII, 15, 11; XV, 24 (p. 194, 9). (Cf. अर्धर्चन्याय । आसीन-न्याय । उच्चैर्न्याय । दक्षिणान्याय । प्राङ्न्याय । संहरान्याय)

न्यायकृतस XIII, 18, 4.

न्यायता in संस्वारन्यायता I, 1, 30.

न्यूङ्ग VII, 5, 19; XII, 24, 3. 5; 26, 11. (Cf. वैराजःन्यूङ्ग)

न्वै XVI, 22, 1; 23, 7; 26, 6; न्वा उ XVII, 9, 7; XVIII, 22, 10.

प

पक्क XV, 19 (p. 191, 5).

पक्ष XVII, 13, 2. 3. (Cf. अपक्षीय-माणपक्ष । अपरपक्ष । आपूर्यमाण-पक्ष । शुद्धपक्ष)

पक्षशेष XV, 12, 7.

पक्षस् XIII, 29, 11.

पङ्क्ति VI, 3, 10; VII, 26, 3; 27, 12. 30; IX, 5, 8; X, 6, 12; XII, 7, 6; XIV, 4, 3; XVI, 24, 2; XVIII, 14, 4. (Cf. अक्षर-पङ्क्ति । पदपङ्क्ति)

पङ्क्तिशंसम् X, 6, 4; XI, 15, 12; XII, 13, 1; XVIII, 6, 4; 14, 4; 17, 5.

पच्छस् VII, 9, 2. 4; 19, 23; 26, 4; VIII, 3, 18; X, 6, 13; XI, 14, 14; XII, 11, 6; XVII, 8, 12; 9, 6; XVIII, 1, 2; 4, 2. 5. 7. 9; 5, 2. 7. 10; 6, 6; 9, 5. 6. 8; 14, 3. 6; 15, 7; 16, 3; 17, 4; 22, 7.

पञ्चकपाल II, 5, 8; VIII, 13, 5.

पञ्चकृत्वस् II, 8, 17; XVI, 18, 1.

पञ्चजनीया X, 2, 8; XIV, 56, 14; XVIII, 22, 9.

पञ्चदश IX, 21, 3; 27, 1; X, 12, 6 (पञ्चदशं सहस्रम्); 14 (पञ्चदशे शते); XIV, 12, 7; 25, 2; 29, 5; 33, 3; XVI, 23, 5. 9. 10; 24, 3. 6; XVII, 7, 6. (Cf. त्रिवृत्पञ्चदशौ)

- पञ्चदशत्रिवृता (nom. du.) XIII, 21, 3.
- पञ्चदशन् II, 5, 9; III, 7, 2; 8, 3; X, 9, 17; 12, 11. 12; XI, 14, 25; XV, 22; XVIII, 7, 3; 10, 3.
- पञ्चदशप्रभृति XVI, 21, 4.
- पञ्चदशर्च XVIII, 13, 5.
- पञ्चदशसामिधेनीक V, 3, 3; 5, 3.
- पञ्चदशस्तोम X, 3, 1; XIV, 23, 2.
- पञ्चदशाक्षर X, 8, 11.
- पञ्चन् I, 6, 16; III, 18, 20; V, 9, 11; VI, 4, 3. 5; 6, 6. 10; VII, 15, 9; 27, 12. 25; VIII, 8, 11; 11, 8; IX, 21, 3. 5. 6; 23, 4. 13; X, 6, 13; 9, 16; XII, 11, 17; 20, 1; XIII, 6, 7; 10, 4; 15, 8; 17, 1; 19, 9; 24, 5; 28, 8; XIV, 4, 2; 62, 3; XV, 3, 8; 9, 5; XVI, 22, 16; 24, 15; XVIII, 7, 11. 13; 8, 10. 14; 15, 2; 18, 5.
- पञ्चपद VI, 6, 6; VII, 26, 6; XIV, 4, 3; XVI, 24, 2; XVIII, 14, 5.
- पञ्चपशु XVI, 9, 25.
- पञ्चबिल XV, 14, 12.
- पञ्चम I, 10, 5; VII, 14, 7; IX, 24, 5; X, 6, 1; XI, 4, 7. 11; 5, 4; 8, 1; 9, 14; XII, 3, 11; 4, 14; 5, 13; 10, 12; 12, 5. 13; 26, 8; XV, 19 (p. 191, 2); XVI, 2, 13; 11, 13; 14, 17; 15, 4; 18, 7; 24, 14. 16. 20; पञ्चमी VI, 6, 8; XII, 19, 6; XIV, 51, 13; XV, 1, 21. (Cf. तृतीयपञ्चमौ। पृष्ठचपञ्चम। यजमानपञ्चम).
- पञ्चरात्र XVI, 24, 1. 21.
- पञ्चवर्ष III, 18, 20.
- पञ्चविंश XVI, 12, 10; XVII, 7, 3; XVIII, 1, 11.
- पञ्चविंशति XIII, 28, 7; XVI, 12, 1. 6. 14; XVIII, 1, 10; 9, 2; 10, 2.
- पञ्चविंशत्यरलि XVI, 12, 2.
- पञ्चविंशत्यृच XVII, 8, 2.
- पञ्चविंशस्तोम XVI, 12, 8.
- पञ्चविध XVI, 24, 1. 2. 21.
- पञ्चशारदीय XIV, 62, 1.
- पञ्चहविस् II, 4, 6; IX, 24, 4. 6.
- पञ्चहोतृ X, 16, 1.
- पञ्चाक्षर VII, 27, 25; IX, 6, 2, 3. 4. 5; X, 13, 2.
- पञ्चालपदवृत्ति XII, 13, 6.
- पञ्चाशत् XIII, 28, 8; XIV, 9, 6; XV, 26 (p. 195, 3. 4).
- पञ्चाह XIII, 17, 1.
- पञ्चाहार्थे XIII, 15, 8.
- पद् + उद् पाटयति XVII, 1, 2; पाट्य XVII, 1, 8.
- पटल XI, 9, 13; XIII, 21, 2; 22, 3.
- पत् + नि पात्य IV, 14, 12.
- + उपनि पातयन्ति XVI, 3, 33; 13, 7.
- + संनि पतेयुः XIII, 20, 2.
- पतङ्ग XI, 14, 28.
- पति XV, 17 (p. 188, 16).
- पत्तस् (पद्) IV, 14, 34.
- पत्नी I, 15, 10. 13; II, 7, 17; 10, 5; IV, 3, 7; 5, 8; 8, 1; 15, 23; VIII, 11, 16; 12, 9; XVII, 3, 12; 14, 9. (Cf. देवानां पत्न्यः)
- पत्नीयजमानौ IV, 1, 1.
- पत्नीशाल IX, 27, 4; XVII, 6, 4.
- पत्नीसंयाज I, 15, 1. 7; VIII, 9, 10; X, 13, 25.

- पत्नीसंयाजान्त V, 3, 9; 20, 8.
 पत्नीसंयाजान्तता X, 1, 15.
 पथ् + अपि पाथयति XVI, 10, 8.
 पथ in दक्षिणापथ XIII, 14, 6.
 पथिक्तु (अग्नि) III, 3, 2; 4, 2;
 XVI, 10, 4-8; (पूषन्) III, 4, 9;
 XVI, 1, 13.
 पथिन् XV, 14, 4; पथीनाम् XVI,
 1, 14.
 पथ्या (स्वस्ति) V, 5, 1; VIII, 12,
 3; XVI, 10, 11. 15.
 पद् पद्यन्ते। पद्यन्ताम् XV, 18 (p.
 189, 15); पेदिरे XV, 18 (p.
 189, 16); अपत्सत XV, 18 (p.
 189, 16); पादयां चक्रतुः XV, 20
 (p. 191, 18).
 + अभि पद्यमान V, 10, 5.
 + आ पद्यते I, 2, 9; पद्यमान
 XIII, 24, 16.
 + उद् पादयेत् III, 19, 17;
 20, 8.
 + उप पपाद XV, 24 (p. 194,
 10). (Cf. यथोपपादम्).
 + नि पद्यमान XV, 19 (p.
 190, 13).
 + प्र पत्स्यमान VI, 12, 12; पन्न
 in यथाप्रपन्नम् V, 18, 12;
 20, 7; XVII, 12, 14; पद्य
 V, 9, 4; 14, 3. 5; 15, 10;
 VI, 13, 5; VII, 7, 3; 15,
 2; VIII, 5, 2; X, 13, 26;
 XVII, 7, 11; 11, 4; पाद-
 यन्ति V, 6, 4; पाद्यमान V,
 14, 17. 22.
 + अनुप्र पद्य V, 6, 6; 14, 18.
 + प्रति पद्यते V, 15, 9; XV, 2,
 1; XVIII, 7, 2; 8, 1; 10,
 2. 6; 12, 1; पद्येत XV, 2,

- 5; पद्य I, 4, 1.
 + सम् IX, 20, 29; XIII, 29,
 17; XVIII, 21, 1; पन्न
 VII, 27, 29; XVI, 1, 15.
 (Cf. संपाद्यपादभाग VII,
 27, 29).
 + अभिसम् पद्यते XIV, 25, 3.
 पद II, 14, 5; VI, 3, 10; VII, 19,
 24; 26, 6; X, 6, 3. 13; XII,
 24, 5; XVII, 10, 4; XVIII, 1,
 14. 15; 9, 7; 14, 5; 20, 1. 2.
 3. 4. (Cf. अपुनःपद। चतुष्पद।
 त्रिपद। पञ्चपद। पञ्चालपदवृत्ति।
 पुनःपद। षट्पद। सप्तपद).
 पदपङ्क्ति VII, 27, 25.
 पदानुषङ्ग XVII, 14, 3; XVIII,
 19, 10.
 पन्थन् XV, 17 (p. 188, 12). (Cf.
 पथिन्).
 पयस् II, 7, 9; III, 18, 3; V, 10,
 10; XIV, 3, 16.
 पयस्या III, 8, 18; 9, 6; 14, 4;
 VIII, 12, 6. 12; IX, 28, 9;
 XIV, 40, 23.
 पयोभक्ष IV, 13, 1.
 पर (1.) I, 14, 23; III, 20, 14; X,
 6, 4; XII, 2, 2; XIII, 20, 12;
 XVIII, 24, 9. (2.) पर आह्वार
 XVI, 9, 11.
 परम XV, 17 (p. 188, 15).
 परमेष्ठिन् XIV, 74, 1.
 परःपुरुष XVII, 1, 16.
 परःशतर्गाथ (आख्यान) XV, 27 (p.
 195, 22).
 परा XIV, 32, 1. (भू)
 पराक XVI, 22, 7. 9. (Cf. द्वैपराक)
 पराङ्ग X, 13, 26; XIII, 11, 2;
 XIV, 10, 19; 40, 19; XVIII,

- 1, 20.
 परार्थ XIII, 14, 4.
 परास in शम्पापरास XIII, 29, 29.
 परासुर XIV, 32, 1.
 परिकर्मिन् XVI, 18, 17.
 परिक्री XIV, 42, 6.
 परिग्रह XV, 5, 10.
 परिच्छद in वैयाघ्रपरिच्छद XIV, 33, 20.
 परिधान VI, 6, 20.
 परिधानीया I, 1, 25; VII, 10, 5; 14, 6; 20, 10; 21, 8; VIII, 3, 17; 7, 9; IX, 6, 17; 20, 28; X, 2, 8; XI, 2, 5; XIII, 10, 6; XIV, 57, 15; XV, 8, 18; XVIII, 21, 3; 22, 9.
 परिधि IV, 16, 3; XIV, 22, 14.
 परिधिकर्मन् IV, 16, 1. 11. (Cf. अन्तःपरिधि XIII, 12, 7).
 परिमाद XVII, 12, 4.
 परिमितशस्य VII, 21, 7.
 परिवापमिश्र VIII, 2, 13.
 परिवापी XV, 1, 26.
 परिवृक्ता XVI, 4, 3.
 परिव्ययणीया VI, 9, 4. 6. 7.
 परिव्ययणीयादि VI, 11, 17.
 परिशेष XII, 7, 1; XVIII, 24, 24.
 परिष्टवनीय XVII, 7, 6.
 परिसङ्ख्या IX, 1, 6.
 परिसहस्र XVII, 7, 2.
 परिहरण VIII, 15, 6.
 परीज्या VIII, 4, 4.
 परोणह XIII, 29, 29.
 पुरुष in उपोत्पुरुष XIV, 22, 20.
 पुरुषक XV, 19 (p. 191, 10).
 परोक्षपृष्ठ X, 8, 21; XII, 7, 4. 8.
 परोद्विव्यायास XVII, 2, 4.
 पर्यग्निकरण IV, 20, 4.
 पर्यग्निकरणान्त XV, 1, 23.
 पर्यग्निकृत IV, 17, 10; IX, 27, 5; XV, 15, 5; 21 (p. 192, 7).
 पर्यङ्ग्य XVI, 3, 28.
 पर्यन्त in आतिथ्यापर्यन्त XV, 13, 2.
 पर्यस्तमयम् I, 3, 5.
 पर्याय XIII, 10, 4. 7. 8. (Cf. रात्रिपर्याय).
 पर्वास XI, 3, 2; XII, 2, 3. 9. 27; 3, 2. 21; 4, 3. 21; 5, 3. 22; 6, 19; 8, 4; 10, 5; 11, 17; 12, 4. 5; 26, 4. 5; XIV, 3, 5. 11.
 पर्युक्षण IV, 19, 6.
 पर्वतनारदौ XV, 17 (p. 188, 1).
 पर्वदेवता XIV, 5, 6.
 पर्वन् I, 10, 1; II, 14, 7; III, 2, 1; 3, 1; 11, 9. 13; IV, 5, 12; XIV, 10, 17. (Cf. अङ्गुष्ठपर्वन् । एक-पर्वन् । चातुर्मास्यपर्वन् । यथापर्व).
 पलायमान XIII, 2, 4; पलापित XIII, 2, 7.
 पलाश (n.) IV, 18, 5; 19, 7. (Cf. सपलाश IV, 17, 5).
 पलाशपलाशानि IV, 18, 5.
 पलाशवृन्त IV, 15, 9.
 पलाशशाखा IV, 14, 7; 17, 5. 9; 20, 5; X, 21, 7.
 पलित XVI, 29, 7.
 पल्पूलित III, 8, 12.
 पवमान (1.) VI, 8, 9; VII, 16, 1; VIII, 1, 9; 15, 7; XI, 11, 4; 14, 1; XIV, 23, 2; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 33, 2. 5; 41, 3; 42, 3; 61, 4. 6; XV, 6, 1; XVI, 22, 6. (2) (अग्नि) II, 2, 3; 5, 14; XIV, 2, 14. 17.
 पवित्र VII, 15, 3; VIII, 9, 2; XV, 12, 3. 5.

पवित्रवन्त् I, 12, 8.

पश् पश्यन्ति XV, 17 (p. 189, 1):

पश्येत् V, 2, 3; XV, 17 (p. 188,

7); पश्य XV, 19 (p. 191, 6):

अपश्यत् XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1:

9, 1; 12, 2; 17, 1; 18, 1; 19,

1; 23, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27,

1; 28, 1; 32, 1; 33, 1; 34, 1; 35,

1; 36, 1; 37, 1; 38, 1; 43, 1;

44, 1; 45, 1; 46, 1; 47, 1; 48,

1; 49, 1; 58, 1; 59, 1; 61, 1; 63,

1; 64, 1; 65, 1; 66, 1; 67, 1; 68,

1; 74, 1; XV, 9, 2; 11, 1; 12,

1; XVI, 1, 1; 10, 1; अपश्यताम्

XIV, 30, 1; 71, 2; अपश्यन् XIV,

14, 1; 29, 1; 40, 1; 50, 1; 75,

1; 77, 2; 78, 2; 79, 2; 80, 2;

81, 2; 82, 2; 83, 2; 84, 2.

पशु II, 3, 26; III, 18, 19; IV, 17,

6; 20, 5; V, 15, 1; 17, 11; 19,

12, 14; VI, 1, 1. 21; 10, 13;

11, 12; IX, 23, 1. 4. 6. 13; 26,

1; 27, 4; 28, 1; XI, 13, 8;

XIII, 2, 1. 7; 20, 8; XIV, 2,

14. 16; 3, 1. 18; 5, 6; 6, 2; 7,

3; 8, 3; 9, 2; 10, 3. 14. 21;

11, 6. 7; 13, 1. 3; 14, 1; 15,

4. 5; 21, 1; 40, 21; 67, 1; XV,

12, 9; 13, 11. 12; 15, 17 (p.

188, 14; 189, 1. 2.); 18 (p.

189, 9. 11. 14. 17); 20 (p. 192,

1); XVI, 3, 15; 12, 14; 23, 2;

30, 2. (Cf. ऋतुपशु । दशपशु ।

पञ्चपशु । विंशतिपशु । सर्वपशु).

पशुकर्मन् VI, 11, 17; VIII, 1, 9;

7, 21.

पशुकाम XIV, 11, 3; 14, 1; 15, 1;

67, 1; XV, 10, 3.

पशुगण VI, 11, 16.

पशुतन्त्र V, 19, 5; IX, 27, 3;

XIII, 20, 10. 11.

पशुदक्षिणन् in चातुर्मास्यपशुदक्षिण

XIV, 10, 23.

पशुदेवता V, 15, 6; VI, 9, 13.

पशुधर्मन् IX, 27, 6.

पशुनिगम IX, 23, 13.

पशुपति IX, 26, 2.

पशुपुरोलाश V, 19, 1; VI, 11, 13;

VII, 16, 9; IX, 23, 6; 26, 1;

28, 1; XIV, 10, 4.

पशुबन्ध I, 16, 1. 20; XIV, 11, 3.

(Cf. इष्टिपशुबन्ध । निरुहपशुबन्ध).

पशुभेद VI, 1, 16.

पशुमन्त् XIV, 10, 1; XV, 27 (p.

195, 12).

पश्चात् I, 4, 2; II, 7, 13; 8, 22;

10, 5; III, 13, 16; IV, 3, 3;

6, 2; 14, 10. 13; 16, 2; V, 8,

4; 14, 6; 15, 10; VI, 13, 4;

VII, 7, 3; VIII, 9, 2; IX, 24,

9; 25, 1; X, 1, 13; 7, 10; 13,

26; XVII, 1, 7; 10, 4; 11, 4;

13, 12; 16, 7.

पश्चार्ध IV, 21, 10; VI, 13, 9.

पश्चिम IV, 18, 8; 19, 4.

पश्चर्य V, 19, 2.

पटौही XV, 14, 13 (see critical

notes).

पा + अनु पाय IV, 21, 15.

पाङ्क्त VI, 4, 12; 6, 13. 19; IX, 5,

4. 5; 6, 2; 20, 19; 27, 1; X,

12, 13; XIV, 4, 4; XVI, 7,

13. 14; 24, 2; XVIII, 6, 4;

17, 5.

पाञ्चदश्य II, 3, 16; III, 11, 6.

पाञ्चमार्हिक XV, 8, 2; XVI, 8, 5. 16.

- पाणि I, 6, 10; 10, 1; II, 9, 13;
17, 1; IV, 14, 15. 18; 21, 8;
V, 8, 5; VII, 5, 16; X, 21, 8;
XVII, 16, 9. (Cf. अवाचीनपाणि
IV, 4, 2).
- पालीवत VII, 3, 4. 5.
- पात्र III, 19, 5; V, 8, 4; 9, 4; XVI,
1, 2; 17, 9. (Cf. अग्निहोत्रपात्र ।
उदपात्र । पूर्णपात्र । महावीरपात्रो-
द्गासन । यज्ञपात्र).
- पात्री IV, 3, 2. 4; 14, 28.
- पात्रीस्थ V, 8, 2.
- पाद I, 1, 23; IV, 12, 2; 14, 33;
VII, 25, 6. 13; 26, 12; VIII,
10, 4; IX, 5, 5. 10. 12. 13; 6,
7, 11. 12; 20, 19; X, 5, 10;
XII, 13, 1. 5; 16, 2; 24, 3;
XIII, 1, 5. 7; XVII, 2, 7; पादा
(n. du.) XVII, 16, 5. (Cf.
उदक्पाद । संपाद्यपादभाग).
- पादभाग VII, 27, 29.
- पादाङ्गुलीषु IV, 15, 20.
- पाद्य IV, 21, 3. 25.
- पान XIV, 2, 11; XV, 1, 4. 5.
(Cf. सर्वपान).
- पाप XV, 19 (p. 190, 8); 24 (p.
194, 5); पापो XIV, 51, 1.
- पापक XV, 24 (p. 194, 8).
- पापकृत् XVI, 2, 17.
- पाप्मन् XIV, 7, 1; 22, 23; 27, 1. 5.
8. 11; 28, 1; 39, 8; XV, 19
(p. 191, 1).
- पारशव्यय (तिरिन्दिर) XVI, 11, 20
(see critical notes).
- पारिक्षित (जनमेजय) XVI, 8, 27.
- पारिक्षितो XII, 16, 2.
- पारिक्षितीय XVI, 9, 25.
- पारिप्लव XVI, 1, 22; 2, 36.
- पारिप्लवीय XVI, 10, 13.
- पारुच्छेपी X, 7, 2.
- पार्जन्य XVI, 9, 29. (Cf. वैश्वानरीय-
पार्जन्य).
- पार्श्व IV, 14, 28. 29; पार्श्वतस्
XIV, 50, 1.
- पार्ष्णि I, 4, 2.
- पाल in अश्वपाल XVI, 24, 5.
- पालागली XVI, 4, 4.
- पालाश IV, 16, 3; XVII, 3,
4; पालाशी II, 8, 22; XVII,
3, 2.
- पावक (अग्नि) XIV, 2, 14. 18.
- पावकवन्त (अग्नि) III, 19, 15.
- पावमानी VII, 15, 15.
- पाश XV, 22 (p. 193, 7. 8). (Cf.
वरुणपाश).
- पाशुक XIV, 10, 2. 5. 23.
- पाशुबन्धिकी IV, 20, 4.
- पिङ्गाक्ष XVI, 18, 18.
- पिच्छोरा XVII, 3, 12. 13.
- पिण्ड IV, 4, 5; 5, 4; VIII, 2, 13.
(Cf. मध्यमपिण्ड).
- पिण्डपितृयज्ञ III, 2, 9; 3, 9; 10, 6;
IV, 3, 1; 5, 13.
- पितामह IV, 4, 3.
- पितृ IV, 3, 6; 4, 2. 8; XIV, 7, 1;
XV, 17 (p. 188, 7. 9); 20; 26;
XVI, 29, 7; पितरः III, 16, 2.
27; XV, 17 (p. 188, 10); XVI,
2, 5. (Cf. जीवपितृ).
- पितृदेवत्य XV, 15, 7.
- पितृभेद IV, 4, 6.
- पितृमन्त (सोम । यम) III, 16, 2. 4.
13; IV, 4, 1.
- पित्र्य I, 1, 7. 14; III, 16, 1; IV,
6, 2; XIV, 10, 13. 20.
- पिन्वन्त्यपीया X, 13, 10.

पुंवत् VI, 1, 13.

पुंस् XIV, 39, 4; XVI, 11, 17.

(Cf. स्त्रीपुमांसौ).

पुच्छ IV, 16, 8; XVII, 13, 5.

पुट in ऊषपुट XVI, 17, 11.

पुण्ड्राः XV, 26 (p. 195, 5).

पुण्य (नक्षत्र) II, 1, 8; IV, 17, 3; V, 2, 4.

पुण्यकृत् XVI, 1, 25.

पुत्र II, 12, 10; IV, 4, 9; XIII, 11, 1; XV, 17; 18; 19; 20; 24; 25; 26; 27; XVI, 1, 16; 29, 8.

(Cf. राजपुत्र).

पुत्रकाम IV, 5, 8; XV, 27 (p. 196, 7).

पुत्रता XV, 25 (p. 194, 12. 15. 21).

पुत्रनामन् IV, 12, 10.

पुत्रिन् XV, 17 (p. 188, 22).

पुनर् II, 8, 11; 14, 9; IV, 15, 23; VII, 5, 1; IX, 20, 6; XIII, 6, 4; XV, 17; 18; 24; XVI, 2, 36; 10, 8.

पुनरादायम् IX, 20, 6; XVIII, 4, 3. 4; 5, 3. 4.

पुनराधेय II, 5, 1; VIII, 13, 4; XIV, 4, 1.

पुनराधेयकाल II, 5, 4.

पुनरुत्स्यूत II, 5, 27.

पुनरुत्तीत VII, 4, 5.

पुनर्वसू (नक्षत्र) II, 5, 5.

पुनःसंस्कृत II, 5, 27.

पुनःपद VII, 26, 6. 8. (Cf. अपुनः-पद).

पुरउष्णिह् VII, 27, 3. 21.

पुरएत् XV, 27 (p. 195, 14).

पुरस्ताज्जप I, 1, 38; VII, 2, 15.

पुरस्तात् I, 2, 2. 18; II, 3, 10; 7,

5; IV, 3, 2. 5; 14, 10; 17, 5; VII, 10, 4; VIII, 7, 6; 15, 7; X, 13, 18; XI, 15, 10; XII, 3, 21; 4, 21; 5, 22; XIII, 19, 5; XIV, 21, 2; 27, 5; XV, 1, 3; 3, 1; 4, 9; 9, 5; 26 (p. 195, 10); XVI, 3, 24; 30, 12; XVII, 1, 2. 4; 14, 1. 2; XVIII, 1, 22; 7, 16; 19, 10.

पुरस्तात्कर्मन् XVI, 15, 2.

पुरस्ताल्लक्षण I, 17, 16.

पुरा (c. abl.) II, 6, 2; III, 8, 20; V, 10, 27; VI, 6, 20; X, 13, 26; XI, 13, 2.

पुराण IV, 15, 8; XVI, 1, 25; 2, 27; XVII, 6, 2.

पुराणवेद XVI, 2, 27.

पुरीष X, 6, 13.

पुरुष (1.) IX, 23, 4; XV, 19 (p. 190, 17); 20 (p. 192, 1); XVI, 9, 22; 11, 32; 12, 10. 12. 17. 20; 14, 11. 16; 15, 5. (2.) XVI, 13, 1 (hymn). (Cf. किंपुरुष । त्रिपुरुषम् । परःपुरुष । प्रतिपुरुषम् । सहपुरुष).

पुरुषमेध XVI, 10, 1.

पुरुषरूप XV, 18 (p. 190, 5); 19 (p. 190, 10 etc.).

पुरुषविध XVI, 14, 8. 14.

पुरुषाकृति IV, 15, 22.

पुरोधा XVI, 29, 6. 11.

पुरोधाकाम XVI, 29, 10.

पुरोधास्यमान see धा + पुरस्.

पुरोनुवाक्या I, 1, 32; 8, 4. 6; 9, 1; 17, 16; III, 15, 2; 16, 8; V, 18, 9; 19, 6. 9. 14. 18. 21; VI, 11, 12; VII, 1, 2. 6; 2, 2. 5. 8. 11. 13; 17, 1; 19, 2; VIII, 1, 4; 2,

1; 3, 2; 8, 1; 12, 7; IX, 20, 30;
23, 9. 11. 12; 25, 2; X, 7, 3.
5. 6; XI, 13, 9; XIII, 4, 2;
XIV, 56, 1. 5; XV, 15, 8;
XVI, 7, 1. (Cf. याज्यापुरोनु-
वाक्याः । सपुरोनुवाक्य)

पुरोनुवाक्यालक्षण I, 17, 14.

पुरोनुवाक्यावत् III, 7, 7.

पुरोरुच् VII, 9, 2; 10, 3.

पुरोलाश I, 3, 11; II, 3, 10; IV, 9
2; V, 19, 3. 6; VI, 11, 12; VII,
1, 1; 6, 1; 7, 3; 16, 9; VIII, 1,
9; 2, 13; XIII, 2, 8; XIV, 2,
17. 18. 19. 20; 3, 1; XIV, 13,
4. 5. 8; 40, 20; XVI, 1, 11.

(Cf. पशुपुरोलाश).

पुरोलाशेला V, 3, 7.

पुरोहित I, 4, 17; XIV, 23, 1; 27,
1; 32, 1; 38, 1; XVI, 11, 14.

पुरोहितप्रवर I, 4, 17.

पुष्प in श्वेतपुष्प XIII, 6, 3.

पुष्पिन् (fem. नो) XV, 19 (p. 190,
22).

पू + पुपुवुः XIV, 62, 2; पूत XV,
12, 5. (Cf. पवमान).

पूतीक XIII, 6, 3.

पूर्णकुम्भ XVII, 14, 13; 17, 8.

पूर्णदर्वो (acc. पूर्णदर्व्यम्) III, 15, 14.

पूर्णपात्र IV, 11, 3.

पूर्णवृत्ति VIII, 13, 1; XVIII, 24,
27.

पूर्व I, 2, 16; 10, 2; 15, 3; II, 3,
9; 4, 1; 5, 12. 20. 24; 9, 4. 7.
12; III, 10, 3; 11, 2; 13, 3; 15,
4; 16, 8; 19, 12; IV, 17, 13;
V, 9, 4; 11, 3; 14, 5. 21; 15,
9. 10; VI, 3, 8; 9, 9. 17; 11,
12. 13. 2. 4. VII, 2. 2. 5. 10.

7, 4; 15, 2; 21, 2; 25, 3. 4. 7;
27, 5; VIII, 5, 2; 11, 15; IX,
3, 4; 8, 3; X, 5, 10; 9, 9;
11, 3; 13, 10. 26; XI, 2, 5;
4, 2; 7, 3. 11; 9, 13; 10, 4. 9.
10; 12, 5; 14, 28; XII, 5, 24;
11, 11. 17; 12, 4; 13, 2; 19,
7; 23, 6; 26, 1. 4. 18. 21;
XIII, 5, 2. 18; 12, 2; 15, 6;
16, 3; 21, 2; 22, 3; 29, 11;
XIV, 3, 9; 7, 3; 25, 2; 26, 2;
32, 5; 33, 2; 40, 1; XV, 1, 5;
3, 16; 7, 1. 6. 7; 8, 1. 2. 12;
14, 13; 23 (p. 193, 12); XVI,
8, 5. 16; 9, 2; 13, 12; XVII,
4, 2 (पूर्वस्यै=पूर्वस्याः); 7, 11;
9, 5; 10, 4; 11, 4; XVIII, 1,
14; 7, 8; 16, 2; 20, 8. (Cf.
अपूर्व । कनिष्ठपूर्व).

पूर्वकारिन् XIII, 1, 1.

पूर्वपाद XV, 13, 15.

पूर्वप्रक्रान्त XIV, 40, 24.

पूर्वमारिणी IV, 15, 23.

पूर्वार्ध IV, 21, 8; XVII, 13, 1.

(Cf. उत्तरार्धपूर्वार्ध)

पूर्वाह्नि III, 15, 3; V, 9, 22; 10,
19; 11, 1. 10; XIV, 32, 2; 40;
16.

पूर्वेष्टुस् III, 8, 7; 8, 16; 18, 20;

IV, 1, 2; VI, 9, 9; XIV, 10, 2.

पूषन् XV, 14, 4; XVI, 1, 14; 3,
29; पूषन् पथिकृत् III, 4, 9; XVI,
1, 13.

पृच् पृश्नन्ति XIV, 22, 19.

पृतनाज् XIV, 44, 1.

पृतनाजित् XIV, 44, 1.

पृथक् XVIII, 24, 27.

पृथक् पृथक् I, 17, 8. (Cf. कर्म-)

- पथक्त्व । देशपथक्त्व । मन्त्रपथक्त्व ।
 रशनापथक्त्व)
 पृथिवी VI, 3, 7; IX, 28, 5; XV,
 17 (p. 188, 8).
 पृथुश्रवस् (कानीत) XVI, 11, 23.
 पृश्नि XV, 1, 21.
 पृषती in श्येनीपृषतीभ्याम् XV, 14,
 13.
 पृषदाज्य IV, 14, 35.
 पृषदाज्यावेक्षण V, 17, 12.
 पृषध्र (मेध्य मातरिश्वन्) XVI, 11, 26.
 पृष्ठ (1.) IV, 14, 14 (पृष्ठतः) XVI,
 18, 12; (2.) VII, 20, 1; 25, 9;
 X, 12, 4; XI, 4, 3; 11, 2;
 XIII, 1, 4; XIV, 12, 3; 22, 6;
 32, 7; 33, 4; 40, 3; 61, 5; XV,
 4, 6; 5, 8; 6, 3; 7, 2; XVI, 8,
 1; 14, 7; XVI, 21, 10; 23, 16;
 XVII, 7, 4. (Cf. असर्वपृष्ठ ।
 परोक्षपृष्ठ । बृहत्पृष्ठ । बृहद्रथन्तरपृष्ठ ।
 रथन्तरपृष्ठ । रैवतपृष्ठ । वैराजपृष्ठ ।
 वैरूपपृष्ठ । शाक्करपृष्ठ । सर्वपृष्ठ ।
 सर्वपृष्ठाहविः । स्वरपृष्ठ)
 पृष्ठशमनीय XIII, 14, 7, 8; XVIII,
 24, 29 (all MSS. पृष्ठच^०).
 पृष्ठच X, 1, 7; XII, 6, 3, XIII,
 15, 3, 12; 16, 4; 17, 2; 18, 2;
 19, 14, 16, 20; 21, 5, 8; XIV,
 8, 8; 70, 2; XVI, 14, 17; 24,
 14; 25, 6; 29, 15. (Cf. मध्ये-
 पृष्ठच । यथापृष्ठचम्)
 पृष्ठचचतुर्थ XIII, 19, 9.
 पृष्ठचपञ्चम XIII, 19, 7.
 पृष्ठचविकार XI, 4, 1.
 पृष्ठचस्तोम XIII, 16, 5; 23, 2, 4;
 24, 5; 28, 5; XIV, 38, 2, 5;
 XVI, 22, 8.
 पृष्ठचाभिप्लवो XII, 27, 5; XIII,
 19, 12.
 पृष्ठचारम्भण XIII, 19, 11; 22, 3.
 पृष्ठचाहानि XIV, 68, 2.
 पृष्ठचोदय XIII, 22, 4.
 पृ पूर्ण I, 3, 5; II, 9, 16; पूरयन्ति
 XIII, 15, 11; पूर्येत XIII, 1, 7;
 पूरयित्वा IV, 14, 35. (Cf. पूर्ण^०).
 + आ in आपूर्यमाणपक्ष XIII,
 29, 7.
 पेय XV, 1, 3, 4.
 पैङ्ग्य IV, 2, 12; XI, 11, 5; 14, 19;
 XV, 3, 1; XVIII, 7, 13; 10, 3.
 पैजवन XVI, 11, 14.
 पैतामह XV, 24 (p. 193, 21).
 पैतुद्रवा (=°वौ) XVI, 3, 3; 12, 4.
 पैत्री VIII, 6, 12; 7, 16; XIV, 57,
 11.
 पोतु VI, 12, 18; VII, 4, 8; VIII,
 2, 8; XIII, 14, 1; 24, 7. (Comm.
 ब्रह्मपुरुष).
 पौण्डरीक XVI, 30, 8.
 पौनराधेयिकी VIII, 13, 5.
 पौरुमील्ह XII, 9, 17.
 पौरुषमेधिक XVI, 15, 2, 4.
 पौरुषी XIII, 29, 21.
 पौर्णमास I, 3, 1, 14; III, 8, 7; 10,
 3; 13, 29; 17, 13; 18, 13; पौर्ण-
 मासी I, 3, 3, 5, 8; 8, 1; II, 1,
 7; III, 1, 1; 8, 1, 9; 9, 3; 11,
 3; 13, 1, 3; 15, 3; 18, 18;
 XIII, 19, 5; 20, 2; 29, 8.
 पौर्णमासीविकार I, 16, 12; II, 2, 4;
 4, 9; III, 1, 6; 11, 8; V, 3, 2;
 7, 2; VIII, 11, 2; 13, 3; IX,
 22, 3.
 पौर्णमास्य XIII, 29, 9.
 पौष्ण VI, 10, 4. (Cf. सारस्वतपौष्णो
 III, 13, 8).

पौष्णान्त III, 14, 3; 18, 2.

प्यै + आ प्याययति IV, 11, 1;

प्याययन्ति V, 8, 3; VII, 5, 16.

19; प्यायित in भक्षिताप्यायित
VII, 7, 3.

प्र XIV, 7, 1. (प्र ह वा संप्रमुच्यते)

प्रउग VII, 10, 3; VIII, 14, 2; X,

2, 3; 3, 4; 4, 4; 5, 3; 6, 5; 8,

2; 9, 3; 10, 3; 11, 4; 13, 3;

XI, 2, 3; 6, 1; 7, 2; 8, 2; 9, 2;

10, 3; 11, 8; 13, 12; 15, 4;

XIV, 3, 4; XV, 1, 34. 36; XVI,

7, 15. 16; 14, 4. 5; 21, 18;

XVII, 8, 4. (Cf. आज्यप्रउगयोः)

प्रउगत्त्वानि X, 3, 5; 4, 5; 5, 4; 6,

6; 8, 3; 9, 4; 10, 4; 11, 5; XI,

6, 2; XIV, 52, 5.

प्रकरण in चोदनाप्रकरण I, 17, 1.

प्रकृति I, 2, 6. 12. 15. 16. 17; 16,

1. 2; VI, 1, 1. 2; IX, 1, 1. 3;

XI, 1, 1; 3, 3; 13, 4; XIV, 1,

1; XV, 11, 15. (Cf. तत्प्रकृति)

प्रक्रम XIII, 29, 2.

प्रगाथ VI, 9, 7; VII, 11, 1; 14, 7;

19, 10. 11; 20, 3. 6; 21, 2. 7.

8; 23, 3; 24, 2; 25, 3. 17; 26,

16; VIII, 6, 5; IX, 3, 2; 20,

6. 24; X, 3, 7; 4, 7. 9; 12, 11;

13, 10. 11. 15; XI, 11, 10;

12, 8; 13, 27; 15, 6; XII, 3,

22; 4, 1. 7. 19 (प्रगाथा=°थौ)

22; 5, 1. 4. 6. 8. 21; 6, 10. 12;

7, 5; 8, 2; 9, 8. 15; 10, 7; 11,

19; XIII, 8, 2; XIV, 53, 5; 54,

1. 3; 55, 1. 3; 57, 5; XV, 3,

3; XVI, 21, 24; XVIII, 4, 6;

5, 6; 8, 7. 17; 10, 5. 12

(प्रगाथा=°थौ) 13; 13, 9. (Cf.

पदप्रगाथ । सप्रगाथ । सामप्रगाथ)

प्रगाथस्थ VII, 25, 9.

प्रगृह्य I, 2, 7.

प्रग्रहणमन्त्र VII, 5, 1.

प्रघास in वरुणप्रघासाः III, 14, 1.

प्रच्युति in अप्रच्युति XVI, 22, 13.

22.

प्रह् पृच्छति VI, 7, 8; XVI, 4, 8; 5,

2; 6, 2; 13, 17. 18; पप्रच्छ XV,

17 (p. 188, 2); पृष्ट XV, 17, (p.

188, 5); पृष्ट्वा V, 1, 10.

प्रजा XIV, 7, 1; 8, 1; 9, 1; 21, 1;

XV, 25 (p. 194, 17); 26 (p.

195, 5); XVI, 23, 6. 14.

प्रजाकाम I, 7, 3; 15, 3; XIV, 22,

25.

प्रजात XVI, 22, 26.

प्रजाता (= प्रजातवती) III, 4, 14.

प्रजातिकाम IV, 13, 1; XIII, 28,

4; XIV, 6, 1; 60, 1; 65, 1;

68, 1.

प्रजापति XIII, 28, 5; 29, 32;

XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 17,

1; 18, 1; 19, 1; 68, 1; 74, 1;

XV, 1, 14. 17; 2, 3. 7. 10. 13.

20. 24; 5, 1; 6, 6; 22; XVI,

1, 1; 7, 4; 10, 1; 22, 1.

प्रजावन्त XV, 27 (p. 195, 12).

प्रजाताग्र XVII, 1, 13.

प्रणयन in अग्निप्रणयन V, 12, 1. 5;

अग्नीषोमप्रणयन V, 6, 9; प्रणीता-

प्रणयन IV, 14, 24.

प्रणव I, 1, 21. 32. 33. 36; 4, 14;

V, 11, 4; VI, 7, 7; VII, 6, 2;

19, 24; XII, 11, 11; 19, 7; 23,

6. (Cf. अप्रणव । नानाप्रणव ।

सप्रणव)

प्रणवनीय VII, 26, 10.

- प्रणीताः I, 4, 1; XVIII, 24, 27.
 प्रणीताकाल IV, 7, 1.
 प्रणीताप्रणयन IV, 14, 24.
 प्रति (praep.) XIII, 29, 21; XV, 16, 11.
 प्रतिकामिन् VII, 6, 9.
 प्रतिगर VII, 19, 16; VIII, 3, 12; 6, 15; X, 5, 14; XII, 23, 3; XV, 27 (p. 195, 7).
 प्रतिगरित् XV, 27 (p. 196, 7).
 प्रतिघोषिणी IV, 19, 8.
 प्रतिदिशम् III, 21, 7.
 प्रतिदुह् XIII, 6, 3.
 प्रतिनिधि III, 19, 2; 20, 10. (Cf. अप्रतिनिधि)
 प्रतिन्यूह् X, 5, 14.
 प्रतिपत्समारोहणीयाः VI, 6, 17
 (एतस्य साहस्यस्य सूत्रोक्तस्य याति-
 च्छन्दासि तेषामपरित्यागेन प्रतिच्छ-
 न्दश्च । प्रतिपत्समारोहणीयानां
 चाद्यन्तानामित्यर्थः).
 प्रतिपद् III, 20, 6; IX, 20, 6. 7.
 28; X, 3, 11; 5, 6. 21; 6, 8; 8,
 5. 10; 13, 7; XI, 12, 10; 13,
 5; XIV, 51, 7; XVII, 9, 2
 प्रतिपदनुचरौ (राः) VIII, 3, 8; 7,
 10; X, 3, 6; 4, 6; 9, 5. 15; 13,
 17; XIV, 53, 4; 56, 6; XVIII,
 22; 2.
 प्रतिपुरुषम् XVII, 4, 7.
 प्रतिप्रस्थातृ XIII, 14, 1; 24, 11.
 प्रतिभक्षित VII, 4, 15.
 प्रतिभा in अप्रतिभा X, 12, 5.
 प्रतिशिल्प XII, 7, 4.
 प्रतिषेध IX, 1, 4.
 प्रतिष्ठा XIV, 9, 1; XV, 1, 39; 2,
 31; 16, 14; XVI, 8, 6; 17; 10,
 16; 20, 2; 22, 13. 24.
 प्रतिष्ठाकाम XIV, 9, 1; 11, 1; 51,
 3; 74, 1; XV, 10, 2; XVI,
 22, 11.
 प्रतिष्ठिति XV, 1. 40; 2, 32; 16, 15;
 XVI, 8, 7. 18.
 प्रतिहर्तृ XIII, 14, 1; 24, 8. (Cf.
 प्रस्तोताप्रतिहर्तारौ)
 प्रतिहार XVII, 17, 12. (Cf. प्रतोहार)
 प्रतिहास in सुत्यप्रतिहास XVI,
 20, 9.
 प्रतीक in सुब्रह्मण्याप्रतीक X, 21, 17.
 प्रतीकग्रहण I, 17, 1.
 प्रतीपम् XIII, 29, 11.
 प्रतीराधाः XII, 21, 3.
 प्रतीहार VII, 10, 2. (Cf. प्रतिहार)
 प्रतदोष III, 20, 13.
 प्रत्यक्षिरस् IV, 17, 11.
 प्रत्यक्ष V, 10, 29; प्रत्यक्षम् XV, 10,
 5.
 प्रत्यक्षबृहत्तः XVIII, 8, 2. 6; 9, 1;
 10, 1. 4; 11, 1.
 प्रत्यक्षविहित III, 19, 8.
 प्रत्यग्दण्ड II, 9, 14.
 प्रत्यञ्च II, 7, 13; 9, 10; IV, 3, 7;
 9, 5; V, 13, 3; VI, 3, 3; 12,
 13; XVI, 9, 20; XVIII, 21, 7
 (प्रत्यक्).
 प्रत्यभिमेथन XVI, 4, 6.
 प्रत्यय in विवृत्तिप्रत्यय XII, 13, 6.
 प्रत्यवरोहण XVI, 17, 8.
 प्रत्यवरोहणीय XIV, 11, 1.
 प्रत्यान्नाय XIV, 51, 6.
 प्रत्यूहन IV, 15, 6.
 प्रत्येकम् XV, 5, 6; XVII, 4, 8.
 प्रत्येनस् IV, 16, 10. 11.
 प्रथम I, 1, 18. 25; 7, 1; 17, 7; II,
 2, 16; 3, 1; 5, 18; 11, 2; III,
 8, 26; 14, 9. 14; IV, 2, 3; V,

11, 12; 13, 11; VI, 6, 8; VII, 4, 14; 9, 4; 10, 9; 15, 9, 12; 16, 2; 19, 16. 21; 25, 6; 26, 12; 27, 21; VIII, 7, 1; IX, 5, 5. 10; 6, 2. 7; 7, 1. 2; 19, 2; 20, 6. 12; X, 1, 5; 2, 1; 5, 7; 6, 3; 9, 5. 6. 15; 11, 10; 13, 2; XI, 4, 2. 4. 14; 9, 13; 11, 2. 8. 9. 12. 16; 12, 2. 4. 9. 14; 13, 13. 14; 14, 30; XII, 3, 17; 4, 5; 5, 18; 6, 6; 11, 6. 16; 25, 4; 26, 17. 20. 21; 27, 1. 5; XIII, 10, 7. 8; 18, 5; 28, 1; XIV, 8, 3; 42, 8; 45, 2; 51, 12. 13; XV, 5, 1; 22 (p. 192, 12); XVI, 2, 1; 3, 7; 11, 1; 12, 3; 12, 8; 18, 3; 20, 12; 21, 3. 7. 10; 22, 15. 21. 22; 23, 5. 9. 16; 24, 3; XVII, 12, 1; 14, 8; XVIII, 1, 10. 15. 19; 2, 5; 5, 10; 19, 10; 20, 1. 2. 3.

प्रथमचतुर्थयोः XII, 16, 2.

प्रथमज III, 12, 12; 13, 24.

प्रथमतृतीयौ VII, 27, 19.

प्रथमद्वितीयौ III, 13, 26.

प्रथममास XVIII, 24, 4.

प्रथमयज्ञ V, 9, 1. (Cf. इष्टप्रथमयज्ञ)

प्रथमातृतीये X, 10, 4; 11, 5.

प्रथमास्तमिते II, 7, 1.

प्रथमोत्तमौ XII, 12, 10; 13, 1; 26, 2; XIII, 25, 4.

प्रदक्षिणम् IV, 16, 10; VII, 5, 4.

प्रदातु (इन्द्र) III, 2, 2.

प्रदान I, 16, 7; III, 20, 15; XV, 1, 27; 2, 17; 13, 8.

प्रदाव्य III, 4, 5.

प्रवेश XII, 3, 16.

प्रवेशिनी I, 10, 1; II, 9, 14.

प्रधान I, 16, 3.

प्रधानत्व in संनिपातप्रधानत्व III, 20, 17.

प्रपथ XV, 19 (p. 191, 1).

प्रपद (plur.) VI, 2, 1.

प्रपद I, 4, 1; V, 13, 3.

प्रपितामह IV, 4, 4.

प्रभृति (Cf. अनुचरप्रभृति । अनुयाज° ।

आचमन° । आज्यभाग° । आप्यायन ।

आप्यायितवती° । आहाव° । एक-

विंशति° । एकादश° । तत्प्रभृति ।

तृतीय° । दीक्षणीया° । द्वादशाह° ।

द्वि° । द्वितीय° । द्विरात्र° । निष्के-

वत्य° । नृजित्° । पञ्चदश° । प्रसव° ।

प्रातरनुवाक° । फल्गुनी° । मधु-

च्छन्दः° । मैत्रावरुण° । वनस्पति° ।

षष्ठी° । षोडशिशि° । समस्तोपस्थान° ।

समित्प्रभृति)

प्रमंहिष्ठोय XII, 25, 4.

प्रयाज I, 6, 16; 16, 10; II, 5, 10.

20; III, 8, 21; 13, 18; 16, 24;

V, 15, 10; 18, 4; XIII, 3, 1;

XV, 1, 26. (Cf. तत्प्रयाज V,

16, 7).

प्रयाजयाज्याः I, 7, 6; V, 16, 5.

प्रयाजादि VIII, 11, 10.

प्रयाजानुयाजाः VIII, 11, 9; IX, 25, 2.

प्रयुत XIV, 82, 2; XV, 11, 4.

प्रयोग III, 1, 9; 8, 1; 13, 1. (Cf.

चैत्रीप्रयोग । फाल्गुनीप्रयोग । संव-

त्सरप्रयोग)

प्रलाप in एतशप्रलाप XII, 17, 3.

प्रवण in दक्षिणप्राक्प्रवण । दक्षिणा-

प्रवण । प्रागुदक्प्रवण । प्राचीनप्रवण.

प्रवदन IV, 21, 22; XVII, 17, 3.

प्रवर in पुरोहितप्रवरेण I, 4, 17.

प्रवरानुपूर्व्येण VI, 9, 16.

प्रवर्ग्य V, 10, 35; XIV, 40, 18.

(Cf. अप्रवर्ग्य । सप्रवर्ग्य)

प्रवर्ग्यवन्तु VII, 16, 1.

प्रवर्तन in हविर्धानप्रवर्तन V, 13, 1.

प्रवल्ह XVI, 26, 4. (Cf. मनुप्रवल्ह)

प्रवल्हकाः XII, 21, 3.

प्रवाक in सोमप्रवाक XIV, 40, 13;
41, 10.

प्रवृत्ताहुतो VI, 9, 16; IX, 19, 4.

प्रवृत्त XVI, 18, 8.

प्रवृत्ति III, 19, 7.

प्रशास्तु (nom. प्रशास्त before आह)
VII, 14, 9.

प्रशुकीय X, 13, 18.

प्रश्लिष्ट XII, 13, 5.

प्रसर्ग III, 21, 7. (Cf. अप्रसर्ग)

प्रसलवि XVII, 14, 16; 15, 4.

प्रसलविसृष्ट XVII, 2, 9.

प्रसव VI, 8, 8; XIII, 19, 6; XV,
22 (p. 192, 15); XVI, 1, 20.

(Cf. आनुयाजप्रसव । सत्यप्रसव ।
स्तोत्रप्रसव)

प्रसवप्रभृति VIII, 15, 5.

प्रसवितु XV, 14, 4. 7; XVI, 1, 17.
18.

प्रस्कण्व XVI, 11, 26.

प्रस्तर V, 8, 5; 10, 36.

प्रस्तोक (सार्ज्य) XVI, 11, 11.

प्रस्तोताप्रतिहर्तारौ XVII, 14, 6.

प्रस्तोतु V, 12, 3; XIII, 14, 1; 24,
10; XVII, 14, 4; 15, 9.

प्रस्थिताः VII, 5, 11. 19; 17, 15;
VIII, 2, 13; X, 7, 7; XIV, 52,
2; 53, 2; 56, 4.

प्रस्रवण XIII, 29, 20.

प्रहस्तक XVIII, 4, 8; 5, 9. 11.

प्रहाण V, 16, 4.

प्रह्व XVII, 5, 5.

प्राक् see प्राञ्च

प्राकार XVI, 18, 14.

प्राकृत VII, 21, 7; IX, 1, 3; XIV,
22, 6; XV, 1, 8; XVI, 23, 21;
26, 5; 29, 17; प्राकृती I, 17, 20.

प्राक्शिस् IV, 17, 11.

प्रागग्रता IV, 6, 8.

प्रागर्हीय IV, 2, 11.

प्रागाथिक V, 10, 26.

प्रागुदक्प्रवण V, 2, 2.

प्रागुदञ्च II, 9, 14; IV, 15, 1; 17,
3; 19, 7.

प्राग्ग्रीव IV, 16, 2.

प्राग्दक्षिणाञ्च (°णाची) IV, 14, 9.

प्राग्दण्ड II, 9, 14; IV, 7, 6.

प्राङ्न्याय I, 1, 13.

प्राङ्मुख IV, 21, 2.

प्राचीनग्रीव XVII, 5, 9.

प्राचीनप्रवण V, 2, 1.

प्राचीनाग्र XVII, 10, 14.

प्राचीनापवीतित् I, 1, 7; III, 16, 11.

प्राजहित VI, 12, 26.

प्राजापत्य IX, 23, 1. 6. 7. 9; XIII,
5, 7; 12, 9; 20, 8; XIV, 3, 19;
XV, 1, 22; 2, 2. 6. 23; XVI,
3, 13; 7, 4; 12, 12; XVII, 7,
8. 10.

प्राञ्च I, 6, 10; III, 13, 30; IV, 3,
7; 9, 5; 11, 6; 12, 7. 9; 17, 4;
VI, 3, 1. 5; VIII, 9, 5; X, 21,
16; XVI, 9, 18; XVII, 1, 8;
5, 5; 7, 11; 10, 5; 11, 2. 4;
12, 4; 13, 12; 15, 7; 16, 5.
9; XVIII, 21, 6; प्राक् (adv.
and praep. c. abl.) IV, 1, 2; V,
3, 7. 8; X, 1, 14; 13, 15; XI,
12, 8; XII, 9, 8; XV, 2, 16;
13, 7; XVII, 1, 10.

- प्राण II, 17, 1; IV, 7, 10; 11, 6; VI, 1, 6; XV, 17 (p. 188, 14); XVI, 26, 2.
- प्राणभक्ष V, 10, 28; VIII, 8, 6; 9, 4; XVI, 17, 9.
- प्राणसंमर्शन IV, 21, 20; VIII, 9, 8.
- प्राणायतन IV, 14, 16.
- प्राणिन् VII, 18, 7; XV, 17 (p. 188, 9); XVI, 15, 8.
- प्रातर् II, 6, 1. 8. 11; 7, 14; 8, 5. 21; 9, 2. 11; 13, 1. 9; III, 15, 14; V, 11, 15; XVII, 6, 6; XVIII, 24, 1.
- प्रातरनुवाक VI, 2, 1; 3, 9; 6, 16; VIII, 15, 3; IX, 20, 3; X, 1, 20; 12, 14; XI, 13, 3. 5; XIII, 5, 2; XIV, 51, 7; XVII, 7, 1.
- प्रातरनुवाकप्रभृति VI, 1, 25; XIV, 51, 4.
- प्रातरनुवाकवेला XVI, 18, 16.
- प्रातराहुति XVI, 1, 10.
- प्रातःसाव VII, 4, 2.
- प्रातःसवन VI, 11, 17; 13, 12; VII, 5, 12. 17. 22; 7, 7; 9, 1; 17, 14; 26, 15; VIII, 2, 12; 8, 8; 14, 1; X, 7, 7; XI, 10, 6; 13, 17; XII, 1, 2; 8, 11; XIII, 5, 4. 7; 6, 3; 7, 1; XIV, 3, 5; 27, 3; 28, 2; 33, 7; XV, 6, 8; XVI, 23, 9, 10. 11. 12; XVII, 7, 13; 8, 13. 14; 10, 2.
- प्रातःसवनतृतीयसवनानि X, 11, 19.
- प्रातःसवनिक VII, 19, 7; VIII, 3, 6.
- प्रातःसवनीय XIV, 2, 17; 13, 4.
- प्रातिपद VII, 19, 8.
- प्राबुक्करण II, 6, 4.
- प्रादेश I, 5, 8; 6, 3; XVII, 15, 10. 11. 12; 16, 7.
- प्रादेशमात्र XVII, 2, 7; 4, 7; 10, 13; 15, 12; °मात्री II, 8, 22.
- प्रायेण VII, 25, 2; 27, 16; प्राये VII, 26, 6.
- प्रायणीय X, 1, 12; XI, 1, 5; XIII, 15, 12; 19, 7; 29, 2; XVIII, 24, 2; प्रायणीया V, 4, 7; VIII, 12, 1.
- प्रायणीयोदयनीयौ X, 1, 18; XII, 6, 1.
- प्रायणीयेष्टि V, 4, 7 (see प्रायणीय)
- प्रायश्चित्त II, 7, 6; III, 19, 1. 6. 7. 8; 21, 1. 12; V, 17, 12.
- प्रायश्चित्ताहुति III, 19, 3; VIII, 8, 10.
- प्राशन IV, 7, 19.
- प्राशिन्न IV, 7, 4. 7; 21, 6.
- प्राशिन्नहरण IV, 14, 23.
- प्रासाद XVI, 18, 13.
- प्रास्कण्व XVI, 11, 25.
- प्रिय IV, 21, 1.
- प्री प्रीणाति XV, 5, 6; XVI, 1, 12; 7, 4. 11; अप्रीणात् XIV, 7, 1; प्रीत XIV, 7, 1.
- प्रीति XVI, 3, 17; 10, 6; 12, 16.
- प्रेङ्ग XVII, 13, 12; 17, 4; XVIII, 21, 5.
- प्रेङ्गफलक XVII, 1, 2; 10, 10; 15, 10. 11. 12. 13; 16, 7; XVIII, 21, 7.
- प्रेङ्गमिश्र XVII, 7, 11; XVIII, 24, 14.
- प्रेङ्गस्थूणा XVII, 10, 11. 12. 16; 11, 4.
- प्रेङ्गावटौ XVII, 10, 2. 4.
- प्रेष I, 1, 36; V, 16, 1; 18, 8. 10; 19, 7. 10. 15. 19. 22; 20, 5; VII,

1, 3. 7; 2, 3. 6. 9. 11; 4, 2;
17, 4; 19, 3; VIII, 1, 5; 2, 4;
3, 3; 8, 2; IX, 20, 31; XV, 15,
9; XVI, 7, 2. (Cf. ऋतुप्रैष ।

सप्रैष । सूक्तवाकप्रैष)

प्रैषान्त VII, 8, 6.

प्रोक्षण IV, 20, 4.

प्लक्षा XIII, 29, 30.

प्लाक्ष XIII, 29, 20.

प्लायोग XVI, 11, 17.

प्लु प्लुत I, 1, 19. 42; प्लावयेत् I, 2,
1; (see अप्लुत)

+ आ प्लुत्य IV, 14, 5.

प्लुतादि I, 2, 2.

प्लुति I, 2, 3.

फ

फल II, 3, 26.

फलक XVII, 1, 9; 10, 4. (Cf.

अधिषवणफलक । प्रेङ्गफलक)

फलग्रहिष्णु XVII, 1, 18.

फलीकृत IV, 3, 7.

फलीकरण XIII, 3, 5.

फलेग्रहि XV, 19 (p. 190, 22).

फल्गुनीप्रभृति II, 1, 9.

फालीकरण XIII, 3, 5.

फाल्गुन XIII, 19, 4.

फाल्गुनी III, 8, 1; 13, 1; XV, 12,
8. 12.

फाल्गुनीप्रयोग III, 14, 1; 15, 1.

व

वण्ड XVI, 18, 18.

वण्डखलती XVII, 6, 1.

वत् XV, 5, 13.

वन्ध वध्नन्ति XVII, 3, 8; 10, 11.

12; वध्नन्त VI, 1, 16; वद्ध in

असिचद्ध.

+ प्र वध्य III, 19, 9.

वन्ध in पशुवन्ध.

वरु XI, 14, 26.

वर्हिहाराक्रमण I, 4, 1.

वर्हिषद् III, 16, 2. 6; IV, 9, 2.

वर्हिस् I, 14, 20; 15, 15; III, 16,
18; V, 8, 2; VI, 1, 6; XIV,
22, 13.

बल XIV, 58, 1; 64, 1.

बलकाम XIV, 58, 1; 64, 1.

वस्त XV, 12, 3.

बहिर्वेदि XVII, 5, 8; 7, 11. 12.

बहिष्कर्मन् VII, 7, 4; 17, 13.

बहिष्पवमान V, 10, 35; VI, 8, 3.
10. 14; IX, 21, 1; XIV, 31, 2;
61, 2; XV, 11, 2.

बहिस् XVII, 10, 4.

बहिःसदस् XVII, 4, 2.

बहु VI, 1, 20; IX, 22, 6; XVI, 3,
28.

बहुकाम X, 21, 15.

बहुदस्यु XV, 26 (p. 195, 6).

बहुदेवत III, 6, 1. (Cf. द्विदेवतबहु-
देवतेषु)

बहुरूप XIII, 4, 1.

बहुल XV, 17 (p. 188, 10); XVII,
6, 5 (adv.)

बहुवत् VI, 1, 12; IX, 23, 13.

बहुविद् III, 19, 9.

बहुसंवत्सर XIII, 27, 5.

बाणवन्त XIV, 22, 11.

बाध् + सम् बाध्य XVII, 10, 13.
16; XVIII, 24, 3.

बाधक XIV, 22, 14.

बार्हत VI, 4, 6; 5, 7; 6, 7; VII,
25, 4. 12; IX, 5, 9. 10. 12. 13;
20, 6; 27, 1; X, 6, 5; XII, 6,

- 1; XIV, 15, 4; XVI, 7, 15.
 16; XVIII, 5, 6; 8, 1.
 बार्हतराथन्तर I, 2, 18.
 बार्हस्पत्य VI, 10, 5; XV, 2, 12;
 XVI, 9, 31. (Cf. वैश्वदेवबार्ह-
 स्पत्यौ)
 बाहु I, 6, 5; IV, 12, 10; 15, 13;
 16, 7. (Cf. ऊर्ध्वबाहु । द्वारबाहु)
 बाहुमात्र XVII, 1, 10.
 बाह्यतस् XIV, 13, 4.
 बाह्यतोलोमन् XVII, 3, 5.
 बाह्वृच्य I, 1, 15.
 बिल V, 9, 8. (Cf. अधोबिलाशृत ।
 पञ्चबिल)
 बीज XV, 17 (p. 188, 19).
 बुध्न II, 9, 6. (Cf. उलूखलबुध्न)
 बुबु (तक्षन्) XVI, 11, 11.
 बृसी XVII, 4, 7; 6, 6; 14, 6;
 17, 4.
 बृहच्छब्द VII, 15, 11.
 बृहती VII, 25, 3. 4. 6. 7. 13. 14;
 27, 7; XII, 9, 10; XIV, 15, 3;
 XVI, 28, 2. (Cf. अनुष्टुब्बृहत्यौ ।
 उष्णिगबृहत्यौ । प्रत्यक्षबृहत्यः)
 बृहतीक XI, 12, 1.
 बृहतोकारम् XII, 6, 1.
 बृहतोसहस्र IX, 20, 29; XVIII,
 21, 1.
 बृहत्पृष्ठ VII, 14, 1; 20, 9; 21, 3;
 23, 2; X, 3, 1; 9, 1; 11, 1; XI,
 2, 1; 10, 1. 9; 13, 1; 15, 1. 3.
 8; XII, 6, 7; 27, 4; XIV, 8,
 9; 13, 12. 13; 38, 8.
 बृहत्सामन् XIII, 29, 8.
 बृहद्रथन्तरे VII, 21, 6; 25, 8; XI,
 11, 4; XIII, 5, 13. (Cf. उद्धृत-
 बृहद्रथन्तर)
 बृहद्रथन्तरपृष्ठ X, 8, 21; 11, 14; XI,
 11, 13; 12, 9; XIV, 84, 3;
 XVI, 30, 6.
 बृहन्त् बृहत् (Sāman) VII, 20, 2.
 4. 7; 21, 2; XI, 4, 3; 11, 2.
 11; 12, 2; 13, 21. 32; 14, 5;
 15, 6; XIV, 22, 7; XV, 7, 2;
 XVI, 21, 12. 15; XVIII, 5, 4.
 (Cf. बृहद्रथन्तरे । बृहत्पृष्ठ । बृहत्सा-
 मन् । बृहद्रथन्तरपृष्ठ).
 बृहस्पति IX, 27, 1; 28, 17; XIV,
 23, 1; 32, 1; 38, 1; XV, 1, 10;
 14, 4; वाचस्पति IX, 26, 2.
 बृहस्पतिमन्त् VI, 7, 10; 9, 13.
 बृहस्पतिसव XIII, 21, 6; XV, 2,
 15; 4, 1. 3.
 बैल्व XV, 1, 16; XVI, 3, 2; 12, 3.
 ब्रह्मकर्मन् IV, 6, 1; VIII, 15, 15.
 ब्रह्मक्षत्रे XIV, 29, 3.
 ब्रह्मचर्य III, 13, 30. (Cf. अब्रह्मचर्य
 XVI, 1, 15; 10, 9).
 ब्रह्मचारिन् XVI, 2, 26.
 ब्रह्मण्वन्त् IX, 22, 2. 4.
 ब्रह्मन् (1.) m. III, 8, 25; 21, 1; IV,
 6, 15; 7, 18; VI, 8, 4; 13, 5;
 VII, 14, 10; VIII, 15, 3; XIII,
 5, 10; 14, 1; 24, 8; XIV, 16,
 8; XV, 4, 12; 17; 21; XVI, 4,
 2; 5, 2; 9, 19; 13, 2. 15. 18;
 17, 1; 18, 1; 21, 5 (ब्राह्मणाच्छं-
 सिन्); 22, 29; (2.) n. XIV, 2,
 6. 8. 9; 27, 4. 5. 10. 11; 28,
 3. 7. 8. 9; XVI, 15, 1.
 ब्रह्मबन्धु XVI, 29, 8.
 ब्रह्मभाग I, 12, 9; IV, 7, 19.
 ब्रह्मवच्य XVI, 4, 7; 13, 16.
 ब्रह्मवर्चस XIV, 2, 4. 9; 42, 12. 13;
 61, 1; 63, 2; XV, 4, 3. 4.
 ब्रह्मवर्चसकाम II, 10, 3; V, 2, 3;

XIV, 2, 1; 42, 7; 51, 2; 61, 1;
63, 2; XV, 4, 2.

ब्रह्मसदन VI, 12, 22.

°ब्रह्मसव° XIV, 73, 3.

ब्रह्मसामन् XIV, 22, 7; XV, 1, 24.

ब्राह्मण II, 1, 1; 3, 4; 6, 5; III,
19, 9; 20, 5; IV, 5, 6; 16, 7;
21, 16; XIII, 29, 27; XIV,
29, 2; 33, 9; XV, 14, 9; 15,
14; 16, 6. 11; 19 (p. 190, 14
ff.); 20 (p. 191, 22); XVI,
10, 9. (Cf. अब्राह्मण)

ब्राह्मणक्षत्रिययोः I, 1, 3.

ब्राह्मणस्पत्य VII, 19, 11; 25, 11;
26, 2; X, 3, 7; 4, 7. (Cf.
सब्राह्मणस्पत्य)

ब्राह्मणाच्छंसिन् VI, 12, 17; VII, 4,
7 (Comm. ब्रह्मपुरुष); 12, 1; 17,
7; 23, 1; VIII, 2, 7; IX, 3, 1;
9, 1; 13, 1; 17, 1; XII, 1, 4;
2, 7. 17; 4, 1; 6, 10. 13. 16;
7, 6; 9, 8; 12, 2; XIII, 10, 9;
12, 1. 3; 14, 1; 24, 10; XIV,
3, 9; 52, 9. 12; XV, 7, 4; 8,
3. 9. 16; XVI, 21, 27.

ब्रूवते VI, 1, 3; ब्रूयाः XV, 25 (p.
194, 20); ब्रूयात् VIII, 11, 8;
ब्रूयुः III, 17, 4; ब्रूहि XV, 18 (p.
189, 4); अब्रुवन् XIV, 8, 1; 9, 1;
XV, 17 (p. 188, 21).

+ अनु ब्रूते XV, 16, 6; ब्रूयात्
VIII, 11, 8; X, 1, 20; XI,
13, 6; XVII, 7, 2; ब्रुवन्त
V, 2, 3; IX, 24, 9.

+ प्र ब्रूहि XV, 17 (p. 188, 4);
ब्रूतात् XVII, 14, 4.

भक्ष भक्षयामि XV, 14, 7; भक्षयति
VII 4 14 5 1 VIII 1 7 IX

6, 21; X, 2, 6; 3, 10; 4, 12;
XVIII, 21, 9; भक्षयन्ति III, 8,
25; VII, 5, 11; 8, 10; XV, 14,
9; XVIII, 21, 12; भक्षयेत् III,
20, 5; XIII, 12, 10; भक्षयेयुः
XIV, 16, 6; XV, 14, 6; भक्ष-
यिष्यन्त VII, 4, 13; भक्षित in
प्रतिभक्षित VII, 4, 15 (cf. भक्षि-
ताप्यायित VII, 7, 3); भक्षयित्वा
II, 9, 14; VII, 5, 3. 6. 15; 17,
15; 19, 5; VIII, 2, 13; 5, 6; 8,
6; 9, 4; 15, 4; XVI, 17, 9. (Cf.
अभक्षयित्वा)

भक्ष III, 20, 13; X, 21, 4, XIII,
11, 10; XV, 15, 14. (Cf. दधि-
भक्ष । पयोभक्ष । प्राणभक्ष)

भक्षमन्त्र III, 8, 27; V, 10, 31;
VII, 5, 1. 12. 22; 16, 8; XV,
15, 13.

भक्षता in हविष्यभक्षता IV, 15, 6.

भक्षिताप्यायित VII, 7, 3.

भग XV, 19 (p. 190, 12. 13).

भगिन् II, 4, 6.

भज् भक्षीष्ट XV, 26 (p. 195, 5).

+ अप भज्य XIII, 13, 1.

+ अन्वा भेजे XIV, 62, 2.

+ वि भजेत् III, 2, 3.

भरत XV, 25 (p. 194, 21).

भरद्वाज XIV, 12, 2; 64, 1; XVI,
11, 11.

भव IV, 19, 1.

भवानी IV, 19, 5.

भस्मन् III, 19, 15; XIII, 12, 7.

भस्मान्त VIII, 8, 11.

भा + प्र भान्त (fem.) II, 6, 3.

भाग III, 16, 26; XVII, 13, 6; 16,

1. 2. 3. 4. (Cf. ब्रह्मभाग ।

यज्ञमानभाग । संपाद्यभाग)

- भानुमतिन् XIV, 36, 1.
 भानुमती XI, 13, 15.
 भार in कुशभार XVII, 6, 6.
 भारद्वाज X, 11, 8; XI, 9, 3; XII, 9, 17; XIV, 32, 7; XVI, 11, 10.
 भार्गव XV, 12, 2.
 भाव in अतिरात्रभाव XVI, 20, 5.
 भावयव्य (स्वनय) XVI, 11, 5 (see critical notes).
 भिद् भिन्न XIII, 12, 13.
 भिषज्य् भिषज्यन्ति XVI, 13, 3.
 भीम XV, 25 (p. 194, 11).
 भीमसेन XVI, 9, 3.
 भुज् भोक्ष्यमाण XVIII, 24, 14.
 + अभि भुञ्जन्ति XVI, 21, 21.
 भुरिज् VII, 27, 28.
 भुवन XV, 2, 19.
 भुवस् XIV, 18, 1.
 भू भवति III, 15, 23; 16, 3 etc.; भवतः I, 2, 5 (in आर्द्धिकारीभ^०); V, 5, 5; XIV, 7, 2; भवन्ति II, 12, 10 etc.; अभवन् XIV, 32, 1; बभूव XV, 22 (p. 193, 8, 9); XVI, 11, 14, 17; बभूवुः XV, 17 (p. 188, 1); XVI, 9, 17; अभूत् XV, 18 (p. 189, 11); XVI, 29, 8; subj. भूः XV, 25 (p. 194, 12); भविष्यथ XV, 27 (p. 195, 12); बुभूषन्तु XIV, 21, 1; भूत (cf. एकाहभूत । विकल्पभूत । शेषभूत) see भूत; भूत्वा XIV, 38, 3, 6; 42, 18, 19, 20; XV, 17 (p. 188, 16, 17).
 + अनु भवति XV, 5, 13; अभवत् XV, 5, 1.
 + अभिभवन्ति XIV, 38, 6; भवे-
 मद्भि XIV, 23, 1; 38, 1;
 भविष्यन्ति XIV, 29, 1; 40, 1;
 50, 1; बुभूषन्तु XIV, 23, 1.
 + सम् बुभूषन्तु IV, 13, 2.
 भूत (भूतान्ति) XIV, 50, 1; XV, 11, 1; XVI, 15, 1.
 भूतकृत् XIV, 72, 1.
 भूमि I, 5, 8; XVI, 9, 22; XVII, 4, 7; 10, 13; 15, 10; 16, 5;—
 XVI, 16, 3. (Cf. सहभूमि)
 भूमिदुन्दुभि XVII, 5, 10; 14, 11;
 17, 6.
 °भूमिसव° XIV, 73, 3.
 भूयस् XII, 2, 11; XIII, 14, 5;
 XV, 17 (p. 188, 9); fem.
 भूयसी II, 9, 4; VII, 19, 17;
 XIII, 5, 21.
 भूयिष्ठ II, 9, 5; VIII, 8, 7; XV, 26 (p. 195, 7).
 भूर् XIV, 17, 1.
 भूष्णु XV, 19 (p. 190, 22).
 भृ विभ्रत्यः XVII, 14, 13; 17, 8.
 + सम् अभरन् XV, 17 (p. 188, 20).
 भेद in अर्थभेद VI, 1, 5; पशुभेद VI, 1, 16.
 भेषज XVI, 2, 9.
 भोग XV, 17 (p. 188, 8).
 भौवन XVI, 16, 2.
 भ्रंश् + सम् भ्रश्येत XVII, 10, 10.
 भ्रातृ XIII, 11, 1; XV, 26 (p. 195, 2).
 भ्रातृव्य XIV, 23, 1; 39, 10; 42, 6.
 भ्रूणहत्या XVI, 18, 19.
 स
 सकार I, 2, 11.
 सकारान्त I, 1, 20, 22.

मत्सर XVII, 17, 3.

मत्स्य (1.) XVI, 2, 23. (2.) सांमद
XVI, 2, 22.

मत्स्यविद् XVI, 2, 23.

मथ् (मन्थ्) मथित्वा IV, 17, 4; VI,
12, 6; XVIII, 24, 27.

+ वि मथित XIII, 3, 2.

मद् XIV, 12, 2 etc. [मा=माम्
XIV, 14, 1; XV, 18 (p. 189,
8 etc.); 19; 21; XVI, 29, 8].

मदन्तो V, 6, 9.

मद्वन्त VII, 19, 16; VIII, 3, 12;
6, 15.

मधु XV, 19 (p. 191, 5. 10).

मधुग्रह XVI, 17, 9.

मधुच्छन्दः XV, 26 (p. 195, 1 ff.).

मधुनाड्यौ XV, 3, 1.

मधुपर्क III, 12, 6; IV, 21, 6. 25.

मध्य IV, 21, 12; VII, 19, 18; X,
1, 6; XII, 12, 3; XIII, 23, 6;
XVI, 9, 24; XVII, 13, 4;
मध्यतस् XIV, 27, 8; XV, 8, 2.

मध्यन्दिन II, 5, 7; III, 15, 5; VII,
14, 7; VIII, 1, 1; XI, 15, 5;
XII, 3, 3; 7, 1; XIV, 45, 2;
XV, 9, 5; 13, 5; XVI, 8, 8;
14, 6.

मध्यम I, 4, 7; 10, 1; 14, 23; II,
3, 2; IV, 2, 4; VI, 3, 9; VII,
26, 13; 27, 20; VIII, 14, 3. 9;
IX, 11, 1; X, 5, 10; 8, 16; XI,
12, 12; 13, 13; XII, 3, 15. 18;
4, 6; 5, 19; 10, 5; 11, 18. 22;
12, 5. 13; 13, 1; 25, 6; 26, 21;
XIII, 10, 9; XIV, 16, 3; 72,
1; XV, 20 (p. 191, 18); XVI,
18, 13; 21, 18.

मध्यमपिण्ड IV, 5, 8.

मध्यावर्ष II, 5, 4.

मध्येपृष्ठ XIII, 21, 4. 11.

मन् मन्वेत III, 20, 9; XIV, 14, 1;
मेतिरे XV, 26 (p. 195, 4. 8).

+ अनु मत XVI, 10, 14.

मनस् II, 7, 5 (कुर्वीत); मनसा II, 9,
12. 13; III, 8, 15; X, 21, 1. 2.
3. 4. 5; XV, 22 (p. 193, 2);
XVI, 18, 8. 9.

मनु X, 11, 8; वैवस्वत XVI, 2, 1.

मनुप्रवल्ह X, 11, 8.

मनुष्य XV, 17 (p. 188, 21); XVI,
2, 2.

मनोता VI, 11, 16.

मनोतादि VIII, 1, 9; XIV, 10, 21.

मनोतासूक्त V, 19, 13.

मन्त्र II, 8, 18; 17, 2. 4; III, 20,
18; IV, 11, 5; 16, 6; 21, 13;
V, 15, 9; VI, 1, 2; VII, 4, 16;
XVI, 17, 7. Cf. जपमन्त्र । भक्ष-
मन्त्र । समिदाधानमन्त्र । होममन्त्र ।

मन्त्रपृथक्त्व I, 2, 24.

मन्त्रान्त I, 2, 25. 26.

मन्त्रय् + अनु मन्त्रयते IV, 15, 2;
16, 7; VI, 9, 8; VII, 18, 7;
XVI, 13, 14. मन्त्रयेत II, 7, 7;
III, 20, 2. 4; मन्त्र्य I, 12, 12;
XIII, 12, 13.

+ अभि मन्त्र्य IV, 11, 6; VIII,
9, 6.

+ आ मन्त्रयते XVI, 18, 1; मन्त्रयां
चक्रे XV, 18 (p. 190, 1); 20
(p. 191, 21); 25 (p. 194, 22);
मन्त्रित I, 4, 1; IV, 6, 17; V,
13, 1; 19, 1; VI, 2, 1; X, 13,
27; XVI, 1, 23.

+ उप मन्त्रये XV, 25 (p. 194,
18).

मन्त्रवन्त IV, 6, 11.

मन्थन II, 17, 7. 8; III, 19, 14; 21, 9.

मन्द्र I, 14, 22; VIII, 14, 1. 8.

मन्युसूक्त XIV, 22, 5.

मय in शमीमय IV, 16, 3.

मरणकाम XV, 10, 1.

मरणान्त IV, 14, 2.

मराय in राशिमरायौ XIV, 39, 1.

मरुत् (plur.) III, 4, 14; XIV, 62,

2. 3; 70, 1; 72, 1; मरुद्भ्य उज्जे-

षेभ्यः XV, 1, 21; क्रौलिभ्यः III,

15, 14; गृहमेधेभ्यः III, 15, 7;

सांतपनेभ्यः III, 15, 5; XIV, 8,

4; स्वतवद्भ्यः III, 13, 9.

मरुत् आविर्भित XVI, 9, 14.

मरुत्वतीय VII, 5, 20; 19, 5; VIII,

7, 1; 14, 4; X, 2, 4; 3, 6. 8; 4,

6. 8; 5, 6. 8; 6, 8. 9; 8, 5. 6.

16; 9, 12; 10, 5; 11, 6. 11; 13,

7. 10; XI, 2, 4; 4, 8; 5, 1; 6,

3; 7, 6; 8, 4; 9, 4; 10, 7; 11,

9; 13, 20; XIII, 5, 15; XIV, 3,

6; 21, 2; 53, 4; XV, 2, 1. 9; 7,

1; XVI, 8, 9; 21, 19. 20;

XVII, 9, 2. 7; 10, 3. 17. (Cf.

निष्केवल्यमरुत्वतीये)

मरुत्वतीयग्रह XIV, 53, 3.

मरुत्वतीयवैश्वदेवयोः VII, 9, 5.

मल XV, 17 (p. 188, 12).

महन्त XV, 17 (p. 188, 20).

महर XIV, 22, 4.

महत्विजः XVI, 1, 2.

महातापश्चित XIII, 27, 4.

महात्रिककुद XVI, 29, 13.

महादिवाकीर्त्य XI, 13, 1. 23. 24.

34; 14, 4, 7; XVI, 14, 13. 14.

महानाम्न्यः X, 6, 10; XII, 6, 9;

XVI, 8, 1. 2.

महायज्ञ XIV, 5, 4; 8, 11; XV,

11, 9.

महारात्र VI, 2, 1; XVII, 7, 1.

महावीर V, 9, 27; VIII, 15, 11;

XIII, 12, 13.

महावीरपात्र V, 9, 4; 10, 32.

महावीरपात्रोद्वासन V, 12, 2.

महाव्याहृति II, 10, 3; 12, 8; 14, 9;

IV, 2, 2. 7. 12; 21, 14.

महाव्रत XIII, 15, 1. 13; 17, 2. 3;

18, 5; 19, 16; 23, 3; 24, 6;

XVI, 9, 14; 14, 6; 20, 10; 23,

25; 24, 19; 25, 3. 4; 26, 3. 5.

10; 27, 5; 28, 3; 29, 16; XVII,

1, 1; 7, 1. (Cf. चतुर्विंशमहाव्रते)

महाव्रतचतुर्थ XIII, 15, 7.

महाव्रतसप्तम XIII, 15, 10.

महाव्रतीय XII, 27, 4; XIV, 48, 2.

महाहविस् III, 15, 16; XIV, 10, 16.

महिमन् XVI, 7, 1. 12.

महिषी XVI, 3, 33; 13, 7.

महेन्द्र I, 5, 3; 7, 6; 9, 2; 14, 13.

(1.) मा (μη) XV, 24 (p. 193,

22; 194, 9); 25 (p. 194, 12);

XVI, 29, 8.

(2.) मा (to measure) मिमीते

XVII, 10, 7. 8; मित V, 14, 1

(Comm. निष्पादितेषु); XIV,

16, 3.

+ परि मित IV, 15, 8. (Cf.

परिमितशस्य VII, 21, 7;

अपरिमित V, 4, 7).

+ प्र माय XVII, 10, 4.

+ सम् मित VII, 27, 29. (Cf.

असंमित । सुखसंमित । वेद्यन्त-

संमित । संबत्सरसंमित)

मांस II, 3, 26; IV, 18, 10; °मांस°

- IV, 1, 3.
 मांसानशन III, 13, 30.
 माघ XIII, 19, 3. 4.
 माघी III, 18, 18; XV, 12, 3. 10.
 मातरिश्वन् (पृषध्र मेधय) XVI, 11, 26.
 मान् XV, 27, 20.
 मात्र in अरत्निमात्र । प्रादेशमात्र ।
 बाहुमात्र । राजमात्र ।
 मायुच्छन्दस VII, 10, 3; X, 1, 19;
 2, 3; 13, 3; XI, 2, 3; 10, 3. 4;
 13, 19; 15, 4; XIV, 3, 4; XV,
 1, 34. 36.
 माध्यन्दिन V, 10, 35; VI, 8, 11;
 VII, 5, 13. 23; 14, 12; 15, 1;
 16, 1; 19, 6; VIII, 14, 3. 7;
 X, 7, 11; XII, 3, 1; XIII, 5,
 5. 8; 6, 3; 8, 1; 16, 5; XIV,
 23, 2; 27, 6; 28, 4; 33, 10; 52,
 8; 61, 4; XVI, 23, 9. 10. 11.
 12; XVII, 9, 1; XVIII, 21, 13.
 माध्यन्दिनीय XIV, 2, 18.
 मान XV, 27 (p. 195, 13).
 मानव (1.) I, 4, 18; XVI, 11, 29
 (नाभानेदिष्ट) (2.) सामन् XII, 9,
 17.
 मानस X, 12, 3; 13, 26.
 मानुष XV, 27.
 माया XVI, 2, 21.
 मायु XVI, 3, 14; 12, 13.
 मारिणी in पूर्वमारिणी IV, 15, 23.
 मारुत VI, 10, 8; VIII, 6, 4; X, 8,
 19; XI, 2, 8; 4, 12; 12, 15;
 14, 32; 15, 10; XIII, 12, 3;
 XIV, 7, 4; 57, 4; XVI, 9, 29;
 XVIII, 23, 3; मारुतो III, 14,
 4; XV, 14, 13. (Cf. आग्नि-
 मारुत । आर्भवमारुत । वारुणमारुतो)
 मार्जन I, 12, 7.
 मार्जालीय VI, 12, 21; 13, 10;
 XIII, 11, 4. 10; XVII, 4, 8;
 14, 13; 17, 8. 9.
 मार्जालीयदेश X, 21, 11; XIII,
 11, 3.
 °माप IV, 1, 3.
 मास् XIII, 21, 5; XIV, 7, 1; 8,
 1; XV, 17 (p. 188, 17).
 मास II, 2, 2; XIII, 19, 8. 9. 15.
 16; 21, 4. 11; 22, 3; 23, 2. 4;
 24, 2; 25, 1. 4; XIV, 6, 6; 14,
 1; XV, 12, 11; XVI, 1, 4;
 XVIII, 24, 6. 7. (Cf. अर्धमास)
 मासस्तोम XIV, 76, 1.
 मासापवर्ग XVI, 20, 8.
 माहाव्रतिक XVI, 14, 2. 3. 4. 5;
 XVIII, 20, 8.
 माहेन्द्र I, 3, 17; 8, 13; III, 15, 18;
 XIV, 8, 5; XVII, 11, 1.
 माहेन्द्रशुनासीरीयौ XIV, 10, 11.
 मि + वि मिन्वन्ति XVI, 18, 13;
 XVII, 5, 5.
 मित्र (सत्य) IX, 26, 2.
 मित्रविंदा III, 7, 1.
 मित्रावरुणौ IX, 27, 1; 28, 17;
 XIV, 30, 1; 70, 1; 72, 1.
 मित्रावरुणयोरयनम् XIII, 29, 22.
 मिथ् + अभि मेथति XVI, 3, 35; 4,
 1; 13, 9.
 + प्रत्यभि मेथति XVI, 3, 37;
 मेथन्ति XVI, 4, 5; 13, 11.
 मिथःसंसृष्ट III, 4, 3.
 मिथुन (1.) VI, 1, 13. (2.) IV, 1,
 3; XV, 17 (p. 189, 1). (Cf.
 गोमिथुनौ III, 14, 17).
 मिश्र in परिवापमिश्र । प्रेङ्गमिश्र ।
 लोहितमिश्र ।
 मी + प्र मीयेत XIII, 11, 1.

मीमांसा XVIII, 24, 34.

मील् + सम् मील्य X, 21, 10.

मुख IV, 7, 11; 11, 6; 14, 17; VII, 15, 2; XV, 17 (p. 188, 7); 22 (p. 192, 19); XVI, 1, 12; 18, 19; मुखतस् XVI, 1, 12. (Cf.

यज्ञमुख)

मुखविमार्जन IV, 21, 21; VIII, 9, 8.

मुखसंमित I, 10, 6.

मुखीय in शालामुखीय VI, 12, 25.

मुख्य XIII, 14, 4; XVI, 20, 13.

मुच् मुमुचे XVI, 11, 2; मुक्त I, 15, 10.

+ नितराम् XV, 22 (p. 193, 7).

+ प्र अमुञ्चत् XIV, 7, 1.

+ संप्र मुञ्चति XV, 27 (p. 196, 4); मुच्यते XIV, 7, 1; मुच्ये-
महि XIV, 7, 1.

+ प्रति मुञ्चति XVI, 1, 6; मुञ्चते
III, 11, 14; अमुञ्चत् XIV,
7, 1.

+ वि मुञ्चन्ति XVII, 15, 8; मुमुचे
XV, 22 (p. 193, 8); मुक्त
IV, 7, 18; मुच्य I, 15, 9.

मुञ्ज XVII, 4, 5.

मुनिसत्त्रेष्टि XIV, 6, 6.

मुन्ययन III, 11, 10.

मुष्टि IV, 3, 6. (Cf. अमुष्टि°
यवसमुष्टि)

मुसल in उलूखलमुसले IV, 3, 2; 14,
32.

मुहूर्त XIV, 80, 2.

मुहूर्तस्तोम XIV, 80, 1.

मूचीपाः XV, 26 (p. 195, 6).

मूर्धन् XVI, 18, 19.

मूल IV, 4, 2; XVII, 1, 8; 3, 6.

मृ मृत XIII, 2, 1. 6. 7. 8; 3, 1; 5,
7. 12; 29, 19.

मृज् मार्जयन्ते I, 12, 8.

+ उद् मृष्ट IV, 4, 2; मृज्य IV,
4, 2; 14, 8.

+ उप माष्टि II, 9, 10.

+ वि माष्टि VIII, 4, 6; मृज्य
IV, 11, 6; 14, 7.

मृत्वन्तकौ XIV, 22, 4.

मृश् + अभि मृशन्ति VI, 12, 12;

मृश्य IV, 8, 3; 9, 2. 4; 11, 3.

6; 21, 19; V, 8, 4; VIII, 9, 7;

मर्शयेयुः XVI, 18, 12.

+ समव मृश्य V, 8, 2.

+ परा मृशन्तु XVIII, 21, 8.

+ सम् मृशति II, 8, 19; 17, 1;

IV, 7, 10; मृशन्ति IV, 15,

5; मृशन्तु XVII, 15, 10;

मृश्य V, 15, 7; VI, 9, 16;

12, 13.

मृष्टवती VII, 15, 7.

मेक्षण IV, 3, 7; 4, 2.

मेध VI, 1, 5 (विकाराः); XVI, 15, 8.

मेधपति VI, 1, 5 (विकाराः).

मेध्य (1.) XV, 18 (p. 189, 9 ff.);

XVI, 3, 27; 18, 11. (2) पषट्र

मातरिश्वन् XVI, 11, 26.

मेपी XIV, 13, 1; XV, 1, 21;

15, 3.

मैत्र III, 17, 10; XIV, 10, 16.

मैत्रावरुण (1.) V, 15, 8; 16, 1; 20,

7; VI, 8, 4; 12, 16; 13, 5. 7;

VII, 4, 6; 11, 2; 17, 6; 22, 1;

VIII, 2, 6; 15, 9; IX, 2, 1; 8,

1; 12, 1; 16, 1; X, 1, 11. 20;

7, 5; XII, 1, 3; 2, 4. 16; 3, 5;

6, 5. 9. 12. 15; 7, 5; 10, 4;

XIII, 10, 9; 14, 1; 24, 8;

XIV, 3, 8; 52, 7. 11; XV, 7,

3; 8, 2. 8. 15; XVI, 21, 24;

XVIII, 24, 3. (2.) VII, 2, 5;
3, 2; 5, 2; XVI, 9, 30; XVII,
8, 6; मैत्रावरुणी III, 8. 18; 9, 6;
VIII, 12, 5; IX, 28, 18; XII,
2, 16; XIV, 40, 23; XV, 13,
6. (Cf. ऐन्द्रवायवमैत्रावरुणौ)

मैत्रावरुणप्रभृति VI, 13, 2.

मैथुन IX, 28, 18.

मैधातिथ XI, 7, 2; XVI, 11, 16;

मैधातिथो VII, 8, 5; XI, 7, 3.

मौज्जी XVII, 2, 1. 9.

म्रा + आ मनन्ति XV, 15, 10.

+ समा म्रात (in अयथासमा
म्रात । यथासमाम्रातम्)

म्रेल् (म्रेड्) + आ म्रेलयति IX, 7, 2.

य

य I, 1, 8 etc.; य उ च XIV, 12,
2; 51, 1; ये के च XV, 26 (p.
195, 2); XVI, 15, 8; यत्किं च
XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24,
2; 25, 2; 26, 2; 27, 2; 28, 2;
29, 2; 30, 2.

यज् यजति I, 2, 28; 6, 16; 12, 13;
15, 2; II, 5, 17; 16, 2; III, 8,
20. 23; 16, 11; V, 11, 6; 15, 10;
18, 5; 19, 24; 20, 2; VII, 1, 5; 2,
12; 4, 3; 7, 2; 8, 3. 6. 9; 9, 8;
10, 16; 11, 4; 12, 4; 16, 4. 6;
17, 5; 19, 4. 25; 20, 11; 22, 6;
23, 9; 24, 6; VIII, 1, 6; 2, 5;
3, 4. 19; 4, 1. 2. 3; 5, 1; 6,
17; 11, 4. 9; 12, 3; 13, 1; IX,
2, 6; 3, 4; 4, 7; 7, 5; 8, 3; 9,
5; 10, 4; 11, 4; 12, 4; 13, 4;
14, 3; 15, 4; 16, 4; 17, 3; 18,
5. 25. 2. X. 13. 19. 24. 21. 1.

XV, 3, 11; यजतः X, 7, 9; यजन्ति
VII, 4, 5; 7, 7; X, 7, 2. 7. 13;
XIV, 52, 14; 55, 5; यजते I, 3,
1; III, 10, 5; 11, 3. 9. 13; IV,
17, 1; V, 15, 1; XIV, 7, 1; 12,
2; 57, 20; XV, 1, 3; 11, 1; 12,
1; 14, 2; 16, 8; XVI, 1, 1; 10,
1; 15, 1; यजन्ते XVIII, 24, 27;
यजेयम् XIV, 27, 1; 28, 1; यजेत्
I, 17, 18; III, 20, 20; XI, 2,
14; यजेत XIII, 13, 1; XIV, 2,
1; 4, 1; 6, 1; 8, 1; 9, 1; 14, 1;
15, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; 19, 1;
20, 1; 23, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1;
27, 1; 28, 1 etc.; यजेमहि XIV,
40, 1; यजेरन् XIII, 11, 1; 20,
8; यज V, 10, 17; XIV, 12, 2;
यजै XV, 18 (p. 189, 5 ff.); 20
(p. 191, 22); XVI, 10, 14;
यजरव XV, 18 (p. 189, 11 ff.);
अयजत XIV, 6, 1; 8, 1; 9, 1;
12, 2; XV, 9, 2; 11, 1; 12, 1;
XVI, 1, 1; 22, 1; ईजे XV, 16,
10; XVI, 9, 8. 11. 14; 16, 2;
ईजान XIV, 40, 10; अयष्ट XV,
16, 11; यक्षयन्ति XIV, 40, 1;
यक्ष्यमाण II, 1, 6; IV, 1, 3; V,
1, 1; VI, 1, 22; XV, 1, 3; इज्यते
I, 16, 3; इज्यमान I, 16, 10; इष्ट
III, 20, 15; IV, 7, 3; 9, 5; XV,
1, 29 (Cf. अनिष्टः). याजयन्ति
XVI, 20, 7; याजयेयुः XIII, 11,
8; XV, 14, 8; याजयत XIV, 40,
1; याजयां चकार XVI, 8, 27;
इष्टा III, 16, 24; 17, 7; 18, 17
etc. (Cf. अनिष्टा)

+ यज यजेयम् XIV 20 2

यजन् in देवयजन V, 2, 1.

यजमान I, 4, 15; 12, 6; 14, 17; II, 7, 13. 15; 9, 7; III, 8, 25. 26; 17, 8; IV, 6, 3. 4; 8, 2; 19, 9; V, 3, 8; 10, 29; 15, 8; 16, 5; VI, 1, 5; 8, 9; VIII, 10, 1; 11, 14; IX, 5, 1; XIII, 5, 11; 29, 29; XIV, 6, 6; 28, 9; 32, 10; XV, 6, 7; 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; 3, 19. 35; 6, 2; 10, 1. 15; 13, 3. 9; 15, 1; 17, 2; 18, 1. 12; 22, 20. (Cf. पत्नीयजमानौ)

यजमाननिमित्त IV, 6, 3.

यजमानपञ्चम I, 12, 6.

यजमानभाग IV, 13, 3.

यजुर्वेद III, 21, 3; XVI, 2, 6.

यजुस् XIII, 20, 7; XV, 11, 6.

यज्ञ I, 1, 1; XIV, 2, 7. 22; 4, 4. 5; 5, 8; 12, 4; 13, 10; 15, 8; 40, 5; XV, 2, 19. 20; 4, 8; 5, 1; 16, 14; XVI, 1, 18. 19. 20; 10, 7. 15; 21, 2; 24, 2; 29, 10; XVII, 7, 5. (Cf. आयुष्कामयज्ञ । उत्सन्नयज्ञ । दाक्षायणयज्ञ । प्रथम-यज्ञ । महायज्ञ । वसिष्ठयज्ञ । शौनक-यज्ञ)

यज्ञकाम V, 2, 2; XVI, 29, 7.

यज्ञकतु XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 12, 2; 14, 1; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 20, 1; 23, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 28, 1; 29, 1; 30, 1; 32, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36, 1; 38, 1; 40, 1; 43, 1; 44, 1; 45, 1; 46, 1; 47, 1; 48, 1; 49, 1; 50, 1; 58, 1; 59, 1; 60, 1; 61, 1; 63, 2; 64, 1; 65, 1; 66, 1; 67, 1; 68, 1; 69, 2; 71,

78, 2; 79, 2; 80, 2; 81, 2; 82, 2; 83, 2; 84, 2; XV, 1, 3. 10; 9, 2; 11, 1; 12, 1; 20 (p. 192, 1); XVI, 1, 1; 20, 13; 23, 6; 29, 8.

यज्ञगाथा XVI, 8, 28; 9, 6. 9. 12. 15.

यज्ञपथ XVI, 10, 8.

यज्ञपात्र V, 14, 5.

यज्ञमुख XIV, 31, 4; XVI, 20, 14.

यज्ञागार V, 14, 1; XVIII, 24, 14.

यज्ञायज्ञीय VII, 25, 10; VIII, 6, 1.

5; XI, 2, 13; XVIII, 23, 4. 13.

यज्ञोपवीतिन् I, 1, 6; III, 16, 14; IV, 3, 7.

यत् + अन्वा यातयन्ति XIII, 20, 10; यातयेयुः XII, 9, 8; यात्यन्ते XIV, 3, 1; 5, 5.

+ सम् अयतन्त XIV, 23, 1; 32, 1; 38, 2.

यत्स् XI, 12, 1.

यति XIV, 50, 1.

यत्काम IV, 8, 5; X, 21, 14.

यत्र I, 17, 13; III, 14, 14; V, 2, 3; 13, 11; VII, 25, 9; 26, 6; X, 1, 20; XI, 2, 5; XII, 3, 20; 13, 5. 6; XIV, 62, 2; XVII, 7, 11; 14, 6; 17, 4.

यथा III, 14, 19; 21, 8; IV, 3, 7; 6, 12; 21, 6; V, 11, 12; 20, 2; VI, 9, 12; VIII, 1, 1; 9, 9; X, 6, 11; XII, 11, 12; 24, 3; 26, 10; XIV, 8, 7; XV, 3, 10; 16, 12; 18 (p. 189, 4); 25 (p. 194, 14. 15. 21); XVI, 11, 2. 5. 8. 11 ff.; 29, 9; XVII, 4, 7; 7, 2. 12; 8, 6; 10, 9. 10. 13. 15; 17,

- यथाकर्म IV, 6, 17; V, 10, 13; 13, 9.
 यथाङ्गम् XVII, 12, 6.
 यथाचमसम् VIII, 2, 13; 9, 2.
 यथाचोदितम् II, 5, 17.
 यथाछन्दसम् IX, 20, 5.
 यथादेवतम् IV, 9, 6; XIV, 10, 14.
 यथादेशम् XIII, 24, 15.
 यथाधिष्ण्यम् V, 19, 1.
 यथानिःसृप्तम् VII, 14, 12.
 यथापर्व XIV, 10, 4.
 यथापृष्ठच XIV, 8, 7.
 यथाप्रकृति XI, 13, 4.
 यथाप्रपन्नम् V, 18, 12; 20, 7; XVII, 12, 4.
 यथायतनम् XVII, 12, 4.
 यथायथम् XVI, 7, 4. 11.
 यथारूपम् VI, 2, 3.
 यथार्थम् III, 8, 21; V, 15, 9; VI, 1, 3; XIII, 20, 13; XIV, 51, 5.
 यथावनेजितम् IV, 4, 5.
 यथावषट्कृतम् VII, 8, 10.
 यथाश्रद्धम् XIV, 12, 5.
 यथासनम् VI, 13, 5; VII, 14, 12.
 यथासमान्नातम् VI, 1, 3. 6; IX, 6, 20; X, 1, 12.
 यथासंप्रकीर्णम् XVIII, 24, 26.
 यथासंप्रेषितम् III, 7, 9.
 यथासवनम् VII, 1, 4.
 यथास्तुतम् XI, 3, 2.
 यथास्तोत्रियम् XI, 3, 2.
 यथास्तोमम् XII, 8, 11; XIV, 19, 2.
 यथास्थान XIV, 10, 12; यथास्थानम् IX, 20, 16; XIV, 10, 7; XVII, 10, 17.
 यथेतम् VIII, 5, 7.
 यथैतम् XVII, 17, 9.
 यथोपपादम् VII, 17, 18.
 यदा VII, 14, 9; XIII, 29, 17; XV, 18 (p. 189, 9 ff.); XVI, 18, 19.
 यदि VII, 16, 1; XI, 14, 1; XII, 7, 3; 9, 8. 9; 27, 4. 5; XIII, 3, 4; 11, 1; 13, 1; XIV, 14, 1; 42, 6; XV, 3, 3; XVI, 18, 12; XVII, 1, 5. 6. 8. 18; 4, 4; 5, 4; 10, 8; 13, 6; XVIII, 2, 4. 6; 23, 4; 24, 14. 31; यद्यु XVIII, 23, 7; 24, 15; यद्यु वै XVIII, 7, 17; 23, 6. 9; यदि वै XIV, 29, 1; 40, 1; 50, 1.
 यद्देवत XIII, 20, 9.
 यम् यच्छति (वाचं) II, 7, 19; IV, 8, 3; VIII, 15, 1; XVII, 17, 11;
 यच्छेत् II, 14, 10; यत्वा II, 14, 9.
 + उद् यम्यमान V, 10, 12; यम्य II, 9, 6.
 + उपोद् यच्छन्ति VII, 5, 8.
 + उप यच्छति XVI, 17, 9.
 + नियच्छति (v. l. अनु) VII, 15, 16. (Cf. नियत°)
 + प्र यच्छति V, 15, 8; यच्छेत् III, 20, 1. 12. 20; अयच्छत् XIV, 50, 1; 51, 1.
 + वि see वियत.
 यम (1.) III, 4, 14; XIV, 39, 7 (2.) (deity) IV, 4, 1. (अङ्गिरस्वन्तु पितृमन्तु); XV, 9, 2; XVI, 2, 4 (वैवस्वत)
 यमन in वाग्यमन I, 12, 7.
 यमस्तोम XV, 9, 1. 2.
 यमुना XIII, 29, 21. 30.
 यव IV, 15, 5; XIV, 7, 1. (Cf. व्रीहियवाः)
 यवकलापि XIV, 40, 9.
 यवखल XIV, 40, 7.

यवचूर्ण IV, 15, 22.

यवसमुष्टि III, 20, 1.

यवाणू II, 7, 9; III, 12, 15; IV, 5, 11.

यवोर्वरा XIV, 40, 6.

यशस् XVI, 29, 7.

या अयाताम् (विबदे) XIV, 29, 1.

+ संप्र यात II, 16, 1.

याजमान II, 11, 1; 14, 7; V, 4, 1; XIII, 14, 3.

याजुष XVI, 2, 6.

याज्ञतुर (ऋषभ) XVI, 9, 8.

याज्ञिक VII, 4, 13; याज्ञिकी I, 2, 3.

याज्या I, 1, 33. 39; 2, 2; 8, 3. 5. 7; 9, 2; 17, 11. 15; III, 16, 8; V, 18, 3. 11; 19, 8. 11. 16. 20. 23; VI, 11, 12; VII, 1, 8; 2, 4. 7. 10. 14; 7, 6; 8, 4; VIII, 8, 3; 12, 8; IX, 23, 9; 25, 2; X, 1, 10; 7, 2. 4. 5. 6; XI, 13, 9; XIII, 4, 3; 7; 4; 8, 4; 9, 4; 10, 3; 12, 6; XIV, 52, 4; 53, 8; 56, 1. 5; XV, 8, 20; 15, 12; XVI, 7, 3; XVIII, 21, 4. (Cf. अनुयाजयाज्या। प्रयाज-याज्या। शस्त्रयाज्या। सोमयाज्या)।

याज्यान्त I, 1, 42; 2, 8.

याज्यापुरोनुवाच्ये (°वाः) I, 16, 8; 17, 1. 7. 9; V, 11, 9; VIII, 12, 2; XVI, 7, 12.

याज्यावत् III, 7, 8.

यातकृतीय XVIII, 19, 2.

याथाकामी (याथाकामिन् ?) I, 3, 7; VI, 6, 18.

याथाकाम्य II, 1, 6; X, 13, 5.

यान XV, 3, 14.

याम (I.) XVI, 12, 21; यामी VIII, 6, 13; 7, 17; XIV, 57, 12; (2.)

XV, 5, 13.

यावज्जीवम् III, 1, 8.

यावन्तु II, 12, 10; VIII, 7, 5; XV, 9, 4; 17 (p. 188, 8. 9); यावत् V, 11, 8; VII, 6, 8; XIV, 32, 10.

यु युवते XV, 16, 17.

युज् युनक्ति XIV, 31, 4; युञ्जन्ति XVII, 15, 1; युक्त II, 16, 2; XIII, 19, 9. 16; XV, 3, 14.

+ नि युनक्ति IV, 17, 9; युयोज XV, 21 (p. 192, 6); योक्ष्यामि XV, 21 (p. 192, 5); युक्त XV, 21 (p. 192, 7); 22 (p. 192, 17); XIV, 2, 16; 13, 3; XVI, 11, 2.

+ प्र युञ्जान III, 8, 5; युज्यन्ते XV, 11, 5; युज्य XV, 12, 8.

+ सम् युज्येत I, 1, 8; युक्त I, 3, 9; युज्य I, 16, 7 (see असंयुज्य)

युवति XVI, 2, 11.

युवन् (यूनः) V, 1, 1; XVI, 2, 8. 29.

यूप V, 15, 2; XIII, 4, 1; 29, 5; XIV, 10, 10; 22, 15; 40, 8; XV, 1, 16; XVI, 3, 1. 20; 11, 2; 12, 1; 17, 11. (Cf. एकयूप। नानायूप। विशालयूप)

यूप IV, 18, 10.

येयजामह I, 1, 36. 40; 2, 2. 19; VII, 2, 15.

येयजामहवषट्कारयोः III, 16, 15.

योक्त्र I, 15, 9. (Cf. वेदयोक्त्रे)

योग in अह्यौग XIII, 1, 4; 19, 17; 24, 19.

योजन XIV, 40, 14.

योनि VII, 21, 2; X, 9, 14; 12, 4; XI, 11, 11; 12, 2; 13, 32; 15, 6; XVIII, 23, 18. (Cf. मस्व-

योनि । स्वयोनि । स्वर योनि)
 योन्यनुशंसन VII, 21, 5.
 योगपद्य XIII, 14, 2.

र

रक्ष रक्षन्ति XVI, 1, 16; रक्षेत् XIII,
 29, 27.

+ अनु रक्षन्ति XVI, 10, 10.

रक्षस् XVI, 2, 17.

रक्षोविद्या XVI, 2, 18.

रजत III, 19, 9.

रज्जु XVII, 2, 1; 3, 7; 10, 11. 12.

रथ XV, 3, 14. (Cf. अश्वरथ । शत-

-मानरथवासः । हिरण्यरथ)

रथचक्र XVI, 17, 1. 4.

रथन्तर VII, 20, 1. 3. 6; 21, 3; X,

12, 4; XI, 4, 3; 11, 2; 12, 2.

3; 13, 32; 15, 6; XIV, 2, 5. 6;

12, 3; 40, 3; XV, 4, 6; 7, 2;

XVI, 21, 10. 13; 23, 16;

XVIII, 4, 3. 4. (Cf. कण्वरथन्तर

बृहद्रथन्तरे । बृहद्रथन्तरपृष्ठ । उद्धृत-

बृहद्रथन्तर)

रथन्तरपृष्ठ VII, 20, 8; 21, 2; 23, 1;

X, 2, 1; 10, 1; XI, 10, 1; 11,

2; XV, 12, 4; 16, 9.

रथन्तरसामन् XIII, 29, 10.

रम् + अन्वा रमते IV, 11, 2; VII, 5,

9; रमन्ते X, 21, 6; रम्ध IV, 16,

4. 7; XV, 23 (p. 193, 12); रम्य

I, 5, 8; 6, 3; V, 4, 1; XVII,

13, 12.

रभीयंस् VI, 1, 5. (विकार)

रम् + उप रमति XVII, 17, 12;

XVIII, 19, 10; रमन्ति XVII,

17, 7; रमेत् XVI, 22, 21; रम

XVII, 11, 3; रत्त XII, 13, 3.

+ वि रमति V, 19, 16.

रशना XVI, 18, 10.

रशनापृथक्त्व VI, 9, 4.

रस्स XV, 1, 36. 37.

रा अरासत् XV, 24 (p. 193, 18).

राका VIII, 7, 14; XIV, 57, 9.

राकासिनोवाह्यौ I, 15, 3; IX,
 28, 2.

राजत्त XIV, 32, 6.

राजन् IV, 21, 1; V, 6, 1. 4; 8, 3;

14, 19; VII, 15, 1; XIII, 11,

2; 13, 1; 24, 2; 29, 2; XIV,

50, 1; XV, 14, 4; 17; 18; 20;

22; 27; XVI, 1, 25; 18, 11;

XVII, 5, 3. 4; 15, 3.

राजन (पष्ठ) XVI, 14, 7. 8; XVII,
 7, 4.

राजन्य I, 7, 3; II, 3, 6; 6, 5;
 XVI, 1, 16.

राजपुत्र XV, 25 (p. 194, 14);
 XVI, 1, 16.

राजमात्र XVII, 5, 3. 4; 15, 3.

राजसूय XV, 12, 1; 20 (p. 192, 1);
 XVI, 18, 1.

राज्जुदाल XVI, 3, 4; 12, 5.

राज्य XV, 12, 1; XVI, 2, 32.

रात्रि in अतिरात्र । एकरात्र । एकविंश-

तिरात्र । एकषष्टिरात्र । एकाक्षपञ्चा-

शद्वारात्र । चतुर्विंशतिरात्र । त्रयस्त्रिंश-

द्वारात्र । त्रिरात्र । दशरात्र । नवरात्र ।

विंशतिरात्र । शतरात्र । सप्तत्रिंशद्वारात्र)

रात्रि । रात्री II, 6, 3; IV, 15, 8;

VI, 11, 6; VII, 14, 8; IX, 21,

4; 28, 5; XVIII, 23, 18.

रात्रिपर्याय VI, 13, 13; VII, 26,

12; IX, 7, 1; 11, 1; 15, 1;

19, 4.

रात्रिसत्त्व XIII, 14, 9.

राथन्तर VII, 14, 2; IX, 27, 1; X,

13, 11; XVIII, 4, 6. (Cf. ब्राह्मतरायन्तर)
 राशिमरायौ XIV, 39, 1.
 राष्ट्र XIV, 50, 1; XV, 16, 17.
 रिक्थ XV, 27 (p. 195, 20).
 रिच् + अति रिक्त VII, 27, 28;
 XIII, 1, 5; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 10, 1. (Cf. अतिरिक्तोक्थ)
 रिफित I, 2, 9.
 र खमाण IV, 17, 12. (Cf. अख-
 माण)
 रुच् रुचित V, 9, 25.
 रुद्र III, 4, 8; IV, 17, 1; 19, 1; 21, 11 (plur.); पशुपति IX, 26, 2;
 रुद्राणी IV, 19, 5.
 रुद्रवन्त VI, 9, 13.
 रुद्रसेना IV, 19, 7.
 रुध् + भव रुद्ध XIV, 50, 1.
 रुह् रोहति XI, 14, 13; रोहन्त XVI, 17, 11.
 + अधि रोहति XV, 17 (p. 189, 3); XVII, 14, 6; 17, 4.
 + उपाव रोहति XVIII, 21, 6;
 रोह्य II, 17, 8.
 + प्रत्यव रोहति XVI, 17, 7;
 रोहन्ति XVI, 18, 16.
 + आ रोहति XVI, 17, 1; रोहन्ति XVI, 18, 17.
 + समा रोहयमाण II, 17, 1; रोह्य III, 19, 13; 21, 9; रोप्य XVI, 16, 1; XVIII, 24, 26.
 रूप XIV, 11, 9; 16, 10; 23, 4; 24, 3, 5; 25, 5; 27, 13; 29, 8; 31, 5; 33, 21, 22; 34, 3, 4; 35, 2; 36, 2; 37, 2; 38, 4, 7; 49, 3; 50, 2; 57, 18; 58, 2; 59, 2; 60, 3; 71, 4; XV, 1, 15, 18; 2, 4, 8, 11, 14, 21, 25, 29; 14, 4;

17 (p. 188, 14); XVI, 3, 10; 11, 33; 12, 11; 14, 12, 16; 22, 22, 24, 26; 24, 4, 5. (Cf. उत्पत्तिरूप VI, 1, 3; ऋषभरूप । तद्रूप । तायमानरूप । पुरुषरूप । यथारूपम् । वपारूप । स्वरूप)
 रेणु XV, 26 (p. 195, 1);
 रेतस्वन्त II, 5, 16.
 रेफ I, 2, 9.
 रेवती XII, 6, 11.
 रैवत (1.) IX, 27, 1 (2.) X, 8, 7.
 रैवतगर्भ XV, 7, 5.
 रैवतपृष्ठ X, 7, 1.
 रोमन् XVIII, 24, 20.
 रोमनखानि IV, 14, 4.
 रोह XV, 2, 27, 28; 4, 3.
 रोहिणी IV, 14, 13.
 रोहित (1.) IV, 16, 2. (Cf. सर्व-
 रोहित) (2.) XV, 18 (p. 189, 7 ff.); 19.
 रौद्र VI, 11, 10; रौद्री XIV, 57, 3.
 रौद्रादि VI, 12, 4.

ल

लक्षण I, 17, 13; III, 20, 5; लक्षणा I, 1, 10. (उपरिष्ठाल्लक्षण । तन्त्र-
 लक्षण । पुरस्ताल्लक्षण । पुरोनुवाक्या-
 लक्षण । याज्याल्लक्षण । वचनलक्षण)
 लक्ष्य + उप लक्ष्यते I, 16, 9.
 लप्सुदिन् XV, 1, 22.
 लभ् लभन्ते VII, 25, 17; IX, 27, 3; XV, 27 (p. 196, 8); लभेत XIII, 24, 16; लेभे XV, 17 (p. 188, 1); लिप्सेत VIII, 8, 7; अलिप्सेत XV, 24 (p. 194, 2).
 + आ लभन्ते XVI, 3, 27; 15, 3, 5, 8; 22, 4; लभेत XIII, 2, 1, 7; 3, 3; 4, 1; लेभे XV,

20, (p. 192, 2); लभ्यन्ते XV, 1, 24.
 + उपा लभ्य XI, 13, 8; XIV, 2, 14. 15. 21; 3, 19; 5, 7; 6, 2; 7, 3. 5; 8, 3. 6; 9, 2. 3; 13, 1. 2. 9; 62, 3; XV, 1, 22; XVII, 5, 9; 7, 8.
 ललाट II, 12, 1. 4; XVI, 3, 29.
 °लवण° IV, 1, 3.
 लाङ्गलेषा XIV, 40, 8.
 लाङ्गूल XVII, 5, 10.
 लिख् लेखयित्वा XVII, 10, 4.
 लिङ्ग I, 17, 5.
 लिङ्गकृत XIV, 22, 5.
 लिङ्गेषु XIV, 51, 8.
 लिप् लिप्तेत् VII, 8, 12.
 + उप लिप्य XVIII, 24, 27.
 + नि लिम्पति I, 10, 2; II, 9, 12; IV, 21, 8.
 + प्र लिप्य IV, 15, 22.
 लिह् + नस् लिह्य II, 9, 14.
 लुप् लुप्यते I, 2, 10; III, 20, 13;
 लुप्येरन् XIII, 1, 8. (Cf. अर्थलुप्त)
 लू लून (v. l. उलून) IV, 4, 2.
 लेख XVII, 10, 4.
 लेप in आज्यलेप VII, 5, 10.
 लोक XIV, 17, 1; 19, 1; 40, 1; XV, 17 (p. 188, 13; 189, 2); XVI, 3, 8; 8, 25; 21, 13. 15. 16. 21; 22, 10. 13. (Cf. अन्तरिक्ष-लोक)
 लोग V, 13, 3.
 लोप in अर्थलोप III, 19, 2, गुणलोप III, 20, 17.
 लोमन् in बाह्यतोलोमन् XVII, 3, 5.
 लोट IV, 15, 8.
 लोह XIV, 13, 1; XV, 15, 2.
 लोहितमिश्र IV, 19, 7.

लोहितोष्णीप XIV, 22, 20.
 लौकिक II, 17; 9.
 लौक्य XV, 1, 12.

व

वंश XVII, 1, 17; 10, 6.
 वङ्क्रि V, 17, 6; XVI, 3, 24.
 वच् subj. वोचः XVI, 29, 8; अवोचत् XV, 19 (p. 190, 9 etc.); 24 (p. 194, 10); उवाच XV, 18; 19; 20; 21; 22; 23; XVI, 16, 3; 29, 8; ऊचतुः XV, 22 (p. 193, 5); ऊचुः XIV, 29, 1; 40, 1; 50, 1; XV, 22 (p. 192, 22; 193, 9); उक्त I, 2, 21; 14, 1; 16, 12; IV, 7, 16; 21, 4. 5. 6. 23; V, 6, 1; 9, 4. 25; 10, 17; 13, 2; 14, 7; 15, 2. 4; 16, 4. 8. 9. 10; 18, 1. 2; 19, 13; 20, 5. 7; VI, 3, 9; 7, 1; 8, 5; VII, 4, 1. 11; 6, 1; 7, 1; 16, 2. 3. 4; 19, 1; VIII, 1, 3; 3, 1; 4, 2. 3; 5, 1; IX, 24, 9; 25, 1. 2; XV, 22 (p. 193, 7. 8); XVI, 30, 11; XVIII, 23, 4; उक्ता I, 14, 21; IV, 6, 17; VI, 7, 7; 9, 6; VIII, 5, 5; X, 14, 3; 15, 3; 16, 3; 17, 3; 18, 3; XII, 13, 4; 23, 3; 26, 11; XV, 18; XVIII, 19, 10; वाचयति I, 15, 13; VIII, 12, 9; वाचयेत् XVI, 3, 19; वाचयित्वा VIII, 12, 10.
 + अनु अवोचत् III, 14, 14; V, 13, 11; उवाच V, 1, 1; उच्य II, 16, 2; III, 16, 23; V, 6, 2; 13, 4; 14, 8; VI, 7, 2. 10; IX, 25, 2; X, 1,

- 11; वाचयति XVI, 13, 15.
 + निस् उक्त XIII, 16, 5; XVII, 7, 9. (Cf. आनरुक्त)
 + प्र उवाच XIV, 12, 2; XV, 16, 12; 20 (p. 192, 1); XVI, 29, 9; ऊचुः XIV, 40, 1; उक्त XVII, 17, 11.
 + प्रति उवाच XV, 17 (p. 188, 5); उक्त VI, 7, 10.
 वचन I, 1, 16. 27. 29; 16, 20; V, 11, 3; XIV, 51, 6. (Cf. त्रिवचन)
 वचनलक्षण XI, 1, 2.
 वज्र in इन्द्रवज्र । इषुवज्रो.
 वडवा XIV, 41, 12; XV, 4, 12.
 वत्स (1.) II, 8, 6. 7; 12, 4; III, 12, 12; 13, 24; V, 10, 5. (2.)
 काण्व XVI, 11, 20.
 वत्सापाकरण IV, 1, 2.
 वद वदति X, 19, 1; वदन्ति XVII, 14, 14; वद XV, 25 (p. 194, 14); वदन्तु XIV, 16, 6; वदिष्यन्तु X, 14, 1; 15, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; वादयेत् XVII, 3, 13. 16.
 + अति वदेत् XVII, 17, 14.
 + अभि वदेत् XIV, 51, 1; उदित XVI, 3, 11. 26. 30. 32.
 + अप वदन्ति XIII, 16, 1.
 + प्र वादयन्ति XVII, 14, 8. 9.
 + वि वदिष्येते । वदे ज्ञाताम् XIV, 29, 1.
 + सम् वादयेत XVII, 14, 2.
 वदन in गृहपतिवदन X, 20, 1.
 वध्रघश्च I, 7, 3.
 वनस्पति V, 15, 6; 19, 18; VI, 9, 13; IX, 26, 2. (Cf. औषधि-वनस्पतीनाम्)
 वनस्पतिसव XIV, 73, 3.
 1. वप् वापयन्ति XVIII, 24, 19.
 2. वप् + आ वपति XIV, 2, 20; 13, 8; उप्य IV, 15, 5. 8.
 + नि उप्य VIII, 8, 11.
 + निस् वपति XIV, 2, 17; 13, 5; XVI, 1, 2. 11. 13; वपन्ति XIII, 29, 20; वपेरन् III, 6, 1; उत्स III, 2, 3; उप्य XIII, 29, 12; बाप्य IV, 15, 8.
 वपा IV, 14, 17; 17, 13; 18, 5; 20, 5. 6; V, 18, 4. 9; VI, 11, 12; IX, 27, 4; XIII, 2, 8; 3, 5; XV, 4, 12; XVI, 7, 4; 15, 9; XVII, 7, 11; XVIII, 24, 19.
 वपान्त VI, 11, 17.
 वपावन्तु XVI, 15, 9.
 वपाश्रपण्यौ IV, 18, 6.
 वयस् (1.) XV, 3, 17. (2.) XVI, 2, 26.
 वर (1.) II, 7, 7; III, 19, 9; IV, 20, 3; -VII, 21, 9. (Cf. निविद्धर) (2.) वर in निषद्धर XV, 19.
 वरुण IX, 26, 2 (धर्मपति); XIV, 7, 1; 35, 1; XV, 12, 1; 13, 4; 18 (p. 189, 5 etc.); 20; 22; XVI, 2, 7.
 वरुणन्यङ्ग XV, 13, 3.
 वरुणपाश XIV, 7, 1.
 वरुणप्रघास III, 14, 1; 15, 24; XIV, 7, 1; 9, 5; 10, 9.
 वरुथ in विततवरुथ XVII, 5, 1.
 वर्जम् in निगमस्थानवर्जम् XIV, 10, 6; वैतानवर्जम् IV, 15, 6.
 वर्ण I, 1, 2. (Cf. सर्ववर्ण)
 वर्त्मन् V, 6, 2. 3; 13, 2. 5.
 वर्ष III, 8, 3; 18, 20; वर्षाः (plur. 6) IV, 1, 2; XVI, 9, 29

(Cf. मध्यावर्ष)

वषिष्ठ XVI, 24, 10.

वर्षीयस् I, 17, 11.

वलमिद् XIV, 14, 1. (Cf. उद्भिद्बल
भिदौ)

वलिन XVI, 18, 18.

वश (1.) वशं नयेत् XIII, 24, 14.

(Cf. छन्दोगवशेन) (2.) वश अश्व्य
XVI, 11, 23. (3.) XVIII, 14, 1.

वशा VIII, 12, 5; XIII, 3, 5; XIV,
2, 15. 21; 3, 19; 6, 3; 7, 5; 8,
6; 9, 3; 13, 2. 9; 40, 22; XV,
1, 21.

वषट्कर्तुं VII, 4, 14.

वषट्कार I, 1, 34. 36. 42; 2, 13;
XIII, 3, 5. (Cf. येयजामहवषट्-
कारयोः । नानावषट्कार)

वषट्कारनिधन XIII, 12, 1.

वषट्-क करोति V, 19, 17; IX, 20,
32; X, 21, 2; कुर्यात् I, 2, 18;
कृत (Cf. यथावषट्कृतम्); कृत्य I,
9, 3; V, 10, 18. 21. (Cf.

अनुवषट्क । अनुवषट्कृते)

1. वस् वस्ते III, 8, 12; XVIII, 24,
4. 7.

2. वस् + वि उच्छति XV, 16, 6. 7;
उषित II, 7, 3.

+ अभिवि उच्छेत XIII, 10, 4.

3. वस् वसन्ति XVIII, 23, 18;
ऊषतुः XV, 17 (p. 188, 2).

+ उद् वासयिष्यमाण II, 5, 2;
वास्य II, 8, 12; IV, 3, 7;
17, 13.

+ उप उष्य I, 3, 1; IV, 17, 3.

+ प्र वसति II, 15, 6; वसन्त II,
14, 6; IV, 13, 4; वस्यन्त
II, 14, 1; उष्य II, 14, 10;
III, 4, 11; 21, 8. (Cf.

अप्रोषिवन्त् VIII, 24, 1).

वसतीवरी (plur.) VIII, 15, 6;
XIV, 22, 19; 40, 10; 41, 9;
XVIII, 24, 9.

वसन् XV, 13, 15. (Cf. आर्द्रवसन् ।
दीक्षितवसन्)

वसन्त II, 1, 1; XVI, 9, 27.

वसाहोम V, 19, 16.

वसिष्ठ I, 7, 3; XIV, 25, 1; 66, 1;
XV, 21 (p. 192, 4); XVI, 11,
14.

वसिष्ठयज्ञ III, 8, 2; 11, 1.

वसु XIV, 33, 8; 69, 2; 70, 1; 72,
1; XVI, 27, 2.

वसुमन्त VI, 9, 13.

वह ऊहे XVI, 29, 7; वनीवाह्यन्ते
XIV, 40, 11.

+ आ वह VI, 9, 13; बाहयति
I, 4, 22; बाहित III, 20,
20; बाह्य I, 5, 7; V, 15,
6; VI, 9, 13. (Cf. अना-
बाह्य). (Cf. ऊह्)

1. वा I, 1, 20. 23. 43; 3, 13 etc.

2. वा + उप वात XIII, 12, 8.

3. वा see वे.

वादेवत्य VI, 11, 11.

वाग्यत X, 21, 10; XVII, 13, 12.

वाग्यमन I, 12, 7; II, 14, 5; IV, 6,
11; 7, 1; V, 18, 4; VI, 6, 21.

वाच् (1.) I, 4, 7; II, 7, 19; 12, 12;
14, 9-10; IV, 8, 3; 12, 10; V,
9, 24; VI, 3, 9; 6, 15; VIII,
14, 1; 15, 1; IX, 20, 2; X, 21,
10. 16 (वाचं विह्वयन्ते)-17; XIV,
33, 16. 17; 51, 1; XVII, 14,
14; 17, 11. 14; XVIII, 1, 3.
(Cf. विसृष्टवाच्) (2.) IX, 28, 5;
XV, 11, 1; 14, 4; XVI, 10, 15.

वाचस्पति IX, 26, 2.
 वाचःस्तोम XV, 11, 1. 8.
 वाज (1.) XV, 1, 3. 4; (2.) XV, 1, 12.
 वाजपेय XIV, 42, 4. 5; XV, 1, 1. 12. 14. 17; 2, 3. 7. 10. 13. 20. 24. 28; 4, 1. 3; XVI, 15, 6; 17, 1.
 वाजवन्त VI, 9, 13.
 वाजिन (plur.) III, 8, 20.
 वाजिन III, 9, 7; 13, 28; 15, 23; 18, 11; XIV, 10, 7.
 वात्स्य XVI, 11, 19.
 वादन XVII, 3, 14.
 वादिनी XVII, 3, 10.
 वामदेव्य VII, 22, 1; X, 12, 4; 13, 11; XV, 7, 3; XVI, 21, 11. 14.
 वायव्य III, 18, 3; IX, 23, 2. 6. 7. 11; XI, 7, 3; XVII, 8, 5;
 वायव्या XIV, 56, 11.
 वायव्यैन्द्रवायवे XI, 7, 3.
 वायु XIII, 5, 22.
 वारण IV, 16, 3.
 वारुण XIV, 7, 3; 13, 7; वारुणी III, 14, 4. 19; VIII, 11, 1.
 वारुणप्रघासिक III, 15, 17.
 वारुणमारुतौ XIV, 10, 9.
 वार्त्रघ्न I, 8, 1; 16, 12; II, 5, 12.
 वार्षिक IX, 27, 1.
 वाल्खिल्य XII, 6, 12; 7, 1. 5; 8, 2. 3; 11, 5; XVIII, 10, 11.
 वावाता XVI, 1, 7; 4, 2.
 वाश वाश्येत III, 20, 1; वाश्यमान XIII, 2, 3.
 वाश XVI, 11, 22.
 वासन्तिक IX, 27, 1.
 वासम् II, 3, 22; XIV, 15, 4; 16, 9; VII, 18, 3; XV, 3, 13; 17

(p. 188, 14); XVI, 3, 25.
 वासिष्ठ XI, 13, 7; XVI, 11, 13.
 वासुक XVII, 9, 5.
 वास्तोष्पतीय II, 16, 1.
 विंशति IV, 15, 15. 20; XIV, 61, 6; XVIII, 8, 6; 9, 3; 10, 4.
 विंशतिपद XII, 17, 3.
 विंशतिपशु XVI, 15, 17.
 विंशतिरात्र XIII, 16, 2.
 विंशतिशत XI, 13, 6; XIV, 9, 8. 9.
 विशत्यक्षर IX, 6, 1.
 विकर्ण XII, 9, 14. 15.
 विकर्तन IV, 19, 7.
 विकर्ष XIII, 1, 7.
 विकल्प V, 9, 2; VII, 7, 6; 10, 8; VIII, 4, 4.
 विकल्पभूत I, 16, 14.
 विकार I, 15, 6; 16, 11; II, 6, 8; 8, 8. 16. 22; III, 10, 7; IV, 6, 8; 7, 11; 21, 7; VI, 1, 4; IX, 1, 2; 20, 4; X, 2, 7; 3, 14; 4, 14; 5, 23; 6, 18; 8, 14; 9, 16; 10, 7; 11, 8; 13, 18; XI, 1, 2; XII, 3, 1; 8, 5; 10, 1; XIII, 19, 19; XIV, 1, 1; XVI, 4, 6; 17, 8. (Cf. अमावास्याविकार। अर्थविकार। देवताविकार पृष्ठच-विकार। पौर्णमासीविकार। शब्द-विकार। स्तोमविकार)
 विक्रिध XVI, 18, 18.
 विक्षाम IV, 12, 10.
 विघन XIV, 39, 8.
 विचतुर XVIII, 23, 12.
 विचिन्वती IV, 19, 8.
 विततवरूथ XVII, 5, 1.
 वित्त IV, 16, 10.
 1. विद् वेद (1. and 3rd. sg.) XIV, 12, 2; 32, 1; 51, 1; XVI, 23,

6; 29, 11; 30, 13; वेत्य XVI, 29, 7; विद्यसि XV, 27 (p. 195, 17); विदुः XV, 17 (p. 189, 2); विद्यात् XVII, 5, 4; विद्वंस् X, 14, 8; 15, 8, etc. in एवंविद्वंस्; 19, 2; 20, 2; वेद्ये IV, 21, 25.

2. विद् विन्दति XV, 19 (p. 191, 5 ff.); विन्दते XV, 17 (p. 188, 4. 6); विविदुः XV, 21 (p. 192, 4. 7); विद्यते I, 2, 20; VI, 1, 4; 13, 13; XI, 1, 5; विद्येत XVII, 1, 5. 18; 5, 4; विद्यमान III, 20, 7. (Cf. अविद्यमान)

विदूर I, 1, 25.

विद्या XV, 27 (p. 195, 17). (Cf. असुर° । रक्षो° । सर्प°)

विधा XIV, 41, 1; 42, 1. (Cf. एवंविध । एकविध । द्विविध etc. । पुरुषविध)

विध्यपराध III, 19, 1.

विनशन XIII, 29, 1.

विनुत्ति XIV, 38, 1. 2. 4.

विनुत्त्यभिभूती XIV, 8, 12; 38, 1; XV, 11, 10.

विप् वेपमान XIII, 2, 2.

विपर्यय IV, 6, 3.

विपर्यास V, 11, 9. 14; VIII, 12, 2; XIII, 1, 9. (Cf. कर्मविपर्यास । अस् + विपरि)

विपुशु XIV, 72, 3.

विप्रतिषेध in अविप्रतिषेध । कल्प-विप्रतिषेध.

विप्रयोग VII, 26, 6.

विप्रुष् VIII, 15, 7.

विभक्ति II, 5, 20.

विभव I, 16, 5; V, 19, 2.

विभुमन्त् VI, 9, 13.

विमथितु XIII, 3, 4.

विमार्जन in मुखविमार्जन IV, 21, 21; VIII, 9, 8.

विमृध् III, 1, 1.

विमत् VII, 19, 23; VIII, 7, 19.

विराज् II, 2, 15; III, 12, 11; 13, 23; V, 3, 5; VII, 27, 5 (पूर्वा). 6 (उत्तरा); IX, 20, 33; XIV, 25, 1. 3. 4 (यज्ञक्रतु); 26, 3; 27, 7. 8; 28, 5; XV, 1, 35; XVI, 29, 2. 13. (Cf. त्रिष्टुद्विराजोः)

विराट्स्वराज् XIV, 30, 1.

विवाचन (?) XV, 27 (p. 195, 15).

विवाह XV, 17 (p. 188, 14).

विविचि III, 4, 4.

विविध XIV, 28, 11.

विवृत्तिप्रत्यय XII, 13, 6.

विवृधि in सूक्तविवृधि VII, 19, 20.

1. विश् + उप विशति V, 9, 27; 14, 21. 24; VI, 7, 10; 13, 4; XVII, 11, 2; विशतः V, 19, 1; विशन्ति IV, 16, 2; VII, 14, 12; विशेत् III, 20, 2; XVI, 22, 23; विष्ट XIII, 2, 5; विश्व I, 5, 8; 6, 9; II, 11, 5; IV, 6, 9; 13, 1; V, 10, 16; 14, 6; 15, 10; VI, 8, 4; VII, 6, 1; 7, 3; VIII, 11, 15; IX, 25, 1; X, 1, 13; 7, 10; 13, 26; XVI, 17, 4; XVII, 11, 4; 13, 12; XVIII, 24, 19; + उपोप (उप उप) V, 9, 4; VIII, 5, 3; 9, 2.

+ समुप X, 21, 14.

+ प्र विशति XV, 17 (p. 188, 16); XVII, 13, 11.

+ सम् XVI, 1, 7.

2. विश् XIV, 33, 15; XV, 16, 17; XVI, 2, 2. 5. 8. 11. 14. 17. 20. 23. 26. 29. 33.

विशास्तु XV, 21 (p. 197, 7).

विशाख (f. विशाखी) X, 1, 1, 15;
10, 6.

विशाखयूप XVI, 9, 25; 14, 19; 15,
17.

विशोक XV, 17 (p. 188, 22).

विश्व XIV, 42, 16. (Cf. विश्वे देवाः)

विश्वकर्मन् XVI, 16, 2.

विश्वजिच्छल्प XII, 8, 1. 5; 9, 5.

विश्वजित् X, 8, 23; XI, 15, 1. 10;

XII, 2, 12. 23; 6, 7. 8; 27, 4;

XIII, 13, 1; 17, 1. 3; 19, 11;

21, 7; XIV, 8, 9; 13, 13; 38,

8; 42, 16; XV, 6, 8; 7, 9; XVI,

9, 11; 15, 13. 14; 23, 24; 24,

18. 20; 25, 5; 26, 5. 9; 27, 4.

6; 28, 3; 29, 17; 30, 7. (Cf.

अभिजिद्विश्वजितौ)

विश्वजिदभिजितौ XIII, 29, 25; XV,
11, 12.

विश्वदेव्यावन्तु VI, 9, 13.

विश्वसृज् XIII, 28, 8; XIV, 72, 1.

विश्वामित्र XV, 21 (p. 192, 3); 24
(p. 193, 16 ff.); 26 (p. 195,
11).

विश्वे देवाः IX, 27, 1; 28, 17; XIV,
33, 18; 60, 1; 70, 1; XV, 22
(p. 192, 20 ff.).

विषमर्च VII, 19, 17.

विषय XIII, 5, 1. (Cf. चक्षुर्विषय)

विषुवन्तु XI, 13, 1; XII, 6, 7;
9, 8. 12. 17; 11, 12; 27, 4;
XIII, 16, 4; 17, 3; 23, 3. 8;
25, 5; XV, 2, 26. 27; 3, 10;
XVI, 26, 5; XVII, 8, 6.

विष्णु I, 7, 6; 14, 10; IX, 28, 8;

शिपिविष्ट III, 2, 2; XV, 14, 4.

विष्णुकर्म IV, 11, 6.

विष्णुभ्यङ्ग XII, 6, 14; 7, 1. 7; 8, 2;
XIV, 71, 4.

विष्णुपत्नी IX, 27, 1.

विष्वक् XIV, 38, 2. 3.

विसंस्थितसंचर VI, 13, 7; VII, 7,
4.

विसर्ग II, 14, 9; IV, 7, 2. 3.

विसर्जन II, 13, 7.

विसर्जनीय I, 2, 9.

विसृष्टवाच् XVII, 17, 3.

विह्व्य IV, 2, 7. 13; XIII, 5, 17.

विहार III, 4, 2.

वी see व्ये

वीणा XVII, 3, 1. 9; 14, 8. (Cf.
काण्डवीणा)

वीणागणगित् XVI, 1, 25.

वीति (अग्नि) III, 4, 3.

वीर V, 9, 19; XV, 27 (p. 195,
16); XVI, 23, 6. 14.

वीरकाम V, 9, 19.

वीरवन्तु XV, 27 (p. 195, 13. 14).

वृ वृणीते V, 1, 1; अवृणीथाः XV,
24 (p. 194, 3); वृत्त V, 1, 10.

+ प्र वृत्त I, 6, 2.

वृक्ष IV, 14, 14.

वृक्ष XVII, 1, 18.

वृत् वर्तेते III, 8, 5; वर्तन्ते XIV, 40,
17; वृत्त III, 4, 2.

+ अनु वर्तयति III, 16, 12.

+ अप in अनपवृत्त XIII, 4, 1.

+ आ वर्तते III, 20, 15; VI,
9, 4; 11, 16; वर्तेते XIII,

19, 12; वर्तेत XV, 1, 25;

वर्तयन्तु V, 10, 26; वृत्त

VI, 7, 3; XI, 14, 37;

XII, 2, 25; XIII, 16, 4;

17, 3; 18, 3; 23, 4; XIV,

38, 2. 5. (Cf. आवृत्तस्तोमः ;

- वृत्य IV, 13, 1; वर्तयन्त्
see अनावर्तयन्त्)
- + अन्वा वृत्य I, 6, 5; IV, 13,
10; VI, 7, 10.
- + अभ्या वर्तते VII, 4, 16;
वर्तम् XV, 11, 5.
- + पर्या II, 9, 14; IV, 4, 12;
VI, 7, 10.
- + प्रतिपर्या IV, 4, 14.
- + व्या वर्तेत I, 1, 8; cf. अव्या-
वर्तमान VI, 13, 11.
- + नि वर्तेरन् XIII, 24, 17;
वर्तयति IX, 1, 3.
- + परि वर्तमान XVII, 15, 4.
- + प्र वर्तमान V, 13, 2; वृत्त III,
2, 1; 3, 1; XIII, 3, 1;
XVI, 18, 8.
- + सम् in असंवर्तमान.
- वृत्ति in पञ्चालपदवृत्ति XII, 13, 6.
- वृत्रहन् III, 3, 2.
- वृद्धद्युम्न (आभिप्रतारिण) XV, 16, 10.
- वृध् वर्धयेयुः IV, 15, 7; अवीवृधत ।
अवीवृधन्त (विकार) VI, 1, 5.
- + वि वर्धते XIII, 14, 10; वर्धेरन्
V, 11, 13; वर्धयेयुः XVI,
20, 9.
- वृधन्वन्त् I, 8, 2; 16, 3; V, 18, 6.
- वृन्त in पलाशवृन्त IV, 15, 9.
- वृष् + अव वृष्ट XIII, 12, 10.
- वृषण IV, 15, 16.
- वृषाकपि XII, 6, 13; 7, 1. 6; 8, 2;
13, 1; 24, 3; 26, 10.
- वृष्टि XIV, 35, 1.
- वृष्टिकाम XIV, 35, 1.
- वृष्णि XV, 1, 21.
- वे + उप ऊत XIV, 22, 20 in
उपोतपरुष
- + प्र वयन्ति XVII, 3, 7.
- + संप्र वयेत् XVI, 7, 15; 14, 4.
- + वि वयन्ति XVII, 2, 9.
- वेणुयवी v. l., see वैणुयवी
- वेतसशाखा XVII, 3, 10.
- वेद (I.) I, 15, 9. 10. 11. 13; III,
14, 18; VIII, 12, 9. (2.) XV,
16, 6; 27 (p. 195, 21); XVI,
2, 3. 6. 9. 12. (आङ्गिरस) 15. 18.
21. 24. 27. 30. 31. (Cf. अथर्व-
वेद । इतिहासवेद । ऋचोवेद ।
पुराणवेद । यजुर्वेद । सामवेद)
- वेदयोक्त्रे I, 15, 11.
- वेदशेष I, 15, 16.
- वेदि III, 13, 16; 14, 15; 16, 17;
IV, 8, 2; 12, 1; XIV, 40, 6;
XVII, 15, 4; XVIII, 24, 19.
- वेदिश्रोणि XIII, 11, 2.
- वेद्यंस XVII, 15, 2.
- वेद्यन्तसंमित I, 4, 2.
- वेला XVII, 15, 9. (Cf. अक्षवेला ।
प्रातरनुवाकवेला । व्रत्यवेला)
- वेष्ट् + परि वेष्ट्च IV, 15, 22; VII,
15, 2.
- वै XIV, 2, 8. 11 etc., ह वै XIV,
40, 1; 57, 20; XV, 16, 17; अह
वैव XIV, 50, 1; यद्यु वै XVIII,
23, 6. 9; वा उ XVI, 29, 7.
- वैणुयवी III, 12, 2.
- वैतानवर्जम् IV, 15, 6.
- वैददश्चि XVI, 11, 8.
- वैदेह XVI, 9, 11; 29, 6.
- वैद्युत III, 4, 7.
- वैधस XV, 17.
- वैपश्यत XVI, 2, 25.
- वैभीदक XIV, 22, 15.
- वैमृथ III, 1, 7.
- वैयाघ्रपरिच्छद XIV, 33, 20.
- वैराज IX, 27, 1; X, 5, 9. 15; XI,

- 15, 6; XII, 13, 2; XV, 1, 32;
XVI, 23, 19; XV, 17, 6.
(Cf. अक्षरवैराज)
वैराजगर्भ XV, 7, 2.
वैराजन्यूल XII, 13, 4; 26, 11.
वैराजपृष्ठ X, 5, 1; XVI, 23, 20.
वैराज्य XIV, 30, 1.
वैरूप IX, 27, 1; X, 4, 9; XII, 6,
10; XVI, 23, 20.
वैरूपगर्भ XV, 7, 4.
वैरूपपृष्ठ X, 4, 1; XVI, 23, 19.
वैवस्वत XVI, 2, 1, 4.
वैश्य I, 1, 3; II, 1, 3; 3, 7; XVI,
17, 3.
वैश्रवण XVI, 2, 16.
वैश्वकर्म्मण III, 15, 18, 20; XVIII,
21, 10; °णी XIV, 8, 6.
वैश्वदेव II, 3, 7; III, 11, 11; 12, 3;
13, 5; 14, 21; 18, 12, 20; VI,
10, 6; VII, 5, 21; VIII, 3, 8,
16; 7, 10, 19; 14, 6; X, 2, 7,
8; 3, 11, 14; 4, 14; 5, 23; 6,
18; 8, 10, 14, 17; 9, 15, 16;
10, 7; 11, 8; 13, 17, 18; XI,
4, 10; 5, 6; 6, 7; 7, 10; 9, 7,
9; 10, 5; 12, 13; 13, 16; 14,
33; 15, 8; XIII, 5, 17; XIV,
6, 1, 2; 7, 1; 9, 4; 10, 3; 56,
6, 10; XVI, 7, 6; XVII, 8, 9;
XVIII, 10, 12; 22, 2, 7, 10;
वैश्वदेवी III, 13, 10; VII, 10, 6;
XIV, 57, 8; XV, 14, 13. (Cf.
मरुत्वतीयवैश्वदेवयोः)
वैश्वदेवद्यावापृथिवीयो III, 12, 10.
वैश्वदेवबार्हस्पत्यो IX, 24, 7.
वैश्वदेवमारुते XI, 2, 8.
वैश्वदेवसूक्त XIII, 19, 13.
वैश्वदेवस्तुतु XIV, 60, 1; XVI, 15,
3; 29, 15.
वैश्वदेवाग्निमारुतयोः VIII, 7, 3; XIV,
3, 12; XVI, 8, 16.
वैश्वदेवाभिध्याहार XIV, 60, 3.
वैश्वदेविक III, 14, 3; 18, 2.
वैश्वमनस XI, 6, 1.
वैश्वानर (1.) II, 5, 2; III, 3, 2; IX,
25, 2; 27, 1. (2.) (sacrifice)
XVI, 23, 22, 25; 24, 19; 25,
3; 26, 3, 5, 10; 27, 5; 28, 3;
29, 5, 15, 16; 30, 5.
वैश्वानरीय VIII, 6, 2; IX, 23, 8;
24, 2; XI, 2, 10; 7, 11; 14,
34; XVIII, 23, 2.
वैश्वानरीयपार्जन्या इष्टि III, 13, 3.
वैश्वामित्र XV, 24 (p. 193, 18); 26
(p. 195, 6); 27 (p. 195, 18).
वैषुवत XIV, 20, 3.
वैष्णव I, 3, 13, 18; 8, 8; VI, 11,
5; IX, 24, 7; XVI, 2, 10; वैष्णवी
V, 10, 1; 17, 13; VIII, 13, 1.
वैष्णवद्वितीय II, 3, 14.
वैस्वर्य XII, 16, 2; 17, 2.
व्यक्त see अव्यक्त
व्यञ्जन I, 2, 12; XIII, 1, 8. (Cf.
आदिव्यञ्जन)
व्यत्यासम् see अस्
व्यथ् व्यथेत XVII, 10, 15; व्यथेयाताम्
XVII, 10, 9.
व्यध् विध्यति XVII, 15, 4; विद्ध see
अविद्ध
+ अति विध्यन्ति XVII, 3, 6;
विध्येत् XVII, 5, 7; 15, 5.
व्यर्ण XIII, 29, 28.
व्यवप्राहम् Cf. गृह्
व्यवस्था (v. 1. व्यवस्त) XVI, 7, 10.
(Cf. अव्यवस्थ)
व्यवेत II, 15, 6.

व्यष्टि XVI, 1, 1.

व्या see व्ये

व्याधित in उदरव्याधित XIV, 27, 2.

व्याधिप्लाय III, 4, 8.

व्यायाम in परोद्विध्यायाम

व्याहृति X, 21, 15.

व्युष्टि XV, 16, 4.

व्यूह X, 2, 2; 3, 2; 4, 2; 5, 2; 6, 2.

व्यूहच्छन्दस् XIII, 21, 8; XVI, 30, 3.

व्ये + परि व्ययति XVII, 10, 10;

वीयमान V, 15, 4. (Cf. अपरिवी-
यमाण)

व्योमन् (1.) व्योमन् (loc.) XV, 17
(p. 188, 15). (2.) XIV, 24, 1.

व्रज् व्रजन्ति IV, 6, 12; व्रजेयुः V,
6, 5.

+ आ व्रजेयुः XIII, 14, 6.

+ प्र व्रजेत् XVI, 16, 1; व्रजन्तु V,
10, 14.

व्रत II, 3, 26; 13, 7; III, 9, 4; IV,
15, 6; XIV, 14, 1. (Cf. अन्तराल-
व्रत । आदित्यव्रत । दीक्षितव्रत ।
सत्यव्रत)

व्रतपति II, 4, 6; III, 4, 11.

व्रतभृत् III, 4, 12.

व्रतय् व्रतयन्ति VII, 7, 8; व्रतयेत्
XIV, 16, 3.

व्रतश्रपण VI, 12, 27.

व्रतापवर्ग IV, 16, 1.

व्रत्य IV, 1, 1.

व्रत्यवेला III, 4, 10.

वृश्च् + आ वृश्च्यते XIV, 57, 20.

+ सम् वृश्चम् XVI, 15, 11.

व्रात्यस्तोम XIV, 69, 1. 2; 73, 1.

व्रीहि IV, 3, 4. 6.

व्रीहियवाः III, 12, 3.

श

शंघोर्वाक I, 14, 21; III, 8, 20.

शंघोस् V, 20, 7.

शंघवन्त I, 15, 8; III, 17, 9; V, 5,
7; VIII, 7, 21.

शंस् शंसति VII, 19, 5. 23; 21, 2;

X, 8, 14; XI, 15, 10; XII, 7,
6; XIV, 33, 16; XVIII, 1, 12.

19. 22. 23; 2, 1; 3, 1; 5, 10;

6, 1; 7, 1; 9, 1. 7; 10, 1; 11, 1;

13, 1; 14, 1. 6; 15, 1; 16, 1;

17, 1; 18, 1; 19, 1. 10; 22, 7;

शंसन्ति VII, 10, 2; XI, 3, 2;

XII, 2, 24; 7, 1; 8, 4; XV, 7,

9; शंसेत् VII, 10, 8; 20, 10; IX,

20, 1; X, 1, 20; XI, 14, 2; XII,

3, 20; XV, 7, 6. 7; XVI, 20,

10; XVIII, 2, 2. 4; शंसेयुः XIII,

10, 5; शंसिष्यामि XVII, 4, 3;

शंसिष्यन्तु VII, 9, 1; शस्त XI, 2,

14; XVII, 10, 3. 17; XVIII,

14, 9; 21, 1. (Cf. त्रिःशस्त) शस्त्वा

VII, 9, 6; 10, 9; 19, 8. 15. 17.

19. 25; 25, 6. 13; IX, 3, 4; 5,

2; 8, 3; 20, 12; X, 8, 14; 13,

11; XI, 2, 5. 13; 3, 2; 11, 10;

12, 2; 14, 10. 26; 15, 6; XII,

6, 18; 7, 5; 8, 2; 13, 1. 7; 26,

10; XIII, 10, 5; XV, 7, 9;

XVI, 8, 5. 16; XVII, 8, 2; 9,

5; XVIII, 1, 23; 2, 7; 3, 3; 4,

2. 5. 6. 7. 9; 5, 2. 6. 8. 11; 6,

6; 9, 3. 5. 6. 8; 11, 4; 13, 11;

22, 7; शंसम् XVIII, 16, 2 (Cf.

गायत्रीशंसम् । जगतीशंसम् ।

निविच्छंसम् । पङ्क्तिशंसम्). Cf.

शस्य.

+ अति शंसन्ति XII, 2, 10; शंसेत्

- XIII, 7, 3; 8, 3; 9, 3; 10, 2; 12, 5.
- + अचु शंसति IX, 25, 1; शंसेत् VII, 21, 6; X, 9, 14; XVIII, 23, 13.
- + सम् शंसति X, 13, 10. 15; XI, 12, 8; शंसेत् XVI, 7, 13; 14, 2; शस्येत् XVII, 9, 6 (!; the form is probably incorrect; we should expect शंसेत् शंसयेत् or शस्य); शस्य XI, 2, 13.
- + उपसम् शंसति XVII, 8, 2; शस्य XI, 14, 15; XII, 11, 13; XV, 3, 11.
- शक् शक्नुयात् VII, 6, 8.
- शकट IV, 14, 33; V, 6, 1. 4.
- शकल VIII, 8, 11. (Cf. हिरण्यशकल)
- शक्व I, 17, 8.
- शत IV, 15, 13. 18; VI, 6, 18; VII, 17, 17; IX, 20, 10; X, 12, 14; XI, 13, 6; XIII, 29, 16; XIV, 80, 2; XV, 3, 12; 11, 2; 14, 9; 16, 19; 17; 20; 21; 24 (शता nom. plur. p. 194, 6); 27; XVI, 1, 16; 4, 5; 22, 15. (Cf. त्रिदृष्टत । दशशत । विंशति-शत । सप्तविंशतिशत)
- शततन्त्री XVII, 3, 1. 9.
- शतमान° II, 3, 22.
- शतरात्र XIII, 18, 4.
- शतवल XIV, 32, 5. 9.
- शतसंबत्सर XIII, 28, 7.
- शताश्व (सहस्र) XIV, 28, 13; XVI, 10, 9.
- शंतातीया: XVI, 13, 6.
- शंनोदेवीया: IV, 11, 6; 21, 19; VIII, 9, 7.
- शवर XV, 26 (p. 195, 6).
- शब्द I, 1, 30; III, 20, 11. (Cf. अग्रिशब्द । बृहच्छब्द । स्वधाशब्द)
- शब्दविकार VI, 1, 3. 5.
- शम् + सम् शमयेमहि अशमयन् XIV, 29, 1.
- शमीमय IV, 16, 3.
- शम्या IV, 16, 3; XIII, 29, 2.
- शम्यापरास XIII, 29, 29.
- शठ्या in अधःशठ्या IV, 15, 6.
- शरण XV, 17 (p. 188, 14).
- शरद् II, 1, 4; XIV, 62, 3; XV, 1, 1; XVI, 9, 30.
- शरभ XVI, 3, 14; 12, 13.
- शरमय XIV, 22, 13.
- शराव in सप्तदशशराव XV, 2, 12.
- शरीर IV, 15, 8. 9.
- शरेषोका XVII, 3, 11.
- शर्व IV, 19, 1; शर्वाणी IV, 19, 5.
- शल VI, 1, 6.
- शललीपिशङ्ग XVI, 28, 4.
- शवचमू XIV, 22, 19.
- शवनम्य XIV, 22, 18.
- शस् + वि शसिष्यामि । शसिष्यन्ति XV, 21 (p. 192, 8. 10); शिशा-सिषत् XV, 25 (p. 194, 11).
- शस्त्र VII, 9, 1; 10, 1; 25, 1; VIII, 7, 19; IX, 1, 8; 20, 5; XI, 3, 1; XII, 2, 3; 3, 17; 9, 1; 27, 1; XIII, 20, 6; XIV, 2, 10; 3, 2. 13; 4, 6; 6, 4; 8, 7. 9; 13, 14; 19, 2; 22, 24. 26; 38, 8; 40, 4; 70, 2; 72, 4; XV, 4, 7; 5, 3. 6; 9, 3; XVI, 8, 26; 23, 15; 24, 12; 29, 12; XVII, 8, 12; XVIII, 23, 5. 8. 12. (Cf. अन्तः-शस्त्रम् । ऐकाहिकशस्त्र । तृचकलुस-शस्त्र । दिष्टशस्त्र)

शस्त्रयाज्याः VII, 9, 7.
 शस्त्रादौ VII, 19, 6; VIII, 3, 5.
 शस्त्रानुवचनयोः VI, 1, 25.
 शा see शो
 शस्य in परिमितशस्य VII, 21, 7.
 शाक्तच XIII, 28, 6.
 शाकर IX, 27, 1.
 शाकरगर्भ XV, 7, 3.
 शाकरपृष्ठ X, 6, 1.
 शाखा in पलाशशाखा IV, 14, 7; 17,
 5, 9; X, 21, 7; and in वेतसशाख
 XVII, 3, 10.
 शामित्र VI, 12, 9; XIII, 3, 5.
 शारद IX, 27, 1.
 शाला V, 6, 4; 9, 4; 14, 5; 20, 8;
 VII, 14, 11; X, 21, 10; XVII,
 13, 8. (Cf. पत्नीशाल)
 शालामुखीय V, 14, 6; VI, 12, 25;
 X, 7, 10.
 शास् + आ शास्ते IV, 3, 7.
 शास XV, 25 (p. 194, 11).
 शासहस्त XV, 24 (p. 194, 2).
 शिखर XIV, 22, 9.
 शिपिविष्ट (विष्णु) III, 2, 2; XV,
 14, 4.
 शिरस् IV, 14, 25; 15, 11; VII, 5,
 4. (Cf. प्रत्यक्शिरस् । प्राक्शिरस्)
 शिल्प XII, 3, 15; 9, 4, 5. (Cf.
 प्रतिशिल्प । विश्वजिच्छिल्प)
 शिशिर II, 1, 5; XVI, 9, 32.
 शिश्र IV, 15, 17.
 शिष् शिष्ट IX, 5, 13; शिष्टा VIII,
 3, 16.
 + उद् in उच्छिष्टदान IV, 21,
 16; हविर्च्छिष्टाशन III, 8,
 13.
 + परि शिष्यते XV, 27 (p.
 196, 6); XVI, 22, 18; शिष्ट

IX, 5, 8; X, 8, 14; XVII,
 14, 4; 15, 9; 17, 5;
 XVIII, 10, 2, 6; 20, 5;
 शिष्य V, 9, 25; VII, 19, 22;
 IX, 6, 16; X, 8, 14; XI,
 14, 12; XII, 11, 12; XIII,
 3, 22; XV, 3, 30; XVIII,
 20, 6.
 शो शेते III, 13, 30; XV, 19 (p.
 190, 13); शेस्ते XV, 19 (p. 191,
 1); शयोत XVI, 1, 8; शयान XV,
 19 (p. 190, 17).
 + उप शेस्ते XIV, 22, 10, 12.
 शीर्षच्छिद् in क्षुरवपिशोर्षच्छिदौ
 XIV, 22, 4.
 शीर्षण्य XVII, 2, 8; 14, 1; XVIII,
 2, 1.
 शीर्षन् XVII, 10, 7.
 शुक्रस्तोम XIV, 20, 1.
 शुक्ल XVI, 18, 18.
 शुचि III, 4, 6; XIV, 2, 14, 19.
 शुद्ध I, 1, 19; VII, 15, 18.
 शुद्धपक्ष II, 1, 8; IV, 17, 3; V, 2,
 4; X, 1, 1.
 शुनक I, 7, 8.
 शुनःपुच्छ XV, 20 (p. 191, 15).
 शुनःशेष XV, 20 (p. 191, 15 ff.);
 XVI, 11, 2.
 शुनासीर्य III, 18, 1, 3, 17, 20.
 शुनासीरीय XIV, 9, 1, 2, 7; XV,
 12, 10. (Cf. माहेन्द्रशुनासीरीयौ)
 शुनोलाङ्गुल XV, 20 (p. 191, 15).
 शुश्रुवंस् II, 6, 5.
 शुष्क I, 6, 6. (Cf. अशुष्क)
 शुष्कभृङ्गारीय XVII, 7, 13.
 शुद्ध II, 8, 3; XIV, 33, 19; XV,
 24 (p. 194, 2).
 शूद्रायौ XVII, 6, 1.

शूर्प IV, 3, 2, 5.

शूर्पशकटे IV, 14, 33.

शूल in हृदयशूल VIII, 12, 11;

हृदयशूलान्त VI, 1, 21; XIV, 10, 8; XVIII, 24, 25.

शूलगव IV, 17, 2.

शृत XIII, 6, 3.

शेष III, 20, 7; IV, 2, 8; VII, 3, 1; 4, 17; 12, 2; 13, 2; IX, 7, 3;

10, 2; 14, 2; 15, 2; 17, 2. (Cf.

अशेष । उदकशेष । ऐन्द्रवायवशेष ।

द्विदेवत्यशेष । पक्षशेष । वेदशेष ।

सूक्तशेष)

शेषभूत VI, 1, 8.

शेषवन्त III, 20, 15.

शेषाभाव III, 20, 8.

शैशिर IX, 27, 1.

शो + नि श्यान XV, 21 (p. 192, 9).

शोभन XVI, 2, 8, 11.

शौद्र XV, 24 (p. 194, 23).

शौनक (इन्द्रोत्त) XVI, 7, 7; 8, 27.

शौनकयज्ञ III, 10, 7.

शौनःशेष XV, 27 (p. 195, 22; 196, 5); XVI, 11, 1.

श्मश्रु XV, 17 (p. 188, 12). (Cf. केशश्मश्रूणि)

श्याम XV, 1, 22; XVI, 3, 31.

श्यामाका—इष्टि III, 12, 1.

श्यावाश्च (1.) XIV, 33, 20. (2.)

आर्चनानस XVI, 11, 8. (3.) XVI, 11, 7.

श्येन (1.) VI, 1, 6. (2.) XIV, 22, 4.

श्येनाजिरो XIV, 22, 4.

श्येनीपृषतीम्याम् XV, 14, 13.

श्येत VII, 23, 2. 4. 7; XV, 7, 4.

श्येतनौधसे XII, 9, 17.

श्रन्थु श्रथन्ति XVII, 15, 7; XVIII, 21, 5.

श्रद्धा in यथाश्रद्धम् XIV, 12, 5.

श्रप् see श्रा

श्रपण in व्रतश्रपण VI, 12, 27.

श्रपणी in वपाश्रपण्यौ IV, 18, 6.

श्रम् श्रान्त XV, 19 (p. 190, 1).

श्रम XV, 19 (p. 191, 1).

श्रमण XV, 19 (p. 191, 6) cf. critical notes.

श्रवणा III, 14, 2.

श्रा श्रपयति IV, 18, 8; श्रपयित्वा III, 12, 17; IV, 3, 7; 17, 13; XIII, 3, 5. (Cf. अधोबिलाश्रुत)

श्रि + अधि श्रयति II, 7, 10; 8, 8.

+ अपा श्रयति XVII, 10, 16. (v. l. उपा)

+ उद् श्रयन्ति XIV, 10, 10; श्रीयमाण V, 15, 3; श्रित VI, 9, 9.

+ उपनि श्रित V, 13, 5.

+ परि श्रीयमाण V, 13, 7; श्रित III, 16, 16; श्रित्य XVIII, 24, 19.

1. श्री श्रीणीयात् XIII, 6, 3.

2. श्री XIV, 25, 4; XV, 19 (p. 190, 7; 191, 11); 25 (p. 194, 20); XVI, 29, 7; 30, 13.

श्रु शृणोतन XV, 26 (p. 195, 1);

शुश्राव XV, 18 (p. 190, 4);

शुश्रुम XV, 19 (p. 190, 7);

शुश्रुवंस् II, 6, 5; श्रूयते I, 16, 7;

VII, 8, 6; श्रूयमाण IX, 1, 3;

श्रुत XV, 24 (p. 193, 21); श्रुत्वा

VII, 15, 2; VIII, 15, 6.

+ प्रति शृणोति V, 1, 10; X,

13, 27; XVI, 1, 23; 18, 2.

श्रुतकाम XV, 10, 4.

श्रुतसेन XVI, 9, 4.
 श्रयस् XV, 20 (p. 191, 22).
 श्रेष्ठ XV, 25 (p. 194, 17).
 श्रेष्ठच XV, 11, 1; 12, 1; 27 (p. 195, 19); XVI, 15, 1.
 श्रोणि in वेदिश्रोणि XIII, 11, 2.
 श्रोणिदेश IV, 12, 1.
 श्रोत्र IV, 7, 13; VI, 1, 6.
 श्रोत्रिय V, 9, 2; XV, 14, 8; XVI, 2, 29. (Cf. उभयतःश्रोत्रिय)
 श्वशुर IV, 21, 1.
 श्वस् I, 3, 6; XIV, 40, 1.
 श्वसन IV, 19, 8.
 श्वःस्तोत्रिय XII, 2, 1. 6; 9, 8; XIII, 24, 18.
 श्वापद II, 6, 13,
 श्वेत III, 18, 8.
 श्वेतकेतु XVI, 29, 7.
 श्वेतपुष्प XIII, 6, 3.
 श्वेताश्व XIV, 20, 2; 34, 2.

ष

पकार I, 2, 14.
 पच्चत्वारिंशत् XII, 2, 22.
 पट्त्रिंशत् VI, 6, 2; XIII, 29, 2; XVIII, 12, 7.
 पट्त्रिंशत्संवत्सर XIII, 28, 6.
 पट्त्रिंशत्सहस्र XIV, 15, 6.
 पट्त्रिंशस्तोम XIV, 15, 2.
 पट्त्रिंशदक्षर XIV, 15, 3.
 पट्पद VII, 10, 6; 26, 8.
 पट्प्रगाथ XII, 9, 9.
 पलर्च XVIII, 23, 7 (and Comm. on IV, 2, 8).
 पलह X, 1, 7; XI, 4, 1; XIII, 16, 5; XVI, 28, 3; 29, 16.
 पलहार्ये XIII, 15, 9.
 पलृच XII, 2, 18.

पङ्क्तोत् X. 17, 1. 2.
 पलरात्र XVI, 25, 1. 7.
 पङ्क्तिशक्ति VI, 1, 10; 4, 1.
 पङ्क्तिध XVI, 25, 1. 2. 7.
 पणमास्य XV, 12, 9.
 पष् I, 4, 16; II, 3, 20; 11, 2; III, 13, 26; IV, 15, 16; 19, 7; 21, 1; VII, 19, 15; 27, 13. 26; XII, 6, 12; 12, 2; 21, 1; XIII, 7, 5; 15, 9; XIV, 38, 2. 5; 52, 13; 56, 10; XV, 5, 9; XVI, 9, 27; 25, 2; XVII, 4, 4; XVIII, 8, 5. 15; 10, 6. 11; 13, 2: 15, 5; 17, 3; 18, 9; 23, 7.
 पट्टिशतानि (त्रीणि) IV, 15, 9. 21; VI, 6, 17; XIII, 10, 11.
 पष्ठ X, 7, 1; 13, 17; XI, 2, 9; 6, 6; 9, 1. 9; 14, 32; 15, 7; XII, 2, 24; 3, 13; 4, 17; 5, 16; 6, 7; 7, 2; 9, 5; 10, 2; 11, 1. 15; 12, 11; 25, 2; 26, 9. 19; XIII, 21, 5; XV, 2, 22. 23; 8, 5; 19 (p. 191, 7); XVI, 2, 16; 11, 16; 14, 9. 10; 15, 6; 21, 32; 24, 14; 25, 5; पष्ठी VII, 15, 9. (Cf. चतुर्थपष्ठयोः)
 पष्ठान्तिक XII, 7, 3; XV, 8, 4.
 पष्ठीप्रभृति VII, 15, 9.
 पोलश XV, 12, 14; XVI, 21, 5.
 पोलशकल XV, 12, 15; XVI, 14, 16.
 पोलशन् XIV, 61, 5.
 पोलशाक्षर X, 8, 11; 13, 8.
 पोलशिग्रह IX, 5, 1.
 पोलशिन् VIII, 7, 4; IX, 1, 9. 10; XIV, 42, 5; XV, 3, 4; 5, 1.
 पोलशिप्रभृति VIII, 3, 7.
 पोलश्यन्त X, 2, 11; XVI, 14, 15.

स

संयाज in पत्नीसंयाज VIII, 9, 10;
पत्नीसंयाजान्त V, 20, 8.

संयोग I, 1, 5. (Cf. अर्थसंयोग। कर्म-
संयोग)

संवत्सर II, 2, 2; III, 8, 4; XIII,
11, 8; 23, 7; 26, 1. 2. 3; 27,
1; 28, 1. 5; 29, 27. 28. 29. 32;
XIV, 2, 13; 9, 11. 12; XV, 1,
3; 5, 11. 12. 13; 18 (p. 190,
3); 19 (p. 190, 10 ff.); XVI,
1, 4. 5. 15. 17; 9, 26; 10, 9.
11; 26, 4; XVIII, 24, 33; 26,
4. (Cf. असंवत्सर^०। द्वादशसंवत्सर।
बहुसंवत्सर। शतसंवत्सर। षट्त्रिंशत्-
संवत्सर। सहस्रसंवत्सर। स्वस्ति-
संवत्सर)

संवत्सरप्रयोग III, 11, 16.

संवत्सरसत्तु XIII, 19, 18.

संवत्सरसंमित XIII, 17, 3.

संवर्ग III, 4, 5.

संव्याय in जरत्संव्याय II, 5, 27.

संसदामयन XIII, 16, 5; 20, 15.

संसर्ग II, 6, 2.

संसव XIII, 5, 1.

संसृपामिष्टिभिः XV, 14, 2.

संस्तव in गोसंस्तव XIV, 11, 9.

संस्था VII, 21, 4; XIII, 1, 4; 5,
18. 21; XIV, 2, 22; 13, 10;
XV, 5, 9; 22 (p. 193, 9). (Cf.

अग्निष्टोमसंस्थ। त्रिसंस्थ)

संस्थान V, 14, 2; VIII, 12, 9.

संस्थाविकृत XVI, 29, 4.

संस्पर्शन in असंस्पर्शन VII, 5, 10.

संस्थ्यन्दिन् XVI, 18, 10.

संस्वारन्यायता I, 1, 30.

संहार्य XI, 9, 2; XIII, 27, 6.

सकाश II, 14, 5.

सकृत् II, 17, 2. 4; IV, 3, 7; 4, 2;
5, 10; 11, 5; 16, 6; 21, 13; VI,
1, 16; VII, 2, 15; 10, 9; XV,
24 (p. 194, 8); XVIII, 21, 1.

सक्षीर IV, 15, 8.

सखि XV, 17 (p. 188, 15); 19 (p.
190, 8).

सगृहपतिक XVII, 17, 4.

सगोत्र XIV, 16, 8.

सग्रह XVIII, 21, 6.

संकल्पविकृत XIV, 11, 2.

संकृति I, 7, 3.

संख्या XIII, 15, 11.

संख्यान्याय VI, 1, 11.

संघात XIII, 24, 16. (Cf. अहःसंघात
X, 1, 20; XII, 2, 1; XVI, 20,
3).

संघोषिणी IV, 19, 8.

सजनीय XIII, 5, 16; XVI, 23, 17;
XVIII, 19, 4.

सजप IX, 25, 1.

संचयन IV, 15, 6.

संचर II, 7, 15; XVII, 7, 12. (Cf.
विसंस्थितसंचर)

सञ्ज् + आ सञ्जयति XVII, 4, 2. 3.

संजनन XVIII, 24, 23.

सतोबृहती VII, 25, 3. 15; 27, 8.
19.

सत्तम XVI, 22, 27. 28.

सत्तु XI, 1, 4; XIII, 13, 1; 14,
1. (Cf. मुनिसत्तु। रात्रिसत्तु।

संवत्सरसत्तु। सर्पसत्तु)

सत्तुधर्म XI, 1, 6.

सत्तुहोत VII, 15, 18; XI, 1, 1.

सत्तिन् XVIII, 24, 31.

सत्तु IX, 26, 2; XVI, 1, 20.

सत्तुप्रसव IX, 26, 2; XV, 14, 4;
XVI, 1, 17. 20.

सत्यवदन II, 3, 24; III, 13, 30.

सत्यव्रत III, 8, 11.

सत्राज XIV, 45, 1.

सत्राजित् XIV, 45, 1.

सद सत्र V, 14, 19; VIII, 2, 13;

सादयित्वा VIII, 7, 21; साद्यमान

III, 14, 11; V, 9, 4. 9; 10, 25.

+ आ सत्र III, 13, 15; IV, 8, 2.

3; V, 7, 5; 8, 2.

+ उद सत्र XVII, 6, 2.

उप सीदन्त् V, 10, 7; सादयति

II, 9, 6; साद्य II, 8, 22; 9,

3; सादम् II, 8, 12.

+ सम् साद्यमान V, 10, 32; साद्य

IV, 3, 2.

सदन in ब्रह्मसदन VI, 12, 22; होतृ-

सदन I, 6, 6; V, 10, 16.

सदश XIV, 27, 6; 28, 4.

सदस् V, 14, 2. 12; 15, 10; VI, 12,

1. 12. 24; 13, 2. 5; VII, 6, 1;

7, 3; VIII, 5, 2; X, 13, 26; 21,

10; XIII, 29, 3; XIV, 22, 9.

23; XVI, 4, 7; 13, 16; XVII,

4, 4; 12, 4. (Cf. अन्तःसदः।

बहिःसदः)

सदा III, 11, 9. 13; XII, 3, 5; 4,

3; 5, 3; 26, 5.

सदोहविधानानि XVII, 6, 3.

सद्यम् II, 2, 2.

सद्वदाज्यभाग III, 12, 4.

सद्वन्त् II, 2, 13; III, 13, 21.

सन् ससान XVI, 11, 5. 8 ff.

सनि XVI, 11, 5. 8. 11. 20. 23.

26. 29.

सनिव्याध XVI, 18, 14.

संतत I, 1, 23; II, 6, 12.

संतान XII, 24, 5.

संतानार्थ I, 1, 25; VI, 9, 10.

संदंशानुस्तोमौ XIV, 22, 4.

संदेह in चोदनासंदेह VI, 1, 7.

संधान I, 1, 42; VI, 1, 15.

सन्धि XVII, 4, 2. 3. (Cf. क्षिप्र-
सन्धि)

सन्धिबेला II, 14, 9.

सन्धिषामन् IX, 21, 2.

सन्ध्यक्षर I, 2, 4.

संनाह XV, 18 (p. 189, 21. 22;
190, 1).

संनिकर्ष in देशकालसंनिकर्ष XIII,
24, 13.

संनिपात I, 16, 17.

संनिपातन I, 2, 26; XIII, 5, 1.

संनिपातप्रधानत्व III, 20, 17.

संनिवपनीया II, 22, 6.

सपत्त्र XVII, 5, 7; 15, 5.

सपलाश IV, 17, 5; XVII, 3, 10.

सपुत्रा (घोषा) VI, 6, 12.

सपुरोनुवाक्य I, 1, 22; 2, 19; XIII,
24, 18.

ससन्धृषीणाम् XVI, 26, 6.

ससत्त्वार्शित् XII, 2, 16.

ससन्निश्रिष्टा XIII, 17, 2.

ससदश IX, 21, 5; 27, 1; XIV, 12,

8; 23, 2; 26, 2; 31, 2; XV, 1,

13. 14. 17. 31; 2, 13; 3, 15;

XVI, 23, 5. 9. 10. 11; 24, 3.

8; XVII, 7, 6; ससदशी XVIII,

14, 3. (Cf. गृहपतिससदशाः)

ससदशन् II, 3, 17; XIII, 19, 1;

XIV, 33, 4; XV, 1, 19. 22; 3,

12. 13. 14. 17.

ससन् IV, 2, 9; VI, 4, 5. 11; 9, 6;

VII, 27, 13; IX, 16, 2; X, 2,

10; XII, 2, 21; XIV, 52, 2;

53, 2; 56, 4; XV, 3, 15; XVI,

26, 2; XVII, 14, 4; 15, 9;

- XVIII, 8, 12.
 सप्तदशशराव XV, 2, 12.
 सप्तदशस्तोम X, 4, 1; XI, 11, 1;
 XIV, 24, 2.
 सप्तदशारत्नि XV, 1, 16.
 सप्तदशैकविंशे XV, 6, 2.
 सप्तपद VII, 26, 11; XVIII, 16, 2.
 सप्तम X, 9, 1; XV, 19 (p. 191,
 12); XVI, 2, 19; 11, 19; 26, 8;
 27, 3, 6; सप्तमी XVIII, 23, 10.
 (Cf. द्वितीयसप्तमयोः। महाव्रतसप्तम)
 सप्तरात्र XVI, 26, 1. 6. 11. (Cf.
 जनकसप्तरात्र)
 सप्तविंशति XIV, 78, 2.
 सप्तविंशतिशतानि XIV, 79, 2; XVI,
 8, 11.
 सप्तविध XVI, 26, 1. 2. 11.
 सप्तहोतु X, 18, 1.
 सप्ताहार्थे XIII, 15, 10.
 सप्रगाथ XII, 6, 9.
 सप्रणव V, 9, 4; 11, 1; VII, 16, 5;
 26, 5.
 सप्रतोद XIV, 72, 3.
 सप्रवर्ग्य V, 10, 36; 12, 2.
 सप्रैष I, 2, 20; V, 16, 2.
 सत्राह्णस्पत्य X, 5, 7; 9, 5.
 सभासद् XVI, 9, 17.
 सम I, 1, 35; 17, 12; IX, 20, 1;
 समया II, 8, 22.
 समर्च VII, 19, 18.
 समवत्तधानी IV, 14, 27.
 समवाय in स्विष्टकृतसमवाय V, 19, 3.
 समसूक्त XVIII, 9, 6.
 समस्तोपस्थानप्रभृति VI, 13, 12.
 समान I, 3, 10; II, 13, 7; III, 9,
 7; 13, 28; 14, 21; 15, 24; 18,
 12; IV, 6, 5; 12, 6; 19, 6; V,
 14, 23; VI, 8, 13; VII, 17, 14;
 23, 8; VIII, 2, 12; 9, 8; 15, 14;
 17, 1; 18, 1; 21, 1; 22, 1; 23,
 1; 24, 1; 25, 1; X, 8, 22; XI,
 4, 14; 5, 8; 14, 21; XII, 9, 5;
 XIII, 22, 6; XIV, 10, 18; XV,
 1, 20; XVI, 3, 6; 12, 7; समानी
 VI, 1, 13; XVIII, 21, 4.
 समानच्छन्दोम XIII, 1, 8.
 समानजातीय VI, 9, 11; XVI, 4, 5.
 समानतन्त्र II, 3, 1; III, 12, 13;
 XIV, 40, 21.
 समानदक्षिण XIV, 10, 22.
 समानदेवता XVI, 7, 9.
 समानस्तोत्रिय XII, 2, 1.
 समापन III, 14, 2; 20, 7; V, 2, 4.
 समाप्ताय VI, 6, 17; XVIII, 18, 1.
 °समारोहणीया VI, 6, 17.
 समास VI, 1, 10. (Cf. दण्डसमास)
 समित्प्रभृति II, 13, 7.
 समिदाधान II, 15, 3.
 समिदाधानमन्त्र I, 2, 23.
 समिध् I, 12, 12; II, 8, 9. 22. 23;
 12, 8; IV, 8, 3; 12, 10; VIII,
 11, 15.
 समिष्टयजुस् IV, 11, 2; 13, 4; VIII,
 9, 10; XVIII, 24, 11.
 समीक्षण II, 15, 1.
 समुद्र (1.) IV, 8, 6; (2.) XV, 11, 4.
 समूह X, 2, 2; 3, 2; 4, 3; 5, 2. 5;
 6, 2. 7. 20; 8, 4. 16. 22; 11,
 10; 13, 25; XI, 4, 2; 7, 5; 12,
 12; XIV, 39, 2; 70, 2; 72, 4;
 XVI, 21, 17; 29, 12.
 संपद IX, 6, 19; 20, 29; X, 12, 6;
 XV, 10, 5.
 संपात XVI, 20, 15.
 संपाद्यपादभाग VII, 27, 9.
 संप्रयात II, 16, 1.

- संप्रसर्पण XVII, 7, 12.
 संप्रैष I, 1, 36; III, 16, 15.
 संभूति XVI, 22, 20.
 संभोगिन् XVI, 21, 21.
 संमर्शन in प्राणसंमर्शन IV, 21, 20;
 VIII, 9, 8.
 सम्यञ् XIV, 38, 5. 6; XV, 27 (p.
 195, 18).
 सरस्वन्त II, 4, 2; III, 9, 5; सरस्वती
 II, 4, 2; III, 9, 2; IX, 24, 5;
 XIII, 29, 1. 15; XV, 14, 4.
 सरात्ति XV, 27 (p. 195, 18).
 सर्प XVI, 2, 14.
 सर्पविद् XVI, 2, 14.
 सर्पविद्या XVI, 2, 15.
 सर्पसत्त्र XIII, 23, 8.
 सर्पिस् I, 2, 21; IV, 15, 22; 16, 6;
 VIII, 4, 5; XIV, 40, 12.
 सर्व I, 1, 22. 24. 39; 4, 18; 12,
 10; II, 3, 15; 5, 24; 9, 16; 12,
 8; 13, 6; 15, 3; 19, 3; III, 8,
 4; IV, 6, 12. 16; 14, 3; V, 1,
 2. 4; 8, 1; 9, 24; 16, 6; VI, 7,
 7; 8, 8; 13, 1. 3; VII, 3, 4; 9,
 7; 14, 8; 18, 6; VIII, 10, 3; X,
 11, 14; 21, 12; XI, 3, 3; XII,
 3, 17; 5, 21; 11, 1; 25, 4; 27,
 1; XIII, 5, 12; 14, 3; 29, 18;
 XIV, 2, 11; 7, 1; 12, 2; 48, 1;
 49, 1; 50, 1; 51, 1. 4; 57, 20;
 XV, 1, 12; 5, 5. 6; 6, 6. 7; 11;
 1. 5; 12, 1. 15. 16; 15, 10; 17;
 19; 26; 27; XVI, 1, 1; 2, 31. 32.
 33. 34. 35; 3, 16. 17; 8, 2. 3.
 4. 13. 14. 15. 22. 23. 24; 9, 5;
 10, 1. 2. 6; 12, 15. 16; 15, 1. 8.
 14. 15. 16; 20, 2; 21, 2; 23,
 4; 24, 2. 11; 25, 2; 26, 2; 27,
 2; 28, 2; 29, 2; 30, 2; XVII,
 17, 4. 14; XVIII, 18, 13. 14;
 19, 8; 23, 7; 24, 3. 20.
 सर्वकर्मन् IV, 6, 10.
 सर्वकाम XIV, 5, 3.
 सर्वकामिन् XVI, 1, 15; 10, 9.
 सर्वजित् XIV, 48, 1.
 सर्वजिद्धनजितोः XV, 11, 11.
 सर्वत्र I, 17, 7; VII, 5, 10; 25, 10;
 X, 2, 8; 3, 2; 4, 3; 10, 5; 13,
 27; XI, 8, 1; 9, 1; 11, 7; 12,
 3; XII, 12, 4; 26, 4; XVI, 1,
 23; 18, 2.
 सर्वनिधन XV, 10, 2.
 सर्वपशु XIV, 10, 22.
 सर्वपान IV, 21, 17.
 सर्वपृष्ठ XI, 15, 1. 6. 10; XIII, 2,
 12. 23; 6, 8; XIII, 13, 1; XV,
 6, 8; 7, 9; XVI, 15, 13. 14 (Cf.
 असर्वपृष्ठ)
 सर्वपृष्ठाहविस् IX, 26, 4.
 सर्वप्रायश्चित्त III, 19, 8.
 सर्वमेध XVI, 15, 1. 15. 19.
 सर्वरूप XVI, 1, 15.
 सर्वरोहित XVII, 3, 5.
 सर्ववर्ण II, 1, 5.
 सर्ववाङ्निधन XV, 10, 4.
 सर्ववेदत्रिरात्र XVI, 22, 29.
 सर्ववेदसदक्षिण XIII, 13, 1.
 सर्वशस् XII, 8, 2.
 सर्वस्तोम XI, 10, 1; 15, 1; XIII,
 13, 1; 15, 2; XVI, 8, 21. 22;
 15, 13. 14.
 सर्वस्वार XV, 10, 1.
 सर्वहरि XI, 14, 10.
 सर्वग्रेय XIV, 4, 6.
 सर्वयुत्त्व XIV, 12, 2.
 सर्ववृत्ति III 19. 4

- सर्वेल XV, 10, 3.
 सर्वेष्ट III, 20, 16.
 सर्वौषधि XVI, 18, 15.
 सर्वप IV, 15, 5.
 सलिल (1.) XVIII, 22, 7; (2.) XV, 11, 4.
 सलोकता XIV, 62, 2.
 सब VII, 15. 9. 10. 11; XV, 12, 5. (Cf. अनिष्टसब । ओदनसब । ओषधिसब । क्षत्रसब । गोसब । ग्रामणीसब । तीव्रसब । बृहस्पतिसब । ब्रह्मसब । भूमिसब । वनस्पतिसब । सूतसब । स्थपतिसब)
 सबन VI, 13, 6; VII, 14, 12; 15, 1; 17, 12; 19, 6; XIV, 1, 2; 33, 10; 51, 1; XVI, 24, 14; XVII, 9, 1; XVIII, 21, 13. (Cf. अनुसवनम् । तृतीयसवन । प्रातःसवन । माध्यन्दिन । यथासवनम्)
 सवनदेवता VI, 9, 13.
 सबनीय V, 3, 8; 20, 6; VI, 9, 1; 11, 13; VII, 1, 1; 16, 9 (पुरोलाश); VIII, 1, 9; X, 12, 6; XI, 13, 8; XIII, 20, 9; XIV, 2, 14. 20; 6, 2; 7, 3; 8, 3; 9, 2; 13, 1. 8; 51, 13; 62, 3; XV, 1, 23; XVII, 7, 7. (Cf. अग्नीषोमीयसबनीयौ । तृतीयसबनीय । प्रातःसबनीय)
 सबनीयकाल XIV, 40, 21.
 सबित् V, 5, 1; VIII, 12, 4; IX, 27, 1; XV, 14, 7; 22 (p. 192, 15 ff.). सत्यप्रसव IX, 26, 2; प्रसवित् आसवित् सत्यप्रसव XV, 14, 4. 7; XVI, 1, 17. 18. 19. 20.
 सव्य I, 6, 3; IV, 3, 6; 9, 5; 12, 2; 14, 19. 24. 30; 21, 8; VII, 5, 16; XIII, 11, 4.
 सव्यावृत् IV, 12, 10; 13, 1; 15, 1; V, 14, 21. 24; VI, 3, 4. 8; VIII, 9, 2.
 सव्योत्तान V, 8, 5.
 सह (1.) II, 5, 24; IV, 6, 14; 13, 4; XVI, 1, 7 (2.) XIII, 11, 1; XV, 13, 1; XVI, 7, 9.
 सहनन XVII, 4, 1. 2. 3.
 सहपुरुष XVI, 14, 18.
 सहभूमि XVI, 15, 20.
 सहस्र III, 7, 6; X, 12, 6; XIII, 27, 7; 29, 17. 32; XIV, 28, 13; 39, 3; 80, 2; 81, 2; XV, 11, 3. 8; 16, 19; 27 (p. 196, 6); XVI, 8, 8. 12. 13; 10, 9; 18, 18. (Cf. अश्वसहस्र । परिसहस्र । बृहतीसहस्र । षट्त्रिंशत्सहस्र)
 सहस्रतमी XVI, 22, 18.
 सहस्रदक्षिण XIII, 14, 7.
 सहस्रसंवत्सर XIII, 28, 8; 29, 32.
 सहस्रसाव्य XIII, 27, 7.
 सहस्रस्तोत्रिय XVI, 22, 1.
 सहिरण्य V, 8, 2.
 सहोत्र XIV, 1, 2; XV, 6, 8.
 सा see सो
 सांवत्सर VI, 1, 18.
 साकम् XV, 27 (p. 195, 18).
 साकमश्व IX, 2, 1.
 साकसेध III, 15, 1; 18, 17; XIV, 8, 1; 9, 6.
 साकंप्रस्थाय III, 8, 2; 10, 7.
 साक्ष्य IV, 6, 10.
 सांघातिक XIII, 24, 17.
 सात्त्रिक XI, 15, 8.
 साद्यःक XIV, 40, 1.
 साध् साधयति V, 19, 2.
 साधर्म्य XIII, 14, 5.
 साधारण I, 1, 4; XIII, 14, 8.

- साध्य XIII, 28, 7; XIV, 72, 1.
 सांतपन (1.) IV, 15, 23. (2.) III, 15, 5; XIV, 8, 4. (3.) XIV, 10, 16.
 सान्नाय्य I, 3, 16; 8, 12; III, 8, 9; 9, 3; XIII, 29, 2.
 साप्तदश्य I, 4, 11; 16, 19.
 सामग XI, 14, 1; XVIII, 2, 2.
 सामन् V, 12, 3; VIII, 10, 3; X, 21, 12; XV, 11, 6; XVI, 2, 30; 12, 21; 14, 8. 14; 17, 4. (Cf. अग्निष्टोमसामन् । उभयसामन् । बृहत्सामन् । ब्रह्मसामन् । रथन्तर-सामन् । सन्धिसामन् । स्वरसामन्)
 सामप्रगाथ VII, 21, 4; 22, 3; 23, 5; 24, 3; X, 4, 10; 5, 18; 6, 15; 8, 8. 21; XI, 3, 2; 11, 10; 13, 30; XV, 7, 11; XVI, 21, 23.
 सामवेद III, 21, 5; XVI, 2, 30.
 सामसूक्त XII, 6, 15. 18; 8, 4.
 सामातान XV, 9, 3.
 सामान्तरुवथ्य XI, 2, 12; XIV, 61, 8.
 सामान्य I, 16, 18; सामान्यतम III, 20, 9.
 सामि XIII, 13, 1.
 सामिधेनी I, 16, 19; II, 3, 16; 5, 9; III, 7, 2; 11, 6; 15, 12; 16, 23; V, 11, 1. 10; 15, 4. 5.
 सामिधेनीक in पञ्चदशसामिधेनीक V, 3, 3; 5, 3.
 सामूहिक XVI, 30, 4.
 सामद XVI, 2, 22.
 सायन I, 4, 12.
 सायम् II, 6, 1; 7, 13; 8, 4. 20; 9, 1. 10; III, 15, 7; VIII, 13, 6; XIV, 32, 3.
 सायमाहुति XVI, 1, 7.
 सायंप्रातर् II, 8, 6; 13, 8; III, 12, 15. 16; IV, 5, 11.
 सायुज्य XIV, 62, 2.
 सारल XVI, 12, 5.
 सारस्वत VI, 10, 2; 11, 8; X, 1, 18; XI, 7, 5; XIII, 29, 1; XVII, 8, 10; सारस्वती VII, 10, 8; XIV, 13, 1; XV, 1, 21; 15, 3.
 सारस्वतपौष्णौ III, 13, 8.
 सार्ज्य (प्रस्तोक) XVI, 11, 11.
 सार्पराज्ञी X, 13, 26; XIII, 11, 2. 5.
 सार्वकामिकी III, 4, 10.
 सार्वयज्ञिक I, 2, 29.
 सार्वसेनियज्ञ III, 10, 1; 11, 1.
 सालावृकाः XIV, 50, 1.
 सावित्र VI, 10, 10; VIII, 3, 9; XI, 5, 3; 9, 6; 14, 30; XIV, 13, 5; 56, 7; XVI, 10, 12; XVIII, 22, 4. (Cf. सौम्यसावित्रौ)
 सावित्रग्रह VIII, 1, 8; XIV, 56, 5. (Cf. आदित्यग्रहसावित्रग्रहौ VII, 3, 4).
 सावित्रद्यावापृथिवीयौ III, 13, 22; XI, 2, 7; 7, 8; 8, 6.
 सावित्रवाग्देवयौ VI, 11, 15.
 साध्य XI, 14, 25. 27. (Cf. सहस्र-साध्य)
 साहस्र VI, 6, 16.
 सिच् + अभि सिञ्चन्ति XY, 13, 4; सिच्यते XV, 2, 16; 13, 7; सित् XV, 27 (p. 196, 1); XVI, 18, 1. + आ सिच्यमान V, 10, 11. + उद् सिच्य II, 9, 14. + नि सिञ्चन्ति IV, 4, 2. + परि सिञ्चन् I, 15, 11.

सिध् + निस् सेधन्ति XVI, 18, 20.

(Cf. तिःषिद्धपाप्मन्)

सिनीवाली in राकासिनीवालयौ
I, 15, 3; IX, 28, 2.

सीर III, 18, 10.

सीव् + अभि सीव्यन्ति XVII, 3, 5;
5, 9.

+ उद् स्यूत in पुनस्तस्यूत II, 5,
27.

1. सु सुन्वन्ति XIII, 25, 3; 26, 3;
27, 3.

+ अभि सुन्वन्ति VII, 15, 1;
सुनुयात् XIII, 6, 1; सुत XIV,
16, 5; सुत्य XIII, 6, 3; 11, 2;
XV, 23 (p. 193, 11).

2. सु + आ सुवै XVI, 1, 19.

+ प्र सौति IV, 6, 17; 7, 17;

सुवै XVI, 1, 19. (Cf. अप्रसूत)

सुकीर्ति X, 13, 1.

सुत्य V, 10, 35; X, 1, 4, 5; XIII,
5, 1; 20, 2; XV, 1, 13; 12, 6.
14; XVI, 3, 7; 12, 8; सुत्या
XIV, 40, 1.

सुत्यप्रतिहास XVI, 20, 9.

सुत्रामन् XIV, 13, 1. 9; XV, 15, 4.

सुदास् (वसिष्ठ) XVI, 11, 14.

सुपर्ण IX, 20, 13.

सुप्रत्युल्ह II, 8, 15.

सुब्रह्मण्य XIII, 14, 1; 24, 12.

सुब्रह्मण्याप्रतीक X, 21, 17.

सुरा XV, 15, 6, 13.

सुराप XV, 15, 14.

सुरासोम XIV, 13, 4; XV, 15, 5.

सुरूपकृतु XIV, 56, 12.

सुसमिद्ध XIII, 5, 3.

सुहृदय XV, 22 (p. 192, 19).

सूक IV, 2, 10; 15, 3; 20, 2; V,
9, 17. 18. 22; 18, 1; VI, 1, 25;

4, 5; 6, 4. 6; 7, 10; VII, 6, 8;

7, 1; 12, 2; 13, 2; 16, 3; 21,

2. 8; VIII, 7, 5. 6; IX, 7, 3;

10, 2; 14, 2; 15, 2; 17, 2; X,

7, 8; 11, 8; 13, 10; XI, 12, 5.

6. 13; 14, 5; 15, 10; XII, 3,

2; 6, 2. 3. 4. 12; 8, 8; 9, 4;

11, 6; 12, 2; XIV, 3, 12; 32,

8; XV, 4, 9; 9, 5; 22 (p. 193,

2); 23 (p. 193, 12); XVI, 2, 3;

3, 22; 8, 5. 16; 11, 3. 6. 9.

15. 18. 21. 24. 27; 13, 4; 21,

26; XVII, 9, 6; XVIII, 1, 21;

4, 7; 5, 7. 8; 10, 11; 16, 1; 19,

6. 9; 23, 10. 16. (Cf. अच्छावाक-

सूक्त । अहीनसूक्त । आग्निमारुत-

सूक्त । आप्रीसूक्त । उन्नीयमानसूक्त ।

एकसूक्त । चतुःसूक्त । द्विषूक्त । मनोता-

सूक्त । मन्युसूक्त । वैश्वदेवसूक्त ।

समसूक्त । सामसूक्त)

सूक्तवाक I, 16, 10; III, 8, 21; 17,

8; V, 3, 7. 8; VI, 1, 24; 9, 15.

सूक्तवाकप्रैष V, 20, 5.

सूक्तविवृधि VII, 19, 20.

सूक्तशेष VI, 9, 7; VII, 9, 6; 19,

25; XII, 11, 21.

सूकानुरूप XVIII, 23, 6. 9. 11.

सूतग्रामणीनाम् XVI, 1, 16.

सूतसव XIV, 22, 1.

सूत्र IV, 5, 2. (Cf. ऊर्णसूत्र)

सूददोहम् XVIII, 1, 23; 2, 7; 3, 3;

4, 2. 3. 4. 5. 6. 7. 9; 5, 2. 3.

4. 6. 8. 11; 6, 6; 7, 21; 9, 3.

8; 11, 4; 13, 11; 14, 6. 7;

21, 1.

सूना XVII, 3, 2. 4.

सूपस्थ VI, 1, 17.

सूर्य XIV, 20, 1; 24, 1; 34, 1; 59,

- 1; सूर्या IX, 28, 5.
 सूर्यस्तु XIV, 59, 1; XVI, 15, 3.
 सूर्याभिव्याहार XIV, 24, 5; 34, 4;
 59, 1.
 सू + आ ससार XV, 24 (p. 193,
 16).
 + उप ससार XV, 18 (p. 189,
 6); 22 (p. 192, 12 ff.);
 सरिष्यन्त VI, 8, 9.
 + प्र सृत XVI, 1, 2. (Cf. अप्रसा-
 रित I, 10, 4).
 सृज् असृजत XIV, 7, 1; ससृजे XV,
 5, 1; असृष्टाः XIV, 8, 1; 9, 1;
 सृष्ट XIV, 7, 1; XVII, 2, 9 (in
 प्रसलविसृष्ट); सृष्टा XV, 5, 1.
 + अनु see अननुसृज्य
 + अव सृज्य I, 6, 4.
 + उत् सृजति X, 8, 16; 11, 11;
 XI, 10, 10; XVIII, 1, 3.
 21; 10, 12; 12, 3; सृजन्ति
 IX, 27, 5; XIII, 29, 16 (or
 अप्युद् ?); XVI, 1, 15; 10,
 9; सृजेत् III, 6, 8; 21, 11;
 सृजेरन् XIII, 20, 2. 5; सृजन्त
 XVI, 23, 13; सृजमान XIII,
 20, 8. 15; सृज्यते I, 15, 18;
 II, 15, 7; III, 14, 14; V,
 10, 34; 13, 11; 20, 7; VII,
 15, 17; XVIII, 14, 8; सृज्येते
 V, 18, 12; सृज्यन्ते XIV, 22,
 24; XVII, 17, 9; लक्ष्यामि
 लक्ष्यावः लक्ष्यामः XV, 22 (p.
 192, 19 ff.); सृज्य V, 9, 24;
 VI, 6, 15.
 + उप सृजन्ति II, 8, 1; सृज्य-
 मान V, 10, 4. सृष्ट I, 17,
 5. 6; III, 20, 1; XVIII,
 1, 12,

- + वि सृजते II, 12, 12; सृजन्ते
 X, 21, 11. 17; सृज्य IV,
 12, 10.
 + सम् सृजेते XIV, 29, 3; असृ-
 जताम् XIV, 29, 6; सृष्ट III,
 4, 3 in मिथःसंसृष्ट.
 सृप् सर्पन्ति VI, 12, 1; X, 21, 12;
 सर्पन्त VIII, 15, 8.
 + अधि सर्पतः XVII, 14, 6;
 सर्पन्ति XVII, 17, 4.
 + समधि सृप्य XVII, 16, 5.
 + अनु सर्पति VIII, 15, 8.
 + निस् सर्पन्ति VI, 13, 6; VII,
 14, 10; VIII, 8, 8. (Cf.
 यथानिःसृप्तम्).
 + प्र सर्पन्ति VI, 12, 1; 13,
 2. 12; VIII, 1, 1; 8, 8;
 सर्पेयुः XV, 14, 6; सर्पाणि
 XV, 14, 7; सृप्त VII, 7, 4;
 सृप्य VII, 1, 1; 14, 12.
 + संप्र सर्पन्ति XVII, 7, 11.
 + सम् सर्पन्त I, 6, 12.
 सेना in रुद्रसेना IV, 19, 7.
 सेलग XVI, 2, 17.
 सेषुधन्वन् XIV, 72, 3.
 सो + अव स्यति I, 1, 23; V, 11,
 3; VI, 7, 7; IX, 5, 5. 7. 10.
 12; 6, 2. 4. 7. 9. 12; XV, 14,
 1; XVIII, 1, 15. 17; 20, 2. 4;
 स्येत् III, 19, 13; VI, 3, 10;
 XVIII, 14, 5; स्यन्त VII, 9, 2;
 साय I, 4, 19. 20. 21; 6, 14; 13,
 3; 14, 2. 3. 4. 5; VII, 9, 2;
 10, 7; 25, 6. 13; 26, 3. 8. 9.
 11; IX, 6, 2. 4. 7. 9. 11. 13;
 X, 8, 11; 13, 2. 8; XII, 24, 5.
 + अध्यव साय III, 19, 12.
 + उदव साय VIII, 13, 1.

+ द्यव स्यन्तु 1, 4, 22.
 सोक्थ VIII, 3, 5.
 सोपांशुयाज III, 9, 3.
 सोम (1.) II, 1, 6; III, 14, 19; 18, 19; 21, 1. 4; V, 1, 1; 6, 1; VII, 4, 13; 5, 10; VIII, 7, 21; 9, 2; XIII, 6, 1; 7, 1; XIII, 12, 9; 13, 1; XIV, 3, 1; 13, 14; XV, 13, 1; 14, 9. (2.) I, 15, 2; V, 5, 1; 6, 1; पितृमन्तु III, 16, 2. 4. 13; IV, 4, 1; वनस्पति IX, 26, 2; राजन् XV, 14, 4; वैष्णव XVI, 2, 10. (Cf. सुरासोम).
 सोमचमस XIV, 16, 5.
 सोमपीथ XIV, 62, 2. (Cf. अन-पिसोमपीथ)
 सोमप्रवाक XIV, 40, 13; 41, 10.
 सोमयाज्या VII, 3, 4.
 सोमवन्तु III, 16, 2. 5.
 सोमविक्रयिन् XIII, 6, 2.
 सोमापौष्ण VI, 11, 2.
 सोमाहार XIII, 6, 2.
 सोमेष्टि XIV, 5, 2.
 सोमोपनहन VII, 15, 2.
 सौत्रामण XIV, 8, 10; 12, 1. 2;
 सौत्रामणी XIV, 13, 3. 9; XV, 15, 1.
 सौमर IX, 3, 1.
 सौमिक V, 20, 6; XIV, 10, 22.
 सौम्य III, 12, 6; IV, 20, 6; VI, 10, 3; VIII, 4, 5; XIV, 57, 2;
 सौमी III, 12, 1.
 सौम्यसावित्रौ III, 13, 7.
 सौयवसि XV, 19 (p. 191, 13 ff.).
 सौर्य III, 18, 3. 7; IX, 20, 20; XI, 13, 8. 9; XIV, 3, 17; सौरी XIV, 9, 3; 32, 2.

सौहाद XV, 25 (p. 194, 20).
 सौहित्य III, 8, 14.
 स्कन्द स्कन्न III, 20, 4.
 स्तन V, 10, 5.
 स्तु स्तुवते VI, 8, 3; VII, 10, 1; XIII, 10, 4; 11, 2; 12, 1. 3; XVIII, 2, 3. 5; स्तुवीरन् XVIII, 2, 2; 23, 7; स्तुहि XV, 22 (p. 192, 19 ff.); तुष्टाव XV, 22 (p. 192, 20 ff.); 26; स्तोष्यमाण IX, 5, 1; 19, 4; स्तूयमान XV, 22 (p. 193, 2); स्तुत V, 10, 35; VI, 8, 10. 14; VII, 16, 1; VIII, 1, 9; X, 13, 26. (Cf. यथास्तुतम्)
 + अभि स्तौति V, 9, 4; VII, 15, 2; 16, 2. 5; स्तुयात् VII, 15, 18; स्तुत्व V, 9, 25; 10, 23. 32; VII, 15, 4. 8.
 + परि स्तवनीय XVII, 7, 6; स्तुत IX, 25, 1.
 स्तुत् Cf. अग्निष्टुत् । इन्द्रस्तुत् । वैश्वदेव-स्तुत् । सूर्यस्तुत्
 स्तृ स्तृणाति III, 14, 18; VIII, 12, 9. 10; स्तृणुते XIV, 22, 22;
 स्तोर्त्वा I, 15, 15.
 + उप स्तृणन्ति XVI, 3, 25; 12, 20; XVII, 6, 5; स्तोर्त्य IV, 16, 2; 18, 5.
 + परि स्तोर्त्य IV, 3, 7.
 स्तोक् V, 18, 1.
 स्तोक्व X, 12, 15; XV, 1, 25.
 स्तोत्र VI, 8, 8; VIII, 6, 1; XIII, 11, 6. 9; XIV, 2, 2; 4, 2; 12, 6; 32, 9; 42, 8; XV, 5, 2. 6; 11, 4; XVII, 14, 5; 17, 3.
 स्तोत्रप्रसव VIII, 15, 4.
 स्तोत्रवन्तु VII, 10, 2.
 स्तोत्रवन्तु VII, 14, 1. 2; 21, 8; IX,

5, 2; 6, 17. 19; X, 6, 11; XI, 2, 13; 3, 2; 11, 14; 12, 1; 13, 21. 24. 28; XII, 1, 3; 2, 5. 23. 24; 4, 9. 23; 9, 8. 16; 10, 11; 12, 14; XIII, 1, 4; 20, 5. 12; XIV, 26, 3; 42, 10; XV, 7, 9; XVII, 14, 4; 15, 9; 17, 5; XVIII, 1, 4; 4, 3; 5, 3; 21, 3; 23, 6. 9. 11. (Cf. उक्थ्यस्तोत्रिय । यथास्तोत्रियम् । श्वःस्तोत्रिय । समानस्तोत्रिय । सहस्रस्तोत्रिय)

स्तोत्रियत्व VII, 25, 17.

स्तोत्रियानुरूपौ (°पाः) VII, 11, 1. 2; 12, 1; 13, 1; 14, 6; 20, 3; 22, 2; 23, 3; 24, 2; 26, 12. 16; VIII, 6, 5; 7, 11; IX, 2, 2; 3, 2; 4, 1; 7, 1; 11, 1; 15, 1; 19, 2; X, 4, 9; 5, 9; 8, 7. 21; 13, 11. 20. 21; XI, 13, 27; 14, 35; 15, 6. 13; XII, 3, 16. 22; 4, 4. 7. 12. 15. 19. 22; 5, 4. 6. 8. 11. 14. 18; 6, 9; 9, 13. 15; 10, 3. 7. 9; 11, 16; 12, 1. 7. 12; 25, 3; 26, 1. 6. 20; XIII, 7, 2; 8, 2; 9, 2; 10, 5; XIV, 3, 5; 52, 7; 54, 1; 55, 1; 57, 5; XV, 3, 3. 5; 8, 7; 9, 3; XVI, 21, 24; XVIII, 23, 4.

स्तोम IX, 21, 7; XII, 2, 10; XIII, 7, 3; 8, 3; 9, 3; 10, 2. 4; 12, 5; 20, 4; XIV, 29, 4; 31, 3; 38, 2. 5; 40, 2; 41, 1; 42, 1; 72, 2; XV, 1, 31; 4, 5; 5, 7; 6, 5; XVI, 21, 3; 23, 6. 13. 14; 25, 2; XVII, 7, 3. (Cf. अग्निष्टोम । अग्निष्टोमस्तोम । अभिप्लवस्तोम । अर्धमासस्तोम । अवांतरदिशांस्तोम । अष्टाचत्वारिंशस्तोम । अहो-

रात्रस्तोम । आवृत्तस्तोम । इन्द्रस्तोम । उशनस्तोम । ऋतुरस्तोम । ऋषिस्तोम । एकविंशस्तोम । एकादशस्तोम । एवंस्तोम । चतुरश्रस्तोम । चतुर्विंशस्तोम । चतुश्चत्वारिंशस्तोम । चतुष्टोम । छन्दोरुदस्तोम । ज्येष्ठस्तोम । ज्योतिष्टोम । त्रयस्त्रिंशस्तोम । त्रिणव° । त्रिवृत्° । त्रिष्टोम । दिशांस्तोम । ध्वंसि° । नक्षत्र° । निमेष° । पञ्चदश° । पञ्चविंश । पृष्ठच° । मास° । मुहूर्त° । यथास्तोमम् । यम° । वाच° । वात्य° । शुक्र° । षट्त्रिंश° । सप्तदश° । सर्वस्तोम)

स्तोमविकार XIII, 1, 4.

स्तोमातिशंसन XV, 11, 5.

स्त्री IV, 16, 6; XIV, 39, 3; XVI, 11, 17.

स्त्रीपुमांसौ XVII, 6, 1.

स्त्रीवत्स II, 8, 7.

स्थण्डिल IV, 7, 6.

स्थपतिसव XIV, 22, 2.

स्थविर XVI, 2, 5.

स्था तिष्ठति III, 16, 17; V, 15, 7; XV, 19 (p. 190, 12); तिष्ठामहे XV, 26 (p. 195, 9); तिष्ठध्वं XV, 26 (p. 195, 2); तिष्ठन्तु II, 7, 13; V, 6, 2. 7; 13, 2. 4. 11; 14, 19; 16, 4; VI, 2, 1; 12, 2; VII, 15, 2; VIII, 11, 4; XV, 19 (p. 190, 12); XVI, 3, 20; XVII, 1, 3. 8; 4, 6; 12, 4; 13, 7; तस्थिरे XV, 27 (p. 195, 19); अस्थात् XV, 25 (p. 194, 12); स्थित्वा III, 14, 14; V, 13, 11; स्थापयेत् XVII, 10, 17.

+ अधि तिष्ठति IV, 21, 2; तस्थिरे XV, 27 (p. 195, 21).

- + अव स्थाय III, 13, 16; स्थाप्य V, 6, 4.
- + व्यव तिष्ठते I, 1, 5; तिष्ठन्ते I, 3, 8.
- + आ तिष्ठति XVII, 15, 3.
- + उपा तस्थौ XV, 18 (p. 190, 3).
- + उद् तिष्ठेत् XIII, 13, 1; तिष्ठन्तु IV, 16, 7; V, 10, 9; XV, 19 (p. 191, 11); स्थित XV, 19 (p. 190, 18); स्थाय V, 9, 27; XIII, 14, 7; 20, 14; XIV, 57, 19; XV, 11, 7; 14, 12; स्थाप्य III, 20, 2.
- + उपोद् स्थाय I, 6, 3; VI, 7, 10.
- + उप तिष्ठते II, 7, 13; 12, 6; IV, 19, 9; VI, 2, 3; XVI, 12, 21; 13, 2; XVII, 12, 6; 13, 7, 9; तिष्ठन्ते XV, 15, 6; तिष्ठेत IX, 5, 1; XVII, 13, 6; स्थाय I, 15, 16; III, 17, 2, 6; 21, 8; IV, 12, 10; 13, 1; 15, 4; V, 9, 27; VI, 12, 1; 13, 2; VIII, 12, 11; (Cf. अनुपस्थाप्य) स्थापयामास XV, 23 (p. 193, 15); स्थाप्य IV, 17, 6.
- + प्र see प्रस्थिताः
- + प्रति तिष्ठति XV, 4, 4; XVI, 22, 13; अतिष्ठताम् XIV, 42, 18; अतिष्ठत XIV, 9, 1; 74, 1; स्थापयति XVII, 16, 5; स्थापयन्ति XVI, 10, 16.
- + सम् तिष्ठते X, 21, 18; XIV, 2, 21; 10, 8; 13, 9; XV, 13, 10; XVI, 8, 19; 15, 19;

XVIII, 23, 17; 24, 25. 33; तिष्ठन्ते XIV, 13, 14; तिष्ठन्ती XVI, 22, 23; स्थित III, 1, 1, 5; 3, 8; 13, 29; 17, 13; V, 8, 6; VI, 13, 6; VII, 10, 1; VIII, 10, 1; 13, 6; IX, 28, 18; XIV, 10, 17; XV, 4, 12; XVI, 18, 13; XVII, 6, 3; 10, 2; XVIII, 24, 8, 19, 26; स्थापयति V, 20, 8; स्थापयन्ति IX, 27, 5, 6; XVIII, 24, 24; स्थापयेयुः XIII, 5, 2; स्थापयन्तु XIII, 5, 18; स्थाप्यः XI, 13, 2; XIII, 3, 1; स्थाप्य III, 17, 10; V, 10, 36; 11, 15; VIII, 9, 10; IX, 19, 4; 27, 4; X, 13, 26.

+ अभिसम् (or सम्) तिष्ठते XIV, 33, 7.

+ विसम् in विसंस्थितचर VI, 13, 7; VII, 7, 4.

स्थान I, 1, 16, 19; 4, 3; III, 16, 15; IV, 2, 7; V, 3, 7; IX, 1, 11; X, 12, 8, 16, 17; 13, 6; XI, 14, 27; XII, 4, 1, 20; 5, 1; 6, 4, 14; XIII, 15, 12, 13; 19, 20; 21, 6; XIV, 3, 12; 40, 22; 52, 3. (Cf. अभीवर्त । आवाप-स्थान । ओष्ठच° । तालु° । निगम° । निगमस्थानवर्जम् । यथास्थान । यथास्थानम्)

स्थाली IV, 3, 2, 5. (Cf. अग्निहोत्र-स्थाली)

स्थालीपाक III, 2, 17; IV, 18, 8, 10; 20, 6.

स्थिति XVII, 10, 2.

स्थूणा XVII, 5, 5. (Cf. प्रेक्षस्थूणा)
 स्ना स्नाति XV, 13, 14; स्नान्ति
 XVIII, 24, 21; स्नापयन्ति XVI,
 18, 10.

स्नातक IV, 21, 1.

स्पर्ध् अस्पर्धन्त XIV, 40, 1.

स्पृश् स्पृशन्ति IV, 15, 3.

+ उप स्पृशति VII, 18, 1; VIII,
 4, 5; XVII, 16, 7; स्पृशन्तु
 V, 8, 3; स्पृश्य I, 6, 7; 10,
 3; 14, 21; 15, 18; II, 8,
 14; 9, 6; 12, 2. 4. 9; IV,
 12, 10; V, 6, 8; 8, 1. 3.
 5; 9, 27; 10, 34; 18, 12;
 VI, 11, 17; VII, 5, 7;
 VIII, 5, 6; 12, 11.

+ सम् स्पृश्य III, 19, 15;
 XVII, 16, 1; स्पर्शयति VII,
 4, 4.

स्फ्य IV, 3, 2. 3; 4, 2; 14, 8. 29.

स्म IV, 15, 7; VII, 21, 6; XV, 22;
 XVI, 7, 7.

स्यन्द + आ स्यन्देत XVI, 18, 19.

स्यन्द्या XVII, 2, 9.

सु खवन्ती XIII, 5, 22; XV, 15, 6.

+ सम् सुत XIV, 22, 19.

सुगादापन V, 11, 5.

सुगादापनादि I, 14, 22.

सुच् I, 6, 16; II, 8, 16. 19. 22; 9,
 5. 6. 16; 10, 5. 7; IV, 9, 5; V,
 11, 5.

सुति VII, 6, 1; XVII, 12, 4.

सुव II, 8, 10. 16. 18; IV, 9, 7;
 14, 22; 16, 3; VI, 3, 8; XVII,
 11, 4; 12, 4.

स्लेकपर्ण VI, 1, 6.

स्व V, 15, 10; 16, 7; VI, 13, 4.
 8; VII, 7, 3. 4. 5; X, 1, 13;

13, 26; X V, 24, 3; XV, 1, 15.
 18; 2, 4. 8. 11. 14. 21. 25. 29;
 XVI, 3, 10; 9, 22; 11, 33; 12,
 11; 14, 8. 12. 14. 16; XVII,
 10, 4.

स्वकर्मन् VII, 7, 4.

स्वकाल V, 11, 13; XV, 1, 30.

स्वतवस् (स्वतवद्भ्यः) III, 13, 9.

स्वधाशब्द III, 16, 15.

स्वनय (भावयद्भ्यः) XVI, 11, 5.

स्वयंहोम IV, 5, 12.

स्वयंहोमिन् II, 3, 23,

स्वयन्त XVII, 3, 11.

स्वयम् I, 10, 5; X, 7, 9.

स्वयंभू स्वयंभु XVI, 15, 1.

स्वयोनि XI, 13, 32; 14, 5. 23.

(Cf. अस्वयोनि)

स्वर् XIV, 19, 1; 47, 1.

स्वर XIII, 1, 8.

स्वरपृष्ठ XI, 11, 3. 14; 12, 10.

स्वरयोनि XI, 12, 7. 11.

स्वरसामन् X, 9, 5. 11; XI, 11, 1.
 9; 14, 37; XII, 6, 6; 27, 3;
 XIII, 16, 4; 17, 3; XIV, 19, 2.

स्वराज् XIV, 26, 1. (Cf. विराट्-
 स्वराज्)

स्वरादि VI, 1, 15.

स्वर्ग (1.) XIV, 40, 1; 69, 2; 71,
 2; 75, 2; XV, 9, 2. (2.)
 (Sacrifice) XIV, 37, 1.

स्वर्गकाम XIV, 37, 1; 40, 1; 69,
 2; 71, 2; 75, 2; XV, 9, 2;
 10, 1.

स्वर्जित् XIV, 8, 13; 47, 1. 2.

स्वर्जिदिन्द्रवज्रयोः XV, 11, 13.

स्वसू XV, 17 (p. 189, 3).

स्वस्ति (पथ्या) V, 5, 1; VIII, 12, 3;
 XVI, 10, 11. 15.

स्वस्तिसंवत्सर XVI, 1, 9.

स्वस्त्ययन IV, 17, 1; XVI, 1, 14;
10, 15.

स्वादुष्कलीयाः VIII, 6, 14; 7, 18;
XIV, 57, 13.

स्वाध्याय X, 12, 5.

स्वार in सर्वस्वार XV, 10, 1.

स्वाराज्य XIV, 26, 1, 4; 30, 1;
XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 15, 1.

स्वाराज्यकाम XIV, 26, 1.

स्वाहा IV, 4, 1; 18, 1; 19, 1, 5.
8; XVI, 18, 19 etc.

स्वाहाकार I, 2, 22; III, 12, 17.

स्विद XV, 17 (p, 188, 4).

स्विष्टकृच्चतुर्थी III, 12, 17.

स्विष्टकृत् I, 9, 1; 16, 3; II, 2, 6.
11, 15, 18; 3, 11; III, 1, 4, 7;
7, 5; 12, 11; 13, 23; 15, 10;
16, 3; IV, 7, 3; 19, 1; 20, 5.
6; V, 3, 5; 5, 6; 7, 4; 19, 9;
VII, 1, 6; 16, 2; VIII, 2, 2;
12, 2; 13, 4; XIV, 10, 5; XV,
2, 16; 13, 7.

स्विष्टकृत्समवाय V, 19, 3.

स्विष्टकृदन्त VIII, 11, 11.

स्विष्टकृदिल III, 20, 13; XV, 2,
17; 13, 8.

स्विष्टकृन्निगद I, 16, 10.

ह

ह XIII, 14, 8; XIV, 6, 1; 7, 1;
12, 2; 13, 11; 14, 1; 22, 21.
22; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1;
28, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36,
1; 37, 1; 40, 1; 59, 1; 60, 1;
61, 1 etc.; XV, 1, 10, 12; 5,
1; 7, 6; 9, 2; 12, 5; 17; 18;
20; 21; 22; 23; 24; XVI, 7, 4;

8, 27; 9, 11, 14, 17; 13, 2;
16, 2, 3; 20, 12; 23, 6, 14;
29, 6, 7, 8; XVII, 13, 8; उ ह
XV, 16, 10, 11; XVIII, 2, 3.
5; ह वै XIV, 40, 1; 57, 20;
XV, 16, 17; ह स्म IV, 15, 7;
VII, 21, 6; XV, 22 (p. 193, 7.
8); XVI, 7, 7.

हत्या in भूणहत्या XVI, 18, 19.

हन् अहनत् XIV, 50, 1; हत XV,
19 (p. 191, 1); °हत° III, 8,
12. (Cf. अहत IV, 15, 4; 16,
9).

+ अप हन्याम् XIV, 27, 1;
अहत XIV, 27, 1, 5, 8, 11;
हत्य XIV, 28, 1; जिघांस-
मान XIV, 22, 23; 27, 1;
39, 8, 10.

+ आ हन्ति XVII, 14, 11;
घ्नन्ति XVII, 5, 10; 14,
10.

+ अपा घ्नान XIII, 11, 4.
(शतपथब्रा° उपा).

+ उद in उद्धतावोक्षित XVIII,
24, 27.

+ उप हत XIII, 29, 18; हत्य
IV, 21, 8; XVII, 11, 4.

+ निस् in अनिर्हृत

+ परि घ्नन्ति XVI, 18, 14.

+ सम् घ्नन्ति XVII, 2, 6; हत्य
XVII, 2, 9.

हनन in सहनन XVII, 4, 1, 2, 3.

हन्त XV, 18 (p. 190, 2); 20
(p. 192, 16); 21 (p. 192, 10);
XVI, 15, 1.

हरिश्चन्द्र XV, 17.

हविरच्छिष्टाशन III, 8, 13.

हविर्धान V, 13, 2; 14, 19, 21, 24;

- 15, 10; VI, 3, 8; 12, 2; VII, 15, 2; X, 21, 12. 14. (Cf. सदोहविधानानि)
 हविर्धानप्रवर्तन V, 13, 1.
 हविर्यज्ञ XIV, 3, 1; (सोमाः) XIV, 13, 14.
 हविष्कृत् IV, 7, 2.
 हविष्यभक्षता IV, 15, 6.
 हविस् I, 3, 1. 14; 16, 16. 17 (हविष्टः); 17, 1. 7; II, 5, 23. 25. 26; 7, 9; III, 10, 2; 13, 15; 20, 4. 12; IV, 8, 3; 14, 3; 20, 5. 6; V, 7, 5; VIII, 13, 4; IX, 26, 1; 27, 3; 28, 4; XIII, 1, 3; 20, 10; XIV, 10, 19; XVI, 1, 17; 10, 4. 11. (Cf. अग्निहोत्रहविः । उपांशुहविः । चातुर्मास्यहविः । देविकाहविः । महाहविः । सर्वपृष्ठाहविः)
 हस्त III, 13, 17.
 हस्तिन् XV, 3, 14.
 1. हा + सम् जिहान XV, 19 (p. 190, 17).
 2. हा + परि हाप्य I, 17, 10; III, 16, 13; VI, 1, 21; 6, 6; 7, 1; 11, 9; 13, 2; VII, 3, 4; 11, 1; 12, 2; 26, 16; VIII, 7, 20; 11, 12; 12, 2; IX, 25, 2; X, 2, 7; 3, 3; 4, 3; 10, 5; XI, 8, 1; 9, 1; 11, 7. 12; XII, 6, 12; XIII, 27, 6.
 + प्र see प्राजहित (MS.C. प्रज°)
 हारियोजन VIII, 7, 21; X, 1, 10; XIV, 56, 3; XV, 1, 27.
 हारियोजनान्त XIV, 51, 4.
 हि II, 14, 8; III, 19, 7; XIV, 57, 18; XV, 13, 4. 17 (p. 188, 11); XVI, 21, 21; 22, 12; 23, 14

- XVII, 14, 4; XVIII, 24, 8.
 हिक्त्व I, 4, 6; VI, 3, 9; XVII, 17, 15; XVIII, 1, 1.
 हिरण्मय XVI, 17, 9; 18, 8.
 हिरण्य II, 5, 27; VII, 18, 1; XIV, 32, 10; 57, 17; XV, 17 (p. 188, 14); XVI, 3, 25. (Cf. सहिरण्य)
 हिरण्यकशिपु XV, 27 (p. 196, 1).
 हिरण्यरथ XV, 22 (p. 193, 2).
 हिरण्यशकल IV, 14, 16.
 हीनतर IV, 12, 2.
 हु जुहोति I, 2, 21; II, 6, 1; 7, 1; III, 21, 1; IV, 3, 7; 9, 7; 13, 4; 16, 3; 17, 12. 13; 18, 10; VI, 9, 16; VIII, 13, 6; IX, 19, 4; XIII, 2, 2; 12, 7. 13; XVI, 18, 19; XVII, 11, 4; जुहति VIII, 8, 10; XVI, 15, 9; 18, 15. 17; XVIII, 24, 11; जुहुयात् II, 7, 8; III, 12, 16. 17; 19, 12; V, 4, 2; XIII, 2, 8; 3, 4. 5; 5, 7; 12, 11; जुहुयुः XIII, 5, 3; XVI, 7, 4; जुह्वानि XVI, 15, 1; जुह्वत् II, 9, 16; 12, 8; V, 4, 1; जुह्वी करोति, चकार XVI, 15, 1; चकार XV, 23 (p. 193, 13); होष्यन्ति VI, 6, 20; होष्यन्तु II, 6, 9; हूयमान IV, 11, 2; V, 14, 14. 16; VI, 7, 2; 8, 1; हुत II, 9, 10; 16, 3; V, 19, 17; VIII, 9, 10; XIII, 12, 8; 14, 6; XVI, 1, 7. 10; XVII, 7, 11; हुत्वा II, 6, 10; 7, 7; III, 15, 14; IV, 16, 6; 18, 5. 7; VI, 3, 8; VIII, 13, 1; X, 13, 26; XVI, 15, 1; XVII, 12, 4; XVIII, 24, 27. (Cf. अहत्वा)

- + अभि जुहोति II, 8, 23.
 हृतवन्तु XIV, 50, 2.
 हृ हरन्ति III, 19, 9; हृत्वा IV, 14, 11; VII, 3, 2, 3.
 + अति हरन्तु XVII, 16, 1, 2, 3, 4; हृत्य II, 8, 22, 23.
 + अप हृत XIII, 6, 1.
 + अभ्यव हरेत् IV, 5, 7.
 + उपाव हृत्य XVII, 16, 5.
 + आ हरन्ति I, 12, 9; XIII, 15, 1; अहरत् XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 12, 2; XV, 9, 2; 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; ह्रियमाण V, 10, 10; हार्य (see आहार्य VII, 27, 29); हृत्य XIII, 6, 1; XVII, 7, 12.
 + उदा हरन्ति XV, 26 (p. 195, 7); हरिष्यामः XIII, 14, 10.
 + उपा हरेत् XVIII, 2, 6.
 + पर्या हृत्य VII, 5, 4; XVII, 7, 11.
 + प्रतिपर्या हृत्य VII, 5, 4.
 + प्रत्या हरन्ति XV, 13, 15; हृत XIV, 41, 4; 42, 4.
 + अनुव्या जहार XV, 16, 11; 26 (p. 195, 5).
 + अभिव्या हृत्य I, 14, 15; 14, 17; II, 12, 10; IV, 12, 10; X, 21, 17.
 + उद हरति II, 6, 2; VII, 21, 7; IX, 20, 8, 15; हरेत् XVIII, 7, 16, 17; जहार XVI, 16, 4; हृत (Cf. उद्धृत-बृहद्रथन्तर । अनुदधृत). हृत्य IV, 14, 14; 17, 13; V, 9, 17; VII, 1, 5; 8, 4; 21, 2; IX, 3, 4; 8, 3; 9, 3; 11, 2; 14, 2; 15, 2; 17, 3; 20, 7; X, 11, 8; 12, 6, 15; 13, 19; XI, 12, 6, 13; 14, 25; XII, 7, 1, 5, 6; 26, 19; XIV, 51, 9, 11; XV, 9, 3; XVI, 21, 24; XVIII, 4, 7; 5, 7; 8, 9.
 + अभ्युद हृत III, 4, 1; हृत्य II, 14, 5; IV, 12, 2.
 + निस् हरेत् XIII, 12, 12.
 + परि हृत I, 12, 9.
 + प्र ह्रियमाण III, 13, 17; हृत्य XVII, 7, 11.
 + अनुप्र हरति IV, 18, 5; हृत VI, 12, 6; हृत्य IV, 4, 2; 5, 10; 14, 3; XVI, 16, 1.
 + प्रति हृत XVII, 17, 13.
 + वि हरति VI, 1, 6; IX, 5, 4, 9; XII, 11, 6; हरन्ति XIII, 5, 22; हरेत् XV, 13, 1; हृत VII, 15, 9, 10; XII, 11, 5, 10; XIV, 8, 8; XVII, 14, 3; XVIII, 1, 19, 21; 14, 7; (Cf. अविहृत); हृत्य XVIII, 14, 27.
 + सम् हार्यः XI, 8, 1; 9, 2; संहार्य IV, 14, 4.
 हृदयनाश XIII, 3, 3.
 हृदयशूल VIII, 12, 11.
 हृदयशूलान्त VI, 1, 21; XIV, 10, 8; XVIII, 24, 25.
 हृदयसंमित I, 10, 6.
 हेमन्त XVI, 9, 31.
 हैमन्तिक IX, 27, 1.
 हैरण्यस्तूपीय X, 13, 14, 15; XVIII, 19, 2.
 होतर्यज VII, 1, 5.
 होतायक्ष VII, 1, 5; 8, 4.
 होतृ I, 1, 17, 4, 1; III, 8, 25, 10

7; IV, 6, 5; V, 2, 3; 10, 28;
 12, 4; 14, 22; 15, 9; 16, 10;
 19, 1; 20, 8; VI, 8, 14; 12, 15;
 13, 7; VII, 4, 12; 6, 5, 9; 7,
 5; 8, 11; 14, 5; VIII, 4, 5; 8,
 7; 11, 13; IX, 7, 1; 11, 1; 15,
 1; X, 1, 20; 14, 4; 15, 4; 16,
 4; 17, 4; 18, 4; 21, 8; XI, 3, 3;
 15, 10; XII, 3, 20; XIII, 7, 2;
 11, 5; 14, 1; 24, 7; XV, 7, 2;
 8, 7, 14; 12, 2; 21 (p. 192, 3);
 27 (p. 195, 22); XVI, 1, 22;
 4, 1, 8; 9, 18; 13, 1, 2, 17;
 XVII, 1, 2; 2, 5; 7, 11; 10, 7;
 11, 2, 3; 15, 10; 17, 4, 11.
 होतृकर्मन् III, 14, 15.
 होतृचमस VI, 7, 6; VII, 4, 4, 15;
 5, 9.
 होतृषदन I, 6, 6; V, 10, 16.
 होत्रक VII, 4, 5; 7, 6; 14, 4; 25,
 9; XI, 3, 2; XII, 1, 1; 8, 4;
 XIII, 10, 4; 24, 18; XIV, 3, 5;
 XVI, 9, 23.
 होत्रा XVIII, 24, 34.
 होम V, 10, 27; VIII, 15, 7. (Cf.
 वसाहोम । स्वयंहोम)
 होममन्त्र I, 2, 22.
 होमान्त IV, 4, 10.

हौत्र III, 20, 12. (Cf. सहौत्र)
 हु + नि हुवे XV, 24 (p. 194,
 6); हुवते V, 8, 5; हुस्य V, 10,
 36.
 हुद XVI, 18, 10.
 हुस्व I, 2, 18; X, 5, 12; XVII,
 10, 8.
 ह्वे + आ ह्वयते XVII 17, 13;
 XVIII, 20, 6; 21, 2; ह्वय VII,
 9, 1, 6; 10, 2; 19, 8, 9, 10.
 11, 12, 13, 14, 15, 25; XI, 14,
 13; XII, 11, 12; XV, 3, 10;
 XVII, 17, 14, 15; XVIII, 1,
 1; 9, 5. (Cf. अनाह्वय)
 + उपा ह्वेमहि अह्वयन्त XIV,
 50, 1.
 + उप ह्वयते I, 15, 5; VII, 5, 7;
 6, 5; ह्वास्यमान I, 10, 1; VII,
 6, 6; (cf. अनुपह्वास्यमान);
 ह्वयमान IV, 9, 1; V, 10, 1;
 हृत I, 11, 1; 12, 1; (cf. अनु-
 पहृत); ह्वय III, 16, 25; V, 19,
 12, 24; VII, 5, 11; 17, 15;
 VIII, 2, 13, XIV, 10, 20.
 + प्रत्युप ह्वय VII, 6, 9.
 + समुप ह्वय III, 8, 25.
 + वि ह्वयन्ते X, 21, 16; ह्वयावहै
 XV, 24 (p. 193, 19).

ERRATA (Index of Words)

(f. b. = from below)

page	col.	line	read
3	1	11-12	चतुर्विंशत्यक्षरादि
5	2	19	अञ्जःसव
11	1	3	अपाकरण in वत्सापाकरण and take this line at its proper place after अपवर्ग
11	1	10	अपवर्हिस्
19	1	10	स्रुगादापनादि
19	2	2	आदेशन
20	2	21	आयुस्
22	2	1	अभ्यस्तम्
23	1	11	इयात्
23	1	8 f. b.	this should precede इतर
23	2	16	इन्द्रनिहवब्राह्मणस्पत्य
24	2	23	इयत् and take it at its proper place
26	1	8	चतुर्थोत्तमौ
26	2	9 f. b.	उत्सर्जन
30	1	17-18	द्विदेवत्यर्तुयाजौ
32	2	4 f. b.	औकार
33	1	19 f. b.	कच्चिन्न-
33	2	1 f. b.	IV, 6, 17 and take this line before कर्मविपर्यास
34	1	7 f. b.	(पृथुश्रवस्)
34	2	17	°कार
35	2	14	(cf. अमुष्टिकृत)
36	1	12	कृत्वस्

page	col.	line	read
39	2	6 f. b.	दधिघर्म
40	1	5	वृत्तस्तोमीय
40	1	12	अनवजिघ्रन्त
40	2	2 f. b.	तृतीयाचतुर्थ्यै । द्वितीयचतुर्थयोः
40	2	1 f. b.	द्वितीयाचतुर्थ्यै
44	1	19	जानुजङ्घाष्ठीवतोः
44	1	6 f. b.	IV, 14, 14.
44	2	1	जीर्ण
47	1	4 f. b.	तृतीयाचतुर्थ्यै
50	2	16-17	सन्तीति दशदशी ।
52	1	6 f. b.	ट +
53	1	15 f. b.	द्रु +
57	1	19	ज्ञातिनामन्
59	2	9 f. b.	पञ्चकपाल
61	2	18	(p. 188, 22)
63	2	4	पशुदक्षिण
63	2	10 f. b.	पष्ठौही
66	1	11 f. b.	पूर्णदर्वी
67	1	1	पृथक्त्व
67	1	15 f. b.	पृष्ठशमनीय
67	1	4 f. b.	पृष्ठयस्तोम
67	2	3	पृष्ठयाहानि
70	2	9	आप्यायन°
72	1	17 f. b.	read this line after प्रातःसवन
74	1	1 f. b.	वृहद्रथन्तरपृष्ठ
75	1	13 f. b.	ब्रूयाः
78	1	2	मन्थन
80	2	7	मृत्यवन्तकौ
80	2	15 f. b.	पृषध्र
81	1	3	मैत्रावरुणी
84	1	7	

The word is विवदेयाताम्. Hillebrandt has taken it as विवदे + अयाताम् which is not right. याताम् is a part of suffix.

page	col.	line	read
84	1	7 f. b.	XVIII, 19, 3.
84	2	8 f. b.	येयजामहवषट्कारयोः
85	2	15	(पृष्ठ)
87	1	18	निस् लिह्य
88	1	3 f. b.	ओषधि-
88	1	9 f. b.	वदेयाताम्
91	2	17	विवृद्धि in सूक्तविवृद्धि
97	1	11	वेतसशाखा
97	2	1f. b.	शुद्रायै
106	2	8 f. b.	सूददोहस्
106	2	15 f. b.	सूक्तविवृद्धि

II.

INDEX OF DEITIES MENTIONED IN INDEX I.

अग्नाग्नी
 अग्नि (cf. आग्नावैष्णव ff.)
 अग्नीवरुणौ
 अग्नीषोमी (अग्नीषोमीय)
 अदिति (आदित्य)
 अनुमति
 अप्
 अर्यमन्
 अश्विनौ (आश्विन)
 असुर (आसुर)
 आग्नावैष्णव (cf. आग्नेयाग्नावैष्णव)
 आग्निमारुत (cf. वैश्वदेवाग्निमारुत)
 आग्निवारुण
 आग्नेन्द्र
 आग्नेयं
 आग्नेयाग्नावैष्णव
 आग्नेयैन्द्र
 आप्य
 इन्द्र (ऐन्द्र । आग्नेयैन्द्र । ऐन्द्रवायव ff.)
 इन्द्राग्नी
 इन्द्रावरुणौ (in इन्द्रावरुणाभिव्याहार)
 इन्द्राविष्णू
 उषस् (औषस्य)
 ऋभु in ऋभुमन्
 ऐन्द्रवायव (cf. वायव्यैन्द्रवायव)
 ऐन्द्रवायवमैत्रावरुण
 ऐन्द्राग्र
 ऐन्द्रापौष्ण
 ऐन्द्रावैष्णव
 क (काय । कायी)
 [कुवेर वैश्वदेव]

गन्धर्व
 गो
 जातवेदस्
 शम्भक
 त्वष्ट (त्वाष्ट)
 द्यावाश्चित्री (द्यावाश्चित्रीय । वैश्वदेव-
 द्यावाश्चित्रीय । सावित्रद्यावाश्चित्रीय)
 धात
 नराशंस (नाराशंस)
 पथ्या स्वस्ति
 पार्जन्य (cf. वैश्वानरीयपार्जन्य)
 पितरः (cf. सोम पिबमन् । यम पिबमन्)
 पूषन् (पौष्ण । सारस्वतपौष्ण । सोमापौष्ण)
 श्रुतिवी
 प्रजापति (प्राजापत्य)
 प्रदात (इन्द्र)
 प्रसविष्ट (सविष्ट)
 बृहस्पति (बार्हस्पत्य, वैश्वदेवबार्हस्पत्य)
 भव भवानौ
 भूमि
 मरुतः (मारुत । वारुणमारुत वैश्वदेवमारुत ।
 वैश्वदेवाग्निमारुत)
 महेन्द्र (माहेन्द्र । माहेन्द्रश्रुनामीरीय)
 मित्र (मैत्र)
 मित्रावरुणौ (मैत्रावरुण । ऐन्द्रवायवमैत्रा-
 वरुण)
 यम
 राक्षासिनीवास्यौ
 रुद्र (रीद्र । रुद्राणी)
 वनस्पति
 वरुण (वारुण । आग्निवारुण । इन्द्रावरु-

षौ । मिचावषणौ । मैचावरण । वारण-
माषत)

षसु

षाच् (cf. षाग्देवत्य । सावित्रवाग्देवत्य)

वाचस्पति

षाज् in वाजवन्

वाजिन्

षायु (ऐन्द्रवायववायव्य । वायव्यैन्द्रवायव)

हृच् in वार्चस्म । हवहन्

विभु in विभुमन्

विश्वकर्मेन् in विश्वकर्मेण

विश्वे देवाः (वैश्वदेव)

विष्णु (वैष्णव । आग्नावैष्णव । आग्नेयाग्ना-

वैष्णव । इन्द्राविष्णू ऐन्द्रावैष्णव ।

विष्णुपत्नी

वैश्वानर । वैश्वानरीय

शर्व । शर्वाणौ

शाक्त्याः

शुनासीर्य, शुनासीरीय (माहेन्द्रशुनासी-
रीय)

सविट् (सावित्र । सावित्रग्रह । आदित्य-

सावित्रग्रह । सावित्र्यावाष्ट्रिणीय ।

सावित्रवाग्देवत्य । सौम्यसावित्र)

सरस्वन् । सरस्वती (सारस्वत । सारस्वत-

पौष्ण)

साध्य

सिनीवाली (राकासिनीवाली)

सूर्य (सूर्यो । सौर्य)

सोम (अग्नीषोमौ ॥ सोमापौष्ण । सौम्य

सौम्यसावित्र) .

III.

PROPER NAMES MENTIONED IN INDEX I.

अङ्गिरस (अङ्गिरस्वन् । आङ्गिरस ।
 अजीगर्त (आजीगर्ति)
 अत्रि (आत्रेय)
 अन्धः
 अयास्य
 अरणि see आरुण
 अर्बुद काद्रवेय
 अश्वा (वंश)
 अष्टक
 असित धान्वन
 आभिप्रतारिण see वृद्धयुक्
 आरुण
 आर्चनानस श्वावाश्च
 आविर्चित see मरुत
 आसङ्ग ज्ञायोगि
 इन्द्रोत शौनक
 उग्रसेन
 ऋषभ याज्ञतुर
 कचीवन्, ओमिज (काचीवत)
 कण (काण ; cf. कणरथन्तर)
 कानौत पृथुश्रवः
 कारपचव (name of a locality.)
 काश्यपैदेहयाः
 कुर (कुरचेच, कुरवाजपेय)
 कुशिक
 कुसुमबिन्दु (चिराच)
 कौण्डपायिन्
 कौषीतक । कौषीतकि
 कोसल्य
 गर्ग (चिराच)

गाथिन
 गार्हमद
 गीतम
 जनक (सप्तराच)
 जनमेजय पारिचित
 जमदग्नि
 जल (जातूकर्ण)
 जङ्गु
 जातूकर्ण
 तार्क्ष्य वैपश्यत
 तिरिन्दिर (पारशख्य)
 वृषद्वती (name of a river)
 देवरात
 युतान मारुत
 धान्वन see असित
 नाभानेदिष्ठ मानव
 नारद
 नार्मेध
 नैगस्थ (?)
 नैतंधव (name of a locality.)
 नौधस
 पद्माल (—पददृष्टि)
 पर आह्वार
 पारिचित (जनमेजय), पारिचित्तीय
 पादच्छेपी
 पुण्ड्राः
 पृथुश्रवः कानौत
 प्रपन्न मेध्य मातरिस्वन्
 पैङ्ग
 पञ्चव see सुदास्

पोषमीष्ट
 प्रखण्ड (प्राखण्ड)
 प्रसोक सार्ङ्गय
 प्रागहीय
 श्रुत्वा (name of a locality) श्रात्
 श्रायैमि see आसङ्ग
 ब्रुवु तच्चन्
 भरत
 भरद्वाज (भारद्वाज)
 भानुमतिन्
 भार्गव
 भावयव्य see खनय
 भीमसेन
 भौवन see विश्वकर्मन्
 मत्स्य सांसद
 मधुच्छन्दस् (मधुच्छन्दस)
 मनु वैवस्वत (मानव)
 मरुत
 मूर्च्छीपाः
 मैधातिथ
 यमुना
 राकासिनीवाक्ष्यौ
 रेणु
 रोहित
 वत्स काण्ड (वात्स्य)
 वध्रश्च
 वश चक्षत्र (वाश)
 वसिष्ठ (वसिष्ठयज्ञ । वासिष्ठ)
 वाज लौक्य

वामदेव्य
 वासुक्ता
 विश्वकर्मन् भौवन
 विश्वामित्र
 वृक्षयुक्ता आभिप्रतारिण
 वृषाकपि
 वैददक्षि
 वैदेह (काश्यवैदेहौ)
 वैधस
 श्वराः
 शूनक (शौनक । शौनकयज्ञ)
 शूनःपुच्छ
 शूनःशेष (शौनःशेष)
 शूनोलाङ्गूल
 शृङ्गभट्टारौय
 श्यावाश्व
 श्रुतसेन
 श्वेतकेतु
 संछति
 सरस्वन् । सरस्वती (सारस्वत)
 साकमश्व
 सार्ङ्गय प्रसोक
 सिनौवाली
 सुदास् (पैजवन)
 सौभर
 सौयवसि
 खनय भावयव्य
 हरिश्चन्द्र

IV.

SOME NAMES OF HYMNS AND VERSES.

अचा XVIII, 4, 1; 5, 1—Rv. VI, 47, 8	काराधक्षोचिता: IX, 20, 12, etc.—Rv I, 120
अप्रतिरथ VIII, 15, 10—Rv. X, 103	कुन्ताप XII, 6, 13, etc. Av. XX, 127
अभितद्वीय XII, 6, 1, etc.—Rv. III, 38	मैव दृच XVIII, 3, 1*—Sāṅkh. Sr. S. XVIII, 3, 2. Ait. Ar. V, 1, 2.
अयंयज्ञीया XIII, 24, 18—Rv. I, 177, 4	घोषा सपुत्रा VI, 6, 12—Rv. X, 39—41
अर्बुद VII, 15, 4—6. ff.—Rv. X, 94	जनकत्वा: XII, 21, 1—Av. XX, 128
आदित्या: XII, 19,—Av. XX, 135, 6	तदिदासौय XI, 2, 6 ff.—Rv. X, 120
आनोभद्वीय X, 13, 18, etc.—Rv. I, 89	[तनू: X, 19, 1]
आपोरेवती VI, 3, 11; IX, 20, 7—Rv. X, 30, 12	तमुष्टुद्वीय X, 11, 13, etc. VI, 18
आपोहिष्ठीया: IV, 11, 6, etc.—Rv. X, 9	ताक्ष्य XI, 14, 28, etc. X, 178
आहनस्या: XII, 24, 1—Av. XX, 136	चिकदुकीया X, 13, 7—II, 22, 1
इन्द्रनिहव VII, 19, 10, etc.—Rv. VIII, 53, 5. 6	[दिशां कान्तय: XII, 20, 1—Av. XX, 128]
इक्ष्वावौय V, 9, 24, etc.—Rv. I, 112	दूरोदण XI, 14, 13 ff.—Rv. IV, 40, 5
उत्थापिन्य: XVI, 13, 13—Rv. X, 18, 8; 85, 21, 22	द्युतान सारत XIII, 12, 3—Rv. VIII, 96, 7 ff.
उदुमन्नीय XVIII, 19, 10; 20, 6—Rv. VII, 23	नद XVIII, 1, 12. 14. 15. 21—Rv. VIII, 58, 2
ऋतुर्जनिनीय XI, 14, 10. 22—Rv. II, 13	नद्या I, 17, 18
रतग्रप्रलाप XII, 17, 3—Av. XX, 129	नाभानेदिष्ठ XII, 8, 2—Rv. X, 61
रवयामरत् XI, 15, 10, etc.—Rv. V, 87	नेर्द्धती XVI, 13, 5—Rv. X, 59
कयाशुभौय X, 11, 12, etc.—Rv. I, 165	पञ्चजनोया X, 2, 8, etc.—Rv. X, 53, 5
	पतङ्ग XI, 14, 28—Rv. X, 177
	परिचित्ती XII, 16, 2—Av. XX, 127, 3

* Comm. पुरुषस्य घोषारूपमित्यर्थः

- पिबन्त्यपीया X, 13, 10—Rv. I, 64, 6
 पुष्य नारायण XVI, 13, 1—Rv. X, 90
 पैची VIII, 6, 12, etc.—Rv. X, 15,
 1—3
 प्रतीराधा: XII, 21, 3—Av. XX, 134
 प्रसंहिष्ठो XII, 25, 4—Rv. I, 57
 प्रवल्हिका: XII, 21, 3—Av. XX, 133
 प्रशक्तीय X, 13, 18—Rv. VII, 34
 प्रचक्रक XVIII, 4, 8, etc.—Rv.
 VIII, 97, 13—15
 वर XI, 14, 26—Rv. X, 96
 मधुनाथो XV, 3, 1—Rv. III, 54,
 55
 मनुप्रवल्ह X, 11, 8—Rv. VIII, 29
 मन्युसुक्ते XIV, 22, 5—Rv. X, 83, 84
 महानन्त्रा: X, 6, 10, etc.—Ait. Ar.
 III, 1
 यज्ञायज्ञीय VII, 25, 10—Rv. VI, 48
 यातकतीय XVIII, 19, 2—Rv. VI,
 25
 यामी VIII, 6, 13, etc.—Rv. X, 14,
 3—5
 वर XVIII, 14, 1—Rv. VIII, 46
 वासुक्त XVII, 9, 5—Rv. X, 27
 विह्व IV, 2, 7, 13, etc.—Rv. X, 128
 वृषाकपि XII, 6, 13, etc.—Rv. X, 86
 श्रंतातीया: XVI, 13, 6—Rv. VII, 35
 श्रंनोदेवीया: IV, 11, 6, etc.—Rv. X,
 9, 4—7
 सजनीय XIII, 5, 16, etc.—Rv. II,
 12.
 सपुत्रा see घोषा
 सर्वहरि XI, 14, 10—Rv. X, 96
 सलिलं वैश्वदेवं XVIII, 22, 7—Rv.
 I, 164
 सार्पराज्ञी X, 13, 26, etc. Rv. X, 189
 साय XI, 14, 25, 27—Rv. I, 51
 सुकीर्ति XII, 13, 1—Rv. X, 131
 सुपर्ण IX, 20, 13*
 सुरूपछादु XIV, 56, 12—Rv. I, 4
 सुददोह: XVIII, 1, 23, etc.—Rv.
 VIII, 69, 3
 सोम्या: X, 12, 15, etc.—I, 75; III,
 21
 स्वादुक्किलीया: VIII, 6, 14, etc.—
 Rv. VI, 47, 1—3.
 दैरण्सूपीय X, 13, 14, 15; XVIII
 19, 2—Rv. I, 32

• Comm. सुपर्णामादित आरभ्य अधिकं शतं शंसन्तु

V.

VERSES QUOTED BY PRATĪKAS AND CONTAINED
IN THE ŚĀKALASĀKHĀ OF THE RIGVEDA.*

प्रतीक	ब्राह्मणायन	ऋग्वेद
अक्षयमौमदन्त	III, 17, 2.	I, 82, 2.
अक्षीम्यां वे नासिकाभ्यां	XVI, 13, 4.	X, 163
अगन्त मद्वा	VI, 4, 5; X, 11, 2; XIV, 56, 1.	VII, 12, 1—3; resp. 1—3; resp. 1. 2.
अग्न आ याहि वीतये	I, 4, 8; III, 5, 2.	VI, 16, 10—12 resp. 10.
अग्न आ याह्यग्निभिः	XIV, 53, 5.	VIII, 60, 1. 2.
अग्न आधूयि	II, 2, 5; 5, 14.	IX, 66, 19.
अग्न इन्द्रस्य	VII, 9, 8.	III, 25, 4.
अग्न अजिष्ठम्	XI, 8, 1; 11, 7.	V, 10, 1—6.
अग्निं वो देवम्	X, 10, 2; XIV, 53, 1.	VII, 3.
अग्निं वो दधन्तम्	XII, 10, 9.	VIII, 102, 7—9.
अग्निं सुदीतिम्	V, 19, 11.	III, 17, 4.
अग्निं सोमेन	II, 2, 18; VI, 4, 1; XII, 10, 9.	V, 14, 1; resp. 1—6; resp. 1—3.
अग्निं सोमेन बोधय	II, 5, 13; XIV, 52, 12.	V, 14, 1; resp. 1—6.
अग्निं हिन्वन्तु	VI, 4, 1.	X, 156.
अग्निं होतारम्	X, 7, 7.	I, 127, 1.
अग्निं होतारं मन्ये दास्ता- नम्	XVIII, 23, 9. 10.	I, 127, 1—7.
अग्निः प्रलेन	I, 8, 2.	VIII, 44, 12.

* Cf. VI, 1, 25: प्रातरनुवाकप्रभृत्यादिप्रदिष्टानि शकानुवचनयोः सूक्तानि ॥ २५ ॥
रकां प्रतीयादन्य ॥ २६ ॥

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अग्निः शुचिन्नततमः	II, 2, 10.	VIII, 44, 21.
अग्निनाग्निः समिध्यते	II, 2, 11 ; III, 5, 1 ; 13, 17.	I, 12, 6.
अग्निना रयिम्	III, 7, 3 ; 15, 8.	I, 1, 3.
अग्निं तं मन्ये	III, 17, 5 ; VI, 4, 13 ; X, 6, 2 ; [XVI, 7, 13.]	V, 6, 1-3 ; resp. 1-10.
अग्निं दूतम्	XIV, 52, 2.	I, 12, 1-7.
अग्निं दूतं दृणौमहे	I, 4, 9 ; VI, 4, 1 ; X, 3, 2.	I, 12, 1 ; resp. 1-12.
अग्निं न मा मयितम्	XIV, 53, 6.	VIII, 48, 6.
अग्निं नरः	X, 5, 2 ; 12, 8 ; 13, 20 ; XI, 15, 2 ; XIV, 54, 5.	VII, 1, 1-25 ; resp. 1-3 ; 1-6 ; 1.
अग्निं नरो दौधितिभि- रणोः	XVII, 8, 2.	VII, 1.
अग्निमग्निं वो अग्निगुम्	XIV, 55, 1.	VIII, 60, 17-18.
अग्निमग्निं हवौमभिः	II, 2, 11 ; III, 5, 1.	I, 12, 2.
अग्निमीक्षे पुरोहितम्	VI, 4, 1 ; XIV, 52, 1.	I, 1.
अग्निं मन्ये पितरम्	XI, 13, 5 ; XIV, 51, 7.	X, 7, 3-5.
अग्निरिन्द्रः	XI, 7, 10 ; 9, 11 ; 12, 14.	X, 65.
अग्निरक्ये	X, 11, 8.	VIII, 27-32 (पञ्च सूक्तानि).
अग्निर्न शुष्कं वनमिन्द्र हेतिः	XIV, 29, 8.	VI, 18, 10 A (cf. तमु दृष्टि).
अग्निर्नेता	VII, 19, 12.	III, 20, 4.
अग्निर्मूर्धा	I, 8, 4 ; II, 5, 16 ; XIV, 52, 10.	VIII, 44, 16 ; resp. 16-21.
अग्निर्दृष्टाणि	I, 8, 1 ; XIV, 52, 5, 9.	VI, 16, 34 ; resp. 34- 36 ; resp. 34-39.
अग्निर्नेता रटपतिः	I, 15, 4 ; IX, 20, 7 ; 26, 3 ; X, 6, 19.	VI, 15, 13 ; resp. 13- 15.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अग्निर्होता नो अध्वरे	V, 16, 8.	IV, 15, 1-3.
अग्निर्होता पुरोहितः	VI, 4, 1; X, 11, 9.	III, 11.
अग्निश्चात्ताः	III, 16, 7.	X, 15, 11.
अग्नीषोमा पिष्टतम्	V, 19, 8.	I, 93, 12.
अग्नीषोमा य अऊतिम्	V, 19, 14.	I, 93, 3.
अग्नीषोमा यो अय	V, 19, 6.	I, 93, 2.
अग्नीषोमाविमम्	I, 8, 6; V, 18, 9.	I, 93, 1.
अग्नीषोमा सवेदसा	I, 8, 10.	I, 93, 9.
अग्नीषोमा हविषः	V, 19, 16.	I, 93, 7.
अग्नेः पिव जिह्वया सोम- मिन्द्र	XIV, 29, 8.	III, 35, 9 D (Cf. तिष्ठा हरौ)
अग्ने कदा ते आनुषक्	VI, 4, 3.	IV, 7, 2-6.
अग्ने जरितर्	XIV, 55, 1.	VIII, 60, 19. 20.
अग्ने जुषस्व	V, 14, 14.	I, 144, 7.
अग्ने जुषस्व नो हविः	VII, 1, 6; XIV, 51, 13.	III, 28, 1; resp. 1. 4. 5.
अग्ने तमद्य	II, 5, 18; X, 13, 1.	IV, 10, 1-4; resp. 1-8.
अग्ने तव श्रवो वयः	XVIII, 23, 6.	X, 140, 1-6.
अग्ने हतौये सवने	VIII, 2, 2.	III, 28, 5.
अग्ने त्वं नः	II, 12, 2; III, 17, 5; XII, 11, 2.	V, 24, 1. 2. 3.
अग्ने त्वं पारय	V, 5, 2.	I, 189, 2.
अग्ने दाः	III, 2, 4.	III, 24, 5.
अग्ने दिवः	XIV, 52, 4.	III, 25, 1.
अग्ने द्युन्नेन	II, 2, 17; IX, 22, 5.	III, 24, 3.
अग्ने धृतव्रताय	XIV, 52, 5. 13.	VIII, 44, 25-27 resp. 25-30.
अग्ने नय	IV, 2, 9; (16, 5); V, 5, 2; VI, 10, 1.	I, 189, 1; resp. 1; resp. 1-3.
अग्ने पत्नीः	VII, 4, 9.	I, 22, 9.
अग्ने पवस्व	II, 2, 5.	IX, 66, 21.
अग्ने पावक	II, 2, 9.	V, 26, 1.
अग्ने भव रुपमिधा	XII, 11, 4.	VII, 17, 1.
अग्ने मयद्भिः [शुभयद्भिः]	VIII, 6, 17.	V, 60, 8.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अग्ने वल	VI, 4, 1.	IV, 9.
अग्ने वदस्य विशो अध्वरस्य	I, 9, 2.	VI, 15, 14.
अग्नेवैद्यं प्रथमस्याश्वतानाम्	XV, 22 (p. 192, 14).	I, 24, 2.
अग्नेर्वैद्यं	IV, 14, 17.	X, 16, 7.
अग्ने विवस्वदु	VI, 4, 7; XIV, 55, 3; XV, 3, 3.	I, 44, 1—12; rep. 1. 2; resp. 1. 2.
अग्ने विश्वेभिः स्तनोक्त	III, 14, 12.	VI, 15, 16.
अग्ने विश्वेभिरग्निभिः	II, 3, 11; IX, 24, 9; XIV, 52, 6.	III, 24, 4.
अग्ने मधे	III, 1, 4.	V, 28, 3.
अग्ने स खेवत्	XIV, 53, 7.	VI, 3.
अग्ने सुतस्य	XIV, 52, 5.	V, 51, 1—3.
अग्ने पिब	VII, 2, 4; XI, 8, 3.	IV, 46, 1.
अग्ने हवन्	VI, 4, 5.	X, 1—7*
अङ्गिरसः	III, 16, 5; VIII, 6, 12.	X, 14, 6.
अङ्गिरोभिः	VIII, 6, 13.	X, 14, 5.
अन्वा नः शीरशोविषम्	X, 12, 16; XIV, 55, 2.	VIII, 71, 10—12, resp. 10—13.
अन्वा म इन्द्रम्	XII, 12, 6.	X, 43, 1—3.
अन्वार्थवः	III, 20, 4; IV, 11, 6; VIII, 9, 5.	VII, 36, 9.
अन्वा वो अग्निमवसे	VII, 6, 1; X, 12, 16.	V, 25, 1—3.
अन्वातमवस्य	IX, 14, 3.	V, 34, 1—8.
अन्वन्ति माम्	V, 15, 2.	III, 8, 1.
अन्वन्ति यम्	V, 9, 8.	V, 43, 7.
अनश्चिदिन्द्र वः	XI, 8, 3.	VIII, 92, 10—12.
अति इव	IV, 14, 15.	X, 14, 10—11.
अति विशाः	IX, 28, 7.	X, 97, 10.
अतो देवा अवन्यु नः	XIII, 7, 5.	I, 22, 16—21.
अवा यूयः प्रथमो भागो रति	XVI, 3, 30.	I, 162, 4 C.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अदग्नि	VI, 4, 7.	VIII, 103, 1—4.
अद्या नो देवः सवितः	VIII, 3, 8 ; XVIII, 22, 2.	V, 82, 4—6.
अथा हीन्द्र	IX, 4, 2.	VIII, 98, 7—12.
अधि द्वयोः	V, 9, 12 ; 13, 6.	I, 83, 3.
अधि वृषुः	XVI, 11, 12.	VI, 45, 31—33.
अधुचत्	V, 10, 9.	VIII, 72, 16.
अध्वर्यवस्यलवांसः	III, 18, 5.	V, 43, 3.
अध्वर्यवो भरतेन्द्राय	IX, 7, 5 ; XII, 4, 8.	II, 14, 1 ; resp. 1—11.
अध्वर्यवो भरतेन्द्राय सोमम्	XVIII, 19, 5.	II, 14.
अध्वर्यो द्रावय	XII, 9, 11.	VIII, 4, 11. 12.
अध्वर्यो वीर प्र महे सुता- नाम्	XIV, 3, 8. 9. 10. 11.	VI, 44, 13—15 ; 10—12 ; 16—18 ; 19 ff.
अनर्वाणं दृषभम्	XII, 12, 8.	I, 190.
अनघो जातः	X, 4, 14.	I, 152, 5—7.
अनागसः	IX, 27, 2.	V, 82, 6.
अनुत्तमा ते	XI, 2, 5.	I, 165, 9.
अन्तर्यस्य जिघांसतः	XVIII, 11, 2.	X, 102, 3.
अन्तस्य प्रागाः	V, 14, 18.	VIII, 48, 2.
अप त्वम्	X, 5, 4.	VI, 51, 13.
अप नः शोशुचदधम्	IV, 2, 9 ; (16, 5).	I, 97, 1—7.
अप प्राचः	XII, 3, 5 ; 13, 1.	X, 131, 1 resp. X, 131, 1—7.
अप ससुः	X, 10, 4.	VII, 71, 1—3.
अपाः पूर्ववाम्	IX, 6 18.	X, 96, 13.
अपादित उदु नखिजतमः	XI, 11, 12.	VI, 38.
अपादु शिप्रान्सः	XVIII, 7, 11.	VIII, 92, 4—8.
अपाय्यस्य	IX, 11, 4.	II, 19, 1.
अपूर्वो	X, 10, 6.	VI, 32.
अपूर्वो पुरतमानि	XII, 5, 5.	VI, 32.
अपेत नीत	IV, 14, 7.	X, 14, 9.
अशु मे वीम	VIII, 11, 3.	I, 23, 20.
अप्समे	III, 5, 5 ; VIII, 11, 3 ; XIV, 57, 7.	VIII, 43, 9 ; resp. 9—11.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अबुभ्रमु ले	XI, 9, 7.	X, 35.
अबोधि जारः	XIV, 56, 11.	VII, 9, 1.
अभि तरेव	XII, 5, 3; 6, 1; XIII, 24, 18.	III, 38, 1—3 resp. 1—10.
अभि त्वं मेघम्	IX, 7, 4; X, 9, 13; XI, 14, 9.	I, 51.
अभि ला गोतमा गिरा	VI, 4, 1.	I, 78.
अभि ला देव	X, 4, 13; 11, 8.	I, 24, 3—5.
अभि ला देव सवितः	III, 13, 17; V, 10, 3; VII, 15, 3; XV, 22, (p, 192, 16.	I, 24, 3; resp. 3; resp. 3; resp. 3—5.
अभि ला पूर्वपीतये	VII, 20, 3.	VIII, 3, 7. 8.
अभि ला ह्यभा	IX, 13, 1.	VIII, 45, 22—24.
अभि ला शूर	VII, 20, 3.	VII, 32, 22. 23.
अभि प्र गोपतिस्	IX, 13, 1; XVIII, 7, 15.	VIII, 69, 4—6.
अभि प्रवन्त	X, 12, 15; XIV 57, 1. 2.	IV, 58, 8. 9.
अभि प्र वः	VII, 23, 4; XII, 9, 11.	VIII, 49, 1. 2.
अभी पतस्तदा भरा	XVII, 8, 11.	VII, 32, 24—27.
अभूदेवः	VIII, 3, 2. 9.	IV, 54, 1; resp. 1—6.
अभूरेकः	X, 6, 16; XI, 14, 27; XII, 6, 15.	VI, 31.
अमेव नः	VIII, 2, 9.	II, 36, 3.
अन्वयः	VI, 7, 10; XIV, 51, 11.	I, 23, 16—18.
अयं यज्ञः	X, 1, 10 (cf. XIII, 24, 18).	I, 177, 4.
अयं वां मधुसत्तमः	VI, 6, 8; IX, 20, 16.	I, 47, 1. 3. 5; resp. 1—8.
अयं वां मित्रावरुणा	VII, 2, 5; X, 3, 5; XII, 1, 3.	II, 41, 4; resp. 4—15; resp. 4—6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अयं वेनः	V, 9, 17; VIII 3, 15; XV, 3, 9.	X, 123, 1—5. 7. 8; resp. 1; resp. 1—5.
अयं सोमः	X, 10, 4.	VII, 29, 1—3.
अयं सोमश्च सुतः	X, 4, 5.	V, 51, 4. (?)
अयं ह येन	X, 6, 9.	VIII, 76, 4—6.
अयं जायत	X, 8, 1.	I, 128.
अयं जायत मनुषो धरौ- मणि	XVIII, 23, 11.	I, 128, 1—6.
अयं त इन्द्र सोमः	IX, 11, 1.	VIII, 17, 11—13.
अयं ते अस्तु हयंतः	XVIII, 11, 3.	III, 44.
अयं ते मानुषे जने	IX, 11, 1.	VIII, 64, 10—12.
अयं ते योनिः	II, 11, 2; 17, 3.	III, 29, 10.
अयं देवाय	X, 9, 16.	I, 20, 1—3.
अयमग्निः सद्यस्विणः	II, 11, 2.	VIII, 75, 4.
अयमग्निः सुवीर्यस्य	VI, 4, 7.	III, 16.
अयमिह	II, 11, 2.	IV, 7, 1.
अयं मित्राय	X, 8, 3.	I, 136, 4—6.
अया वाजम्	VI, 6, 15; XII, 5, 23; 12, 14.	} VI, 17, 15.
अया वाजं देवहितं सनेम	XVIII, 15, 6.	
अरा इवेत्	VI, 10, 8.	V, 58, 5.
अरूपचत्	V, 9, 25.	IX, 83, 3.
अर्चन्तस्त्वा	II, 2, 18; III, 10, 4; VI, 4, 1; IX, 22, 5; 27, 2; X, 9, 17; XIV, 52, 11.	} V, 13, 1; resp. 1—6.
अर्वन्तो न त्रवसः	X, 11, 5.	
अर्वापथम्	XI, 11, 12.	VI, 37.
अर्वाडेहि	VII, 17, 8.	I, 104, 9.
अर्हृग्विभर्षि	V, 9, 13.	II, 33, 10.
अव ते हेलः	VI, 10, 11; VIII, 11, 5.	I, 24, 14.
अव द्रष्टः	XII, 25, 2.	VIII, 96, 13—15.
अव यत्नं शतक्रतो	XII, 5, 12.	X, 134, 4—6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अरमंश्च इन्द्र	X, 7, 11; 8, 3.	I, 133, 6; resp. 6. 7.
अव ह्यज	III, 16, 7.	X, 16, 5.
अवितावि	X, 6, 9.	VIII, 36.
अविदद्वसम्	VIII, 6, 11.	VI, 44, 7—9.
अविप्रो वा यदविधत्	XVIII, 8, 14.	VIII, 61, 9—18.
अश्वान्वती	IV, 15, 5; XVI, 13, 13.	X, 53, 8.
अश्याम तम्	III, 5, 8; IX, 23, 12.	VI, 5, 7.
अश्याय ते	III, 5, 6.	I, 114, 3.
अथं न जा	VI, 4, 1; XIV, 56, 6.	I, 27, 1—10; resp. 1—3.
अथायन्तः	III, 18, 16.	X, 160, 5.
अशिना यज्वरीरिषः	VI, 6, 1; VII, 10, 12.	I, 3, 1—3.
अशिना वायुना	IX, 20, 34.	III, 58, 7.
अशिनावेह गच्छवम्	X, 4, 5.	V, 78, 1—3.
अषाणं युत्युः	V, 11, 7; VI, 10, 3.	I, 91, 21.
असत्यु मे अरितः साभिवेगः	XVII, 9, 5.	X, 27.
असावि देवम्	VII, 17, 3.	VII, 21.
असावि सोम इन्द्र ते	XII, 26, 8; XVIII, 18, 4.	I, 84, 1—3; resp. 1—6.
असावि सोमः पुनरुक्त	VII, 23, 7.	X, 104.
असृजौवे	XVI, 13, 14.	X, 59, 5—7.
असृथाद्वाप्तम्	V, 14, 19; VI, 10, 11; IX, 2, 3.	VIII, 42, 1; resp. 1—3.
असावि मन्त्र	XVI, 21, 27.	VIII, 52, 9. 10.
असि सोमो अयं सुतः	XIII, 7, 2.	VIII, 94, 4—9.
अस्तेव सु प्रतरम्	IX, 3, 4; XII, 12, 5.	X, 42, 1—10; resp. 1—3.
अस्यूरि नो मारुपत्यानि	IV, 12, 10.	VI, 15, 19 C.
अस्युः	VI, 10, 10.	II, 38, 11.
अस्यभ्यं तद्विषः	XVIII, 11, 2.	} VI, 42, 4.
अस्या अस्या रदन्वसः	X, 6, 14; XII, 4, 9.	
अस्या असे		

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अस्मा इदु	X, 11, 7.	} I, 61.
अस्मा इदु प्र तवसे	XII, 4, 17.	
अस्माकमग्ने अश्वरम्	III, 10, 4; IX, 22, 5; 27, 2.	V, 4, 8.
अस्माकमव पितरस्य आसन्	XII, 11, 14.	IV, 42, 8—10.
अग्निनपदे	XIII, 29, 13.	II, 35, 14.
अस्य पिबतम्	V, 10, 21.	VIII, 5, 14.
अस्य प्रलाम्	II, 11, 2.	IX, 54, 1.
अस्य महे पुरु वर्षांति	IX, 12, 4.	VI, 44, 14.
अस्य वामस्य पलितस्य होतुः	XVIII, 22, 7.	I, 16 4.
अस्य हि स्वयमस्तरम्	X, 3, 12; 8, 12.	V, 82, 2. 3.
अहं रुद्रेभिः	VI, 11, 11.	X, 125, 1—6.
अहं दां स्पृते	IX, 16, 3.	X, 49.
अहं च त्वं च	XVI, 18, 12.	VIII, 62, 11.
अहं भुवम्	IX, 11, 3; X, 4, 11; 11, 7.	X, 48.
अवस्य छव्यम्	X, 8, 15.	VI, 9.
आ कलशा अन्नूषत	VII, 15, 8.	IX, 65, 14.
आ कलशेषु धावति	VII, 15, 8.	IX, 17, 4.
आगन्धेवः	V, 6, 7.	IV, 53, 7.
आ गोमता	X, 9, 4; XV, 8, 16. 17.	VII, 72, 1—3; resp. 72. 73.
आग्निं न सदृक्तिभिः	X, 5, 2; XVIII, 23, 7.	X, 21; resp. 21, 1—6.
आग्निरगामि	XII, 11, 16.	VI, 16, 19—21.
आ वा ये	III, 12, 8.	VIII, 45, 1.
आ वा ये अग्निमित्रे	XII, 11, 20; XVIII, 7, 6.	VIII, 45, 1—3; resp. 1—14.
आ चर्षणिप्राः	XVII, 9, 5.	I, 177.
आ तू न इन्द्र जुमन्तम्	VII, 15, 3; IX, 12, 1.	VIII, 81, 1; resp. 1—3.
आ तू न इन्द्र मद्राक्	IX, 13, 2.	III, 41.
आ तू न इन्द्र द्रवन्	IX, 12, 1; XVIII, 13, 4.	IV, 32. 1—3; resp. 1—21.
आ तू भर	III, 2, 5.	III, 36, 9.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigvedo.</i>
आ ते अग्न इधोमहि	XII, 10, 11.	V, 6, 4.
आ ते अग्न इधुः	XII, 10, 11.	V, 6, 5—7.
आ ते पितः	IV, 20, 2; VI, 11, 10; VIII, 6, 3.	II, 33, 1—15; resp. 1—6; resp. 1.
आ ते वस्यो मनो यमत्	IX, 23, 12; XII, 11, 16.	VIII, 11, 7; resp. 7—9.
आ ते शुश्रूषो वृषभः	VI, 10, 7.	VI, 19, 9.
आत्मन्वत्	V, 10, 8.	IX, 74, 4.
आ लक्ष्मवा गहि	IX, 16, 1.	VIII, 82, 4—6.
आ ला गिरः	X, 5, 4.	VIII, 95, 1—3.
आ ला गिरो रथीरिव	XVIII, 18, 13.	VIII, 95, 1—9.
आ ला जुवः	X, 7, 3.	I, 134 1.
आ ला रथं यथोतये	VII, 19, 8; XV, 2, 5; XVII, 9, 2.	VIII, 68, 1—3.
आ ला वदन्तु हरयः	VII, 4, 1; IX, 5, 4; XI, 7, 4.	I, 16, 1—9; resp. 1—3.
आ ला विशन्वाश्वः	IX, 19, 3.	I, 5, 7—9.
आ ला विशन्विन्दवः	IX, 19, 3; XVIII, 7, 12.	VIII, 92, 22—24; resp. 22—33.
आ ला सहस्रम्	XII, 9, 11.	VIII, 1, 24—25.
आ लेता नि षौदत	IX, 16, 1.	I, 5, 1—3.
आदङ्गिराः प्रथमं दधिरे वयः	XVIII, 6, 5.	I, 83, 4—6.
आ दशभिः	V, 10, 8.	VIII, 72, 8.
आदह स्वधाम्	IX, 17, 2.	I, 6, 4—10.
आदित्यानामवसा	VIII, 1, 4.	VII, 51, 1.
आदित्यासा अदितिः	VIII, 1, 6.	VII, 51, 2.
आ देवानाम्	III, 3, 3.	X, 2, 3.
आ देवो यातु	VI, 10, 10.	VII, 45, 1.
आ देवो यातु सविता सु- रत्रः	X, 5, 23; XVI, 1, 21.	VII, 45, 1—4; resp. 1.
आ दैव्या	VI, 10, 5.	VII, 97, 2.
आ धूर्ध्व	IX, 6, 1.	VII, 34, 4.
आ धूर्ध्व	X, 13, 13; XII, 3, 23; XVIII, 15, 6.	VII, 34, 4.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
आ धेनवः	VI, 7, 7.	V, 43, 1.*
आ न इन्द्रो दूरात्	X, 2, 5.	IV, 20.
आ न इन्द्रो दूरादा न आसात्	XII, 3, 9.	IV, 20.
आ नः सुत उप वारुणि- रुती	XII, 3, 13,	IV, 29.
आ नखे गन्तु मत्सरः	XVIII, 18, 4.	I, 175, 2—5.
आ नूनमस्विनोर्ध्वपिः	V, 10, 11.	VIII, 9, 7.
आ नो अग्ने सुचेतुना	III, 16, 24.	I, 79, 9.
आ नो गन्तम्	VII, 11, 2; XII, 2, 15.	V, 71.
आ नो गोमन्तम्	XI, 8, 3.	VIII, 5, 10—12.
आ नो दिवो बृहतः पर्व- तादा	VI, 10, 2.	V, 43, 11.
आ नो देव	X, 9, 4.	VII, 30, 1—3.
आ नो देवः सविता चाय- माणः	VI, 10, 10.	VI, 50, 8.
आ नो बर्हिः	XII, 2, 14.	X, 35, 10
आ नो भद्राः	VIII, 3, 16; X, 13, 18; XI, 15, 9; XV, 3, 1; XVIII, 22, 8.	I, 89, 1—8. 10; resp. 1—10.
आ नो भर दक्षिण	VII, 15, 3.	VIII, 81, 6.
आ नो मिचावरुणा	VII, 11, 2; XI, 8, 3; XII, 1, 3.	III, 62, 16—18; resp. 16.
आ नो मिचावरुणा†	VIII, 12, 7.	VII, 65, 4.
आ नो यज्ञं दिविस्पृशम्	X, 6, 6; XIV, 57, 5.	VIII, 101, 9. 10.
आ नो वायो	X, 6, 6; XIV, 57, 5.	VIII, 46, 25; resp. 25—26.
आ नो विश्वाभिरुतिभिः	V, 9, 21; VI, 6, 4; X, 5, 4.	VIII, 8, 1—3; resp. 1—23.
आ नो विश्वाभिरुतिभिः सजोषाः	VI, 10, 7.	VII, 24, 4.

* According to the Commentary.

† Comm. हव्यजष्टिमिति। अग्रयमापि विष्टुप्रायात्

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
आ नो विश्वासु हव्यः	X, 6, 6; XVIII, 10, 9.	VIII, 90, 1—3; resp. 1—6.
आ नो विश्वे सज्जोषसः	XII, 6, 12; XVIII, 10, 12.	VIII, 54, 3. 4.
आपूर्णो अस्य	VII, 17, 11.	III, 32, 15.
आपो अस्मान्	IV, 15, 4.	X, 17, 10.
आपो न देवीः	VI, 7, 6.	I, 83, 2.
आपो देवतोः	VI, 3, 11; IX, 20, 7.	X, 30, 12.
आपो हि ष्ठा	IV, 11, 6; 15, 3; VIII, 6, 7; 7, 12. 20; IX, 28, 6; XIV, 57, 7.	X, 9, 1—3; resp. 1—9; resp. 1.
आ ध्यायस्व	I, 15, 4.*	I, 91, 16.
आ ध्यायस्व समेतु वे	VII, 5, 17; 15, 4.	I, 91, 16; resp. 16—18.
आ प्र द्रव परावतः	XVIII, 13, 7.	VIII, 82, 1—7.
आ भाति	V, 9, 23; VI, 6, 6; XV, 8, 14.	V, 76, 1—5; resp. V, 76. 77.
आ मन्दैरिन्द्र	XII, 9, 11.	III, 45, 1. 2.
आ मन्दैरिन्द्र हरिभिः	IX, 5, 9; XVIII, 11, 3.	III, 45, 1—3; resp. 1—5.
आमासु पक्वमैरय	XVIII, 11, 2.	VIII, 89, 7.
आ मित्रे वरुणे	X, 4, 5.	V, 72, 1—3.
आ मे हवम्	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	VIII, 85.
आ यं हस्ते न स्वादिनम्	III, 13, 17.	VI, 16, 40.
आयं गोः	X, 13, 21. 27; XIII, 11, 2. 5.	X, 189, 1—3.
आ यज्ञेः	XI, 11, 7.	V, 17, 1—4.
आ यज्ञः पत्नीः	X, 7, 7.	VII, 34, 20.
आ यत्यतन्नि	IX, 6, 15.	VIII, 69, 10.
आ यालिन्द्रावर्षे	X, 2, 4.	IV, 21.

* Comm. आ ध्यायस्व समेतु ते पुरानुवाक्या—आ ध्यायस्व मदिन्ममेत्येषा न भवति। गायत्रीरहितत्वात्। अप्रायम्याह। एवमपि सति यावत्सोत्रे सकलपादपाठः। अनेनैव क्रमेण तत्र तिष्ठो मा भुवन्निति। ननु आप्यायितवतीनामिति तत्रोक्तेः कथं संदेहः। आपोहिष्ठोयाभिरिति वदामश्नुते। सोमाप्यायने तु सोम विश्वेभिरंशुभिरिति सिद्धान्तं सुतरामाश्नुते। तस्मात्सकलपादपाठः।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
आ याहि छणवाम	XII, 4, 13.	VIII, 62, 4—6.
आ याहि वनसा सद्य	X, 9, 16; XVIII, 15, 3.	X, 172.
आ याहि सुषुम्	VII, 12, 1. 2; XII, 1, 4.	VIII, 17, 1—13 resp. 1—3.
आ याह्यद्रिभिः	X, 4, 5.	V, 40, 1—3.
आ याह्यद्रिभिः सुतम्	XVIII, 12, 6.	V, 40, 1—3.
आ याह्यर्वाह	XI, 4, 9.	III, 43.
आ याह्यर्वाहुप वन्धुरेष्टाः	XVIII, 19, 6.	III, 43.
आ वद्रासः	X, 6, 20; XI, 6, 8.	V, 57.
आ व इन्द्रं क्रिविं यथा	XVIII, 13, 5.	I, 30, 1—5.
आ वां रथः	X, 7, 4; 8, 3.	I, 135, 4; resp. 4—6.
आ वां रथो रोदसी बद्ध- धानः	VI, 6. 6.	VII, 69—74.
आ वां राजानौ	IX, 2, 5; XII, 10, 5.	VII, 84; resp. 1—3.
आ वां वाहिष्ठः	XI, 6, 2.	VIII, 26, 4—6.
आ वां सद्यसम्	X, 6, 6; XI, 6, 2.	IV, 46, 3—5.
आ वां धियः	X, 7, 3.	I, 135, 5.
आ वामुपस्थम्	V, 13, 8.	II, 41, 21.
आ वां मित्रावरुणा	VIII, 12, 7.	I, 152, 7.
आ वायो भूष	X, 10, 4; 11, 5.	VII, 92, 1; resp. 1. 3. 5.
आ विश्वदेवम्	IX, 26, 3; X, 3, 13; XVI, 1, 21.	V, 82, 7; resp. 7—9.
आ विश्ववारा	X, 11, 5.	VII, 70, 1—3.
आ वृषदण्डा	VI, 10, 9.	VI, 60, 3.
आ वृषस्य पुत्रवयो	XVIII, 8, 13.	VIII, 61, 3—6.
आ वेधसम्	VI, 10, 5.	V, 43, 12.
आ वो राजानम्	XIV, 57, 3.	IV, 3, 1.
आ वो वरुणम्	VIII, 2, 8.	I, 85, 6.
आ गर्भं	X, 11, 8.	VIII, 18, 16—19.
आ श्रुवा	X, 12, 8.	VII, 68, 1—31
आशुः शिशानः	VIII, 15, 10.	X, 103.
आशुत्सर्गं	XII, 26, 6.	I, 10, 9—11.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
आश्विनावश्चावत्या	VI, 6, 2.	I, 30, 17—19.
आ स रतु य ईवदा	XVI, 11, 21.	VIII, 46, 21 ff.
आ सत्यो यातु	X, 11, 7; XI, 14, 11; XII, 3, 13.	IV, 16.
आ सत्यो यातु मघवां ऋ- जीषी	XVIII, 19, 8.	IV, 16.
आ सुते सिद्धत त्रियम्	V, 10, 11.	VIII, 72, 13.
आहं पिष्टुन्	III, 16, 6.	X, 15, 3.
इच्छन्ति ता	XII, 5, 22.	III, 30.
इलामग्ने	V, 19, 9.	III, 1, 23.
इलायास्त्वा	III, 14, 11.	III, 29, 4.
इत्या हि सोमे	X, 6, 9; XII, 5, 11.	I, 80, 1—16; resp. 1—3.
इत्या हि सोम इन्मद	XVIII, 6, 4.	I, 80, 1—3.
इदं वषो सुतम्	IX, 14, 1.	} VIII, 2, 1—3
इदं वषो सुतमन्धः	VII, 19, 9; XVII, 9, 3.	
इदं विष्णुः	I, 8, 8, XV, 8; 11. 12.	I, 22, 17; resp. 16—21.
इदं ह्यन्वोजसा	IX, 15, 1; XVIII, 7, 15.	III, 51, 10—12.
इदं त एकं पर ऊ त एकम्	XVIII, 1, 8.	X, 56, 1.
इदं ते पाचं स्रनवितमिन्द्र	IX, 14, 3.	X, 112, 6.
इदं ते सोम्यं मधु	VII, 4, 3.	VIII, 65, 8.
इदं त्वत्पात्रम्	IX, 10, 4.	VI, 44, 16.
इदमापः	I, 12, 8; V, 18, 12.	I, 23, 22—24.
इदमित्या	X, 8, 14; XII, 8, 2; 9, 6.	X, 61.
इन्द्र इत्योमपाः	X, 3, 6.	VIII, 2, 4—6.
इन्द्र इत्योमपा एकः	XVIII, 7, 4.	VIII, 2, 4—27.
इन्द्र इवे	X, 11, 8.	VIII, 93, 34.
इन्द्र ऋभुभिर्वाजवह्निः	VIII, 2, 5; XIV, 3, 12.	III, 60, 5; resp. 5—7.
इन्द्रं वयं मन्त्राधने	IX, 26, 3.	I, 7, 5.
इन्द्रं वर्धन्तु	IX, 18, 1.	VIII, 13, 16—18.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
इन्द्रं विश्वाः	XI, 11, 12; XII, 26, 1.	I, 11, 1—8; resp. 1—3.
इन्द्रं विश्वा ऋषीष्टवन्	XVIII, 18, 3.	I, 11, 1—8.
इन्द्रं वचाय वृन्तवे	XVIII, 6, 2; 12, 3.	VIII, 12, 22; resp. 22—24.
इन्द्रं वो विश्वतः	I, 8, 14; IX, 27, 2 (Comm.)	1, 7, 10.
इन्द्रं स्तव	XII, 4, 21; XIV, 24, 4; 33, 22.	X, 89
इन्द्रः किल	XI, 14, 3.	X, 111, 3.
इन्द्रः पूर्भिर्दु	VII, 23, 6.	III, 34.
इन्द्रः सुतेषु मेमेषु	IX, 18, 1; XVIII, 12, 1.	VIII, 13, 1—3; resp. 1—33.
इन्द्र क्रतुम्	IX, 20, 24; XII, 9, 16.	VII, 32, 26. 27.
इन्द्र क्रतुविदम्	VII, 12, 4.	III, 40, 2.
इन्द्र क्षत्रम्	III, 1, 3; VI, 10, 7.	X, 180, 3.
इन्द्र ऋषेष्टम्	XII, 9, 16.	VI, 46, 5. 6.
इन्द्र तुभ्यमिन्मघवन्	XI, 12, 5.	VI, 44, 10—19.
इन्द्र चिधातु	X, 4, 10.	VI, 46, 9. 10.
इन्द्र चिधातु शरणम्	VI, 13, 3.	VI, 46, 9.
इन्द्र ता वृषभम्	VII, 4, 7; 12, 3; IX, 9, 2.	III, 40, 1; resp. 1—9.
इन्द्र वृष्ट	XI, 9, 9.	X, 100.
इन्द्रं नरः	VI, 10, 7; X, 11, 5.	VII, 27, 1; resp. 1—3.
इन्द्र नेदीय एदिहि	VII, 19, 10; XII, 6, 12 etc.	VIII, 53, 5. 6.
इन्द्र पिब तुभ्यं सुतो मदाय	XI, 10, 7.	VI, 40.
इन्द्र मरुतः	VII, 19, 2; X, 5, 8.	III, 51, 7; resp. 7—9.
इन्द्र मरुत इह पाहि सोमम्	XIV, 3, 6.	III, 51, 7—9.
इन्द्रमिन्द्राग्निः	VII, 14, 1; XII, 1, 4; XVIII, 2, 2.	I, 7, 1—3.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इन्द्रमिन्द्रायिनो वृहद्	IX, 10, 1; XIII, 7, 5.	I, 7, 1—3; resp. 1—10.
इन्द्रमिद्वतातये	X, 5, 18.	VIII, 3, 5. 6.
इन्द्रमीशानमोजसा	XII, 26, 1.	I, 11, 8. 6. 7.
इन्द्र वानेषु	IX, 10, 2.	I, 7, 4—10.
इन्द्रवायू इमे	VII, 2, 2; 10, 10.	I, 2, 4; resp. 4—6.
इन्द्रस्य वायवेषां सुतानाम्	X, 4, 5.	V, 51, 6. 7.
इन्द्रस्य वायवेषां सोमानाम्	X, 5, 4.	IV, 47, 2—4.
इन्द्रस्य सोमम्	VIII, 2, 7.	IV, 50, 10.
इन्द्र सोमं सोमपते	X, 3, 8; XIV, 33, 22.	III, 32.
इन्द्र सोममिमं पिब	XII, 5, 9.	X, 24, 1—3.
इन्द्र सोमं पिब ऋतुना	VII, 8, 5.	VII, 15, 1 ff.
इन्द्रस्य नु वीर्याणि	VII, 20, 8; X, 13, 14; XVIII, 19, 2.*	I, 32.
इन्द्रा को वां वरुणा	XII, 11, 22.	IV, 41.
इन्द्रायी ष्ववसा	I, 8, 11; XII, 2, 8.	VII, 94, 7; resp. 7—9.
इन्द्रायी आ गतं सुतम्	VII, 13, 1. 2. 4; XII, 1, 5.	III, 12, 1—10, resp. 1—3.
इन्द्रायी दुवं सु नः	XVIII, 16, 1.	VIII, 40.
इन्द्रायी युवामिमे	XII, 1, 5.	VI, 60, 7—9.
इन्द्रा नु पूषणा	VI, 11, 1.	VI, 57.
इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति	XVI, 3, 32.	I, 162, 2D.
इन्द्राय मद्ने सुतम्	IX, 10, 1; XVIII, 6, 2.	VIII, 92, 19—21.
इन्द्राय साम गायत	IX, 5, 9; XII, 12, 12; XVIII, 13, 10.	VIII, 98, 1—3; resp. 1—12.
इन्द्राय सोमाः प्रदिवो वि- दानाः	VII, 17, 10.	III, 36, 2.
इन्द्राय हि श्वीः	X, 7, 11; XII, 3, 12.	I, 131, 1; resp. 1—3.
इन्द्रा याहि चित्रभानो	VII, 10, 13.	I, 3, 4—6.
इन्द्रायैन्दो मरुत्वते	VII, 15, 16.	IX, 64, 22—24.

* According to the Comm.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य	IX, 2, 6.	VI, 68, 11.
इन्द्रावरुणा युवमध्वराय	XII, 10, 8. 12; 11, 15.	} VII, 82.
इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नः	IX, 2, 4; XIV, 35, 2.	
इन्द्रावरुणा सुतपो	VIII, 2, 6.	VI, 68, 10.
इन्द्राविष्णु पिबतम्	VIII, 2, 10.	VI, 69, 7.
इन्द्राविष्णु मदपती मदा- नाम्	IX, 4, 7.	VI, 69, 3.
इन्द्रे अग्ना	VII, 14, 1.	} VII, 94, 4—6.
इन्द्रे अग्ना नमो वृक्षत्	XII, 1, 5.	
इन्द्रेण सं हि	XII, 1, 4; XVIII, 2, 2.	I, 6, 7—9.
इन्द्रेहि मत्सि	IX, 14, 1. 2.	I, 9.
इन्द्रो दधीचः	IX, 6, 11; XII, 1, 4; XVIII, 2, 2.	I, 84, 13—15.
इन्द्रो मदाय	X, 16, 16; XII, 4, 12; XII, 7, 6.*	I, 81, 1—9; resp. 1 —3; resp. I, 81, 1—9; 82, 1—5.
इन्द्रो रथाय	X, 11, 6; XI, 4, 8.	V, 31.
इन्द्रो राजा	VI, 10, 7.	VII, 27, 3.
इमं यज्ञम्	III, 12, 5.	I, 91, 10.
इमं यम	VIII, 6, 13.	X, 14, 4.
इमं स्तोमम्	IV, 2, 10; VIII, 2, 11; X, 8, 15.	I, 94, 1—16; resp. 1.
इमं जीवेभ्यः	IV, 16, 5.	X, 18, 4.
इमं नु मायिनम्	X, 5, 8.	VIII, 76, 1—3.
इमं नो यज्ञम्	V, 18, 1; X, 12, 15; XV, 1, 25.	III, 21.
इममिन्द्र सुतं पिब	XI, 11, 19; XII, 26, 7. 8.	I, 84, 4. 5; resp. 4— 6.
इमम् य	X, 6, 2. 20.	VI, 15, 1—9.
इममपु वो अतिथिमपुर्बुधम्	XIV, 57, 9.	VI, 15, 1—4.
इमं मचे विदध्याय	XV, 3, 2.	III, 54.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इमं मे वषण	III, 14, 5 ; IX, 26, 3 (Comm.)	I, 25, 19.
इमा अग्निं प्र योनुमः	XII, 11, 20.	VIII, 6, 7—9.
इमा उ त्वा	XI, 5, 1.	} VI, 21. .
इमा उ त्वा पुरतमस्य	X, 10, 5 ; XIV, 24, 4 ; 60, 2 ; 71, 3.	
इमा उ त्वा पुरतमस्य का- रोर्हव्यं वीरं हव्या हवन्ते	XIV, 50, 2.	
इमा उ त्वा पुरुवसे	XI, 11, 11.	VIII, 3, 3. 4.
इमा उ वां दिविष्टयः	VI, 6, 8 ; X, 6, 6.	VII, 74, 1—6 resp. 1—3.
इमा उ वां भूमयः	XII, 11, 24.	III, 62, 1—3.
इमा जुहानाः	II, 4, 4 ; VI, 10, 2.	VII, 95, 5.
इमा नारीः	IV, 16, 6.	X, 18, 7.
इमानि वां भागधेयानि	XII, 11, 17.	VIII, 59, 1—5.
इमा नु कम्	X, 10, 7 ; XII, 12, 14.	} X, 157.
इमा नु कं भुवना सीषधाम	XVIII, 15, 2.	
इमां ते धियम्	IX, 17, 3 ; X, 10, 6.	I, 102, 1—10.
इमां धियं शिखमाणस्य	V, 6, 3 ; VI, 10, 11.	VIII, 42, 3.
इमाम् षु	VII, 24, 5.	III, 36.
इमां मे अग्ने समिधम्	V, 11, 2. 10.	II, 6, 1—3.
इमा रुद्राय	IV, 20, 2.	I, 114.
इमा रुद्राय स्थिरधन्वने	IV, 20, 2.	VII, 46.
इमे विप्रस्य	VI, 4, 1.	VIII, 43.
इमो अग्ने	II, 2, 15.	VII, 1, 18.
इयं या नौश्चर्किणी	XVIII, 11, 2.	VIII, 101, 13.
इयं वामस्य	III, 12, 7.	VII, 94, 1.
इयं वामस्य मन्मनः	VII, 13, 4 ; XII, 1, 5.	VII, 94, 1—9 ; resp. 1—3.
इयं ते नव्यवी	XIV, 56, 6.	VIII, 74, 7—9.
इयमददात्	X, 5, 4 ; 6, 6 ; 8, 3.	VI, 61, 1—3.
इह जष्टारम्	I, 15, 4.	I, 13, 10.
इहेन्द्राग्नी उप ज्ये	VII, 13, 3 ; XII, 2, 18.	I, 21, 1—5 ; resp. 1 —6.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इहेह वः	III, 13, 14.	VII, 59, 11.
इहेव वः	X, 2, 7.	III, 60.
इहोप यात	VIII, 2, 3.	IV, 35.
ईलिष्वा हि	VI, 4, 9.	VIII, 23.
ईले च ला	IX, 23, 12.	III, 1, 15.
ईलेणः	I, 4, 8.	III, 27, 13—15.
ईले यावाष्टयिवी	V, 9, 24, VI, 6, 12.	I, 112.
उमो जज्ञे	XI, 7, 7.	VII, 20.
उचान्नाय	VII, 4, 10.	VIII, 43, 11.
उच्छिष्टं चमोर्भर	XV, 23 (p. 193, 11. 12).	I, 28, 9: 5—8.
उच्छ्रयस्व वनस्यते	V, 15, 3.	III, 8, 3.
उच्छ्रमाना	IV, 15, 8.	X, 18, 12.
उच्छ्रस्व	IV, 15, 8.	X, 18, 11.
उत ग्रा व्यन्तु	I, 15, 4.	V, 46, 8.
उत लामदिते सहि	II, 2, 14; IX, 27, 2. (Comm.)	VIII, 67, 10.
उत देवा अवहितम्	XVI, 13, 4.	X, 137.
उत नः प्रिया	X, 4, 5; 8, 4; XI, 6, 2.	VI, 61, 10—12.
उत नो देवदितिः	XI, 6, 2.	VIII, 25, 10—12.
उत नो ब्रह्मन्नविष	III, 7, 5.	III, 13, 6.
उत नो ऽहिर्बुध्नः शृणोतु	VIII, 6, 8.	I, 186, 5.
उत ब्रुवन्तु जन्तवः	III, 13, 17.	I, 74, 3.
उत माता बृहदिवा	X, 7, 12.	X, 64, 10.
उत वां विचु	III, 8, 19.	I, 153, 4.
उत स्या नः सरस्वती घोरा	X, 3, 5; 6, 7.	VI, 61, 7—9.
उत स्या नः सरस्वती जु- षाया	X, 10, 4; XVII, 8, 10.	VII, 95, 4—6.
उत्तिष्ठताव पश्यत	VII, 16, 2. 3. 4; X, 13, 6.	X, 179, 1. 2. 3; resp. 1.
उत्तिष्ठन्नोजसा	X, 13, 6.	VIII, 76, 10.
उत्तिष्ठन्नोजसा सह	XII, 1, 4; XVIII, 2, 2; 7, 15.	VIII, 76, 10—12.
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्यते	IV, 16, 7; V, 10, 9; 14, 9; X, 3, 7.	I, 40, 1. 2; resp. 1.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
उत्सृज्याणं दृष्टता	XIV, 49, 3.	VI, 18, 13 D (Cf. तम दृष्टि).
उत्तं सन्नामि	IV, 15, 8.	X, 18, 13.
उत्ता मन्दन्नु स्रोमाः	XVIII, 13, 6.	VIII, 64.
उत्सृज्या वृद्धर्चीषि	XI, 13, 26.	VII, 62, 1.
उदग्रे शुचयः	II, 2, 10; III, 19, 11.	VIII, 44, 17.
उदप्रुतः	IX, 3, 4; XII, 12, 9.	X, 68.
उदिन्वस्य रिच्यते	VII, 24, 3; XII, 4, 22; XVIII, 8, 10.	VII, 32, 12. 13; resp. 12—16.
उदीरताम्	III, 16, 5; VIII, 6, 12; 7, 16; [XIV, 57, 11.]	X, 15, 1; resp. 1—3.
उदीरय	III, 13, 12.	V, 42, 3.
उदीरायाम्	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	VIII, 73, 1—18; resp. 1—9.
उदीर्क्ष नारी	XVI, 13, 13.	X, 18, 8.
उदीर्क्षातः पतिवती	XVI, 13, 13.	X, 85, 21.
उदीर्क्षातो विश्वावसो	XVI, 13, 13.	X, 85, 22.
उदुत्तमं वरण	VI, 10, 11; VIII, 11, 5.	I, 24, 15.
उदु तं जातवेदसम्	IX, 20, 21; XVIII, 2, 2. 3. 5.	I, 50, 1—9; resp. 1—3.
उदु त्यदर्शतम्	XI, 13, 27; XIII, 8, 2.	VII, 66, 14. 15.
उदु ते मधुमत्तमाः	VII, 23, 5; XII, 4, 22.	VIII, 3. 15. 16.
उदु ब्रह्माणि	VII, 23, 8; XII, 4, 3; XVIII, 19, 9.	VII, 23.
उदु य देवः सविता द- मूनाः	X, 6, 18.	VI, 71, 4—6.
उदु य देवः सविता सवाय	X, 8, 14.	II, 38.
उदु य देवः सविता हि- रण्यया	V, 10, 12; X, 4, 14; XIV, 3, 12.	VI, 71, 1; resp. 1—3.
उद्वेदमि	VII, 12, 4; IX, 11, 2; XII, 2, 7.	VIII, 93, 1—3; resp. 1—33.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
उद्देदभि श्रुतामघम्	XVIII, 2, 2.	VIII, 93, 1—3.
उद्यत्यहः	IX, 14, 3.	V, 31, 3.
उद्यत्यस्य	IX, 6, 18.	VIII, 69, 7.
उद्ययम्	IV, 13, 1.	I, 50, 10.
उद्वां चक्षुः	X, 9, 4.	VII, 61, 1—3.
उद्वां चक्षुर्वरुण सुप्रतीकम्	XIV, 35, 2.	VII, 61.
उप क्रमस्वा भर	VII, 15, 3.	VIII, 81, 7.
उप ते सोमान्	IX, 26, 3 (Comm.)	I, 114, 9.
उप लाग्ने	II, 12, 2; V, 14, 11.	I, 1, 7—9.
उप ला जामयः	XIV, 52, 5.	VIII, 102, 13—15.
उप ला जुहः	II, 2, 17.	VIII, 44, 5.
उप नः सुतमा गतम्	VII, 11, 4.	V, 71, 3.
उप नः सुतमा गदि सोम-	IX, 18, 3.	III, 42.
उप नो हरिभिः [मिन्द्र	X, 8, 9; XI, 9, 3.	VIII, 93, 31—33.
उपप्रयन्तो अध्वरम्	II, 11, 2; VI, 4, 1; X, 2, 2; XIV, 51, 12.	I, 74, 1; resp. 1—9; resp. 1. 2.
उप प्रागात्	XVI, 3, 23.	I, 163, 12. 13.
उप प्रियम्	V, 14, 16.	IX, 67, 29.
उपसद्याय	V, 11, 1. 11; VI, 4, 1.	VII, 15, 1—3; resp. 1—15.
उप सक्तेषु	XII, 2, 20.	VIII, 72, 15.
उपहृताः	III, 16, 6.	X, 15, 5.
उप क्रये	V, 10, 1.	I, 164, 26.
उपो वरुचे	VI, 5, 6.	VII, 77—80.
उपो यु शुणुहि	III, 17, 2.	I, 82, 1.
उभयं शुणवत्	VII, 20, 7; XII, 5, 19; XVI, 21, 27.	VIII, 61, 1. 2; resp. 1—4.
उभा देवा दिविस्पृशा	X, 3, 5.	I, 23, 2. 3.
उभा पिबतम्	V, 10, 18; IX, 20, 32.	I, 46, 15.
उभा वाम्	II, 11, 2; VI, 10, 9.	VI, 60, 13.
उभे यदिन्द्र	XII, 3, 10.	X, 134, 1—3.
उरं यज्ञाय	XII, 26, 4.	VII, 99, 4—6.
उरं हि राजा	III, 14, 20; VIII, 10, 2.	I, 24, 8.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
उरं नः	VI, 10, 7; IX, 6, 1; 26, 3; XI, 14, 18; XII, 5, 2.	} VI, 47, 8.
उरं नो लोकमनु नेषि वि- द्वान्	XVIII, 4, 1.	
उरोष्ठ इन्द्र राधसः	XVIII, 18, 7.	V, 38, 1. 2.
उरो महान्	III, 5, 5.	III, 1, 11.
उर्वी पृथ्वी	III, 12, 9.	I, 185, 7.
उशना यत्सहस्रैरघातम्	XIV, 27, 13.	V, 29, 9 A (Cf. अर्येमा).
उशनस्त्वा	III, 16, 23.	X, 16, 12.
उशन्नु ष णः	VII, 22, 6.	IV, 20, 4.
उषसः पूर्वाः	XV, 3, 2.	III, 55.
उषस्तच्चित्रम्	VI, 5, 10.	I, 92, 13—15.
उषासानन्ता	XI, 9, 10; 12, 17.	X, 36.
उषो भद्रेभिः	VI, 5, 4.	I, 49.
ऊर्ध्व ऊ ष णः	V, 15, 3.	I, 36, 13.
ऊर्ध्व ऊ षु णो अक्षरस्य	XIV, 56, 2. 3.	IV, 6, 1—9. 10. 11.
होतर्		
ऊर्ध्वो अग्निः	X, 11, 5.	VII, 39, 1—3.
ऊर्ध्वो नः	V, 15, 3.	I, 36, 14.
ऋजीषो वज्री	VII, 23, 9.	V, 40, 4.
ऋजुनीती	X, 9, 16.	I, 90, 1—5.
ऋजुनीती नः	XII, 2, 14.	I, 90, 1.
ऋतस्य हि शुबधः (पाद)	XIV, 16, 10.	IV, 23, 8 (Cf. कथा महाम्).
ऋतुर्जनित्री	IX, 4, 3; XI, 14, 10. 22; XII, 26, 12.	II, 13, 1—13; resp. 1—9.
ऋतेन यो	III, 8, 19; IX, 27, 2.	I, 23, 5.
ऋधगित्या	X, 6, 6.	VIII, 101, 1. 2.
ऋभुर्विभ्वा	X, 6, 18.	IV, 34.
रतमु तं दश् क्षिपः	VII, 15, 7*	IX, 15, 8.
रतं ग्राजन्ति भर्ज्यम्	VII, 15, 7.	IX, 15, 7.

* Comment: तुल्यप्रतीकले प्रायस्येन व्यवस्था। It remains doubtful, whether the verses have been arranged in the Sāṅkhāyana S'ākha in the same order as in the S'ākala S'ākhā.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
एता उ त्याः	VI, 5, 12.	I, 92, 1—4.
एतायाम	XI, 8, 5.	} I, 33.
एतायामो गब्यन् इन्द्रम्	XIV, 11, 8.	
एति प्र होता	VI, 4, 11; XI, 4, 13; XIV, 56, 5.	I, 144, 1—7; resp. 1. 2.
एवेनाग्ने ब्रह्मणा	I, 15, 17.	I, 31, 18.
एतो न्विन्द्रं स्वाम	XII, 25, 7.	VIII, 24, 19*—21.
एदु मध्वो मदिन्नरम्	XII, 25, 6.	VIII, 24, 16—18.
एना वः	VI, 4, 7.	VII, 16.
एना वो अग्निम्	XIV, 54, 3.	VII, 16, 1. 2.
एन्द्र गो गधि	XII, 25, 6.	VIII, 98, 4—6.
एन्द्र याहि हरिभिः	IX, 28, 13; XI, 14, 25; XVIII, 18, 10.	VIII, 34, 1; resp. 1 —15.
एन्द्र याद्युप	X, 8, 9.	I, 130.
एन्द्र सानसिम्	I, 8, 12; IX, 12, 2.	I, 8, 1; resp. 1—10.
एवाग्निर्गोतसेभिः	XIV, 57, 15.	I, 77, 5.
एवा त्वाभिन्द्र वज्रिन्न	VII, 22, 5.	IV, 19.
एवा न इन्द्रो मधवा	VIII, 6, 17.	IV, 17, 20.
एवा पिने	VIII, 3, 15; IX, 27, 2.	IV, 50, 6.
एवा वन्दस्व	V, 14, 20; VI, 10, 11.	VIII, 42, 2.
एवा ह्यसि वीर्यः	X, 6, 14; XII, 12, 1.	VIII, 92, 28; resp. 28—30.
एवा ह्यसि स्रष्टता	XII, 12, 1.	I, 8, 8—10.
एवेदेव तुविह्वर्निः	XVIII, 7, 5.	VIII, 2, 31—39.
एष प्र पूर्वीः	XI, 14, 16.	I, 56.
एषो उषाः	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	I, 46, 1—15; resp. 1 —9.
एहि सोमां अभि स्वर	XVIII, 18, 2.	I, 10, 4—12.
एह्युष ब्रवाणि	II, 5, 15; IX, 2, 2.	VI, 16, 16; resp. 16 —21.
रेभिरग्ने	XI, 7, 4; XIV, 52, 5.	I, 14, 1—3.
रेभिरग्ने सरथम्	VIII, 5, 1.	III, 6, 9.
सोमासवर्षणौधतः	VII, 10, 14; X, 9, 16.	I, 3, 7—9.

* Comm. उष्णिक्तु ब्राह्मणाच्छेदिन इति श्रुतेः । प्राथम्याच्च वैश्वमनसः

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
खो ष षो अग्ने	X, 8, 3.	I, 139, 7—9.
खीवष्टगुवद्	XIV, 51, 11.	VIII, 102, 4.
क रं वेद	XI, 11, 19; XII, 4, 4.	VIII, 33, 7; resp. 7 —9.
क रं व्यक्ताः	X, 5, 24.	VII, 56.
क उ अवत्	VI, 6, 6.	IV, 43, 44.
क उ अवक्तमो यज्ञिया- नाम्	XVII, 8, 7.	IV, 43.
कतरा पूर्वा	X, 8, 14.	I, 185.
कया वे अग्ने शुचयन्	XIV, 57, 12.	I, 147, 1—3.
आयोः		
कया देवानाम्	XI, 4, 10; 15, 8.	X, 64.
कया मद्याम्	XII, 3, 7.	IV, 23*
कया मद्यामष्टधत्स्य रीतुः	XIV, 16, 9; XVII, 8, 8.	IV, 23.
कया राधान	XII, 2, 14.	I, 41, 7.
कदा चन क्षीरैरधि	II, 12, 7.	VIII, 51, 7.
कदा भुवर्ग्यक्षयाणि	XII, 5, 13.	VI, 35.
कदा वसो सोचम्	XII, 4, 10.	X, 105, 1—3.
कदिन्या	XI, 12, 13.	I, 121.
कद्रु नस्य	XI, 11, 11; XII, 5, 1; XVI, 21, 28.	VIII, 66, 9, 10.
कव नूनं कथप्रियः	X, 10, 8.	I, 33.
कद्रुद्राय	III, 5, 6; IV, 20, 2.	I, 43.
कं वे दाना असघ्न	XV, 8, 9.	VIII, 64, 9—11.
कं नयः	XI, 11, 11; XII, 4, 1; XVI, 21, 25.	VIII, 3, 13, 14.
कश्चरः	XII, 24, 2.	X, 101, 12.
कया वे अग्ने चक्षिरः	XIV, 52, 7.	VIII, 84, 4—6.
कया त्वं न कत्या	VII, 22, 2.	VIII, 93, 19—21.
कया नक्षिः	VII, 22, 2.	IV, 31, 1—3.
कया नो अग्ने विवसः	III, 5, 3.	VII, 8, 3.

<i>Pratika.</i>	<i>S'āṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
कथा शुभा	X, 9, 12; 11, 12; XI, 2, 4; 11, 9; 13, 20; XIII, 5, 15; XIV, 39, 9; 84, 5; XV, 2, 9; 7, 1; XVI, 21, 31; 23, 18.	} 1, 165.
कथा शुभा सवयसः सनीलाः	XV, 2, 9.	
कस उषः	VI, 5, 2.	I, 30, 20—22.
कसमिन्द्र	VII, 22, 3; XVI, 21, 23.	VII, 32, 14. 15.
कसे जाभिः	XIV, 52, 5. 7.	I, 75, 3—5.
कस्य नूनं कतमस्यामृता- नाम्	XV, 22 (p. 192, 12).	I, 24, 1.
का राधत्	V, 9, 20; IX, 20, 12.	I, 120, 1—9.
कायेभिरदाभ्या	XII, 2, 5. 15.	VII, 66, 17—19.
का सुद्युतिः	XII, 3, 11.	IV, 24.
किमु श्रेष्ठः	X, 8, 14.	} I, 161.
किमु श्रेष्ठः किं यविष्ठो न आजगन्	XVIII, 22, 6.	
कुवित्सुनः	III, 5, 4.	VIII, 75, 11.
कुविदङ्ग	IX, 23, 11; X, 10, 4.	VII, 91, 1; resp. 1. 3.
कुविदङ्ग नमसा ये दधासः	XVII, 8, 5. 6.	VII, 91, 1—3; 4—6.
कुविदङ्ग यवमन्नः	XIII, 3, 4.	X, 131, 2.
कुच श्रुतः	X, 5, 20.	X, 22.
छणुष्व पाजः	V, 9, 11.	IV, 4, 1—5.
छव्या रजांसि पत्सुतः	III, 5, 10.	VIII, 43, 6.
के छ नरः	XVI, 11, 9.	V, 61.
को नु वां मिचावरणौ	X, 6, 18.	V, 41.
को वस्त्राता वसवः को व- रुता	XVII, 8, 9.	IV, 55.
क्रौञ्चं वः	III, 15, 15.	I, 37.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
क स्य वीरः	X, 10, 5; XI, 8, 4; 11, 9; [XII, 13, 5]; XV, 8, 18.	V, 30, 1—12.
चेचस्य पतिना	XV, 8, 15.	IV, 57, 1—3.
गणानां त्वा	V, 9, 18; 14, 19.	II, 23, 1—19; resp. 1.
गन्धर्व इत्या	V, 10, 25.	IX, 83, 4.
गयस्कानो	III, 7, 3; 15, 8.	I, 91, 12.
गर्भे नु सन्	XII, 3, 11.	IV, 27.
गायत्याम	X, 11, 6; XI, 11, 9.	I, 173.
गायन्ति त्वा	XI, 11, 12; XII, 26, 22.	I, 10, 1—12; resp. 1—6.
गायन्ति त्वा गायत्रिणः	XVIII, 6, 2.	I, 10, 1—3.
गावो यवम्	XVI, 13, 17.	X, 27, 8—11.
गौर्भिर्विप्रः	VI, 10, 9.	VII, 93, 4.
गौर्भिर्वैर्धृष्टमं चर्षणीनाम् (Pāda).	XIV, 23, 4.	VI, 18, 1 D (Cf. तम् दृष्टि)
मृणाना जमदग्निना	VII, 2, 7.	III, 62, 18.
मृदमेधास आ गत	III, 15, 9	VII, 59, 10.
गोमदश्चावत्	VI, 10, 8.	V, 57, 7.
गोमदृषु	VI, 6, 2.	II, 41, 7. 8.
गोमां ऋग्ने	IV, 12, 10.	IV, 2, 5—7.
गौरमीमेत्	V, 10, 6.	I, 164, 28.
घावाणेषु	VI, 6, 6.	II, 39.
घृतं मिमिक्षे	VIII, 4, 1.	II, 3, 11.
घृतवती भवनानाम्	X, 4, 14; XIV, 3, 12.	VI, 70, 1—3.
घृतेन द्यावापृथिवौ	XI, 6, 5.	VI, 70, 4—6.
चतुस्त्रिंशत्	XVI, 3, 24.	I, 162, 18.
चर्षणीघृतम्	IX, 2, 3.	III, 51, 1—3.
चित्र इच्छिशोः	XI, 8, 7.	X, 115.
चित्रं देवानाम्	IX, 20, 22; XI, 13, 9. 24; XII, 9, 13.	I, 115.
जनस्य गोपाः	VI, 4, 11; XI, 7, 12.	V, 11.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
जनिष्ठा उग्रः	VII, 19, 15; XI, 13, 20.	X, 73, 1—6; resp. 1—11.
जनिष्ठा उग्रः सदसे तुराय	XIV, 31, 5; 49, 2.	X, 73.
जनौयन्तः	II, 4, 5; VI, 11, 8.	VII, 96, 4; resp. 4—6.
जरमाणः	XV, 8, 7.	X, 118, 5—7.
जराबोध	XV, 8, 7.	I, 27, 10—12.
जातो जायते	V, 15, 3.	III, 8, 5.
जायेदस्मम्	X, 1, 11.	III, 53, 4.
जुषस्व सप्रयस्मस्मम्	V, 18, 1; VI, 4, 1; X, 12, 15 (except. v. 3. 4); XIV, 56, 12; XV, 1, 25.	I, 75.
जुष्टो दमूनाः	III, 1, 4.	V, 4, 5.
जुषेथां यज्ञम्	XII, 2, 21.	VIII, 38, 4—10.
तं युञ्जायाम्	VI, 6, 6.	I, 183. 184.
तं वो दक्षम्	VII, 23, 3; XII, 9, 11.	} VIII, 88, 1. 2.
तं वो दक्षमृतीपदम्	XVIII, 10, 8.	
तं शम्पासः	IX, 24, 8.	VII, 97, 6.
तं हि शश्चन् ईलते	II, 2, 6.	V, 14, 3.
तच्चग्रथम्	VIII, 3, 14.	I, 111.
तं घेमित्या	V, 10, 26.	VIII, 69, 7.*
तं घेमित्या नमस्विनः	XVIII, 8, 4.	I, 36, 7. 8.
तच्चक्षुः	III, 17, 6; IV, 13, 1; 15, 4; X, 21, 11.	VII, 66, 16.
तत मे	X, 8, 18; XI, 5, 4; XVI, 20, 16.	I, 110.
तत्त इन्द्रियम्	X, 11, 7.	I, 103.
तत्त्वा यामि	III, 14, 5; VI, 10, 11.	I, 24, 11.
तत्त्वा यामि	XII, 9, 11.	} VIII, 3, 9. 10.
तत्त्वा यामि सुवीर्यम्	VII, 23, 3; XVIII, 8, 11.	

* Comm. प्रागाथमष्टमं मण्डलं तन्मन्वा प्रागाथिका ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
तत्सवितुर्वरेण्यम्	II, 10, 2; 12, 7; V, 5, 2; X, 6, 17; 9—16.	III, 62, 10; resp. 10—12.
तत्सवितुर्धृषीमहे	VIII, 3, 8; XVIII, 22, 2.	V, 82, 1—3.
तत्सु वां मिचावरुणा	VIII, 12, 7.	V, 62, 2.
तदस्य वाचः	I, 6, 13; XIV, 56, 14.	X, 53, 4.
तदसु मिचावरुणा	VIII, 8, 10.	V, 47, 7.
तदस्मै नव्यम्	IX, 13, 3.	II, 17.
तदस्यानौकम्	XIII, 29, 13.	II, 35, 11.
तदस्येदं पश्यत	IX, 17, 3.	I, 103, 5.
तदिदासीय	XI, 2, 6; XIV, 39, 9; 84, 5; XV, 8, 1; XVI, 21, 31; 23, 18.	} X, 120.
तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठम्	XV, 2, 18; XVIII, 1, 4.	X, 120, 1—9; resp. 1—3.
तदिन्द्राव सा भर	XII, 25, 3.	VIII, 24, 25—27.
तदु प्रयच्छतमम्	V, 10, 8.	I, 62, 6.
तदेवस्य	X, 3, 14.	} IV, 53.
तदेवस्य सवितुर्वार्धं मरुत्	XVIII, 22, 4.	
तद्धो गाय	XV, 8, 10.	VI, 45, 22—24.
तं तमिदु	X, 4, 6.	VIII, 68, 7—9.
तन् तन्वन्	I, 15, 15; II, 6, 13; VIII, 6, 16.	X, 53, 6.
त ते मदम्	XII, 12, 7.	VIII, 15, 4—6
तं त्वा यज्ञेभिः	X, 5, 6.	VIII, 68, 10—12.
तं देवा बुध्रे	XIV, 57, 8.	II, 2, 3.
तन्नसुरीपम्	I, 15, 4.*	} III, 4, 9.
तन्नसुरीपमथ पोषयितु	XIII, 4, 2.	

* Comm. तन्नसुरीपमथ पोषयितु याज्येति । ननु तन्नसुरीपमद्भुतमिति प्रथमा । कस्मादतिशयमेव । उच्यते । विष्टप् याज्या कर्तव्या । न च सा विष्टप् । यत्र पुनस्त्रिष्टुबपि पुरानुवाक्यान्वेन विनियोक्तमिष्यते तत्र सकलपादपाठः संदेहबुदासार्थः । तद्यथा । पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधास्तन्नसुरीपमथ पोषयितु देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूप इति

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
तपोष्यग्रे	V, 9, 10.	III, 18, 2.
तमस्य द्यावापृथिवी	X, 10, 5; XII, 26, 13.	X, 113.
तमस्य राजा	V, 14, 17.	I, 156, 4.
तमिन्द्रं जोहवीमि	XII, 4, 9. 23.	VIII, 97, 13.
तमिन्द्रं जोहवीमि सघवान-	XVIII, 4, 8; 5, 9.	VIII, 97, 13—15.
मुप्रम्	11.	
तमिन्द्रं वाजयामसि	X, 6, 16; XII, 1, 4.	VIII, 93, 7—9.
तमौलिष्व	XII, 1, 5.	VI, 60, 10—12.
तमु दृद्धि	VII, 20, 9; X, 9, 13; 11, 13; XI, 10, 10; 14, 8; XIV, 29, 7; 57, 16.	} VI, 18.
तमु दृद्धि यो अमिभृत्योजाः	XIV, 23, 3; 49, 2.	
तमु स्तोतारः	V, 11, 7.	I, 156, 3.
तमोषधीः	XIV, 51, 10.	X, 91, 6.
तं प्रलया	X, 13, 22; XI, 12, 13; XV, 3, 10. 11.	V, 44, 1—13.
तं मर्जयन्त	III, 13, 17.	VIII, 84, 8.
तम्वभि प्र गायत	XII, 12, 7. 12; XVIII, 12, 4.	VIII, 15, 1—3; resp. I—12.
तयोरिद्धतवत्	V, 13, 5.	I, 22, 14.
तरणिरिस्त्रिषासति	VII, 24, 2.	} VII, 32, 20. 21.
तरणिरिद्	XII, 5, 6.	
तरणिविंशदर्शनः	III, 18, 6.	I, 50, 4.
तरोभिर्वैः	VII, 24, 2.	} VIII, 66, 1. 2.
तरोभिः	XII, 5, 6.	
तव वायष्टनस्यवे	III, 18, 5.	} VIII, 26, 21.
तव वायो	XI, 8, 3.	
तवायं सोमः	VII, 17, 9.	III, 35, 6.
तवेदिन्द्राहमाशसा	XVIII, 11, 2.	VIII, 78, 10.
तस्याः समुद्रा अधि विच-	XVIII, 22, 7.	I, 164, 42.
रन्ति		

पुरोऽनवाक्या इति । अग्नीषोमीयप्रकृतित्ववत् लाट्टस्य तुल्यप्रतीकत्वात् प्राथम्याच्च तद्वलु-
रोपमङ्गतमितिमा भूदिति सकलपादपाठः । एवं वैश्वामित्रौषां पशो यानयामले
वासिष्ठौ प्रयुज्यते ।

<i>Pratika.</i>	<i>S'āṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda,</i>
ता अस्य स्रद्धदोहसः	XVIII, 1, 23; 2, 7; 3, 3 etc.	VIII, 69, 3.
ता वां विश्वस्य	XI, 6, 2.	VIII, 25, 1—3.
तां वां धेनुम्	X, 7, 7.	I, 137, 3.
तां सु ते कौतिम्	X, 10, 6.	X, 54.
ता नः शक्तम्	XII, 1, 3.	V, 68, 3—5.
ता नो रासन्	X, 7, 7.	VII, 34, 22.
ता योषिष्टम्	VI, 10, 9.	VI, 60, 2.
ता हि शस्त्रन्तः	XII, 1, 5.	VII, 94, 5—7.
ता ऊवे ययोरिदम्	XII, 1, 5.	VI, 60, 4—6.
तिष्ठा सु कम्	VIII, 8, 1.	III, 53, 2.
तिष्ठा हरौ	IX, 15, 4; X, 11, 6; XI, 6, 3; XIV, 29, 7; 57, 16.	III, 35, 1; resp. 1—11.
तौत्रस्याभिवयसः	XIV, 21, 3.	X, 160.
तौत्राः सोमास आ गहि	X, 3, 5.	I, 23, 1.
तुभ्यं हिन्यानः	X, 7, 8.	II, 36, 37.
तुभ्यं ता अङ्गिरस्म	IX, 23, 12.	VIII, 43, 18.
तुभ्येदमिन्द्र परि पिब्वे मधु	XVIII, 17, 2.	X, 167, 1.
तुभ्यं दिमा	X, 5, 19.	VII, 22, 7—9.
तुविश्वस्य	X, 13, 9; XV, 2, 1.*	VIII, 68, 2. 3.
द्वितीये धानाः सवने	VIII, 2, 1.	III, 52, 6.
तेते अग्ने	VI, 4, 3.	VI, 16, 27.
ते नः सन्तु रुजः	XII, 2, 14.	VIII, 83, 2.
ते नो रत्नानि	X, 11, 8.	I, 20, 7. 8.
ते सत्येन	X, 9, 4.	VII, 90, 5—7.
ते स्याम ये अग्रये	II, 2, 6.	IV, 8, 5.
ते हि द्यावाष्टयिवौ	X, 3, 14.	} I, 160.
ते हि द्यावाष्टयिवौ विश्व-शंभुवा	XVIII, 22, 5.	

* Comm. माध्यन्दिने सवने मरुत्वतीयशस्त्रस्य त्रिकद्रुकीयातिच्छन्दस्का प्रतिपद्भवति । तुविश्वस्य तुविश्वतो इत्यन्तरे । इत्येष प्रतिपदस्तथाः ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
ते हि यज्ञेषु यज्ञियास	VI, 10, 6.	VII, 39, 4.
जमाः		
तोशा दृचदणा	XII, 2, 18.	III, 12, 4—9.
त्यं सु मेपम्	IX, 8, 3; X, 9, 12; XI, 13, 20.	I, 52, 1—8; 10—14; resp. 1—15.
त्यमु वः	IX, 7, 3.	VIII, 92, 7—33.
त्यमु वः सचासादम्	X, 5, 20; XV, 8, 8.	VIII, 92, 7—9; resp. 7—12.
त्यमु वो अग्रदणम्	X, 6, 14.	VI, 44, 4—6.
त्यमू ष (तार्क्ष्य)	XI, 14, 28; XII, 11, 12.	X, 178.
त्यामु चत्रियान्	IX, 24, 3.	VIII, 67, 1.
चय इन्द्रस्य सोमाः	X, 4, 6.	VIII, 2, 7—9.
चिकद्रुकेषु महिषः	X, 13, 7 (चिकद्रुकीया) XII, 4, 23.	II, 22, 1; resp. 1—3. 4.
चिकद्रुकेषु महिषो यवा- शिरः तुविश्यामः	XV, 2, 1.	II, 22, 1.*
चिमूर्धानम्	XIV, 57, 11.	I, 146, 1—3.
चिच्छिन्नो अय	VI, 6, 12.	I, 34.
चौणि शता	XIV, 51, 12.	III, 9, 9 (=X, 52, 6).
चर्यमा	X, 4, 3; 11, 6; XIV, 27, 12; XVI, 21, 19.	V, 29.
लं राजेन्द्र ये च देवाः	XIV, 25, 5.	I, 174.
लं विश्वस्य जगतः	XVIII, 11, 2.	X, 102, 12.
लं सोम क्रतुभिः	V, 11, 7; VII, 19, 13.	I, 91, 2.
लं सोम पितृभिः	III, 16, 4; VIII, 4, 2.	VIII, 48, 13.
लं सोम प्र चिकितः	III, 16, 4; V, 5, 2; VI, 10, 3.	I, 91, 1.
लं सोम महे भगम्	III, 16, 24.	I, 91, 7.
लं सोमासि सत्यतिः	I, 8, 1.	I, 91, 5.
ल हि चेतवत्	VI, 4, 3; X, 3, 3; XI, 13, 18; 15, 3.	VI, 2, 1—9; resp. —10.

* See page ६००, note *.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
लं ह्यग्ने अग्निना	III, 13, 17.	VIII, 43, 14.
लं ह्यग्ने प्रथमो मनोता	V, 19, 13.	VI, 1.
लं ह्येहि चेरवे	VII, 20, 4.	VIII, 61, 7. 8.
लं च सोम नो वशः	IX, 23, 6. (Comm.)	I, 91, 6.
लं दूतः	III, 14, 12.	II, 92, 1.*
लं न इन्द्रा भर	XII, 25, 3.	VIII, 98, 10—12.
लं नक्षिच कत्या	XV, 3, 3.	VI, 48, 9. 10.
लं नो अग्ने अश्वरात्	IV, 2, 9.	X, 87, 20.
लं नो अग्ने वरुणस्य	VIII, 8, 10.	} IV, 1, 4.
लं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्	II, 5, 31; VIII, 11, 6; XV, 23 (p. 193, 14).	
लमग्ने ईक्षितः	III, 16, 10.	X, 15, 12.
लमग्ने मृच्छपतिः	XIV, 55, 3.	VII, 16, 5. 6.
लमग्ने युभिः	XI, 9, 8.	II, 1.
लमग्ने द्रविषोदाः	XIV, 56, 7—10.	II, 1, 7—9; 10—12; 13—16; 1—6.
लमग्ने प्रथमो अक्षिरा अग्निः	X, 4, 15; XIV, 53, 6.	I, 31, 1—18; resp. 1.
लमग्ने यज्ञानाम्	VI, 4, 1; XI, 15, 14; XIV, 53, 4.	VI, 16, 1—26; resp. 1—6; resp. 1—3.
लमग्ने वरुण	XV, 13, 3.	V, 3.
लमग्ने वसून्	X, 4, 3.	I, 45, 1—9.
लमग्ने वीरवसुशः	II, 4, 7.	VII, 15, 12.
लमग्ने व्रतपाः	II, 4, 8.	VIII, 11, 1.
लमग्ने सप्रथाः	II, 2, 13.	V, 13, 4.
लमित्यप्रथाः	XIV, 55, 3.	VIII, 60, 5. 6.
लमिन्द्र प्रतूतिंषु	XII, 9, 11.	VIII, 99, 5. 6.
लमिन्द्र यशा अग्नि	XII, 9, 11.	VIII, 90, 5. 6.
लमिमा ओषधीः	VI, 10, 3.	I, 91, 22.
लं भगो नः	II, 4, 7.	VI, 13, 2.
लं महं इन्द्र तुभ्यं च	X, 10, 6; XII, 3, 20.	IV, 17.
लं महं इन्द्र यो च	X, 10, 6; XII, 4, 20.	I, 63.
लथा मन्यो	XIV, 22, 5.	X, 84.

* Comm. न लं दूतो अमत्यै इति । नि शेतेति द्वे इति नोक्तम् शाखान्तरे पाठक्रममादन्यन्तात् ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
तथा वधं मघवन्	X, 7, 11 ; XII, 4, 16.	I, 132, 1—6 ; resp. 1—3.
त्वां चित्रवस्त्रम्	III, 15, 10 ; V, 5, 6.	I, 45, 6.
त्वामग्न ऋतायवः	XI, 6, 8 ; XIV, 56, 4.	V, 8.
त्वामग्ने पुष्करात्	III, 13, 17.	VI, 16, 13—15.
त्वामग्ने मनीषिणः	VI, 4, 9.	III, 10.
त्वामग्ने मानुषीः	III, 5, 3.	V, 8, 3.
त्वामिदा	XII, 5, 4.	VIII, 99, 1. 2.
त्वामिदा ह्यो नराः	XVIII, 10, 10.	VIII, 99.
त्वामिदि हवामहे	VII, 20, 4.	VI, 46, 1. 2.
त्वावतः पुरुवसो	IX, 5, 3 ; XVIII, 14, 2.	VIII, 46, 1 ; resp. 1—20.
त्वे वस्त्रनि पुर्वणीक होतः	III, 5, 10.	VI, 5, 2.
त्वे ह यत्पितरसिद्ध इन्द्र	XII, 3, 21.	VII, 18, 1—21.
दधिक्षाव्णो अकारिषम्	IV, 13, 2 ; XII, 25, 1.	IV, 39, 6.
दध्यङ् ह	X, 7, 7.	I, 139, 9.
दाना मृगो न वारणः	XI, 12, 4.	VIII, 33, 8—10.
दा नो अग्ने हृततः	III, 2, 4.	II, 2, 7.
दिवस्त्रिडा दुहितरम्	XVIII, 13, 3.	IV, 30, 9—22.
दिवि जयन्ता	X, 11, 5.	VII, 64, 1—3.
दिवो वक्ताः	III, 18, 6.	VII, 63, 4.
दिव्यं सुपर्णम्	VI, 11, 8.	I, 164, 52.
दुहित्नि सप्त	V, 10, 8.	VIII, 72, 7.
दूतं वः	VI, 4, 1 ;	} IV, 8.
दूतं वो विश्ववेदसम्	X, 10, 8 ; XIV, 51, 14.	
दूरादिहेव	VI, 6, 2 ; XV, 8, 13.	VIII, 5, 1—36 ; resp. 1—9.
देव लघ्येद चावलमानद्	XIII, 4, 3.	X, 70, 9.
देवं देवं वाजसे देवं देवम्	X, 6, 6.	VIII, 27, 13—15
देवरलष्टा सविता विश्वरूपाः	XIII, 4, 2.	III, 55, 19.
देवानामिद्	X, 10, 7.	VIII, 83.
देवानां पत्नीः	I, 15, 4 ; VIII, 6, 9 ; 7, 13.	V, 46, 7. 8.

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

दवाहवे	XI, 5, 6; 12, 16; 14, 33.	X, 66.
देवीं वाचम्	IX, 28, 6.	VIII, 100, 11.
देवो वेऽद्रविणोदाः	VIII, 6, 5.	VII, 16, 11. 12.
दोहेन गाम्	V, 10, 8.	X, 42, 2.
द्यावा नः पृथिवी इमम्	V, 13, 5.	II, 41, 20.
द्यौर्न य इन्द्र	X, 11, 7; XI, 14, 5; XII, 6, 14; XIV, 27, 12; 71, 3.	VI, 20.
इष्टस्यस्यन्द	VIII, 15, 7.	X, 17, 11.
हे वे	IX, 28, 11.	X, 85, 16.
हे नमः	XVI, 11, 15.*	VII, 18, 22—25.
हे सुतो अष्टणवं पितृणाम्	XVI, 13, 18.	X, 88, 15. 16. 18. 19.
धानावन्मम्	VII, 1, 2.	III, 52, 1.
धारयन्तः	IX, 24, 3.	II, 27, 4.
धारावराः	X, 4, 15; XI, 9, 8.	II, 34.
धौरा लस्य	XII, 10, 8.	VII, 86.
धेनुः प्रलस्य	VI, 6, 6.	III, 58.
ध्वान्तात्प्रपिलादुदरन्त ग- र्भाः	XIV, 49, 3.	X, 73, 2 D (Cf. जनिष्ठा उपः)
नकिरिन्द्र लदुत्तरः	XVIII, 13, 2.	IV, 30, 1—6.
नकिष्टं	XII, 5, 8. 18; 9, 11.	VIII, 70, 3. 4.
न ता अर्वा	IX, 28, 6 (Comm).	VI, 28, 4.
न ता बृहन्तः	XII, 5, 18; 9, 11.	} VIII, 88, 3. 4.
न ता बृहन्तो अद्रयः	XVIII, 6, 2.	
नदं व सोदन्तीनाम्	XVIII, 1, 12. 13. 14. 15. 21.	VIII, 69, 2.
न प्रसिधे	IX, 26, 3; XVI, 1, 21.	IV, 54, 4.
नमसेदुप सीदत	V, 10, 7.	IX, 11, 6.
नमो मरुद्गाः	I, 6, 13.	} I, 27, 13.
नमो मरुद्गाः नमो अर्भ- केभ्यः	XV, 22 (192, 22).	

* It appears from this Sūtra that Rigveda VII, 18 consists of two hymns.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
नमो मित्रस्य	IX, 20, 23.	X, 37.
न योरुपब्धिः	XIV, 52, 5.	I, 74, 7—9.
नवोनवः	XIV, 32, 4.	X, 85, 19.
न सीमदेव आपत्	XVIII, 8, 5.	VIII, 70, 7—12.
न सेषे यस्य रोमशम्	XVI, 13, 10.	X, 86, 17.
न हि ते चक्षुः	XII, 11, 21.	I, 24, 6—15.
न हि वो अस्मि अर्भकः	X, 11, 8.	VIII, 30, 1.
नाके सुपर्णम्	V, 9, 17; 10, 15.	X, 123, 6.
नाभिं यज्ञानाम्	III, 3, 5.	VI, 7, 2.
नासत्याभ्याम्	VI, 6, 6; 11, 4; IX, 20, 12.	I, 116, 117, 118; resp. 116, 1—6.
नि गयता	XVIII, 9, 4.	III, 31, 9.
नि वर्तव्यम्	IV, 16, 10; VII, 6, 8.	X, 19.
नि होता	III, 14, 12.	II, 9, 1.
नू इत्या ते	X, 7, 11.	I, 132, 4.
नू चित्सुहोजाः	X, 3, 15.	I, 58.
नू नो राख सद्यवत्	III, 7, 5.	III, 13, 7.
नू मर्तः	XII, 26, 2, 19.	VII, 100.
वृणामु ला वृतमं गौर्भि- रुक्थैः	XIV, 3, 7; XVIII, 19, 7.	III, 51, 4—6.
नू पु वाचम्	IX, 9, 4.	I, 53.
पञ्च जना	X, 2, 8; XIV, 56, 14; XVIII, 22, 9.	X, 53, 5.
पतङ्गमन्तम्	V, 9, 14; XI, 14, 17, 28.	X, 177.
पलीवन्तः सुता इमे	XVIII, 7, 14.	VIII, 93, 22—33.
पथस्त्रयश्	III, 5, 7; VI, 10, 4.	VI, 49, 8.
पन्य इदुप गायत	IX, 19, 2.	VIII, 32, 17—19.
वन्यपन्यं इत्योतारः	IX, 19, 2.	VIII, 2, 25—27.
परा याहि मघवन	X, 1, 11.	III, 53, 5.
परावतः	X, 4, 14; XI, 9, 14.	X, 63.
परि ते दूलभः	II, 12, 7.	IV, 9, 8.
परि ला गिर्वेणः	V, 9, 12; 13, 10.	I, 10, 12.
परि प्र सीम ते रघः	VII, 15, 8.	IX, 67, 15.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
परिचिवांसम्	XV, 9, 5; XVI, 13, 2.	X, 14, 1—5; resp. 1—8.
परो माचया	XII, 26, 19.	VII, 99, 1—6.
पर्जन्याय	III, 13, 4.	VII, 102, 1.
पर्वतसिद्ध	III, 15, 15.	V, 60, 3.
पवित्रं ते	V, 9, 15; VII, 15, 13.	IX, 83, 1. 2.
पाता सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं	IX, 8, 3.	VI, 44, 15.
हन्ता वृचम्		
पान्तमा वो अन्धसः	IX, 7, 1.	IX, 92, 1—6.
पावका नः सरस्वतौ	II, 4, 4; VII, 10, 15.	I, 3, 10; resp. 10—12.
पावीरवी कन्या	VI, 10, 2.	VI, 49, 7.
पाहि न इन्द्र	X, 7, 11.	I, 129, 11.
पाहि नो अग्न एकया	XIV, 54, 1.	VIII, 60, 9. 10.
पाहि नो अग्ने रचसः	XIV, 54, 1.	I, 36, 15. 16.
पिबन्त्यपः	VII, 19, 14; X, 13, 10.	I, 64, 6.
पिप्रीहि देवान्	I, 9, 1; V, 19, 21.	X, 2, 1.
पिब वर्षस	VII, 24, 6.	III, 36, 3.
पिबा सुतस्य रसिनः	VII, 20, 6; XII, 7, 5; 9, 11.	VIII, 3, 1. 2; resp. 1—24 (?)
पिबा सोममभि	XI, 10, 10.	VI, 17, 1—14.
पिबा सोममभि यमुष	VII, 17, 5—7.	VI, 17, 1. 2. 3.
पिबा सोममभि यमुष तर्देः	XIV, 11, 8; 23, 3.	VI, 17.
पिबा सोममिन्द्र मन्दतु ला	VII, 20, 11; X, 5, 9.	VII, 22, 1; resp. 1—6.
पिबा सोममिन्द्र सुवानम्	X, 7, 11.	I, 130, 2.
पिबा सोमं मदाय कम्	XII, 26, 7.	VIII, 95, 3—5.
पिशङ्कः सुभरो वशेषाः	XIII, 4, 2.	II, 3, 9.
पीवो अन्नान्	IX, 23, 11.	VII, 91, 3.
पुत्रमिव	XV, 15, 12.	X, 131, 5.
पुनीषे वाम्	XII, 10, 6.	VII, 85, 1—3.
पुराणमोकः सख्यं शिवं नः	XV, 8, 21.	III, 58, 6—9.
पूरां भिन्दुः	XII, 26, 21.	I, 11, 4—6; 1—3.
पूरीषासः	IX, 24, 9.	III, 22, 4.

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

पुत्र ला	VI, 4, 9.	I, 150.
पुत्रप्रिया णः	XI, 9, 3.	VIII, 5, 4—6.
पुत्रवर्णा चिदु	XII, 1, 3.	V, 70, 1—3.
पुत्रन्तव	III, 13, 13.	VI, 54, 9.
पुत्रा सुवन्तः	VI, 10, 4.	VI, 58, 4.
पुत्रेमा आशाः	VI, 10, 4.	X, 17, 5.
पुत्रस्य दृष्टः	X, 3, 15.	VI, 8.
पुत्रमिवापरमन्तं प्रथिव्याः	XVI, 6, 2.	I, 164, 34. 35.
पृष्ठो दिवि	II, 5, 3; IX, 27, 2 (Comm).	I, 98, 2.
प्र ऋभुभ्यः	X, 5, 23.	IV, 33.
प्र कारवः	VI, 10, 1.	III, 6, 1.
प्र छतानि	IX, 8, 1.	VIII, 32, 1—3.
प्र छतान्यृजीषिणः	XVIII, 7, 10.	VIII, 32, 1—30.
प्र चीदसा	VI, 10, 2; X, 9, 4; 11, 5.	VII, 95, 1; resp. 1—3.
प्र घा न्वस्य	IX, 16, 4; X, 8, 9; XII, 6, 17.	II, 15, 1; resp. 1—10.
प्र चर्षणिभ्यः	I, 8, 11; VI, 10, 9.	I, 109, 6.
प्र चिचम्	III, 13, 14.	VI, 66, 9.
प्रजापते	IV, 10, 4; 18, 4; X, 13, 23; 21, 1; XV, 3, 11.	} X, 121, 10.
प्रजापते न लवदु	XVI, 7, 3.	
प्र णो देवी	X, 5, 5.	VI, 61, 4—6.
प्र तन्ने अद्य शिपिविष्ट	XIII, 9, 2; XV, 3, 5.	VII, 100, 5—7.
प्र तद्विष्णुः	V, 7, 3.	I, 154, 2.
प्र तद्विष्णुः स्वते	XV, 3, 5.	I, 154, 2—4.
प्र तयसीम्	VIII, 6, 6.	I, 143.
प्र तार्थायुः	XVI, 13, 5.	X, 59.
प्रति प्रियतमम्	VI, 6, 14.	V, 75.
प्रति घदापः	VI, 7, 4.	X, 30, 13.
प्रति वां स्मर उदिते	X, 10, 4; XI, 9, 3; XII, 1, 3; 2, 4.*	VII, 66, 7—9.

* Comm. प्रति वां स्मर उदिते भिन्नं गृणीष इत्येवमादिकसूचः

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

प्रति श्रुताय	X, 12, 17.	VIII, 32, 4—6.
प्रति या स्तुनरी	VI, 5, 2; IX, 28, 9; X, 12, 8.	IV, 52, 1—7; resp. 1; resp. 1—3.
प्र ते अग्ने हविष्मतीम्	XIV, 54, 2.	III, 19, 2.
प्र ते धाराः	VII, 15, 14.	IX, 57, 1.
प्र ते महे	IX, 6, 6; 18, 4; XI, 14, 10 (सर्वहरि).	X, 96, 1—3; resp. 1 —13; resp. 1—9.
प्र ते रथं मिष्टुतम्	XVIII, 11, 2.	X, 102, 1.
प्रत्यस्मै पिपीषते	VII, 7, 1; X, 6, 14; 12, 17; XI, 11, 18; XVIII, 17, 7.	VI, 46, 1—4; resp. 1—3.
प्रत्यु अदर्शि	VI, 5, 8.	VII, 81.
प्रत्वचसः	VIII, 6, 4.	I, 87.
प्र त्वा मुञ्चामि	I, 15, 9.	X, 85, 24.
प्रथमभाजम्	IX, 27, 7; XIII, 4, 3.	VI, 49, 9.
प्र देवजा	VI, 7, 1; XIV, 51, 9.	X, 30, 1—11; 13— 15.
प्र देवं देव्या	III, 14, 9. 10.	X, 176, 2—4.
प्र द्यावा यज्ञैः हयिवी ऋ- ताष्टधा	VIII, 3, 11.	I, 159.
प्र द्यावा यज्ञैः हयिवी नमोभिः	X, 5, 23.	VII, 53.
प्र धारा अस्त्र	VII, 15, 14.	IX, 30, 1.
प्र नूनं ब्रह्मणस्पतिः	VII, 19, 11.	I, 40, 5. 6.
प्रपथे पथाम्	VI, 10, 4.	X, 17, 6.
प्र पूषणं विष्णुमग्निं पुर- न्धिम्	XIV, 71, 4.	VI, 21, 9 C (CF. इमा उ त्वा पुरतमस्य)
प्र प्र वल्लिष्टुभम्	IX, 6, 14.	VIII, 69, 1—3.
प्र वाहवा	VIII, 12, 8; IX, 27, 2.	VII, 62, 5.
प्र बुध्ना वः	III, 15, 9.	VII, 56, 14.
प्र ब्रह्माणः	X, 10, 4.	VII, 42, 1—3.
प्र ब्रह्मैतु सदनात्	XI, 13, 16.	VII, 36.
प्र मंहिष्ठाय	IX, 3, 3; XII, 25, 2. 4.	I, 57, 1—3; resp. 1 —6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्र मंहिष्ठाय गायत	XII, 10, 7.	VIII, 103, 8. 9.
प्र मन्दिने	X, 11, 6.	I, 101
प्र मिचयोः	VII, 11, 4; XII, 1, 3.	VII, 66, 1—3; resp. 1—9.
प्र मिचाय	X, 6, 6.	VIII, 101, 5.
प्रयध्यवः	X, 8, 15.	} V, 55.
प्रयध्यवो मरुतो भाजद- द्वयः	XVIII, 23, 3.	
प्र यद्विष्टुभम्	X, 9, 17.	VIII, 7, 1—9 or 15.
प्र यन्तु वाजाः	X, 8, 19; XIV, 3, 12.	III, 26, 4—6.
प्र याभिर्धासि	IX, 23, 11.	VII, 92, 3.
प्र ये शुभन्ते	XI, 7, 12; 12, 15.	I, 85.
प्र यो वां मिचावरुणा	XII, 2, 14.	VIII, 101, 3.
प्र व इन्द्राय मादनम्	IX, 8, 1.	VII, 31, 1—3.
प्र वः पान्तं रघुमन्यवः	XI, 12, 13.	I, 122.
प्र वः पान्तमन्यसः	IX, 4, 5; XII, 26, 15.	I, 155.
प्र वः शुक्राय	VI, 10, 1; X, 9, 2; XIV, 53, 2. 3.	VII, 4, 1; resp. 1— 10. resp. 1—7. 8. 9.
प्र वः सखायः	XII, 10, 3.	VI, 16, 22—24.
प्र वः सताम्	IX, 12, 3.	} II, 16.
प्र वः सतां ज्येष्ठतमाय	XIV, 31, 5.	
प्र वः सदासक्तान्	XI, 8, 7.	V, 59.
प्र वामन्वांसि	IX, 20, 32.	VII, 68, 2. 3.
प्र वायुमन्त्रा	IX, 23, 11.	VI, 49, 4.
प्र वां मंहि न्यवौ	X, 11, 8.	IV, 56, 5—7.
प्र वीरया	X, 9, 4.	VII, 90, 1—3.
प्र वो देवाय	VII, 9, 3; X, 2, 2; XI, 10, 2; 13, 18; XVI, 7, 13; 14, 2.	III, 13.
प्र वो महे मतयः	XI, 15, 10; XII, 6, 14; 8, 10; 9, 7; 12, 14; 26, 10.	V, 87.
प्र वो महे मंहिष्ठे भरध्वम्	XII, 3, 8; XVIII, 17, 6.	VII, 31, 10—12.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्र वो मित्राय	VII, 11, 3; XII, 1, 3.	V, 68, 1—5; resp. 1—3.
प्र वो यज्ञेय	X, 9, 4.	VII, 43, 1—3.
प्र वो यज्ञश्च	VI, 4, 7; XIV, 53, 5.	I, 36, 1—20; resp. 1. 2.
प्र वो वाजाः	I, 4, 7; XII 10, 3.	III, 27, 1, resp. 1—3.
प्र शंतमा	X, 6, 18.	V, 42.
प्र शधाय	X, 2, 9.	V, 54.
प्र शशुप्रवम्	XII, 10, 12.	VII, 88.
प्र शक्रैर्देवौ (प्रशक्तीय)	X, 5, 23; 13, 18.	VII, 34.
प्र सत्ताजं सर्वपौनाम्	XII, 1, 4; XVIII, 13, 6.	VIII, 16, 1—3; resp. 1—12.
प्र सत्ताजे वृष्टद्	XII, 10, 4.	V, 85.
प्र सत्ताजो	X, 5, 24.	VII, 6.
प्र सत्ताहिने	I, 8, 12.	X, 180, 1.
प्र सु वतम्	VII, 23, 4; XII, 9, 11.	VIII, 50, 1. 2.
प्र स्र मरे सुशरषाय	XIII, 4, 3.	V, 42, 13.
प्र सो अग्ने	XII, 10, 7.	VIII, 19, 30. 31.
प्रसोक्तः	XVI, 11, 12.	VI, 47, 22—25.
प्राग्नये वाचम्	IV, 2, 10; VI, 4, 1.	X, 187.
प्रातर्थावभिः	VII, 7, 2.	VIII, 38, 7.
प्रातर्थावाशा	V, 9, 22.	V, 77.
प्रातर्युजा	VI, 6, 2; VII, 2, 8; XI, 7, 4.	I, 22, 1—4; resp. 1; resp. 1—3.
प्रास्य भाराः	VII, 15, 14.	IX, 29, 1.
प्रियो नो अक्षु विस्पतिः	XII, 11, 18.	I, 26, 7—9.
प्रेतां यज्ञस्य	V, 13, 4; X, 9, 16.	II, 41, 19; resp. 19—21.
प्रेदं मक्ष	X, 6, 16.	VIII, 37.
प्रेडो अग्ने	II, 2, 15.	VII, 1, 3.
प्रेष्ठं वः	XII, 11, 18.	VIII, 84, 1—3.
प्रेतु मक्षवसतिः	V, 10, 14; 14, 10; X, 4, 7.	I, 40, 3; resp. 3. 4.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigvedo.</i>
प्रेते वदन् (अर्बुद)	VII, 15, 4. 5. 6. 9. 10.	X, 94.
प्रो अस्मा	XII, 3, 10.	VIII, 62, 1—3.
प्रोषां पीतिम्	IX, 18, 5.	X, 104, 3.
प्रोतये वरणं मिचमिन्द्रम्	XIV, 60, 3.	VI, 21, 9 A (Cf. इमा उ ज्ञा)
प्रो ते अग्रथा ऽग्निम्	IX, 24, 9.	V, 6, 6.
प्रो क्रोणे	IX, 17, 3.	VI, 37, 2.
प्रो अक्षौ पुरारथम्	IX, 6, 12.	X, 133, 1.
वष्मदान्	XI, 13, 27. 30; XIII, 8, 2.	VIII, 101, 11. 12.
वक्षित्या तद्वपुषे धायि दर्श- तम्	XVIII, 23, 14.	I, 141.
वक्षित्या पर्वतानाम्	IX, 28, 6 (Comm.)	V, 84, 1.
वक्षुरेकः	X, 11, 8.	VIII, 29.
वक्षिषदः	III, 16, 6.	X, 15, 4.
वक्षं धेहि तनून् नः	XVIII, 11, 2.	III, 53, 18.
वक्षदिन्द्राय	X, 13, 10.	VIII, 89; 88, 3—6.
वक्षददेम विदये सुवीराः	V, 9, 19.	II, 1, 16 D.
वक्षद्वयः	XI, 11, 7.	V, 16, 1—4.
वक्षस्यतिः समजयत्	VI, 10, 5.	VI, 73, 3.
वक्षस्यते अति यदर्थो अर्धत्	IX, 20, 27.	II, 23, 15.
वक्षस्यते जुषस्व	IX, 27, 2.	III, 62, 4.
वक्षस्यते प्रथमं वाचः	IX, 26, 3 (Comm.)	X, 71, 1.
वक्षस्यते युवमिन्द्राय	IX, 3, 4.	VII, 97, 10.
वक्ष च ते जानवेदः	IX, 22, 4.	X, 4, 7.
वक्ष प्रजावदा भर	IX, 22, 4.	VI, 16, 36.
वक्षणा ते	XII, 4, 2.	III, 35, 4.
वक्षा देवानां पदवीः	IX, 26, 3 (Comm.)	IX, 96, 6.
भक्षो नः	XII, 11, 19.	VIII, 19, 19. 20.
भवा नो अग्ने सुमनाः	V, 9, 10.	III, 18, 1.
भवा मिचः	X, 13, 19; XII, 26, 18.	I, 156, 1; resp. 1—5.
भिभि विद्याः	XII, 1, 4.	VIII, 45, 40—42.
भवो वक्षस्व	I, 8, 5; VI, 10, 1.	X, 8, 6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
भूय इद्वाष्टे	VII, 24, 4.	VI, 30.
भूरिं हे	VI, 11, 7.	I, 185, 2—7.
भूरीदिन्द्रस्य	XVI, 11, 27.	VIII, 55. 56.
मत्सि नो वस्यइष्टये	XI, 11, 17; XVIII, 18, 5.	I, 176, 1. 2; resp. 1—5.
मत्स्यपायि ते महः	XI, 11, 16; XII, 4, 9; XVIII, 11, 2.	I, 175, 3. 2. 1; resp. 1.
मथीबदीम्	XIV, 57, 13. 14.	I, 148, 1—5.
मददृषाकपोर अर्थः पुष्टेषु	XII, 3, 2.	X, 86, 1 BC.
मत्सुखा		
मदेमदे हि	XII, 4, 12.	I, 81, 7—9.
मनो न	XVI, 13, 14.	} X, 57, 3—5.
मनो न्वा ऊवामहे	III, 17, 3. 4.	
मन्दमान ऋतादधि प्रजायै	XIV, 16, 10.	X, 73, 5 A (Cf. अग्निष्टा उषः)
ममाग्ने वर्चा	IV, 27. 13; XIII, 5, 17.	X, 128.
मरतो यद्	III, 14, 6.	I, 37, 12.
मरतो यस्य	VII, 4, 8; X, 11, 9.	I, 86, 1; resp. 1—10.
मरतां इन्द्र मौकः	X, 8, 6.	VIII, 76, 7—9.
मरतां इन्द्र दृषभः	X, 6, 9.	III, 47.
महत्तन्नाम गुह्यं पुरुषस्युग्	XVIII, 1, 8.	X, 55, 2.
महसिद्	X, 10, 5.	} I, 169.
महसिन्मिन्द्र यत एतान	XIV, 25, 5.	
महां आदित्यः	III, 17, 12; IX, 26, 3 (Comm).	III, 59, 5.
महां इन्द्रो न्ववत्	I, 8, 13; X, 10, 5; XI, 9, 4; XVII, 9, 5.	VI, 19, 1; resp. 1—13.
महां इन्द्रो य अोजसा	I, 8, 13; IX, 15, 1; XII, 1, 4; XVIII, 7, 2.	VIII, 6, 1; resp. 1—3; resp. I—45.
महि चौणाम	XII, 2, 14.	X, 185, 1.
महि वो महताय	XII, 2, 14.	VIII, 47, 1.*

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
मही यावाष्टयिषी	X, 6, 18.	IV, 56, 1—4.
मही योः	III, 12, 9; 13, 17; IX, 20, 25; X, 10, 7; 13, 21.	I, 22, 13; resp. 13— 15.
महे चन ताम्रिषः	XVIII, 9, 2; 10, 2.	VIII, 1, 5—29.
महे नः	VI, 5, 14.	V, 79.
मा कस्याङ्गुतक्रतू	XII, 2, 14.	V, 70, 4.
मा चिदन्यद्	X, 8, 8.	} VIII, 1, 1. 2.
मा चिदन्यद्ग्रंस्त	XII, 3, 22; XVIII, 8, 11.	
मातल्लो कयैः	VIII, 6, 13.	X, 14, 3.
माता वद्राणाश्	IV, 21, 24; IX, 28, 6 (Comm.)	VIII, 101, 15.
मादयस्व हरिभिः	I, 8, 14; IX, 27, 2 (Comm.)	I, 101, 10.
माध्यन्दिनस्य सवनस्य	VII, 17, 1.	III, 52, 5.
माध्यन्दिने सवने	VII, 17, 2.	III, 28, 4.
मा नो अस्मिन्	IX, 10, 3 (जानतम्).	I, 54, 1—5. 7. 10.
मा नो अस्मिन्महाधने	III, 5, 4.	VIII, 75, 12.
मा नो मित्रः	XVI, 3, 22.	I, 162.
मा भेम मा अमिष्य	XII, 3, 22.	VIII, 4, 7. 8.
मित्रं वयम्	VII, 4, 6; 14, 1; XI, 7, 4; XII, 1, 3.	I, 23, 4; resp. 4—6.
मित्रं ऊवे	VII, 10, 11; XII, 1, 3.	I, 2, 7—9.
मित्रस्य चर्षबीष्टनः	III, 17, 12; IX, 26, 3 (Comm.)	III, 59, 6.
मित्रो नो अत्यहनिम्	XII, 2, 14.	VIII, 67, 2.
मित्रो न अय (Pāda)	XIV, 60, 3.	VI, 24, 5 C (Cf. वृषा मदः).
मुद्यामि वा हविषा जीव-	XVI, 13, 4.	X, 161.
नाय कम्		
मूर्धा दिवः	XI, 14, 35.	I, 59, 2—4.
मूर्ध्नायश्	X, 6, 20; XI, 14, 35.	VI, 7, 1—7; resp. 1—3

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
सुनो न भीमः	III, 1, 3.	X, 180, 2.
सुखानि त्वा दश क्षिपः	VII, 15, 7.	IX, 8, 4.
सुखानो वारे पवमानो अथये	X, 13, 5.	IX, 107, 22—24.
सुख्योः पदम्	IV, 15, 2.	X, 18, 2. 3.
सैनमग्ने	IV, 15, 1; XVI, 12, 19.	X, 16, 1—10; resp. 1—14.
सो ष त्वा वाघतश्चन	XVI, 21, 24; XVIII, 8, 9.	VII, 32, 1. 2. 4. 5.
सो षु वो अस्मद्	X, 7, 7.	I, 139, 8.
य आनयत्यरावतः	XVIII, 7, 18.	VI, 45, 1—30.
य इन्द्र सोमपातसः	XVIII, 12, 3.	VIII, 12, 1—21; 23 —31.
य इमा विश्वा आत्मानि	V, 5, 2; XVI, 1, 21.	V, 82, 9.
य इमा विश्वा भुवनानि	VI, 11, 9.	X, 81, 1—3. 5—7.
य उग्र इव	V, 11, 7.	VI, 16, 39.
य ऋते सिद्ध	XIII, 12, 13.	VIII, 1, 12—14.
य एक इदमथः	XI, 14, 6; XII, 4, 11.	} VI, 22.
य एक इदमथर्षणीनाम्	XIV, 50, 2; XVIII, 4, 7; 5, 7.	
य एक इदिदयते	XVIII, 12, 6.	I, 84, 7—9.
य ऋषिभिः	XII, 5, 7.	VI, 33.
यं रक्षन्ति	XII, 2, 14.	I, 41, 1.
यं वै सूर्यं सभोजः	XIV, 36, 2.	V, 40, 9.
यः पूर्यथ	V, 11, 7.	I, 156, 2.
यः प्राचतः	III, 14, 7; IX, 27, 2 (Comm.)	X, 121, 3.
यः शक्रो सुखो अस्मद्	XVIII, 8, 15.	VIII, 66, 3—8.
यः शिप्रवान्मृगभो यो मत्तौ- नाम्	XIV, 23, 4.	VI, 17, 2 B (Cf. पिता सोमम्)
यः सनाहा विशर्षणिः	XI, 13, 31; XVIII, 8, 8.	VI, 46, 3. 4; resp. 3 —10.
यचिदि मं मृचेमृचे	XV, 23 (p. 193, 10).	I, 28, 5—8.
यचिदि सत्य	XII, 5, 12.	I, 29, 1—3.
यचिदि सत्य सोमपाः	XV, 22 (p. 193, 1).	I, 29, 30, 1—15.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
यजस्व होतः	XIV, 55, 4.	VI, 11. 12. 13.
यजामह इन्द्रम्	XII, 3, 8.	X, 23, 1—3.
यज्जायथा अपूर्व	XI, 11, 14; XVIII. 18, 12.	VIII, 89, 5—7; resp. 5. 6.
यज्ञस्य वः	X, 3, 14.	X, 92.
यज्ञस्य हि स्य ऋत्विजः	XII, 1, 5.	VIII, 38, 1—3.
यज्ञा यज्ञा वो यज्ञये	VII, 25, 10; VIII, 6, 5.	VI, 48, 1—3.
यज्ञे दिवः	XII, 12, 13.	VII, 97.
यज्ञेन यज्ञम्	V, 15, 5.	I, 164, 50.
यज्ञेन वर्धत	VI, 4, 11; XI, 2, 11; XIV, 56, 15; XVI, 20, 16.	II, 2, 1—13; resp. 1.
यत इन्द्र भयामहे	VI, 13, 3; XII, 5, 20.	VIII, 61, 13; resp. 13—16.
यत्किं चेदं वरुण	IX, 26, 3 (Comm.)	VII, 89, 5.
यतो यमम्	XVI, 13, 14.	X, 58, 1—3.
यत्पाञ्चजन्यथा	X, 6, 8.	VIII, 63, 7—9.
यत्सोम आ सु ते	XII, 2, 19.	VII, 94, 10. 11.
यथा नो ऋदितिः करत्	IX, 27, 2 (Comm.)	I, 43, 2.
यथा युगम्	XVI, 13, 14.	X, 60, 8—10.
यथा ह त्वहसवः	I, 15, 5; VIII, 8, 9.	IV, 12, 6.
यथाहानि	IV, 16, 6.	X, 18, 5. 6.
यथा होतः	XIV, 54, 4.	VI, 4.
यदक्रन्दः	XVI, 3, 20.	I, 163, 1—11.
यदस्य कस्य हवहन्	XV, 8, 9; XVIII, 7, 13.	VIII, 93, 4—6; resp. 4—18.
यदस्य स्वर उदिति	XI, 9, 3; XII, 1, 3.	VII, 66, 4—6.
यदस्य स्यः परावति	VI, 6, 4.	V, 73. 74.
यदस्याय वासः	XVI, 3, 26.	I, 162, 16 A B (two Pāda's).
यदिन्द्र विच	XII, 26, 20.	V, 39, 1—3.
यदिन्द्र विच मेहमा	XI, 11, 15; XVIII, 18, 8.	V, 39, 1. 2; resp. 1 —4.
यदिन्द्र वे यतसः	XVI, 26, 20.	V, 35, 2—4.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
यदिन्द्र जाडषीष्वा	X, 6, 15.	VI, 46, 7. 8.
यदिन्द्र प्रागषागुदक्ष्	XII, 4, 7 ; XVI, 21, 30 ; XVIII, 8, 12.	VIII, 4, 1. 2 ; resp. 1—14.
यदिन्द्र यावतः	X, 4, 9.	VII, 32, 18. 19.
यदिन्द्राहं यथा लम्	XVIII, 13, 5.	VIII, 14, 1—15.
यदौ छतेभिराहुतः	XII, 11, 19.	VIII, 19, 23. 24.
यद्यावः	XI, 13, 22.	} VIII, 70, 5. 6.
यद्याव इन्द्र	X, 4, 9.	
यद्य प्राचीः	XII, 24, 2,	X, 155, 4.
यद्विष्टम्	VIII, 12, 8.	V, 62, 9.
यदाविष्टम्	III, 15, 10 ; V, 5, 6 ; XI, 10, 2, XIV, 3, 3.	V, 25, 7 ; resp. 7—9.
यद्वाग्वदन्तो	IX, 28, 6 (Comm.)	VIII, 100, 10.
यद्वावान	VII, 20, 5.	X, 74, 6.
यदौ वयम्	II, 4, 8.	X, 2, 4.
यं ते सुधाव	X, 5, 11 13.	VII, 22, 1 B.
यं लं रयम्	X, 8, 6.	I, 129.
यं लमग्ने	IV, 15, 8.	X, 16, 13. 14.
यं देवासो ऽवय	VI, 10, 6.	X, 35, 14.
यन्न इन्द्रः	XII, 3, 6.	IV, 22.
यमिन्द्र दधिषे	XI, 12, 4.	VIII, 97, 2. 3.
यमे इव	V, 13, 5.	X, 13, 2.
यश्चिकेत	X, 5, 4.	V, 65, 1—3.
यस्तसाम्	XII, 12, 2 ; XV, 4, 9.	IV, 50, 1—6 ; resp. 1—4.
यस्मिन्मष्टः	XII, 4, 14.	VII, 19.
यस्ते क्रयः स्रन्दति	VIII, 15, 7.	X, 17, 12
यस्ते मन्यो	XIV, 22, 5.	X, 83.
यस्त रयः	IX, 13, 4.	X, 112, 2.
यस्ते साधिष्ठः	XI, 11, 12 ; XVIII, 18, 6.	V, 35, 1—7.
यस्ते सनः	V, 10, 5.	I, 164, 49.
यस्ता सन्धः	V, 7, 4.	IV, 4, 10.
यस्ता हृदा	IV, 2, 9, (16, 5).	V, 4, 10.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
यस्य व्रते	III, 13, 4.	V, 83, 5.
यस्य संखे	IX, 16, 2.	I, 5, 4—10.
या इन्द्र भुजः	XI, 11, 15.	VIII, 97, 1.
या इन्द्र भुज आभरः	XVIII, 8, 1. 2.	VIII, 97, 1—9.
या सोषधीः पूर्वाः	IX, 28, 7.	X, 97, 1.
या त कतिः	X, 3, 9; XI, 10, 8; XVIII, 19, 3.	VI, 25.
या ते धामानि दिवि	III, 12, 5; VI, 10, 3.	I, 91, 4.
या ते धामानि परमाणि	III, 15, 19.	X, 81, 5.
या ते धामानि हविषा	V, 5, 2; 6, 6; VI, 10, 3.	I, 91, 19.
यान्वो नरः	VI, 9, 7.	III, 8, 6—11.
या नः शर्म	VI, 10, 8.	I, 85, 12.
यावत्तरः	X, 10, 4.	VII, 91, 4—6.
या सुवाङ्मः	I, 15, 4.	II, 32, 7.
यास्य पूषन्	VI, 10, 4.	VI, 58, 3.
यास्य राके	I, 15, 4.	II, 32, 5.
युष्मा हि देवकृतमान्	X, 4, 2.	VIII, 75.
युष्मा हि हवहन्तम	XVIII, 8, 11.	VIII, 3, 17—20.
युजानो हरिता रथे	XVIII, 11, 2.	VI, 47, 19.
युञ्जते मनः	X, 2, 7.	V, 81.
युञ्जते मन उत युञ्जते धियः	VII, 15, 3.	V, 81, 1.
युञ्जन्ति ब्रह्म	IX, 17, 1; XII, 1, 4.	I, 6, 1—3.
युधाम्ना ते	X, 5, 20; XII, 3, 7.	} III, 46.
युधाम्ना ते दृषभस्य खराजः	XVIII, 19, 6.	
युनक्ति ते	VIII, 8, 3.	I, 82, 6.
युवं वस्त्राणि	VIII, 12, 8.	I, 152.
युवं सुरामसू	XV, 15, 8.	X, 131, 4.
युवं तमिन्द्रापर्वता	X, 21, 14.	I, 132, 6.
युवं दक्षसू	XII, 2, 14.	I, 15, 6.
युवमेतानि	I, 8, 10; V, 18, 11.	I, 93, 5.
युवां सोमेभिः	X, 7, 6; 8, 3.	I, 139, 3. 4; resp. 3 —5.
युवाना पितरा	X, 10, 7.	I, 20, 4—6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
युवां नरा पश्यमानासः	XII, 11, 17.	VII, 83, 1—5.
युवा युवासाः	V, 15, 4.	III, 8, 4.
युवो रजांश्चि	VI, 6, 6.	I, 180, 181.
युवोश्च पूरयस्	VI, 6, 10.	VIII, 26, 1—5.
युवोर्येदि	XII, 8, 7.	X, 61, 25—27.
युयं हि ष्ठा	X, 5, 4.	VI, 51, 15, 16.
यूयै गावः	IX, 28, 8.	VI, 28, 6.
यूयमस्मान्	III, 14, 6; VI, 10, 8.	V, 55, 10.
ये के च ऊमा	VI, 10, 6.	VI, 52, 15.
ये चेद्	III, 16, 7.	X, 15, 13.
ये तादृषुः	III, 16, 10.	X, 15, 9.
ये ते पन्थाः	VI, 10, 10.	I, 35, 11.
ये चिंशति	X, 11, 8.	VIII, 28, 1—3, 5.
ये ब्राह्मिचत्ये	VII, 19, 25.	III, 47, 4.
ये नः पूर्वे	III, 16, 5; VIII, 6, 12, 7, 16.	X, 15, 8.
येभ्यो माता	VIII, 3, 15.	X, 63, 3.
ये यज्ञेन	X, 8, 14; XII, 8, 8; XVI, 11, 30.	X, 62.
यो अग्निं देववीतये	III, 5, 2.	I, 12, 9.
यो अदधाव्योतिषि व्योति- रन्तः	XVIII, 1, 8.	X, 54, 6.
यो अद्रिभिद्	IX, 3, 3; XII, 12, 4; 25, 2.	VI, 73, 1—3.
योमेधेमे	IX, 17, 1.	I, 30, 7—9.
यो जातः	{ X, 4, 11; 11, 13; XI, 9, 5; XII, 6, 16; XIII, 5, 16; XVI, 23, 17; XVIII, 19, 4 (सजनीय)	II, 12.
यो न इदमिदम्	IX, 3, 2.	VIII, 21, 9, 10.
यो न इन्द्राभितः	XII, 4, 13.	X, 133, 4—6.
यो नः सनत्यः	V, 9, 10.	II, 30, 9.
योनिष्ठ इन्द्र सदनं अकारि	XVIII, 19, 9.	VII, 24.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
यो नो मयतः	III, 15, 6.	VII, 59, 8.*
यो मर्त्ये	VI, 4, 5.	IV, 2. 3. 4.
यो रयिवो रयितमः	X, 6, 14; XVIII, 18, 9.	VI, 44, 1—3; resp. 1—6.
यो राजा	XII, 5, 8; 9, 11.	VIII, 70, 1. 2.
यो राजा चर्षणीनाम्	XVIII, 10, 7.	VIII, 70, 1—6.
यो वाचा विवाचः	XII, 4, 10.	X, 23, 5—7.
यो वां परिजमां	VI, 6, 12.	X, 39. 40. 41.
यो वो दृताभ्यः	IX, 28, 6.	X, 30, 7.
यो अतीन्	IX, 6, 16.	} VIII, 69, 13—15.
यो अतींरफाण्यत्	XVIII, 19, 10.	
रथेन श्रुपाजसा	XI, 9, 3.	IV, 46, 5—7.
रथन्वयः	XII, 10, 10.	VII, 87.
राकामहम्	I, 15, 4; VIII, 6, 10.	II, 32, 4. 5.
राची	VI, 11, 6.	X, 127, 1—6.
राची व्यष्ट्यत्	IX, 28, 10.	X, 127, 1.
रायस्त्रामः	XII, 4, 24.	VII, 32, 3.
राये नु	IX, 23, 11.	VII, 90, 3.
रिशादसः	XII, 2, 14.	VI, 51, 4—6.
रेवतीर्नः	X, 8, 7.	I, 30, 13—15.
रेवां दद्रेवतः	X, 8, 7.	VIII, 2, 13—15.
वचोविदम्	IX, 28, 15.	VIII, 101, 16.
वक्षमेकः	X, 13, 13; XVIII, 15, 6.	VIII, 29, 4.
वनस्पते रश्मया	V, 19, 20.	X, 70, 10.
वने न वो यो न्यधायि चा- कन्	XVIII, 1, 6.	X, 29.
वनेष व्यन्तरिचम्	V, 6, 3.	V, 85, 2.
वनोति हि सुन्वन्	X, 7, 11.	I, 133, 7.
वपुन्	X, 6, 19.	VI, 66.
वर्ध घ त्वा	XI, 11, 17; XII, 4, 4.	VIII, 33, 1; resp. 1—3.

* According to the Comm. VII, 59, 8.

† घोषा उपवा

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
वयं च त्वा सुतावन्तः	XVIII, 10, 3.	VIII, 33, 1—15.
वयं ते अथ	IX, 23, 12.	III, 14, 5.
वयमु त्वा मृदुपते	I, 15, 4.	VI, 15, 19.
वयमु त्वा तदिदृष्टाः	IX, 9, 1.	VIII, 2, 16—18.
वयमु त्वा दिवा सुते	IX, 9, 1.	VIII, 64, 6—8.
वयमु त्वा पथस्यते	III, 5, 7.	VI, 53, 1.
वयमु त्वा मपूर्य	IX, 3, 2; XVIII, 13, 9.	VIII, 21, 1. 2; resp. 1—16.
वयमेनमिदा अः	XII, 5, 4.	VIII, 66, 7—9.
वरिवस्य द्रष्टने कात्याय	XIV, 27, 13.	VI, 20, 11 B (Cl. सौ- नं य इन्द्र)
वषट् ते विष्णो	I, 8, 8.	VII, 97, 7.
वसुं न चिचमहसम्	X, 8, 20; XIV, 57, 4.	X, 122.
वसू वद्रा	VI, 6, 6.	I, 158, 1—3.
वाचस्पतिम्	III, 15, 19.	X, 81, 7.
वालेवाले	III, 8, 23.	VII, 38, 8.
वात आ वातु भेषजम्	XVI, 13, 4.	X, 186.
वातस्त्रिषो मरुतः	III, 5, 11.	V, 57, 4.
वाममथ	VI, 10, 10; IX, 27, 2 (Comm.)	VI, 71, 6.
वायवा याहि दग्धेन	VII, 2, 2; 10, 9; XI, 9, 3.	I, 2, 1; resp. 1—3.
वायवा याहि वीतये	X, 4, 5.	V, 51, 5.
वायो याहि शिव	X, 4, 5; XI, 6, 2.	VIII, 26, 23. 24; resp. 23—25.
वायो ये ते सहस्रिणः	X, 3, 5.	II, 41, 1. 2.
वायो शुक्रो अयामि ते	X, 5, 4.	IV, 47, 1.
वार्जहत्याय	III, 3, 4.	III, 37, 1.
वार्जहत्याय शवसे	IX, 9, 3.	III, 37, 1—10.
वाष्टधाना	VII, 2, 10.	VIII, 5, 11.
वास्तोष्यते प्रति जानीहि	II, 16, 2.	VII, 54, 1.
वास्तोष्यते शय्याया	II, 16, 2.	VII, 54, 3.
वि व्योतिषा	III, 19, 11.	V, 2, 9.
विदुष्टे अथ वीर्यस्य	XII, 5, 15.	I, 131, 4—6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
विधुं दद्राणम्	XIII, 12, 1; XIV, 32, 4.	X, 55, 5—7.
विधाड् वृद्धत्	XI, 13, 28.	X, 170, 1—3.
विशोविशो वः	XIV, 53, 4; XVI, 14, 2. (Comm.)	VIII, 74, 1—3; resp. 1—15,
विशोविशो वो अतिथिम्	XVII, 8, 1.	VIII, 74.
विश्वजिते	IX, 15, 3; X, 11, 7; XI, 14, 12.	II, 21, 1—5.
विश्वजिते धनजिते स्वर्जिते	XVIII, 17, 3.	II, 21.
विश्वः प्रतनाः	XII, 4, 9. 23.	VIII, 97, 10—12; resp. 10.
विश्वः प्रतना अभिभूतरम्	XVIII, 5, 9.	VIII, 97, 10—12.
विश्वानरस्य वः	X, 3, 6.	VIII, 68, 4—6.
विश्वानि देव सवितः	XVI, 1, 21.	V, 82, 5.
विश्वः रूपाणि प्रति	V, 13, 7.	V, 81, 2.
विश्वान्ना त्वा सुमनसः	XI, 13, 29.	X, 37, 7—9.
विश्वे अथ मरुतो विश्वं कर्तौ	VI, 10, 6.	X, 35, 13.
विश्वे त इन्द्र वौर्यम्	XVIII, 8, 3.	VIII, 62, 7—9.
विश्वे देवा ऋताष्टधः	X, 10, 7; XI, 8, 3.	VI, 52, 10—12.
विश्वे देवाः शासन	I, 6, 13.	X, 52, 1.*
विश्वे देवाः शृणुत	VI, 10, 6.	} VI, 52, 13.
विश्वे देवाः शृणुतेमम्	VIII, 3, 19.	
विश्वे देवा मम शृणुन्तु यः	XVIII, 1, 2.	VI, 52, 14.
ज्ञियाः		
विश्वे देवासः	II, 3, 8; IX, 27, 2 (Comm.)	VI, 52, 7.
विश्वे देवास आ गत	X, 11, 8; XI, 9, 3.	VI, 52, 7—9.
विश्वेभिः सोमं मधु	VII, 10, 16.	I, 14, 10.
विश्वेभिरग्रे अग्निभिः	II, 3, 11; IX, 24, 9.	I, 26, 10.
विश्वेषु हि ला	X, 7, 7.	I, 131, 2.
विश्वो देवस्य	X, 3, 11.	V, 50, 1—3.
विश्वो ह्यन्यो अरिरा जगाम	XVIII, 4, 7; 5, 7.	X, 28.
विश्वोः कर्माणि पश्यत	XIII, 7, 6.	I, 22, 19.

* Comm. यद्यपि सूक्तादिस्थयाथेकां प्रतीयाद्व्यपेक्षि वचनादेका।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
विष्णोर्न कम्	V, 7, 3; VI, 11, 5; VIII, 6, 16; IX, 4, 4; XII, 26, 3. 14.	I, 154, 1; resp. 1—6.
वि सूर्यो मध्ये	XI, 13, 28.	X, 138, 3—5.
वि चि सोतोः	XII, 6, 13; 7, 1. 6; 8, 2; 13, 1; 24, 3; 26, 10.	X, 86.
विधि सोचाः	X, 5, 4.	IV, 48, 1. 2.
हवसा ला ससथादीषमाणाः	XIII, 12, 3. 4.	VIII, 96, 7—12.
हवसिन्द्र	X, 7, 7; 8, 3.	I, 139, 6.
हवा मद इन्द्रे	IX, 9, 5; XIV, 60, 2.	VI, 24, 1; resp. 1— 10.
हवसे शर्षाय	X, 3, 15.	I, 64.
वेत्ता हि वेधः	III, 3, 3.	VI, 16, 3.
वेदिषदे	VI, 4, 11; XI, 14, 36.	I, 140, 1—7; resp. 1—13.
वैश्वानरं मनसा	XIV, 3, 12.	III, 26, 1—3.
वैश्वानराय धिषणास्	X, 4, 15.	III, 2.
वैश्वानराय ह्युपाजसे	VIII, 6, 2.	} III, 3.
वैश्वानराय ह्युपाजसे विपः	XVIII, 23, 2.	
शंसा मन्त्रास्	XII, 3, 6.	III, 49.
शग्धू षु शसौपते	XII, 4, 19; XVI, 21, 29.	VIII, 50, 5—6.
शतं ते	III, 14, 20.	I, 24, 9.
शतं दासे वसूषे	XVIII, 14, 5.	VIII, 46, 32.
शतमहं तिरिन्द्रिरे	XVIII, 11, 21.	VIII, 6, 46—48.
शतेना नः	VII, 2, 4; XI, 8, 3.	IV, 46, 2; resp. 2—4.
शं न इन्द्रायी	XI, 9, 12.	} VII, 35.
शं न इन्द्रायी भवतामदेभिः	XVI, 13, 6.*	
शं नो देवः सविता जाय- मासः	XV, 8, 19.	VII, 35, 10.

* According to the Commentary.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
शं नो देवोः (शंनोदेवीयाः)	IV, 11, 6; 21, 19; VIII, 9, 7.	X, 9, 4—7.
शं नो भव चक्षसा	XI, 14, 4.	X, 37, 10.
शं नो भव हृदे	VII, 5, 15.	VIII, 48, 4.
शं नो भवन्तु वाजिनः	III, 8, 23.	VII, 38, 7.
शशदिन्द्रः	XV, 22 (p. 193, 3 ff.)	I, 30, 16. 17—19. 20 —22.
शाकम्ना शाको अक्षयः	XVIII, 1, 7.	X, 55, 6—8.
सुपर्णः		
शास इत्या मर्चां अक्षि	XVIII, 18, 14.	X, 152.
शासद्वज्रिः	XII, 5, 16.	III, 31.
शिवस्त्वष्टः	IX, 27, 7.	V, 5, 9.
शुक्रं ते	III, 13, 13; V, 9, 13; VI, 10, 4.	VI, 58, 1.
शुक्रस्याथ	X, 3, 5.	II, 41, 3.
शुचिं न	III, 12, 7; VI, 10, 9.	VII, 93, 1.
शुचिमर्कैः	IX, 24, 8.	III, 62, 5.
शुची वः	VI, 10, 8.	VII, 56, 12.
शुनं अवेम	III, 18, 16.	III, 30, 22.
शुनं नः फासाः	III, 18, 4.	IV, 57, 8.
शुनसिद्धेयं निदित सह-	XV, 23 (p. 193, 15.)	V, 2, 7.
सात्		
शुनासीराविमाश्	III, 18, 4.	IV, 57, 5.
शुनो न योनिम्	V, 14, 19.	IX, 71, 6.
त्रायन्त इव सूर्यम्	XI, 13, 21; XII, 4, 19; XVI, 21, 29.	VIII, 99, 3. 4.
त्रिये कम्	III, 5, 11.	I, 88, 3.
त्रुषी हवं तिरश्चा	XII, 26, 6.	VIII, 95, 4—6.
त्रुषी हवमिन्द्र	X, 5, 8.	II, 11.
त्रुष्टौ वां यज्ञः	XII, 10, 10; 11, 23.	VI, 68.
त्रा न्यो	XII, 13, 5.	X, 86, 4. (Pāda).*
स त्रा नो योनिम्	VI, 10, 5.	VII, 97, 4.

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

सं वत्स इव	V, 10, 4.	IX, 105, 2.
सं वां कर्मेणा	VI, 11, 3; IX, 4, 6; XII, 26, 5.	VI, 69, 1—6; resp. 1—8; resp. 1—3.
सं सीदस्व	V, 9, 9.	I, 36, 9.
सखाय आ शिषामहि	X, 13, 12; XI, 6, 2; XVIII, 12, 5.	VIII, 24, 1—9, resp. 1—3 resp. 1— 27.
सखायः	XII, 25, 7.	VIII, 24, 1—3.*
सखायः सं वः सम्यचम्	XI, 9, 1.	V, 7, 1—9.
सखायंस्त्वा	VI, 4, 7.	III, 9, 1—8.
सखे विष्णो	IX, 28, 12.	VIII, 100, 12.
सखे सखायम्	V, 10, 24.	IV, 1, 3.
स घा नो दवः सविता	XVI, 1, 21.	VII, 45, 3.
सचायोः	XII, 5, 9.	X, 105, 4—6
स जातेभिः	XVIII, 9, 7.	III, 31, 11.
सजुर्विन्धेभिर्देवेभिः	X, 4, 5.	V, 51, 8—10.
सजोषा इन्द्र सगणः	VII, 19, 4.	III, 47, 2.
सं च ले जयुः	XI, 11, 12; XII, 5, 10.	VI, 34.
सं च ले जयुर्गिर इन्द्र पूर्वीः	XVIII, 6, 5.	VI, 34, 1—3.
संजानानाः	V, 10, 7.	I, 72, 5.
सत्या सत्येभिः	IX, 28, 9.	VII, 75, 7.
सं त्वं नो अग्ने अयमः	II, 5, 31; VIII, 8, 10; 11, 6; XV, 23 (p. 193, 13.)	IV, 1, 5.
स त्वं नो देव	XI, 8, 3.	VIII, 26, 25.
सदसस्तिसङ्गतम्	VI, 13, 3.	I, 18, 6.
सद्यो ह	XII, 3, 9.	} III, 48.
सद्यो ह जातः	VII, 22, 4.	
स नः पावक	II, 2, 9.	I, 12, 10.
सना च सोम	IV, 15, 3.	IX, 4.
सं ते पर्यासि	I, 15, 4; VII, 5, 18.	I, 91, 18.
स पूव्यः	X, 8, 5.	VIII, 63, 1—3.

* According to the Commentary.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
सप्रज्ञया कविदधः	XVIII, 18, 11.	VIII, 63, 4—6.
समन्याः	VI, 7, 5.	II, 35, 3.
समानमेतदुदकम्	XVIII, 22, 7.	I, 164, 51.
समिद्धमग्निं समिधा गिरा	XIV, 3, 12.	VI, 15, 7—9.
मृष्टे		
समिद्धश्चिदु	VI, 4, 7 ; IX, 20, 15.	X, 150, 1—3.
समिद्धस्य त्रयमाणः पुर-	V, 15, 3.	III, 8, 2.
स्वात्		
समिद्धो अग्न्य चाञ्जन	I, 4, 13.	V, 28, 5.
समिद्धो अग्निर्दिवि	XIV, 56, 13.	V, 28, 1—3.
समिद्धो अग्न्य मनुषः	V, 16, 6.	X, 110.
समिधाग्निम्	VI, 4, 1.	VIII, 44.
समिध्यमानो अघ्वरे	I, 4, 10.	III, 27, 4.
समिन्द्र षः	IV, 11, 6.	V, 42, 4.
समौ वत्सम्	V, 10, 4.	IX, 104, 2.
समुद्रादूर्भिः	XI, 13, 11.	IV, 58.
स यो दृषा	X, 8, 6 ; 11, 12.	I, 100, 1—19 ; resp. 1—15.
		X, 17, 7.
सरस्वतीं देवयन्तः	VI, 10, 2.	VI, 61, 14.
सरस्वत्यग्नि नः	VI, 10, 2.	VII, 95, 3.
स वाष्टधे	II, 4, 5 ; VI, 11, 8.	X, 149, 1 ; resp. 1—5.
सविता यन्त्रेः	VI, 10, 10 ; X, 13, 14.	
	15 (देवयन्तसूपीय) ; XVIII, 19, 2.	
ससस्य यदु	VI, 4, 5.	IV, 7, 7—11.
स सुहृभा स ऋक्ताता	VI, 10, 5.	IV, 50, 5.
स सूर्यैः पथैरु वरांसि	XIV, 24, 5.	X, 89, 2 A. (Cf. रश्मं स्वात्)
सहदानम्	III, 3, 4.	III, 30, 8.
सह वामेन	VI, 5, 8.	I, 48.
सहस्रशीर्षा	XVI, 13, 1 (पुष्य ना- रायण)	X, 90.
सहसा ते प्रता	III, 2, 5.	IV, 32, 18.
स हि शर्षो न मावतम्	VII, 27, 14.	I, 127, 6.
स हि द्युधिः	VI, 10, 5.	VII, 97, 7.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
सांतपनाः	III, 15, 6.	VII, 59, 9.
सिनौवालि	I, 15, 4.	II, 32, 6.
सीद होतः	III, 14, 12.	III, 29, 8.
सुकर्माणः सुवचः	III, 12, 8.	IV, 2, 17.
सुकिंशुकम्	IX, 28, 11.	X, 85, 20.
सुगन्धं नः	XVI, 3, 19.	I, 162, 22.
सुत इत्थं निमिच्छः	XI, 5, 2.	VI, 23.
सुतासो मधुमत्तमाः	XII, 25, 2.	IX, 101, 4—6.
सुचामाणम्	V, 5, 2; VI, 3, 8.	X, 63, 10.
सुरूपल्लुम्	VIII, 3, 13; IX, 8, 2; XII, 4, 15.	I, 4, 1; resp. 1—10; resp. 1—6.
सुप्रमा	X, 7, 5.	I, 137, 1. 2.
सुसंहरं ला वयम्	III, 17, 2.	I, 82, 3.*
सूयवसात्	III, 20, 1; V, 10, 33.	I, 164, 40.
सूरादश्च वसवो निरतः	XVI, 3, 12 (Pāda).	I, 163, 2D.
सूर्येण वयनवचकार	XIV, 24, 5 (Pāda).	VI, 21, 3 B. (Cf. इमा उ ला).
सैनानीकेन	III, 15, 4.	II, 9, 6.
सो अग्निर्वायुं वसुः	XII, 10, 11.	V, 6, 2.
सोम गीर्भिः	I, 8, 2.	I, 91, 11.
सोम यास्ते	II, 2, 13; V, 6, 3.	I, 91, 9; resp. 9—12.
सोमस्य मा	XIV, 51, 9.	III, 1, 1—14.
सोमस्य मा तवसम्	X, 11, 2.	III, 1.
सोमस्य मिचावयणा	XII, 2, 14.	III, 72, 17.
सोमानं स्वरणम्	II, 12, 5.	I, 18, 1—3.
सोमापूषणा	VI, 11, 2.	II, 40.
सोमो जिगाति	V, 14, 15.	III, 62, 13—15.
सोमो धेनुम्	III, 16, 4; VI, 10, 3.	I, 91, 20.
सौर्षे बर्हिः	X, 7, 4; 8, 3.	I, 135, 1; resp. 1—3.
सौर्षे बर्हिषि	II, 3, 8; VI, 10, 6; IX, 27, 2 (Comm).	VI, 52, 17.†
सुषे नरा	VI, 6, 6.	VI, 62, 63.

* Comm. पङ्क्तिः प्रायस्याद्

† Comm. on II, 3, 8: भारद्वाज्यो ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
सुक्षिसुक्षि	XVI, 11, 18.	VIII, 1, 30-34 (सूक्त).
खोचमिन्द्राय गायत	XV, 8, 10.	VIII, 45, 21-23.
स्योना प्रथिवि	IX, 28, 13.	I, 22, 15.
सषो द्रष्टस्य	V, 9, 14.	IX, 73.
खदस्व हव्या	IX, 22, 5.	III, 54, 22.
खरन्ति ह्या	XI, 12, 4.	VIII, 33, 2. 3.
खर्भानोरध यत्	XIV, 36, 2.	V, 40, 6.
खस्ति नः पथ्यास	V, 5, 2.	X, 63, 15.
खस्ति नो मिमीताम्	X, 8, 17; XII, 8, 9;	V, 51, 11-13.
	XIV, 3, 12.	
खस्तिरिबि	V, 5, 2.	X, 63, 16.
खादुष्किल	VIII, 6, 14; 7, 18;	VI, 47, 1-3.
	XIV, 57, 13.	
खादोरित्या	IX, 5, 4; XII, 5, 11.	I, 84, 10-12.
खादोरित्या विषूवतः	XVIII, 17, 5.	I, 84, 10-12.
हंसः शुचिषद्	XI, 14, 13. 14; XII,	IV, 40, 5.
	11, 12; XV, 3, 10.	
हंसैरिव सखिभिः	IX, 26, 3 (Comm.)	X, 67, 3.
हृज्जोषिन् विष्णुना स-	XIV, 71, 4.	VI, 20, 2 D. (Cf.
चानः		शोने)
हये नरः	VI, 10, 8.	V, 57, 8.
हयो न विद्वान्	X, 2, 7.	V, 46, 1-6 or 8.
हविर्हविष्मः	V, 10, 27.	IX, 83, 5.
हविष्यान्तम्	X, 6, 19.	X, 88.
हव्यबालभिः	IX, 26, 3.	V, 4, 2.
हिंक्ष्वन्तो	V, 10, 2.	I, 164, 27.
हिरण्यगर्भः	III, 14, 7; IX, 23,	X, 121, 1; resp. 1-
	9; 27, 2 (Comm);	6.
	XIII, 12, 11.	
हिरण्यपाणिभूतये	III, 13, 12; X, 10, 7.	I, 22, 5; resp. 5-8.
हिरण्यपाणिम्	X, 5, 22.	I, 22, 5-7.
ऊवे वः सुद्योत्मानम्	X, 5, 24; XIV, 57, 10.	II, 4, 1-9; resp. 1-3.
होताजनिष्ट	VI, 4, 3; XI, 7, 1.	II, 5.
होता देवः	V, 14, 11.	III, 27, 7-9.
होतारं विषरयम्	V, 7, 4.	X, 1, 5.

INDEX VI.

VERSES QUOTED ONLY BY PRATĪKA'S AND NOT
FOUND IN THE SĀKALASĀKHĀ
OF THE RIGVEDA.

अग्निर्हृत्यः (आग्नी)	XVI, 12, 18 ¹ .
अत्यायातं निवतः ²	XV, 8, 20.
आ नो गच्छतं हवना ³	XV, 8, 20.
इमे मन्द्रासः ⁴	XV, 8, 20.
इमे सोमासः ⁵	XV, 8, 20.
इमे सोमासस्त्रिरोश्चङ्गासः	IX, 20, 30.
देवेभ्यो वनस्पते	V, 19, 18.
प्र व इन्द्राय दृक्चक्षन्माय	XII, 26, 9 (Cf. XVIII, 15, 5).
[विदा मघवन्	X, 6, 10 ⁶].
वेनस्तप्यन्	XV, 3, 8 (five verses.) ⁷
संज्ञानम्	III, 6, 3. ⁸
समिद्धो अञ्जन्	XVI, 3, 21. ⁹

¹ Comm. अग्निर्हृत्युरित्येवमादिकाः शाखान्तरोक्ता आग्नीयो भवन्ति ।

² The Comm. adds उद्धतश्च The verse is called *Sauparnī*.

³ The Comm. adds उप यज्ञं । सौपर्णी.

⁴ The Comm. adds अश्विना । सौपर्णी.

⁵ Comm. इमे सोमासस्त्रिरोश्चङ्गास इति त्रैषेण पठिता Cf. Sāṅkh. S'r. IX, 20, 30. Aśv. S'r. VI, 5, 24.

⁶ Mentioned by the name of Mahānāmni. See Ait. Ār. IV, 1, 1.

⁷ Comm. वेनस्तप्यन्निहितं गुहा—एताः पञ्च ऋचः शंसन्तु । स्वशाखायामुत्तमत्वा-
न्तस्थाने सूचकारो विकल्पमाह । Cf. Ath. V. II, 1, 1; Taitt. Ār. X, 1, 3.

⁸ Comm. संज्ञानमुग्रनावददिति सूक्तं जपेरन्. See Aūfrecht, R̥gveda, second
edition, Khailikāni sūktāni No. XXV.

⁹ Comm. समिद्धो अञ्जन् छदरं मतीनामित्येवमादिका आग्नीयो अश्च भवन्ति ।

INDEX VII.

(A.) VERSES QUOTED IN FULL.

अंशुरंशुसो देव	V, 8, 3.
अग्नाविष्णू महि नदा	II, 4, 3.
अग्नाविष्णू महि धाम	II, 4, 3.
अग्निः परेषु धामसु	III, 5, 8. (IX, 23, 12; X, 11, 9).
अग्निः प्रजां वज्रलां	IV, 13, 1.
अग्निः प्रथमो वसुभिः	III, 6, 2.
अग्निः सोमो वसुषो	III, 7, 4.
अनाध्वं विपन्यथा	XVIII, 3, 2.
अनीकैर्दधी	III, 15, 4.
अन्य नो अनुमतिः	IX, 27, 2.
अन्विदनमते त्वं	IX, 27, 2.
अपि तेषु विषु पदेषु	XVI, 6, 2.
अपेता अन्यम्	V, 13, 3.
अप्रपाणा च वेश्मना	XII, 21, 3 (XVI, 13, 10).
अभि त्वं देवं	V, 9, 7 (X, 8, 10).
अभीव स्वः प्र जिहीते	XII, 17, 1.
अमृताहुतिममृतायाम्	II, 6, 7.
अयं तीव्रस्तीव्रसुत्	XIV, 21, 2.
अयमग्निः पुरीषो	II, 15, 4.
अयमग्निर्दहपतिः	II, 15, 5.
अथाह यज्ञं जातवेदाः	I, 15, 17.
अथा विष्टा जनयन्	III, 17, 1.
अथावाग्ने ऽस्यनभिश्शिक्ष	III, 19, 3.
अरंगरो वावदीति	XII, 16, 1.
अर्चन्त्यर्कं मरुतः	XVIII, 15, 5.
अलावुकं निखातकं	XII, 18, 10.
अव स्रक्षन्मिव	XII, 22, 6.
अश्विना वर्मं पातं	VIII, 15, 12.
अस्रक्षता मधुमतीः (two Pāda's)	VII, 18, 9.
अचं वर्यां सादृशानां	IV, 21, 2.
आग्रन्म हवचन्ममम्	II, 15, 2.
आदित्या च जरितरज्जिरोल्यः	XII, 19, 1.
आ अच पितरो	IV, 5, 8.

आ नो याहि तपसा-दीक्षद्	III, 19, 16.
आ यायतां भवा	IV, 11, 1.
आ यस्मिन्मृतं वसवा	V, 10, 32.
आ याहि तपसा-अर्चिषा	III, 19, 16.
इदं राधो बृहस्पत्य	XII, 19, 3.
इदं इविः प्रजननं	IV, 13, 1.
इदं जना उप जुत	XII, 14.
इन्द्र उप्येभिर्भेन्दिष्ठः	VII, 10, 13.
इन्द्रः कावसवृषधत्	XII, 15, 2.
इन्द्र जठरं नयं	IX, 5, 2.
इन्द्र अपस प्र वह	IX, 5, 2.
इन्द्रमन्वारभामहे	I, 6, 3.
इन्द्रश्च नः शुनासीरो	III, 18, 14.
इन्द्रश्च सप्ताह्वर्यश्च	IX, 6, 21.
इन्द्रक्षुरायास्मिनो	IX, 5, 2.
इन्द्राय शुनासीराय	III, 18, 15.
इन्द्रानास्मा	II, 11, 3.
इममा शृणुषी हवं	I, 17, 19.
इयं पिने राक्षेति	V, 9, 6 (XVIII, 1, 2).
इह मायः प्र जायध्वं	XII, 15, 3.
इहेत्य प्रागपाम्	XII, 23.
इहोप सहस्रदक्षिणो अपि	VIII, 11, 15.
उत वेत आशुपमा	XII, 19, 4.
उत्सव्योरव मुदं	XVI, 3, 36.
उद्वेदादेवदितिः	III, 20, 2.
उद्वमिवमाय उदर	II, 6, 6.
उप ह्रव पयसा	V, 10, 10.
उप प्रचे मधुमति	XVIII, 15, 5.
उपावरोच जातवेदः	II, 17, 8.
उपेष्टिरेव चक्षुषा (two Pāda's).	VIII, 11, 14.
उषा कवी युवाना	VIII, 10, 1.
उव विन्धो वि क्रमस	VIII, 4, 3. (X, 13, 19).
उद्धा वस प्रवाहिषः	XII, 14, 2.
उध्वैः शैनामुक्षयतात्	XVI, 4, 2. 6.
उतापामं वैश्वानरं	III, 3, 5 (X, 10, 8).
रक्षसा च इन्द्रभिष	VIII, 3, 10 (IX, 23, 11).

एता अन्धा आ भवन्ते	XII, 18, 1 ff.
एष द्वापय मामचे	XII, 14, 3.
एष ब्रह्मा य ऋत्विजः	IX, 6, 6. (XVIII, 15, 4).
एषा ते अग्ने समित्	I, 12, 12.
कः सिंदेकाकी चरति	XVI, 5, 3.
कतरत्त आ चराणि	XII, 17, 1.
काव्योराजानेष !	VII, 10, 11.
किं स्त्रियैर्यसमं	XVI, 5, 1.
कुहमर्चं सुहृतं	IX, 28, 3.
कुहर्देवानामस्तस्य	IX, 28, 3.
केचनः पुरुष आ विवेश	XVI, 6, 3.
घृतवन्तं कुलायिनं	I, 15, 13.
[तत्सवितुर्वरेण्यं	II, 10, 2.]
तप्तो वां घर्मः	V, 10, 18.
चयस्त्रिंशत्तन्नावः	XIII, 12, 13.
लं दृषासुं मघवन्	XII, 16, 1.
लं हि राधसि	XVIII, 15, 5.
लमग्ने व्रतश्चतु	III, 5, 9.
लमिन्द्र कपोताय	XII, 16, 5.
लमिन्द्र गर्भं रिणाः	XII, 16, 4.
लामिन्द्रवसस्यवे (two Pādas)	IX, 6, 6.
लडा रूपाणि दधती	III, 7, 4.
दमूना देवः सविता	VIII, 3, 4.
दिवि शृङ्गो अरोचत	X, 11, 9.
देव्यावध्वर्यु	VII, 10, 12.
धाता ददातु दाशुषे	IX, 28, 3.
धाता प्रजाया उत	IX, 28, 3.
धाक्षीधाक्षी	VIII, 12, 11.
धीती वा ये जनयं	XV, 3, 7.
मिष्टश्च कर्णकौ	XII, 22, 3.
पक्षस्तनः पुरुष आ विवेश	XVI, 6, 4.
परिचित्रः क्षेमस्	XII, 17, 1.
परिहृता	XII, 21, 5 (XVI, 13, 10).
परितु सत्यरश्मन्	IV, 16, 5.
पवित्रेष पुनोहि मासु	XV, 15, 6.
पनर्मासिभिश्चियस्	VIII, 10, 1.

प्रच्छामि त्वा चितये	XVI, 6, 1.
प्र रेभ धियं भरस्व	XII, 14, 5.
प्र रेभासो मनोषा	XII, 14, 4.
प्र व इन्द्राय एवहन्तमाय	XVIII, 15, 5 (XII, 26, 9).
प्रष्टिं धावन्तं	XII, 16, 1.
प्र हव्यानि घृतवन्ति	III, 18, 15.
ब्रह्म ज्ञानं प्रथमं पुरस्तात्	V, 9, 5 (XV, 3, 6; XVIII, 1, 2).
ब्रह्म स्वर्गसमं	XVI, 5, 2.
भद्रादभि त्रेयः प्रेक्षि	V, 6, 2.
मयि त्यदिन्द्रियम्	VII, 16, 8.
मयीदमिन्द्र इन्द्रियम्	IV, 9, 1.
महतस्त्वेषदंशः	III, 5, 11.
महानग्री लकवाकुं	XII, 24, 5.
महानग्री महानग्रं	XII, 24, 4.
महानग्रप ब्रूते	XII, 24, 6.
महानग्रालूखलं	XII, 24, 7.
महान्वे भद्रः	XII, 24, 8.
मसौमू पु	II, 2, 14 (V, 5, 2; IX, 27, 2 Comm.)
माता च ते पिता	XVI, 4, 1.
मातुष्टे किरणौ	XII, 22, 2.
मेमा इन्द्र गावो	XII, 15, 4.
य आत्तासः	XII, 21, 2.
यं वां देवा अकल्पयन्	IV, 10, 1.
यः सभेयः विदध्यः	XII, 20, 2.
यन्नस्य दोहो विततः	XIII, 12, 13.
यन्नो बभूव स आ बभूव	IV, 12, 10 (X, 13, 23; XV, 3, 11).
यत्पशून्मायुमहन्त	IV, 17, 12.
यदस्य दोटवृथे	I, 6, 2.
यदस्या अंशमेत्याः	XII, 24, 2 (XVI, 4, 3).
यदा स्यान्न पशसा	XII, 24, 3.
यदिदमिति हेतिहं	XVII, 12, 4.
यदिन्द्रादो दाशराज्ञे	XII, 15, 5.
यदुचियास्तुतम्	V, 10, 21.
यदेवासे ललामगुं	XII, 24, 2 (XVI, 4, 6).
यदरिषो यवमिति	XVI, 4, 4. 6.
यद्वदस्य पशपस्य	XII, 20, 2.

यन् न्यूनं यथाधिकं	XII, 22, 7.
यन्मे रेतः प्र भावति	III, 8, 27.
यमश्चिना नमुचौ	XV, 15, 13.
यमादित्या अंशमा	V, 8, 4.
यथोरिदं [विचं] भुवनं	III, 18, 14.
यथोरोजसा स्तुभिता	III, 20, 4 (IV, 11, 6; VIII, 6, 16; 9, 5.)
यश्च पथिरभुजिष्णो	XII, 20, 4.
यस्माज्जातो न परो	IX, 5, 1.
यस्माद्भौषा नि यौदसि	III, 20, 2.
यस्माद्भौषावेपिष्ठाः (अवाशिष्ठाः । अपला- यिष्ठाः । न्यसदः । संज्ञप्ताः)	XIII, 2, 2 ff.
यस्य पीला मद इन्द्रो	VI, 7, 10.
यस्य व्रतं पशवो	VI, 11, 8.
यस्येदं सर्वं	IV, 18, 2.
यस्येदमोज आरजः	XVIII, 3, 2.
या तिरश्ची नि पश्यते	IV, 18, 1.
यावतामहमौघे	IV, 18, 5.
यावरण्ये पतयतः	IV, 20, 1.
यियमभूत इव ते मने। (two pāda's)	XVI, 4, 6 (Cf. XII, 23, 5.)
ये च देवा अयजन्त	XII, 20, 5.
ये ते रात्रि षष्ठ्यश्वा	IX, 28, 10.
येन क्षियावकुर्वतं	VIII, 11, 13.
ये रूपाणि प्रतिमुञ्चानाः	IV, 4, 2.
यो जाम्या अप्रथयत्	XII, 20, 3.
योऽनाह्लासः	XII, 21, 2 (XVI, 13, 10.)
यो नो दूरे द्वेष्टि	IV, 12, 10.
राज्ञो विश्वजनीनस्य	XII, 17, 1.
वचस्य रेभ	XII, 15, 1.
वाचामहं देवीं	VII, 10, 15.
वाचो राजन्यजामहे	XVII, 12, 4.
वायुरधेगा यज्ञप्रोः	VII, 10, 9.
वावाता च महिषी	XII, 21, 6.
विततो किरणौ	XII, 22, 1.
वि शत्यविचं धिषणा	V, 9, 16 (VII, 15, 13.)
विश्रुतयो यथा पथः	IX, 6, 6.

विश्वतोदावन्
विश्वस्य देवौ ऋषयस्य
विश्वा आशा दक्षिणतः
विश्वान्देवान्भवामहे
वौमे देवा अक्रंसत
दृषा पावक दौदिष्टि
वैश्वानरो अङ्गिरसां
वैश्वानरो अजौजनत्
वैश्वानरो न आ गमत्
वैश्वानरो न कतये

व्रतानि विश्वद्व्रतपा
शफेन पौव षोडते
स्रक्षणायां स्रक्षिणायां
षष्ठिषाध्वर्यु
सं वर्चसा पयसा
स नो ददातु तं रयिं
स्रग्निर्वेसुभिर्नो अवात्
समापो अङ्गिरस्यत (two Pāda's)
समिदो अङ्गिरसिना
समिदो अङ्गिरैषणा
समुद्रं वः प्र हिषोमि
स विश्वं प्रति चाकृपत्
स सुप्रचौतो
स सूर्ये जनयन्
सावौर्हि देव प्रथमाय
सुप्रपासा च वेदना
सुभूः स्वयंभूः
सूर्य रकाकौ चरति
सौर्षे बहिरानुषम्
स्वाहाकृतः शुचिः
हिरण्यवर्तनी नरा
ऊताऊतस्य दम्पतं

XVIII, 15, 5 (XII, 26, 9.)
IX, 20, 16.
VIII, 15, 11.
VII, 10, 14.
XII, 23, 4.
X, 10, 8.
X, 9, 17.
X, 10, 8.
X, 9, 17.
II, 5, 3; (IX, 27, 2 Comm.
X, 9, 17.)
III, 5, 9.
XII, 18, 19.
XII, 22, 5.
I, 6, 3.
IV, 11, 6.
XVIII, 3, 2.
III, 6, 2.
VIII, 9, 2.
V, 10, 8.
V, 10, 8.
IV, 11, 6 (VIII, 9, 6.)
X, 11, 9.
XVIII, 15, 5.
XVIII, 5, 1.
V, 14, 8.
XII, 21, 4.
XVI, 7, 1.
XVI, 5, 4.
I, 17, 19.
V, 10, 23.
VII, 10, 10.
XIII, 12, 7.

(B) GĀTHĀ'S S'LOKA'S, ETC.

- चद्राक्षुस्वा शासच्छं XV, 24 (p. 194, 2.)
 अधीयते देवरातः XV, 27 (p. 195, 20.)
 अन्नं च प्राणः XV, 17 (p. 188, 14.)
 आङ्गिरसो जन्मना XV, 24 (p. 193, 21.)
 आविर्मेया आ वाजं XVI, 17, 6.
 आसन्दीवति धान्यादं XVI, 9, 1.
 आस्ते भगः XV, 19 (p. 190, 12.)
 आहारस्य परस्त्रादौ XVI, 9, 13.
 अणमस्मिन्मनयति XV, 17 (p. 188, 6. 7.)
 अक्षभे ज्ञेन यजति XVI, 9, 10.
 एष पन्था त्रिततः XV, 17 (p. 188, 22.)
 एष वः कुशिका वीरो XV, 27 (p. 195, 16.)
 कलिः शयानः पुच्छः XV, 19 (p. 190, 17.)
 किं नु मलं XV, 17 (p. 188, 12.)
 चरन्मै मधु विन्दति चरन् XV, 19 (p. 191, 5.)
 चरन्मै मधु विन्दत्यपविन्दन् XV, 19 (p. 191, 10.)
 ज्येष्ठो मे लं पुत्राणां XV, 25 (p. 194, 17.)
 तज्जाया जाया भवति XV, 17 (p. 188, 18.)
 तद्दे मा तात तपति XV, 24 (p. 194, 5.)
 ते वै पुत्राः पद्ममन्तः XV, 27 (p. 195, 12.)
 ते सम्यङ्घो वैश्वामित्राः XV, 27 (p. 195, 18.)
 देवाश्चेतान्मृषयः XV, 17 (p. 188, 20.)
 नाना श्रान्ताय XV, 19 (p. 190, 7.)
 नापुत्रस्य लोको ज्ञोति XV, 17 (p. 189, 2.)
 न मा मर्त्यः कश्चन XVI, 16, 3.
 पतिर्जायां प्रविशति XV, 17 (p. 188, 16.)
 पारिच्छिता यजमानाः XVI, 9, 7.
 पुरुरा वीरवन्तः XV, 27 (p. 195, 14.)
 पुष्यिष्ठो चरतः XV, 19 (p. 190, 22.)
 भौम एव सोयवसिः XV, 25 (p. 194, 11.)
 मधुच्छन्दाः शृणोतन XV, 26 (p. 195, 1.)
 मरुतः परिवेष्टारः XVI, 9, 16.
 यः स्रक्षत्यापकं कुर्यात् XV, 24 (p. 194, 8.)
 यं नः पिता संजानीते XV, 26 (p. 195, 9.)
 यन्मिमं पुत्रं XV, 17 (p. 188, 3.)
 यावन्तः पुष्यिष्ठां भोगाः XV, 17 (p. 188, 8.)
 शशस्युजेष पितरो XV, 17 (p. 188, 10.)
 संजानानेषु वै ब्रूयाः XV, 25 (p. 194, 20.)
 स वै यथा नो ज्ञपयाः XV, 25 (p. 194, 14.)

VIII.

(A) YAJUS, NIGADA'S, ETC.

- अंहारिरसि VI, 12, 20.
 अग्नप्राणः स्वर्गे लोकम् II, 9, 7.
 अग्नम् सूर IV, 12, 7.
 अग्नयः सगराः VI, 13, 1.
 अग्नये कथवाचनाय स्वाहा IV, 4, 1.
 अग्नये त्वा मघं वरुणो ददातु VII, 18, 1.
 अग्नये देवेभ्यो धुक्ष II, 8, 4.
 अग्नये स्वाहापसे स्वाहा VI, 3, 8.
 अग्निमावह सोममावह I, 5, 2 ; V, 11, 4.
 अग्निरग्नौषोमो तमपनुदन्तु IV, 9, 5.
 अग्निर्होतिर्होतिरग्निः II, 9, 1 ; VII, 9, 2.
 अग्निर्देवैः। अग्निर्मन्विहः VII, 9, 3.
 अग्निर्होता। अग्निना (पञ्चहोत्र) X, 16, 4.
 अग्निर्होता वेतु I, 6, 14.
 अग्ने मृदपते मृदमृदपतिरहं IV, 12, 10.
 अग्ने शयिष्य अग्निपते IV, 10, 1 ; 18, 3.
 अग्ने महर् असि I, 4, 14.
 अग्नेरग्नौषोमयोवज्जितम् IV, 9, 5.
 अग्ने वर्चस्विन् वर्चस्वो त्वम् X, 2, 6.
 अग्ने वाये विद्युत् IV, 8, 4.
 अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषम् IV, 12, 10.
 अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि IV, 8, 3.
 अग्नेष्ट्वा चक्षुषावेचे II, 8, 9.
 अग्नेष्ट्वास्त्रेन प्राञ्जामि IV, 7, 8.
 अग्नो ऽस्त्रेकपाद् VI, 12, 25.
 अत्र पितरो मादयध्वम् IV, 4, 11 ; 9, 2 ; VIII, 2, 13.
 अथर्घ्यं पितुं मे पाहि (अजुगुपः) II, 14, 3 ; resp. 15, 4.
 अदध्नेन त्वा चक्षुषा IV, 8, 1.
 अदध्नेनो अग्निपतिरसि VI, 13, 2.
 अदध्नेर्यो येषां वा अग्नादौ प्रजापतेस्तनं (तनूवदन) X, 19, 2.
 अनाधृष्टमस्थनाधृष्टम् V, 8, 2.
 अनुपदस्यमन्नाद्यम् IV, 8, 6.
 अनेनायमध्वेन मेधेन XVI, 18, 11.
 अन्तरिक्षे विष्णुर्धेनोऽसि IV, 12, 4.
 अन्नमन्नम् II, 14, 5.
 अन्नदास्यन्नपतिः VI, 12, 27.
 अपहता असुराः IV, 4, 2.
 अपानं मे पाहि VI, 8, 2.
 अपिजो ऽसि दुवस्त्रान् VI, 12, 6.
 असु धूतस्य देव सोम VIII, 8, 6 ; 9, 4.
 अभयं वो II, 14, 1.
 अभयं ते—मनसा लोपतिष्ठे—II, 13, 2 ;—वाचा लोपतिष्ठे—13, 4 ;—प्राणेन लोपतिष्ठे—13, 5 ;—कामेन लोप—13, 6.
 अभौमदन्न पितरः IV, 4, 14 ; 9, 3.
 अभि स्थाभो वो भक्षीय II, 11, 6.
 अयं वै त्वत्त्वमस्मादयं ते योनिः IV, 14, 36.
 अर्को ऽसि वसवस्त्वा गायत्रेण XVII, 16, 1.
 अयालुग्निरग्नेः प्रिया धामानि I, 9, 2.
 अवस्युरसि दुवस्त्रान् VI, 12, 19.
 अशनायापिपासे स्त्रिया वै II, 8, 6.
 (Cf. II, 8, 7, 8. 16. 22 विकाराः)

असतो मा सद्गमय VI, 8, 9.
 असाववनेनिष्ठ IV, 4, 2.
 असावेतत्ते IV, 4, 5.
 अस्त्रानधित प्राजनि दिवं देवांसृतीयं
 III, 20, 4.
 अस्मिन्म अन्तरिते VI, 3, 6.
 अस्यां म उदीच्यां VI, 3, 4 (कर्ध्यायां
 VI, 3, 5; दक्षिणस्यां 2; शंथ्यां
 7; प्रतीच्यां 3; प्राच्यां 1.)
 अस्मै प्रतिष्ठायै मा क्षिप्ति 1, 5, 9.
 अहिरसि बुध्नः VI, 12, 26.
 आगन्नपानः II, 9, 8.
 आघोषिण्यः प्रतिघोषिण्यः IV, 19, 8.
 आत्मकृतस्तेनसो ज्वयजनमसि VIII,
 9, 1.
 आदित्यास्त्रा जागवेन XVII, 16, 3.
 आदित्यास्त्रा वरुणराजानः IV, 21, 10.
 आपुरस्ता मा प्रजया पशुभिः VIII, 8,
 11.
 आश्रणो ऽसि I, 15, 16.
 आयुर्दा अग्ने ऽसि II, 11, 3.
 आयुयस्य अक्षो मा गत VI, 8, 6.
 आयुयद्वायवम् XVII, 12, 1.
 आवह देवान् I, 5, 1 ff.
 इदं द्यावापृथिवी भद्रमभूत् I, 14, 2.
 इदमहमर्वावसाः I, 6, 9.
 इदमहं मां कल्याणे XIII, 14, 6.
 इन्द्रिन्द्रमवागात् XIII, 12, 10.
 इन्द्रं वसुमन्तमावह VI, 9, 13.
 इन्द्रस्य त्वा जठरे IV, 7, 14.
 इन्द्रो ऽसि विश्वोजाः XVI, 13, 4.
 इन्द्रो जसिन्नोजस्वी X, 3, 10.
 इल एष्टदित एहि II, 12, 3.
 इलासि स्योनासि I, 12, 5.

इलो अग्ने I, 7, 4.
 इलोपहृतं पहृतेला I, 12, 1.
 इष्टं च वीतं च I, 14, 19.
 इह पुष्टिं पुष्टिपतिः II, 10, 1.
 इह वसुः पुष्टवसुः VII, 5, 1.
 इह वसुः संयद्वसुः VII, 5, 5.
 इह वसुर्विद्वसुः VII, 6, 2.
 उपहृतं वृद्धत्—उपहृतं वामदेवं I, 11.
 उपहृता देवा अस्य सोमस्य VI, 8, 14.
 उपहृतो ऽयं यजमानो V, 3, 7.
 उपहृतो देवावहिनो VII, 5, 6.
 उपहृतो मित्रावरुणौ VII, 5, 3.
 उपहृतो वायुरिन्द्रवायू VII, 5, 1.
 उभावपापस्य V, 17, 10.
 उग्रिगसि कविरसि VI, 12, 18. (Cf.
 उग्रिगसीय VII, 9, 1.)
 उषासानन्ता अग्नौ III, 13, 20.
 ऊर्जं वहन्तीः IV, 5, 3.
 अत सत्याय II, 7, 14.
 अतं सत्यम् XIV, 16, 6.*
 अतधामासि स्वर्ग्योतिः VI, 12, 23.
 अतं त्वा सत्येन II, 6, 10.
 अतवो मे दैत्याः IV, 1, 9.
 अतस्य द्वारौ VI, 12, 13.
 एष वामाकाशः I, 6, 12.
 एष्टा रायः प्रेषे भगाय V, 8, 5.
 एहि मे प्राणानारोह II, 17, 1.
 ऐतु वसुः पुष्टवसुः VII, 3, 1.
 ऐतु वसुः संयद्वसुः VII, 3, 3.
 ऐन्द्रो माहृतमावर्ते I, 6, 5; IV, 12, 10.
 ओजः सहः I, 1, 39.
 ओजसे त्वेन्द्रियाय भक्षयामि VII, 5,
 13; XVIII, 21, 9.
 ओषधीः प्रीणामि II, 9, 12.

कं प्रपद्ये I, 4, 5.
 कथो ऽसि ह्यसूदनः VI, 12, 9.
 कामाय त्वा I, 15, 12.
 काम्या एत II, 12, 4.
 छत्तं वेदमस्तम् XIII, 12, 10.
 को ऽदान्कसा अदात् IV, 7, 15; VII,
 18, 7.
 गवे स्वाहा वाचे स्वाहा XVII, 12, 3.
 घर्मस्याग्ने वोहि V, 10, 19.
 चक्षुष्या असि IV, 7, 12; VIII, 4, 6.
 चितिः सुक् चित्तमाज्यम् (दशहोत) X,
 14, 4.
 चिनावसो सखि ते II, 11, 4.
 जुषाणः सोमः I, 8, 3.
 जुषाणा अग्ने I, 7, 6.
 जुषाणानि मर्द्दांसि सवनानि VI, 3, 8.
 जुषाणावग्नीषोमौ I, 8, 7.
 जुषाणो अग्निः I, 8, 3.
 जुष्टो वाचो भूयासम् VI, 9, 17.
 ततो ऽसि तन्नुरसि II, 12, 10.
 तनूनपादग्ने I, 7, 2.
 तस्मा इन्द्राय देवता औष्ट्राय X, 16, 2.
 तास्रध्वर्यवाधावेन्द्राय सोमम् VI, 7, 10.
 तिष्ठो देवीरग्ने III, 13, 20.
 तुयो ऽसि विश्ववेदाः VI, 12, 17.
 हृषान्यत् IV, 21, 24.
 तेजसे त्वा ब्रह्मवर्चसाय VII, 5, 12.
 तेजो ऽसि धृष्टिरसि VIII, 24, 3.
 तेजो ऽसि शुक्रमसि IV, 8, 2.
 ते देवा अकामयन्त X, 18, 2 (सप्तहो-
 तरि)
 ते इया एवान्वाहताः X, 15, 2 (चतुर्हो-
 तरि)
 त्वं ब्रह्मासि XVI, 18, 2, 7.
 दधिघर्मस्याग्ने वोहि VII, 16, 7.
 दर्शाय ते प्रतिदर्शाय IV, 18, 7.

दिक्षु विष्णुर्धर्मस्त IV, 12, 5.
 दिवं देवांसुतीयम् III, 20, 4.
 दिवमयं यजमानः XVI, 17, 10.
 दिवस्पृष्टमसि VI, 6, 12.
 दिवि विष्णुर्धर्मस्त IV, 12, 2.
 दिवे स्वाहान्नरिचाय स्वाहा XVII, 12,
 2.
 दुरो अग्ने आज्यस्य III, 13, 30.
 दुर्मिचियास्तस्मै सन्तु VIII, 12, 11.
 देवं बर्हिर्वसुवने I, 13, 1 (Cf. II, 5,
 19.)
 देवं बर्हिर्वारितोनाम् V, 20, 4.
 देव सवितरेतं ते यज्ञम् IV, 7, 17.
 देव सवितरेतं त्वा I, 6, 2.
 देव सोम सुत्यामुहचमशीय V, 8, 3.
 देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे IV, 7, 5 (Cf.
 21, 7.)
 देवा दैव्या होतारा III, 13, 27.
 देवानां समिदसि VIII, 11, 15.
 देवी ऊर्जाऊतो III, 13, 27.
 देवी उषासानक्ता III, 13, 27.
 देवी जोष्टी III, 13, 27.
 देवोर्द्धारः III, 13, 27.
 देवीस्त्रिषः III, 13, 27.
 देवेहो मन्विहः I, 4, 19—22.
 देवो अग्निः खिष्टस्तु I, 13, 3.
 देवो नराग्रसः I, 13, 2 (II, 5, 19.)
 देवो वनस्यतिः V, 20, 4.
 देवो ऽसि नराग्रसः VII, 5, 22—24;
 XVIII, 21, 12.
 देवस्तनुरसि II, 12, 9.
 दैव्या होतारा III, 13, 20.
 धानाः सोमानामग्ने वोहि VIII, 8, 4.
 भुवा असदभृतस्य योनौ IV, 8, 3.
 नम उग्र I, 14, 20.
 नमस्ते मायनाय XVII, 13, 1.

नमस्ते वृद्धते XVII, 13, 3.
 नमस्ते यज्ञायज्ञीयाय XVII, 13, 5.
 नमस्ते रथनराय XVII, 13, 2.
 नमस्ते वामदेव्याय XVII, 13, 4.
 नमो देवेभ्यः II, 8, 14.
 नमो द्यावापृथिवीभ्याम् I, 6, 11.
 नमो वः पितरः IV, 5, 1.
 नमो वरुणायाभिष्ठितः VIII, 10, 4.
 नराग्रं सो षष्ठे I, 7, 3.
 नर्यं प्रजां मे पाहि (अजुगुपः) II, 14, 2; 15, 5.
 निरस्तः परावस्तुः I, 6, 6.
 नि वो जामयो जिहताम् VII, 6, 3.
 नृचक्षसं ला VII, 4, 4.
 परिषद्यो ऽसि पवमान VI, 12, 7.
 पाहि मां यज्ञन्यम् IV, 8, 3.
 पितरस्त्वा यमराजानः IV, 21, 9.
 पिता मातरिश्वा VII, 9, 1.
 पिदन् प्रीणामि II, 9, 13.
 पृथिवी हीता (चतुर्होद) X, 15, 4.
 पृथिव्यां विष्णुर्व्यक्रंस्व IV, 12, 4.
 पृथिव्यस्त्वा नाभौ IV, 7, 6.
 प्रजापतये ला मघं वरुणो ददातु VII, 18, 5.
 प्रजापतये स्वाहा XIII, 12, 8.
 प्रजापतिरकामयत (चतुर्होतरि) X, 14, 2.
 प्रजापतिद्वारोहतु XVII, 16, 7.
 प्रजापतेभ्यो ऽसि IV, 9, 4.
 प्रजाये ला पुष्टे VII, 5, 14.
 प्रतक्कासि नभस्मान् VI, 12, 8.
 प्रत्येता वामा सूक्ता VII, 6, 6.
 प्राच्या दिशा सह (दक्षिण्या दिशा—, प्रतीच्या दिशा—etc.) IV, 11, 4.
 प्राणं दीक्षामुपैमि V, 4, 6.
 प्राणपा षसि IV, 7, 11.

प्राणं मे पाहि VI, 8, 1 (Cf. IV, 7, 11; 9, 2.)
 वर्धिरमे I, 7, 5.
 वृद्धद्रथन्तरे म ऊह VI, 3, 8.
 वृद्धस्यतये ला मघं वरुणो ददातु VII, 18, 3.
 वृद्धस्यतिर्ब्रह्मा स यज्ञं पातु IV, 6, 9.
 व्रध्म पिन्वस्व प्राणं मे पाहि IV, 9, 2.
 भर्गं मे वोचः V, 1, 10.
 भा विभा उषाः VII, 9, 6.
 भुगित्यभिगतः XII, 23, 2 (Ath. V. 20, 135, 1 ff.)
 भुवः स्वाहा III, 21, 3.
 भूः II, 7, 7.
 भूः प्रपद्ये VI, 2, 2.
 भूः स्वाहा III, 21, 2.
 भूतमसि भविष्यदसि VIII, 21, 3.
 भूतानां गर्भमादधे V, 14, 12.
 भूपते भवपते IV, 20, 1.
 भूर्भुवः I, 1, 38.
 भूर्भुवः स्वः II, 13, 2; IV, 12, 10; X, 21, 15; XI, 16, 7.
 भूर्भुवः स्वः स्वाहा III, 19, 3; 21, 6; VI, 8, 8; VIII, 8, 10.
 मनस्यतिना ते ऊतस्य I, 10, 2.
 मनो दीक्षामुपैमि V, 4, 4.
 मनो मे मनसा दीक्षताम् V, 4, 1.
 मलिचुचो ऽसि VI, 12, 14.
 महदसि यशो ऽसि XVIII, 20, 8.
 महाहविर्होता (सप्तहोद) X, 18, 4.
 मापो मौषधौर्हिषीः VIII, 12, 11.
 मित्रस्य ला चक्षुषा IV, 7, 4.
 मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशस्नोः V, 15, 8.
 यज्ञस्य संततिः II, 6, 12.
 यमाय ला मघं वरुणो ददातु VII, 18, 4.

यमायाङ्गिरस्वते—स्वाहा IV, 4, 1.
 यमिमं प्रजयं XVIII, 21, 8.
 या यज्ञस्य सप्तदस्य II, 9, 9.
 [अध्वर्यो येषां वा अन्नादीं प्रजापतेस्तन्वं
 (तनूवदन) X, 19, 2.
 यद्राय त्वा जुष्टम् IV, 17, 7. 8. 9.
 यद्राय त्वा मघं वरुणो ददातु VII, 18,
 2.
 यद्रास्वा चैतुभेन XVII, 16, 2.
 यद्रास्वन्द्राजानः IV, 21, 11.
 यद्रो ऽसि सुशेवः XVI, 18, 6.
 रूपमनुरूपं VIII, 16, 3.
 रोहोभ्यां रोहः VIII, 25, 3.
 वयोधसं त्वा वयोधाः VII, 4, 4.
 वरुणो ऽसि धर्मपतिः XVI, 18, 5.
 वसवस्त्वग्निराजानः IV, 21, 8.
 वङ्गिरसि हयवादनः VI, 12, 15.
 वागायुर्विश्वायुः XVII, 12, 5.
 वाग्रेतु वागुपेतु X, 21, 16.
 वाचं दोक्षामुपेमि V, 4, 5.
 वाचं म जिन्व VII, 10, 15.
 वाचस्यतिना ते ऊतस्य I, 10, 2.
 वाचस्यते ऽच्छिद्रया वाचा X, 16, 6.
 वाचस्यते वाचो वीर्येण X, 15, 6.
 वाचस्यते विधेनामन् X, 18, 6.
 वाचस्यते हृदिदेनामन् X, 14, 6.
 वाजस्याहं सवितुः सवे XVI, 17, 1. 2.
 3. 8.
 वाजिनस्याग्रे वौहि III, 8, 24.
 वाजिनो देवा हविः III, 8, 22.
 वाजो ऽसि वाजिनमसि III, 8, 27.
 विभूरसि प्रवाहणः VI, 12, 11.
 विराजो दोहो ऽसि IV, 21, 3.
 विश्वे त्वा देवा आनुष्ठभेन XVII, 16, 4.
 विश्वे त्वा देवा प्रजापतिराजानः IV, 21,
 12.

विश्वे देवा अन्ना मा प्रसर्पेत VI, 13, 8.
 विश्वे देवास्तयस्त्रिंशः IV, 10, 3.
 वष्टिरसि पाप्मानम् II, 7, 18; IV,
 8, 3.
 वेद ते पितरम् IV, 18, 5.
 वेदो ऽसि I, 15, 12.
 वौषट् I, 1, 39, etc.
 शंयोः शंयोः IV, 18, 10.
 शंस्य पशून्ने पाहि (अजुगुपः) II, 14,
 4; 15, 2.
 शतं हिमाः IV, 12, 10.
 शान्तिरसि IV, 7, 9.
 शिवंशिवम् IV, 17, 13.
 शुन्युरसि मार्जालीयः VI, 12, 21.
 शुन्युरस्युपसयः VI, 12, 22.
 श्वेनो ऽसि पत्वा VI, 8, 10.
 श्रोत्रपा असि IV, 7, 13.
 श्वः सुत्या वामिन्द्राग्नी X, 1, 13.
 श्वाचो ऽसि प्रचेताः VI, 12, 16.
 शृण्वोर्वीः I, 6, 4.
 सं यज्ञपतिराग्निषा IV, 13, 3.
 सं रेवतीर्जगतीभिः VIII, 9, 2.
 सं वाक् प्राणेन XVII, 17, 1.
 संवेशयोपवेशाय XIII, 5, 4 5. 6.
 संहितासि विश्वरूपी II, 12, 1.
 सखासि पत्वा VI, 8, 12.
 सजूर्देवेभ्यः II, 8, 20. 21.
 सत्यं ऋताय II, 7, 13.
 सं ज्योतिषाभूम IV, 12, 8.
 सत्यं तर्तेन II, 6, 11.
 सत्येनावष्टयम् II, 12, 12.
 सदसि सन्ने भूयाः IV, 11, 3.
 सं तमग्रे स्वर्यस्य वर्चसा II, 11, 5.
 सं त्वा हजामि II, 10, 6.
 सं देवो दैव्य दधातु XVII, 15, 11.
 सं भद्रमकार्यो नः VII, 4, 12.

समहं प्रजया IV, 12, 9.
 समाप ओषधीनाम् II, 8, 10.
 समिधः समिधः I, 7, 1.
 समुद्रो ऽसि विश्वयचाः VI, 12, 24.
 समुद्रो ऽसि विश्वभराः VI, 12, 10.
 ससालसि छगानो VI, 12, 3.
 ससालसि स्तरालसि VIII, 17, 3.
 सं ब्रह्म ब्राह्मणा XVII, 15, 12.
 सं महान् महत्वा XVII, 15, 10.
 सं मा कामेन IV, 12, 10.
 सवितासि सत्यप्रसवः XVI, 18, 3.
 सुपर्णो ऽसि पला VI, 8, 11.
 सुभूतकृतः II, 8, 8.
 सुभूताय वः II, 8, 15.
 सुभूर्नामासि श्रेष्ठः XVII, 13, 10.
 सुमित्रिया न आपः VIII, 12, 11.

सूर्यं भाजस्विन् भाजस्वी X, 4, 12.
 सूर्यस्ते चक्षुः X, 17, 4.
 सूर्याय देवभ्यो धुक्षु II, 8, 5.
 सूर्यो ज्योतिः II, 9, 2.
 सो ऽकामयताव्रादः (परदोतरि) X, 17, 2.
 सोमं राजानं चन्द्रमसम् III, 8, 15.
 सोमः सोमस्य पिबतु X, 17, 6.
 सोमस्याग्ने वीहि VII, 3, 4; VIII, 8, 5.
 सोमाय पिबमवे स्वाहा IV, 4, 1.
 स्वयंभूरसि श्रेष्ठः IV, 12, 10.
 सः I, 1, 39.
 सः स्वाहा III, 21, 5.
 स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं I, 7, 6.
 हविरग्ने वीहि VII, 1, 8.
 ऊतं हविर्मधु V, 10, 31.
 ऊते त्वा भवितं भवयामि VII, 4, 15.

(B.) NIVIDS.

अग्निर्जातवेदाः VIII, 24.
 [अग्निर्देवेदः VII, 9, 3.*]
 अग्निर्वैश्वानरः VIII, 22.
 अस्य मदे जरितदिन्द्रः VIII, 25.
 इन्द्रो देवः VIII, 17.
 इन्द्रो महत्मान् VIII, 16, 1.

ऋभवो देवाः VIII, 20, 1.
 द्यावाष्टयिवी VIII, 19, 1.
 महवो देवाः VIII, 23, 1.
 विश्वे देवाः VIII, 21.
 सविता देवः VIII, 18.

INDEX IX.

PRAIṢA'S, ATIPRAIṢA'S, ETC.

अग्नये मय्यमानाय III, 13, 16.
 अग्नये समिधमानाय I, 4, 4.
 अग्निमय्य होतारम् (स्वत्वाकप्रैष)† V,
 20, 5.

अग्निर्मे देवो होता त्वं मानवः V, 1, 6.
 अग्नीत्यालीवतस्य यज VIII, 5, 1.
 अग्नीषोमाभ्यां प्रणीयमानाभ्याम् V, 14,
 7.

* This is a Puruṣa, but in its form like a Nivid.

† Comm. द्वियजमानके अष्टणीतामिमौ यजमानौ पचन्तो पक्नोः पचन्तो पुरीलाशं
 चण्णावग्नीषोमाभ्यां शर्गं । यज्यजमानके । अग्निमय्य होतारमष्टपतेमे यजमानाः etc.

- अमुक्यमनुशंस IX, 24, 1.
 अश्वाक बदस VII, 6, 1.
 अजैदग्निः* (उपप्रेष) V, 16, 9.
 अध्वर्ये उप नु रम XVII, 11, 3.
 अध्वर्यवेधोरपाः VI, 7, 8.
 अध्वर्यो घोसावे VII, 19, 6; VIII, 3, 5; XVII, 17, 14 (cf. घोसावे).
 अभिनो शनौध्वम् V, 17, 10.
 अप इय्य होतः VI, 7, 1.
 अयाल्यग्रीदुः अयाल् VII, 4, 11.
 अर्थम् IV, 21, 4.
 असा उपकथयस VII, 4, 13.
 असावेतते IV, 15, 4.
 असा रसः संयजतात् (अभिगु) V, 17, 8.
 आचमनीयम् IV, 21, 5.
 आदित्येभ्यः VIII, 1, 3.
 आदित्यो मे दैवो उद्गाता V, 1, 3.
 आ वेला XVII, 15, 9.
 इन्द्राय मरुतते VII, 19, 1.
 इह मद एव मधवन् (अतिप्रेष) X, 1, 11.
 इह मदो मदे मधोर्मदस्य—मोदैव XII, 26, 11.
 उक्थशाः VII, 9, 7.
 उक्थीयमाणाथ V, 15, 3.
 उत्तेव नमः VI, 7, 9.
 [ओम्] उत्सृजत IV, 21, 24.
 उदीचीनान् (अभिगु) V, 17, 3.
 उक्थीयमानाथ VII, 7, 1; उक्थीयमानेभ्यः VII, 4, 1.
 उपप्रेष होतः V, 16, 9.

* असनदाजम् ।

+ Comm. देवं बर्हिः सुदेवं देवैः स्यादित्येवमादिभिरेकादशभिर्नैत्यनैर्मध्ये ऽनवानं प्रेषति नैजावपणः परिभाषितत्वात् ।

- उपहवमयं ग्राह्येण इच्छते ऽश्वाको वा
 —तं होतरपकथयस VII, 6, 4.—
 उपकथयस VII, 4, 13; 6, 4;
 VIII, 5, 5.
 ऊवध्यगोहं पार्थिवं खनतात् V, 17, 7;
 XV, 1, 26.
 एकधास्य त्वचमाद्यतात् (अभिगु) V, 17, 4.
 एवाह जरितराथा मोदैव (प्रतिगर) XII, 19, 6.
 एषा XVII, 17, 10.
 ओथा (resp. ओथो) मोदैव X, 5, 16;
 17; XII, 11, 10; 17, 2; 19, 6; 23, 5; 24, 6; 26, 11 (=अथ मदेव).
 ओं होतस्या होतः X, 13, 28; XVI, 1, 24.
 ओम् IV, 6, 17; VII, 18, 6; XV, 27 (p. 196, 2, 3), etc.
 ओं कुरुत IV, 21, 24.
 धर्मस्य यज V, 10, 17.
 दृतस्य यज VIII, 4, 1, 3.
 चन्द्रमा मे दैवो V, 1, 3.
 चित्तिभ्यः प्रणीयमानाथः IX, 24, 9.
 तथा (प्रतिगर) XV, 27 (p. 196, 2-3.)
 दधिधर्मस्य यज VII, 16, 4.
 देवं बर्हिः सुदेवं देवैः† V, 20, 1.
 देवाय सवित्रे VIII, 3, 1.
 देवेभ्यः प्रातर्यावभ्यः VI, 3, 9.
 दैव्याः शमितार उत च मनुष्याः (अभिगु) V, 17, 1.
 द्वादशस्र प्रसूय्यांशं प्रत्यागृहीतात् XVII, 14, 3.

धानाः सोमानामिन्द्र VIII, 8, 2.
 नेष्टपङ्कथस्य VIII, 5, 5.
 पत्नी यिगृह्यमाना XII, 23, 5 (प्रति-
 गर) *
 परिवीर्यमाणा V, 15, 4.
 पर्यग्नये V, 16, 8.
 पुराणैरेनं पुण्ड्रकौ राजभिः संगायत
 XVI, 1, 25.
 प्रजापतिर्देवः V, 1, 8.
 षोः प्रतिष्ठ IV, 7, 17.
 प्रशास्तः प्रसुद्धि VII, 14, 9 (cf. VI, 8, 5).
 प्राप्ता अग्निं भरत (अग्निगु) V, 17, 2;
 XV, 1, 26.
 वृद्धदन्ति VII, 15, 11.
 ब्रह्मन् XVI, 18, 1.
 ब्रह्मन् प्रस्थास्यामि IV, 7, 16.
 ब्रह्मन् स्तोत्रासः प्रशास्तः VI, 8, 5.
 मदेय मदेवो षोथा मोदेव XII, 13, 4.
 मनेताये हविषः V, 19, 13.
 मधुपर्कः IV, 21, 6.
 मानुषः I, 6, 1.
 यजमान होतरध्वर्योऽग्नौ ब्रह्मन् पोतर्नेष्ट-
 वतोपवृत्तारिषेयध्वम् (उपवृत्त) VII,
 6, 3.
 यूपायज्यमानाय V, 15, 2.
 येयजामह I, 1, 36 ff.
 ये स्वधामहे III, 16, 15.
 यचितो धर्मः V, 9, 25.
 यनिष्ठुमस्य मा राविष्ट (अग्निगु) V, 17,
 9.
 वायुर्मे देवः V, 1, 7.
 वि किमयमाहो षोथा मोदेव (प्रतिगर)
 XII, 24, 6.†
 वैश्वानराय IX, 25, 2.

वौषट् I, 1, 36-39, etc.
 शम्योर्ब्रह्मि I, 14, 21.
 शोसावो (शंसाव) VII, 9, 1; cf.
 अध्वर्यो शोसावो.
 श्वेनमस्य वत्तः (अग्निगु) V, 17, 5.
 श्रातं हविः VII, 16, 3.
 शङ्खिंश्रितिरस्य वङ्कयः (अग्निगु) V, 17, 6
 सप्रसु स्तोत्रियास्तु परि. XVII, 14, 4.
 समुपकृताः स्मः VIII, 9, 3.
 समिधः प्रेष्य V, 16, 4.
 षोः सर्पत VII, 14, 9.
 सौद (अच्छावाक) VII, 6, 1.
 सूक्ता प्रेष्य V, 20, 5.
 सूक्ता ब्रूहि I, 14, 1.
 सोमाय पयुञ्जमाणा V, 6, 1.
 सोम्यस्य यज VIII, 4, 2.
 षोः सुत VI, 8, 7.
 सोक्तेभ्यः V, 18, 1.
 सोचवतां शस्त्राणमेषा VII, 10, 2.
 स्वधा नमः III, 16, 15.
 स्वाहाकृतित्यः V, 18, 2.
 हविर्धानाभ्यां प्रवर्त्यमानाभ्याम् V. 13, 2.
 है मचाह इदं मधु XVII, 14, 14. (?)
 होतरभिष्टुहि V, 9, 4.
 होतरेतयज VII, 8, 7.
 होतर्वेदस्य VII, 16, 2.
 होता यच्चत् प्रजापतिम् XVI, 7, 2.
 होता यच्चदग्निं समिधा V, 16, 4 अग्निं
 स्वाहाज्यस्य V, 18, 2; अग्निं सिद्धक-
 तम् V, 19, 22; अग्निं पुरोलाशस्य
 V, 19, 10; पुरोलाशानाम् VII, 1,
 7; अग्नीषोमौ V, 18, 10; 19, 7.
 15; अग्निना VII, 2, 9; XV, 15,
 9; आदित्यान् VIII, 1, 5; इन्द्र

* Cf. Vait-Sūtra 32, 27.

† Cf. Vait-Sūtra, 32, 32.

हरिर्वा (etc.) VII, 1, 3; इन्द्रं VII, 2, 3; देवं सवितारम् VIII,
 होत्रात् VII, 8, 2; इन्द्रं तृतीयस्य 3, 3; मित्रावरुणौ VII, 2, 6;
 सवनस्य VIII, 2, 4; इन्द्रं प्रातः वनस्यतिस् V, 19, 19; वायुम् VII,
 प्रातःसावस्य VII, 4, 2; इन्द्रं मरुत- 2, 3.
 नम् VII, 19, 3; इन्द्रं माध्यन्दिनस्य होता विष्ट्वी XII, 23, 5 (प्रतिगर)*
 सवनस्य VII, 17, 4; इन्द्रवायू होयि होतः X, 13, 27; XVI, 1, 23.

* Vait-Sūtra 32, 27.

THE END OF VOLUME I.

APPENDIX I A

Corrections by Caland¹ along with their criticism.

			(C=Caland)
Page	3,	1. 3. 9	For च: read च
„	7,	1.10. 1	इलामुपह्वायमानस्य is suggested. But the original reading इलामुपह्वास्यमानस्य is correct.
„	29,	3.15.14	For पूर्णद्वयं read पूर्णद्वं. Cf. KB 5.5
„	35,	4. 1. 1, 2	form together one sentence.
		4. 3. 8 ²	C suggests अवसलवि for अवसवि, but both are correct.
		4. 3. 8 ²	C wrongly suggests समूह for समुह. Cf. उपसर्गाद्भ्रस्व ऊहते: (पा 7.4.23)
„	40,	4.11. 3	C questions the सन्धि अमुत्रा अमुष्मि.
„	43,	line 12	C suggests जीवत्याः, but on what grounds one fails to understand. Grammatically जीवन्त्याः is the correct form.
„	46,	line 14	C prefers यजे which is also accepted by Hillebrandt (see Critical Notes, p. 250). See also C's English translation of this verse. Also see समर्थनीम् in the वेदाङ्ग section of the वैदिकपदानुक्रमकोश.
„	56,	line 17	Read तथोरिदृष्टवद्
„	77,	„ 13	„ उद्घेदमीति
„	78;	last line	
		last word	C suggests ऽनुयच्छति for नियच्छति which is given as v. l. by Hillebrandt.
„	88,	—	C says that in line 4 read घानासोमानमग्ने. But there seem two errors in this statement. It should be घानासोमानामिन्द्रेति. The only thing which C wants

¹ See Introduction to the English translation of शांखायन श्रौतसूत्र by Caland.

² It should be 7,

			to point out is that visargas after घाना should be dropped and घानासोमानाम् should form one compound word.
Page	98,	9. 6.14	read वस्त्रिष्टुभमिति
		9. 6.16	„ व्यतीनिति तिसृणाम्
„	99,	line 8	„ प्रथममात्रे लयति
„	„	„ 10	„ यजति
„	127,	11.14.21	„ समानमोक्थमुखीयायै ?
Page	137,	12.15. 3	read नि षोदतु
	138,	12.17. 1	„ सुनोता for शृणोता
„	147,	13.10. 4	„ perhaps °रमिब्युच्चेत् ?
„	149,	line 1	„ °मागमिति for °भागमिति
„	155,	13.29.30	Combine त्रिःप्लक्षं
„	163,	14.22.17	Here C suggests अनुस्तरम्या. But the original अनुस्तरण्या is the correct form which is accepted in the English translation by C also.
„	169,	line 6	Combine श्वःसुत्या
„	177,	„ 8	C suggests तरसपुरोलाशोवनिष्टु (ठु) सव- . The correct reading however should be तरस-पुरोलाशवनिष्टु (ठु) सव- . See वैदिकपदानुक्रमकोश
„	179,	„ 16	read अभिगु
„	181,	15. 3.16	C suggests that आप्तोवाजपेयः should be read separately. But I think since it is a name, the form आप्तोवाजपेयः is correct.
„	188,	line 14	according to भाष्य read ऽविवाहाः
„	207,	16.13.15	read ब्रह्मा तु वाचयति. Hillebrandt also accepts this reading. See his note on the भाष्य of this सूत्र
„	218,	line 8	Combine वैवोदुम्बरस्यान्यस्य
„	219,	17. 3.11/2	should be read together according to C. But this note does not seem to be right.
„	219,	17. 3.12	घाट [कर्क] रो-
„	223,	line 18	C suggests तदन्वारभ्याननुत्सृजन्वाग्यत for तदन्वारभ्याननुत्सृजन्वाग्यत. The suggestion is obviously wrong. The Comm. gives the meaning as अविमुञ्चन्, so the reading should be तदन्वारभ्य+अनुत्सृजन्.

APPENDIX I B

Corrections by Caland¹ along with their criticism

- I.6.2 C reads with Āp. and ŚB. अदितये अनेहसो for आदित्या अनेहसो. Could it be अदित्या (यै) अनेहसो ?
- I.15.17 C suggests अस्मन् for अस्मिन्. The position of this reading is as follows—
 अस्मन् in आप श्रौ 3.13.1 Garbe's edition.
 अस्मन् ,, आप श्रौ Mysore edition, but अस्मिन् is given as variant reading in the fn.
 अस्मिन् ,, आप श्रौ Baroda edition.
 अस्मिन् ,, का श्रौ 2.2. 23 (21).
 अस्मिन् ,, Bloomfield's Vedic Concordance.
 I feel on the basis of शान्ता XXVI. 6 (XXVII. 6 is a printing fault in C's translation) that अस्मन् is the correct reading.
- II.8.8 C suggests अग्निहोत्रस्थाल्यां for अग्निहोत्रस्थाल्या, but Kashikar takes the original to be correct (Vide, A Survey of the Śrautasūtras, p. 128)
- III.3.1 C thinks अभ्युद्दष्टेष्टि to be correct form on the basis of श्रौ 11.1.5.11 and काश्रौ 25.4.46 (44). वैदिकपदानुक्रमकोश also corrects as C. But the भाष्य explains as in the text, which may be a correct form.
- III.4.11 C suggests व्रत्यवेलायां for व्रत्यवेलां. He says—'an accusative seems inexplicable'. But according to कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे (पा 2.3.5) -वेलां is the right form.
- III.12.2 C says—'वैष्णवी seems to be the better reading'. But the original वैष्णवी is the right form. See वैदिकपदानुक्रमकोश.
- III.18.20 read पञ्चवर्षेषु as one word.
- III.19.17 According to C the word इति belongs to the end of the preceding Sūtra.

1. See footnotes to his English translation.

- XVI.18.11 C suggests अत्रक्षान्युब्जताये. But वैदिकपदानुक्रमकोश rejects C's view and takes the original to be correct.
- XVI.20.14 C suggests अनवराद्ध्यै. But शांत्रा (28.3) also reads अनवराद्ध्यै.
- XVII.3.15 C suggests ता for तां.
- XVII.6.2 C combines एतस्मिन्समुपक्लृप्ते with Sūtra 3.
- XVII.7.11 C remarks—"प्राङ् is strange, we expect the neuter प्राग्." But see Wackernagel's Altindische Grammatik, Band III, p. 231, which supports प्राङ्.

APPENDIX I C (Additional Corrigenda)

(f. b.=from below)

Page	७	line	16	read	निलिम्पति for निलिम्पति
„	२४	„	2 f.b.	add	॥ ५ ॥ after ॥ ११ ॥
„	३५	„	last	read	७ in place of ८
„	७६	„	2 f.b.	„	यज्ञमागमन् for यज्ञसागमन्
„	८१	„	5	„	सूक्तविवृद्धा°. See भाष्य
„	१०३	„	2 f.b.	„	सर्व°
„	१३६	„	8	„	पर्यासात् for पर्यासात्
„	१८६	„	last	„	कृत्वा for क्वा
„	१९३	„	1	„	इत्येतेन for इत्वेतेव
„	१९४	„	2	„	अलप्सत् for अलिप्सत्. See भाष्य and ऐत्रा (7.17.3.)
„	२२०	„	6 f.b.	„	हुतासु for हुतापु

081001

~~081001~~

GUDUKUL KANGRI LIBRARY	
Accession	<i>[scribble]</i>
Class on	<i>B2-705</i>
Tag on	
Tag c.c.	
Checked	<i>22</i>
Any Other	<i>h [scribble]</i>

P.K.S.

EAR *[scribble]*
28/9/19

263

